

Regeringens skrivelse

2001/02:160

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen
under 2001

Skr.
2001/02:160

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 21 februari 2002

Göran Persson

Anna Lindh
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under 2001 i enlighet med 10 kap. 1 § riksdagsordningen. Skrivelsen behandlar Europeiska unionens övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, polissamarbete, straffrättsligt samarbete, tullsamarbete samt unionens institutioner.

Sammanfattning.....	16
---------------------	----

DEL 1 DEN ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGEN I EUROPEISKA UNIONEN

1	Samarbete i svenskt och europeiskt intresse	25
1.1	Information till och samråd med riksdagen.....	27
2	Europeiska rådet under 2001	26
2.1	Europeiska rådets möte i Stockholm 23–24 mars	26
2.2	Europeiska rådets extraordinära möte i Bryssel 21 september.....	27
2.3	Europeiska rådets informella möte i Gent 19 oktober.....	28
2.4	Europeiska rådets möte i Laeken 14–15 december	28
3	EU:s utvidgning	29
3.1	Övergripande utveckling	29
3.1.1	Läget i förhandlingarna med kandidatländerna.....	31
3.1.2	Förmedlemskapsstrategin: Europaavtalen och de finansiella instrumenten.....	33
3.1.3	Den ekonomisk-politiska dialogen med kandidat- länderna	34
4	Den ekonomiska och monetära unionen – EMU.....	35
4.1	Den gemensamma valutan, euron.....	35
4.2	De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken	35
4.3	Stabilitets- och tillväxtpakten	36
4.3.1	Det svenska konvergensprogrammet	37
4.3.2	Förfarandet vid alltför stora underskott	38
4.4	Cardiff-processen om ekonomiska reformer	38
4.5	Åldrande befolkningar	39
4.6	Sverige och euron.....	40
4.6.1	Information om euron.....	40
4.6.2	Praktiska euroförberedelser i Sverige.....	41
4.7	Integration av miljö och hållbar utveckling i Ekofin-rådet.....	41
5	Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa	42
5.1	Genomförande.....	42
5.2	Resultattavla.....	42
5.3	Schengensamarbetet.....	43
6	Nice-fördraget och regeringskonferensen 2004	45
6.1	Ratificeringen av Nice-fördraget.....	45
6.2	Inför nästa regeringskonferens 2004	45

DEL 2 DET EKONOMISKA OCH SOCIALA SAMARBETSOMRÅDET

7	Tillväxt och sysselsättning	49
7.1	Prioriterade verksamheter och mål.....	49
7.2	EU:s sysselsättningsstrategi	50
7.2.1	Sveriges handlingsplan för sysselsättning 2001	50
7.2.2	EU:s gemensamma sysselsättningsrapport 2001.....	50
7.2.3	Rådets och kommissionens rekommendationer till medlemsstaterna	51
7.2.4	Sysselsättningsriktlinjer för 2002	52
7.3	Social ekonomi.....	53
7.4	Europeiska fonden för förbättring av levnads- och arbetsvillkor, Dublin, Irland	53
8	Inre marknadens utveckling	54
8.1	Kommissionens översyn av strategin för den inre marknaden	54
8.1.1	Resultattavlan för den inre marknaden	55
8.1.2	Genomförandet av inre marknadsdirektiven.....	56
8.1.3	Principen om ömsesidigt erkännande	56
8.2	Konsumenterna och inre marknaden	56

8.3	Effektivisering och regelförenkling.....	57
8.3.1	Förenklad lagstiftning på den inre marknaden.....	58
8.3.2	Företagspaneler – en möjlighet för företagen att granska EG:s regler.....	58
8.4	Administrativt samarbete	59
8.5	Dialogen med medborgarna och företagen.....	59
8.6	Integration av miljö och hållbar utveckling.....	60
8.7	Offentlig upphandling	60
8.8	Bolagsrätt	61
8.9	Redovisnings- och revisionsfrågor	62
8.10	Byggfrågor	62
9	Svenska övergångsregler från medlemskapsförhandlingarna	64
10	Fri rörlighet för varor	66
10.1	Tullunionen	66
10.2	Tekniska handelshinder.....	67
10.2.1	Harmonisering	68
10.2.2	Ömsesidigt erkännande.....	69
10.2.3	Informationsprocedurer	69
10.2.4	Provning, certifiering och avtal med tredjeland.....	70
10.2.5	Standardisering.....	71
10.3	Ingripandemekanismen	71
10.4	Läkemedel (kliniska prövningar).....	71
10.5	Kosmetika	72
10.6	Maskindirektivet	73
11	Fri rörlighet för tjänster och kapital	73
11.1	En strategi för tjänster på den inre marknaden.....	73
11.2	Finansiella tjänster	74
11.2.1	Handlingsplaner för finansiella tjänster och riskkapital.....	74
11.2.2	Bank- och kreditväsendet	75
11.2.3	Försäkringsväsendet	77
11.2.4	Värdepappersmarknaden	80
11.3	Telekommunikationer	83
11.4	Post	85
12	Skatter	85
12.1	Meddelanden från kommissionen på skatteområdet.....	85
12.2	Skattepaketet.....	86
12.2.1	Uppförandekoden	86
12.2.2	Ett direktivförslag om beskattning av sparande	87
12.2.3	Ett direktivförslag om beskattning av ränte- och royaltybetalningar.....	87
12.3	Mervärdesskatt	88
12.3.1	Nytt direktiv om faktureringskyldighet på moms- området.....	88
12.3.2	Direktivförslaget och förslaget till förordning om moms på elektronisk handel.....	88
12.3.3	Nytt direktiv om nivån på normalskattesatsen inom EU....	89
12.3.4	Sjätte momsdirektivet arbetas om.....	89
12.4	Punktskatter.....	90
12.4.1	Energibeskattningsdirektiv – förslag till beskattning av samtliga energiprodukter	90
12.4.2	Förslag till ändrade principer för undantag från skatt enligt mineraloljedirektivet.....	90
12.4.3	Biobränsledirektiv	90
12.4.4	Tobaksskattedirektiv.....	91
12.4.5	Datoriserat punktskattekontrollsystem.....	91
12.5	Övriga skattefrågor	92
12.5.1	Bekämpning av skattebedrägerier.....	92
12.5.2	Indrivningsdirektivet m.m.	92
12.5.3	Administrativt samarbete på mervärdesskattens område ...	93
12.5.4	Beskattning av tjänstepensioner.....	93

13	Fri rörlighet för personer samt arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor.....	94
13.1	Modernisering av den europeiska sociala modellen.....	94
13.1.1	Högre kvalitet i arbetet.....	94
13.1.2	Rollen för arbetsmarknadens parter i förändringsarbetet...	94
13.1.3	Främjande av en europeisk ram för företagens sociala ansvar	95
13.2	Arbetsrätt	95
13.2.1	Arbetstagarinflytande i europabolag m.m.....	95
13.2.2	Information och samråd.....	96
13.2.3	Skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens (lönegaranti)	96
13.3	Hälsa och säkerhet i arbetet.....	97
13.3.1	Fysikaliska agens (vibrationer).....	97
13.3.2	Fysikaliska agens, buller.....	98
13.3.3	Säkerhet och hälsa vid arbetstagares användning av arbetsutrustning i arbetet, arbetsplatser över mark eller golvplan	98
13.3.4	Säkerhet och hälsa vid arbetstagares användning av asbest	99
13.4	Sociala dialogen.....	100
13.5	Social trygghet och bekämpande av social utslagning	100
13.5.1	Samordning av social trygghet för migrerande arbetstagare.....	100
13.5.2	Samarbete om social trygghet.....	101
13.5.3	Pensioner och pensionssystem.....	101
13.5.4	Bekämpande av fattigdom och social utslagning.....	102
13.5.5	Bostadsfrågor.....	102
13.6	Kamp mot diskriminering	103
13.6.1	Integration av flyktingar	104
13.7	Etableringsrätt och erkännande av kompetensbevis.....	104
13.7.1	Nytt direktiv om examenserkännande - ett resultat av SLIM-initiativet	105
13.8	Handikappfrågor	106
14	Jämställdhet.....	106
14.1	EG-domstolen	106
14.2	Ministerkonferenser och möten.....	107
14.3	EU:s femte handlingsprogram för jämställdhet.....	108
14.4	Uppföljningen inom EU av FN:s kvinnokonferens i Peking 1995	109
14.5	Peking + 5	109
14.6	Likabehandlingsdirektivet.....	110
15	Visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer	110
15.1	Asyl och migration	110
15.1.1	Horisontella frågor.....	111
15.1.2	Skapandet av ett gemensamt europeiskt asylsystem	112
15.1.3	Migration	116
15.1.4	Viseringspolitiken.....	119
16	Folkhälsa	121
16.1	Folkhälsoprogram	121
16.2	Tobak	122
16.3	Alkohol	123
16.4	Narkotika	125
16.5	Smittsamma sjukdomar	125
16.6	Blodsäkerhet	127
17	Konsumentpolitik.....	127
17.1	Marknadsföring och information.....	128
17.2	Finansiella tjänster till konsumenter.....	128
17.2.1	Direktivförslaget om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter	128
17.2.2	Konsumenters skuldsättning	129
17.3	Produktsäkerhet.....	129

17.3.1	Översyn av produktsäkerhetsdirektivet.....	129
17.4	Produktansvar	129
17.5	Tjänster i allmänhetens intresse	130
17.6	Tvistlösning utanför domstol	130
17.7	Övriga konsumentfrågor	131
18	Ungdomsfrågor och idrott.....	132
18.1	Svenska prioriteringar på ungdomsområdet.....	132
18.2	Programmet Ungdom	133
18.3	EU:s vitbok om ungdomspolitik.....	133
18.4	Idrott – Idrottsdeklarationen och arbetet mot dopning.....	133
19	Transporter.....	135
19.1	Frågor som rör samtliga transportslag	135
19.1.1	Vitboken om den europeiska transportpolitiken	135
19.1.2	Galileo - Europas deltagande i en ny generation satellitnavigeringstjänster	135
19.1.3	Integration av miljöhänsyn och hållbar utveckling	136
19.2	Landtransporter	137
19.2.1	Vägfärdssäkerhet.....	137
19.2.2	Utbildning av yrkesförare	137
19.2.3	Reglering av arbetstiden för yrkesförare.....	137
19.2.4	Enhetliga regler (inkl. s.k. helgförbud) vid interna- tionella godstransporter	138
19.2.5	Tredjelandsförare	138
19.2.6	Reglering av transittrafik för tunga transporter genom Österrike	138
19.2.7	Motorfordonsförsäkring.....	139
19.2.8	Förslag till ny förordning om upphandling av kollektivtrafik	139
19.2.9	Harmonisering av bussars längd	140
19.2.10	Antagande av bussdirektivet.....	140
19.2.11	Hastighetsbegränsare för lätta lastbilar och bussar	141
19.2.12	Järnvägsfrågor	141
19.3	Sjöfart	142
19.3.1	Sjösäkerhetsfrågor och säkrare oljetransporter till sjöss..	142
19.3.2	Enhetliga rapporteringsrutiner för fartyg i EU-hamnar....	143
19.4	Luftfart.....	144
19.4.1	Luftfartsfrågor med anledning av terrordåden	144
19.4.2	Ekonomiska situationen för luftfartssektorn	144
19.4.3	Åtgärder mot terrorism	144
19.4.4	Skadeståndsansvar vid flygolyckor.....	145
19.4.5	Övriga flygsäkerhetsfrågor	145
19.4.6	Ett gemensamt europeiskt luftrum	146
19.4.7	Rapportering av händelser inom civil luftfart.....	146
19.4.8	Bildandet av en ny europeisk luftfartsbyrå	147
19.4.9	Luftfart och buller.....	147
19.4.10	Förhållandet till tredje land	147
19.5	Transeuropeiska nät för transporter	148
19.5.1	Kommissionens förslag till ändring av riktlinjer för de transeuropeiska transportnäten TEN-T (nr 1692/96 EG)	148
19.5.2	Fördelning av stöd för år 2001	149
20	Näringspolitik	149
20.1	Konkurrenskrafts- och småföretagsfrågor	150
20.2	Integration av hållbar utveckling.....	152
20.3	Konkurrensfrågor	153
20.4	Statsstöd.....	154
20.5	Kol- och stålfrågor	157
20.6	Branschfrågor.....	157
20.6.1	Varvsindustrin	157
20.6.2	Återvinningsindustrin	158
20.6.3	Skogsnärigen	158

21	Turism.....	159
22	Energi.....	160
	22.1 Den inre marknaden för energi.....	160
	22.1.1 Den inre marknaden för energi (el och gas).....	160
	22.1.2 Integration av miljö och hållbar utveckling	161
	22.2 Förnybara energikällor	161
	22.3 Andra energifrågor.....	162
23	Den gemensamma jordbrukspolitiken	164
	23.1 Marknadsordningarna för animalier.....	165
	23.1.1 Nötköttskris till följd av BSE	165
	23.1.2 Enklare regelverk för får- och getkött.....	165
	23.1.3 Tydligare äggmärkning.....	165
	23.2 Marknadsordningarna för vegetabilier	166
	23.2.1 Sänkta spannmålspriser och nya möjligheter för ekologiska producenter.....	166
	23.2.2 Ingen reform av marknadsordningen för ris.....	166
	23.2.3 Sockerreform drivs till beslut	166
	23.2.4 Bomullsreform.....	167
	23.2.5 Kommissionsrapport om frukt och grönsaker får kritik...	167
	23.2.6 Bananer – uppgörelse till slut	167
	23.2.7 Komplicerade märkningsregler för vin	167
	23.2.8 Olivolja till beslut	167
	23.2.9 Utsäde – införande av en budgetstabilisator	168
	23.2.10 Humlestödet förlängs.....	168
	23.3 Säljfrämjande åtgärder på jordbruksområdet – extra åtgärder för nötkött	168
	23.4 Förenkling av jordbrukslagstiftningens tillämpning.....	168
	23.5 Förenklad fruktträdsstatistik.....	169
	23.6 Geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar	169
	23.7 Landsbygdsutveckling.....	169
	23.7.1 Ekologiskt hållbar utveckling främjas	169
	23.7.2 Ekonomiskt och socialt hållbar utveckling likaså.....	170
	23.8 Miljöåtgärder i jordbruket.....	170
	23.8.1 Integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling förs framåt.....	170
	23.8.2 Jordbruket med i åtgärdsplan för biologisk mångfald.....	171
	23.8.3 Ekologiska livsmedel och ekologisk produktion	171
	23.8.4 Kadmium i gödselmedel	171
	23.9 Internationella fördraget om jordbrukets växtgenetiska resurser antaget.....	172
	23.10 Fytosanitära frågor	172
	23.11 Djurskydd och djurhälsa	173
	23.11.1 Mul- och klövsjuka.....	173
	23.11.2 Bekämpning av klassisk svinpest.....	173
	23.11.3 Utgifter inom veterinärområdet	174
	23.11.4 Zoonoser.....	174
	23.11.5 Smittskydds krav vid resa med sällskapsdjur.....	175
	23.11.6 Skärpta foderbestämmelser.....	175
	23.11.7 TSE (Transmissibel Spongiform Encefalopati, inkl. BSE, “galna ko-sjukan”).....	176
	23.11.8 Omhändertagande av självdöda djur och slakteriavfall ...	177
	23.11.9 Djurskydds krav för svin	178
	23.11.10 Djurtransporter	178
	23.11.11 Djuretik.....	179
24	Livsmedelspolitiken	180
	24.1 Förenkling av livsmedelsstandarder	180
	24.2 Nya livsmedel och genmodifierade livsmedel.....	181
	24.3 Ramlag för livsmedel och bildande av europeisk livsmedelssäkerhetsmyndighet	181
	24.4 Kosttillskott.....	182
	24.5 Gemensamma hygienregler	182

24.6	Förbättrad märkning av livsmedel.....	183
24.7	Dioxingränsvärden i livsmedel.....	183
25	Den gemensamma fiskeripolitiken.....	183
25.1	Förvaltning av fiskeresurser.....	183
25.1.1	Nordsjösamarbetet.....	184
25.1.2	Östersjösamarbetet.....	184
25.1.3	Multilateralt samarbete.....	184
25.1.4	Kontroll av fisket.....	185
25.2	Den gemensamma marknadspolitiken.....	185
25.3	Strukturpolitiken.....	186
25.4	Tredjelandsavtalen.....	186
25.5	Miljöåtgärder i fisket.....	187
25.5.1	Integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling.....	187
25.5.2	Handlingsplan för biologisk mångfald.....	187
26	Miljö.....	188
26.1	Utvecklingen på de av Sverige prioriterade områdena.....	188
26.1.1	Hållbar utveckling och integration av miljö i andra politikområden.....	188
26.1.2	Sjätte miljöhandlingsprogrammet.....	191
26.1.3	Försurning och klimatförändringar.....	192
26.1.4	Kretsloppsanpassning och resurseffektivitet samt integrerad produktpolitik och elektronikavfall.....	195
26.1.5	Biologisk mångfald.....	196
26.1.6	Genetiskt modifierade organismer.....	197
26.1.7	Kemikalier och bekämpningsmedel.....	198
26.2	Miljökvalitet och naturresurser.....	199
26.2.1	Fortsatt arbete inom vattenområdet.....	199
26.2.2	Bilavgaser och bränslefrågor.....	200
26.2.3	Omgivningsbuller.....	202
26.3	Övriga miljöfrågor.....	202
26.3.1	EG:s miljöfond Life.....	202
26.3.2	Stöd till icke-statliga organisationer.....	203
26.3.3	Globala miljöfrågor.....	203
26.3.4	Kärnsäkerhet och strålskydd.....	209
26.3.5	Räddningstjänst.....	209
26.3.6	Europeisk marin strategi.....	210
26.3.7	Badvattendirektivet.....	210
26.3.8	Miljöbedömning av planer och program.....	211
26.3.9	Förebyggande åtgärder mot allvarliga kemikalieolyckor.....	211
27	EG:s regional- och strukturpolitik.....	212
27.1	Programperioden 2000–2006.....	212
27.1.1	Mål 1 och 2.....	213
27.1.2	Mål 3.....	213
27.1.3	Gemenskapsinitiativ.....	214
27.1.4	Övriga strukturpolitiska frågor.....	216
28	Utbildning.....	216
28.1	Sokrates II.....	216
28.2	Leonardo da Vinci II.....	217
28.3	Övriga utbildningsfrågor.....	217
28.4	Internationellt samarbete.....	220
29	Forskning.....	220
29.1	Femte ramprogrammet.....	220
29.2	Mot det sjätte ramprogrammet och ett europeiskt forskningsområde.....	221
29.3	Internationellt samarbete.....	223
29.4	Rymdsamarbete EU – ESA.....	223
30	Kultur och medier.....	223
30.1	Kulturrampprogrammet Kultur 2000.....	224
30.2	Kulturhuvudstäder.....	225
30.3	MEDIA-programmet och nationellt stöd till film.....	225

30.4	TV-direktivet.....	226
30.5	Barn och ungas mediesituation.....	227
30.6	Public service-radio och -TV	227
30.7	Samarbetet med kandidatländerna.....	228
30.8	Övriga kultur- och mediefrågor.....	229
31	Immaterialrätt.....	230
31.1	Upphovsrätt.....	230
31.1.1	Upphovsrätten i informationssamhället	230
31.1.2	Ersättning vid vidareförsäljning av konstverk	230
31.2	Patent	231
31.2.1	Förslag till förordning om gemenskapspatent.....	231
31.2.2	Direktiv om patenterbarheten av datorrelaterade uppfinningar	233
31.3	Bruksmodellskydd.....	234
31.4	Varumärken.....	234
31.5	Mönsterskydd.....	235
31.5.1	Direktiv om mönsterskydd.....	235
31.5.2	Förordning om gemenskapsformgivning	235
32	Civilrättsligt samarbete	236
32.1	Civilrättskommittén.....	236
32.2	Bevisupptagningsförordning	236
32.3	Ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område	237
32.4	Jurisdiktion och erkännande och verkställighet av domar	237
32.4.1	Samordning inför diplomatkonferensen i Haag om en global domskonvention.....	238
32.4.2	Luganokonventionen och Danmark	239
32.4.3	Konventioner på speciella sakområden	239
32.5	Bryssel II a	240
32.6	Ömsesidigt erkännande – en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar	240
32.7	Meddelande om europeisk avtalsrätt.....	241
32.8	Rapport om behovet av en tillnärmning av medlemsstaternas civilrättsliga lagstiftning.....	241
32.9	Ramverk för att underlätta genomförandet av ett europeiskt civil- rättsligt område	242
32.10	Tillämplig lag för förpliktelser utanför avtalsförhållanden (Rom II)	242
33	Informationsteknik och samhället	243
33.1	e-Europa.....	243
33.2	Informationssäkerhet.....	243
33.3	Rättsinformation.....	244
34	Statistik	244
34.1	Statistik för beslut och uppföljning av EU:s politik	244
34.2	Beslut på statistikområdet fattade under 2001	245
34.3	Svenskt agerande på statistikområdet.....	246
35	EU:s budget.....	247
35.1	Budgetens inkomster och Sveriges avgift till EU-budgeten	247
35.2	Budgetens utgifter och budgetarbetet under 2001	249
35.3	Återflöde från EU-budgeten.....	250
36	Åtgärder mot fusk och andra oegentligheter	251
36.1	Åtgärder för att stärka kampen mot bedrägerier.....	251
36.2	Åtgärder för förbättrad styrning och kontroll.....	252
36.3	Beviljande av ansvarsfrihet för kommissionens genomförande av EU- budgeten för budgetåret 1999	253
36.4	Revisionsrättens årsrapport för budgetåret 2000.....	253

DEL 3 DEN EUROPEISKA UNIONENS FÖRBINDELSER MED OMVÄRLDEN

37	Utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP).....	255
37.1	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE).....	256

37.2	Förenta nationerna – omfattande EU-samarbete	257
37.3	Den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP)	258
37.4	Konfliktförebyggande	260
37.5	Den internationella brottmålsdomstolen.....	261
37.6	EU:s arbete för att främja respekten för mänskliga rättigheter i världen	262
37.7	Nedrustning och icke-spridning	264
37.8	Konsulärt samarbete.....	267
37.9	Exportkontroll av krigsmateriel och andra strategiska produkter.....	268
37.10	Försvarsmaterielsamarbete.....	270
37.11	Administrativt och protokollärt samarbete.....	270
37.12	Bekämpning av terrorism.....	271
37.13	Integrering av miljö i allmänna rådets politikområden.....	273
37.14	Integration av rättsliga och inrikes frågor	274
38	Den gemensamma handelspolitiken	274
38.1	Svenska prioriteringar	275
38.2	Världshandelsorganisationen WTO	275
38.2.1	WTO:s arbete under 2001	275
38.2.2	Utvecklingsdimensionen.....	279
38.3	Unctad och råvarusamarbetet	280
38.3.1	Unctad	280
38.3.2	Råvarusamarbetet	280
38.4	GSP-tullförmåner för utvecklingsländerna.....	281
38.4.1	EBA–Everything-but-Arms	282
38.5	Exportkrediter	282
39	Utvecklingssamarbete	283
39.1	EU:s politik för bekämpning av fattigdom i partnerländerna	284
39.1.1	Prioriterade arbetsområden.....	285
39.1.2	Utveckling av samarbetet med civila samhället.....	285
39.2	Ökad effektivitet genom reformer och nya metoder.....	285
39.2.1	Institutionell reform nödvändig	286
39.2.2	Samordning för förbättrad samstämmighet.....	286
39.3	Cotonou-avtalet – samarbete i ny form	287
39.3.1	Regionala ekonomiska partnerskapsavtal	287
39.3.2	Politisk dialog inom biståndsramen	288
39.3.3	Icke-statliga aktörer	288
39.4	Humanitärt bistånd	289
39.5	Livsmedelsbistånd och livsmedelssäkerhet	289
39.6	Horisontella frågor både mål och medel	290
39.6.1	Mänskliga rättigheter och demokrati centrala teman	290
39.6.2	Integration av miljö och hållbar utveckling	292
39.6.3	Jämställdhet – en svensk prioritet.....	293
39.6.4	Nya tankar om konfliktförebyggande och utveckling	294
39.7	Samordning inom ramen för FN.....	295
39.7.1	FN:s specialsession om hiv/aids	295
39.7.2	EU värd för FN:s konferens om de minst utvecklade länderna	296
39.7.3	FN:s specialsession om barn uppskjuten	296
39.7.4	Habitat: Extra möte i FN:s generalförsamling för att följa upp den andra världskonferensen om boende, bebyggelse och stadsutveckling – Istanbul+5	297
39.7.5	Nya gemensamma grepp för att uppnå Millenniemålen... 298	
39.7.6	FN:s världskonferens mot rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och relaterad intolerans	298
39.8	EG:s agerande vad gäller viktiga tvärssektoriella frågor	298
39.8.1	Utveckling av samarbetet med civila samhället.....	299
39.8.2	Decentraliserat samarbete.....	299
39.8.3	Smittsamma sjukdomar.....	300
39.8.4	Åtgärder mot minor	301
39.9	EU:s makrofinansiella stöd samt långivning från Europeiska investeringsbanken till tredje land.....	301

40	EU:s bilaterala och regionala förbindelser	302
40.1	De förhandlande kandidatländerna	302
40.2	Turkiet	302
40.3	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och Europeiska frihandelssammanslutningen (Efta)	303
40.4	EU:s Nordliga Dimension samt EU:s deltagande i regionalt sam- arbete i norra Europa	305
40.5	Östeuropa och Centralasien	308
40.5.1	Ryssland	308
40.5.2	Ukraina	309
40.5.3	Moldavien	310
40.5.4	Vitryssland	311
40.5.5	Södra Kaukasus	312
40.5.6	Centralasien	312
40.5.7	Utvecklingssamarbete och biståndsinsatser i regionen	312
40.6	Västra Balkan	313
40.6.1	Bosnien-Hercegovina (BiH)	314
40.6.2	Kroatien	314
40.6.3	Förbundsrepubliken Jugoslavien (exkl. Kosovo)	315
40.6.4	Kosovo	316
40.6.5	Före detta jugoslaviska republiken Makedonien (FYROM)	317
40.6.6	Albanien	318
40.6.7	Biståndsinsatser i regionen	319
40.6.8	Regionalt samarbete	319
40.7	Medelhavsländerna – Mashrek/Maghreb	319
40.8	Mellanöstern	322
40.8.1	Gulfstaterna	323
40.8.2	Iran	324
40.9	Afrika	324
40.9.1	Östafrika, Afrikas horn	325
40.9.2	Södra Afrika	326
40.9.3	Centralafrika	326
40.9.4	Västafrika	327
40.10	Nordamerika	328
40.10.1	USA	328
40.10.2	Kanada	330
40.11	Latinamerika	331
40.12	Asien	333
40.12.1	Afghanistan och övriga Sydasiens	334
40.12.2	Stöd till försoningsprocessen på Koreahalvön	336
40.12.3	Fördjupad dialog och samverkan med Kina	338
40.12.4	Fördjupat samarbete med Japan	339
40.12.5	Burma och övriga Sydostasien (samt ASEAN och ARF)	339
40.12.6	ASEM - forum för politisk, ekonomisk och kulturell samverkan och dialog	342

DEL 4 RÄTTSLIGT SAMARBETE SAMT POLIS- OCH TULLSAMARBETE

41	Polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete	343
41.1	Horisontella frågor	343
41.1.1	Terrorism	343
41.1.2	Organiserad brottslighet	344
41.1.3	Ömsesidig utvärdering	345
41.1.4	Brottsförebyggande frågor	345
41.1.5	Brottsofferfrågor	348
41.2	Straffrättsligt samarbete	348
41.2.1	Rättslig hjälp	348
41.2.2	Europeiska rättsliga nätverket	350
41.2.3	Eurojust	351
41.2.4	Utlämning	352

41.3	Ömsesidigt erkännande av domar och beslut	353	Skr. 2001/02:160
41.3.1	Europeisk arresteringsorder.....	353	
41.3.2	Frysning av tillgångar och bevismaterial	354	
41.3.3	Ömsesidigt erkännande av bötesstraff	354	
41.4	Materiell straffrätt	355	
41.4.1	Penningtvätt och förverkande	355	
41.4.2	Bedrägeri och förfalskning	355	
41.4.3	Miljöbrott	355	
41.4.4	Människohandel, sexuell exploatering av barn och barnpornografi	356	
41.4.5	Människosmuggling.....	357	
41.4.6	Rambeslut om terrorism	357	
41.4.7	Rambeslut om narkotikahandel.....	358	
41.5	Polissamarbete	359	
41.5.1	Europol.....	359	
41.5.2	Annat polissamarbete	360	
41.6	Tullsamarbete.....	361	

DEL 5 EU:S INSTITUTIONER M.M.

42	Institutionernas verksamhet.....	362
42.1	Rådet	362
42.2	Europeiska kommissionen.....	362
42.3	Europaparlamentet	364
42.4	EG-domstolen	366
42.5	Europeiska revisionsrätten	367
42.6	Ekonomiska och sociala kommittén	367
42.7	Regionkommittén.....	368
42.8	Europeiska centralbanken	369
42.9	Europeiska investeringsbanken stödjer integrationen i Europa	369
42.10	Europeiska investeringsfonden förstärks.....	370
42.11	Personalpolitik i EU:s institutioner	370
42.12	Öppenhet och insyn.....	371
42.13	Gemenskapslagstiftningens redaktionella kvalitet.....	371
42.14	Överträdelseärenden.....	372
43	Svenska språket och rekrytering av svenskar	373
43.1	Svenska språket i EU	373
43.1.1	Tolkning och översättning till och från svenska	374
43.1.2	Svensk språkpolicy.....	374
43.2	Svenskar i EU:s institutioner.....	374

BILAGOR

Bilaga 1: Viktigare förordningar, direktiv och beslut antagna av rådet under 2001.....	376
Bilaga 2: Förslag till viktigare förordningar, direktiv och beslut under 2001	382
Bilaga 3: Viktigare rekommendationer samt yttranden och meddelanden under 2001 samt grön- och vitböcker som presenterats under 2001	387
Bilaga 4: Mål av svenskt intresse vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt under 2001	391
Bilaga 5: Viktiga domar meddelade av EG-domstolen under 2001	420
Bilaga 6: Viktiga domar meddelade av EG:s förstainstansrätt under 2001	428
Bilaga 7: Överträdelseärenden	432

Bilaga 8: EU-budgeten 2001	449	Skr. 2001/02:160
Bilaga 9: Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP): gemensamma ståndpunkter och åtgärder samt uttalanden.....	450	
Bilaga 10: Viktigare rättsakter m.m. för polis-samarbete och straffrättsligt samarbete.....	462	
Bilaga 11: Samarbete inom EU- skillnaden mellan EG och EU.....	464	
Bilaga 12: Förkortningslista	465	
Bilaga 13: Internetadresser.....	471	

Sammanfattning

Ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd under de första sex månaderna 2001 präglade i hög utsträckning EU-arbetet under året. Ordförandeskapsprogrammet innehöll tre huvudprioriteringar; utvidgning, sysselsättning och miljö. Europeiska rådet möttes i Stockholm och Göteborg. Under andra halvåret påverkades dagordningen i hög grad av terrordåden i USA. Vid toppmötet i Laeken antogs en förklaring om unionens framtid.

Utvidgningen

Utvidgningsförhandlingarna var framgångsrika under 2001 och den fastställda färdplanen kunde hållas. Av de sex kandidatländer som började förhandla i februari 2000 lyckades fyra (Lettland, Litauen, Slovakien och Malta) hinna i kapp de kandidatländer som började förhandla i mars 1998. Vid Europeiska rådets möte i Göteborg konstaterades att utvidgningsprocessen var oåterkallelig och att målsättningen var att slutföra förhandlingarna före utgången av år 2002 med de kandidatländer som var redo. Vidare enades man om att dessa länder skulle kunna delta i valen till Europaparlamentet 2004 som medlemmar. Vid Europeiska rådets möte i Laeken bekräftades Göteborgsslutsatserna och mötet godkände även en rapport, i vilken kommissionen ansåg att med nuvarande takt i framstegen i förhandlingarna och i kandidatländernas reformsträvanden skulle tio länder (Cypern, Estland, Ungern, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Tjeckien och Slovenien) kunna vara redo för medlemskap.

I översynsrapporterna noterade kommissionen betydande framsteg i kandidatländerna vad gäller anpassning till och tillämpning av EU:s regelverk, men markerade att en uppbyggnad av den administrativa kapaciteten kräver fortsatta ansträngningar. Genom programmen Phare, Sapard och Ispa får kandidatländerna stöd för sina ansträngningar att möta de krav som medlemskapet kommer att ställa. Förmedlemskapsstödet inriktar sig på institutionsuppbyggnad, jordbruket samt stöd på miljö- och transportområdena.

EMU

I de tolv medlemsstater som skulle införa sedlar och mynt i euro i januari 2002 pågick ett intensivt förberedelsearbete. Sverige följde noga dessa förberedelser och genomförde inhemska informationsinsatser. Den tredje uppdateringen av det svenska konvergensprogrammet antogs av regeringen i november och överlämnades därefter till kommissionen och rådet.

Nicefördraget och regeringskonferensen 2004

Som en del i den irländska ratificeringen hölls en folkomröstning i juni, resultatet blev ett nej. Vid toppmötet i Göteborg bekräftade stats- och regeringscheferna sin beslutsamhet att trots detta slutföra ratifikations-

processerna. I Sverige godkände riksdagen i december Nicefördraget och regeringen beslöt därefter om ratifikation. Skr. 2001/02:160

Tillväxt och sysselsättning

Sysselsättningsfrågor diskuterades vid Stockholmstoppmötet. En bas lades för hur den fortsatta moderniseringen av den europeiska modellen skulle drivas vidare. Fyra nya arbetsområden tillkom; Europas demografiska utmaning, bioteknologins betydelse för tillväxt och sysselsättning, miljöaspekter och begreppet hållbar utveckling samt frågan om kandidatländernas involvering i Lissabonagendans mål och mekanismer. Begreppet kvalitet i arbete lyftes fram.

Sveriges handlingsplan för sysselsättning år 2001 tillställdes kommissionen och rådet i maj .

Kommissionens förslag till riktlinjer för år 2002 innehåller inga stora förändringar jämfört med tidigare år eftersom sysselsättningsstrategin för närvarande utvärderas. Nytt för i år är att slutsatserna från Stockholm har inarbetats i de övergripande målen.

Politiska överenskommelser uppnåddes om ”Europabolag”, ett s.k. europeiskt MBL och om ett direktiv som skyddar arbetstagare mot buller. För att förbättra kvinnors ställning i arbetslivet prioriterade det svenska ordförandeskapet arbetet med att modernisera och förstärka likabehandlingsdirektivet. Under det belgiska ordförandeskapet utarbetades ett förslag till indikatorer för att mäta och jämföra löneskillnader mellan kvinnor och män.

Inre marknaden

Under våren gjordes en andra översyn av strategin för den inre marknaden. Antalet målinriktade åtgärder reducerades från 130 till färre än 80, kommissionen angav att man genom detta åstadkommit en klarare och tydligare strategi. Ömsesidigt erkännande, standardisering, behovet av stärkt marknadskontroll och genomförande av inre marknadsdirektiven identifierades tillsammans med ekonomiska reformer, utvidgningen och den externa dimensionen som de särskilda teman som låg till grund för de åtgärder som pekades ut i strategin. Rådet antog slutsatser i vilka det lade till ytterligare prioriteringar; gemenskapspatentet, offentlig upphandling, en europeisk livsmedelsmyndighet och distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter.

Förslaget om s.k. europabolag antogs efter många års förhandlingar under det svenska ordförandeskapet. I början av juni träffades en överenskommelse i förlikningskommitté mellan rådet och parlamentet om ett förslag till ett trettonde bolagsrättsligt direktiv om offentliga uppköpserbjudanden. Förslaget föll sedermera genom att Europaparlamentet för första gången efter Amsterdamfördragets ikraftträdande röstade emot antagandet av en rättsakt som de givit sitt stöd i förlikning.

En kommitté av vise män under ledning av Alexandre Lamfalussy har haft till uppdrag att undersöka förhållandena på värdepappersmarknaden och föreslå åtgärder. Kommittén lämnade sin slutrapport i februari 2001 i

vilken föreslogs ett reformerad lagstiftningsprocess. En resolution till stöd för förslagen antogs av Europeiska rådet i Stockholm. Skr. 2001/02:160

Telekommunikationer

Vid ministerrådet i december gjordes en politisk överenskommelse om det s.k. telekompaketet (med undantag för kommunikationsdataskyddsdirektivet). Paketet utgör grunden för det framtida regelverket för elektronisk kommunikation inom EU. Rådet enades även om att toppdomänen .eu skall förverkligas.

Två rådsresolutioner om informations- och nätsäkerhet antogs under 2001 av rådet för inre marknad, konsument och turism respektive telekommunikationsrådet. I dessa slås fast att arbetet med informations- och nätsäkerhet måste stärkas både på nationell och på EU-nivå samt vilka de första åtgärderna skall vara.

Post

Rådet antog i december en gemensam ståndpunkt om ändringar i det nu gällande postdirektivet som har till syfte att ytterligare öka konkurrensen på postmarknaden och samtidigt garantera de samhällsomfattande posttjänsterna.

Sociala frågor

Under våren utarbetade samtliga medlemsstater nationella handlingsplaner för att bekämpa fattigdom och social utslagning i enlighet med Niceslutsatserna. I en gemensam rapport har kommissionen och rådet analyserat planerna och överlämnat rapporten till Europeiska rådet i Laeken. I december beslutade rådet att utlysa 2003 till ett europeiskt handikappår.

Folkhälsa

I juni antog rådet en gemensam ståndpunkt om kommissionens folkhälsoprogram för perioden 2001–2006. Tre huvudprioriteringar föreslås i programmet; förbättrad information för förbättring av hälsan, snabba åtgärder vid hälsorisker och arbete med bestämningsfaktorer för hälsan genom hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder. Ett direktiv om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror antogs i juni. Dess syfte är att harmonisera nationella begränsningar och regleringar när det gäller varningstexter, innehållsdeklaration och maximinivåer av tjära, nikotin och kolmonoxid.

Konsumentpolitik

Kommissionen har under hösten presenterat en grönbok om konsumentskyddet i EU. Syftet är att skapa ett mer flexibelt regelverk. I

september nåddes en politisk överenskommelse om direktiv om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter. Ett direktiv om produktsäkerhet antogs under hösten. Enligt direktivet får endast säkra konsumentprodukter släppas ut på marknaden.

Ungdomsfrågor och idrott

I november 2001 presenterade kommissionen den första vitboken om ungdomspolitik. Områden som skall prioriteras är inflytande och delaktighet, information, volontärarbete och bättre kunskap om unga. Vitboken anger ett antal områden där det är av stor vikt att ta hänsyn till de ungas speciella behov, dessa är utbildning, livslångt lärande, rörlighet, arbetsmarknad och social integration, rasism och främlingsfientlighet samt självständighetsfrågor.

Transporter

I september presenterade kommissionen en vitbok om den gemensamma transportpolitiken fram till 2010. Vitboken tar sin utgångspunkt i den ökande transportvolymen och de miljöproblem som transporter förorsakar. Med ett antal förslag skall kopplingen mellan ekonomisk tillväxt och transporttillväxt brytas.

Transportministrarna fattade i april ett beslut som innebär att den tillåtna längden på oledade bussar i trafik inom EU höjs från 12 till 15 meter. Detta är en fråga av stor betydelse för bl.a. de svenska busstillverkarna. Ett beslut i december innebär vidare att direktivet om hastighetsbegränsare kommer att utvidgas till att omfatta även lätta lastbilar och bussar.

Kommissionens järnvägspaket antogs i mars 2001, genom detta öppnas hela järnvägsnätet för internationell godstrafik år 2008.

Efter Erika-olycka i Frankrike lade kommissionen fram två åtgärds paket för att förbättra sjösäkerheten. Under 2001 har ett antal framsteg gjorts i detta arbete, bl.a. enades ministerrådet om att inrätta ett gemensamt övervaknings- och informationssystem för sjöfarten.

Med anledning av terrordåden den 11 september 2001 hamnade luftfartsskyddet i fokus, och en tillfällig arbetsgrupp tillsattes av ministerrådet. Transportministrarna enades i december om en gemensam ståndpunkt om miniminivåer för säkerhetskontroller på flygplatser. Terrordådens inverkan på flygbranschens ekonomi ledde till att medlemsstaterna, med kommissionens goda minne, också på vidtog särskilda åtgärder för försäkringsgarantier.

I Göteborg slogs fast att ett gemensamt europeiskt luftrum skall vara klart före utgången av 2004. Rådet antog under hösten kommissionens förslag om inrättandet av en europeisk byrå för luftfartssäkerhet.

Näringspolitik

Frågan om moderniseringen av EU:s konkurrensregler är nu högt prioriterad. Enighet nåddes kring den decentraliserade principen, dvs. att de

nationella konkurrensmyndigheterna och domstolarna kommer att få en större roll i det konkurrensfrämjande arbetet. Effektivare konkurrensregler är en förutsättning för en utvidgad inre marknad.

Under 2001 har statsstödsområdet förts högre upp på den politiska agendan. Man fattade även beslut om en minskning av det statliga stödet och en omorientering av stödet till mer övergripande målsättningar av gemenskapsintresse.

Diskussionen om kommissionens förslag till förordning om varvsstöd ledde fram till att rådet inte kunde uppnå kvalificerad majoritet för ett bifall. Medlemsstaterna gav dock sitt stöd till kommissionens förslag om att inleda en WTO-procedur mot Korea.

Energi

Liberaliseringen av el- och gasmarknaderna behandlades vid Europeiska rådets möte i Stockholm. Det finns ett brett stöd bland medlemsstaterna för målet att öppna el- och gasmarknaderna, men man har dock inte kunnat enas om ett slutdatum.

Rådet antog riktlinjer för det fortsatta arbetet med en strategi för försörjningstrygghet för energi inom gemenskapen och gjorde en överenskommelse om allmänna riktlinjer rörande ett förslag från kommissionen om byggnaders energiprestanda.

Jordbruks- livsmedels- och fiskeripolitiken

En helhetssyn på livsmedelskedjan var den övergripande prioriteringen för det svenska ordförandeskapet för jordbruks- livsmedels- och fiskeripolitiken. Debatten om den framtida jordbrukspolitiken var periodvis intensiv. Även den framtida fiskeripolitiken diskuterades med anledning av kommissionens Grönbok inför översynen av den gemensamma fiskeripolitiken.

Året präglades på jordbruksområdet av utbrotten av BSE och mul- och klövsjuka. Åtgärder för att komma till rätta med dessa sjukdomar har diskuterats och beslut fattats inom alla institutioner och på alla nivåer.

Arbetet med förslaget om att bilda en oberoende europeisk livsmedelsmyndighet har varit intensivt under hela året, inför årsskiftet återstod bara det formella beslutet.

Miljö

Vid toppmötet i Göteborg en EU-strategi för hållbar utveckling. Strategin slår bland annat fast principerna för hur miljödimensionen av hållbar utveckling skall följas upp vid vårtoppmötena och att alla nya viktiga förslag skall bedömas med när det gäller på deras ekonomiska, sociala och miljömässiga effekter. Fyra områden prioriterades; bekämpandet av klimatförändringar, hållbara transporter, hoten mot folkhälsan och förvaltning av naturresurser. Till toppmötet lämnades också rapporter från de olika rådskonstellationer som arbetat med integrering av miljö och hållbar utveckling i sin sektorspolitik. Miljörådet beslutade bl.a. om

ett nytt miljöhandlingsprogram, riktlinjer för en ny kemikaliepolitik och för en integrerad produktpolitik (IPP). En gemensam ståndpunkt nåddes om bl.a. om elektronikavfall, buller, miljöfonden LIFE samt om flera direktiv som behandlar utsläppskrav för fordon. Under det belgiska ordförandeskapet fattades bl.a. beslut om direktiv om svavelhalten i fordonsbränslen och om stöd till miljöorganisationer. På det internationella området spelade EU en avgörande roll för att säkerställa en uppgörelse i de internationella förhandlingarna om klimatfrågan inom ramen för Kyotoprotokollet.

Regional och strukturpolitik

Under 2001 presenterade kommissionen den andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning. Rapporten syftar till att stimulera en debatt om de framtida riktlinjerna för sammanhållningspolitiken i en utvidgad union. Med anledning av rapporten genomförde kommissionen ett sammanhållningsforum med deltagare från medlemsstaterna och kandidatländerna.

Utbildning

I februari antogs en rapport beställd av Europeiska rådet om de konkreta framtidsmålen för utbildningssystemen. Som övergripande gemensamma mål anges ökad kvalitet och effektivitet, bred tillgänglighet samt öppenhet mot omvärlden. Arbetet inleddes omedelbart efter Stockholms-toppmötet med att utforma det program för uppföljningen av målen som skall lämnas till Europeiska rådet våren 2002. Under det svenska ordförandeskapet antogs också en rekommendation om rörlighet inom EU för studerande m.fl. samt en bred resolution om de pedagogiska aspekterna på ökad IT-användning i utbildningen. Under året genomförde EU och Europarådet gemensamt kampanjen Europeiska året för språk. Med anledning av språkåret godkände rådet en resolution om språklig mångfald och språkinläring.

Forskning

Behandlingen av kommissionens förslag till det sjätte ramprogrammet för forskning var den dominerande frågan under året. I december nådde rådet politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt. Det nya programmet präglas av tematisk koncentration, minskad splittring på småprojekt och förenklad administration samt i viss utsträckning ökad forskarstyrning.

Kultur och medier

På kultur- och audiovisuella området togs under det svenska ordförandeskapet ett initiativ till en debatt om barn och TV-reklam samt rådsslutsatser om skydd av barn mot skadligt medieinnehåll. En viktig grund lades på detta område för den kommande revideringen av TV-direktivet.

Under det svenska ordförandeskapet antogs resolutioner om att öka informations- och erfarenhetsutbytet mellan EU och kandidatländerna. Debatten om statsstöd till film och public service radio och TV fördes aktivt vidare och under hösten presenterade kommissionen meddelanden på båda dessa områden. Under året var Rotterdam och Porto europeiska kulturhuvudstäder.

Immaterialrätt

Ett direktiv om upphovsrätt och närstående rättigheter antogs under våren 2001. I början av hösten antogs efter förlikning med parlamentet ett direktiv som ger konstnärer som skapat ett konstverk rätt till en viss del av försäljningspriser vid vidareförsäljning (följerätt). I Lissabonslutsatserna angavs att förslaget om ett gemenskapspatent skulle vara antaget vid utgången av år 2001, trots att arbetet varit högt prioriterat har en överenskommelse inom tidsfristen inte kunnat nås.

EU:s budget

Ett nytt beslut om gemensamma medel antogs 2000. För att beslutet skall bli giltigt krävs nationellt godkännande. Det nya beslutet, som påverkar den svenska avgiften på ett gynnsamt sätt, gäller från 1 januari 2002. Den svenska avgiften för 2001 uppgick enligt utgiftsprognos för statsbudgeten till 21 326 miljoner kronor.

Budgeten omfattade ca 96,2 miljarder euro i s.k. åtagandebemyndiganden och ca 92,5 miljarder euro i betalningsanslag. Detta innebar en ökning i förhållande till 2000 års budget 3,1 procent för åtaganden och en ökning med 3,5 procent för betalningar. Kommissionens årliga rapport om återflödet till medlemsstaterna visar att det totala återflödet till Sverige från 2000 års budget uppgick till 1 194 miljoner euro, vilket motsvarar ca 11,044 miljarder kronor.

Åtgärder mot fusk och andra oegentligheter

Under våren prioriterade det svenska ordförandeskapet arbetet med förslaget till en ny budgetförordning. Förslaget har stor betydelse för reformeringen av den finansiella styrningen och kontrollen. Rådet antog slutsatser i juni, arbetet fortsätter under 2002. En del av förslaget är bildandet av en oberoende funktion för intern revision i kommissionen. Denna del lyftes ut ur förslaget och beslutades av rådet redan i mars.

Den europeiska unionens förbindelser med omvärlden

Under den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) gjordes under året ca 200 gemensamma uttalanden, varav 116 under det svenska ordförandeskapet, De flesta gjordes till följd av en specifik händelse, som exempelvis terroristattacker i USA, försök till statskupp i Elfenbenskusten eller vid allvarliga incidenter i Mellanöstern. Gemensamma stånd-

punkter har antagits bl.a. om vapenembargo mot Afghanistan, den internationella brottmålsdomstolen och om Burma/Myanmar.

Inom ramen för den politiska dialogen ledde den svenska utrikesministern möten med bl.a. Nya Zeeland, Australien, Ukraina, Japan och Kina. Statsministern ledde politiska dialogmöten med bl.a. USA, Ryssland och Kanada. På EU:s mandat ledde statsministern under ordförandeskapet en resa till Nord- och Sydkorea, dels en resa tillsammans med höge representanten till Mellanöstern.

Utvecklingen av samarbetet inom EU som rör säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP) intensifierades. Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik (KUSP), Militärkommittén (EUMC) och Militära staben (EUMS) permanentades. Utvecklandet av strukturer och kapaciteter för ESFP har kommit långt. Vid Europeiska rådet i Laeken bekräftade medlemsstaterna att unionen har operativ förmåga att börja genomföra krishanteringsinsatser med såväl civila som militära resurser. Vid Europeiska rådet i Göteborg antogs ett EU-program för förebyggande av väpnade konflikter. Under året fortsatte EU att inom ramen för GUSP aktivt främja mänskliga rättigheter runt om i världen. Under det svenska ordförandeskapet antogs riktlinjer för EU:s agerande mot tortyr. I december antogs riktlinjer för dialoger om mänskliga rättigheter med tredjeland.

Händelserna den 11 september har på många sätt påverkat arbetet inom GUSP. Mer tid har ägnats åt omvärldsanalyser ur terrorismsynvinkel och demarcher mot tredjeland om vikten av anslutning till de internationella instrumenten mot terrorism. Allmänna rådet gjorde i december en principöverenskommelse om hur bestämmelserna i FN:s säkerhetsråds resolution 1373 skall tillämpas inom unionen.

På det handelspolitiska området har arbetet präglats av förberedelser inför ministerkonferensen i Doha i november. Grunden för EU:s agerande var de riktlinjer rådet tog före Seattlemötet. Den överenskomna förhandlingsdagordningen innehåller de flesta frågor som EU och Sverige drev inför mötet.

Förhandlingar med Norge om protokoll 3 (beredda livsmedelsprodukter) till EES-avtalet kunde efter många års förhandlingar slutföras.

Utvecklingssamarbetet präglades av arbetet med en kursändring och effektivisering. Kommissionen har inlett en omfattande omorganisation. Rådet har under året uppdragit till kommissionen att undersöka hur och när medlemsstaterna kan uppnå 0,7 procent av BNI i officiellt utvecklingsbistånd. Cotonouavtalet med AKS-länderna, som ersätter Loméavtalet, undertecknades i juni.

Makrofinansiellt stöd som kompletterar IMF-program har nu koncentrerats till Västra Balkan, under året beslutades om ett exceptionellt stöd till Jugoslavien.

Göteborgstoppmötet slog fast den Nordliga dimensionens roll som en väletablerade del av EU:s interna policy gentemot partnerländerna. Kommissionen har givits och åtagit sig en ledande roll vilket säkrar kontinuitet.

Under våren spelade EU en viktig roll för att avhjälpa den kris som utspelade sig i före detta jugoslaviska republiken Makedonien.

Den politiska situationen i Mellanöstern har under året blivit alltmer instabil, EU har genom sin högste representant Solana och dess särskilde representant för fredsprocessen i Mellanöstern, Moratinos, varit mycket aktivt.

Ett utrikesministermöte mellan EU och Afrika hölls i oktober, vid mötet antogs bl.a. en gemensam deklaration om terrorism. I juli utsågs kabinettssekreterare Hans Dahlgren till ordförandeskapets särskilde representant till Mano River-länderna.

EU:s insatser i Afghanistan intensifierades efter terrorattackerna och Klaus-Peter Klaiber utsågs till EU:s särskilde representant.

Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa

Under året har framsteg gjorts på det kriminalpolitiska området. Rådet har under året nått överenskommelser om en *brottsförebyggande* strategi, inrättandet av ett brottsförebyggande nätverk och ett finansieringsprogram för brottsförebyggande frågor. Rådet har även enats om gemensamma definitioner och kriminalisering av människohandel, terrorismbrott och miljöbrott. Det rättsliga samarbetet för att bekämpa brott har förstärkts genom inrättande av samarbetsorganet Eurojust och överenskommelse om en europeisk arresteringsorder. Rådet har också enats om lagstiftning som skall förenkla utredningar om ekonomisk brottslighet. Förutsättningarna för att *reparera skadorna av brott* har förbättrats genom ett rambeslut om brottsoffers rättigheter.

Framsteg har märkts även på det civilrättsliga området. Rådet har enats om en förordning om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning. Rådet har också beslutat att inrätta ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område för att underlätta samarbetet mellan myndigheter i medlemsstaterna och tillhandahålla information om de olika rättsliga systemen för allmänheten.

På det asyl- och migrationspolitiska området pågick under 2001 ett intensivt och omfattande lagstiftningsarbete, trots detta har den fastställda tidsplanen inte fullt ut kunnat hållas. Gemenskapen har antagit direktivet om tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer, direktivet om transportörsansvar samt direktivet om ömsesidigt erkännande av avlägsnandebeslut. Vidare har en förordning antagits om upprättande av ett gemensamt fingeravtryckssystem och beslut fattats i ett antal frågor rörande viseringspolitiken. Rådet har också givit kommissionen mandat att förhandla om s.k. återtagandeaftal med Hong Kong och Macao.

Den 25 mars 2001 inträdde Sverige och de andra nordiska länderna som operativa medlemmar i Schengensamarbetet.

Institutionerna

Arbetet med att modernisera institutionerna fortsatte under året. Kommissionen publicerade i juli en vitbok om EU:s styrelseform.

Under ledning av det svenska ordförandeskapet slutfördes förhandlingarna om EU:s nya förordning om handlingsoffentlighet. Förordningen innebär att allmänhetens rätt att få ta del av Europaparlamentets, kommissionens och rådets handlingar avsevärt förbättras. Antagandet av förordningen ökar möjligheterna för medborgarna till insyn och delaktighet i beslutsfattandet, vilket är ett viktigt steg i arbetet för en öppen, modern och effektiv union.

DEL 1 DEN ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGEN I EUROPEISKA UNIONEN

1 Samarbete i svenskt och europeiskt intresse

Ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd under de första sex månaderna 2001 präglade i hög utsträckning EU-arbetet under året.

Vägledande för arbetet under ordförandeskapsperioden var det arbetsprogram, som utgjorde det svenska ordförandeskapets policyförklaring. Arbetsprogrammet innehöll följande rubriker:

- en utvidgad union,
- full sysselsättning och hög tillväxt i en konkurrenskraftig union,
- en union för hållbar utveckling,
- en union nära medborgarna,
- ett område med frihet, säkerhet och rättvisa,
- en solidarisk och internationellt aktiv union,
- en öppen, modern och effektiv union,

Statsministern presenterade ordförandeprogrammet i riksdagen den 14 december 2000 och i Europaparlamentet den 17 januari 2001. Utrikesministern informerade samtliga medlemsstater om innehållet i programmet vid de videokonferenser hon höll med företrädare för medlemsstaterna inför ordförandeskapet. Programmet översattes och publicerades på unionens elva officiella språk.

Tre huvudprioriteringar pekades ut i arbetsprogrammet; utvidgning, sysselsättning och miljö. Framgångar uppnåddes inom alla dessa tre områden, men ordförandeskapet innebar även framsteg på andra områden.

Vid EU-toppmötet i Stockholm den 23–24 mars, diskuterades unionens sysselsättningsfrågor. Mötet var det första uppföljningsmötet inom ramen för den s.k. Lissabonprocessen och unionens målsättning om att bli världens mest dynamiska och konkurrenskraftiga kunskapsbaserade ekonomi. Vid mötet i Stockholm lades en bas för hur den fortsatta moderniseringen av den europeiska modellen skulle drivas vidare. Stats- och regeringscheferna slog bland annat fast att målsättningarna från Lissabon förutsätter dels att unionen och medlemsstaterna binder sig vid målet om full sysselsättning, dels att ett dynamiskt EU måste bestå av aktiva välfärdsstater. De i Lissabon definierade arbetsområdena kompletterades med fyra nya; Europas demografiska utmaning, bioteknologins betydelse för tillväxt och sysselsättning, miljöaspekter och begreppet hållbar utveckling samt frågan om kandidatländernas involvering i Lissabon-agendans mål och mekanismer. Trots intensiva ansträngningar lyckades stats- och regeringscheferna inte i Stockholm uppnå enighet när det gäller öppning av el- och gasmarknaderna inom unionen.

Vid Europeiska rådets möte i Göteborg den 15–16 juni togs avgörande steg framåt i utvidgningsprocessen. Det konstaterades att utvidgnings-

processen var oåterkallelig och att målsättningen var att slutföra förhandlingarna före utgången av år 2002 med de kandidatländer som var redo. Vidare enades man om att dessa länder skulle kunna delta som medlemmar i valen till Europaparlamentet 2004. Tillsammans med de framsteg som uppnåddes under förhandlingarna innebar detta ett genombrott i utvidgningsprocessen.

På miljöområdet antogs i Göteborg strategin för hållbar utveckling, som även integrerades i Lissabonprocessen. En gemensam ståndpunkt om det sjätte miljöhandlingsprogrammet och EU:s miljöarbete för de kommande tio åren uppnåddes.

På det utrikespolitiska området stärktes unionens profil genom ett samfällt och flexibelt agerande på den utrikespolitiska arenan. Unionens roll på den utrikespolitiska scenen manifesterades inte minst genom besöket av president Putin i anslutning till EU-toppmötet i Stockholm och toppmötet med president Bush i Göteborg. Goda framsteg gjordes även när det gäller unionens konfliktförebyggande kapacitet under ordförandeskapsperioden. Vid EU-toppmötet i Göteborg antogs även ett program för konfliktförebyggande. För de minst utvecklade länderna var beslutet under ordförandeskapet om att bevilja tull- och kvotfri import av alla produkter, med undantag för vapen och ammunition, av stor betydelse.

Under ordförandeskapet besökte statsministern den koreanska halvön i syfte att stödja försoningsprocessen. Vid Världshandelsorganisationens fjärde ministermöte nåddes enighet om att inleda en ny bred runda av multilaterala handelsförhandlingar. Kina och Taiwan godkändes för anslutning till organisationen. Vid det återupptagna sjätte partsmötet i Bonn markerade Kyotokonventionens parter sin avsikt att agera även utan USA för ett förbättrat klimat. Bonnuppgörelsen bekräftades sedan genom ett antal beslut som togs vid det sjunde partsmötet i Marrakech.

Beslutet om öppenhetsförordningen innebar ett stort framsteg för den svenska öppenhetssynen när det gäller unionens interna arbete. Överenskommelsen – efter första behandlingen i Europaparlamentet – innebar ett steg framåt mot öppnare arbetsmetoder inom unionen samt medborgarnas tillgång till EU-dokument. Såväl de handlingar som upprättats inom institutionerna som inkommande handlingar omfattades av regleringen, även s.k. känsliga dokumenten, dock med vissa särregler.

Debatten om EU:s framtid lanserades under ordförandeskapsperioden tillsammans med det följande belgiska ordförandeskapet, kommissionen och Europaparlamentet. En ordförandeskapsrapport om debatten lämnades till Europeiska rådets möte i Göteborg.

Framsteg gjordes under ordförandeskapsperioden även inom ett flertal andra områden. Ett stort antal rättsakter antogs och många lagstiftningsärenden fördes fram till gemensam ståndpunkt eller politisk överenskommelse. Fler medbeslutandeärenden avslutades än under något tidigare ordförandeskap. De svenska ansträngningarna i fråga om ersättning vid vidareförsäljning av konstverk, paketet med ny reglering på telekommunikationsområdet samt livsmedelslagstiftningen ledde till att enighet med Europaparlamentet nåddes före årets slut.

Ordförandeskapet redovisas i regeringens skrivelse: Redogörelse för Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd (2001/02:150).

Arbetet under det belgiska ordförandeskapet påverkades av terror-attackerna i USA den 11 september. EU och USA lyckades, tillsammans med världssamfundet i övrigt och med stöd i enhälliga resolutioner i FN:s säkerhetsråd, snabbt utveckla ett omfattande program för att beslutsamt bekämpa terrorism. Med stor snabbhet bereddes inom EU förslag till ramdirektiv mot terrorism, en gemensam arresteringsorder och en omfattande handlingsplan mot terrorism.

Parallellt pågick ett intensivt arbete med förberedelserna inför nästa regeringskonferens. Framtidsdebatten lanserades under det svenska ordförandeskapet och vid toppmötet i Laeken fattades, i en särskild deklARATION, beslut om hur förberedelserna skall bedrivas i ett särskilt tillsatt konvent samt om formerna i övrigt för konventets arbete. En utvärdering av arbetet om ett område med frihet, säkerhet och rättvisa som initierades vid Tammerforsmötet visade att det, trots kraftfulla insatser under det svenska ordförandeskapet, återstår ytterligare arbete. I Laeken stod det vidare klart att tidsplanen för ett antal enskilda frågor som behandlas inom ramen för Lissabonprocessen inte hålls. Någon överenskommelse om lokaliseringen av vissa nya EU-myndigheter nåddes inte.

Inom kommissionen pågår arbetet med administrativa reformer för att förbättra personalpolitiken, den finansiella styrningen och kontrollen. En vitbok om styrelsereformerna inom EU presenterades. Svenskar är fortfarande underrepresenterade på tjänster inom institutionerna, särskilt på högre chefsnivå.

I Sverige togs beslut om ratificering av Nice-fördraget.

1.1 Information till och samråd med riksdagen

Riksdagsordningen innehåller föreskrifter om regeringens information till och samråd med riksdagen. Regeringen skall fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i EU. Regeringen fullgör sin informationsskyldighet på olika sätt.

Regeringen skall fortlöpande informera riksdagen om sin syn på betydelsefulla förslag från kommissionen (RO 10 kap. 2 §). Detta sker bland annat genom att regeringen överlämnar faktapromemorior. Under 2001 överlämnades 161 promemorior. Promemoriorna återfinns på riksdagens webbplats.

Riksdagen skall inom sig för varje valperiod tillsätta en nämnd för samråd med regeringen i frågor som rör EU (RO 10 kap. 4 §). Nämnden skall bestå av udda antal ledamöter, lägst femton. Nämnden består nu av 17 ordinarie ledamöter. Antalet suppleanter är för närvarande 30. Ledamöter och suppleanter i nämnden är samtidigt ledamöter i något av riksdagens utskott.

Regeringen är skyldig att hålla nämnden informerad om frågor som skall behandlas i rådet och samråda med nämnden om den svenska ståndpunkten i betydelsefulla rådsärenden och i andra frågor som nämnden bestämmer. Det räcker att fem ledamöter i nämnden begär samråd i en fråga för att det skall ske. Nämnden sammanträder vanligtvis på fredagar

och samrådet avser frågor på dagordningarna för rådsmöten under den kommande veckan. Under 2001 ägde samråd rum inför samtliga möten i rådet och i Europeiska rådet.

Utskotten skall följa arbetet inom EU inom sina respektive områden (RO 10 kap. 3§). Regeringen är skyldig att informera utskotten om arbetet inom utskottens ämnesområde om utskotten begär det (RO 4 kap. 10 §). Information till fackutskotten har under året lämnats fortlöpande av de olika departementen.

2 Europeiska rådet under 2001

Europeiska rådets möten under år 2001 hölls i Stockholm den 23–24 mars, i Göteborg den 15–16 juni samt i Laeken den 14–15 december, (slutsatser se bilaga 13 – Internetadresser).

Med anledning av terrorattackerna i USA hölls ett extraordinärt toppmöte i Bryssel den 21 september. Vidare avhölls ett informellt möte inom ramen för Europeiska rådet i Gent den 19 oktober. Dagordningen dominerades av unionens åtgärder i kampen mot terrorism.

2.1 Europeiska rådets möte i Stockholm 23–24 mars

Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars år 2000 enades stats- och regeringscheferna om ett nytt strategiskt mål för unionen för det kommande decenniet: att bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning. Ett stort antal delmål samt konkreta åtgärder antogs för att uppnå målsättningen.

Europeiska rådets möte i Stockholm utgjorde det första uppföljningsmötet av besluten i Lissabon. Under mötet i Stockholm lades en bas för hur den fortsatta moderniseringen av den europeiska modellen skulle drivas vidare. Stats- och regeringscheferna slog bland annat fast att målsättningarna från Lissabon förutsätter dels att unionen och medlemsstaterna binder sig vid målet om full sysselsättning, dels att ett dynamiskt EU måste bestå av aktiva välfärdsstater.

Dagordningen från Lissabon kompletterades i Stockholm med fyra nya områden:

1. Europas demografiska utmaning diskuterades i Stockholm, för första gången, av stats- och regeringscheferna. Frågan bedömdes som central för unionens långsiktiga arbete, inte minst när det gäller Europas framtida arbetskraftsförsörjning, hållbarheten i de offentliga finanserna samt de sociala trygghetssystemen – i synnerhet pensionssystemen. För att möta unionens demografiska utmaning krävs åtgärder inom dessa områden och diskussionen i Stockholm utgick från dessa perspektiv.

2. Bioteknikens betydelse för den framtida europeiska ekonomin lyftes fram i ett EU-perspektiv. Det beslöts att ett handlingsprogram skulle tas fram för utvecklingen av bioteknologi. Handlingsprogrammet skall omfatta forskning och industriell utveckling med beaktande av de etiska och moraliska aspekterna.

3. Miljöaspekter och ett hållbarhetsperspektiv lades till agendan, som ett komplement till vårtoppmötenas behandling av sociala och ekonomiska frågor. Den dubbla ansatsen för att uppnå unionens målsättning till år 2010 – att reformera den europeiska ekonomins sätt att fungera samt att modernisera den europeiska sociala modellen – kompletterades i Stockholm med att föra in det allmänna begreppet "hållbar utveckling". Beslutet pekade fram mot den strategi för hållbar utveckling, som skulle antas vid Göteborgstoppmötet. Miljöteknikens betydelse för tillväxt och sysselsättning lyftes även fram.

4. Det fattades också beslut om att aktivt involvera kandidatländerna i Lissabonstrategin.

2.2 Europeiska rådets möte i Göteborg 15–16 juni

Vid Europeiska rådets möte i Göteborg togs avgörande steg framåt när det gäller utvidgningsprocessen. Mötet konstaterade att utvidgningsprocessen var oåterkallelig och att målsättningen var att slutföra förhandlingarna före utgången av år 2002 med de kandidatländer som var redo. Vidare enades man om att dessa länder skall kunna delta som medlemmar i valen till Europaparlamentet 2004.

Stats- och regeringscheferna enades också om att en strategi för hållbar utveckling som innebär att unionens politiska åtagande om ekonomisk och social förnyelse inom ramen för Lissabonprocessen skulle kompletteras med en miljödimension. Mötet prioriterade följande: bekämpa klimatförändring, verka för en hållbar transportpolitik, bättre folkhälsa samt ett mer ansvarsfullt utnyttjande av naturresurserna. Stats- och regeringscheferna enades även om att ett hållbarhetsperspektiv skulle appliceras på förslag till beslut inom större politikområden kompletteras med en miljödimension. Mötet beslutade att debatten om unionens framtid, inför regeringskonferensen 2004, även skall omfatta möjligheten att skapa ett "öppet forum" för de fortsatta diskussionerna.

2.2 Europeiska rådets extraordinära möte i Bryssel 21 september

Mötet sammankallades med kort varsel för att diskutera situationen efter terrorattackerna i USA. Mötet resulterade i ett antal slutsatser och en handlingsplan för unionens fortsatta samarbete med Förenta staterna samt för terroristbekämpning i Europa. Handlingsplanen tog upp behovet av att förstärka det polisiära och rättsliga samarbetet, utveckla internationella rättsliga instrument, stoppa finansiering av terrorismen, förstärka luftfartssäkerheten och samordna unionens globala insatser. Slutsatserna behandlade även de ekonomiska utsikterna.

2.3 Europeiska rådets informella möte i Gent 19 oktober Skr. 2001/02:160

Mötet i Gent var av informell karaktär och några slutsatser antogs således inte. Mötet ägnades huvudsakligen åt ekonomiska frågor och den fortsatta kampen mot terrorism. Toppmötet antog tre deklarationer: en om uppföljning av terroristattacker, en om den ekonomiska situationen och en om förberedelserna för att införa euron.

2.4 Europeiska rådets möte i Laeken 14–15 december

Den viktigaste frågan vid Europeiska rådets möte i Laeken 14–15 december var förberedelserna för nästa regeringskonferens. Toppmötet antog den s.k. Laekenförklaringen om unionens framtid med vissa riktlinjer för den fortsatta processen. I deklarationen konstaterades att unionen måste bli mer demokratisk, öppen och effektiv och ett antal frågor som behöver besvaras för att nå det målet diskuterades. Toppmötet enades om att sammankalla ett konvent som en del av förberedelserna. Valéry Giscard d'Estaing utsågs till ordförande, Giuliano Amato och Jean-Luc Dehaene till vice ordförande.

I Laeken antogs också en rapport om den europeiska säkerhets- och försvarspolitik. Unionen är nu i stånd att leda vissa krishanteringsoperationer. På utvidgningsområdet bekräftades tidsplanen från Göteborg och det konstaterades att färdplanen från Nice fortfarande var giltig.

Vidare godkändes även en rapport, i vilken kommissionen ansåg att med nuvarande takt i framstegen i förhandlingarna och i kandidatländernas reformsträvanden skulle tio länder (Cypern, Estland, Ungern, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Tjeckien och Slovenien) kunna vara redo för medlemskap.

Europeiska rådet åtog sig att delta i ansträngningarna att återupprätta stabilitet i Afghanistan och uppmuntrade utplaceringen av en internationell säkerhetsstyrka. Unionen bekräftade ånyo sitt engagemang för kampen mot terrorism. På det utrikespolitiska området diskuterades västra Balkan, Afrika och Ryssland och en deklaration om situationen i Mellanöstern antogs.

Utvecklingen av de ekonomiska och sociala frågorna samt hållbar utveckling följdes upp. Besluten från toppmötet i Tammerfors, om ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, noterade vissa framsteg men ökade ansträngningar ansågs nödvändiga för att driva på arbetet. Europeiska rådet framhöll vikten av att medlemsstaterna genomförde unionens beslut i nationell lagstiftning. I avvaktan på en övergripande överenskommelse om lokaliseringen av livsmedelssäkerhetsmyndigheten och Eurojust beslöts att dessa kan påbörja verksamheten i Bryssel respektive Haag.

3 EU:s utvidgning

På grundval av Europeiska rådets beslut i Luxemburg i december 1997 inleddes konkreta medlemskapsförhandlingar, i form av bilaterala regeringskonferenser, med Estland, Polen, Slovenien, Tjeckien, Ungern och Cypern i mars 1998. Vidare beslöt man att anslutningsprocessen skulle omfatta tio kandidatländer i Central- och Östeuropa samt Cypern.

I Helsingfors i december 1999 beslutade Europeiska rådet att förhandlingar även skulle inledas med Bulgarien, Lettland, Litauen, Rumänien och Slovakien. Medlemskapsförhandlingar inleddes även med Malta som i september 1998 aktiverat sin medlemskapsansökan. Turkiet beviljades status som kandidatland men inga anslutningsförhandlingar inleddes.

Europeiska rådet bekräftade i Nice i december 2000 kommissionens förslag till färdplan för de fortsatta förhandlingarna, vilken angav prioriteringar för de kommande svenska, belgiska och spanska ordförandeskapen. Stats- och regeringscheferna enades också om de institutionella ramarna för utvidgningen.

3.1 Övergripande utveckling

Utvidgningsförhandlingarna gick framåt i snabb takt under 2001. För Sverige hade utvidgningen fortsatt högsta prioritet. Förutom att verka för viktiga förhandlingsprinciper såsom differentiering, framsteg på egna meriter och möjlighet till att komma ikapp länder som inlett förhandlingar tidigare, framhöll Sverige bland annat vikten av fortsatta framsteg i kandidatländernas anpassning och tillämpning av EU:s regelverk och betydelsen av att följa färdplanen.

Europeiska rådets möte i Göteborg

Europeiska rådets möte i Göteborg i juni 2001 kunde bekräfta att färdplanen förverkligats och i vissa när det gäller överträffats under det svenska ordförandeskapet. Man fastställde att utvidgningen är oåterkallelig och att de kandidatländer som är redo bör kunna slutföra förhandlingarna under 2002, med målsättningen att delta i valet till Europaparlamentet 2004 som medlemmar. Därmed lades för första gången en tidtabell fast för förhandlingarna. Europeiska rådet framhöll vidare att den s.k. differentieringsprincipen, dvs. att varje kandidatland förhandlar på egna meriter och i sin egen takt, fortsatt skall tillämpas. Vikten av fortsatta framsteg betonades vad gäller införlivandet och tillämpning av regelverket i kandidatländerna, särskilt på det administrativa och det rättsliga området. För Bulgarien och Rumänien förutses särskilda insatser. Turkiets framsteg noterades samtidigt som förbättringar efterlystes när det gäller mänskliga rättigheter.

Europeiska rådet i Laeken i december 2001 bekräftade slutsatserna från Göteborg och differentieringsprincipens fortsatta giltighet. Europeiska rådet instämde i kommissionens bedömning att tio kandidatländer kan vara redo för anslutning 2004 om den nuvarande takten i förhandlingarna och reformerna upprätthålls. Kommissionen skall från och med början av 2002 lägga fram förslag till gemensamma ståndpunkter om kapitlen jordbruk, regionalpolitik och budgetära frågor baserade på nuvarande regelverk samt de principer och den finansiella ram som Berlinmötet beslutade 1999.

Kommissionens rapporter om kandidatländernas framsteg

Sedan 1998 har kommissionen presenterat rapporter över varje kandidatlands framsteg när det gäller de kriterier för EU-medlemskap som Europeiska rådet i Köpenhamn fastslog 1993, de s.k. Köpenhamns-kriterierna. Dessa består av:

- ett politiskt kriterium som innebär att kandidatländerna skall ha uppnått institutionell stabilitet, vilket garanterar demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter,
- ett ekonomiskt kriterium som innebär att kandidatländerna skall vara fungerande marknadsekonomier samt ha förmågan att motstå konkurrens och marknadskrafterna inom unionen,
- ett administrativt kriterium som anger att kandidatländerna har förmåga att ta på sig de skyldigheter som följer av medlemskap i EU och ansluta sig till målen för den politiska, ekonomiska och monetära unionen. Detta tredje kriterium avser kandidatländernas förmåga att överta och efterleva EU:s regelverk, vilket är beroende av ländernas administrativa strukturer inom förvaltning och rättsväsende.

Den 13 november presenterade kommissionen årets översynsrapporter samt en strategi för utvidgningen. Kommissionen konstaterade att samtliga kandidatländer utom Turkiet uppfyller de politiska kriterierna. Kommissionen noterade fortsatta framsteg men även fortsatta problem. Förstärkta åtgärder krävs för att stärka den administrativa kapaciteten, i synnerhet inom rättsväsendet där förhållandena i häktena är särskilt bekymmersamma. Därtill påtalade kommissionen bl.a. att avsevärda insatser är nödvändiga för att komma tillrätta med korruption och handel med kvinnor och barn. Ytterligare åtgärder krävs för att motverka diskriminering och främja en ökad jämställdhet. Liksom i tidigare översynsrapporter uppmärksammade kommissionen behovet av att förbättra situationen för romerna. Turkiet fick kritik för bristande respekt för de mänskliga rättigheterna.

Vad gäller de ekonomiska kriterierna bedömde kommissionen, liksom i förra årets översynsrapporter, att endast Cypern och Malta helt uppfyller de ekonomiska kriterierna. Alla kandidatländer utom Bulgarien, Rumänien och Turkiet bedömdes nu vara fungerande marknadsekonomier och klara av konkurrensen och marknadskrafterna inom EU på kort sikt. Bulgarien bedömdes i det närmaste vara en fungerande marknadsekonomi och förväntas kunna motstå konkurrensen och

marknadskrafterna inom EU på medellång sikt. Varken Rumänien eller Turkiet uppfyllde, enligt kommissionen, något av de ekonomiska kriterierna. Rumänien hade dock gjort vissa framsteg.

Kommissionen noterade betydande framsteg i kandidatländerna vad gäller anpassning till och tillämpning av EU:s regelverk, men markerade att en uppbyggnad av den administrativa kapaciteten kräver fortsatta ansträngningar. Kommissionen föreslog därför en särskild handlingsplan för den förstärkta administrativa kapaciteten. Inför Europeiska rådet i Sevilla i juni 2002 kommer kommissionen att avlägga en rapport om övervakningen av kandidatländernas åtaganden vad gäller anpassningen till EG:s regelverk.

Den fortsatta strategin för utvidgningen

Kommissionen antog den 13 november 2001 även ett dokument om den fortsatta strategin för utvidgningsprocessen för att nå de mål som EU, vid Europeiska rådets möte i Göteborg fastställt beträffande utvidgningen. Kommissionen menar bl.a. att de finansiella ramarna för utvidgningen, vilka fastställts av Europeiska rådet i Berlin i mars 1999, är tillräckliga för en utvidgning år 2004 med upp till tio nya medlemsstater. Kommissionen avser att i god tid presentera sin hållning i de budgetrelaterade kapitlen.

På grundval av 2002 års översynsrapporter avser kommissionen lägga fram rekommendationer om vilka kandidatländer som uppfyller anslutningskriterierna och därmed är redo för ett EU-medlemskap. Mot bakgrund av framsteg i förhandlingarna under nästa år avser kommissionen uppdatera färdplanen samt revidera den förmedlemskapsstrategi som fastslogs av Europeiska rådet i Essen 1994.

Kommissionen framhåller vikten av offentlig debatt om utvidgningen i såväl kandidatländerna själva som i medlemsländerna. Vidare uppmärksammar kommissionen betydelsen av att involvera kandidatländerna i Lissabonprocessen och diskussionen om Europas framtid. Betydelsen av goda grannlandsrelationer i en utvidgad union framhålls.

Europeiska rådet gav vid sitt möte i Laeken stöd till kommissionens fortsatta strategi.

3.1.1 Läget i förhandlingarna med kandidatländerna

Förhandlingsprocessen

Utvidgningsförhandlingarna syftar till att fastställa, genom bilaterala regeringskonferenser, på vilka villkor ett kandidatland skall anslutas till EU och hur eventuella övergångslösningar skall utformas. Kandidatländerna förutsätts överta och införliva EU:s regelverk med ett minimum av övergångslösningar.

Vid förhandlingarna går EU:s medlemsstater och kandidatländerna igenom EU:s regelverk som är uppdelat i 31 förhandlingskapitel. Vid förhandlingstillfällena beslutar de bilaterala regeringskonferenserna om

öppning respektive provisorisk stängning av förhandlingskapitlen. Ett kapitel öppnas när medlemsstaterna fastställt, på förslag av kommissionen, EU:s gemensamma ståndpunkt i förhandlingen. En provisorisk stängning av kapitel sker sedan medlemsstaterna och varje kandidatland har kommit överens om regler för antagande av EU:s lagstiftning inom detta kapitlet. Stängning av ett kapitel är alltid provisorisk, vilket innebär att ingenting är slutligt beslutat förrän förhandlingarna är slutförda.

För att lösa problem som uppstår under förhandlingarnas gång står kommissionen i nära kontakt med kandidatländerna. Vidare håller kommissionen och medlemsstaterna Europaparlamentet regelbundet informerad om framsteg i förhandlingarna. När förhandlingarna slutförts skall Europaparlamentet ge sitt samtycke till anslutningsfördragen. Anslutningsfördragen skall även ratificeras av samtliga medlemsstater samt av kandidatlandet i fråga.

Utvidgningsförhandlingarna under 2001

Förhandlingarna med de tolv förhandlande kandidatländerna fortsatte i oförminskad takt under 2001. Under året hölls fyra möten på chefsförhandlarnivå samt två möten på ministernivå.

Under det svenska ordförandeskapet gjordes betydande framsteg i utvidgningsförhandlingarna. Färdplanen kunde förverkligas och i vissa när det gäller överträffas. Goda resultat uppnåddes inom kapitlen fri rörlighet för personer, fri rörlighet för kapital, bolagsrätt och miljö som kunde stängas med ett flertal kandidatländer. Vidare beredde det svenska ordförandeskapet vägen för framsteg i förhandlingarna av ett antal av de kapitel som tilldelats det belgiska ordförandeskapet, t.ex. kapitlen energi, finansiell kontroll, beskattning, transporter och fiske. Resultaten under det svenska ordförandeskapet innebar bl.a. att man fastställde övergångslösningar för kandidatländernas antagande av centrala delar av EU:s regler för den inre marknaden.

Färdplanen visade sig också under det belgiska ordförandeskapet tillföra utvidgningsprocessen nödvändig dynamik. Ett viktigt genombrott gjordes i förhandlingarna av kapitlet rättsliga- och inrikes frågor, vilket kunde stängas med Ungern, Tjeckien, Slovenien och Cypern. Andra framgångar under det belgiska ordförandeskapet var stängningen av skattekapitlet med Tjeckien och Slovenien, stängning av konkurrenskapitlet med Slovenien, Cypern och de tre baltiska länderna samt stängning av transportkapitlet med Ungern, Lettland, Litauen, Malta och Slovenien. Därtill åstadkoms vissa framsteg inom kapitlen energi, finansiell kontroll, tullunionen och fiske samt inom de "svenska" kapitlen personers fria rörlighet och miljö, vilka nu stängts provisoriskt med en majoritet av kandidatländerna. Inom jordbrukskapitlet fortsatte arbetet med att ta fram EU-ståndpunkter för förhandlingarna för kandidatländernas antagande av EU:s marknadsordningar och regler för livsmedels-säkerhet och djurskydd.

Vid årets slut hade de olika kandidatländerna provisoriskt stängt följande antal kapitel: Cypern (24), Ungern (24), Tjeckien (24), Slovenien (26), Slovakien (22), Lettland (23), Litauen (23), Estland (20), Polen (20), Malta (20), Bulgarien (14) och Rumänien (9).

Som ett resultat av betydande framsteg i förhandlingarna med de sex kandidatländer som inledde förhandlingar i februari 2000, framför allt under det svenska ordförandeskapet, har fyra av dessa länder – Lettland, Litauen, Slovakien och Malta – kommit ikapp vissa av de kandidatländer som inledde förhandlingar två år tidigare. Efter de senaste mötena i utvidgningskonferenserna utgjorde de förhandlande kandidatländerna, med undantag för Bulgarien och Rumänien, en relativt samlad grupp vad gäller antalet stängda kapitel.

Sveriges ståndpunkter i förhandlingarna utgick från att begränsa antalet och omfattningen av övergångslösningar för tillämpning av EU:s regelverk. Sverige betonade också att differentieringsprincipen måste tillämpas utifrån sakliga skäl.

3.1.2 Förmedlemskapsstrategin: Europaavtalen och de finansiella instrumenten

Europeiska rådet i Köpenhamn 1993 drog upp riktlinjerna för att erbjuda samtliga associerade länder i Central- och Östeuropa medlemskap i unionen. Europeiska rådet i Essen 1994 antog en strategi för att möjliggöra deras framtida medlemskap – förmedlemskapsstrategin. Beslutet att inleda utvidgningsförhandlingarna föranledde Europeiska rådet i Luxemburg 1997 att utveckla och förstärka denna strategi med en väsentlig ökning av stödet till kandidatländerna.

Den förstärkta förmedlemskapsstrategin har två huvudsyften. Det första är att ge en tydlig ram för de reformer som måste genomföras som ett led i EU-anpassningen. Ett dokument för respektive kandidatland, ett så kallat anslutningspartnerskap, anger vilka områden som bör prioriteras för att landet skall kunna kvalificera sig för EU-medlemskap. Dessa uppdateras årligen och senaste uppdateringen skedde under hösten 2001. På basis av partnerskapet tar varje land sedan fram ett mer detaljerat nationellt åtgärdsprogram (National Plan for the Adoption of the Acquis, NPAA) för anpassning till EU:s regelverk. Turkiet antog en NPAA för första gången under 2001. Det andra huvudsyftet är att introducera kandidatländerna i EU:s arbetssätt, bland annat genom att delta i EU:s gemenskapsprogram och myndigheter. Gemenskapsprogrammen är öppna för samtliga kandidatländer. Avgörande framsteg har gjorts i förhandlingarna om kandidatländernas deltagande i det Europeiska övervakningscentret för droger och drogberoende.

Förmedlemskapsstrategins tre nyckelinstrument är Europaavtalen, de ovan nämnda anslutningspartnerskapen och de nationella programmen för antagandet av EU:s regelverk samt det finansiella förmedlemskapsstödet (Phare, Sapard och ISPA).

Associeringsavtalen mellan EG och dess medlemsländer å ena sidan och de tio kandidatländerna i Central- och Östeuropa å andra sidan kallas Europaavtal. De utgör den legala grunden för relationerna mellan EU och dess kandidatländer och täcker deras politiska och ekonomiska relationer. Avtalens roll är att förse parterna med ett ramverk för kandidatländernas gradvisa integrering i unionen. Avtalen syftar till fri handel för industriprodukter och en gradvis liberalisering av handeln med

jordbruksprodukter, bearbetade och obearbetade samt fiskeprodukter. Förhandlingarna omfattar även avtal om ömsesidigt erkännande på varuområdet (s.k. PECA-avtal, se också 10.2.4). Sådana avtal med Tjeckien och Ungern trädde i kraft under 2001. Förhandlingar pågår med Estland, Lettland, Litauen, Slovenien och Slovakien. Dessa avtal ökar kandidatländerns tillträde till den inre marknaden avsevärt redan under förmedlemskapsperioden. Avtalen stipulerar och styr dessutom EU:s ekonomiska stöd till kandidatländerna. Avtalens efterlevnad följs upp i olika kommittéer och en gång per år sker möte i associeringsrådet på ministernivå. På senare år har vikten av övervakning, utvärdering och uppföljning av kandidatländernas införlivande och tillämpning av EG:s regelverk betonats. Vid Europeiska rådet i Nice 2000 utvidgades Europaavtalsstrukturens uppgifter till att även inkludera en genomgång av ny EU-lagstiftning.

Vid Europeiska rådets möte i Luxemburg i december 1997 beslutades att Phareprogrammet (ca 1,6 miljarder euro) skulle inriktas på att stödja kandidatländernas ansträngningar att möta de krav som ställas vid ett EU-medlemskap. Två huvudområden identifierades, dels uppbyggnaden av institutioner med ansvar för genomförandet av det gemensamma regelverket (ca 30 procent), dels stöd till tillhörande investeringar (ca 70 procent). För närvarande ingår även insatser som avser att förbereda kandidatländerna för hanteringen av strukturfondsmedlen.

Från år 2000 kompletterades förmedlemskapsstödet med två nya program. Det ena är ISPA, programmet för stöd till strukturomvandling på miljö- och transportområdet (ca 1 miljard euro). Det andra är Sapard, programmet som gäller insatser på jordbruks- och landsbygdsområdena (ca 0,5 miljarder euro). Genomförandet av båda dessa program påbörjades under året.

Partnersamverkan (Twinning) är fortfarande det främsta instrumentet för insatser när det gäller institutionsuppbyggnad inom ramen för Phare. Insatserna sker med hjälp av tjänstemän från EU:s medlemsländer som under en begränsad period arbetar i kandidatländerna med att bygga upp relevant förvaltning. Under året har kortare insatser genom partnersamverkan s.k. Twinning-light påbörjats. Möjligheten till expertutbyte inom ramen för TAIEX-programmet kvarstår och väntas ytterligare öka i betydelse allt eftersom förhandlingsprocessen framskrider. Förberedelserna för en decentralisering av ansvaret för genomförandet till kandidatländerna fortsätter. Avsikten är att på detta sätt förbereda kandidatländerna för hanteringen av EU:s stöd efter anslutningen.

3.1.3 Den ekonomisk-politiska dialogen med kandidatländerna

Under det svenska ordförandeskapet inleddes den ekonomisk-politiska dialogen med kandidatländerna. Ett möte mellan finansministrarna och centralbankscheferna från EU och kandidatländerna hölls i anslutning till det informella Ekofinrådet i Malmö i april. Ett möte på statssekreterar- och vice centralbankschefnivå anordnades också i Stockholm i juni. Under ordförandeskapet beslutades dessutom om de fortsatta formerna för dialogen. Fr.o.m. i år kommer ett möte på ministernivå och två möten

på hög nivå att hållas per år. Syftet med dialogen är dels att fokusera på de ekonomiska åtgärder som kandidatländerna behöver vidta för att bli medlemmar i EU, dels att utveckla deras analytiska och institutionella kapacitet så att de kan integreras i EU:s procedurer för ekonomisk-politisk samordning. I fortsättningen är det viktigt att säkerställa att dialogen successivt utvecklas och fördjupas under perioden fram till att kandidatländerna blir EU-medlemmar.

4 Den ekonomiska och monetära unionen – EMU

4.1 Den gemensamma valutan, euron

Den 1 januari 2002 introducerades sedlar och mynt i euro i tolv EU-länder. Under 2001 pågick ett intensivt förberedelsearbete i dessa länder. Bland annat genomfördes stora informationskampanjer för att informera allmänheten om euron. Omfattande förberedelser gjordes också inom den offentliga sektorn och inom näringslivet. Förberedelsearbetet följdes noga av Europeiska kommissionen och Europeiska centralbanken samt genom månatliga rapporter som behandlades vid Ekofin-rådets möten.

Skydd av euron mot förfalskningar

Under det svenska ordförandeskapet nåddes en politisk överenskommelse om förordningen om skydd av euron mot förfalskningar. Under ordförandeskapet godkändes också slutsatser om att ge personer med särskilda behov möjligheter att låna euromynt och provmynt för att bättre kunna bekanta sig med euron.

4.2 De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken utgör det centrala instrumentet för samordning av den ekonomiska politiken i EU. Riktlinjerna utarbetas årligen och består av en allmän del, som anger övergripande riktlinjer för den ekonomiska politiken i medlemsstaterna och gemenskapen, samt specifika rekommendationer till varje enskild medlemsstat. De omfattar makroekonomisk politik samt sysselsättnings- och strukturpolitik. Det innebär att de allmänna riktlinjerna har ett samlat grepp på de samarbetsprocesser som finns för finanspolitiken (stabilitets- och tillväxtpakten), sysselsättningspolitiken (Luxemburg-processen) samt strukturpolitiken (Cardiff-processen).

I arbetet med utformandet av 2001 års allmänna riktlinjer inbjöds andra rådsformationer att inkomma med synpunkter före januari månads utgång. Därefter initierade det svenska ordförandeskapet utarbetandet av

ett dokument om huvudfrågorna i de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken år 2001 (det s.k. Key Issues Paper). Dokumentet om huvudfrågorna i de allmänna riktlinjerna antogs av Ekofin-rådet i mars och avrapporterades därefter till Europeiska Rådet i Stockholm. Dokumentet utgjorde ett viktigt bakgrundsdocument vid utformningen av 2001 års allmänna riktlinjer. Detta inledande förfarande vid utarbetandet av de allmänna riktlinjerna var nytt för år 2001.

Kommissionen lade därefter fram en rekommendation till de allmänna riktlinjerna den 25 april 2001. Rekommendationen diskuterades vid nästkommande Ekofinråd, där diskussionen syftade till att ge vägledning inför det fortsatta arbetet med utformandet av 2001 års allmänna riktlinjer i Ekonomiska och finansiella kommittén (EFK) och Kommittén för ekonomisk politik (KEP). Efter avslutad kommittébehandling, under vilken hänsyn även togs till yttranden från andra rådsformationer och Europaparlamentet, antogs ett utkast till 2001 års allmänna riktlinjer av Ekofin-rådet den 5 juni. Ekofin-rådet överlämnade utkastet till riktlinjer till Europeiska rådet i juni för diskussion och antagande av slutsatser. På Ekofin-rådets möte den 16 juni antogs riktlinjerna formellt som en rekommendation.

De allmänna riktlinjerna är ett viktigt instrument för att uppnå det strategiska målet i Lissabonstrategin och bidrar till att förbereda medlemsstaterna för utmaningar i form av återupprättandet av full sysselsättning, övergången till en kunskapsbaserad ekonomi, den åldrande befolkningen och förbättrad social sammanhållning. I 2001 års allmänna riktlinjer betonas vikten av en tillväxt- och stabilitetsinriktad makroekonomisk politik, förbättrade offentliga finanser, där effekterna på de offentliga finanserna av den åldrande befolkningen har givits större utrymme, samt att gå vidare med reformer av produkt-, kapital- och arbetsmarknaderna. I de länderspecifika rekommendationerna utfärdades rekommendationer för budgetpolitik, liksom för kapital-, produkt- och arbetsmarknader. I 2001 års allmänna riktlinjer gavs ökat utrymme i den allmänna delen åt ekologiskt hållbar utveckling.

Sverige välkomnar det faktum att andra rådsformationer har givits större möjlighet att påverka innehållet i de allmänna riktlinjerna, samt att större utrymme givits till hållbar utveckling och den utmaning som utgörs av den åldrande befolkningen.

Den 12 februari 2001 lämnade Ekofin-rådet en rekommendation till Irland, då den ekonomiska politiken bedömdes oförenlig med rekommendationen i 2000 års allmänna ekonomiska riktlinjer om att inrikta finanspolitiken på att upprätthålla ekonomisk stabilitet. Rådet fann att den irländska budgeten för år 2001 innebar en alltför expansiv finanspolitik mot bakgrund av den höga tillväxten och ett tilltagande inflationstryck.

4.3 Stabilitets- och tillväxtpakten

Syftet med stabilitets- och tillväxtpakten är att förstärka den gemensamma övervakningen av de offentliga finanserna för att säkerställa en varaktig budgetdisciplin i den tredje etappen av EMU. Pakten består av två rådsförordningar och en vägledande resolution från Europeiska rådet.

Den ena rådsförordningen ((EG) nr 1466/97) fastställer ett förfarande inriktat på förebyggande åtgärder som tar sikte på att i ett tidigt skede förhindra uppkomsten av alltför stora underskott i medlemsstaterna (systemet för tidig varning). Den andra rådsförordningen ((EG) nr 1467/97) preciserar förfarandet vid alltför stora underskott enligt artikel 104 i EG-fördraget. I resolutionen finns viktiga politiska åtaganden från medlemsstaterna, rådet och kommissionen om att strikt tillämpa reglerna i fördraget och i rådets förordningar om pakten.

I pakten har länderna åtagit sig att eftersträva ett mål för de offentliga finanserna nära balans eller i överskott, men varje medlemsstat får själv bestämma det exakta budgetmålet. De medlemsstater som deltar i valutaunionen skall utarbeta stabilitetsprogram och länderna utanför valutaunionen skall utarbeta konvergensprogram. Stabilitets- och konvergensprogrammen skall uppdateras årligen. Prognoshorisonten flyttas fram ett år i uppdateringarna. De årliga uppdateringarna utgör ett viktigt redskap i övervakningen av genomförandet av stabilitets- och konvergensprogrammen med särskild inriktning på att identifiera faktiska och förväntade avvikelser från det medelfristiga budgetmålet och anpassningsbanan mot detta mål. Hittills har gällt att de uppdaterade programmen skall lämnas in före årsskiftet, men från och med 2001 är senaste inlämningsdatum den 1 december. Därefter skall de granskas av Ekonomiska och finansiella kommittén på grundval av en bedömning av kommissionen. Vid behov skall de också granskas av Ekofin-rådet. Flertalet medlemsstater lade fram sina stabilitets- och konvergensprogram i slutet av 2000. Dessa behandlades och godkändes sedermera i Ekofin-rådet i slutet av 2000 och början av 2001. I yttrandena över programmen pekar Ekofin-rådet när det gäller några av länderna på att en högre ambitionsnivå vad gäller de offentliga finanserna hade varit önskvärd för att möta oförutsedda händelser och den kommande belastning på de offentliga finanserna som den demografiska utvecklingen innebär.

I juli 2001 antogs rådsslutsatser gällande en uppdatering av den uppförandekod som preciserar innehållet och utformningen av stabilitets- och konvergensprogrammen. Uppförandekoden ger även vissa riktlinjer gällande bedömningen av programmen. Uppdateringen syftade bl.a. till att komprimera processen vid den årliga behandlingen och förbättra jämförbarheten mellan programmen. Andra viktiga frågor som revideringen berörde avser metoder och kriterier för bedömningen av budgetmålen och hur effekterna på de offentliga finanserna av den åldrande befolkningen skall belysas i programmen.

Att åtagandena i stabilitets- och tillväxtpakten efterlevs är av stor vikt för hela unionen. Det skapar trovärdighet för den ekonomiska politiken samt gör det möjligt för medlemsländerna att hantera normala konjunktursvängningar utan att riskera alltför stora budgetunderskott.

4.3.1 Det svenska konvergensprogrammet

I december 1998 överlämnade Sverige sitt konvergensprogram till kommissionen och rådet. Det svenska konvergensprogrammet behandlades av

Ekofin-rådet den 8 februari 1999 och fick ett mycket gott omdöme. Så var även fallet då den andra uppdateringen av det svenska programmet behandlades av Ekofin-rådet i januari 2001. Den tredje uppdateringen av det svenska konvergensprogrammet antogs av regeringen i november 2001 och överlämnades därefter till kommissionen och rådet. Huvudbudskapet i det uppdaterade programmet är att det medelfristiga mål för överskottet i de offentliga finanserna som redovisades i konvergensprogrammet 1998 ligger fast och att Sverige, trots det försämrade ekonomiska läget, kan fortsatt uppnå de beslutade budgetpolitiska målen. Programmet kommer att behandlas av Ekofin-rådet i början av 2002.

4.3.2 Förfarandet vid alltför stora underskott

I enlighet med reglerna inom förfarandet vid alltför stora underskott rapporterade medlemsstaterna in data för de offentliga finanserna den 1 mars och 1 september 2001. Denna rapportering visar att inte någon medlemsstat idag har ett alltför stort underskott.

4.4 Cardiff-processen om ekonomiska reformer

EU:s samarbete om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknader, den s.k. Cardiff-processen, syftar till att effektivisera marknadernas funktionssätt och stärka potentialen för hög tillväxt och sysselsättning i EU. Cardiff-processen bygger på att medlemsländerna skall lära av varandra och utbyta goda erfarenheter. Sverige fäster stor vikt vid Cardiffsamarbetet och driver på i EU för att få till stånd en bättre fungerande inre marknad.

I november 2000 överlämnade Sverige en nationell rapport om ekonomiska reformer på produkt och kapitalmarknaderna till Kommittén för ekonomisk politik, som bland annat följer upp rekommendationerna som riktades till Sverige i de allmänna riktlinjerna för år 2000. I rapporten konstateras att den svenska prisnivån har sjunkit och närmar sig EU-genomsnittet, men att fortsatta reformer är nödvändiga för att ytterligare sänka prisnivån. Vidare beskrivs de åtgärder som genomförts för att främja konkurrens, förbättra marknadernas funktionssätt och stärka konsumentnyttan. Ett särskilt avsnitt ägnas åt förklaringsfaktorer bakom den starka utvecklingen i den svenska informations- och kommunikationsteknologisektorn (IKT). Det betonas också att det krävs fortsatta insatser på olika områden för att Sveriges ledande position inom IKT skall kunna bibehållas.

Medlemsländernas nationella rapporter utgjorde tillsammans med kommissionens s.k. Cardiff-rapport, som behandlar marknadernas funktionssätt ur ett gemenskapsperspektiv, underlag till den multilaterala ländergranskningen som genomfördes i Kommittén för ekonomisk politik under januari 2001. Ländergranskningen utmynnade i en rapport från kommittén, den s.k. årliga rapporten om strukturella reformer, som belyser reformansträngningarna i medlemsländerna. Ekofin-rådet ställde sig bakom den årliga rapporten som även överlämnades till Europeiska

rådets möte i Stockholm i mars 2001. Vidare utgjorde den årliga rapporten ett centralt bidrag till de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken 2001.

Under hösten 2001 utarbetades ånyo en nationell rapport om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknaderna. I rapporten framhålls att deltagandet på den inre marknaden har genererat positiva samhällsekonomiska konsekvenser i Sverige. Det betonas att omfattande reformer har genomförts, i synnerhet inom de s.k. samhällsnyttiga tjänsterna, men att konkurrensen fortfarande är bristfällig inom t.ex. livsmedels- och byggsektorerna. Vidare konstateras att Sverige ligger längst fram i utvecklingen mot en kunskapsbaserad ekonomi samt att strukturuomvandlingen inom den finansiella sektorn fortsätter. I rapporten beskrivs även vidtagna och planerade åtgärder för att öka konkurrensen och konsumentnyttan, stärka kapitalmarknaderna samt effektivisera de samhällsnyttiga tjänsterna och den offentliga sektorn. Särskilda avsnitt ägnas åt hur ekonomiska styrmedel används i miljöpolitiken samt åtgärder som har genomförts för att garantera ett hållbart pensionssystem. Rapporten överlämnades till Kommittén för ekonomisk politik den 21 november 2001.

4.5 Åldrande befolkningar

Åldrandefrågan har successivt vuxit fram som en av de mest centrala ekonomisk-politiska utmaningar som EU:s medlemsländer står inför. Om inte medlemsländerna agerar beslutsamt hotar den demografiska utvecklingen, med en allt större försörjningsbörda för den arbetande delen av befolkningen, den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna. Arbetet med frågan har därför blivit allt intensivare.

Ett kapitel om åldrandefrågor ingick i rapporten om de offentliga finansernas bidrag till tillväxt och sysselsättning som lades fram gemensamt av rådet och kommissionen till Europeiska rådets möte i Stockholm den 23–24 mars. På detta möte beslutades att rådet regelbundet skall pröva den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna, med bland annat hänsyn till den demografiska utvecklingen, i stabilitets- och konvergensprogrammen samt i de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

En gemensam rapport om målen och arbetsmetoderna i fråga om pensioner utarbetades gemensamt av Kommittén för ekonomisk politik (KEP) och Kommittén för social trygghet (KST) och lämnades till Europeiska rådet i Laeken 14–15 december 2001. Rapporten hade tillkommit med anledning av Europeiska rådets slutsatser från Stockholm och Göteborg.

Enligt slutsatserna från Europeiska rådet i Göteborg 15–16 juni skall en gemensam rapport från KEP och KST för arbetet med hälso- och sjukvård samt äldreomsorg tas fram till toppmötet i Barcelona 2002.

KEP tillsatte 1999 en arbetsgrupp (AWG) som har till uppgift att belysa de offentligfinansiella konsekvenserna av en åldrande befolkning. På Ekofin-rådets möte den 6 november 2001 lade KEP fram en rapport som utarbetats av AWG. Titeln på rapporten var "Budgetary challenges

posed by ageing populations: the impact on public spending on pensions, health and long-term care for the elderly and possible indicators of the long-term sustainability of public finances”. KEP ombads även på mötet att upprepa beräkningar för den åldrande befolkningens effekter på de offentliga finanserna vart tredje till vart femte år. Skr. 2001/02:160

4.6 Sverige och euron

4.6.1 Information om euron

I oktober 1998 startades Regeringskansliets information om euron (Euroinformationen). Euroinformationens uppgift är att informera allmänheten och företag om de praktiska konsekvenserna av att tolv länder har infört euron.

Informationsinsatserna genomförs inom ramen för ett samarbetsavtal med Europeiska kommissionen och Europaparlamentet.

Informationsinsatser 2001

Informationsarbetet intensifierades under 2001 på grund av att sedlar och mynt i euro introducerades i de deltagande länderna den 1 januari 2002.

Under början av 2001 var små och medelstora företag den viktigaste gruppen medan informationen vid årsskiftet 2001/2002 mest riktades mot allmänheten.

Euroinformationen genomförde bland annat följande informationsaktiviteter:

- Informationsmaterial: "Årets nya produkter" var en folder med praktiska exempel riktade mot företag. Ett sammanfattande blad av foldern "euron och ditt företag" och en broschyr riktade mot allmänheten med information om de nya sedlarna och mynten i euro spreds också. Sedan starten har sammanlagt en miljon exemplar av skriftligt material distribuerats.
- En frågeservice via telefon och e-post tillhandahölls. Omkring 500 samtal i veckan togs emot hösten 2001.
- Euroinformationens webbplats hade ca 1 800 besökare per vecka.
- Tillsammans med Euro Info Centre genomfördes ett 60-tal möten med små och medelstora företag.
- En annonskampanj riktade mot små och medelstora företag genomfördes.
- För att uppmuntra allmänheten att växla sina gamla nationella sedlar genomfördes en omfattande annonskampanj i fler än 100 tidningar över hela landet.

Ett riksdagsbeslut från 1997 anger att praktiska euroförberedelser skall genomföras så att en eventuell framtida övergång till euron kan ske på ett bra sätt. Som en del av förberedelsearbetet förs, inom ramen för en referensgrupp och en expertgrupp, en dialog mellan olika aktörer i samhället som påverkas av euron. Referensgruppen leds av finansministern.

Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med praktiska eurofrågor sedan hösten 1996. Flera departement deltar i arbetet som samordnas av Finansdepartementet.

Hösten 1999 fick tolv statliga myndigheter, under ledning av Statskontoret, i uppdrag att utföra fördjupade analyser av praktiska frågor inför ett eventuellt införande av euron. I september 2000 fick samma myndigheter ett tilläggsuppdrag att fortsätta analysera eurofrågor. Syftet med analyserna är bland annat att ett eventuellt framtida euroinförande skall kunna ske snabbt och effektivt. De tolv myndigheterna skall också presentera lägesrapporter och en aktuell beredskapsplan för hur myndigheterna tänker hantera euroinförandet. Myndigheterna lämnade in lägesrapporter i april och en första beredskapsplan i oktober 2001.

Inom den finansiella sektorn finns sedan 1996 ett samarbete om EMU- och eurofrågor som leds av Riksbanken. Finansdepartementet deltar i den styrgrupp som inrättats för samarbetet. Dessutom följer Finansdepartementet de euroförberedelser pågår bland näringslivsorganisationer och företag.

4.7 Integration av miljö och hållbar utveckling i Ekofin-rådet

Ekofin-rådet fick av Europeiska rådet i Köln 1999 i uppdrag att leverera en sektorsstrategi för integrering av miljö och hållbar utveckling till Europeiska rådet under 2000. På basis av en rapport från kommissionen utarbetade KEP ett första steg mot en fullständig sektorsstrategi. Sektorsstrategin antogs av Ekofin-rådet 27 november och noterades därefter av Europeiska rådet i Nice i december 2000.

Under 2001 har strategin börjat tillämpas. Det handlar främst om att integrera miljö och hållbar utveckling i centrala ekonomisk-politiska processer. I de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken har ett avsnitt om att öka den miljömässiga hållbarheten infogats. Avsnittet innehåller fem rekommendationer till medlemsländerna. Vidare beslutades det att miljö och hållbar utveckling skall utgöra ett tema i den multilaterala ländergranskningen i KEP för år 2002. Det innebär även att de nationella rapporterna om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknaderna för år 2001 innehåller en miljöbilaga. Slutligen har stora ansträngningar gjorts under året för att komma överens om ett energiskattedirektiv.

5 Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa

5.1 Genomförande

Samarbetet i rättsliga och inrikes frågor sammanför ansvariga departement och ministerier i Europeiska unionen. Det möjliggör dialog, inbördes hjälp, gemensamt arbete och samarbete mellan medlemsstaternas polis-, tull- och migrationsmyndigheter och rättsväsende.

Genom Amsterdamfördraget gjordes en ingående reformering av samarbetet i rättsliga och inrikes frågor. Frågor om asyl och migration liksom civilrättsligt samarbete fördes från tredje till första pelaren. Målet för samarbetet i rättsliga och inrikes frågor skall vara att bevara och utveckla unionen som ett område med frihet, säkerhet och rättvisa. Frågorna har allt sedan dess stått högt på den politiska dagordningen och utgör för närvarande det tyngsta lagstiftningsområdet. Beslutsprocessen inom rättsliga och inrikes frågor brister dock i effektivitet och arbetet har därför inte gått så fort framåt som varit önskvärt.

Vid Europeiska rådets möte i Cardiff i juni 1998 beslutade stats- och regeringscheferna att rådet och kommissionen skulle utarbeta en handlingsplan för hur man på bästa sätt skall genomföra de nya bestämmelserna. En sådan handlingsplan godkändes av Europeiska rådet i Wien i december 1998 (Wienhandlingsplanen). Under det finska ordförandeskapet höll Europeiska rådet ett särskilt möte i Tammerfors om de rättsliga och inrikes frågorna. Stats- och regeringscheferna enades om politiska riktlinjer och prioriteringar i 62 punkter som utgår ifrån och vidareutvecklar 1998 års Wienhandlingsplan. Genomförandet av Tammerforsslutsatserna utvärderades vid Europeiska rådets möte i Laeken i Belgien i december 2001.

Se även kapitel 15 (visering, asyl, invandring, och annan politik som rör fri rörlighet för personer), 32 (civilrättsligt samarbete) och 41 (polis-samarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete).

5.2 Resultattavla

För att fortlöpande se över framstegen när det gäller att genomföra nödvändiga åtgärder och hålla tidsfristerna i Amsterdamfördraget, Wienhandlingsplanen och Tammerforsslutsatserna fick kommissionen i uppdrag att lägga fram förslag till en lämplig resultattavla. Kommissionen presenterade resultattavlan i ett meddelande för rådet och Europaparlamentet i mars 2000. Kommissionen åtog sig att uppdatera resultattavlan en gång varje ordförandeskapsperiod.

Under början av år 2001 fortsatte utvärderingen av de nordiska länderna vad gäller de begränsade områden, flygplatser och hamnar, som inte hade kunnat utvärderas fullt ut under år 2000. Under denna period inspekterades även funktionen av Schengens informationssystem (SIS) i de nordiska länderna. Utvärderingarna utföll väl vilket medförde att de nordiska länderna från den 25 mars 2001, i enlighet med rådsbeslutet från den 30 november – 1 december 2000, tillämpar Schengenregelverket fullt ut och att den inre gränskontrollen mellan Norden och det övriga Schengenområdet därmed har upphävts. Allmänna rådet noterade den 26 februari 2001 resultatet från utvärderingarna och bekräftade tiden för operativ anslutning till den 25 mars.

Under det svenska ordförandeskapet drevs flera viktiga frågor om Schengens informationssystem framåt. Inom den tekniska delen av SIS kan nämnas det nya kommunikationsnätverket för informationsutbyte mellan Schengenländernas Sirene-kontor (SISNET). På grund av föråldrad teknik sades det ursprungliga kommunikationsnätverkets kontrakt upp till den 23 augusti varför leverans och installation av det nya nätverket skedde i god tid före denna tidpunkt. Vidare hanterades frågan om andra generationen av SIS. Det nuvarande systemet utformades i början av 1990-talet och kan hantera upp till 18 länder. Med denna begränsning kan inte kandidatländerna som det ser ut idag anslutas operativt till Schengensamarbetet. Valet stod mellan att vidareutveckla det befintliga systemet eller utveckla ett nytt system. Under det svenska ordförandeskapet beslutade Schengenländerna sig för att driva på utvecklingen av ett helt nytt system – SIS II. De tyngst vägande skälen till detta, förutom anslutningen av nya länder, var att möjliggöra en framtida vidareutveckling av systemet med nya funktioner samt att på lång sikt skapa en mer ekonomisk och teknisk fördelaktig lösning. Det svenska ordförandeskapet fokuserade på två huvudområden – att lösa frågan om hur utvecklingen av SIS II skall finansieras samt nya funktioner för SIS II. Rådet för rättsliga och inrikes frågor (RIF-rådet) behandlade den 29 maj 2001 finansieringen av utvecklingen för SIS II för 2002 och framåt. Rådet konstaterade då att det inte fanns enighet bland medlemsstaterna om att finansiera utvecklingen av SIS II över medlemsstaternas budget utan att detta enligt 41 (3) FEU därför skall ske över gemenskapsbudgeten. På grundval av detta konstaterande lade Sverige och Belgien den 13 juni 2001 gemensamt fram två initiativ – en förordning och ett beslut – om finansieringen för utvecklingen av SIS II. RIF-rådet antog den 6–7 december förordningen och beslutet för finansieringen av utvecklingen av andra generationen av Schengens informationssystem. I rättsakterna bestämdes den rättsliga grunden för finansieringen av SIS II och hur dess utveckling skall administreras. Vidare ges i en till rättsakterna fogad förklaring en inte uttömmande beskrivning av hur arbetet med utvecklingen framöver skall fördelas mellan rådet och kommissionen. Rådet behandlade också vid sitt möte den 6–7 december frågan om nya funktioner för SIS II och slöt en överenskommelse för det fortsatta arbetet på arbetsgruppsnivå. Under 2001 drevs även frågan

framåt om hur Storbritannien skall anslutas till SIS, närmare bestämt de rättsliga och tekniska förutsättningarna för en sådan anslutning.

Övriga frågor som har hanterades inom Schengensamarbetet under 2001 var bland annat Irlands anslutning till Schengensamarbetet. I enlighet med artikel 4 i Schengenprotokollet har Irland begärt att få delta i delar av Schengenregelverket. Detta skedde första gången i juni 2000. Irlands begäran var nära nog identisk med Storbritanniens vars deltagande godkändes i maj 2000 genom rådsbeslut (2000/365/EG). Dock skilde sig den irländska begäran från Storbritanniens deltagande genom att man begärde att få avstå från gränsöverskridande övervakning enligt artikel 40 i Schengenkonventionen. Irland har den 1 november 2001 inkommit med en komplettering av sin begäran och godtar nu att generellt anslutas till den framtida utvecklingen av Schengenregelverket. Beslut om Irlands deltagande i vissa delar av Schengenregelverket väntas fattas under början av år 2002.

Vidare har arbetsgruppen för Schengens utvärdering i enlighet med rådets beslut den 28 maj 2001 utarbetat en katalog över rekommendationer om korrekt tillämpning av Schengenregelverket och de bästa arbetsmetoderna. Rådet noterade den 6–7 december det arbete som har utförts i arbetsgruppen när det gäller att färdigställa en katalog över rekommendationer och de bästa arbetsmetoderna samt godkände även vissa principer och mål liksom intentionen att inom kort förse kandidatländerna med en katalog över områdena för gränskontroll, återtagande och avvisning. Under året har också samtal pågått mellan EU och Schweiz om en eventuell framtida anslutning av Schweiz till Schengensamarbetet.

Under ordförandeskapet lade Sverige i gränskontrollgruppen fram ett initiativ om människohandel. Initiativet innehåller förslag till flera åtgärder; sammanställning av s.k. bästa metoder, utbildning av personal vid gränskontroll och vid beskickningarnas visumavdelningar samt sammanställning av nationella kontaktpunkter för informationsutbyte. Utbildningen är tänkt att inkludera även kandidatländerna. Som en följd av händelserna den 11 september i USA har gränskontrollfrågorna under senare delen av 2001 kommit alltmer i fokus. Rådet är överens om att förstärka det operativa gränskontrollsamarbetet och den 6–7 december inrättades som en tillfällig lösning ett forum för gränsfrågor där man under varje ordförandeskap skall inbjuda de operativa cheferna för medlemsstaternas gränskontrollmyndigheter för samråd inom ramen för styrkommittén för frågor som rör invandring, gränser och asyl. Kandidatländerna kommer att inbjudas till samråd en gång per år.

6 Nice-fördraget och regeringskonferensen 2004

6.1 Ratificeringen av Nice-fördraget

Syftet med Nice-fördraget är att inför den förestående utvidgningen effektivisera samarbetet i unionen. Fördraget innehåller ändringar av Fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem. I regeringens proposition 2001/02:8 redovisas dessa ändringar.

Enligt artikel 12 i Nice-fördraget skall fördraget ratificeras av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser. Fördraget träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter den månad då samtliga ratifikationsinstrument har deponerats hos Italienska republikens regering.

Som ett led i den irländska ratificeringen hölls den 7 juni 2001 en folkomröstning på Irland om Nice-fördraget. Utfallet blev ett nej i denna omröstning som fick ett mycket lågt valdeltagande (ca. 33 procent).

Samtliga stats- och regeringscheferna bekräftade vid Europeiska rådets möte i Göteborg sin beslutsamhet att försöka slutföra ratifikationen av Nice-fördraget, utan att öppna upp överenskommelsen från Nice, så att unionen skall kunna välkomna nya medlemmar efter utgången av år 2002. Den irländska regeringen måste ges tid att överväga situationen och därefter återkomma.

Alla medlemsstater, även Irland, är alltså överens om att proceduren för nationellt godkännande i övriga medlemsstater fortsätter under tiden.

Danmark, Luxemburg, Frankrike, Spanien, Nederländerna, Österrike, Portugal och Sverige har redan godkänt fördraget och deponerat ratifikationsinstrumenten hos den italienska regeringen

I proposition 2001/02:8 föreslog regeringen att riksdagen godkänner Nice-fördraget. Med skrivelse den 6 december 2001 (rskr. 2001/02:92) överlämnade riksdagens talman det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets betänkande 2001/02:KUU1 Nice-fördraget och anmälde att riksdagen samma dag godkänt fördraget. Regeringen beslutade den 13 december 2001 att ratificera fördraget och protokoll som har förtecknats i slutakten till fördraget. Ratifikationsinstrumentet deponerades den 8 januari 2002 hos den italienska regeringen.

6.2 Inför nästa regeringskonferens 2004

Vid regeringskonferensen under Europeiska rådets möte i Nice i december år 2000 antogs en förklaring (nr 23) om unionens framtid. Regeringskonferensen framhöll att den önskade att en bredare och djupare diskussion om EU:s framtida utveckling inleddes. En ny regerings-

konferens skall sammankallas under år 2004 där bland annat följande frågor skall behandlas:

- Frågan om hur man skall upprätta och därefter upprätthålla en mer exakt avgränsning av Europeiska unionens och medlemsstaternas befogenheter som överensstämmer med subsidiaritetsprincipen.
- Vilken ställning den i Nice proklamerade Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna skall ha, i enlighet med slutsatserna från Europeiska rådet i Köln.
- En förenkling av fördragen för att göra dem tydligare och lättare att förstå, utan att deras innebörd ändras.
- De nationella parlamentens roll i den europeiska strukturen.

Regeringskonferensen förklarade att den genom att ta upp dessa frågor erkände behovet av att förbättra och övervaka unionens och dess institutioners demokratiska legitimitet och öppenhet för att föra dem närmare medlemsstaternas medborgare. I förklaringen konstaterades också att regeringskonferensen 2004 inte skall utgöra något hinder eller förhandsvillkor för utvidgningsprocessen. De kandidatländer som har avslutat anslutningsförhandlingarna med unionen skall dessutom inbjudas att delta i konferensen. De kandidatländer som inte har avslutat sina anslutningsförhandlingar skall inbjudas som observatörer.

De svenska och belgiska ordförandeskapen gavs i uppdrag att i samarbete med kommissionen och med medverkan av Europaparlamentet uppmuntra till omfattande diskussioner med alla berörda parter.

Det svenska ordförandeskapet startade debatten om unionens framtid den 7 mars 2001. Ett inledande uttalande till debatten gjordes då av statsminister Göran Persson och Belgiens premiärminister Guy Verhofstadt, som företrädare för de svenska och belgiska ordförandeskapen, tillsammans med Europaparlamentets talman Nicole Fontaine och kommissionens ordförande Romano Prodi. I uttalandet framhölls att unionen åtagit sig att skapa en debatt som skall nå ut till alla delar av samhället och ha en större spännvidd än tidigare. En gemensam plats skapades där alla bidrag till debatten kan samlas in och lätt göras tillgängliga för alla intresserade parter. Därför öppnades en särskild webbplats (se Internetadress i bilaga 13).

I slutsatserna från Europeiska rådet i Göteborg i juni 2001 uttalade det svenska ordförandeskapet att den öppna debatten om Europeiska unionens framtida utveckling måste föras aktivt under kommande år och engagera alla delar av samhället. Som en del av förberedelserna inför 2004 års regeringskonferens inbjöds medlemsstater och kandidatländer att sammanfatta den nationella debatten och rapportera till de på varandra följande ordförandeskapen.

Regeringen tillsatte i april 2001 en parlamentarisk kommitté (SB 2001:01, dir. 2001:35) inför regeringskonferensen 2004. Kommittén har i uppdrag att

- stimulera en bred, offentlig debatt om Europeiska unionen (EU), särskilt inför den kommande regeringskonferensen, bidra till att öka kunskaperna hos allmänheten om aktuella frågeställningar kring EU:s utveckling samt ge företrädare för olika åsiktsriktningar utrymme att argumentera för sina uppfattningar,

- skapa kontaktytor mellan den svenska debatten om EU och motsvarande debatt i övriga europeiska länder,
- sammanställa analyser av de frågor som kan komma att behandlas vid regeringskonferensen.

Regeringen betonar i direktiven att kommittén inte har till uppgift att föreslå svenska ståndpunkter i regeringskonferensen. Det är regeringens ansvar att i samråd med riksdagen lägga fast dessa. Detta hindrar inte att kommittén, när så är lämpligt, kan göra bedömningar som är av värde vid beredningen av svenska ståndpunkter.

Metoden för att förbereda nästa regeringskonferens

Kommissionen avgav den 25 april 2001 ett meddelande om vissa aspekter av debatten om Europeiska unionens framtid (KOM (2001)178 slutlig). Kommissionen erinrar om att den redan uttalat sig för att en grupp bör tillsättas för att förbereda nästa regeringskonferens enligt samma modell som i arbetet med EU:s rättighetsstadga.

I sitt tal inför COSAC den 19 maj 2001 betonade statsminister Göran Persson att det nog blir nödvändigt med en kombination av olika metoder. Han lyfte fram möjligheten att tidigt starta med ett "konvent" eller "öppet forum". Det skulle kunna bestå av representanter för de nationella parlamenten, Europaparlamentet, medlemsstaternas regeringar och kommissionen. Det skulle kunna arbeta under större delen av 2002 och ha till uppgift att rekommendera en dagordning för konferensen, och alternativa lösningar i de olika frågorna. Arbetet borde avslutas i god tid före regeringskonferensen, så att det finns utrymme att förankra rekommendationerna från detta forum i de nationella parlamenten, i det civila samhället och hos allmänheten.

Europaparlamentet antog den 31 maj 2001 en resolution om Nice-fördraget och Europeiska unionens framtid. I resolutionen rekommenderar Europaparlamentet att ett konvent inrättas med uppdrag att förelägga regeringskonferensen ett konstitutionellt förslag till författning baserat på resultaten av den breda offentliga debatt som bör ligga till grund för regeringskonferensen. Konventets arbete bör enligt resolutionen inledas i början av år 2002.

Frågan om proceduren för att förbereda nästa regeringskonferens diskuterades vid flera möten i allmänna rådet (8 september, 29 oktober, 19 november och 10 december) och berördes under Europeiska rådets informella möte i Gent den 19 oktober 2001.

Vid Europeiska rådets möte i Laeken den 14–15 december 2001 antogs en förklaring om att sammankalla ett konvent med företrädare för medlemsstaternas regeringar, de nationella parlamenten, Europaparlamentet och Europeiska kommissionen och där även kandidatländerna kommer att delta fullt ut. Detta konvent kommer att ha som uppgift att utarbeta alternativ eller rekommendationer som kommer att läggas fram inför regeringskonferensen 2004.

Konventet kommer att sammankallas i mars 2002 och pågå ett år. Den svenska regeringen anser att det bör finnas tillräcklig tid för eftertanke och konsultation mellan konventets avslutning och regeringskonferensens början, för att de resultat som uppnåtts i konventet skall kunna diskuteras

på nationell nivå och svenska ståndpunkter hinna förankras i riksdagen. Skr. 2001/02:160
Den svenska regeringen avser att i en skrivelse till riksdagen redogöra för konventets organisation och den fortsatta proceduren fram till regeringskonferensen 2004.

DEL 2 DET EKONOMISKA OCH SOCIALA SAM- ARBETSOMRÅDET

7 Tillväxt och sysselsättning

7.1 Prioriterade verksamheter och mål

Sysselsättningsfrågan har fått en alltmer framskjuten plats i EU:s arbete. Vid Europeiska rådets möte i Amsterdam 1997 enades EU:s stats- och regeringschefer om fördragsändringar som stärker grunden för medlemsstaternas samarbete på sysselsättningsområdet. Det extra toppmötet om sysselsättning i Luxemburg 1997 innebar en förtida tillämpning av bestämmelserna och möjliggjorde behandling av frågan vid Europeiska rådets möten i Cardiff och Wien under 1998. I och med att Amsterdamfördraget trädde i kraft i maj 1999 stärktes sysselsättningsarbetet ytterligare.

Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 underströks behovet av en integrerad och sammanhållen politik för tillväxt och sysselsättning och ett stort antal åtaganden inom flera politikområden gjordes. Man enades även vid mötet om målet ”full sysselsättning” samt ett nytt strategiskt mål för de närmaste 10 åren; ”att göra unionen till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade region, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning.”

Under det svenska ordförandeskapet, våren 2001, följdes det första etappmålet i den s.k. Lissabonstrategin upp. Europeiska rådets möte i Stockholm den 23-24 mars handlade om hur ett mer konkurrenskraftigt Europa skall skapas genom fler och bättre arbeten, ekonomiska reformer och modernisering av den europeiska sociala modellen och utnyttjande av ny teknik. Man enades vid toppmötet i Stockholm om att lägga fyra nya områden till Lissabon-dagordningen, bland dessa frågan om den demografiska utmaningen. Europeiska rådet beslutade även om mål på medellång sikt för sysselsättningen; att bland medborgare i EU i åldersgruppen 55–64 år skall minst 50 procent vara sysselsatta år 2010 samt som ett delmål, att den allmänna sysselsättningsgraden skall vara 67 procent (70 procent 2010) för män och 57 procent (60 procent 2010) för kvinnor år 2005. Kvalitet i arbete lyftes också fram och man enades om att utveckla gemensamma mått för detta. Vidare beslöts, på svenskt initiativ, att en rapport om arbetskraftsutbud skall tas fram till toppmötet i Barcelona 2002.

Ett centralt element i den europeiska sysselsättningsstrategin utgörs av det övervaknings- och rapporteringsförfarande som bygger på erfarenheterna från den multilaterala övervakningen av den ekonomiska politiken. Samordningen av sysselsättningspolitiken sker på grundval av gemensamma riktlinjer för sysselsättningen, nationella handlingsplaner, en årlig gemensam rapport från kommissionen och rådet, en möjlighet för rådet att avge rekommendationer till enskilda medlemsstaterna och utbyte av goda erfarenheter mellan medlemsstaterna.

7.2.1 Sveriges handlingsplan för sysselsättning 2001

I enlighet med fördragets bestämmelser (artikel 128 § 3) skall varje medlemsstat överlämna en årlig rapport till rådet och kommissionen om de viktigaste åtgärder som vidtagits för att genomföra sysselsättningspolitiken mot bakgrund av de gemensamma sysselsättningsriktlinjerna. Sveriges handlingsplan för sysselsättning år 2001 tillställdes kommissionen och rådet den 2 maj 2001.

Medlemsstaternas handlingsplaner granskades under våren och sommaren 2001 i sysselsättningskommittén, vilken är en rådgivande kommitté till rådet enligt artikel 130 i EG-fördraget.

I Sveriges handlingsplan för år 2001 betonades att den effektivaste sysselsättningspolitiken är den som genom att stärka arbetskraftens kompetens och kunskapsnivå stimulerar tillväxt och sysselsättning samt motverkar arbetslöshet. Det handlar bland annat om att ta tillvara de betydande resurser som kan mobiliseras i ett samhälle där ingen ställs utanför arbetslivet. Särskild vikt fästes vid att åiterrapportera om åtgärder med anledning av rekommendationerna till Sverige om skatter, om den könssegregerade arbetsmarknaden och incitamentsstrukturerna i skatte- och bidragssystemen. Rekommendationerna antogs av rådet den 19 januari 2001.

Arbetsmarknadens parter spelar en viktig roll för genomförandet av sysselsättningsriktlinjerna. Som en del av arbetet med handlingsplanen genomfördes ett antal samråd mellan regeringen och parterna i syfte att stärka parternas deltagande i processen. Nytt för år 2001 var att arbetsmarknadens parter bland annat lämnade gemensamma underlag gällande genomförandet av de riktlinjer som särskilt riktar sig till parterna.

Eftersom EU:s sysselsättningsstrategi är flerårig, innehöll handlingsplanen utöver redovisning av vidtagna åtgärder också en uppföljning av de åtgärder som presenterades i tidigare handlingsplaner.

7.2.2 EU:s gemensamma sysselsättningsrapport 2001

Enligt fördraget (artikel 128 § 5) skall rådet och kommissionen efter en granskning av medlemsstaternas handlingsplaner för sysselsättning upprätta en gemensam årsrapport om sysselsättningssituationen i gemenskapen och om genomförandet av sysselsättningsriktlinjerna.

Rapporten består av två delar. I en första del granskas sysselsättningspolitiken mot bakgrund av riktlinjernas fyra huvudområden. I en andra del ingår en länderspecifik granskning av hur medlemsstaterna har genomfört 2001 års sysselsättningsriktlinjer.

Den gemensamma rapporten om sysselsättning är kortare och mer fokuserad på politiska utmaningar än tidigare års mer omfattande rapporter. Kommissionen gör bedömningen att år 2000 har varit det mest framgångsrika året för EU gällande sysselsättning och ekonomisk tillväxt sedan sysselsättningsstrategin initierades. Sverige får överlag goda vitsord i den gemensamma rapporten och Sverige ligger fortfarande jämförelsevis mycket väl till gällande sysselsättningsgraden för både män, kvinnor och äldre. Därutöver skriver kommissionen bl.a.:

- att tecken på flaskhalsar finns, främst i IT-sektorn men också inom hälso- och vårddyrken, dock finns ännu inte något underskott på arbetskraft,
- att den svenska arbetsmarknadspolitikerna har lett till färre långtidsarbetslösa,
- att Sverige har en bra och omfattande strategi för livslångt lärande och förbättrad IT-kunskap,
- att näringslivspolitikerna ytterligare stimulerat näringslivsklimatet samt att åtgärder vidtas för att få små- och medelstora företag att bättre ta tillvara IT,
- att de regionala tillväxtavtalen hanterar medel på ett mer effektivt sätt,
- att arbetsmarknadens parter tar stor del i arbetet med sysselsättningsstrategin,
- att åtgärder har vidtagits för att minska skattetrycket på arbete i enlighet med rekommendationen förra året,
- att en av de stora utmaningarna för Sverige är att garantera ett tillräckligt arbetskraftsutbud och
- att Sverige har tagit intressanta initiativ på jämställdhetsområdet, Sverige integrerar jämställdhetspolitiken på ett bra sätt och arbetar för att minska könsmissiga löneskillnader.

7.2.3 Rådets och kommissionens rekommendationer till medlemsstaterna

Enligt fördraget (artikel 128 § 4) kan rådet med kvalificerad majoritet på rekommendation av kommissionen avge rekommendationer till medlemsstaterna om kommissionen anser det lämpligt mot bakgrund av granskningen av medlemsstaternas sysselsättningspolitik. Kommissionens rekommendationer behandlas i rådet för sysselsättning och socialpolitik samt i rådet för ekonomiska och finansiella frågor.

Mot bakgrund av granskningen av medlemsstaternas genomförande av sysselsättningsriktlinjerna i nationella handlingsplaner och den gemensamma sysselsättningsrapporten föreslår kommissionen en rekommendation till rådsrekommendationer till samtliga medlemsstater. Möjligheten för rådet att avge dessa icke-bindande rekommendationer till medlemsstaterna utnyttjades för första gången år 1999.

Kommissionen konstaterar att Sverige har en av de högsta sysselsättningsgraderna i EU. Trots detta menar kommissionen att det fortfarande finns ett antal strukturella problem på arbetsmarknaden. Sverige har vidtagit åtgärder för att minska antalet bidragstagare, dock anser kommissionen att skattetrycket på arbete fortfarande är högt och att incitamenten att arbeta kan förbättras ytterligare genom ändringar i skatte- och bidragssystemen. Andelen förvärvsarbetande kvinnor är hög i Sverige och jämställdhetspolitiken är väl utvecklad. När det gäller sysselsättningen inom olika sektorer och yrken är emellertid obalansen mellan könen på den svenska arbetsmarknaden stor. Det finns regionala skillnader i arbetslöshet och arbetsmarknadsläget för etniska minoriteter och migrerande arbetstagare kan förbättras. De aktiva arbetsmarknadsåtgärder som vidtagits har haft varierande effekt.

Mot denna bakgrund har kommissionen föreslagit tre rekommendationer till Sverige, varav två behandlar samma område som 2000 års rekommendationer, nämligen incitament i skatte- och bidragssystemen och sänka skatten för låginkomsttagare samt att fortsätta ta itu med obalansen mellan kvinnor och män inom yrken och sektorer. Den tredje rekommendationen till Sverige handlar om att säkra de aktiva arbetsmarknadsåtgärdernas effektivitet.

7.2.4 Sysselsättningsriktlinjer för 2002

Enligt fördraget (artikel 128 § 2) skall kommissionen årligen presentera ett förslag till riktlinjer för sysselsättningen. Sysselsättningsriktlinjerna 2002 skall stå i överensstämmelse med de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken som beslutades av Ekofin-rådet i juli 2001. Bestämmelserna i fördraget innebär inte att sysselsättningspolitiken skall harmoniseras på gemenskapsnivå. Huvudansvaret för sysselsättningspolitiken kommer även i fortsättningen att ligga hos medlemsländerna.

Kommissionens förslag till riktlinjer för år 2002, som stats- och regeringscheferna enades om vid Europeiska rådets möte i Laeken 14–15 december 2001, innehåller inga stora förändringar eftersom sysselsättningsstrategin för närvarande utvärderas. Resultaten från utvärderingen kommer troligen att leda till förändringar i nästa års sysselsättningspaket. I likhet med föregående år är de 18 detaljerade riktlinjerna för år 2002 sorterade under de fyra pelarna; att förbättra anställbarheten, att utveckla företagandean, att uppmuntra företagens och de anställdas anpassningsförmåga samt att stärka jämställdheten mellan kvinnor och män. Vidare inkluderar riktlinjerna ett antal horisontella mål (sysselsättningsmål, kvalitet i arbetet, strategi för livslångt lärande, arbetsmarknadens parter roll, en balanserad policy-mix samt framtagande av gemensamma indikatorer).

Nytt för i år är att slutsatserna från Europeiska rådets möte i Stockholm har inarbetats i de övergripande (horisontella) målen. Det mellanliggande målet för sysselsättningsgraden; 67 procent totalt och 57 procent för kvinnor år 2005 och ett sysselsättningsmål för äldre (55-64) på 50 procent år 2010, har inarbetats. Dessutom, och i enlighet med Lissa-

bonslutsatserna, skärps formuleringen att medlemsländerna uppmanas att sätta nationella mål för sysselsättningsgraden (horisontella målet A).

Vidare föreslås ett nytt övergripande mål (horisontella målet B) som innebär att alla fyra pelarna skall bidra till att öka kvaliteten i arbete; dels gällande individens arbetsvillkor, dels gällande arbetsmarknaden i stort.

7.3 Social ekonomi

Inom kommissionen är det generaldirektoratet för företagspolitik som ansvarar för frågor om social ekonomi, enklast beskrivet som verksamhet i kooperativ, föreningar, ömsesidiga företag och stiftelser.

Under Sveriges ordförandeskap inleddes regelbundna möten om social ekonomi på tjänstemannanivå mellan trojkaländerna och kommissionen. Sammanlagt sex sådana möten har hållits under 2001, under svenskt respektive belgiskt ordförandeskap. Den 7–9 juni 2001 hölls den sjunde europeiska konferensen om social ekonomi i Gävle, arrangerad av den svenska regeringen i samverkan med kooperativa och ideella organisationer. Under konferensen hölls bland annat ett ministertrojkamöte som sammanfattades skriftligt av det svenska ordförandeskapet. De ansvariga ministrarna från Sverige, Frankrike och Belgien deltog.

Det svenska ordförandeskapet återupptog tillsammans med kommissionen arbetet med förordning om så kallade Europakooperativ (se avsnitt 8.8 samt 13.2.1 angående direktiv om arbetstagarinflytande). Kommissionen har också under året arbetat fram ett diskussionspapper om kooperativ (se avsnitt 20.1).

Belgiska ordförandeskapet anordnade en konferens om social ekonomi i Gent den 13–14 november. Under konferensen anordnades ett ministermöte där sju länder inklusive Sverige var representerade. Sverige var också representerat vid ett möte med ansvariga tjänstemän i åtta medlemsländer samt kommissionen.

I några svenska strukturfondsprogram, bland annat mål 3, har förutsättningarna för projektstöd till den sociala ekonomin förbättrats (se avsnitt 27.1.2). Regeringen har också på prov infört en möjlighet till förskott av projektmedel för att underlätta för små lokala aktörer och små projekt med stor insats av ideellt arbete. I de svenska nationella handlingsplanerna för sysselsättning respektive mot fattigdom och social utslagning finns insatser inom den sociala ekonomin särskilt omnämnda (se avsnitt 7.2.1 respektive 13.5.4). Kommissionen publicerade i juli 2001 en grönbok om företagens sociala ansvar, där den sociala ekonomins företagsformer omnämns som särskilt socialt ansvarstagande (se avsnitt 13.1.3).

7.4 Europeiska fonden för förbättring av levnads- och arbetsvillkor, Dublin, Irland.

2001 har varit första året på fondens fyraåriga program 2001–2004. Under året påbörjades arbetet med det av Europeiska rådet, Europaparlamentet och kommissionen stödda projektet "Europeiskt centrum för

övervakning av förändringar". Projektet skall samla information om olika aspekter av ekonomiska och sociala förändringar som ett resultat av teknikutveckling, nya arbetsorganisations-, produktions- och affärsmodeller, ny lagstiftning och nya kunskapskrav. Syftet är att bättre kunna förutse och förbereda sig inför framtida förändringar. Andra centrala projekt som initierades under 2001 är t.ex. studier när det gäller företags samhällsansvar (Corporate Social Responsibility), ekonomiskt självbestämmande (financial participation) samt ett nära samarbete med det belgiska ordförandeskapet när det gäller kvalitet i arbetet.

I arbetet med kunskapsspridning har det under året genomförts presskonferenser i samtliga medlemsstater där resultaten från fondens tredje europeiska arbetsmiljöundersökning presenterats. Under 2001 initierades även en extern utvärdering av fonden. Resultatet från denna skall redovisas våren 2002.

8 Inre marknadens utveckling

Målsättningarna från toppmötet i Lissabon har varit en utgångspunkt för arbetet med den inre marknaden. Kraven om att inrätta ett system för gemenskapspatent, att i god tid slutföra arbetet med uppdateringen av reglerna för offentlig upphandling och att utarbeta en samlad strategi för enklare inre marknadsbestämmelser har behandlats. Vidare har samtliga åtgärder som syftar till att fullborda den inre marknaden, inte minst arbetet med ekonomiska reformer, varit föremål för diskussioner och framtagande av snabba och effektiva åtgärder. Det svenska ordförandeskapet var det första ordförandeskapet som formellt tillämpade den nya rådskonstellationen (inre marknad, konsument och turism), vilket också beredde konsumentintresset vidgat utrymme i arbetet med att säkerställa den inre marknadens funktion och effektivitet. Miljöfrågorna var som en av svenska ordförandeskapet tre huvudprioriteringar även en viktig fråga på inre marknadsområdet. Detta visade sig inte minst i den strategi för integrering av miljöskydd och hållbar utveckling som överlämnades till Europeiska rådet i Göteborg.

Det svenska ordförandeprogrammet utpekade i princip åtta prioriterade områden på den inre marknaden. Framgång nåddes på de flesta av områdena. I vissa fall har målen uppnåtts över förväntan. Vissa ärenden drabbades dock av förseningar hos andra institutioner än rådet.

8.1 Kommissionens översyn av strategin för den inre marknaden

Kommissionen lanserade sin strategi för den inre marknaden i november 1999. Strategin har kommit att få stor betydelse som vägvisare och politiskt påtryckningsmedel vad gäller olika initiativ. Strategin revideras en gång per år. Under våren gjordes en andra översyn av vilka prioriteringar som bör göras i arbetet med inre marknaden framöver. Kommis-

sionens meddelande presenterade en strategi för att förstärka medborgarnas och företagens förtroende för den inre marknaden genom att definiera de viktigaste målen och stegen på kort sikt som skall främja den inre marknaden och förbättra dess funktion. Valet av prioriterade mål och åtgärder bygger dels på den agenda som fastlades vid Lissabon-toppmötet, dels på slutsatserna från Europeiska rådet i Stockholm. Trots att antalet målinriktade åtgärder 2001 reducerades från 130 till färre än 80 stycken angav kommissionen att man genom denna åtstramning åstadkommit en klarare och tydligare strategi genom att endast omnämna sådana resultatnriktade åtgärder som kan förväntas få en mätbar effekt på den inre marknads funktion. Ömsesidigt erkännande, standardisering, behovet av stärkt marknadskontroll och genomförande av inre marknadsdirektiven karaktäriserades som "den inre marknads muttrar och skruvar" och identifierades tillsammans med ekonomiska reformer, utvidgningen och den externa dimensionen som de särskilda teman som låg till grund för de åtgärder som pekades ut i strategin. Dessa låg väl i linje med svenska prioriteringar.

Vid inre marknads-, konsument- och turismrådet (IMCT) den 31 maj antogs slutsatser genom vilka rådet närmare indikerade vilka prioriteringar man önskade göra i förhållande till de förslag som omfattades av kommissionens nu aktuella översyn av strategin. Områden såsom tillskapandet av ett gemenskapspatent, offentlig upphandlingspaketet, en europeisk livsmedelsmyndighet och distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter betonades särskilt.

För att få mer kontinuitet i arbetet initierade Sverige under sitt ordförandeskap att en viss avstämning av läget även skulle ske under varje höst. Det gemensamma arbetsprogrammet för de tre ordförandeskapsländerna Sverige, Belgien och Spanien slog också fast att en kontinuerlig uppföljning av hur det gick med strategin skulle fortsätta under de belgiska och spanska ordförandeskapen. Detta för att trojkans arbetsprogram tillsammans med översynen av strategin skulle utgöra grunden för IMCT:s arbetsplanering/prioriteringar under hela årscykeln, inte enbart under våren då den egentliga översynen av strategin normalt sett sker.

Vid den utvärdering som därför gjordes vid IMCT den 26 november konstaterades att endast 62 procent av de åtgärder som skulle varit genomförda före årets slut kunde förväntas bli klara i tid (= måluppfyllelse).

8.1.1 Resultattavlan för den inre marknaden

Kommissionen presenterar en gång i halvåret en resultattavla över den inre marknads utveckling, effektivitet och funktion. Hittills har nio resultattavlor givits ut. Till följd av den publicitet som skapas kring resultattavlan uppstår ett incitament för de medlemsstater och institutioner som inte lever upp till sina förpliktelser att vidta nödvändiga åtgärder. Detta har visat sig ge bra resultat. Återkommande delar i resultattavlan är medlemsstaternas genomförande av inre marknadsdirektiven, överträdelseärenden, utvecklingen inom den europeiska standardiserin-

gen och en genomgång av arbetet under strategin för den inre marknaden respektive handlingsplanen för finansiella tjänster. Därutöver varierar innehållet i varje resultattavla i syfte att belysa särskilda aspekter av den inre marknads utveckling och effektivitet. Den senaste resultattavlan från november 2001, redovisar till exempel resultatet av en stor undersökning av hur företagen i EU upplever lagstiftningens kvalitet och komplexitet.

8.1.2 Genomförandet av inre marknadsdirektiven

Att överenskomna inre marknadsdirektiv också genomförs i varje medlemsstat är en grundläggande förutsättning för att den inre marknaden skall fungera effektivt. Den senaste resultattavlan (se 8.1.1) visar att genomsnittet bland medlemsstaterna för ännu icke genomförda inre marknadsdirektiv har sjunkit till 2,0 procent, vilket visar en positiv utveckling. Fortfarande är det så mycket som 10 procent av alla inre marknadsdirektiv som ännu inte är genomförda i alla medlemsstater. Sverige prioriterar högt att genomföra direktiv i tid och placerade sig i den senaste resultattavlan på tredje plats bland medlemsstaterna, med ett genomförandeunderskott på 0,9 procent. På första plats ligger Finland med 0,7 procent, tätt följt av Danmark på 0,8 procent. Fem medlemsstater uppfyller nu Europeiska rådets krav på 1,5 procent i genomförandeunderskott. Sist ligger Grekland och Frankrike på 3 procent.

8.1.3 Principen om ömsesidigt erkännande

Ömsesidigt erkännande är en princip i gemenskapslagstiftningen som under det senaste årtiondet kommit att användas alltmer för att åstadkomma fri rörlighet på den inre marknaden. Principens tillämpning förutsätter förtroende mellan medlemsstaterna så att olika typer av godkännanden kan accepteras. För effektivt ömsesidigt erkännande krävs därför att principen är välkänd i medlemsstaternas förvaltningar och att den genomsyrar regelsystemen.

1999 utlovade kommissionen i ett meddelande (KOM (1999) 299 slutlig) om principens tillämpning att rapporteringar om utvecklingen av dess tillämpning på inre marknaden skulle ske med två års intervall. Rapporteringen i juni 2001 har försenats. Kommissionen har emellertid följt upp sitt tidigare meddelande med aktiviteter inom områdena varor, tjänster och personers fria rörlighet.

8.2 Konsumenterna och inre marknaden

Konsumentfrågorna har hamnat mer i fokus i EU-arbetet, inte minst inom ramen för arbetet med att förverkliga och utveckla den inre marknaden. Den nya rådskonstellationen med inre marknads- och konsumentfrågor utgör den politiska plattformen att driva konsumentintressen i EU och har visat sig vara en stabil grund att stå på. Det svenska arbetsprogrammet för ordförandeskapet som angav de övergripande målsättningarna för

konsumentområdet och för den inre marknaden har varit en bidragande faktor till att konsumentintresset spelat en central roll. Det informella mötet mellan inre marknads- och konsumentministrarna i Lund om konsumentfrågor på den inre marknaden anses som en milsten på vägen mot ett närmande till Europas medborgare och en tydlig förstärkning av konsumenternas intressen. Utgångspunkten för allt arbete på den inre marknaden är fortsatt att verka för ett brett utbud av säkra varor och tjänster till konkurrenskraftiga priser. Vidare har nya initiativ tagits för att utveckla det administrativa samarbetet och för att skapa nya former för marknadsrättslig reglering. Frågan om prisjämförelser har varit mer aktuell än tidigare och nya omfattande studier har tagits fram som visar på de skillnader som alljämt föreligger, inte bara mellan medlemsstaterna utan även i jämförelsen mellan vissa medlemsstater och USA. Den viktiga frågan om parallellimport har tagit en ny vändning i och med att Europaparlamentet begärt en förnyad studie av kommissionen i frågan innan utgången av 2002 och är fortsatt en viktig fråga. (Se även avsnitt 17 Konsumentpolitik)

8.3 Effektivisering och regelförenkling

Från svensk sida har regelförenklingen och därmed sammanhängande frågor före, under och efter ordförandeskapet varit en prioriterad fråga. I Lissabon år 2000 uppmanade Europeiska rådet kommissionen, rådet och medlemsstaterna att inom ramen för sina respektive befogenheter "senast 2001 utarbeta en strategi för ytterligare samordnade åtgärder för att förenkla bestämmelser", alltså en strategi för regelförenkling.

EU:s förvaltningsministrar tillsatte i november 2000 en rådgivande högnivågrupp med experter på regelförenkling från samtliga medlemsstater. Gruppen presenterade en initial rapport till Stockholmstoppmötet i mars. Gruppen, som bytte namn till Mandelkerngruppen, lade i november 2001 fram sin slutrapport med en handlingsplan för regelförenkling för den Europeiska Unionen.

Mandelkerngruppens rapport innehåller en handlingsplan med konkreta rekommendationer på bl.a. följande områden: konsekvensanalyser, samråd före lagstiftning, förenkling av befintlig lagstiftning, stödjande strukturer, alternativ till lagstiftning, lagstiftningens tillgänglighet (t.ex. begripligt språk och lagstiftning på Internet) och överföring av EG:s lagstiftning till nationell rätt. Rekommendationerna riktar sig till såväl aktörer på EU-nivå (kommissionen, rådet och parlamentet) som till medlemsstaterna.

Kommissionen hade utlovat strategin till Stockholmstoppmötet men presenterade ett meddelande som innehöll en beskrivning av problemen på gemenskapsnivå. Kommissionen, som inlett arbetet med moderniseringen av styrelseformerna inom EU, valde att länka ihop regelförenklingen med frågorna om unionens framtid, tankar som presenterades i juli 2001 i vitboken om nya styrelseformer inom EU.

Vid det Europeiska rådet i Stockholm ålades kommissionen att presentera sin strategi till slutet av 2001 och att den skulle samarbeta i detta

arbete med Mandelkerngruppen. I november 2001 stod det dock klart att kommissionen inte skulle presentera sin handlingsplan i tid.

Vid det Europeiska rådet i Laeken noterades gruppens rapport. Fram till juni 2002 då kommissionens handlingsplan för regelförenkling skall vara klar, enligt det meddelande som kommissionen presenterade till Laeken, kommer Mandelkernrapporten bli ett viktigt element att följa upp från medlemsstaternas sida.

8.3.1 Förenklad lagstiftning på den inre marknaden

Den femte fasen av SLIM (SLIM= Simplified Legislation in the Internal Market) lanserades i april och omfattade transporter av radioaktivt avfall, restnivåer av bekämpningsmedel samt kosmetikadirektivet. Dessa tre sektorer valdes ut efter samråd med medlemsstater, Europaparlamentet och representanter för det europeiska näringslivet. Tre grupper bestående av experter på respektive lagstiftningsområde tillsattes. De två första grupperna (radioaktivt avfall och bekämpningsmedel) har presenterat sina rapporter inklusive rekommendationer på området. På grund av omfattande interinstitutionella förhandlingar om det sjunde tillägget till direktivet under det svenska ordförandeskapet har kosmetikagruppen tyvärr blivit försenad. Gruppen har dock påbörjat sitt arbete och avser presentera sin rapport före utgången av mars år 2002. Rekommendationerna kommer att utgöra grunden för nya förslag från kommissionen syftande till att kodifiera och förenkla den aktuella lagstiftningen. I de båda förstnämnda gruppernas fall har kommissionen redan aviserat att man avser godta samtliga rekommendationer.

8.3.2 Företagspaneler – en möjlighet för företagen att granska EG:s regler

Företagspanelen är ett sätt att ta tillvara de europeiska företagens syn tidigt i lagstiftningsprocessen, redan innan det egentligen finns något färdigt formellt förslag från kommissionen. Företagen tillfrågas t.ex. om vilka anpassningskostnader och administrativa påföljder ett dylikt förslag skulle medföra inom ramen för deras verksamhet om det blev verklighet. Kommissionen utvärderade år 2000 Företagspanelens funktion, vilket ledde till en rad rekommendationer till förbättringar. Medlemsstaterna gav sedermera sitt stöd till dessa och det har nu blivit dags att börja genomföra dem. De övergripande målen med förbättringarna bör enligt kommissionens syn vara att öka panelens kapacitet, att leverera representativa och säkra underlag från företagen, att dra nytta av den nya teknologin och att utveckla interaktiva redskap för att strömlinjeforma detta samrådsförfarande samt slutligen att öka intresset hos företagen att delta i förfarandet. Kommissionen arbetar för närvarande på ett mer konkret förslag beträffande panelens sammansättning. Sverige har ställt sig positivt till en effektivisering av själva samrådsproceduren, bland annat med hjälp av ett ökat IT-användande i själva hanteringen av frågeformulär och svar. Det mest angelägna enligt regeringens mening är att man ser till så att "rätt", d.v.s. berörda företag, verkligen tillfrågas.

Detta för att få ett så bra svarsunderlag som möjligt. En företagspanel kan aldrig ersätta konsekvensanalyser gjorda av kommissionen, men kan dock utgöra ett bra komplement om träffbilden är rätt. Sverige har också understrukt vikten av att skäligen tid avsätts för inhämtande av synpunkter och att hänsyn därmed tas till de omständigheter som gäller för framför allt små och medelstora företag och de resurser dessa förfogar över.

Parallellt med själva översynen genomfördes också en konsultation i månadsskiftet juni/juli som rörde direktivet om elektromagnetisk kompatibilitet (det s.k. EMC-direktivet). Totalt 566 företag från 10 medlemsstater deltog. Nästan 38 procent av de som tillfrågades framförde att de berördes av de föreslagna förändringarna i EMC-direktivet. Företagen ansåg i allmänhet att de föreslagna förändringarna sannolikt skulle leda till en förenkling av deras egen EMC-relaterade verksamhet. Endast 10 procent ansåg motsatsen. Resultaten av detta samråd visade också att det fortfarande är svårt för företagen att uppskatta eventuella anpassnings-/omställningskostnader och möjliga administrativa lättnader. Företagen hade i allmänhet en positiv syn på Företagspanelen, men skulle gärna se vissa förändringar för att öka dess nytta såsom t.ex. online-distribution av frågeformulären, tydligare frågor, bredare och snabbare utskick av resultaten samt fler tillfällen till att få lämna synpunkter.

8.4 Administrativt samarbete

Administrativt samarbete är ett viktigt instrument för att få den inre marknaden att fungera så smidigt som möjligt. Genom informella kontakter mellan nationella myndigheter kan handelshinder och andra inre marknadsproblem många gånger lösas på ett enkelt sätt. För att öka effektiviteten i problemlösningsarbetet har ett informellt nätverk av myndigheter upprättats. Kommerskollegium är sedan 1997 nationell kontaktpunkt i Sverige. Företag och medborgare kan vända sig dit för att få hjälp med inre marknadsproblem. Myndigheten är samtidigt Sveriges officiella samordningscentral med ansvar för att se till att problem som uppstår på den inre marknaden omhändertas och löses på det mest effektiva sättet. De problem som anmäls till kollegiet bottnar ofta just i nationella myndigheters svårigheter att tillämpa principen om ömsesidigt erkännande, dvs. att förstå och erkänna likvärdiga regler i andra medlemsstater.

8.5 Dialogen med medborgarna och företagen

Dialogen med medborgare och företag har till syfte att dels öka människors medvetande om sina rättigheter inom EU och dess inre marknad, dels att etablera en kommunikation med medborgarna för att få kännedom om de eventuella problem som finns vid utövandet av dessa rättigheter. Inom ramen för detta informationsinitiativ har det utarbetats ett antal broschyrer som finns att hämta på Internet (se Internetadress bilaga 13). Dessa broschyrer informerar om att handla, bo, leva, studera, resa och söka arbete i EU. En särskild broschyr har även publicerats om

skydd för persondata. Dessutom finns ett antal faktablad med fördjupad information tillgänglig på Internet, översatta till samtliga elva officiella språk. Kommissionen samarbetar med medlemsstaterna för att sprida information om de olika verktyg man använder sig av för att främja dialogen med medborgarna och företagen, som t ex fria telefonnummer, marknadsföringsplatser på Internet och samarbete med euroinfocenter.

8.6 Integration av miljö och hållbar utveckling

På grundval av den rapport som lämnades till toppmötet i Helsingfors (se vidare årsboken 1999) togs en samlad strategi om integrering av miljöskydd och hållbar utveckling i politiken för inre marknaden fram under det svenska ordförandeskapet och antogs vid Europeiska rådets möte i Göteborg. Strategin bygger på kommissionens meddelande om inre marknaden och miljön (KOM (1999) 263), kommissionens strategi för den inre marknaden (KOM (2000) 257) och grönboken om integrerad produktpolitik (KOM (2001) 68). Strategin utgår från att det inte behöver uppstå någon konflikt mellan en hög nivå på miljöskyddet och fri rörlighet för varor och tjänster. De föreslagna åtgärderna syftar till att utveckla synergier mellan de två områdena. Strategin innehåller en genomgång av alla de instrument som bör utvecklas och användas för att uppnå en effektiv integrering. Bland de instrument som tas upp kan nämnas genomförande, anmälningsprocedurerna i gemenskapen av tekniska föreskrifter, standardisering, offentlig upphandling och användande av EU:s miljömärke. Till varje instrument har så långt möjligt kopplats mål, åtgärder och indikatorer för att underlätta genomförande och uppföljning. I strategin utpekas IPP (Integrerad produktpolitik) som en potentiellt användbar ram som kan utformas för det fortsatta arbetet. Strategin skall ses över av rådet senast i slutet av 2002 och i samråd med förfarandet med den övergripande strategin för hållbar utveckling.

8.7 Offentlig upphandling

Kommissionen antog i maj 2000 förslag till ändrade direktiv om offentlig upphandling, dels ett direktiv när det gäller den klassiska sektorn och dels ett direktiv när det gäller försörjningssektorerna (vatten-, energi- och transportsektorerna). Förslagen presenterades för rådsarbetsgruppen i juli samma år och behandlades under år 2001 av gruppen under de svenska och belgiska ordförandeskapen. Arbetet har inte kunnat avslutas under året, eftersom förslagen krävt ytterligare diskussioner i gruppen och Europaparlamentet inte avgett sitt yttrande. Europaparlamentet beräknas rösta om utskottsbetänkandet i början av år 2002.

Arbetsgruppen har enats om en konsolidering av de tre olika direktiven inom den klassiska sektorn till ett. Texterna har strukturerats om så att de logiskt följer upphandlingsproceduren i syfte att göra dem mer användarvänliga.

I sak har gruppen i princip enats bland annat om att modernisera processen genom att medge upphandling på elektronisk väg, att reducera

antalet tröskelvärden, att förtydliga reglerna om tekniska specifikationer, att införa regler om ramavtal i den klassiska sektorn, att öka öppenheten i tilldelningsprocessen genom en mer preciserad viktning av tilldelningskriterierna, att undanta telekommunikationssektorn från direktivet för försörjningssektorerna samt att införa en ny mekanism för undantag från direktivet för försörjningssektorerna för verksamhet utsatt för konkurrens. Vidare har gruppen behandlat ett nytt upphandlingsförfarande för särskilt komplicerade upphandlingar (competitive dialogue) och användningen av elektroniska auktioner i offentlig upphandling.

Från svenska sida har särskilt betydelsen av integration av miljöhänsyn i offentlig upphandling betonats liksom vissa frågor om sociala hänsyn.

8.8 Bolagsrätt

Under år 2001 antogs efter många års diskussioner och förhandlingar regler om s.k. europabolag. Reglerna finns dels i en stadga för europabolag förordning (EG) 2157/2001, dels i ett särskilt direktiv om arbetstagarinflytandet i europabolag 2001/86/EG. Förordningen innehåller bestämmelser om hur ett europabolag bildas och hur det skall vara organiserat. Tanken har varit att skapa en aktiebolagsform som i första hand skall falla direkt under EG-regler och inte en viss nationell lagstiftning. Reglerna om europabolag träder i kraft år 2004.

Som en följd av genombrottet i förhandlingarna om europabolag återupptogs under det svenska ordförandeskapet arbetet med en annan europeisk associationsform, s.k. europakooperativ. Denna associationsform kan sägas utgöra europabolagens motsvarighet för ekonomiska föreningar. Under år 2001 har ett förslag till förordningstext behandlats i rådets arbetsgrupp för bolagsrätt. Utkastet grundar sig på ett förslag som kommissionen lade fram i början av 1990-talet (KOM (91) 273 slutlig). Avsikten är att förordningen skall kompletteras med ett särskilt direktiv om arbetstagarinflytandet i europakooperativen. Behandlingen av förslagen om europakooperativ förväntas fortsätta under år 2002.

Under det svenska ordförandeskapet var ett förslag till ett trettonde bolagsrättsligt direktiv (KOM (97) 565 slutlig) föremål för ett förlikningsförfarande. Förslaget gäller offentliga uppköpserbudanden. I början av juni 2001 träffades en överenskommelse i förlikningskommittén. Förslaget föll ändå sedermera genom att Europaparlamentet beslutade att inte anta det. Kommissionen har för avsikt att under år 2002 återkomma med ett reviderat förslag. Som ett led i arbetet med att ta fram ett sådant förslag har kommissionen gett en särskild expertgrupp i uppgift att studera vissa utestående frågor.

Under 2001 har diskussionen om förenklingar i de bolagsrättsliga reglerna fortsatt på grundval av de förslag som har tagits fram i det s.k. SLIM-projektet. Diskussionen har i första hand gällt ändringar i det första bolagsrättsliga direktivet (publicitetsdirektivet). Några ändringsförslag har inte dock inte lagts fram under året.

Under 2001 fortsatte det arbete med inriktning på en internationell harmonisering av redovisningsnormerna som kommissionen inledde år 1995. Redovisningsfrågor, särskilt sådana med anknytning till det arbete som sker inom den internationella redovisningsnormgivaren IASB, diskuterades både i EG:s kontaktkommitté för redovisningsfrågor och i en särskild teknisk kommitté under kontaktkommittén. I kontaktkommittén diskuterades också frågor med anknytning till kommissionens pågående översyn av de fjärde och sjunde bolagsrättsliga direktiven.

Kommissionens förslag till ändringar i det fjärde och sjunde bolagsrättsliga direktiven vad gäller nya redovisningsprinciper för finansiella instrument togs upp till förhandling i en arbetsgrupp under ministerrådet. Förslaget överensstämmer med de principer som finns i den internationella redovisningsstandarden International Accounting Standard 39, Financial Instruments: Recognition and Measurement. Efter förhandlingar under det svenska ordförandeskapet kunde förslaget antas av ministerrådet och Europaparlamentet den 31 maj 2001 2001/65/EG.

I syfte att främja utvecklingen av en konkurrenskraftig inre marknad för värdepapper lade kommissionen – i enlighet med det önskemål medlemsstaterna uttalade vid ett möte med finansministrarna (Ekofin) den 17 juli 2000 – fram ett förslag till en förordning om tillämpning av internationella redovisningsprinciper (KOM (2001) 80 slutlig). Ett antagande av förordningen kommer att innebära att samtliga börsnoterade företag inom EU senast år 2005 skall upprätta sin koncernredovisning enligt de redovisningsstandarder (IAS) som den internationella redovisningsnormgivaren IASB står bakom. Medlemsstaterna inklusive Sverige är positivt inställda till förslaget. Frågan diskuterades vid finansministrarnas möte (Ekofin) den 13 december 2001.

Sverige deltog under året i två möten med kommissionens kommitté för revisorsfrågor. Vid mötena diskuterades bland annat frågan om hur reglerna om revisorers oberoende skall kunna bli mer lika inom EU. Diskussionen förväntas leda fram till att kommissionen under år 2002 utfärdar en rekommendation om revisorers oberoende vid lagstadgad revision inom EG. Kommittén har dessutom behandlat frågan om hur revisorsorganisationen IFAC:s regler om revision (International Standards on Auditing, ISA) lämpligen bör införas i EG.

8.10 Byggfrågor

EU-arbetet har under år 2001 i huvudsak varit fortsatt inriktat på byggproduktdirektivet (89/106/EEG) som syftar till att skapa bättre konkurrenskraft i byggbranschen.

Direktivet omfattar byggnadsverk och syftet är att underlätta fri handel med byggprodukter. Enligt direktivet skall byggnadsverken uppfylla sex väsentliga krav bland annat i fråga om säkerhet, brandskydd, hygien, hälsa och miljö. Kraven är utformade som kvalitativa funktionskrav. Det är därför inte möjligt att bedöma om egenskaperna hos en byggprodukt tillgodoser kraven på det färdiga byggnadsverket. En tolkning har

utarbetats mellan de väsentliga kraven och byggprodukterna i form av tillämpningsdokument. Huvudsyftet med tillämpningsdokumenten är att få underlag till standardiseringsorganen för att utarbeta harmoniserade europastandarder och att utarbeta riktlinjer för europeiska tekniska godkännanden. Målsättningen är att de byggprodukter som visats överensstämmer med beslutade tekniska specifikationer får CE-märkas och fritt marknadsföras inom EU. Arbetet med att utforma mandaten slutfördes i huvudsak under år 1998, men nya produkter och produktgrupper tillförs kontinuerligt. År 2001 inriktades på att skapa fastare förutsättningar för standardiseringsarbetet och för nationellt genomförande med hjälp av s.k. vägledningsdokument. Sådana dokument utarbetas nu i snabb takt. Arbetsgrupper för att arbeta med Eurokoderna, byggprodukter i kontakt med dricksvatten, samt brandfrågor har gjort ytterligare framsteg. Ett 20-tal harmoniserade standarder, som ger möjlighet till CE-märkning, finns nu tillgängliga. För närvarande finns också ett 40-tal CE-märkta byggprodukter på marknaden grundade på Europeiska tekniska godkännanden (European Technical Approval, ETA).

Som ett led i arbetet att skynda på genomförandet av byggprodukt-direktivet, att främja en europeisk samsyn på byggsektorn samt att skapa förutsättningar för fortsatt utveckling av den inre marknaden, genomfördes en europeisk bostadsmässa under sommarhalvåret 2001 i Malmö. Den europeiska dimensionen markerades särskilt av en s.k. europeisk by bestående av småhus. 29 europeiska länder inbjöds att delta genom att uppföra ett hus i den europeiska byn. En avsikt med byn var att demonstrera produktionsmetoder, traditioner, arkitektur, material m.m. som används i deltagarländerna.

I slutet av år 1997 presenterade kommissionen en rapport om byggindustrins konkurrenskraft (KOM (97)539 slutligt). I rapporten lämnades förslag till ett stort antal åtgärder för att förbättra kvaliteten i byggbranschen, att förbättra lagstiftningen på området, att förbättra utbildningsmöjligheterna samt för att förstärka och ge ny inriktning åt forskning och utveckling. Under 2001 koncentrerades arbetet till IT i byggandet samt området "hållbart byggande" med undergrupperna "miljövänligt byggmaterial", "energieffektivitet" samt "hantering av bygg- och rivningsavfall" anbudsfrågor, utbildning m.m. och sektorns anseende samt frågor om jämförelser. Rapporter har presenterats och arbetet fortsätter beträffande IT i byggandet samt med livscykelanalyser och livscykelkostnader.

Beträffande hissar har arbete pågått med att göra mindre ändringar av hissdirektivet (95/16/EG) och parallellt av maskindirektivet. Ändringarna syftar bland annat till att åstadkomma en bättre gränsdragning mellan direktiven. De båda direktiven reglerar personlyftande anordningar. Som exempel kan nämnas de s.k. plattformshissarna som ligger i skärningspunkten mellan de båda direktiven. Plattformshissar är ett betydelsefullt sätt i Sverige för att lösa problem med tillgänglighet i befintliga byggnader.

Arbetet med det s.k. mätdirektivet där kall- och varmvattenmätare ingår har varit föremål för rådsbehandling under år 2001 liksom arbetet med ett direktiv om energianvändning i byggnader.

9 Svenska övergångsregler från medlems- skapsförhandlingarna

Vid anslutningen till EU fick Sverige övergångsregler på ett antal områden. De flesta övergångsperioderna var bestämda till tre eller fyra år och löpte ut vid årsskiftet 1998/99. Nu återstår endast ett fåtal övergångsregler. Beträffande de lösningar som uppnåtts hänvisas till tidigare årsböcker. Nedan redovisas de förändringar som skett under år 2001 samt de övergångsregler som fortfarande är aktuella.

Kemikalier

Sverige hade fram till 31 december 1998 övergångsregler när det gällde begränsningar för fyra ämnen: kadmium, pentaklorfenol, tennorganiska föreningar och arsenik. Endast undantagen för kadmium och tennorganiska föreningar kvarstår till utgången av år 2002. Förlängningen av Sveriges undantag när det gäller användningen av tennorganiska föreningar som båtottenfärger kopplades till införandet av en konvention om sådana färger inom internationella marina organisationen (IMO). Under hösten 2001 har en konvention om skadliga antifoulingsystem, inkluderande giftiga båtottenfärger antagits (se även 26.3.3). Konventionen förbjuder användning av tennorganiska föreningar från och med 2003. Det arbete med en översyn av gemenskapens regler som beslutades vid förlängningen av undantaget har påbörjats under året. Denna fråga kommer därför att få sin slutliga lösning under år 2002. Utvärderingen av kadmium inom det existerande ämnesprogrammet har inte slutförts under året, men förväntas bli klar under år 2002.

När det gäller Sveriges undantag för klassificering och märkning av kemiska ämnen och preparat har översynen av EG:s regler i de flesta fall fått en tillfredsställande lösning, som innebär att nya gemensamma regler införts på lägst motsvarande skyddsnivå som i de svenska reglerna. Under år 2001 fattades det formella beslutet som löste frågan i enlighet med svenska önskemål om särskild märkning av vissa cancerframkallande ämnen genom att strängare regler än de tidigare svenska införts. Övergångstiden angående frågan om särskild märkning av vissa kemiska produkter med låg akut toxicitet gick ut under året, utan att någon ändring beslutades i EG-reglerna på detta stadium. Sverige driver fortsatt frågan att krav skall ställas på klassificering och märkning av mindre farliga ämnen inom ramen för den globala överenskommelse för klassificering och märkning som är under utarbetande inom FN.

Kadmium i handelsgödsel

I EG:s regelverk finns inga gränsvärden för kadmium i handelsgödsel. Sverige, Finland och Österrike hade sådana regler sedan tidigare och beviljades därför övergångsregler som löpte ut i december 1998. Över-

gångstiden förlängdes senare t.o.m. den 31 december 2001. Dessförinnan skulle kommissionen i samråd med medlemsstaterna granska behovet av nya bestämmelser på gemenskapsnivå. Kommissionen har nu presenterat ett förslag till förordning om gödselmedel som även innebär att Sverige, Finland och Österrike får behålla sina särregler t.o.m. den 31 december 2004. Eftersom förslaget inte hann färdigbehandlas innan den nuvarande övergångstiden löpte ut har Sverige till kommissionen lämnat in en anmälan enligt artikel 95.4 i EG-fördraget, den s.k. miljögarantin. (Se även 23.8.4.)

Antibiotika och andra antibakteriella tillsatser i djurfoder

Enligt anslutningsfördraget kunde Sverige till utgången av år 1998 behålla sitt förbud mot användning av antibiotika och liknande substanser som tillsatser i foder. Vid tidpunkten för Sveriges anslutning var ett stort antal antibiotikasubstanser och antibiotikaliknande substanser godkända enligt rådets direktiv 70/524/EEG om fodertillsatser. Dessa var enligt direktivet godkända som antibiotika, tillväxtbefrämjare eller koccidiostatika och andra medicinskt verksamma substanser.

Sedan Sveriges anslutning har ett antal fodertillsatser tillhörande de tre grupperna förbjudits inom EU. Sedan juli 1999 kvarstår endast fyra substanser i gruppen antibiotika. Inga substanser är längre godkända i gruppen tillväxtbefrämjare. I december 1998 utlöste Sverige direktivets skyddsklausul för de fyra antibiotikatillsatserna. Det innebär att Sverige i avvaktan på kommissionens beslut kan upprätthålla sitt totalförbud mot användning av antibiotika i andra än veterinärmedicinska syften.

Genom en ändring i foderförordningen anpassades svensk lagstiftning i februari 1999 till direktiv 70/524/EEG om tillsatser i gruppen koccidiostatika och andra medicinskt verksamma substanser. Det innebär att dessa tillsatser får blandas in i foder utan recept från veterinär.

Kommissionen avser att föreslå en plan för utfasningen av de fyra återstående fodertillsatserna i gruppen antibiotika.

Fodermedel

Tio övergångsregler på foderområdet löpte ut vid slutet av 1997. Sverige ansökte om anpassning av EG:s regler i åtta av dessa fall. I tre fall har EG-reglerna nu anpassats till de svenska kraven.

Sverige upprätthåller fortfarande sin nationella lagstiftning för de återstående undantagen. I samtliga fall pågår arbete inom kommissionen som väntas leda till ändrade EG-regler.

Djursjukdomar

Tilläggsгарantier gör det möjligt för en medlemsstat att ställa särskilda krav vid införsel av levande djur för att hindra införsel av djursjukdomar. För att tilläggsгарantier skall beviljas krävs bland annat att medlemsstaten kan visa att den aktuella sjukdomen inte finns där eller att man bedriver ett kontrollprogram. I anslutningsförhandlingarna ansökte

Sverige om tilläggsgarantier för 23 djursjukdomar. I avvaktan på kommissionens prövning fick Sverige en ettårig övergångsperiod. Kommissionen prövade inte alla ansökningarna under det första året varför en förlängd övergångstid begärdes.

Sverige har sedan anslutningen beviljats tilläggsgarantier för två djursjukdomar. Beträffande de övriga 21 har kommissionen ännu inte lämnat något besked. Under tiden har EG:s regelverk delvis ändrats så att den rättsliga grunden för att söka tilläggsgarantier för sjukdomar på nötkreatur och svin begränsats till fyra sjukdomar inbegripet de två Sverige redan beviljats. Sverige har hävdats att prövningen skall ske enligt de förutsättningar som gällde vid tiden för ansökan. Möten mellan kommissionen och Sverige har hållits i frågan och Sverige har framfört önskemål om att prövningen skall ske snarast.

Fetthalter i mjölk

Inom EG:s jordbruksreglering finns särskilda bestämmelser om fetthalter i mjölk som delvis avviker från Sveriges traditionella mjölksorter. Vid anslutningen fick Sverige därför en treårig övergångstid under vilken traditionella svenska mjölksorter kunde saluföras. Sedan dess har EG-reglerna ändrats så att den svenska lättmjölken blivit tillåten. Undantaget för den 3-procentiga standardmjölken har förlängts flera gånger, senast i juni 1999 då det förlängdes till utgången av 2003.

Alkohol och tobak

Den 30 juni 2000 beslutade rådet att Sverige, i likhet med Danmark och Finland, skall få fortsätta att t.o.m. den 31 december 2003 ha vissa begränsningar i fråga om privatpersoners skattefria införsel av alkoholycker och tobaksvaror. Ändringen i direktiv 92/12/EEG innebär att de svenska införselkvoterna successivt skall ökas och att allmänna EG-regler för privatinförsel skall gälla från och med den 1 januari 2004. Den successiva ökningen av kvoterna framgår av det ändrade direktivet.

10 Fri rörlighet för varor

10.1 Tullunionen

Den ur policysynpunkt viktigaste frågan på tullområdet under året var unionens framtida tullstrategi. Rådet antog den 30–31 maj en resolution som svar på kommissionens meddelande om en strategi för tullunionen. I såväl rådets resolution som i kommissionens meddelande anläggs ett horisontellt anslag, dvs. lagstiftningen och tillämpningen ses som integrerade delar av en helhet.

Arbetet med att genomföra åtgärdsprogrammet på tullområdet – "Tull 2002" – har fortgått i syfte att bl.a. modernisera tullverksamheten i medlemsstaterna och att förbättra och förenkla tillämpningen av tullbestämmelser och tullförfaranden. Utarbetandet av en bred strategi för IT-användning i tullverksamheten har påbörjats.

Rådet antog en gemensam ståndpunkt som rör fortsatt datorisering inom ramen för Konventionen om gemensam transitering (Efta- och Visegradländerna) och slutsatser som svar på revisionsrättens specialrapport om tullvärde.

Rådet beslutade om förhandlingsdirektiv till kommissionen med sikte på medlemskap för Europeiska gemenskapen i Världstullorganisationen (WCO).

Rådet beslutade om ändring i förordning (EEG) nr 3677/90 om narkotikaprekursorer i ljuset av EU:s åtgärdsplan för narkotika 2000–2004. Vidare beslöt rådet om förhandlingsdirektiv till kommissionen syftande till att ingå ett avtal med Turkiet om handeln med narkotikaprekursorer.

Rådet antog ändring av förordning (EEG) nr 3351/83 om ursprungsdeklARATIONER vid export från gemenskapen, där bl.a. möjlighet ges till exportörer att få tillstånd att utfärda viss ursprungsdokumentation oavsett från vilket medlemsstat varan fysiskt exporteras till tredjeland (gemenskapstillstånd).

Samordning inför internationella möten och förhandlingar på tullens område har löpande skett i rådsarbetsgruppen för tullunionen. Under svensk ledning genomfördes i Stockholm ett möte mellan tullverkscheferna inom ramen för ASEM (Asia-Europe Meeting).

10.2 Tekniska handelshinder

Alla länder ställer säkerhetskrav på varor för att bland annat skydda medborgarnas liv och hälsa eller miljö. Dessa krav kan avse varors utförande, beskaffenhet eller egenskaper. Om kraven skiljer sig åt mellan länder reses tekniska handelshinder. Sådana hinder kan också resas genom krav på den provning, certifiering eller märkning en vara måste genomgå innan den släpps på marknaden.

För att få en fungerande inre marknad strävar EU efter att eliminera dessa tekniska handelshinder. För detta använder man två olika metoder: harmonisering och ömsesidigt erkännande. Harmonisering innebär att man i EG-lagstiftning fastställer vilka säkerhetskrav som skall gälla. Ömsesidigt erkännande innebär att en vara som kan säljas i en medlemsstat enligt detta lands lagstiftning inte kan stoppas i en annan medlemsstat bara på den grunden att varan inte uppfyller kraven i den senare medlemsstaten – den senare medlemsstaten måste i så fall kunna visa att varan hotar väsentliga samhällsintressen (en princip fastslagen av EG-domstolen i den s.k. Cassis de Dijon-domen).

Det hittills mest verksamma instrumentet för att eliminera tekniska handelshinder inom unionen är harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning. Harmonisering innebär således normalt att samma krav ställs i hela gemenskapen, en vara som uppfyller de harmoniserade kraven får fritt släppas på marknaden i hela unionen.

Den harmoniserade EG-lagstiftningen är nu i huvudsak på plats. Huvuddelen av den nya lagstiftning som antas innebär skärpning av kraven, modernisering av äldre lagstiftning eller att nya risker beaktas.

Man tillämpar två olika metoder för harmonisering. Den ena metoden innebär att man i direktiv i detalj anger de tekniska krav som skall gälla för en viss vara. Denna metod används främst på livsmedels- och fordonsområdena. I den s.k. nya metoden fastställs endast kortfattat de väsentliga kraven som varorna måste uppfylla. De tekniska detaljkraven utarbetas av de europeiska standardiseringsorganen på kommissionens uppdrag och återfinns i europeisk standard. Dessa standarder är, med undantag för byggproduktdirektivet, frivilliga att tillämpa. Men en vara som uppfyller en europeisk standard som kommissionen hänvisat till i den officiella tidningen (EGT) förutsätts uppfylla de tvingande kraven i direktiv. Tillverkarna kan använda andra lösningar om han kan visa att de väsentliga kraven i direktiven uppfylls, t.ex. genom att låta prova varan hos ett oberoende provorgan.

Totalt antog gemenskapen under året drygt 100 harmoniseringsdirektiv. Av dessa berör hälften tekniska handelshinder. Det övervägande flertalet av dessa dryga 50 direktiv innebar en anpassning till den tekniska utvecklingen av existerande direktiv enligt den gamla metoden, företrädesvis på fordons-, livsmedels och kemikalieområdena. Motsvarande anpassning av direktiv enligt den nya metoden sker normalt genom att standarderna omarbetas.

Särskild betydelse kan det reviderade produktsäkerhetsdirektivet komma att få (2001/01/EG). Detta direktiv, som antogs den 3 december 2001, avser säkerheten hos alla konsumentprodukter så långt inte andra direktiv berörs. Direktivet fastlägger ett krav på tillverkarna att endast saluföra säkra produkter. Någon precisering av vad som är en säker produkt finns dock inte i direktivet. Här införs genom det reviderade direktivet en viktig nyhet genom en bestämmelse om att produkt som uppfyller europeisk standard som utarbetats på kommissionens uppdrag skall förutsättas uppfylla direktivets krav på säker produkt. Standarder, som förblir frivilliga dokument, kan bli attraktiva att tillämpa för industrin då de öppnar hela gemenskapsmarknaden. Härigenom kan, indirekt, hinder på den inre marknaden undanröjas samtidigt som säkerhetsnivåerna höjs.

Den nya harmoniseringsmetoden innebär att tillverkare, med bistånd av provningsorgan, åläggs ett större ansvar för att deras produkter uppfyller ställda krav. Detta, i kombination med ökat varuflöde såväl inom unionen som till unionen, ställer krav på en förbättrad myndighetstillsyn, marknadskontroll, av att produkter som är släppta på marknaden verkligen uppfyller gällande säkerhetskrav. Kommissionen har under året fortsatt ett utbytesprogram där experter från myndigheter i medlems-

staterna utbyter erfarenheter med varandra. Programmet får anses framgångsrikt. Skr. 2001/02:160

Kommissionen har inlett en översyn över hur den nya harmoniseringsmetoden fungerar. Marknadskontrollen kommer därvid att ges en särskild behandling.

Förslag kan förväntas komma under år 2002.

10.2.2 Ömsesidigt erkännande

Genom resultattavlan för inre marknaden, handelshinderarbetet mellan kontaktpunkter för problem på inre marknaden och företagsundersökningar har det framgått att det fortfarande finns stora problem med tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande.

Kommissionen höll i september rundabordssamtal med företag och myndighetsrepresentanter för att belysa problemen inom vissa områden, bland annat inom bygg- och motorfordonsområdet. I den kommande rapporteringen från kommissionen väntas förslag på åtgärder för att minska problemen. Allt viktigare instrument vid sidan om harmonisering synes bli det administrativa samarbetet, kontaktpunkternas funktion samt översyn av regelverken.

När det gäller godtagande av resultat från provnings- och certifieringsorgan pågår en diskussion om hur ökat förtroende kan uppnås. Det är en av kärnfrågorna när det gäller fri varurörlighet. Utformningen av klausuler för ömsesidigt erkännande av produkt erkännande i nationella regler kommer att påverkas av hur frågan löses.

En konferens om ömsesidigt erkännande anordnades i Stockholm i juni av Utrikesdepartementet, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, European Organisation for Conformity Assessment, European Accreditation och kommissionen. Till konferensen samlades många deltagare från Efta- och kandidatländerna.

10.2.3 Informationsprocedurer

Anmälningsförfarandena i direktiv 98/34/EG och beslut 95/3052/EG är viktiga övervakningsinstrument för fri varurörlighet inom det icke harmoniserade området. Enligt det senare beslutet måste kommissionen och andra medlemsstater meddelas om varor som är lagligen satta på marknaden i en annan medlemsstat stoppas eller måste ändras för tillträde till den svenska marknaden. Under året gjorde Sverige ingen anmälan, men fick en produkt stoppad i annat medlemsstat (enligt proceduren). Det sammanlagda antalet anmälningar från EU under 2001 var cirka 50. Tre medlemsstater stod för i stort sett samtliga anmälningar – Frankrike, Tyskland och Grekland. De områden som uppvisade störningar i fri varurörlighet enligt denna procedur under 2001 var medicinteknik, läkemedel och livsmedel/kosttillskott.

98/34/EG, utvidgad via 98/48/EG till att inkludera informations-samhällets tjänster, fungerar preventivt till skillnad från beslut 95/3052/EG. De nationella förslagen meddelas kommissionen och andra medlemsstater och gör det möjligt för dessa att lämna reaktioner.

Reaktionerna i proceduren har under 2001 minskat. I förhållande till Sverige noteras en ökning av avgivna reaktioner samtidigt som antalet reaktioner på svenska anmälningar minskat. Det totala antalet anmälningar i procedurerna har minskat i förhållande till tidigare år. De viktigaste områdena synes vara livsmedel, jordbruks-, bygg- och transportprodukter för EU som helhet. För Sveriges del har anmälningar skett inom framförallt områdena livsmedel, jordbruks- och transportprodukter.

10.2.4 Provning, certifiering och avtal med tredjeland

Provning och certifiering

Förutom krav på varors egenskaper och beskaffenhet anges i EG:s harmoniseringsdirektiv också vilken provning och certifiering varorna skall genomgå för att bekräfta överensstämmelse med kraven. Kraven på provning och certifiering ställs härvid i relation till de risker som är förknippade med varorna. Ofta räcker det att tillverkaren själv utför föreskriven provning, i andra fall föreskrivs provning av ett oberoende organ, s.k. tredjepartsprovning.

Den föreskrivna provningen och certifieringen behöver bara utföras en gång, en vara som befunnits uppfylla ställda krav skall kunna säljas i hela unionen utan krav på ny provning. Detta förutsätter att både ansvariga myndigheter och användarna har förtroende för systemet. Särskilt gäller detta de fall då varorna är förknippade med betydande risker och provning hos oberoende organ föreskrivs. Härvid är det av stor vikt att organen har tillräcklig kompetens och integritet särskilt då organen ofta drivs som privata företag i konkurrens med andra på samma område.

I kommissionens översyn av den nya metoden behandlas hur kompetensen och integriteten hos de oberoende tredjepartsorganen skall säkerställas. Förslag till åtgärder kan förväntas under år 2002. Denna fråga är av vikt även för avtalen med tredjeland.

Avtal med tredjeland

För att stärka marknadstillträdet och det regulativa samarbetet ingår EU avtal med tredjeland om ömsesidigt erkännande av produktgodkännanden inom vissa produktsektorer. Avtalen kallas MRA (Mutual Recognition Agreement) och PECA (Protocols on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products). De senare ingås med kandidatländer och utgör en del av Europaavtalen när de antagits.

Japan är det sista av de viktigare industriländerna som ingått MRA-avtal med EG. Ett avtal undertecknades i april 2001 efter en intensiv slutförhandling. MRA-avtal med Schweiz, USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland har ingåtts under den senaste femårsperioden. Arbetet med genomförandet av avtalen pågår. Det gäller även avtalet med Israel inom området god laboratoriesed.

Standarder är frivilliga, privaträttsliga dokument utarbetade av intressenterna inom berört område, tillverkare, handel, myndigheter och organisationer. Den nya harmoniseringsmetoden innebär att standarder ges en viktig roll i lagstiftningsarbetet. Ett ökat politiskt intresse riktas därför mot standardiseringsprocessen och de europeiska standardiseringsorganen. Av särskild vikt är öppenheten i processen och organens opartiskhet liksom möjligheterna för resurssvaga grupper såsom konsument-, arbetstagar- och miljöorganisationer att delta i arbetet.

Som svar på resolutioner från rådet och Europaparlamentet 1999 om standardiseringens roll i Europa publicerade kommissionen i september 2001 en rapport om vidtagna åtgärder, (KOM (2001) 527 slutlig). Kommissionen efterfrågar med rapporten rådets och Europaparlamentets riktlinjer för det fortsatta arbetet. Rådsbehandlingen av rapporten har inletts.

10.3 Ingripandemekanismen

Under våren presenterade kommissionen en utvärdering av den s.k. jordgubbsförordningen (ingripandemekanismen). Denna mekanism kom till år 1998 som en direkt följd av olika blockader vid den spansk/franska gränsen och en därpå följande rättsprocess, i vilken det uppmärksammades att EG-fördraget saknade tillräckliga instrument för att skyndsamt undanröja hinder för den fria rörligheten för varor enligt art. 28-30 i fördraget. I rapporten konstateras nu att förordningen inte fungerar operationellt till följd av att medlemsstaterna är obenägna till samarbete och endast undantagsvis informerar kommissionen i enlighet med förordningens bestämmelser om skyldighet att vidtaga nödvändiga och proportionella åtgärder samt att informera övriga berörda parter. Tidsfristerna för informationsplikten iakttas inte och medlemsstaterna har inte heller infört möjligheter till effektiva skadestandsprocedurer.

Diskussionen i rådet gav kommissionen stöd att med oförändrade regler försöka förbättra själva tillämpningen av förordningen. Av Inre marknads-, konsument och turismrådets slutsatser av den 27 september i år följer att detta bland annat kan ske med hjälp av att kommissionen utarbetar en icke-bindande handbok för det i förordningen reglerade förfarandet i händelse av ett dylikt hinder för den fria rörligheten för varor. Vidare kan informationsspridningen underlättas via upprättandet av en webbplats som skulle administreras av kommissionen. Mot bakgrund av den korta tid som förordningen varit i kraft och den därmed ringa erfarenhet som finns är Sveriges uppfattning att förordningen fungerat relativt väl och att det för närvarande inte finns skäl att ändra denna.

10.4 Läkemedel (kliniska prövningar).

EG-reglerna på läkemedelsområdet, med det första direktivet från 1965 (65/65/EEG), syftar till en harmonisering av regler för prövning,

godkännande, säkerhetsövervakning, handel m.m. i syfte att värna folkhälsan. Genom rådets förordning (EEG) nr 2309/93 inrättades en central godkännandeprocédur för läkemedel och en gemensam europeisk läkemedelsmyndighet (The European agency for the evaluation of medicinal products, EMEA). Sverige deltar i EMEA:s styrelse samt i de två vetenskapliga kommittéerna inom myndigheten. EMEA är en samordningsmyndighet och det är medlemsstaterna som ställer vetenskapliga resurser till myndighetens förfogande vid utvärderingen av ansökningar inom den gemensamma proceduren. Kommissionen eller rådet fattar de formella besluten.

Verksamheten och regelverket utvärderades under år 2000. Förslag till förändringar i regelverket (har därefter lagts fram av kommissionen den 26 november 2001. Ändringarna omfattar följande rättsakter:

- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av gemenskapsförfaranden för godkännande av, säkerhetsövervakning av och tillsyn över humanläkemedel och veterinärmedicinska läkemedel samt om inrättande av en europeisk läkemedelsmyndighet.
- Förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om ändring i direktiv 2001/83/EG om upprättande av gemenskapsregler för humanläkemedel.
- Förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om ändring i direktiv 2001/82/EG om upprättande av gemenskapsregler för veterinärmedicinska läkemedel.

Kliniska prövningar

Den 4 april 2001 beslutade Europaparlamentet och rådet formellt om direktiv 2001/20/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar som rör tillämpning av god klinisk sed vid kliniska prövningar av humanläkemedel (KOM (1999) 193 slutlig).

Bakgrunden till direktivet är att finna i direktivet 65/65/EEG angående krav för försäljningstillstånd av läkemedel där de kriterier; kvalitet, säkerhet och effekt, framgår som ger tillgång till marknaden. Bevisningen särskilt vad gäller de två senare kriterierna är beroende av kliniska prövningar på människor.

Direktivet behandlar kliniska prövningar inklusive multicenterprövning på människor av läkemedel enligt definitionen av artikel 1 i direktiv 65/65/EEG men med undantag av observationsstudier. Alla kliniska prövningar inklusive studier av biotillgänglighet och bioekvivalens skall utformas, utföras och inrapporteras enligt normen för god klinisk sed.

10.5 Kosmetika

Direktivet om kosmetiska produkter (76/768/EEG, senast ändrat genom direktiv 2000/41/EG) har harmoniserat medlemsstaternas lagar om kosmetiska produkter och har som huvudsyfte att skydda folkhälsan. För att säkerställa att kosmetiska produkter är ofarliga har toxikologiska tester utförts på djur. Genom Amsterdamfördraget fogades ett protokoll till Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen där det

konstaterades att när gemenskapens politik genomförs skall hänsyn tas till djurens välfärd, särskilt inom den inre marknaden. Det innebär bland annat att när det finns alternativa metoder som är vetenskapligt tillfredsställande skall de ersätta djurförsök.

För närvarande finns ett beslut om förbud mot marknadsföring av kosmetiska produkter som har testats på djur. Förbudet har skjutits upp två gånger och tidpunkten för ikraftträdande är den 1 juli 2002. Kommissionen har lagt ett förslag (KOM (2000) 189 slutlig) om att marknadsföringsförbudet skall ersättas av ett förbud inom EU mot djurförsök som syftar till att visa att kraven i kosmetikadirektivet är uppfyllda.

Europaparlamentet avslutade sin första behandling av direktivet den 3 april 2001. Europaparlamentet antog bland annat ett förslag om ett marknadsföringsförbud så snart alternativa metoder finns, dock senast fem år efter ikraftträdandet av direktivet.

Kosmetikadirektivet fanns därefter upptaget på inre marknadsrådets dagordning i juni, men utan att något beslut om frågan antogs.

Rådet antog en politisk överenskommelse den 26 november 2001. Överenskommelsen innehåller dels ett förbud mot djurförsök inom EU, dels ett marknadsföringsförbud. Förutsättningen för marknadsföringsförbudet är att det finns alternativa tester som validerats, godkänts och publicerats av OECD.

10.6 Maskindirektivet

Europeiska kommissionen lade den 26 januari 2001 fram ett förslag till ett nytt inre marknadsdirektiv om maskiner och om en ändring i det befintliga direktivet om hissar (95/16/EG) i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget. Det föreslagna direktivet är huvudsakligen en omarbetning av det nu gällande maskindirektivet (98/37/EG) och avses ersätta det direktivet. Förslaget syftar framförallt till att förtydliga direktivtexten i vissa när det gäller och att därmed skapa bättre tydlighet, bland annat i gränsdragningen mot andra direktiv, och effektivitet vid tillämpningen. Behandlingen av förslaget i rådsarbetet påbörjades under det svenska ordförandeskapet och har fortsatt under det belgiska ordförandeskapet. Sverige har ställt sig positivt till en omarbetning i enlighet med de principer som förslaget bygger på.

11 Fri rörlighet för tjänster och kapital

11.1 En strategi för tjänster på den inre marknaden

Kommissionen lanserade ett meddelande om en strategi för fri rörlighet för tjänster på den inre marknaden i december 2000. Bakgrunden till

meddelandet är bland annat att ny teknik gjort det möjligt att i ökad utsträckning handla tjänster över gränserna, och att Europas samhällen i allt högre grad är tjänstesamhällen. Det blir därför allt viktigare att den inre marknaden för tjänster fungerar. Syftet med strategin är att hitta vägar som gör det lika lätt att erbjuda och motta tjänster över nationella gränser som det är inom en medlemsstat.

I meddelandet ger kommissionen sin bild av det arbete som kommer att krävas för att förbättra den inre marknaden för tjänster. I ett första steg granskar kommissionen hur regler och praxis i de olika medlemsstaterna påverkar den gränsöverskridande tjänstehandeln. Denna granskning, som inleddes under året, sker utifrån sex identifierade steg i en företagsprocess; etablering, utnyttjande av insatser (arbetskraft, startbidrag etc.), marknadsföring, distribution, försäljning samt service och hjälp efter försäljning. Arbetet med att kartlägga hinder för tjänster har försenats av att kommissionen inte kunnat inhämta tillräckligt med information från vare sig företagare eller medlemsstater. Ett första möte i den expertgrupp som omnämns i meddelandet hölls i november, där medlemsstaterna och kommissionen delade erfarenheter och diskuterade tillvägagångssätt. Gruppen kommer att träffas med jämna mellanrum för att föra arbetet med tjänstestrategin framåt.

Parallellt med denna omfattande granskning ser kommissionen också över existerande regler och föreslår nya initiativ, allt för att skapa ett regelverk som kan stimulera ökad tjänstehandel över gränserna. I ett andra steg, baserat på resultatet av granskningen, kommer sedan ett konkret åtgärds paket att lanseras.

11.2 Finansiella tjänster

11.2.1 Handlingsplaner för finansiella tjänster och riskkapital

Arbetet med att skapa en inre marknad för finansiella tjänster inom EU har pågått under lång tid. Viktiga steg har tagits för att möjliggöra en effektiv gränsöverskridande handel. Det kan dock konstateras att EU:s finansiella sektor fortfarande i stor utsträckning fungerar som nationella marknader med olika hinder, problem och kostnader förenade med handel över gränserna. En integrerad finansiell marknad inom EU är av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen i Europa, inte bara för de finansiella instituten utan även för små och medelstora företag samt allmänheten främst i egenskap av arbetstagare, sparare och framtida pensionärer.

För att kunna uppnå en integrerad finansiell marknad lade kommissionen i april 1998 fram en riskkapitalplan och i maj 1999 en handlingsplan för finansiella tjänster. När det gäller den sistnämnda framgår att en integrerad värdepappersmarknad skall vara genomförd 2003 och en integrerad inre marknad för finansiella tjänster 2005. Av handlingsplanen framgår vidare 42 olika åtgärder som måste genomföras för att målen skall kunna uppnås. Under hösten presenterade

kommissionen sin femte lägesrapport där man bland annat redovisade att 25 av dessa åtgärder nu är genomförda. Under hösten lade kommissionen också fram en utvärdering av arbetet att genomföra handlingsplanen för riskkapital. Enligt beslut i Lissabon skall planen vara genomförd 2003. Kommissionen pekade bland annat på behovet att genomföra lagstiftning som leder fram till målet om en integrerad värdepappersmarknad samma år, att fortsätta reformarbetet på skatteområdet samt att besluta om såväl ett kostnadseffektivt gemenskapspatent som ett nytt ramprogram för FoU.

11.2.2 Bank- och kreditväsendet

Distansförsäljning av finansiella tjänster

År 1997 beslutades direktiv 97/7/EG om konsumentskydd vid distansavtal. Detta direktiv är inte tillämpligt på finansiella tjänster. Den 14 oktober 1998 lade kommissionen fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter och om ändring av rådets direktiv 90/619/EEG och direktiv 97/7/EG och 98/27/EG.

Med beaktande av synpunkter som framförts av bland annat rådet och Europaparlamentet presenterade kommissionen den 23 juli 1999 ett ändrat direktivförslag (KOM (1999) 385 slutlig). Direktivförslaget syftar bland annat till att underlätta de finansiella tjänsternas fria rörlighet och att stärka konsumentskyddet. Det gäller exempelvis vid köp av finansiella tjänster på telefon, över Internet eller liknande. Förslaget innehåller bland annat regler om information till och ångerrätt för konsumenten.

Direktivförslaget behandlades vid tre rådsmöten under året, varav två under Sveriges var ordförandeskap. Bland annat den tidigare omtvistade frågan om harmoniseringsgrad fick sin lösning under det svenska ordförandeskapet. I december nådde rådet en gemensam ståndpunkt.

Penningtvätt

Kommissionen lade den 14 juni 1999 fram ett förslag om ändringar och tillägg till direktivet 91/398/EEG om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar (KOM (1999) 352 slutlig). Kommissionens förslag går ut på att skärpa det befintliga direktivet, främst genom att dels vidga den krets av brott som kan utgöra s.k. förbrott till penningtvätt till att avse även annan allvarlig brottslighet än narkotikabrott, dels låta direktivet bli tillämpligt även på vissa icke-finansiella aktörer såsom t.ex. advokater och revisorer. För en utförligare beskrivning av förslaget, se avsnitt 10.1.2. i en tidigare årsbok (skr. 1999/2000:60).

I november 2000 antog rådet en gemensam ståndpunkt. Under det svenska ordförandeskapet gjordes insatser för att underlätta en överenskommelse mellan rådet och Europaparlamentet. Parlamentets andra behandling resulterade i ett femtontal ändringsförslag. Under senare delen av det svenska ordförandeskapet påbörjades rådets andra

behandling av direktivförslaget och ansträngningarna för att nå en överenskommelse mellan institutionerna intensifierades. I augusti beslutade rådet att inte godkänna alla Europaparlamentets ändringsförslag och följaktligen sammankallades förlikningskommittén i enlighet med artikel 251.3. i EG-fördraget. Sedan förlikningskommittén godkänt ett gemensamt utkast godkändes detta av såväl Europaparlamentet som rådet. Innehållet i det sålunda antagna direktivet är i allt väsentligt en skärpning av 1991 års direktiv i linje med kommissionens förslag.

Nya regler om rekonstruktion, likvidation och konkurs av kreditinstitut

Kommissionen lade i december 1985 fram ett förslag till direktiv om rekonstruktion, likvidation och konkurs av kreditinstitut. Förslaget ändrades 1988 (KOM (88) 4 slutlig). (Se även skr. 1999/2000:60 avsnitt 10.1.2. och skr. 2001/02:30 avsnitt 11.2.2). Under 2001 och det svenska ordförandeskapet kunde arbetet med direktivförslaget avslutas efter många års förhandlande. Genom täta kontakter mellan institutionerna och medlemsstaterna undveks en förlikning med Europaparlamentet. Europaparlamentet föreslog ett fåtal ändringar i den gemensamma ståndpunkten i sin andra behandling av förslaget. Rådet kunde acceptera ändringsförslagen. I mars antogs direktivet.

Gränsöverskridande betalningar i euro

Kommissionen lade den 25 juli 2001 fram ett förslag till förordning om gränsöverskridande betalningar i euro, (KOM (2001) 439). Förordningen gäller gränsöverskridande betalningar inom EU på upp till 12 500 euro. Från den 1 januari 2006 höjs beloppet till 50 000 euro. Avgiften för elektroniska betalningar skall fr.o.m. den 1 juli 2002 inte få vara högre än avgiften för betalningar inom landet. För överföringar av pengar gäller en övergångstid som löper ut ett år senare. Förordningen innehåller ett antal bestämmelser som syftar till att underlätta gränsöverskridande betalningar, t.ex. krav på användning av vissa standarder och förbud mot rapporteringskrav. Arbetet i rådsarbetsgruppen inleddes under hösten och rådet nådde en politisk överenskommelse i slutet av november. Rättsakten antogs i december.

Finansiella konglomerat

Kommissionen lade i april fram ett förslag till direktiv om extra tillsyn över kreditinstitut, försäkringsföretag och värdepappersföretag som ingår i ett finansiellt konglomerat, (KOM (2001) 213 slutlig). Med finansiella konglomerat avses en grupp som tillhandahåller finansiella tjänster inom både försäkringssektorn och bank/värdepapperssektorn.

Förslaget syftar till att säkerställa att finansiella konglomerat har en tillfredsställande finansiell stabilitet genom krav på dels ett tillräckligt buffertkapital och dels rapportering och kontroll av interna transaktioner och riskexponeringar. En samordnande myndighet skall enligt förslaget

uteses bland de berörda tillsynsmyndigheterna. Förslaget innehåller vidare vissa följdändringar i gällande direktiv om tillsyn över finansiella företag och grupper av homogena sådana för att göra regelverken mera enhetliga.

Sverige har generellt sett en positiv inställning till kommissionens förslag. En rådsarbetsgrupp har behandlat direktivförslaget vid sju tillfällen under året, varav två möten hölls i juni under det svenska ordförandeskapet.

11.2.3 Försäkringsväsendet

En inre marknad för kompletterande pensionskydd – särskilt tjänstepensionsinstituts verksamhet

Under det svenska ordförandeskapet inleddes arbetet i rådsarbetsgrupp med det förslag till direktiv om tjänstepensionsinstituts verksamhet (KOM (2000) 507 slutlig) som kommissionen lade fram i oktober 2000. Ett tjänstepensionsinstitut är förenklat uttryckt ett institut som förvaltar fonderade medel i syfte att tillhandahålla kompletterande pensionsförmåner, dvs. s.k. tjänstepensioner. Direktivet är en av flera åtgärder för att hantera de problem som följer med en åldrande befolkning i Europa. Förslaget syftar till att skydda de försäkrade samtidigt som omotiverade placeringsregler undanröjs. I detta syfte innehåller det minimiregler för tillsynen och verksamheten. Denna harmonisering är kopplad till ett ”single passport”, dvs. en rätt för instituten att erbjuda sina tjänster över gränserna med stöd av registrering och tillsyn i hemlandet. Detta skall ge förutsättningar för ökad konkurrens och en förbättrad riskkapitalmarknad i Europa. En fylligare beskrivning av förslaget återfinns i avsnitt 11.2.3 i årsboken för 2000.

Det svenska ordförandeskapet prioriterade arbetet med direktivförslaget högt. Mot bakgrund av att det snabbt visade sig att medlemsstaterna står långt ifrån varandra på väsentliga punkter – främst vad gäller tillämpningsområdet samt regler för tekniska avsättningar och investeringar – försökte Sverige vid Ekofin-rådets möte i maj ena medlemsstaterna om rådsslutsatser med kärnprinciper för det fortsatta arbetet. Enighet kunde emellertid inte uppnås såvitt avser de kontroversiella huvuddragen i direktivet. Arbetet fortsatte under de svenska och belgiska ordförandeskapen.

Sverige kritiserade vid Ekofin-rådets möte i oktober ordförandeskapet för bristande prioritering av direktivet. De två möten som det belgiska ordförandeskapet höll mot årsslutet syftade till att ge medlemsstaterna möjlighet att bättre förstå främst varandras system för tillsyn över tjänstepensionsinstitut.

Europaparlamentet, som generellt sett varit positivt inställt till en direktivreglering på området, slutförde sin första behandling av direktivförslaget i juli. Behandlingen resulterade i ett större antal tillägg och ändringar, bland annat i fråga om direktivets tillämpningsområde.

Sverige har generellt sett en positiv inställning till direktivförslaget (se närmare i avsnitt 11.2.3 i förra årets årsbok).

Många medlemsstater, däribland Sverige, är angelägna om att gränsöverskridande verksamhet i tjänstepensionsinstitut inte skall leda till förlorade skatteanspråk. Enligt ett meddelande från kommissionen i april 2001 (KOM (2001) 214) förefaller något lagstiftningsförslag om skatteharmonisering på detta område på gemenskapsnivå inte längre vara aktuellt. (Se även 12.5. 4.)

Pensionsforum (med företrädare för medlemsstaterna, arbetsmarknadens parter och tjänstepensionsinstitut) formaliserades genom ett beslut i kommissionen i juli månad och möttes vid två tillfällen under året. Diskussionen rörde olika sätt att söka lösningar på problem och hinder när det gäller kompletterande pensioner i samband med arbetstagarnas rörlighet över gränserna.

Försäkringsförmedling

Kommissionen lade i september 2000 fram ett förslag till ett nytt direktiv om försäkringsförmedling (KOM (2000) 511 slutlig). Förslaget bygger till stora delar på kommissionens rekommendation från 1991 och är avsett att ersätta 1976 års direktiv om försäkringsförmedling.

Förslaget syftar dels till att underlätta det fria tillhandahållandet av dessa tjänster, dels till att förbättra konsumentskyddet. Enligt förslaget skall den som förmedlar försäkringar vara registrerad i en medlemsstat. Endast den som är registrerad får bedriva verksamhet i andra medlemsstater med stöd av etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster.

En förutsättning för registrering är att förmedlaren uppfyller vissa yrkesmässiga krav. Förmedlaren skall ha tillfredsställande kunskaper och kompetens, god vandel, ansvarsförsäkring och tillräckliga ekonomiska resurser. Det finns också bestämmelser om att förmedlaren skall lämna viss information till kunden innan ett försäkringsavtal sluts, t.ex. om han eller hon är knuten till ett visst försäkringsbolag eller arbetar oberoende av försäkringsgivarintressen.

Sverige har generellt sett en positiv inställning till kommissionens förslag.

I november 2001 träffade rådet en politisk överenskommelse om direktivet.

Omarbetning av livförsäkringsdirektiven

I juni 2000 lade kommissionen fram ett förslag (KOM (2000) 398 slutlig) till s.k. omarbetning av de tre centrala direktiven på livförsäkringsområdet (79/267/EEG, 90/619/EEG och 92/96/EG). Förslaget är i huvudsak en s.k. kodifiering, dvs. de nu gällande bestämmelserna i de olika direktiven har samlats i ett direktiv. Syftet med dessa ändringar är att rätta till tidigare misstag eller ta bort text som inte längre är relevant. Denna omarbetning kommer att följas av en omarbetning av motsvarande direktiv på skadeförsäkringsområdet. En kodifiering och omarbetning gör regelverket mer överskådligt och begripligt, vilket Sverige stöder.

I juni 2001 träffade rådet en politisk överenskommelse om direktivet. Avsikten var att rådet skulle anta en gemensam ståndpunkt först sedan direktivet om ändrade solvensmarginalkrav i livförsäkringsföretag hade antagits, så att dessa ändringar skulle kunna arbetas in i det omarbetade livförsäkringsdirektivet.

Solvensmarginalen i försäkringsföretag

Kommissionen lade i oktober år 2000 fram två förslag till direktiv om ändrade solvensmarginalkrav för liv- respektive skadeförsäkringsföretag. Solvensmarginalen är det kapital som försäkringsföretag måste ha som buffert mot oförutsedda händelser. Direktivförslagen har beteckningarna KOM(2000) 617 slutlig (ändring av direktivet 79/267/EEG) respektive KOM(2000) 634 slutlig (ändring av direktivet 73/239/EEG).

Förslagen ingår som en del i Handlingsplanen för finansiella tjänster och syftar till att stärka försäkringstagarnas skydd. Genom förslagen ges tillsynsmyndigheten rätt att i ett enskilt fall närmare pröva solvensen och ingripa tidigt om försäkringstagarnas rätt hotas. Vidare föreslås mera tekniska skärpningar av direktivens solvensregler, bland annat höjda miniminivåer, högre solvenskrav för vissa mera riskfyllda försäkringar och regler för att främja kvaliteten i de tillgångar som skall svara mot solvenskravet. Sverige har en positiv inställning till förslagen.

Under våren 2001 var direktivförslagen föremål för aktivt arbete i rådsarbetsgruppen och i Europaparlamentet i syfte att få till stånd ett antagande efter första behandlingen. Under det belgiska ordförandeskapet har dock arbetet avstannat efter det att några mindre komplikationer av formell karaktär tillstött. Dessa bedöms dock kunna lösas inom kort varefter direktiven förväntas antas i början av 2002.

Nya regler om rekonstruktion, likvidation och konkurs av försäkringsföretag

Kommissionen lade i januari 1987 fram ett förslag till direktiv om samordning av bestämmelserna om likvidation av försäkringsföretag som bedriver direkt försäkringsverksamhet. Kommissionens förslag ändrades 1989 (KOM (89) 394) och har efter ett uppehåll våren 1995 fram till hösten 1997 varit föremål för aktivt arbete i arbetsgruppen. Syftet med direktivförslaget är i huvudsak detsamma som med förslaget till ett direktiv om rekonstruktion och likvidation av kreditinstitut, se avsnitt 11.2.2. Under det svenska ordförandeskapet koncentrerades arbetet till att så snabbt som möjligt få direktivet antaget. Kontakter mellan institutionerna och medlemsstaterna var täta och intensiva. När Europaparlamentet röstade i sin andra behandling av direktivförslaget kunde Europaparlamentet acceptera rådets gemensamma ståndpunkt utan att göra förslag till ändringar. Direktivet antogs i februari 2001.

Lamfalussy-rapporten

För att kunna uppnå en integrerad finansiell marknad har kommissionen i maj 1999 lagt fram en handlingsplan för finansiella tjänster (se 11.2.1). Denna handlingsplan har behandlats på de senaste toppmötena, där stats- och regeringscheferna understrukit vikten av att planen genomförs med högsta prioritet och att den skall vara genomförd senast 2005.

För att kunna möta kravet på genomförandet av handlingsplanen tillsatte EU:s finansministrar i juli 2000 en kommitté av vise män, under ledning av Alexandre Lamfalussy, med uppdrag att undersöka förhållandena på värdepappersmarknaden inom EU och föreslå åtgärder i syfte att förbättra bland annat lagstiftningsfunktionen. Kommittén lämnade en lägesrapport den 9 november 2000 och en slutrapport den 15 februari 2001.

I slutrapporten föreslog kommittén bland annat en reformerad lagstiftningsprocess på värdepappersmarknadsområdet, uppdelad i fyra nivåer. På nivå 1 skall en ny typ av direktiv utvecklas innehållande ramprinciper i enlighet med EG:s normala lagstiftningsprocedur med delegering av detaljprinciper till nivå 2. Exakt vad som skall delegeras till nivå 2 skall för varje enskilt direktiv beslutas gemensamt av rådet och Europaparlamentet på nivå 1. På nivå 2 skall två nya kommittéer inrättas, dels en värdepapperskommitté med kommittologistatus, dels en rådgivande kommitté till kommissionen. Nivå 3 innebär ett utökat och förstärkt samarbete mellan medlemsstaterna beträffande ett konsekvent och likformigt genomförande av lagstiftning på nivåerna 1 och 2. Slutligen nivå 4 innebär att kommissionen skall ta ökat ansvar för kontrollen av att de genomförda reglerna efterlevs i medlemsstaterna.

En resolution innehållande ungefärligen den av kommittén föreslagna reformerade lagstiftningsprocessen fick enhälligt stöd av kommissionen och rådet den 22 mars 2001 och antogs därefter av Europeiska rådet vid Stockholmstoppmötet.

Europeiska värdepapperskommittén och Europeiska värdepappers-tillsynskommittén

Sedan antagandet av Stockholmsresolutionen har kommissionen genom beslut 2001/528/EG och 2001/527/EG inrättat de båda kommittéer – Europeiska värdepapperskommittén respektive Europeiska värdepappers-tillsynskommittén – som föreslogs i Lamfalussy-rapporten.

Europeiska värdepapperskommittén består av företrädare på hög nivå utsedda av medlemsstaterna. Kommittén skall ge kommissionen råd i policyfrågor samt om utkast till lagstiftningsförslag som kommissionen kan anta på värdepappersområdet. Kommittén skall även fungera som en föreskrivande kommitté för att bistå kommissionen när den fattar beslut om genomförandebestämmelser när det gäller lagstiftning på värdepappersområdet.

Europeiska värdepapperstillsynskommittén består av företrädare på hög nivå för nationella myndigheter med ansvar för värdepappersområdet (för svenskt vidkommande är det Finansinspektionen). Kommittén har till uppgift att vägleda kommissionen särskilt i fråga om utarbetandet av utkast till genomförandebestämmelser på värdepappersområdet. Kommittén fungerar även som ett samarbetsorgan för de nationella myndigheterna.

Förslagen till direktiv om prospekt respektive marknadsmissbruk är de två första direktivförslagen där den nya lagstiftningsmodellen avses användas. Europeiska värdepapperstillsynskommittén har ännu inte fått någon begäran från kommissionen om att biträda denna vid utarbetandet av utkast till genomförandebestämmelser när det gäller dessa direktivförslag.

Ett nytt direktivförslag om prospekt

Kommissionen presenterade den 30 maj 2001 ett förslag till ett nytt direktiv om spridning av prospekt som skall offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel på en reglerad marknad (KOM (2001) 280 slutlig). Det föreslagna direktivet är avsett att ersätta de två befintliga direktiven på området, direktiv 80/390/EEG och 89/298/EEG (det förra numera inarbetat i direktiv 2001/34/EG).

Förslaget syftar till att ytterligare harmonisera reglerna för prospekt som skall offentliggöras dels när värdepapper erbjuds till allmänheten, dels när ansökan görs om att värdepapper skall tas upp till handel på en reglerad marknad, till exempel en börs. En av avsikterna med direktivförslaget är att en ökad harmonisering av reglerna i princip skall innebära att ett prospekt som upprättats och godkänts i en medlemsstat skall kunna användas i andra medlemsstater, vilket skall bidra till inrättandet av en integrerad värdepappersmarknad och underlätta riskkapitalförsörjningen inom EU.

Arbetet i rådsarbetsgruppen påbörjades i juli och fortsatte under resten av året.

Ett direktivförslag om finansiella säkerhetsordningar

Kommissionen överlämnade i slutet av mars ett förslag till direktiv om finansiella säkerhetsordningar, (KOM (2001) 168 slutlig).

Syftet med direktivförslaget är att förenkla hanteringen av säkerheter – finansiella instrument och betalningsmedel som utnyttjas på finansmarknaderna. Aktörer inom EU, som vill använda säkerheter för att minska sina kreditrisker, kan ställas inför femton olika rättsordningar angående kraven på de förfaranden en säkerhetstagare måste följa för att säkerställa att hans rättigheter när det gäller säkerheten kan hävdas mot tredje man. Vidare måste marknadsaktörerna ta hänsyn till effekterna av de olika insolvensordningarna i medlemsstaterna. Allt detta leder till administrativa problem som hindrar EU-marknaden från att integreras och bli kostnadseffektiv. Den rättsliga osäkerheten skapar dessutom

onödiga systemriskerna på finansmarknaderna, eftersom säkerhetsställande över nationsgränserna löper större risk än nationella att ogiltigförklaras.

I syfte att undanröja ovan nämnda oklarheter och även nå målet i handlingsplanen för finansiella tjänster har kommissionen lagt fram förslag till direktiv om finansiella säkerhetsordningar. Förslaget innebär att en enhetlig minimiordning skapas för tillhandahållande av finansiella instrument och betalningsmedel som säkerhet genom pantsättning eller äganderättsöverföring.

Det svenska ordförandeskapet inledde arbetet i rådsarbetsgruppen och det belgiska ordförandeskapet har arbetat intensivt med förslaget under hösten. Ordförandeskapet har upprättat ett kompromissförslag innehållande en avvägning mellan samtliga medlemsstaters intressen. Direktivförslaget behandlades vid Ekofin-rådets möte den 13 december 2001 för beslut om gemensam strategi.

Marknadsmisbruk

Kommissionen lade den 30 maj fram ett förslag till direktiv om insiderhandel och otillbörlig marknadspåverkan (marknadsmisbruk), (KOM (2001) 281 slutlig). Direktivförslaget är avsett att ersätta 1989 års direktiv om samordning av föreskrifter om insiderhandel (89/592/EEG) och innebär i huvudsak en utvidgning av insiderregleringen enligt 1989 års direktiv samt en reglering på europeisk nivå av otillbörlig marknadspåverkan.

Syftet med förslaget är att garantera finansmarknadernas integritet i gemenskapen och höja investerarnas förtroende för dem. Detta mål skall uppnås genom en harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning angående marknadsmisbruk. Förslaget innehåller bland annat preventiva bestämmelser, regler som skall underlätta upptäckt och utredning av marknadsmisbruk samt ett krav på att medlemsstaterna uppställer vissa sanktioner mot sådant missbruk. Vidare införs ett kommittéförfarande i enlighet med den resolution om en effektivare reglering av värdepappersmarknaden i EU, som Europeiska rådet antog vid Stockholmstoppmötet.

Det första rådsarbetsgruppsmötet hölls i juli. Arbetet med direktivförslaget var redan inledningsvis prioriterat och blev än mer intensivt efter händelserna i USA den 11 september då uppmärksamheten kom att riktas mot frågan hur finansiering av terrorism skall förhindras. Ordförandeskapet har upprättat ett kompromissförslag där man sökt göra en avvägning mellan delegationernas intressen samt lämnat en rapport till Coreper och Ekofin-rådet. Förslaget behandlades vid Ekofin-rådets möte den 13 december 2001 för beslut om gemensam strategi.

Värdepappersfonder

I juli 1998 presenterade kommissionen två direktivförslag om ändringar i direktivet 85/611/EEG om fondföretag, det s.k. UCITS-direktivet (KOM (1998) 449 och 451 slutlig).

Det första förslaget syftar huvudsakligen till att öka fondföretagens investeringsmöjligheter i olika typer av tillgångar. Det andra förslaget syftar till att införa harmoniserade regler för förvaltningsbolagen samt regler för förenklade prospekt. Sverige har hela tiden haft en i huvudsak positiv inställning till förslagen.

Ekofin-rådet träffade en politisk överenskommelse om det första direktivförslaget i oktober 2000. Efter ett intensivt arbete under det svenska ordförandeskapet träffades en politisk överenskommelse om det andra direktivförslaget i mars 2001, vilket var helt i enlighet med det mål som hade satts upp av rådet.

Efter granskning av juristlingvisterna antog Ekofin-rådet en gemensam ståndpunkt om de båda förslagen den 5 juni.

Europaparlamentet slutförde sin andra behandling av förslagen i oktober och hade då bara två ändringsförslag, som kunde godtas av rådet. Direktivförslagen antogs därefter av Ekofin-rådet den 4 december 2001.

11.3 Telekommunikationer

Arbetet med den översyn av den samlade gemenskapslagstiftningen som kommissionen inledde hösten 1998 har fortsatt under året. Detta är ett viktigt led i arbetet med att skapa förutsättningar för att göra EU till den mest konkurrenskraftiga regionen i världen till år 2010.

År 2000 presenterade kommissionen förslag till ett nytt regelverk för elektronisk kommunikation, det s.k. telekompaketet, bestående av fem direktiv och ett beslut. Förslaget till nytt regelverk har lagts fram mot bakgrund av den snabba tekniska och marknadsmässiga utvecklingen på kommunikationsområdet. Nuvarande reglering bör anpassas till en mer konkurrensutsatt marknad och ta hänsyn till den pågående konvergensen, dvs. sammansmältningen av tele, data och media. Utvecklingen går olika fort på olika områden. Reglerna måste därför vara flexibla och kunna anpassas till en specifik marknadssituation. Det nya regelverket innebär att alla typer av kommunikationsinfrastruktur; telenät, datanät, rundradionät, m.fl. regleras på samma sätt. Regelverket syftar till att vara teknikneutralt.

Europeiska rådets möte i Stockholm uppmanade rådet att anta det s.k. telekompaketet snarast möjligt 2001. Telekompaketet har varit en högt prioriterad fråga under såväl det svenska som belgiska ordförandeskapet och samtliga rättsakter har under året varit föremål för intensiva förhandlingar. Ett informellt ministerrådsmöte hölls i Luleå den 16 februari för att särskilt diskutera några av de centrala aspekterna i det föreslagna regelverket, bland annat definitionen av vad som är att betrakta som betydande marknadsinflytande. Kommissionen publicerade kort därefter förslag till riktlinjer för marknadsanalyser och beräkningar av betydande inflytande på marknaden (KOM (2001) 175).

Vid rådsmötena den 4 april och 27 juni 2001 lyckades det svenska ordförandeskapet i praktiken slutförhandla telekompaketet inom rådet, med undantag för en fråga i kommunikationsdataskyddsdirektivet som sedermera har kommit att hanteras separat.

I september och oktober kunde formella gemensamma ståndpunkter antas som rör samtliga akter utom kommunikationsdataskyddsdirektivet.

Dessa gemensamma ståndpunkter har sedan överlämnats till Europaparlamentet för dess andra behandling. Det belgiska ordförandeskapet har fört informella förhandlingar med Europaparlamentets olika rapportörer för att se var man kan finna tänkbara kompromisser. Bland de frågor som varit mest svårlösta finns frågan om, och i så fall i vilken utsträckning, kommissionen skall kunna ha sista ordet när en nationell regleringsmyndighet avser fatta beslut som kan få inverkan på den inre marknaden samt frågan huruvida det skall vara möjligt att kunna överklaga ett beslut i sak och inte endast på formella grunder. Vid rådsmötet den 6 december kunde ministerrådet i stort sett enas kring ett kompromissförslag i denna fråga. Europaparlamentet tillstyrkte förslaget i den avslutande omröstningen i plenum den 12 december 2001.

Vid rådsmötet i december kunde ministerrådet också enas om en politisk överenskommelse som rör kommunikationsdataskyddsdirektivet. Rådet enades bland annat om att det skall krävas samtycke i förväg för att skicka e-postreklam såvida det inte redan finns en etablerad kundrelation. Meningen är alltså att alla rättsakter i telekompaketet skall genomföras samtidigt i medlemsstaterna.

I november presenterade kommissionen den sjunde s.k. implementeringsrapporten om genomförandet av regelverket för telekommunikationer (KOM (2001) 706). I rapporten konstaterar kommissionen att den europeiska marknaden fortsätter att utvecklas positivt: marknaden växer, priserna sjunker och användandet av mobiltelefoni och Internet ökar. Vissa problem kvarstår dock. Kommissionen pekar bland annat på att konkurrensen på marknaden för tillträde till accessnätet alltså är otillfredsställande samt att prissättningen för samtal till mobila nät är för hög.

Den 20 mars 2001 presenterade kommissionen sitt meddelande "Införande av tredje generationens system för mobil kommunikation i Europeiska unionen; Lägesrapport och förslag till åtgärder" (KOM (2001) 141). I denna föreslås handlingslinjer för att underlätta övergången från den andra till den tredje generationens mobil kommunikation. Åtgärderna inriktas på att man skall förbättra regelverket, lösa tekniska frågor, främja utvecklingen av innovativa trådlösa tillämpningar, utveckla ett utbud av innehåll samt säkerställa kontinuerliga FoU-insatser inom denna sektor på gemenskapsnivå. Meddelandet diskuterades bland annat vid rådsmötet i april. Likaså har frågor om delad infrastruktur diskuterats vid ett flertal tillfällen på olika nivåer.

Under året har rådet enats om en politisk överenskommelse om förslaget om införande av toppdomänen .eu på Internet. Förslaget presenterades i slutet av 2000 och har i huvudsak förhandlats fram under det svenska ordförandeskapet. Förslaget ligger vid årets slut hos Europaparlamentet för en andra behandling. Förslaget ger företag, privatpersoner och organisationer i EU ett nytt alternativ för att registrera domännamn på Internet, varvid .eu blir ett komplement till kända toppdomäner som .com, .org och de nationella toppdomänerna, till t.ex.

.de och .se. Förhoppningen är att förordningen kan träda i kraft i början av 2002. Skr. 2001/02:160

11.4 Post

Transport- och teleministerrådet antog den 6 december 2001 en gemensam ståndpunkt om ett av kommissionen framlagt kompromissförslag till ändringar (KOM (2001) 109) i det nu gällande postdirektivet (97/67/EG). Syftet med förslaget är att ytterligare öka konkurrensen på postmarknaden inom EU samtidigt som de samhällsomfattande posttjänsterna skall garanteras.

Arbetet med kommissionens ursprungliga förslag (KOM (2000) 319) inleddes under det franska ordförandeskapet. Under det svenska ordförandeskapet var avsikten att återuppta arbetet med förslaget, men bedömningen blev att frågan då ännu inte var mogen för beslut. Kommissionen presenterade under våren ett modifierat förslag till ändringar i postdirektivet efter parlamentets första behandling. Under det belgiska ordförandeskapet nåddes slutligen en gemensam ståndpunkt. Europaparlamentet kommer under våren 2002 att ta del av förslaget en andra gång.

Förslaget innebär att gränsen för monopoltjänsterna skall sänkas till 100 gram och 3 x grundpriset den 1 januari 2003 och ytterligare ett steg till 50 gram och 2,5 x grundpriset den 1 januari 2006. Kommissionen skall därefter genomföra en undersökning vars resultat skall ligga till grund för en bedömning av huruvida ytterligare steg kan tas, antingen mot en fullständig liberalisering år 2009 eller av mer begränsad karaktär.

12 Skatter

12.1 Meddelanden från kommissionen på skatteområdet

Den 23 maj 2001 beslutade kommissionen om ett skattepolitiskt meddelande, Skattepolitiken i Europeiska unionen – Prioriteringar för de kommande åren, KOM (2001) 260 slutlig. I meddelandet ger kommissionen uttryck för sin syn på EU:s framtida prioriteringar på det skattepolitiska området. Meddelandet innehåller inte några förslag till lagstiftning eller förändringar i existerande regelverk utan utgör snarare ett försök att presentera en modell för hur det framtida arbetet på skatteområdet bör läggas upp för att unionen skall nå sina målsättningar.

Kommissionen har på uppdrag av Ekofin-rådet utfört en studie av företagsbeskattningen i medlemsstaterna. Studien behandlar dels de effektiva skattesatserna, dels i vilken omfattning skatteregler kan utgöra hinder mot gränsöverskridande verksamhet. Kommissionen beslutade den 23 oktober 2001 ett meddelande om strategi för företagsbeskattning på

basis av denna studie, Mot en inre marknad utan skattehinder – En strategi för fastställande av en konsoliderad bolagsskattebas för företagens verksamhet i EU, KOM (2001) 582 slutlig. Av studien har man dragit slutsatsen att väsentliga hinder på företagsbeskattningens område fortfarande försvårar gränsöverskridande ekonomisk verksamhet inom den inre marknaden. De flesta problemen beror enligt kommissionen på att företag måste hantera femton olika regelsystem trots att man ser EU som en enda marknad. Inte heller det här meddelandet innehåller några förslag till lagstiftning eller förändringar i existerande regelverk.

12.2 Skattepaketet

Ministerrådet fattade den 1 december 1997 ett beslut om ett skattepaket när det gäller direkt beskattning i syfte att hindra skadlig skattekonkurrens (EGT C2, 6.1.1998, s.1). Skattepaketet har tre beståndsdelar: en uppförandekod för företagsbeskattning, ett direktiv om minimibeskattning av sparande samt ett direktiv om avskaffande av källskatter på gränsöverskridande ränte- och royaltybetalningar mellan företag. Det har betonats att skattepaketet är en enhet där en överenskommelse måste omfatta samtliga delar.

Vid Europeiska rådets möte i Göteborg den 15 och 16 juni 2001 konstaterades att framsteg gjorts och att rådet godkänt åtgärder för att säkerställa ett slutligt avgörande före utgången av 2002. Vid Ekofin-rådets möte den 10 juli 2001 fattades beslut om en parallell tidsplan för de olika delarna av skattepaketet för det fortsatta arbetet fram till slutet av 2002.

12.2.1 Uppförandekoden

Rådet antog i december 1997 en politiskt bindande uppförandekod för företagsbeskattning. Syftet med koden är att minska de snedvridningar på den inre marknaden som kan bli följderna av skadlig skattekonkurrens mellan medlemsstaterna. Koden innehåller därför ett åtagande för medlemsstaterna att avveckla sådana skatteåtgärder som kan anses skadliga samt att inte införa nya skadliga åtgärder. Ett stort antal skatteåtgärder i de olika medlemsstaterna har granskats. Grundläggande för bedömningen av om en skatteåtgärd anses skadlig är om den har eller kan få betydande inverkan på var inom unionen företag lokaliseras. I november 1999 lämnade gruppen en omfattande rapport till Ekofin-rådet om alla åtgärder som gruppen fram till dess hade granskat.

Vid ett möte den 26–27 november 2000 bekräftade Ekofin-rådet att alla skadliga skatteåtgärder skall vara avvecklade före den 1 januari 2003. De företag som fick rätt att åtnjuta förmåner enligt de skadliga systemen före utgången av år 2000 skall emellertid kunna fortsätta med detta till längst utgången av år 2005. Om det föreligger särskilda omständigheter kan förmånerna i undantagsfall efter beslut av rådet förlängas efter denna tidpunkt. Företag skall inte kunna träda in i skadliga system efter den 31 december 2001, om inte dessa omfattas av ett kommis-

sionsbeslut om statsstöd som tillåter en längre giltighetsperiod, och får inte omfattas av förmånerna efter utgången av 2002. Skr. 2001/02:160

Under 2001 fortsatte uppförandekodgruppen sitt arbete med att granska skatteåtgärder och bevaka avvecklingen av skadliga skatteåtgärder. Vidare har gruppen arbetat med frågor kring öppenhet och informationsutbyte i samband med internprissättning. Gruppen har lämnat rapporter om sina framsteg i arbetet till Ekofin-rådets möten den 5 juni och 4 december 2001.

12.2.2 Ett direktivförslag om beskattning av sparande

Direktivet behandlar beskattningen av inkomster från sparande som utbetalas i en medlemsstat till en person med hemvist i en annan medlemsstat.

Enligt den tidsplan som beslutades av Ekofin-rådet den 10 juli skulle rådet i december nå en politisk överenskommelse om texten till ett framtida direktiv. Den 18 juli presenterade kommissionen ett nytt förslag till direktiv, KOM (2001) 400, på grundval av den politiska överenskommelse om direktivets huvudsakliga innehåll som träffades av Ekofin-rådet i november 2000. Förslaget har under hösten behandlats i arbetsgruppen för skattefrågor. Vid Ekofin-rådet den 13 december beslutades om en direktivtext som skall ligga till grund för förhandlingarna med tredje land. Vidare beslutades att rådet, på grundval av en rapport om utfallet av förhandlingarna med tredje land, skall besluta om en slutlig text till direktivet senast den 31 december 2002.

Vid Europeiska rådets möte i Nice i december 2000 anmodades ordförandeskapet och kommissionen att med det snaraste inleda samtal med Förenta staterna och andra tredje länder för att främja antagandet av motsvarande åtgärder om beskattning av inkomster från sparande. Sverige förde tillsammans med kommissionen diskussioner med samtliga aktuella tredje länder under våren. Diskussionerna avrapporterades vid Ekofin-rådets möte den 5 juni. Ett beslut om ett mandat att förhandla med de aktuella länderna fattades vid Ekofin-rådets möte den 16 oktober. Under året har också medlemsländer med beroende eller associerade territorier lämnat lägesrapporter om diskussionerna med dessa territorier.

Under våren påbörjade det svenska ordförandeskapet arbetet med ett standardformat för informationsutbyte enligt direktivet. Arbetet har fortsatt under det belgiska ordförandeskapet och Ekofin-rådet beslutade vid sitt möte den 13 december om de väsentliga elementen i ett standardiserat format för informationsutbyte.

12.2.3 Ett direktivförslag om beskattning av ränte- och royaltybetalningar

Kommissionens förslag till ett direktiv om ett gemensamt system för beskattning av räntor och royalties som betalas mellan närstående bolag i olika medlemsstater (KOM (98) 67 slutlig) har bearbetats vidare under året. De utestående punkter som Ekofin-rådet tidigare enats om har arbetats in i direktivtexten. Detta direktiv är därmed den del av skatte-

paketet som står närmast en slutlig överenskommelse. Avsikten med direktivet är att källskatter som tas ut på gränsöverskridande ränte- och royaltybetalningar mellan närstående företag skall avskaffas inom unionen.

12.3 Mervärdesskatt

12.3.1 Nytt direktiv om faktureringskyldighet på momsområdet

Ekofin-rådet antog den 20 december 2001 ett nytt direktiv om faktureringskyldighet på momsområdet. Det nya direktivet är baserat på kommissionens förslag KOM (2000) 650 och innebär att reglerna om fakturering moderniseras och harmoniseras så att samma krav på fakturans innehåll skall gälla i samtliga medlemsstater. Direktivet innebär också att företagen får rätt att använda elektronisk fakturering vid handel inom EU. De nya reglerna kommer att underlätta för företagen på EG:s inre marknad och bidra till att ge medlemsstaternas skatteförvaltningar ett förbättrat underlag för skattekontroll.

Direktivet skall genomföras i alla medlemsländernas nationella lagstiftning per den 1 januari 2004.

12.3.2 Direktivförslaget och förslaget till förordning om moms på elektronisk handel

Kommissionens förslag om moms och elektronisk handel (KOM (2000) 349) var föremål för ett intensivt arbete under det svenska ordförandeskapet. Ekofin-rådet hade i november 2000 uppdragit åt Coreper och rådsarbetsgruppen att söka en lösning på frågan om registrering av de företag i tredjeland som säljer elektroniska tjänster till privatpersoner i EU och uppmanat arbetsgruppen att lägga fram ett ändrat utkast till direktiv senast den 30 juni 2001. I en slutsats från Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001 uttalades dessutom att lagstiftning om moms och elektronisk handel skulle vara antagen före årets slut. Under det svenska ordförandeskapets ledning arbetades ett kompromissförslag fram. Förslaget innebär en förenklad beskattningsordning för tredjelandsföretagen. Enligt denna skall företagen identifieras hos en kontaktpunkt i en valfri medlemsstat samt sända elektronisk deklaration och betalning av skatten till kontaktpunkten för vidare befordran till de medlemsstater där tjänsterna har konsumerats. Förslaget accepterades av 14 medlemsstater och kommissionen. En medlemsstat motsatte sig emellertid förslaget. Vid Ekofinmötet den 5 juni 2001 lämnades en rapport över det arbete som utförts under det svenska ordförandeskapet och det beslöts att frågan skulle tas upp vid ett senare möte i syfte att nå en lösning. Under det belgiska ordförandeskapet har frågan behandlats vid informella Ekofinmötet i Liège den 21–23 september 2001 varvid uttalades att en arbetsgrupp under kommissionen skulle undersöka hur frågan kunde drivas vidare. Arbetsgruppen möttes i början av november där den med-

lemsstat som motsatt sig kompromissförslaget fick möjlighet att presentera sina tankegångar, som innebär en annan slags elektronisk lösning. Frågan togs upp igen på Ekofin-rådet den 13 december, varvid en uppgörelse nåddes om en treårig provisorisk lösning som bygger på det svenska ordförandeskapets kompromiss. Därefter skall en långsiktig lösning tas i bruk. Avsikten är att Ekofin-rådet skall besluta om den provisoriska lösningen i februari 2002. Den provisoriska lösningen skall av praktiska skäl kunna förlängas på förslag av kommissionen, genom en enhällig överenskommelse mellan medlemsstaterna.

12.3.3 Nytt direktiv om nivån på normalskattesatsen inom EU

Rådet antog den 19 januari 2001 ett direktiv om normalskattesatsen för mervärdesskatt, se rådets direktiv 2001/41/EG. Det nya direktivet, som utgör en ändring av EG:s sjätte mervärdesskattedirektiv, 77/388/EEG, innebär att medlemsstaterna från och med den 1 januari 2001 t.o.m. den 31 december 2005 skall tillämpa en normalskattesats som uppgår till minst 15 %. Direktivet innebär en förlängning av tidsperioden för den redan existerande normalskattesatsen om minst 15 procent.

Direktivet är ett led i en strävan att harmonisera mervärdesskattesatserna inom EG. Det syftar till att undvika att allt större skillnader mellan medlemsstaternas normalskattesatser leder till en strukturell ojämlikhet inom gemenskapen och till snedvridning av konkurrensen mellan vissa näringsgrenar. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av den strategi för förenkling och modernisering av den nu gällande gemenskapslagstiftningen om mervärdesskatt som kommissionen lade fram förra året.

Den svenska mervärdesskattelagens regler överensstämmer sedan tidigare med bestämmelserna i direktivet.

12.3.4 Sjätte momsdirektivet arbetas om

Inom kommissionen har under året påbörjats en omarbetning av det sjätte momsdirektivet. Sjätte momsdirektivet är den rättsakt som reglerar merparten av det gemensamma momssystemet inom EG. Sedan direktivet tillkom 1977 har detta dock ändrats och kompletterats genom ett flertal direktiv och regleringen har med tiden blivit mycket svåröverskådlig. Arbetet utgör ett led i kommissionens strategi att förenkla och modernisera den EG-rättsliga regleringen på momsområdet. Avsikten är att en ny rättsakt skall tillskapas där merparten av de direktiv som finns inom momsområdet skall inarbetas. För att inte rådets arbete med andra angelägna förslag skall påverkas bedrivs omarbetningen i en arbetsgrupp där tjänstemän från kommissionen och medlemsstaterna deltar. Först när omarbetningen har analyserats i detalj av denna arbetsgrupp kommer kommissionen att överlämna ett direktivförslag till rådet.

12.4.1 Energibeskattningsdirektiv – förslag till beskattning av samtliga energiprodukter

Arbete har under nära tio års tid pågått inom EU i syfte att få till stånd gemensamma bestämmelser om energiskatt, utan att enighet har kunnat nås. Kommissionen föreslog 1997 ett nytt energiskattedirektiv som täcker samtliga energiprodukter (KOM (97) 30 slutlig). Sverige har kraftfullt stött detta arbete. Inför det svenska ordförandeskapet var läget sådant att några diskussioner om direktivet i princip inte hade förts sedan våren 1999. Det svenska ordförandeskapet prioriterade frågan och lyckades bryta dödläget och åter få igång diskussionerna i rådets arbetsgrupp för skattefrågor. Utgångspunkten för det svenska upplägget var att i ett första steg diskutera energiskattestrukturen. Det belgiska ordförandeskapet har fortsatt det arbete som Sverige påbörjade. Framsteg har kunnat noteras på vissa viktiga punkter i ärendet. Den politiskt känsliga frågan om minimiskattesatser har dock ännu inte diskuterats. Energiskattedirektivet behandlades vid Ekofin-rådets möte den 13 december 2001, men enighet nåddes inte om fortsatt hantering av frågan.

12.4.2 Förslag till ändrade principer för undantag från skatt enligt mineraloljedirektivet

Kommissionen lade sent under år 2000 fram ett förslag till förlängning och omformning av tidigare undantag från skattebestämmelserna i mineraloljedirektivet (92/81/EEG). Dessa undantag grundar sig på artikel 8.4 i direktivet och antas av rådet genom enhälligt beslut. Rådet enades den 12 mars 2001 om ett beslut i frågan (2001/224/EG). Beslutet innebar att den tidigare automatiska förlängningen av giltighetstiden för vissa undantag slopades och att alla beslut nu gjordes tidsbegränsade. Undantag, som innebar skattelättnader för diesel som används i tunga lastfordon i vissa länder, förlängdes med två år. Övriga undantag förlängdes med sex år.

12.4.3 Biobränsledirektiv

Kommissionen lade i november 2001 fram ett förslag (KOM (2001) 547) om främjande av biodrivmedel för transporter. Förslaget består av bl.a. ett direktiv angående ändring av mineraloljedirektivet (92/81/EEG) i fråga om möjlighet att tillämpa nedsatt skattesats för vissa mineraloljor innehållande biodrivmedel samt för biodrivmedel. Detta förslag skall behandlas i rådets arbetsgrupp för skattefrågor. Vidare består förslaget av ett direktiv om främjande av användning av biobränslen inom transportsektorn, i vilket det bl.a. föreslås tvingande bestämmelser om kvotering av andelen biodrivmedel i bensin och diesel. Det sista direktivförslaget skall behandlas i rådets arbetsgrupp för energifrågor.

Kommissionen lämnade i mars 2001 en rapport till rådet och Europaparlamentet angående funktionen av gällande skattestrukturer och skattesatser på tobaksskatteområdet (KOM (2001) 133 slutlig). Vid sin granskning har kommissionen funnit att det inom EU fortfarande föreligger stora skillnader mellan medlemsstaterna vad gäller priser och punktskatter på tobaksvaror. Med anledning härav har kommissionen föreslagit vissa ändringar av gemenskapens nuvarande lagstiftning om beskattning av tobaksvaror. Förslagen är viktiga inför en utvidgning av EU. En bestämmelse föreslås även införas som medför att Sverige inte längre behöver ha ett undantag från gemenskapens gällande minimiskattekrav för cigaretter. Sverige har undantag t.o.m. den 31 december 2002 med att uppfylla detta krav. I syfte att ta hänsyn till de invändningar som medlemsstaterna har framfört har kompromissförslag tagits fram av det svenska och det belgiska ordförandeskapet. Ekofin-rådet fattade den 6 november 2001 ett beslut om en politisk överenskommelse om tobaksskattedirektivet. Europaparlamentet avlog dock den 15 november 2001 kommissionens förslag till ändringar i tobaksskattedirektivet varför något slutligt beslut ännu inte har kunnat fattas.

12.4.5 Datoriserat punktskattekontrollsystem

Åtgärder i syfte att komma till rätta med bedrägerier inom punktskatteområdet har haft hög prioritet inom EU under de senaste åren. En högnivågrupp som samlar företrädare för tull- och skattemyndigheter i medlemsstaterna under kommissionens ordförandeskap, publicerade under år 1998 en rapport om bedrägerier inom alkohol- och tobaksområdet. Det grundläggande kontrollproblemet är att myndigheterna i medlemsstaterna saknar information om de transporter som äger rum vid ett visst givet tillfälle. För att åtgärda detta föreslogs i rapporten ett införande av ett datoriserat transport- och kontrollsystem (EMCS - Excise Movement Control System). Den 19 maj 1998 antog Ekofin-rådet vissa slutsatser med anledning av högnivågruppens rapport. I en av slutsatserna betonade rådet, med förbehåll för resultatet av den kommande genomförbarhetsstudien av projektet, vikten av ett datoriserat kontrollsystem som ett mål på lång sikt. Ett franskt konsultföretag har på kommissionens uppdrag under år 1999 gjort en genomförbarhetsstudie när det gäller EMCS. Enligt studien bör det nya systemet kunna vara genomfört under år 2004. Kommissionen har i november 2001 lagt fram ett förslag till beslut om att Europaparlamentet och Ekofin-rådet skall uttala sitt fulla godkännande, såväl legalt som finansiellt, för ett införande av EMCS (KOM (2001) 466 slutlig).

12.5.1 Bekämpning av skattebedrägerier

Efter beslut av Coreper tillsattes år 1999 en s.k. ad hoc-grupp på hög nivå för frågor som rör skattebedrägerier. Gruppens arbete utmynnade i en rapport med ett antal rekommendationer om åtgärder som bör vidtas av medlemsstaterna respektive på gemenskapsnivå. Rapporten uppmärksammades av Ekofin-rådet den 5 juni 2000. Rådet uppmanade kommissionen att snarast möjligt lägga fram förslag i enlighet med de rekommendationer där enighet uppnåtts. Det förutsattes att en uppföljning av rapporten skulle ske.

I enlighet med den uppläggning av arbetet som kommissionen redovisat hösten 2000 lades i juni 2001 fram ett förslag till förordning med nya bestämmelser om administrativt samarbete på mervärdesskattens område (se 12.4.3). Arbetet med uppföljning av rapporten bedrivs bl.a. i den ständiga kommittén för administrativt samarbete, SCAC, och i en undergrupp till denna som sysslar med frågor om bedrägeribekämpning. Kommissionen har aviserat att den avser att arbeta på ett liknande sätt vad gäller direkt beskattning. En rapport om hur uppföljningen närmare bestämt skall ske inom detta område skulle ha lagts fram under första halvåret 2001. Så har inte skett, men vid ett möte i kommissionens arbetsgrupp IV - direkt beskattning i september 2001 diskuterades ett antal förslag från kommissionen baserade på vissa av de rekommendationer som ad hoc-gruppen lagt fram.

12.5.2 Indrivningsdirektivet m.m.

I januari fortsatte behandlingen i Coreper av kommissionens förslag till ändringar i indrivningsdirektivet (76/308/EEG), som lades fram sommaren 1998, och en politisk uppgörelse nåddes i rådet om ändringsdirektivets innehåll. Ett antal ändringar hade då gjorts i förhållande till det ursprungliga förslaget. Även i den omarbetade versionen ingick dock det från svensk synpunkt viktiga förslaget att utvidga direktivets tillämpningsområde till att även omfatta direkt skatt på inkomst och förmögenhet. Sedan Europaparlamentet yttrat sig antogs ändringsdirektivet slutligt av rådet i juni, med ett beslutsförfarande som kräver enhällighet. Kommissionen, som hade föreslagit beslut med kvalificerad majoritet i rådet och medbeslutande med Europaparlamentet, har därefter väckt talan i domstolen om ogiltigförklaring av ändringsdirektivet men samtidigt yrkat att ändringarna skall träda i kraft och tillämpas på det sätt som rådet beslutat, från den 1 juli 2002, i avvaktan på att ändringarna antas på nytt med vad kommissionen anser vara korrekt rättslig grund och beslutsförfarande.

Under sommaren 2001 lade kommissionen fram förslag till en ny förordning om administrativt samarbete på mervärdesskattens område. Även i detta fall föreslår kommissionen beslut med kvalificerad majoritet i rådet och medbeslutande med Europaparlamentet (jfr 12.4.1). Förslaget har huvudsakligen tre syften: att genom en enda rättslig ram med tydliga och bindande regler stärka samarbetet mellan medlemsstaterna på mervärdesskattens område, att ge möjlighet till direkta kontakter mellan myndigheter och tjänstemän även på de lokala nivåerna samt att möjliggöra ett intensivare och snabbare informationsutbyte. Den nya förordningen skall bl.a. ersätta rådets förordning (EEG) nr 218/92 om administrativt samarbete inom området för indirekt beskattning (mervärdesskatt). För att åstadkomma en enda rättslig ram för samarbetet föreslår kommissionen att mervärdesskatt inte längre skall omfattas av tillämpningsområdet för rådets direktiv (77/799/EEG) om ömsesidigt bistånd av medlemsstaternas behöriga myndigheter på området direkt och indirekt beskattning. Behandlingen av förslaget i rådsarbetsgrupp har inte inletts under 2001.

12.5.4 Beskattning av tjänstepensioner

Kommissionen lämnade i april i år ett meddelande om avskaffande av skattehinder för tillhandahållande av tjänstepensioner över gränserna, KOM (2001) 214 slutlig. Meddelandet kompletterar det pågående arbetet med ett pensionsfondsdirektiv och behandlar de skatterättsliga hindren för en fungerande inre marknad för tjänstepensioner.

Den skattemässiga behandlingen av tjänstepensionspremier och utfallande tjänstepensioner skiftar mellan medlemsstaterna. Bristen på samordning är negativ för den fria rörligheten för framför allt arbetstagare. Många medlemsstater har dessutom regler för att säkerställa sambandet mellan avdragsgilla premier och beskattningen av den senare utfallande pensionen. Denna typ av regler kan uppfattas som oförenliga med etableringsfriheten och den fria rörligheten för arbetstagare, kapital och tjänster. Meddelandet presenteras i syfte att avskaffa skattehindren på detta område och att föreslå åtgärder som hjälper medlemsstaterna att säkra sina skatteintäkter. Av meddelandet framgår också att kommissionen inte har för avsikt att föreslå lagstiftningsåtgärder för att harmonisera medlemsstaternas system för beskattning av pension utan att avsikten snarare är att komma fram till ett samordnat förhållningssätt anpassat till medlemsstaternas regelsystem.

Meddelandet presenterades vid Ekofin-rådets möte i maj. Arbetet med meddelandet inleddes sedan i rådsarbetsgrupp under det belgiska ordförandeskapet. De diskussioner som förevarit har främst gällt frågan om vilken inriktning arbetet skall ha och vid Ekofin-rådets möte i oktober antogs också vissa slutsatser i detta syfte.

För närvarande inriktas arbetet i första hand på att uppnå ett förbättrat informationsutbyte. Det råder stor enighet om att arbetet bör fortsätta med inriktning på i första hand ett informationsutbyte men också om att försöka finna metoder för att minska de negativa effekterna av bristerna på samordning i beskattningen mellan medlemsstaterna.

13 Fri rörlighet för personer samt arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor

13.1 Modernisering av den europeiska sociala modellen

Europeiska rådet i Stockholm enades om att en dynamisk union bör bestå av aktiva välfärdsstater. Väl utformade och väl fungerande välfärdssystem bör ses som produktiva faktorer genom att de erbjuder trygghet vid förändring. Detta kräver en fortlöpande modernisering av den europeiska sociala modellen, som grundar sig på den europeiska sociala agendan som antogs vid Europeiska rådets möte i Nice och som utgör en socialpolitisk ram för de kommande åren.

13.1.1 Högre kvalitet i arbetet

Att åter nå upp till full sysselsättning handlar inte bara om en inriktning på fler arbetstillfällen, utan också på bättre kvalitet i arbetet. Under det svenska ordförandeskapet diskuterade arbetsmarknadsministrarna begreppet kvalitet i arbetet vid det informella ministermötet i Luleå. Vid Europeiska rådet i Stockholm lade man fast att kvalitet i arbetet innebär ökade ansträngningar för att främja en bra arbetsmiljö för alla, inbegripet lika möjligheter för funktionshindrade personer, jämställdhet, en bra och flexibel arbetsorganisation som gör det möjligt att bättre förena arbets- och privatliv, livslångt lärande, arbetarskydd, arbetstagarinflytande och mångfald i arbetslivet. Under det belgiska ordförandeskapet har man utarbetat indikatorer för att följa upp insatser för att höja kvaliteten på arbetet.

13.1.2 Rollen för arbetsmarknadens parter i förändringsarbetet

Vikten av det bidrag som arbetsmarknadens parter lämnar och deras åtagande underströks vid en diskussion vid ett möte den 22 mars mellan parterna på central EU-nivå och rådet. Det är av väsentlig betydelse att arbetsmarknadens parter deltar aktivt vid genomförandet av den pågående reformen. Europeiska rådet har för att bidra till detta syfte godkänt att man så snart som möjligt inrättar ett europeiskt övervakningscentrum för förändring av näringslivet som en del av Dublinfonden.

13.1.3 Främjande av en europeisk ram för företagens sociala ansvar

Skr. 2001/02:160

I juli presenterade kommissionen "Grönboken – Främjande av en europeisk ram för företagens sociala ansvar". Den syftar till att starta en bred debatt om hur Europeiska unionen skulle kunna främja företagens sociala ansvarstagande både på europeisk och på nationell nivå. I grönboken behandlar man främst företagens ansvar på det sociala området även om man inser betydelsen av alla aspekterna.

Allt fler europeiska företag främjar strategier för socialt ansvar som svar på en rad sociala, miljömässiga och ekonomiska påtryckningar. Syftet är att sända en signal till de olika intressenter som de samverkar med: anställda, aktieägare, investerare, konsumenter, offentliga myndigheter och icke-statliga organisationer. Det är ett sätt för företagen att investera i sin framtid, och de väntar sig att deras frivilliga engagemang kommer att bidra till att öka företagets lönsamhet.

Grönboken har sänts ut till en vid krets av myndigheter och organisationer för samråd med begäran om skriftliga kommentarer senast den 31 december. De ombeds att komma med åsikter om hur man skall skapa ett partnerskap för utveckling av nya ramar för främjande av företagens sociala ansvarstagande, med beaktande av såväl företagens som intressenternas intressen. Belgiska ordförandeskapet och kommissionen anordnade konferensen "Corporate Social Responsibility on the European social policy agendan" i november i Bryssel.

Rådet för sysselsättning och socialpolitik beslöt vid rådsmötet den 3 december om "Rådets resolution om uppföljning av grönboken om företagens sociala ansvar" i vilken man välkomnar kommissionens grönbok samt uppmanar kommissionen att så långt det är möjligt införliva slutsatserna från diskussionerna i medlemsstaterna och från de konferenser som anordnats om detta ämne i sitt nästa meddelande och att exakt utvärdera mervärdet i varje ny åtgärd som föreslås på europeisk nivå. Kommissionen har aviserat att 2002 i ett meddelande presentera förslag om hur man skall kunna åstadkomma en gemensam europeisk ram för företagens sociala ansvar.

13.2 Arbetsrätt

13.2.1 Arbetstagarinflytande i europabolag m.m.

Under 1995 inledde kommissionen ett arbete som syftar till att genomföra de sedan tidigare vilande förslagen om olika europeiska associationsformer. 1996 tillsatte kommissionen en expertgrupp som fick i uppdrag att lämna förslag om arbetstagarinflytande som skulle kunna leda till att den mångåriga blockeringen av förslagen till europeiska associationsformer hävdes. I maj 1997 lämnade gruppen sin rapport, den s.k. Davignonrapporten.

Härefter inriktades arbetet mot att lösa frågan om arbetstagarinflytande i europabolag. De övriga förslagen till europeiska associationsformer

(europeiska kooperativ, ömsesidiga bolag och ideella föreningar) fick vila i avvaktan på en lösning vad gäller europabolagen. Det luxemburgska ordförandeskapet presenterade ett förslag till ändring av kommissionens ursprungliga förslag om ett direktiv om arbetstagarinflytande i europabolag. En politisk överenskommelse träffades vid rådsmötet den 20 december 2000. Den 8 oktober 2001 antog rådet, efter att ha hört parlamentet, direktivet (2001/86/EG) i enlighet med den politiska överenskommelsen (se även 8.7). Direktivet bygger i stor utsträckning på direktivet om europeiska företagsråd (94/95/EG) och syftar primärt till att säkerställa redan existerande rättigheter till arbetstagarinflytande.

Vid rådsmötet i december 2000 uppmanades det svenska ordförandeskapet att inleda det fortsatta arbetet med de övriga förslagen till europeiska associationsformer, främst de europeiska kooperativen. I samråd med kommissionen inledde det svenska ordförandeskapet ett arbete med att anpassa direktivet om arbetstagarinflytande i europeiska kooperativ till den modell som gäller för europabolagen. Det svenska ordförandeskapet presenterade sitt förslag i april 2001.

13.2.2 Information och samråd

Kommissionen presenterade i november 1998 ett direktivförslag om information till och samråd med arbetstagare (KOM (1998) 612). Förslaget presenterades i rådsarbetsgruppen för sysselsättnings- och sociala frågor i juni 2000. Under det svenska ordförandeskapet nåddes en politisk kompromiss. Rådet fattade beslut om en politisk överenskommelse om gemensam ståndpunkt den 11 juni och i juli fattades ett formellt beslut om gemensam ståndpunkt.

Av överenskommelsen följer att direktivet skall vara tillämpligt på företag med minst 50 anställda eller där minst 20 arbetstagare sysselsätts vid en driftsenhet. De anställda skall genom sina representanter informeras om utvecklingen som varit och om vad som förväntas i verksamheten och den ekonomiska situationen. Förhandlingar skall hållas om beslut som kan medföra väsentliga förändringar i arbetsorganisationen eller anställningsavtalen. Direktivförslaget innehåller även regler om kollektivavtalsreglerad information och samråd, samt regler om tystnadsplikt vad gäller information som kan skada företaget.

I oktober lämnade Europaparlamentet efter sin andra behandling ett antal ändringsförslag som rådet hade att ta ställning till. Den 17 december nåddes en förlikning med Europaparlamentet och direktivet kommer sannolikt att formellt antas i januari 2002.

13.2.3 Skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens (lönegaranti)

I sitt sociala handlingsprogram på medellång sikt (1995–1997) förklarade kommissionen att den skulle lägga fram en rapport om genomförandet av lönegarantidirektivet i de femton medlemsstaterna. Kommissionen

planerade att på grundval av dessa rapporter och andra undersökningar, besluta om det var lämpligt att se över lönegarantidirektivet, och i så fall i vilken utsträckning.

År 1997 inrättades en särskild grupp bestående av sakkunniga från myndigheter i de femton medlemsstaterna för att, i samarbete med kommissionens tjänstemän, undersöka de största svårigheterna som konstaterats vid den praktiska tillämpningen av lönegarantidirektivet. Gruppen arbetade fram till april 1999. De resultat som gruppen av sakkunniga kom fram till har enligt kommissionen i stor utsträckning legat till grund för inriktning och utformning av ändringsförslaget.

Kommissionen lade fram förslaget Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 80/987/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens den 15 januari 2001.

Följande ändringar föreslås:

- Precisering av direktivets tillämpningsområde,
- Definitionen av insolvens i direktivets mening förtydligas,
- Förenkling av artikel 3 och 4 som berör garantiinstitutionerna,
- Ny reglering om transnationella situationer.

Behandlingen av kommissionens förslag inleddes sent under det svenska ordförandeskapet och har sedan till största del behandlats under det belgiska ordförandeskapet. Europaparlamentet beslutade efter sin första behandling om ändringsförslag den 29 november. Rådet nådde den 3 december en politisk överenskommelse om gemensam ståndpunkt i avvaktan på ytterligare kommunikation med parlamentet. Ärendet kommer drivas vidare under det spanska ordförandeskapet.

13.3 Hälsa och säkerhet i arbetet

13.3.1 Fysikaliska agens (vibrationer)

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om minimikrav för säkerhet och hälsa när arbetstagare utsätts för risker till följd av fysikaliska agens (vibrationer) lades fram 1999 av det tyska ordförandeskapet i samverkan med kommissionen 1993.

Förslaget innehåller särskilda minimikrav för arbetstagare som är utsatta för hand-arm vibrationer eller helkroppsvibrationer. Hand-armvibrationer kan ge upphov till cirkulationsrubbingar och s.k. vita fingrar. Helkroppsvibrationer kan ge ryggsador för förare av t.ex. skogsmaskiner och entreprenadmaskiner. Det finns för vardera slaget av vibrationer dels ett värde för högsta tillåtna genomsnittliga exponering under en åttatimmars arbetsdag (gränsvärde), dels ett lägre värde då särskilda förebyggande åtgärder måste vidtas (insatsvärde). När insatsvärdena överskrids skall arbetsgivaren utarbeta och genomföra ett program med tekniska och/eller organisatoriska åtgärder för att minska riskerna till ett minimum. Gränsvärdet får under inga omständigheter

överskridas. Sker ett oförutsett överskridande skall motåtgärder omedelbart vidtas. När det gäller arbetstagare som är utsatta för risk finns dels bestämmelser om information och utbildning, dels en skyldighet för medlemsstaterna att införa regler om hälsokontroll. Tidigare EG-regler saknas på området.

Förslaget grundas på artikel 137 i EG-fördraget. Den 25 juni 2001 antog rådet en gemensam ståndpunkt. För antagande av direktivet gäller medbeslutandeproceduren enligt artikel 251 i fördraget. Europaparlamentets ställningstagande i första behandlingen finns beträffande det förslag som framlades av kommissionen 1993. Den 23 oktober avgav Europaparlamentet utlåtande efter sin andra behandling.

13.3.2 Fysikaliska agens, buller

Förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om minimikrav för säkerhet och hälsa när arbetstagare utsätts för risker till följd av fysikaliska agens (buller) lades fram den 18 januari av det svenska ordförandeskapet i ministerrådet i samverkan med kommissionen.

Rådet antog en gemensam ståndpunkt den 11 juni. Förslaget ligger hos Europaparlamentet för andra behandling vid årsskiftet 2001/2002.

Förslaget innehåller bland annat följande. Det fastslås två insatsvärden och ett gränsvärde, till vilka olika åtgärder som skall vidtas av arbetsgivaren är kopplade. När bullret når den lägre insatsvärdet skall arbetsgivaren tillhandahålla individuella hörselskydd samt ge information och utbildning om riskerna. När bullret når det högre insatsvärdet skall arbetsgivaren upprätta ett åtgärdsprogram. Arbetstagarna skall använda individuella hörselskydd och området där det högre insatsvärdet överskrids avgränsas och markeras. Vidare har arbetstagaren rätt till hörselundersökning. Överskrids gränsvärdet skall omedelbara åtgärder vidtas för att få ner bullerexpositionen.

Skillnaden jämfört med det nu gällande bullerdirektivet (86/188/EEG) är främst att det högre insatsvärdet sänkts från 90 dB(A) till 85 dB(A) och att det lägre insatsvärdet sänkts från 85 dB(A) till 80 dB(A) samt att ett gränsvärde införs då omedelbara åtgärder måste vidtas.

13.3.3 Säkerhet och hälsa vid arbetstagares användning av arbetsutrustning i arbetet, arbetsplatser över mark eller golvplan

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 89/655/EEG om minimikrav för säkerhet och hälsa vid arbetstagares användning av arbetsutrustning i arbetet. Ändringsförslaget avser arbetsplatser över mark- eller golvplan och är framlagt av kommissionen 1998.

Förslaget innehåller särskilda minimikrav för arbetstagare som använder arbetsutrustning som möjliggör tillträde till och vistelse på arbetsplatser över mark- eller golvplan. I förslaget anges ett antal obligatoriska skyddsåtgärder samt principer för valet av lämplig

arbetsutrustning. Förslaget innehåller även regler för användningen av stegar, byggnadsställningar och linor. Det innehåller krav på utbildning för att arbetstagare skall tillåtas genomföra vissa moment såsom montering, demontering eller avsevärd ändring av byggnadsställningar. Tidigare specifika EG-regler i dessa när det gäller saknas.

Förslaget grundas på artikel 137 i EG-fördraget. Kommissionens förslag har behandlats av rådsarbetsgruppen för sociala frågor vid ett tiotal möten under de finska och portugisiska ordförandeskapen. Direktivet antogs slutligt av Europaparlamentet i maj 2001.

13.3.4 Säkerhet och hälsa vid arbetstagares användning av asbest

Förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 83/477/EEG om skydd för arbetstagare mot risker vid exponering för asbest i arbetet lades fram av kommissionen den 20 juli 2001. Den rättsliga grunden för förslaget är artikel 137.2 i EG-fördraget.

Förslaget syftar bland annat till att anpassa direktivtexten till att nyanvändning och utsläppande på marknaden av asbest blir förbjudet genom kommissionens direktiv 1999/77/EG den 1 januari 2005. Förslaget innebär vidare att förtydliganden görs när det gäller förebyggande och minimerande av exponering för asbest genom åtgärder och införande av lägre gränsvärden. Direktivförslaget är en omarbetning av rådets direktiv 83/477/EEG om skydd för arbetstagare mot risker vid exponering för asbest i arbetet.

Kommissionens dokument innehåller en inledande motivering samt en konsekvensanalys samt ett antal ändringar av olika artiklar i direktivet såsom

- utökat tillämpningsområde genom att sjöfart och luftfart inkluderas,
- förenklade bestämmelser införs vid begränsad exponering,
- mätning av asbesthalten i luften görs genom hänvisning till WHO:s metod i stället för som nu i en bilaga till direktivet,
- de olika asbestgränsvärdena ersätts med ett enda som ligger betydligt lägre (0,1 fibrer/ml) än de nuvarande 0,3 och 0,6 fibrer/ml,
- arbetsgivaren åläggs att kartlägga asbestförekomst i byggnader före rivnings- och reparationsarbete,
- förtydligande om utbildningens innehåll för arbetstagare i asbestarbete,
- förlängd tid för sparande av exponeringsregisteruppgifter och journaler i enlighet med cancerdirektivet 90/394/EEG (från 30 till 40 år),
- modernisering av texten om hälsoundersökningar enligt senaste medicinska rön.

Sociala dialogen är inom EU samlingsnamnet för de aktiviteter som arbetsmarknadens parter företar i kontakt med varandra, såväl på EU-nivå som i medlemsstaterna, regionalt/lokalt, branschvis eller lokalt i företagen. I och med integreringen av sociala protokollet, och sedermera av Amsterdamfördraget, i fördraget har arbetsmarknadsparternas roll i EU-arbetet förstärkts i flera när det gäller när det gäller utarbetandet och genomförandet av gemenskapsregler på det sociala området. Exempelvis har arbetsmarknadens parter på EU-nivå under året inlett förhandlingar om ett ramavtal om distansarbete.

En del av den sociala dialogen är också de rådgivande kommittéerna med tre parter. Till dessa kommittéer hör bland annat den ständiga kommittén för sysselsättning i Europeiska gemenskapen samt den rådgivande kommittén för arbetarskyddsfrågor.

Våren 2001 inrättades på kommissionens initiativ en högnivågrupp. Gruppen har till uppgift att tänka ut nya former för samarbete mellan arbetsmarknadens parter, i syfte att få parterna att delta mer aktivt i ansträngningarna att utveckla den europeiska sociala modellen. Högnivågruppen skall ge rekommendationer både om formerna för umgänget mellan parterna och vilka sakfrågor som de skulle kunna samarbeta om. Den skall också överväga den rättsliga regleringen av relationerna på arbetsmarknaden, inklusive nya sätt att genomföra kollektivavtal. En slutrapport skall lämnas under våren 2002.

13.5 Social trygghet och bekämpande av social utslagning

Det svenska ordförandeskapet prioriterade arbetet med de sociala frågorna starkt. Särskilt fokus lades på arbetet med det pågående arbetet att utarbeta hållbara och säkra pensioner på EU-nivå. Som ett utslag för denna prioritering anordnades en debatt vid ministerrådet den 6 mars samt också en pensionskonferens i början av april.

Under det svenska ordförandeskapet anordnades ett informellt ministermöte med jämställdhets- och socialförsäkringsministrar från EU:s medlemsländer och från 13 kandidatländer. Temat för mötet var *"Jämställdhet och socialförsäkringar – en motor för ekonomisk tillväxt"*. Frågor som behandlades under mötet var bland annat vikten av att se över marginal- och tröskeleffekter inom socialförsäkrings- och skattesystemen så att dessa inte utgör hinder för kvinnors förvärvsarbete samt möjligheten att förena förvärvsarbete och familjeliv mot bakgrund av den demografiska utvecklingen och antalet födda barn.

13.5.1 Samordning av social trygghet för migrerande arbetstagare

För att underlätta den fria rörligheten inom EU för arbetstagare och egenföretagare finns ett regelverk, i huvudsak förordning (EEG) nr 1408/71 om samordning av medlemsstaternas system för social trygghet.

Kommissionen lade i december 1998 ett förslag som innehåller en ny version av förordning (EEG) nr 1408/71. Avsikten med förslaget är att samordningsreglerna skall moderniseras och förenklas. Arbetet med detta förslag inleddes i slutet av det tyska ordförandeskapet och pågår alltjämt i rådets arbetsgrupp för sociala frågor. Europaparlamentet har ännu inte yttrat sig i ärendet.

Stats- och regeringscheferna gav i slutsatserna från Europeiska rådets möte i Stockholm rådet i uppdrag att före utgången av år 2001 fastställa parametrar för det fortsatta arbetet med förenkling och modernisering av samordningsreglerna för social trygghet. Social- och arbetsmarknadsministerrådet antog den 3 december 2001 parametrar för det fortsatta moderniserings- och förenklingsarbetet. Vid samma tillfälle beslutades att den del av förslaget som avser utvidgningen av förordningens regler till tredjestatsmedborgare skall beslutas med artikel 63.4 i EG-fördraget som rättslig grund.

13.5.2 Samarbete om social trygghet

År 2000 inrättades kommittén för social trygghet (se avsnitt 13.5.2 i föregående års skrivelse). Kommittén har till uppgift att främja samarbetet på den sociala trygghetens område på europeisk nivå genom utbyte av information och erfarenheter mellan medlemsländerna. Kommittén samarbetar nära med kommittén för ekonomisk politik och sysselsättningskommittén.

Arbetet har under året inriktats på frågor om pensioner och social utslagning (se nedan). Vid toppmötet i Göteborg fick kommittén för social trygghet tillsammans med kommittén för ekonomisk politik även i uppdrag att förbereda en rapport om hälso- och omvårdnadsfrågor i ett demografiskt perspektiv. Denna förberedande studie skall lämnas till Europeiska rådets möte i Barcelona 2002.

13.5.3 Pensioner och pensionssystem

Pensionsfrågan och formerna för EU:s samarbete på detta område aktualiserades vid flera tillfällen under det svenska ordförandeskapet. Bland annat anordnade det svenska ordförandeskapet en konferens på temat säkra och hållbara pensioner. Konferensen hölls i Stockholm i april. Pensionsfrågan var även föremål för en debatt i social- och arbetsmarknadsrådet den 6 mars. Debatten rörde den s.k. öppna metoden för samordning och dess tillämplighet på pensionsområdet.

Kommittén för social trygghet presenterade vid Europeiska rådets möten i Stockholm och i Göteborg rapporter om trygga och säkra pensioner. Vid Europeiska rådets möte i Göteborg fastställdes tre breda gemensamma principer för pensionssamarbetet på EU-nivå:

- att trygga pensionssystemens förmåga att uppnå de sociala målen,
- att skapa finansiellt hållbara system,
- att anpassa pensionssystemen till samhällets och enskilda människors förändrade behov.

Den 3 juli presenterade kommissionen meddelandet "Att stödja nationella strategier för trygga och stabila pensioner genom ett integrerat förhållningssätt" (KOM (2001) 362 slutlig). I meddelandet lämnades förslag till hur samarbetet på pensionsområdet skall utformas enligt den s.k. öppna samordningsmetoden samt generellt formulerade gemensamma mål. Medlemsstaterna och kommissionen har under hösten 2001 i kommittéerna för social trygghet och ekonomisk politik diskuterat och utvecklat metoden och målen för det fortsatta samarbetet på grundval av kommissionens meddelande. Vid social- och arbetsmarknadsrådets möte den 3 december antogs en gemensam rapport från de båda kommittéerna som sedan överlämnades till Europeiska rådets möte i Laeken.

13.5.4 Bekämpande av fattigdom och social utslagning

Samtliga medlemsstater har under våren 2001 utarbetat tvååriga nationella handlingsplaner för att bekämpa fattigdom och social utslagning. Bakgrunden är att Europeiska rådet i Nice i december 2000 uppmanade medlemsländerna att i nationella handlingsplaner utveckla sina prioriteringar i förhållande till de fyra mål i kampen mot fattigdom och social utslagning som samtidigt fastställdes. Arbetet har letts av kommittén för social trygghet. Kommissionen och rådet utarbetade under sommaren och hösten en gemensam rapport med beskrivning och analys av medlemsländernas handlingsplaner. Rapporten, som för rådets del antogs den 3 december, fastställdes av Europeiska rådet i Laeken. Socialdepartementet har ansvarat för att utarbeta den svenska handlingsplanen för att bekämpa fattigdom och social utslagning. De åtgärder som redovisas är i huvudsak hämtade från budget- och vårpropositionen 2001.

Ministerrådet beslutade i december också om indikatorer på det sociala området. Förslaget har utarbetats av kommittén för social trygghet. De beslutade indikatorerna är avsedda att underlätta uppföljning och jämförelse mellan medlemsländerna i deras arbete med att bekämpa fattigdom och social utslagning.

Kommissionen presenterade i juni 2000 ett förslag till program för att främja samarbetet mellan medlemsstaterna i att bekämpa fattigdom och social utslagning. Förslaget kunde efter drygt ett års förhandling, och förlikning under det belgiska ordförandeskapet, antas i oktober 2001. Programmet som löper under fem år omfattar 75 miljoner euro.

13.5.5 Bostadsfrågor

Bostadsministermöte med temat social integration

Det informella bostadsministermöte hölls 1–2 oktober under det belgiska ordförandeskapet. En central utgångspunkt för diskussionen är

Experter från Portugal, Frankrike, Sverige och Belgien underströk gemensamt vikten av att driva en bostadspolitik som främjar social integrering och att en sådan politisk inriktning måste omfatta ett antal grundprinciper som ser till kvalitet, bostadsförsörjning, social blandning, service och fysisk miljö.

Medlemsländerna, kommissionen och tre inbjudna representanter för frivilligorganisationer redogjorde för behoven av att förbättra integrationen på bostadsmarknaden. Sverige lyfte bland annat problemen med regionala obalanser på bostadsmarknaden, en problematik som finns i ett stort antal av övriga medlemsländerna.

Medlemsländerna enades om vikten av att stärka de framtida bostadsministermötena och att öka den politiska betydelsen av dem. Ministrarna enades också om att gemensamt bevaka och ta ställning till EU-gemensamma beslut med inverkan på nationell bostadspolitik. Samarbetet med kommissionen avses stärkas. De två dagarnas ministersammankomst resulterade i två dokument, en slutkommuniké och en politisk deklaration. Mötet efterfrågar också kommissionens fortsatta medverkan.

Sedan 1989 har EU:s bostadsministrar träffats årligen för informella överläggningar. Ministermötena är främst avsedda att vara ett forum för erfarenhetsutbyte och diskussion. Under tiden för det svenska ordförandeskapet ansvarade Sverige för inbjudan och genomförande av förberedande möte som hölls i Gävle under den årliga Bostadsveckan.

EU och FN ett internationellt inslag under Bostadsveckan i Gävle

Institutet för bostads- och urbanforskning (IBF) anordnar varje år en s.k. Bostadsvecka, där såväl forskare, praktiker och politiker aktiva inom bostadssektorn möts för diskussion och erfarenhetsutbyte. I anslutning till IBF:s arrangemang bjöd Sverige, med anledning av ordförandeskapet i EU, in till tre dagars EU- och Habitat-möten. Ett förberedelsemöte inför kommande bostadsministermöte, två seminarier med experter och forskare från medlemsländerna och möte om bostadsfinansiering inom ramen för Habitat-agenan, med deltagande från alla världsdelar utom Australien genomfördes.

13.6 Kamp mot diskriminering

Ministerrådet antog i november 2000 ett handlingsprogram mot diskriminering. Programmet, som gäller för perioden 2001–2006, är avsett att komplettera de två direktiv om likabehandling som rådet antog tidigare under år 2000. Under året har, inom ramen för programmet, bidrag lämnats bland annat till europeiska frivilligorganisationer som arbetar mot diskriminering. Bidrag har också lämnats till projekt, där aktörer som arbetar mot diskriminering i olika länder och med inriktning på olika diskrimineringsgrunder gått samman för att lära av varandra och utveckla nya metoder. Svenska ESF-rådet har på regeringens uppdrag

spelat en viktig roll för att bistå svenska frivilligorganisationer som velat ansöka om bidrag enligt programmet. Skr. 2001/02:160

13.6.1 Integration av flyktingar

Frågor med anknytning till integration har fått en ökad betydelse inom EU genom Europeiska rådets möte i Tammerfors i 1999. Där underströk rådet vikten av att tredjelandsmedborgare som är lagligt bosatta behandlas rättvist. Målet bör vara att dessa personer skall omfattas av rättigheter och skyldigheter som är jämförbara med unionsmedborgarnas. Kommissionen lade mot denna bakgrund i mars 2001 fram ett förslag till direktiv om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares rättsliga ställning. Förhandlingar om förslaget har förts under året och pågår alltjämt.

Den s.k. flyktingfonden inrättades under år 2000. Fonden lämnar bidrag till bland annat integrationsinsatser av kommuner, frivilligorganisationer, folkrörelser och universitet. I Sverige är Migrationsverket ansvarig myndighet gentemot kommissionen och prövar ansökningar om stöd från fonden i samråd med Integrationsverket.

Kommissionen har under året lagt fram ett förslag om en öppen samordningsmetod för gemenskapens invandringspolitik. Enligt förslaget skall rådet anta fleråriga riktlinjer för unionen. Dessa riktlinjer skall sedan överföras till nationell politik genom att särskilda mål fastställs. En av dessa riktlinjer avser integration av tredjelandsmedborgare. Förhandlingar om förslaget pågår.

13.7 Etableringsrätt och erkännande av kompetensbevis

Inom gemenskapen finns ett antal direktiv som syftar till att uppnå fri rörlighet för arbetstagare, etableringsfrihet och frihet att tillhandahålla tjänster. Huvuddelen av direktiven omfattar särskilda yrkesområden och innebär en harmonisering av lagstiftningen. De senare direktiven är antagna med hänsyn till subsidiaritetsprincipen och är mer generella till sin karaktär.

Syftet med dessa direktiv är att undanröja de hinder för den fria rörligheten för personer som medlemsländernas olika krav på kompetensbevis för utövande av en viss yrkesverksamhet utgör. Den form av hinder som dessa personer kan möta är att ett en annan medlemsstat har särskilda restriktioner för ett visst yrke som innebär att yrkesutövaren måste ha ett särskilt nationellt behörighets- eller kompetensbevis.

Som framgår av avsnitt 8.1 om utvecklingen av den inre marknaden har bland annat reglerna kring ömsesidigt erkännande av examensbevis uppmärksamats. Vid Stockholmstoppmötet beslöts att kommissionen skall lägga fram förslag om en mera enhetlig, öppen och flexibel ordning för erkännande av kvalifikationer. Förslaget skall finnas till toppmötet 2002 i Barcelona. För att förbereda detta har kommissionen skickat ut en enkät till en lång rad organisationer och representanter i kommissionens arbetsgrupper som berör området ömsesidigt erkännande av

13.7.1 Nytt direktiv om examenserkännande - ett resultat av SLIM-initiativet

Den 14 maj antogs efter förlikning Europaparlamentets och rådets direktiv(2001/19/EEG) om ändring av rådets generella direktiv om ömsesidigt erkännande av examensbevis och om ändring av flertalet av de äldre s.k. sektorsdirektiv som omfattar enskilda yrken inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Direktivet är ett resultat av den första fasen av kommissionens initiativ om en förenklad lagstiftning inom inre-marknadsområdet (SLIM).

Av de direktiv som berörs är tolv sådana som omfattar enskilda yrkesgrupper inom främst hälso- och sjukvården och garanterar automatiskt erkännande i ett annat medlemsstat för personer som har ett examensbevis i enlighet med direktivets krav (de s.k. sektorsdirektiven). Två direktiv är mer generella och omfattar de yrkesgrupper som är reglerade i värdlandet.

Ändringarna av de s.k. sektorsdirektiven innebär bland annat att ett förenklat förfarande införs för att uppdatera direktiven i de fall då enskilda medlemsländer genomför ändringar av de nationella reglerna för utbildning eller behörighet för de berörda yrkesgrupperna. Vissa förändringar införs också för personer som har examensbevis från tredjeland i enlighet med EG-domstolens utslag i fallet Haim och som innebär att de behöriga myndigheterna i vissa fall måste beakta sådana kvalifikationer. Vidare fastställs tidsfrister för myndigheternas prövningar av behörighetsbevis till i regel tre månader.

Särskilda bestämmelser införs som gäller läkare. En ny artikel införs i direktiv 93/16/EEG som gäller myndigheternas ansvar för att läkarna får tillgång till kontinuerlig fortbildning inom sitt yrke, i enlighet med det system som gäller i varje medlemsstat. En annan nyhet är att den särskilda utbildning som skall finnas för allmänpraktiserande läkare (artikel 31) skall utökas från två till tre år senast den 1 januari 2006.

Den viktigaste ändringen av de generella direktiven (89/48/EEG och 92/51/EEG) innebär en anpassning till EG-domstolens beslut i fallet Vlassopoulou. De behöriga myndigheterna blir därmed skyldiga att vid en bedömning av en sökandes examensbevis och kvalifikationer också ta hänsyn till den kompetens som har erhållits genom yrkeserfarenhet efter examen. Vidare sker en anpassning av det första generella direktivet till det andra genom att begreppet ”reglerad utbildning” införs, vilket stärker möjligheterna för personer som har en sådan reglerad utbildning, men ej tillhör ett i hemlandet reglerat yrke. Detta gäller t.ex. för ingenjörer som utbildas i Sverige. De kan därmed direkt efter examen söka arbete i ett land som reglerar ingenjörsyrket, och slipper att först kvalificera sig genom två års yrkesarbete. Slutligen stärks den sökandes rättsliga skydd genom att regler införs för hur myndigheterna skall hantera ansökningarna.

Sverige deltar i Europeiska kommissionens högnivågrupp för handikappfrågor. Detta organ är ett forum där medlemsstaterna kan upprätthålla en dialog sinsemellan och gentemot kommissionen i handikappfrågor.

Den viktigaste uppgiften för högnivågruppen är att främja informationsutbytet mellan medlemsländerna. En annan uppgift är att samla in fakta om funktionshindrade personers situation och om handikappolitiken i medlemsstaterna. Högnivågruppen har regelbundna kontakter med Europeiskt handikappforum (EDF).

Ett Europa fritt från hinder

Under Sveriges ordförandeskap arrangerade regeringen ett expertmöte i Linköping 25–26 april. Syftet med mötet var att påskynda den process som påbörjats för att identifiera och undanröja de hinder som bristande tillgänglighet utgör för att personer med funktionshinder skall kunna vara aktiva och delaktiga i samhället. Intentionerna i Meddelandet från kommissionen (maj 2000) För ett Europa fritt från hinder för personer med funktionshinder, var vägledande för mötet. Expertmötet resulterade i rekommendationer med strategier för hur politiken på området bör drivas vidare. Följande frågor prioriterades med konkreta förslag; informations- och kommunikationsteknologi, tillgänglighet till byggd miljö och begreppet Design för alla.

Europeiskt handikappår 2003

Den tredje december 2001 beslutade ministerrådet anta ett förslag om att utlysa 2003 till ett europeiskt handikappår. Syftet med det europeiska handikappåret är att öka medvetenheten om funktionshindrades rätt till skydd mot diskriminering och att uppmuntra till reflektion och diskussion om vilka åtgärder som krävs för att främja lika möjligheter för funktionshindrade i Europa. Målet är att insatser under året skall främja erfarenhetsutbyte på olika nivåer och stärka samarbetet mellan olika aktörer inklusive frivilligorganisationer.

14 Jämställdhet

14.1 EG-domstolen

Två av de domar som EG-domstolen under året meddelat i könsdiskrimineringsmål är av intresse för svenska förhållanden.

EG-domstolens dom den 26 juni 2001 i mål C-381/99, Susanna Brunnhofer mot Bank der österreichischen Postsparkasse AG, behandlar

ett antal för likalönstvister enligt artikel 141 (tidigare 119) i EG-fördraget viktiga rättsfrågor. Susanna Brunnhofer hävdade, att hon blivit utsatt för lönediskriminering på grund av kön då hon fått lägre lön än en manlig kollega som anställdes ett år senare än hon själv. Mannen som avtalsmässigt var placerad i samma tjänstekategori fick till skillnad från henne ett individuellt lönetillägg utöver grundlönen. Susanna Brunnhofer ansåg att deras arbeten var lika eller likvärdiga. Ett av arbetsgivaren anfört skäl för mannens högre lön var att han utförde viktigare uppgifter och att det således var resultatet av hans arbete som motiverade löneskillnaden. EG-domstolen slog fast att det var Brunnhofers sak att visa att arbetena var lika eller likvärdiga. I det när det gällert var det inte tillräckligt att arbetena enligt kollektivavtalet befann sig i samma tjänstekategori utan detta måste avgöras av den nationella domstolen utifrån en noggrann utredning om arbetenas faktiska innehåll. Om arbetena vid en sådan prövning bedöms som likvärdiga ställs stränga krav på arbetsgivarens skäl för att betala olika lön. Den nationella domstolen måste då ta ställning till om arbetsgivarens skäl för löneskillnaden svarar mot ett verkligt behov i verksamheten och dessutom är adekvata och nödvändiga för att uppnå målet. Av särskilt intresse är att EG-domstolens uttalande att omständigheter som blir kända först efter anställningstillfället, såsom prestationer i arbetet, inte kan motivera löneskillnaden vid anställningstillfället.

EG-domstolen meddelade den 4 oktober 2001 dom i mål C-109/00, Tele Danmark A/S mot Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark. Målet gällde tolkningen av artikel 5.1 i rådets direktiv (76/207/EEG) av den 9 februari 1976, det s.k. likabehandlingsdirektivet. Tele Danmark hade i den nationella processen gjort gällande att det förbud mot uppsägning av gravid arbetstagare som föreskrivs i gemenskapsrätten inte är tillämpligt på en arbetstagare som anställdes för begränsad tid, som redan när anställningsavtalet ingicks visste att hon var gravid men underlät att upplysa arbetsgivaren om detta och, som på grund av rätten till barnledighet inte skulle kunna utföra det arbete som hon hade anställdes för under en stor del av anställningstiden. Danmarks Högsta Domstol begärde hos EG-domstolen förhandsavgörande. EG-domstolen uttalade att direktiven skall tolkas så att de utgör hinder för uppsägning av en arbetstagare på grund av graviditet oavsett att det rör sig om en tidsbegränsad anställning. Det tillmäts inte någon betydelse att kvinnan underlåtit att upplysa arbetsgivaren om graviditeten, inte heller att hon på grund av graviditeten inte kommer att kunna arbeta en stor del av anställningstiden. Slutligen uttalade EG-domstolen att företagets storlek inte har någon betydelse för tolkningen av direktivet.

14.2 Ministerkonferenser och möten

Det första mötet i Sverige under det svenska ordförandeskapet var ett gemensamt, informellt jämställdhets- och socialförsäkringsministermöte i Norrköping, 21-23 januari. Till mötet hade också motsvarande ministrar från samtliga kandidatländer inbjudits. Samtliga ministrar deltog i ett gemensamt seminarium på temat "förena föräldraskap och

förvärvsarbete”. Sverige lade fram tre rapporter inför mötet; Socialförsäkringar, Jämställdhet och ekonomisk tillväxt samt Att synliggöra löneskillnader mellan kvinnor och män.

Det informella ministermötet betonade vikten av jämställdhetsintegrering i socialförsäkringssystemen. Mot den bakgrunden välkomnades en närmare analys av sambandet mellan jämställdhet och socialförsäkringar, av systemens effekter på jämställdheten och möjliga sätt att modernisera socialförsäkringssystemen i syfte att främja jämställdheten. Sambandet mellan kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och härledda respektive individuella skatte- och välfärdssystem borde också analyseras.

Ministrarna lyfte också fram vikten av integrering av jämställdhet i EU:s utvidgningsprocess.

Under det svenska ordförandeskapet arrangerades två expertmöten om jämställdhet.

Den 16 mars träffades experter från samtliga medlemsstater och från kandidatländerna under en dag i Örebro. Temat för expertmötet var Män och jämställdhet. Örebrokonferensen var ett viktigt steg i processen att aktivt involvera män i jämställdhetsarbetet.

Det andra expertmötet ägde rum den 16 maj i Sigtuna då representanter från samtliga medlemsstater och EES-länder samt från kandidatländerna träffades under en dag för att utbyta erfarenheter och diskutera vad jämställdhetsintegrering innebär och hur det kan genomföras. Delegationerna på mötet uttryckte en tydlig uppskattning av att kunna träffas och utbyta erfarenheter och underströk vikten av att möten av detta slag skall fortsätta. Men det uttalades också ett tydligt behov av strukturerade jämförelser av vad som görs i de olika länderna. Det är viktigt att få del av vad som har fungerat bra och vad som inte har fungerat bra. Behovet av könsuppdelad statistik underströks som ett medel att tydliggöra hur olika beslut påverkar kvinnor och män.

Parallellt med expertmötet i Sigtuna genomförde kommissionen ett högnivåmöte för att diskutera styrning och uppföljning av jämställdhetsintegrering. Kommissionens möte var ett resultat av den överenskommelse som träffades under det informella mötet med jämställdhetsministrarna den 23 januari (se punkt 14.5).

Den 8 mars genomförde Sverige ett seminarium om män och jämställdhet i Europaparlamentet.

Under det svenska ordförandeskapet genomfördes 43 nationella och internationella möten om jämställdhet. Av dessa var 24 inom jämställdhetsministrarnas område och 19 inom övriga statsråds områden.

Över 200 jämställdhetsaktiviteter arrangerades i landet under Sveriges tid som ordförande.

14.3 EU:s femte handlingsprogram för jämställdhet

Ministerrådet antog i december 2000 det femte handlingsprogrammet för jämställdhet som har formen av en gemensam ramstrategi för jämställdhet liksom ett stödprogram för åren 2001–2005. Ramstrategin har det kombinerade arbetssättet att både arbeta med

jämställdhetsintegrering i all politik och med särskilda åtgärder för att öka jämställdheten. Programmet startade i januari 2001 och särskilt stöd har under året beslutats för projekt på temat ”lika lön för lika och likvärdigt arbete”. En programkommitté följer tillämpningen av programmet. I kommittén ingår representanter för medlemsstaternas och EES-ländernas regeringar.

Det belgiska ordförandeskapet inbjöd till ett möte den 13 september, med deltagande från såväl medlemsländer som kandidatländer, på temat ”Gemenskapens ramstrategi för jämställdhet mellan kvinnor och män 2001–2005”.

Under året har ett danskt konsultföretag på kommissionens uppdrag, gjort en förstudie om inrättandet av ett europeiskt Genderinstitut. En slutlig rapport väntas i januari 2002.

14.4 Uppföljningen inom EU av FN:s kvinnokonferens i Peking 1995

I den handlingsplan som antogs på FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995 anges tolv områden som skall prioriteras i jämställdhetsarbetet. EU har valt att utveckla indikatorer för att följa, jämföra och effektivisera arbetet inom dessa områden. Tidigare har indikatorer tagits fram och fastställts för området Kvinnor i beslutsprocessen samt för området Kvinnor och ekonomi – särskilt kvinnors och mäns möjligheter att förena förvärvsarbete och föräldraskap. Under det belgiska ordförandeskapet har området Lönejämställdhet mellan kvinnor och män behandlats. På basis av en forskningsrapport från ett belgiskt universitet och en omfattande enkät till medlemsländerna har nio indikatorer tagits fram kring vilka enighet nåtts genom beslut i rådet den 3 december 2001. Indikatorerna mäter olika aspekter av kvinnors och mäns löner i syfte att synliggöra löneorättvisor. De slutsatser som antogs av rådet betonar vikten av att lönestatistiken förbättras såväl vad gäller täckningsgrad som detaljnivå samt understryker behovet av fortsatt arbete och uppföljning. Nästa område på vilket indikatorer skall utarbetas är Våld mot kvinnor.

14.5 Peking + 5

Den 23 januari arrangerade det svenska ordförandeskapet ett kort speciellt möte i Norrköping för EU:s jämställdhetsministrar. Ministrarna ansåg att överenskommelserna från FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995 samt den uppföljande sessionen Peking + 5 innebar stora förpliktelser vad gäller främjandet av jämställdhet på EU-nivå. Pekingplattformen lägger stor vikt vid betydelsen av jämställdhetsanalys, tidsangivna mål och riktlinjer. Det arbete som påbörjats med att utveckla indikatorer välkomnades och man var eniga om vikten av att detta arbete skulle fortsätta. Ministrarna underströk vikten av att kommissionen medverkar i en regelbunden övervakning av utvecklingen av indikatorer med anledning av överenskommelsen i Pekingplattformen och underströk vikten av en fastare struktur för övervakning och uppföljning av arbetet

med jämställdhetsintegrering i rådet och samordning av aktiviteter inom EU:s olika institutioner. Skr. 2001/02:160

Under sin ordförandesperiod tog Frankrike initiativ till att integrera ett jämställdhetsperspektiv i rådets arbete. Frankrike började med två rådskonstellationer – utbildning och den inre marknaden. Sverige fortsatte under sitt ordförandeskap med att granska områdena vetenskap och forskning samt biståndsfrågor ur ett könsperspektiv. Under hösten fortsatte Belgien under sitt ordförandeskap att följa två områden; utrikespolitik samt de allmänna ekonomiska riktlinjerna. Vad gäller utrikesrelationer har man satsat på kvinnors situation i Medelhavsregionen och när det gäller de ekonomiska riktlinjerna är det tänkt att ett könsperspektiv skall integreras i dem.

14.6 Likabehandlingsdirektivet

Förhandlingar inleddes för att revidera likabehandlingsdirektivet från 1976. Ändringsförslaget från kommissionen innehåller bland annat en definition av sexuella trakasserier på arbetsplatsen. Även i övrigt avses direktivet förstärkas. Under det svenska ordförandeskapet uppnåddes en politisk överenskommelse vid rådsmötet den 11 juni.

15 Visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer

15.1 Asyl och migration

Amsterdamfördragets ikraftträdande 1999 medförde att de asyl- och migrationspolitiska frågorna blev en del av gemenskapsrätten samt att Schengenregelverket införlivades i EU. Fördraget listar en lång rad åtgärder som skall genomföras och vid Europeiska rådet i Tammerfors 1999 utvecklades och bekräftades de politiska prioriteringarna och politiska riktlinjer fastslogs för genomförandet. Under 2001 har ett intensivt och omfattande lagstiftningsarbete pågått på det asyl- och migrationspolitiska området.

Ett antal beslut har fattats under året även om lagstiftningsarbetet inte följt den tidsplan som satts upp. Gemenskapen har antagit direktivet om tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer, direktivet om transportöransvar samt direktivet om ömsesidigt erkännande av avlägsnandebeslut. Vidare har en förordning antagits om upprättande av ett gemensamt fingeravtryckssystem och beslut fattats i ett antal frågor som rör viseringspolitiken. Rådet har också givit kommissionen mandat att förhandla om s.k. återtagandeavtal med Hong Kong och Macao.

Ett antal förslag har under året presenterats med syfte att harmonisera asyl- och migrationspolitiken inom EU. I och med de förslag kommis-

sionen lade under 2001 på det asylpolitiska området har nu samtliga de EG-rättsliga dokument presenterats som enligt artikel 63 i EG-fördraget skall utgöra grunden för det gemensamma europeiska asylsystemet.

Den 25 mars 2001 inträdde Sverige och de andra nordiska länderna som operativa medlemmar i Schengensamarbetet. Samarbetets huvudsyfte är att uppnå fri rörlighet för personer mellan deltagande stater vilket i detta sammanhang avser att ingen personkontroll skall genomföras vid de inre gränserna.

Det pelaröverskridande arbetet i högnivågruppen för asyl och migration har fortsatt för att bygga upp ett samarbete med vissa ursprungs- och transitländer samt internationella organisationer. Under året har gruppen fått en budget och de första projekten inom ramen för gruppens arbete har beviljats stöd.

15.1.1 Horisontella frågor

Fördragets genomförande

Unionens målsättning för samarbetet i rättsliga och inrikes frågor är att utveckla ett område för frihet, säkerhet och rättvisa. Genom Amsterdamfördraget överfördes frågor om asyl- och migration från den mellanstatliga tredje pelaren till den överstatliga första pelaren. Enligt fördraget skall fri rörlighet för personer ha genomförts fem år efter ikraftträdandet, dvs. senast 2004. Under denna tidsperiod fattar rådet beslut med enhällighet i nästan samtliga rättsakter på området.

En handlingsplan för genomförandet av bestämmelserna i rättsliga och inrikes frågor antogs av Europeiska rådet i Wien i december 1998 (Wienhandlingsplanen) (EGT C 19, 23.1. 1999, s. 1). I handlingsplanen anges vilka bestämmelser i Amsterdamfördraget om fri rörlighet för personer, asyl, invandring, civilrättsligt samarbete, polisiärt och straffrättsligt samarbete, som bör genomföras först och inom vilka tidsramar. Genomförandetiden för de på detta sätt prioriterade områdena varierar mellan två och fem år från Amsterdamfördragets ikraftträdande.

Vid Europeiska rådet i Tammerfors i oktober 1999 utvecklades och bekräftades de politiska prioriteringarna och politiska riktlinjer fastslogs för genomförandet. För översiktens skull och för att upprätthålla kontinuiteten i arbetet sammanställde kommissionen i mars 2000 en resultattavla. Denna uppdateras vid varje ordförandeskap. Genomförandet av slutsatserna från Tammerfors var föremål för utvärdering vid Europeiska rådet i Laeken.

Högnivågruppen för asyl och migration

Högnivågruppen för asyl och migration har till uppgift att skapa en integrerad och pelaröverskridande gemenskapsstrategi på det asyl- och migrationspolitiska området. Arbetet skall inriktas på situationen i de länder som asylsökande och migranter till Europa huvudsakligen kommer ifrån.

Gruppen har utarbetat sådana strategier för sex ursprungs- och transitländer; Afghanistan, Albanien med närliggande områden (Kosovo), Irak, Marocko, Somalia och Sri Lanka. Planerna har antagits av rådet och de innehåller åtgärder som rör utrikespolitik, utvecklingssamarbete och migrationspolitiskt samarbete. Den pelaröverskridande arbetsmetoden som präglar arbetet i högnivågruppen är helt i linje med helhetssynen i den svenska asyl- och migrationspolitiken och utgör ett värdefullt komplement till övriga instrument för unionen. Sverige lade därför stor kraft på högnivågruppen under ordförandeskapet och betydande framsteg uppnåddes. En omfattande dialog med partnerländerna, intresserade tredjeländer och internationella organisationer pågick för att genomföra handlingsplanerna.

I december 2000 antogs en ny budgetpost för gemensamma åtgärder på området asyl och migration i samarbete med tredjeländer. Från och med 2001 har högnivågruppen alltså en egen budget på 10 miljoner euro. Under hösten pågick budgetarbete och de första projekten inom ramen för högnivågruppen beviljades stöd.

15.1.2 Skapandet av ett gemensamt europeiskt asylsystem

Vid Europeiska rådets möte i Tammerfors antogs slutsatser om att skapa ett gemensamt europeiskt asylsystem. Ett sådant system skall grundas på en fullständig och absolut tillämpning av 1951 års Genèvekonvention angående flyktingars rättsliga ställning. Systemet bör på kort sikt omfatta en reglering av vilken stat som är ansvarig för prövning av en asylansökan, gemensamma normer för ett rättvist och effektivt asylförfarande, gemensamma minimivillkor för mottagande av asylsökande samt viss harmonisering av reglerna för erkännande och innebörd av flyktingstatus. Andra former av skydd, som erbjuder lämplig status för den som behöver sådant skydd, skall också ingå.

Genom de förslag kommissionen lagt under 2001 har samtliga de rättsakter som enligt artikel 63 i EG-fördraget utgör grunden för det gemensamma europeiska asylsystemet nu presenterats.

Tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer

Direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta, är det första direktiv som antagits på asylpolitikens område. Det svenska ordförandeskapet prioriterade arbetet med direktivförslaget och efter intensiva förhandlingar kunde en politisk överenskommelse nås vid rådsmötet för rättsliga och inrikes frågor den 28-29 maj.

Syftet med direktivet är att EU skall ta ett gemensamt ansvar för att i en krissituation ge omedelbart tillfälligt skydd till ett stort antal fördrivna personer. Vid eventuella framtida massiva tillströmningar av fördrivna personer av det slag som uppstod till följd av kriget i Bosnien eller

Kosovo, skall EU vara bättre förberett. En överbelastning av enskilda medlemsstaters asylsystem skall kunna undvikas.

Personerna som åtnjuter tillfälligt skydd skall garanteras rättigheter på skälig nivå, t.ex. rätten att få arbeta, rätten för kärnfamiljen att återförenas, tillgång till akutsjukvård samt barns rätt till skolgång. Direktivet syftar vidare till att bidra till en balans mellan medlemsstaternas insatser samt till att omsätta principen om solidaritet mellan medlemsstaterna vid mottagande av fördrivna personer till en praktisk handling. Direktivet garanterar också den individuella rätten att söka asyl.

Regeringen tillsatte den 6 september 2001 en särskild utredare som har till uppgift att ta ställning till hur direktivet skall genomföras i Sverige. Utredaren presenterade sitt betänkande den 31 december.

Asylprocedurer

I september 2000 presenterade kommissionen ett förslag till direktiv för medlemsstaternas förfarande för att bevilja eller återkalla flyktingstatus (KOM (2000) 578 slutlig). Direktivförslaget föreslås tillämpas på asylsökande vid medlemsstaternas gränser och territorium. Det föreskriver ett antal miniminormer för prövningsförfarandet; bland annat rätt till individuell prövning av en asylansökan, rätt till tolk och rättshjälp, rätt till ett motiverat beslut i ett ärende, rätt att överklaga samt regler om utbildning för personalen vid beslutande myndigheter. Frågan om förvar regleras liksom proceduren för prövningar av asylansökningar i sak samt proceduren vid ett påskyndat förfarande. Vidare finns det förslag till bestämmelser om s.k. säkra tredjeländer, första asylland samt säkra ursprungsländer. Frågan om antal överinstanser och ett överklagandes uppskjutande verkan behandlas också.

En behandling av direktivförslaget påbörjades på rådsarbetsgruppsnivå under svenskt ordförandeskap. Under det belgiska ordförandeskapet slutfördes en första genomgång av förslaget samt av kompromissförslag som utarbetats av ordförandeskapet tillsammans med kommissionen. I september 2001 diskuterade rådet ett antal kärnfrågor i förslaget och i december 2001 antog rådet allmänna slutsatser om direktivets innehåll.

Europaparlamentet behandlade direktivförslaget i en rapport den 20 september 2001 (A5-0291/2001). Bland annat mot bakgrund av de ändringar som Europaparlamentet föreslår samt på grund av medlemsstaternas många synpunkter på förslaget, skall kommissionen revidera förslaget. Kommissionens avsikt är att återkomma med ett reviderat förslag under spanskt ordförandeskap våren 2002.

Mottagandevillkor för asylsökande i medlemsstaterna

I april 2001 presenterade kommissionen ett förslag till rådets direktiv om miniminormer för mottagande av asylsökande i medlemsstaterna (KOM (2001) 181 slutlig). Förslaget bygger till viss del på rådsslutsatser som antogs i december 2000.

Frågorna om direktivets tillämpningsområde samt rätten till arbete och rörelsefrihet för asylsökande, är föremål för omfattande diskussioner. I

övrigt omfattar förslaget minimiregler för de asylsökandes rättigheter och skyldigheter. Rättigheterna består huvudsakligen av rätten till dokumentation, familjens enhet, tillgången till vård och psykologiskt stöd, utbildning för såväl barn som vuxna, inkvartering samt bidrag. Personer med särskilda behov uppmärksammas genom särskilda bestämmelser.

Förhandlingar om direktivförslaget inleddes under hösten 2001 och kommer att fortsätta under våren 2002.

Internationellt skydd – flyktingar och andra skyddsbehövande

Kommissionen lade i september 2001 fram ett förslag om miniminormer för när medborgare i tredjeland och statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning (KOM (2001) 510 slutlig).

Grundtanken är att medlemsstaterna skall tolka 1951 års Genèvekonvention angående flyktingars rättsliga ställning på samma sätt när det gäller att bestämma vem som är flykting. Förslaget bygger på konventionens flyktingdefinition. Det innebär i stora drag att en person från ett land utanför EU eller en statslös person som känner en välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp (exempelvis kön eller sexuell läggning) eller politisk åskådning har rätt till skydd som flykting. Enligt förslaget kan skydd som flykting ges oavsett vem som utövar förföljelsen (icke-statlig förföljelse innefattas därför också) och även i de fall då asylskälen uppstår efter att personen i fråga har lämnat hemlandet.

Vidare föreslås gemensamma regler för andra personer än konventionsflyktingar som behöver internationellt skydd. Det handlar främst om personer som riskerar dödsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning om de skulle avvisas.

Förslaget innehåller också bestämmelser om rättigheter och förmåner för flyktingar och andra personer som behöver internationellt skydd. Här kan nämnas rätten att få arbeta och utbilda sig samt att få vård och social trygghet. Förhandlingar om direktivförslaget inleds tidigast sommaren 2002.

Frågan om vilken medlemsstat som skall pröva en asylansökan – Dublin II

Dublinkonventionen, som trädde i kraft hösten 1997, har till syfte att bestämma i vilken medlemsstat prövningen av en asylansökan skall ske. Konventionen syftar till att garantera den asylsökande att få sin ansökan prövad i någon medlemsstat samt stadfäster den s.k. första asyllandsprincipen. Enligt artikel 63 (1) (a) i EG-fördraget skall konventionen ersättas med en förordning.

I december 2000 slutförde kommissionen en utvärdering av konventionen (SEK (2001) 756 slutlig). Utvärderingen diskuterades under svenskt ordförandeskap i den strategiska kommittén för invandring, gränser och asyl. Det framkom bl. a. att medlemsstaterna ansåg att den framtida förordningen skall bygga på Dublinkonventionens ansvarsregler men

att bland annat tidsreglerna, familjeåterföreningsreglerna och tillämpningsområdet bör åtgärdas.

Kommissionen presenterade i juli 2001 ett förslag till förordning om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare i tredjeland har givit in i någon medlemsstat (KOM (2001) 447 slutlig). Förslaget bygger till stor del på samma principer som Dublinkonventionen. De förändringar som föreslås går huvudsakligen ut på att skapa en snabbare och effektivare handläggning av ärenden. Detta kommer bland annat till uttryck genom förslag till förkortade tidsfrister och tydligare regler för att hålla samman familjer.

Förhandlingarna kring förslaget till förordning har inletts under belgiskt ordförandeskap och kommer att fortsätta under våren 2002. De nyheter som introducerats i kommissionens förslag är de frågor medlemsstaterna generellt sett ställt sig mest tveksamma till.

Eurodac

Under de fyra år som Dublinkonventionen har varit i kraft har medlemsstaterna kunnat konstatera att avsaknaden av ett fungerande system för utbyte av fingeravtryck gör att konventionen inte kan tillämpas med full effektivitet. Mot bakgrund av att de flesta asylsökande saknar pass eller andra identitetshandlingar är det säkraste sättet att konstatera om en person sökt asyl i ett annat land att jämföra fingeravtryck. Det är också den mest praktiska metoden för säker identifikation.

Kommissionen lämnade i juli 1999 ett förslag till förordning om upprättandet av ett gemensamt fingeravtryckssystem – Eurodac – till rådet. Rådets förordning (EG) 2725/2000 om inrättande av Eurodac antogs den 11 december 2000.

Arbetet med rådets förordning om tillämpningsföreskrifterna för hanteringen av personuppgifter har förhandlats under 2001. Förhoppningen är att beslut skall kunna fattas så snart som möjligt. Parallellt med detta arbete förbereds i kommissionens regi de tekniska förutsättningarna för systemets ikraftträdande. Flertalet medlemsstater, däribland Sverige, kommer att delta i provkörningarna av systemet som påbörjas i januari och fortsätter under våren 2002. Under hösten 2002 förväntas de nationella datafilerna och den gemensamma databasen att fungera och samtliga medlemsstater vara operativt anslutna.

Cirea – informationsutbyte mellan asylexpert

Centrum för information, reflektion, erfarenhetsutbyte och analys i asylfrågor (Cirea) är en rådsarbetsgrupp bestående av ett nätverk av europeiska asylexpert och asyldomare. De svenska representanterna i Cirea kommer från Migrationsverket och Utlänningsnämnden.

I Cirea ligger fokus främst på landinformation. Syftet är att öka kunskapen om hur förhållandena är i de länder asylsökanden kommer ifrån. Under 2001 har diskussioner t.ex. förts om den allmänna situationen för

kvinnor i Iran, angående frågor om straff för desertering i Turkiet och om förutsättningarna för att bedriva politisk verksamhet på Sri Lanka. Utgångspunkten för diskussionerna är om förhållandena i det aktuella landet är sådana att det finns skäl att ge dem som söker asyl skydd i Europa.

Cirea håller ca sex tvådagarsmöten per år. Första dagen diskuteras oidentifierade typfall och den andra dagen behandlas mer generella frågor. UNHCR deltar den andra dagen med experter. Två gånger per år deltar också kandidatländerna samt USA och Kanada i mötena. En särskild undergrupp till Cirea är domaravdelningen, som träffas två gånger per år.

Europeiska flyktingfonden

Den europeiska flyktingfonden, som inrättades genom beslut 2000/596/EG av rådet den 28 september 2000, skall huvudsakligen stödja projekt för mottagande av asylsökande, integration och återvändande men medel kan även användas till s.k. akutåtgärder, föreskrivna i direktivet om tillfälligt skydd (se ovan). Bidrag kan bl. a. lämnas till frivilligorganisationer, myndigheter, skolor och kommuner. Migrationsverket, i samråd med Integrationsverket, är ansvarig myndighet gentemot kommissionen. Hösten 2000 genomfördes ett ansökningsförfarande för åren 2000 och 2001. Under hösten 2001 initierades ett nytt ansökningsförfarande.

15.1.3 Migration

Migrationspolitiken omfattar dels de bestämmelser som reglerar villkoren för inresa och vistelse (utan koppling till s.k. skyddsfrågor), dels bestämmelserna som gäller utvisning, återtagande och olaglig invandring. Migrationspolitiken har under året behandlats i migrationsgruppen (inresa och vistelse samt återsändande) och i Centrum för information, reflexion och utbyte i frågor som rör gränspassage och invandring (Cirefi).

Ömsesidigt erkännande av avlägsnandebeslut

I ett område utan inre gränser ökar behovet av samarbete och harmonisering. Detta gäller även för beslut om avlägsnande. Under svenskt ordförandeskap antog rådet direktivet 2001/40/EG av den 28 maj 2001 om ömsesidigt erkännande av beslut om avvisning eller utvisning av medborgare i tredjeland.

Direktivet syftar till att möjliggöra erkännande i en medlemsstat av beslut om ut- eller avvisning som fattats av en annan medlemsstat. I direktivet anges närmare förutsättningar som skall uppfyllas för att ett avlägsnandebeslut skall kunna verkställas enligt den tillämpliga lagstiftningen i den medlemsstat där tredjelandsmedborgaren befinner sig.

Medlemsstaterna skall ersätta varandra för finansiella obalanser som kan uppstå vid tillämpningen av direktivet. För att åstadkomma detta skall rådet senare, på förslag av kommissionen, anta kriterier för kostnadsfördelningen. Kommissionen har ännu inte lagt något förslag om kostnadsfördelningen. Direktivet kan sägas ingå i arbetet med att vidareutveckla ett gemensamt område utan inre gränser där en avvisad person kan avvika till en annan medlemsstat.

Transportörsansvar

Ministerrådet antog den 28 juni 2001 direktiv 2001/51/EG om komplettering av bestämmelser i artikel 26 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985. Direktivet innehåller det s.k. transportörsansvaret. Genom direktivet införs harmoniserade ekonomiska sanktioner mot de transportörer som till medlemsstaternas territorium befordrar medborgare i tredjeland som saknar de resehandlingar som krävs för inresa. Den gemensamma ordningen syftar till att stärka flyg- och sjösäkerheten, hantera migrationsströmmar och upprätthålla en reglerad invandring.

Sverige gjorde en stor insats för att direktivet kom att innefatta en humanitär klausul. Denna innebär att medlemsstaterna får undanta transportören från sanktioner om någon efter inresan beviljas asyl eller annat internationellt skydd. Möjligheten finns därmed att skjuta upp sanktionerna när någon söker asyl.

Det är i stor utsträckning upp till varje medlemsstat att utforma sanktionerna så att de hamnar på en acceptabel nivå. Införandet av direktivet i svensk rätt bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Familjeåterförening

Under våren bedrevs intensiva förhandlingar om ett direktivförslag från kommissionen som avser rätt till familjeåterförening (KOM (2000) 624 slutlig). Målsättningen för det svenska ordförandeskapet var att nå en politisk överenskommelse i maj. Inför det sista mötet med rådet under svenskt ordförandeskap deklarerade emellertid några medlemsstater att de inte ansåg tiden mogen för ett antagande. Förhandlingarna fortsatte under hösten och en diskussion ägde rum vid rådsmötet i september. Några egentliga framsteg gjordes dock inte och direktivförslaget har därefter inte behandlats.

Flera frågor är fortfarande utestående och det kan konstateras att direktivet riskerar att bli tämligen urvattnad. Direktivet kommer sannolikt inte att avspegla mycket mer än medlemsstaternas minsta gemensamma nämnare. Detta framgår bland annat av rådets ställningstagande att endast kärnfamiljens rätt till familjeåterförening skall regleras i direktivet.

Stadigvarande bosättning av tredjelandsmedborgare

Kommissionens förslag till direktiv om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare (KOM (2001) 127 slutlig) syftar till att ge tredjelandsmed-

borgare som vistats i en medlemsstat i fem år ett permanent uppehållstillstånd. Tillståndet berättigar, under vissa förutsättningar, till bosättning i en annan medlemsstat.

En första behandling av direktivet påbörjades i slutet av våren och en andra behandling har pågått under hösten. Några egentliga förhandlingar, med kompromissförslag har i princip inte ägt rum. Det kan konstateras att flera medlemsstater anser att förslaget är för långtgående och borde göras mer restriktivt.

Arbetskraftsinvandring

Inom unionen och i enskilda medlemsstater pågår diskussioner om det eventuella behovet av arbetskraftsinvandring. Det belgiska ordförandeskapet anordnade under hösten en migrationskonferens där bland annat behovet av arbetskraftsinvandring diskuterades.

Kommissionen har under året antagit ett förslag till direktiv om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i syfte att bedriva verksamhet som anställd eller egenföretagare (KOM (2001) 257 slutlig). Direktivet har ännu inte börjat behandlas av rådet.

Återtagandeavtal

Genom Amsterdamfördraget har kompetens tillförts gemenskapen att ingå avtal med tredjeland, s.k. återtagandeavtal. Dessa avtal reglerar villkoren för återtagande av personer som inte har rätt att vistas på den avtalsslutande partens territorium.

Under året har kommissionen inlett förhandlingar om återtagandeavtal med Sri Lanka, Pakistan, Ryssland och Marocko. Dessutom har rådet givit kommissionen mandat att förhandla med Hongkong och Macao.

Cirefi – informationsutbyte beträffande olaglig invandring

Cirefi (Centrum för information, reflexion och utbyte i frågor som rör passerandet av gränser och invandring) har som mål att samla in, utbyta och vidarebefordra information om främst olaglig invandring. Syftet med verksamheten är att underlätta samordningen mellan berörda myndigheter och institutioner samt att verka för harmonisering mellan medlemsstaterna inom verksamhetsområdet.

I de delar av arbetsgruppens arbete som berör Schengensamarbetet deltar Island och Norge. Arbetsgruppen har under året haft dialoger med kandidatländerna samt med Kanada, Kina, Schweiz och USA. Information som berör Cirefis verksamhetsområde har utbyts mellan arbetsgruppen och de deltagande länderna. Under det svenska ordförandeskapet upprättades ett nätverk mellan de deltagande staternas migrationssambandsmän på Balkan. Cirefi har under året utvecklat sina rutiner för informationsutbyte, speciellt det tidiga varningssystemet.

Kommissionen presenterade i juli ett meddelande om en öppen samordningsmetod för gemenskapens invandringspolitik (KOM (2001) 387 slutlig). Meddelandet började diskuteras under hösten men stötte på relativt kraftig kritik från flera medlemsstater.

Meddelande om olaglig invandring

Kommissionen presenterade i november 2001 ett meddelande som avser olaglig invandring (KOM (2001) 672 slutlig).

Gränskontroll

Frågor kring kontrollen av EU:s yttre gränser fick ökad politisk prioritet efter terrordåden den 11 september. Gränskontrollen kan fungera som ett verktyg i bekämpningen av terrorism men dess främsta funktion är emellertid att förenkla den lagliga passeringen av gränser och förhindra olaglig verksamhet, såsom olaglig invandring och annan brottslighet. Arbetet med att standardisera gränskontrollen av EU:s gränser fortskred under 2001. Vid ministerrådet för rättsliga och inrikes frågor den 6–7 december beslutades på finskt initiativ att ett forum för gränsfrågor skulle inrättas inom ramen för den strategiska kommittén för frågor som rör invandring, gränser och asyl. I detta europeiska gränskontrollforum skall cheferna för de nationella gränskontrollmyndigheterna sammanträffas en gång per ordförandeskap för att diskutera övergripande strategiska frågor kring gränskontroll. En gång per år skall även kandidatländerna inbjudas till forumets diskussioner. Frågan om samarbetet kring gränskontroll diskuterades även vid Europeiska rådet i Laeken den 14–15 december, där man kom överens om att dels arbeta fram bättre samarbetsformer för gränsmyndigheterna dels undersöka möjligheterna att inrätta en gemensam kontrollfunktion för yttre gränskontroll. Italien har fått i uppdrag att göra en studie om genomförbarheten av en gemensam gränskontrollstyrka inom EU.

15.1.4 Viseringspolitiken

Schengeninträdet

Schengensamarbetets huvudsyfte är att uppnå fri rörlighet för personer mellan deltagande stater. Med fri rörlighet avses i detta sammanhang att ingen personkontroll skall genomföras vid de inre gränserna. De nordiska länderna deltar sedan den 25 mars 2001 som operativa medlemmar i Schengensamarbetet.

Genom förordningen (EG) 539/2001 som antogs av rådet den 15 mars 2001 har EU och Schengen nu gemensamma listor över länder vars medborgare är befriade från viseringskrav och över länder för vilka detta krav fortfarande kommer att gälla. Sverige införde i linje härmed vise-

ringsplikt för medborgare i Bahamas, Barbados, Belize, Botswana, Dominica, Grenada, Jamaica, Kiribati, Leshoto, Malawi, Namibia, Saint Vincent och Grenadinerna, Saint Lucia, Salomonöarna, Seychellerna, Swaziland, Trinidad och Tobago, Tuvalu samt Zimbabwe. Samtidigt befriades medborgare i Bulgarien, Kroatien, Hong Kong (SAR-pass) och Macao (SAR-pass) från viseringstvånget. Genom beslut av rådet den 7 december 2001 kommer viseringsfrihet att råda även för rumäner från och med den 1 januari 2002.

Medlemsstaternas viseringspolitik har således harmoniserats men däremot har viseringspraxis ännu inte harmoniserats fullt ut. Det är den enskilda medlemsstaten som beslutar vem som skall beviljas ett visum och riktlinjerna är att normalt resande skall underlättas, samtidigt som visering behövs som stöd för en reglerad invandring.

Lokalt konsulärt samarbete

Inom Schengensystemet, och särskilt för den gemensamma viseringspolitiken, är det konsulära samarbetet av grundläggande betydelse. Schengenregelverket anger de gemensamma reglerna för behandling av viseringsansökningar, men det ankommer på medlemsstaternas diplomatiska och konsulära beskickningar att genomföra dessa regler. Fortfarande reglerar nationella bestämmelser delar av viseringsområdet och medlemsstaternas beskickningar agerar utan att konkret rådgöra med beskickningarna från andra medlemsstater.

Under det svenska ordförandeskapet antogs rådsslutsatser om lokalt konsulärt samarbete. Slutsatserna innehåller Schengenrelaterade gemensamma rekommendationer för hur viseringsansökningar vid Schengenbeskickningar runt om i världen skall hanteras. Det belgiska ordförandeskapet har fortsatt arbetet och har tagit fram ett dokument som presenterar slutsatser med huvudlinjer för upprättandet av ett strukturerat och effektivt konsulärt samarbete.

Friare rörlighet samt genomförandebefogenheter

Under svenskt ordförandeskap antog rådet den 28 maj 2001 förordningen (EG) 1091/2001 som syftar till att underlätta den fria rörligheten för innehavare av en nationell långtidsvisering. Tidigare tilläts innehavaren av en sådan endast passera en gång genom de övriga medlemsstaternas territorium. Genom förordningen får innehavarna av långtidsviseringar utökade möjligheter att fritt röra sig mellan medlemsstaterna.

Förordning (EG) 789/2001 antogs den 24 april 2001 och syftar till att skapa en procedur för hur ändringar och uppdateringar skall införas i de gemensamma konsulära anvisningarna med bilagor. Rådet förbehåller sig genom förordningen rätten att med enhällighet, anta, ändra och uppdatera vissa detaljerade bestämmelser och praktiska förfaranden. Detta i avvaktan på att rådet granskar om det är genomförbart att tilldela kommissionen sådana genomförandebefogenheter efter den femåriga övergångsperiod som föreskrivs i artikel 67.1 i EG-fördraget.

16 Folkhälsa

År 1994 blev folkhälsa formellt ett samarbetsområde inom EG genom Maastrichtfördraget. Genom ikraftträdandet av Amsterdamsfördraget har frågan om integrering av hälsoskyddsaspekter i all gemenskapspolitik fått ökad tyngd inom folkhälsoområdet. I artikel 152.1 EG-fördraget anges inledningsvis att en hög hälsoskyddsnivå skall säkerställas vid utformningen och genomförandet av all gemenskapspolitik och alla gemenskapsåtgärder. Vidare skall gemenskapens insatser komplettera den nationella politiken och inriktas på att förbättra folkhälsan, förebygga ohälsa och sjukdomar hos människor och undanröja faror för människors hälsa. När gemenskapen handlar på folkhälsoområdet skall den fullt ut respektera medlemsstaternas ansvar för att organisera och ge hälso- och sjukvård.

Frågan om integrering av hälsoaspekter i andra politikområden har lyfts fram under de senaste åren. Sverige har aktivt verkat för att hälsoaspekter skall integreras och har i utformningen av den framtida folkhälsopolitiken understrukit att en sådan integrering måste ske på ett tidigt stadium. Många av de viktigaste och mest grundläggande bestämningsfaktorerna för hälsa ligger utanför den traditionella folkhälsopolitiken. Sverige har därför poängterat att arbetet med de sociala bestämningsfaktorerna för folkhälsan måste stärkas och ges ökad tyngd.

Kommissionen fattade i maj 2000 beslut om ett meddelande om den framtida folkhälsostrategin inom den europeiska gemenskapen. Till meddelandet har ett förslag till program för folkhälsa åren 2001–2006 bilagts. Sammantaget beskriver dessa dokument planerna för hela folkhälsoområdet inklusive hur genomförandet av fördragets krav på en hög hälsoskyddsnivå i all gemenskapspolitik kan utvecklas.

Kommissionen har presenterat dels ett meddelande om den framtida folkhälsostrategin i gemenskapen (KOM(2000) 285 slutlig), dels ett förslag till program för folkhälsa åren 2001–2006. I meddelandet om den framtida hälsostrategin inom den europeiska gemenskapen görs en genomgång av bland annat de aktuella trenderna när det gäller befolkningens hälsotillstånd, vilka utmaningar medlemsstaternas hälso- och sjukvårdssystem står inför samt vilka effekter som utvidgningen kan komma att medföra. Vidare betonas att gemenskapens samlade befogenheter i frågor som rör människors hälsa skall utnyttjas för att säkerställa en hög hälsoskyddsnivå i all gemenskapspolitik. Folkhälsoprogrammet utgör därför enbart en del av gemenskapens samlade ambitioner i frågor som rör hälsa.

16.1 Folkhälsoprogram

Ett femårigt ramprogram för folkhälsoområdet antogs år 1994. Inom detta ramprogram pågår åtgärdsprogram inom följande områden: cancer,

aids och andra smittsamma sjukdomar, narkotika, hälsoövervakning, förebyggande av personsador, miljörelaterade sjukdomar och sällsynta sjukdomar. Utvärderingar av nuvarande program pågår i vissa fall eller kommer att göras, dels efter halva programtiden, dels efter programmets slut. Inom ramen för gemenskapens folkhälsopolitik antogs i juni 1999 dessutom en rekommendation (1999/519/EG) om begränsning av allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält (0 Hz-300 GHz).

Kommissionen presenterade i maj 2000 ett förslag till nytt program för folkhälsoområdet åren 2001–2006. Programmet föreslås löpa över 6 år och få en samlad budget på 300 miljoner Euro. Den nuvarande strukturen med flera separata program föreslås ersättas av ett enda sammanhållet program. Programmet föreslås inriktas på tre övergripande åtgärdsområden;

- förbättrad information för förbättring av hälsan,
- snabba åtgärder vid hälsorisker,
- arbete med bestämningsfaktorer för hälsan genom hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder.

Den föreslagna inriktningen på förslaget har fått starkt stöd för innehållet och strukturen i förslaget både av rådet och Europaparlamentet. Vid hälsorådet i juni antogs en gemensam ståndpunkt om förslaget. Parlamentets andra läsning avslutades den 11 november. Europaparlamentet antog då cirka 50 ändringsförslag.

16.2 Tobak

Direktiv om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror

Under våren år 2001 avslutades en förlikningsförhandling om ett direktiv om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror (direktiv 2001/37/EG). Direktivet antogs slutligen i juni månad år 2001. Direktivet ersätter två befintliga inre marknadsdirektiv som bland annat reglerar tjärhalten i cigaretter, tobak för användning i munnen och märkning av tobaksvaror (direktiv 89/622/EEG i dess lydelse enligt 92/41/EEG och direktiv 90/239/EEG). Direktivet är även en modernisering och förstärkning av den gällande lagstiftningen för produktreglering av tobaksvaror. Syftet är att harmonisera nationella begränsningar och regleringar när det gäller varningstexter, innehållsdeklaration och maximinivåer av tjära, nikotin och kolmonoxid.

WHO:s ramkonvention om tobakskontroll.

I april år 2001 utvidgades kommissionens förhandlingsmandat för den internationella förhandlingen om en ramkonvention för tobakskontroll inom WHO till att omfatta alla de områden som omfattas av gemenskapslagstiftning. Kommissionen hade tidigare givits förhandlingsmandat redan i oktober år 1999, men då endast för vissa politikområden. Förhandlingsmandatet ger kommissionen rätt att föra

gemenskapens talan, underlag för förhandlingen utarbetas i nära samarbete med arbetsgruppen för hälsofrågor. Under året har det andra respektive tredje mellanstatliga förhandlingsmötet om en ramkonvention ägt rum.

Den 5 juni antog hälsorådet en rådsresolution om betydelsen av ett antagande och genomförande av ramkonventionen för tobakskontroll inom WHO.

Direktiv om reklam och sponsring till förmån för tobaksvaror

Under 2001 påbörjades vidare förhandlingar i Europaparlamentet och rådet om ett nytt direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror. I direktivet föreslås bland annat ett förbud mot direkt tobaksreklam i tryckt press, i radiosändningar och via Internet. Vidare föreslås i viss mån förbud mot sponsring. Förslaget omfattar inte indirekt tobaksreklam. Direktivförslaget syftar till att underlätta den inre marknads genomförande och skall ses mot bakgrund av det tidigare direktivet om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam och sponsring till förmån för tobaksvaror (direktiv 98/43/EG) som ogiltigförklarades av EG-domstolen. Det upphävda direktivet omfattade även indirekt tobaksreklam. Förslaget till direktiv diskuterades på ministerråden den 5 juni och den 15 november.

16.3 Alkohol

Sverige hade som ett led i förberedelserna inför ordförandeskapet tagit flera initiativ. Under Sveriges ordförandeskap våren 2001 genomfördes fyra viktiga internationella initiativ på alkoholområdet:

- Sverige stod som värd för WHO:s europeiska ministerkonferens om unga och alkohol den 19-21 februari. Konferensen resulterade i en gemensam deklARATION om unga och alkohol.
- En gemensam insats för att minska alkoholkonsumtionen bland unga människor, i form av en rådsrekommendation om unga människor och alkohol.
- Ett initiativ till en alkoholstrategi på folkhälsoområdet inom EU, för att minska de skadliga effekterna av alkohol inom unionen.
- Två länderjämförande alkoholstudier mellan EU:s medlemsländer (exklusive Luxemburg, inklusive Norge). De s.k. ECAS studierna.

WHO-konferensen

Sveriges regering arrangerade WHO:s europeiska ministerkonferens om unga och alkohol i Stockholm den 19-21 februari. Konferensen blev en framgång för Sverige och för det alkoholförebyggande arbetet i Europa.

51 europeiska regeringar ställde sig bakom en ovanligt kraftfull deklARATION om unga och alkohol. DeklARATIONEN är inriktad på att skydda Europas ungdom från alkoholskador.

Konferensen var även en ungdomspolitisk framgång. Ungdomar från hela Europa deltog aktivt i arbetet, vilket gjorde konferensen till ett utmärkt exempel på hur politik i praktiken kan ta till vara ungdomars engagemang.

I deklARATIONEN visade Europas regeringar att de är eniga, både om att det behövs kraftfulla åtgärder för att skydda ungdomar från alkoholskador och att ungdomarna måste vara med i förberedelser, genomförande och utvärdering för att åtgärderna skall bli framgångsrika.

Såväl kommissionen som samtliga närvarande EU-ministrar uttalade också under konferensen sitt stöd för det svenska ordförandeskapets initiativ om en EU-strategi på alkoholområdet.

Rådsrekommendationen om unga och alkohol

På initiativ av bland annat den dåvarande svenska socialministern Margot Wallström började EU-kommissionen att utarbeta ett förslag till självreglering för producenter av och detaljhandlare för alkohol. Reglerna skulle omfatta försäljning och marknadsföring till barn och ungdom. I de diskussioner som följde mellan kommissionen och experter från medlemsländerna utvidgades kommissionens arbete till att även omfatta en rekommendation till medlemsländerna. I rekommendationen uppmanas medlemsstaterna att initiera eller utveckla sitt hälsofrämjande arbete riktat till unga människor. Vid hälsorådet i juni antogs rekommendationen enhälligt. Rekommendationen om unga och alkohol är ett naturligt första steg i den övergripande alkoholstrategin.

Alkoholstrategi inom EU

Sverige har i flera år fört diskussioner med medlemsländerna och med kommissionen om alkohol och folkhälsa. Utgångspunkten har varit att alkoholfrågan i många delar är en nationell angelägenhet, men att det finns frågor och områden som bäst kan lösas på gemenskapsnivå.

Syftet med Sveriges initiativ har inte varit att harmonisera alkoholpolitiken utan att hitta områden där medlemsstaterna och kommissionen kan, och har nytta av att, samarbeta, utbyta information och enas om. Under perioden för det svenska ordförandeskapet arbetade Sverige fram ett förslag till rådsslutsatser om behovet av en alkoholstrategi. I förslaget uppmanas kommissionen att påbörja arbetet med en strategi för att minska alkoholens skadeverkningar. I förslaget understryks att det är särskilt viktigt att utveckla en gemensam strategi för att:

- ta fram jämförbar och sektorsövergripande information, utveckla forskningen och ett effektivt uppföljningssystem för att följa konsumtions- och skadeutvecklingen och olika åtgärders effekter,
- koordinera aktiviteter på relevanta områden, som forskning, punktskatter och inre marknad, konsumentskydd, transport, marknadsföring, annonsering och sponsring, för att garantera en hög hälsoskyddsnivå,
- stärka samarbetet och erfarenhetsutbytet mellan medlemsstaterna,

- ha nära samarbete med andra internationella organisationer, särskilt med WHO. Skr. 2001/02:160

Förslaget till slutsatser med uppmaningen till kommissionen behandlades under hälsorådets möte den 5 juni. Förslaget antogs enhälligt och flera ministrar uttalade sitt starka stöd för det svenska initiativet. Hälsoministrarna uppmanade kommissionen att återkomma med förslag till en samlad gemenskapsstrategi och en tidplan för hur arbetet skall bedrivas.

Länderjämförande alkoholstudier

Genom EU:s folkhälsoprogram har det varit möjligt att iscensätta två länderjämförande studier (ECAS 1 och 2). Initiativtagare var Sverige och Finland. Den första studien omfattar utvecklingen av alkoholkonsumtion, alkoholskador och alkoholpolitik inom EU mellan åren 1950 – 1995. Den andra studien, som presenteras i december 2001, kommer att ge förslag på gemensamma indikatorer för att bättre kunna jämföra data mellan medlemsstaterna.

Resultaten från ECAS 1 har varit ett viktigt vetenskapligt underlag för Sveriges arbete inom EU. En första rapport låg till grund för diskussionerna under WHO:s europeiska ministerkonferens EU session. En andra faktarapport, som delvis byggde på resultaten från ECAS kompletterade med resultat från olika nationella studier, låg till grund för det svenska ordförandeskapets förslag till alkoholstrategi. En särskild faktarapport togs fram till hälsorådets möte i juni 2001 när alkoholstrategin diskuterades.

16.4 Narkotika

Vid ett möte i december 1999 godkände Europeiska rådet unionens strategi för narkotikafrågor. Strategin omfattar hela EU:s verksamhet som berör narkotikafrågor under perioden 2000-2004. I juni 2000 godkände rådet en handlingsplan som omvandlar strategin till konkreta handlingar. Handlingsplanen ger en vägledning för Europeiska unionens åtgärder för att följa EU:s strategi för narkotikafrågor som kommissionen har utlovat. Handlingsplanen riktar sig inte bara till Europeiska unionens institutioner och organ utan ger också en övergripande politisk ram till stöd för nationella åtgärder. Under år 2001 har arbetet fortskridit i enlighet med handlingsplanen. Under det svenska ordförandeskapet påbörjades en halvtidsutvärdering av handlingsplanen som skall vara klar under hösten 2002.

16.5 Smittsamma sjukdomar

Under 1990-talet har det skett en rad förändringar som påverkat smittskyddssituationen såväl inom EU som globalt. Människors alltmer omfattande resande till främst sydliga och tropiska länder, den ökade invandringen och handeln med livsmedel är några av de faktorer som har

betydelse i sammanhanget. Nya allvarliga infektionssjukdomar har uppträtt eller kunnat identifieras. Samtidigt har redan kända sjukdomar återuppstått, uppträtt i nya regioner eller uppträtt på ett förändrat sätt. En alltför omfattande användning av antibiotika medför att bakterier blir resistenta mot läkemedel. Detta kan leda till att svårbehandlade infektioner sprids inom befolkningen, vilket kan ge upphov till svårt mänskligt lidande och höga sjukvårdskostnader.

Rådet och Europaparlamentet fattade år 1999 beslut om att inrätta ett nätverk för epidemiologisk övervakning och kontroll av smittsamma sjukdomar. Kommissionen presenterade i september 2001 en rapport om utvecklingen av nätverket för epidemiologisk övervakning och kontroll av smittsamma sjukdomar i gemenskapen. I rapporten konstateras att det redan finns flera system för övervakning av smittsamma sjukdomar inom EU. En utvidgning av verksamheten till att omfatta jämförbara system för andra prioriterade smittsamma sjukdomar pågår löpande. System för tidig varning och reaktion har upprättats och kan nu klara av sjukdomsutbrott från vilken källa som helst, även om det är tämligen nytt och behöver vidareutvecklas.

I kommissionens meddelande om hållbar utveckling lyfts åtgärder mot antibiotikaresistens och smittsamma sjukdomar upp som angelägna frågor att utveckla inom EU:s folkhälsosamarbete. I slutsatserna från Europeiska rådets möte understryks vidare behovet av att utveckla en samordnad strategi mot antibiotikaresistens samt att stärka gemenskapens kapacitet att tackla smittsamma sjukdomar.

I juni 2001 presenterade kommissionen ett meddelande om en strategi inom gemenskapen mot antimikrobiell resistens samt ett förslag till en rekommendation om återhållsam användning av antimikrobiella substanser inom humanmedicinen. I meddelandet görs en genomgång av hur gemenskapens insatser inom humanmedicin samt veterinärmedicin och växtskyddsskydd skall kunna bidra till att minska spridningen av antimikrobiellresistens. Förslaget till rekommendation omfattar fyra huvudsakliga verksamhetsområden; övervakning, förebyggande, forskning och produktutveckling samt internationellt samarbete. Rekommendationen antogs vid hälsorådet i november.

Den epidemiologiska situationen när det gäller variant Creutzfeldt-Jakob har fortlöpande varit föremål för diskussion inom hälsorådet under senare år. Vid hälsorådets möten såväl i december 2000 som i juni 2001 antogs slutsatser om den epidemiologiska situationen när det gäller variant Creutzfeldt-Jakobs sjukdom. Vid hälsorådet i juni slogs behovet av en proaktiv strategi fast.

Med anledning av fallen med mjältbrand i USA efter händelserna den 11 september 2001 har uppmärksamheten kring och behovet av beredskap mot terroristangrepp med biologiska smittämnen ("bioterrorism") ökat. Vid toppmötet i Gent den 19 oktober gav Europeiska rådet ministerrådet och kommissionen i uppdrag att ta fram ett program med målet att förbättra samarbetet mellan medlemsstaterna inom bioterrorismområdet. Kommissionen har därefter utarbetat förslag till program för skydd mot bioterrorism vilket nu diskuteras mellan medlemsstaterna. Kommissionen har även tillsatt en särskild rådgivande

16.6 Blodsäkerhet

Den 13 december 2000 tog kommissionen beslut om att presentera ett förslag till direktiv om fastställande av höga kvalitets- och säkerhetsstandarder för insamling, bearbetning, förvaring och distribution av helblod och blodkomponenter (KOM (200) 816 slutlig). Direktivförslaget syftar till att garantera en hög hälsoskyddsnivå för människorna i gemenskapen genom att reglera alla procedurer i blodtransfusionskedjan, från givare till mottagare. Eftersom det redan finns EG-lagstiftning när det gäller läkemedel som innehåller helblod och blodkomponenter så är avsikten med kommissionens förslag även att komplettera redan gällande lagstiftning så att det fortsättningsvis kommer finnas ett heltäckande regelverk för blod och blodprodukter oavsett om de är avsedda för transfusion eller för läkemedelstillverkning.

Förhandlingar kring kommissionens förslag har under året hållits under både det svenska och det belgiska ordförandeskapet i en arbetsgrupp under hälsorådet. Europaparlamentet avslutade sin första behandling i början av september och antog då ett antal ändringsförslag. Hälsoministrarna nådde en politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt den 15 november 2001

17 Konsumentpolitik

I det svenska ordförandeskapsprogrammet angavs bland annat att Sverige skulle verka för en effektiv inre marknad i konsumenternas intresse och att konsumenternas rättsliga och ekonomiska intressen skulle främjas och skyddet mot farliga produkter förbättras. Det angavs vidare att Sverige skulle medverka till bättre marknadsföringsregler och en starkare tillsyn.

Frågor som rör konsumenternas rättsliga och ekonomiska intressen samt hälsa och säkerhet fördes framåt under det svenska ordförandeskapet. För att sätta fokus på konsumenternas intressen på den inre marknaden anordnades ett informellt ministermöte mellan inre marknads- och konsumentministrarna i Lund. Mer specifika frågor som behandlades var främst nya former för marknadsrättslig reglering, inklusive god sed i marknadsföringen etc., tillsynsfrågor samt prisstudier och parallellimport. Ministrar från såväl EU- som Eftaländer deltog. I anslutning till det informella ministermötet hölls ett seminarium för europeiska konsumentorganisationer under namnet "Voice of the European Consumer 2001". Seminariet delfinansierades av Europeiska kommissionen. En

17.1 Marknadsföring och information

Kommissionen lade under hösten fram en grönbok angående konsumentskyddet inom Europeiska unionen (KOM (2001) 531 slutlig). Grönboken, som utlovades under det ovan nämnda informella ministermötet i Lund, är tänkt att utgöra ett diskussionsunderlag angående vilka nya typer av regleringsformer som kan behövas till gagn för konsumenter och företag på den inre marknaden. Syftet är att undersöka möjligheten att skapa ett mer flexibelt regelverk i form av ett ramverk för bland annat marknadsföring, som skall vidareutvecklas i samarbete med konsumentföreträdare, näringsliv och andra intressenter på marknaden genom riktlinjer, branschöverenskommelser etc. Tillsynsmyndigheternas samarbete på det europeiska planet tas också upp. Justitiedepartementet anordnade ett seminarium om grönboken i december.

Kommissionen föreslog under hösten en förordning om säljfrämjande åtgärder på den inre marknaden (KOM (2001) 546 slutlig). Kommissionens förslag syftar till att undanröja förbud och restriktioner i olika medlemsstater som rör kombinationserbjudanden i form av bland annat rabatter, gåvor, säljfrämjande tävlingar och spel i de fall dessa innebär hinder mot gränsöverskridande handel. Förslaget skulle enligt kommissionen kunna komplettera idén om rambestämmelser på konsumentområdet såsom de presenteras i grönboken om konsumentskydd.

17.2 Finansiella tjänster till konsumenter

17.2.1 Direktivförslaget om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter

Olika förslag på detta område har diskuterats sedan kommissionen i oktober 1998 lämnade sitt första förslag om distansförsäljning och om ändring av rådets direktiv 90/619/EEG, 97/7/EG och 98/27/EG. I december 2001 nådde ministerrådet en gemensam ståndpunkt. Innan direktivet kan antas slutligt ska Europaparlamentet först avsluta sin andra läsning.

Direktivet innehåller bestämmelser om distansförsäljning av finansiella tjänster. Med distansförsäljning avses sådan försäljning där köpare och säljare inte fysiskt träffar varandra, exempelvis telefonförsäljning, försäljning via brev eller på elektronisk väg (t.ex. Internet). I direktivet finns bland annat bestämmelser om vilken information som skall tillhandahållas konsumenten innan distansavtal ingås och vilken ångerrätt som följer olika typer av distansavtal. Dessutom tillkommer bestämmelser om s.k. negativ säljmetod, reklam per fax och e-post samt marknadsföring av finansiella tjänster per telefon.

Frågan om konsumenters skuldsättning har varit uppe till diskussion vid flera tillfällen under en tioårsperiod. Det råder delvis olika uppfattning bland medlemsstaterna om i vilken mån överskuldsättning är en angelägenhet som bör behandlas på gemenskapsnivå. Efter initiativ från det belgiska ordförandeskapet beslutade rådet på rådsmötet den 26 november om en resolution om konsumenters skuldsättning som bland annat innebär att ett informationsutbyte om dessa frågor kommer att äga rum inom EU. Informationsutbytet skall i synnerhet gälla nivån på skuldsättningen och faktiska rutiner för hantering av frågor som rör skuldsättning. I resolutionen nämns även revideringen av konsumentkreditdirektivet, som kan komma att omfatta frågor som har betydelse för överskuldsättningsproblematiken.

Regeringen anser att frågan om konsumenters överskuldsättning är viktig även från ett europeiskt perspektiv, men anser att det i detta läge inte är önskvärt att reglera, utan betonar istället utbyte av information mellan medlemsstaterna.

17.3 Produktsäkerhet

17.3.1 Översyn av produktsäkerhetsdirektivet

En politisk överenskommelse beträffande produktsäkerhetsdirektivet uppnåddes i november 2000. Rådet antog en gemensam ståndpunkt i februari 2001 under det svenska ordförandeskapet. Intensiva kontakter ägde sedan rum med Europaparlamentet och kommissionen. Direktivet kunde slutligt antas under det belgiska ordförandeskapet (2001/95/EG). Direktivet innebär en klar förbättring av konsumentskyddet. Direktivet föreskriver en uttrycklig skyldighet för tillverkare och distributörer att endast släppa ut säkra konsumentprodukter på marknaden. Direktivet ställer vidare upp bestämda krav på medlemsstaternas marknadsbevakning. Sanktionerna mot de företag som inte följer kraven är utformade så att de bland annat skall verka avskräckande. Dessutom förstärks möjligheten att återkalla farliga varor inom EU. Reglerna innebär även att företagen blir skyldiga att informera tillsynsmyndigheten när de upptäcker att deras varor inte är säkra. Därutöver skall ett system skapas för ett snabbt informationsutbyte mellan medlemsstaterna och kommissionen för att möjliggöra akuta åtgärder när så behövs.

17.4 Produktansvar

I juli 1999 lade kommissionen fram en grönbok om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (produktansvar) (KOM (1999) 396) slutlig. Syftet med grönboken var att initiera en översyn av EG:s direktiv om produktansvar (85/374/EEG). Som ett led i denna översyn har kommissionen i januari 2001 presenterat en rapport om direktivets tillämp-

ning (KOM (2000) 893 slutlig). Europaparlamentet har i mars 2000 utfärdat en resolution i vilken det getts direktiv och rekommendationer om det fortsatta översynsarbetet. Det är för närvarande oklart om och i så fall när kommissionen kommer att föreslå några ändringar av direktivet. Skr. 2001/02:160

17.5 Tjänster i allmänhetens intresse

Kommissionen presenterade en rapport om tjänster av allmänt intresse den 17 oktober 2001 (KOM (2001) 598). Rapporten behandlar förhållandet mellan fördragets bestämmelse om tjänster av allmänt intresse (art. 16) och de regler som behandlar konkurrens-, statsstöds- och inre marknadsfrågor (art. 73, 86 och 87). För att underlätta tillämpningen av de gemensamma reglerna för statligt stöd föreslår kommissionen ett ramverk som utvärderas för att beslut skall kunna fattas om i vilken mån gruppundantag behövs. Därutöver behandlar kommissionens rapport frågor som rör utvärdering av tjänster av allmänt intresse. Det kan nämnas att kommissionen år 1996 respektive år 2000 publicerade ett meddelande om tjänster i allmänhetens intresse, som utpekar telekommunikationer, post, transporter, elektricitet samt radio och TV som sådana tjänster. Meddelandet framhåller dock att varje medlemsstat bestämmer vad som omfattas av begreppet.

På inre marknads-, konsument- och turismrådet den 26 november beslutade medlemsstaterna om rådsslutsatser som rör kommissionens rapport. Rådsslutsatserna välkomnar huvuddragen i kommissionens rapport och uppmanar kommissionen att återkomma i frågan vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn 2002.

Enligt den beställning som gjordes vid Europeiska rådets möte i Nice 2000, rapporterade kommissionen och rådet om tjänster av allmänt intresse vid Europeiska rådets möte i Laeken, december 2001. I ordförandeskapets slutsatser från Laeken noterar Europeiska rådet med tillfredsställelse kommissionens och rådets åtgärder.

Sverige välkomnar kommissionens rapport, och stödjer rådsslutsatserna. Sveriges övergripande ståndpunkt i frågan är att den pågående liberaliseringen av tjänster av allmänt intresse skall fortsätta eftersom den leder till lägre priser och större valfrihet. Men att det är viktigt att konsumentpolitiken inom unionen utvecklas i samma takt och att tillgång för alla säkras. En fortsatt liberalisering går att förena med dessa intressen.

17.6 Tvistlösning utanför domstol

Kommissionen har under år 2001 presenterat en rekommendation (2001/310/EG) som utökar den krets av tvistlösningsorgan som kan vara med i det nätverk som inrättats för att hjälpa konsumenter vid tvistlösning över gränserna utanför domstol, det s.k. EEJ-net (Extra Judicial Network). Rekommendationen ställer krav på organ som reglerar konsumenttvister genom att få parterna att göra upp i godo. Även här

ställs krav på opartiskhet, öppenhet, effektivitet och ett rättvist förfarande.

FIN-net, ett tvistlösningsnätverk för tvistlösning utanför domstol startade den 1 februari. Deltagare i nätverket är nationella tvistlösningsorgan. För Sveriges del deltar Konsument Europa.

Europaparlamentet antog i juli en resolution (A5-0134/2001) om kommissionens arbetsdokument, vilket ligger till grund för EEJ-net. Av resolutionen framgår bland annat att Europaparlamentet välkomnar initiativet, som ett steg på vägen när det gäller att underlätta snabba och billiga lösningar av gränsöverskridande konsumenttvister. Man efterlyser dock en bättre samordning mellan kommissionens olika generaldirektorat och mellan EEJ-Net och FIN-Net. Europaparlamentet menar att kommissionen inte sett komplexiteten i de råd och bedömningar som kontaktpunkterna kommer att ställas inför eftersom arbetsdokumentet saknar krav på att kvalificerade jurister finns anställda hos kontaktpunkterna. Europaparlamentet uppmärksammar även språkfrågorna som ett möjligt problemområde som kommissionen underskattat.

Under 2001 har tre möten ägt rum mellan kommissionen och medlemsstaterna där främst arbetsformerna för nätverket har diskuterats. Nätverket invigdes formellt den 16 oktober 2001 med de medlemsstater som då hade hunnit installera kontaktpunkter. Övriga medlemsstater ansluter så snart de har inrättat sådana. Det första året är ett försöksår, varefter verksamheten skall utvärderas och nödvändiga revideringar i samförståndsavtalet skall ske för att sedan bli bindande för parterna. Sverige tillhörde de medlemsstater som öppnade verksamheten den 16 oktober. Den svenska kontaktpunkten är Konsument Europa, som organisatoriskt tillhör Konsumentverket.

17.7 Övriga konsumentfrågor

Under år 2001 har även frågor som rör eurons införande diskuterats. Både under det svenska och det belgiska ordförandeskapet har rådet behandlat frågan. Vikten av att konsumenterna har förtroende för den nya valutan har betonats. Vid inre marknads-, konsument- och turismrådet den 27 september 2001 konstaterade kommissionen att statistik visar att förberedelsearbetet inför euron löpt väl. Det framkom att många medlemsstater vidtagit åtgärder för att motverka eventuella prishöjningar vid övergången till euron. Särskild utbildning av bland annat bankanställda var något som också lyftes fram som en viktig åtgärd för att underlätta övergången till euron. Åtgärder riktade till grupper med särskilda behov, bland annat äldre, ansågs också absolut nödvändiga. Många medlemsstater hade infört särskilda stödåtgärder riktade till småföretag.

En annan fråga som berörts under året är olyckor i hemmet. Belgien tog upp den frågan på inre marknads-, konsument- och turismrådet i september. Belgien hänvisade till en vitbok från organisationen ECOSA (European Consumer Safety Association), som visar att olyckor i hem- och fritidsmiljö är ett utbrett problem, som också har stora ekonomiska konsekvenser för samhället.

Under året har vidare en arbetsplan för gemenskapens miljömärkning tagits fram genom ett beslut från 21 december (2002/18/EG). Arbetsplanen innehåller en strategi för programmets utveckling och omfattar bland annat en förteckning av prioriterade produkttyper samt planer för samordning med andra miljömärkningsprogram i medlemsstaterna.

18 Ungdomsfrågor och idrott

Det svenska ordförandeskapet hade ambitionen att stödja kommissionens förberedelsearbete med en vitbok om ungdomspolitik. En prioriterad fråga var ungdomars inflytande och delaktighet i de beslut som berör dem inom unionen. Vidare ville Sverige uppmärksamma betydelsen av att ungdomars engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande tas tillvara som en resurs inom olika politikområden.

18.1 Svenska prioriteringar på ungdomsområdet

I början av 2000 påbörjade kommissionen ett omfattande konsultationsarbete med ungdomssektorns aktörer med sikte mot en publicering av en vitbok om ungdomspolitik.

Under det svenska ordförandeskapet avslutades samrådsprocessen som pågått i ca 1,5 år med en konferens i Umeå i mars. Konferensen, som samlade ungdomar, forskare, politiker och ungdomsorganisationer från EU, EES/Efta och kandidatländerna, behandlade följande tema; delaktighet, utbildning, sysselsättning, hälsa, europeiska värderingar.

Vid rådsmötet den 28 maj uttryckte ungdomsministrarna enhälligt sitt politiska stöd för en publicering av en meningsfull vitbok samt betonade vikten av att resultatet av samrådsförfarandet beaktas. Vidare fattades beslut om att anta ett uttalande om att bekämpa rasism och främlingsfientlighet på Internet genom en intensifiering av arbetet med ungdomar (2001/C 196/01). Initiativet till ett gemensamt uttalande kan ses som en uppföljning av ett tyskt initiativ från hösten 2000, om att öka insatserna för att bekämpa rasism bland unga. I uttalandet fastslås bland annat vikten av att använda ungdomars initiativförmåga, företagsamhet och solidaritet för att bekämpa anti-demokratiska krafter spridning av främlingsfientligt material på Internet. Dessutom understryks skolors och organisationers betydelse i utvecklingen av demokratiska värderingar samt behovet av erfarenhets- och informationsutbyte mellan medlemsstaterna.

Ungdomsministrarna enades också om att anta en resolution om att främja ungdomars initiativförmåga, företagsamhet och kreativitet inom olika politikområden t.ex. när det gäller att förhindra social, politisk och kulturell utslagning (2001/C 196/02). Utgångspunkten är att ungdomar skall tas till vara som en resurs i samhället och i EU:s utveckling mot den mest konkurrenskraftiga, dynamiska och kunskapsbaserade ekonomin i världen.

Programmet Ungdom, som antogs den 13 april 2000, har en sammanlagd budget på 520 miljoner euro för åren 2000–2006. Programmet ger huvudsakligen stöd åt ungdomsutbyte och volontärtjänst för ungdomar. Dessutom erbjuder programmet stöd till nyskapande verksamhet och entreprenörskap, projektsamarbete med utbildningsprogrammen Sokrates II och Leonardo da Vinci II samt möjlighet att arbeta med ungdomsinformation och studier kring unga. Sedan 2001 är alla kandidatländerna fullvärdiga programländer tillsammans med medlemsstaterna och EES/Efta. Under 2001 deltog totalt ca 100 000 ungdomar och ungdomsledare i programmet, varav ca 2000 från Sverige.

18.3 EU:s vitbok om ungdomspolitik

Den 21 november 2001 publicerade kommissionen den första vitboken om ungdomspolitik ”Nya insatser för Europas ungdom”. Vitboken

(KOM (2002) 681 slutlig) presenterades vid rådsmötet den 29 november och innehåller i korthet följande.

Inom ramen för ett nytt utökat samarbete, i enlighet med subsidiaritetsprincipen, föreslås användandet av den öppna samordningsmetoden som skall anpassas till ungdomsområdet. De områden som i första hand skall prioriteras är inflytande och delaktighet, information, volontärarbete och bättre kunskap om unga.

Vitboken anger också ett flertal politikområden där det är av stor vikt att man tar hänsyn till de ungas speciella behov. Dessa områden är utbildning, livslångt lärande, rörlighet, arbetsmarknad och social integration, rasism och främlingsfientlighet samt självständighetsfrågor. Ett sektorsövergripande arbetssätt skall introduceras beträffande dessa frågor. Vidare föreslås en arbetsgrupp på hög nivå som skall arbeta med självständighetsfrågor.

Uppföljningen av förslagen i vitboken kommer att påbörjas av det spanska ordförandeskapet våren 2002.

Vid rådsmötet den 29 november fattade ungdomsministrarna beslut om att anta en resolution om mervärdet av ungdomars volontärarbete inom ramen för utvecklingen av gemenskapens insatser i ungdomsfrågor. I resolutionen understryks bland annat betydelsen av att volontärarbete främjar ett aktivt medborgarskap och social delaktighet.

18.4 Idrott – Idrottsdeklarationen och arbetet mot dopning

Idrott omfattas inte särskilt av fördraget och härigenom har inte heller någon gemenskapspolitik förutsatts. EG-domstolen har dock genom domar fastställt principen att idrotten bör underkastas gemenskapsrätten i de fall den utgör en ekonomisk aktivitet inom ramen för den inre marknaden. Den senaste domen av stor betydelse på idrottsområdet meddelades i december 1995 i det s.k. Bosman-fallet (mål C-415/93).

Idrottsdeklarationen

I den s.k. Idrottsdeklarationen som noterades vid Europeiska rådets möte i Nice i december 2000 ges en förklaring av hur medlemsstaterna tillsammans betraktar idrotten och gemenskapen. En viktig uppgift för det svenska ordförandeskapet i EU blev att inleda arbetet med att följa upp denna deklaration. Vid ett informellt trojkaidrottsministermöte i februari i Stockholm där Sverige, Frankrike och Belgien samt ansvarig kommissionär deltog överenskoms att utse en arbetsgrupp för denna uppföljning. Som en del i detta arbete genomförde Sverige en enkät till medlemsstaterna om uppföljning av deklarationen.

En viktig slutsats från enkäten var att samtliga medlemsstater uttryckt en önskan att fortsätta dialogen om uppföljning av deklarationen på mellanstatlig nivå.

Sverige valde i uppföljningen av Idrottsdeklarationen att särskilt lyfta fram betydelsen av dialog med idrottsorganisationerna och idrott för funktionshindrade. Som ett led i detta arbete skickades en enkät även ut till europeiska och internationella idrottsorganisationer för att ge dem möjlighet att ge sina synpunkter och förväntningar på de frågor som Idrottsdeklarationen tar upp. Vidare genomförde det svenska ordförandeskapet två möten varav ett med de europeiska lagidrottsförbunden och ett möte med riks-idrottsförbundens och de nationella olympiska kommittéernas europeiska organisationer, ENGSO och EOC. Vid dessa möten behandlades främst idrottsorganisationernas synpunkter på idrotten och EU.

Det belgiska ordförandeskapet har fortsatt arbetet med att följa upp Idrottsdeklarationen. Belgien har i november även genomfört en idrottsministerkonferens i Bryssel där Idrottsdeklarationen behandlades.

Vid kommissionens årliga europeiska forum för idrott som genomfördes i oktober behandlades fyra teman varav ett var social ekonomi och frivilligt arbete och ett annat var uppföljningen av Idrottsdeklarationen. Sverige deltog aktivt tillsammans med kommissionen i förberedelserna och behandlingen av dessa teman. Övriga teman var idrott för funktionshindrade och dopning.

Arbetet mot dopning

Kampen mot dopning inom idrotten och behovet av åtgärder för att bidra till att stärka Världsantidopningsbyrån (the World Anti-Doping Agency, WADA) har behandlats intensivt under året. Det svenska ordförandeskapet inleddes med det informella trojkaidrottsministermötet i Stockholm. En viktig fråga under mötet var hur regeringarnas bidrag till WADA:s finansiering skall se ut. Flera andra viktiga sakfrågor har också diskuterats under året och en strategisk plan för de närmsta årens utveckling av verksamheten i WADA har behandlats. Under det första

halvåret 2001 ingick statsrådet Ulrica Messing som styrelseledamot i WADA som representant från medlemsstaterna i EU. Skr. 2001/02:160

Frågan om regeringarnas och Europas finansiering av WADA har förts framåt under det svenska ordförandeskapet och har behandlats även under Belgiens ordförandeskap. Ett vidgat samarbete inom Europarådet har visat sig lämpligt. Frågan om Europas finansiering av WADA för år 2002 bör nu kunna anses vara nära en lösning.

Den av regeringen beslutade särskilda arbetsgruppen med uppgift att bistå Regeringskansliet i frågor som kunde bidra till att stärka idrottens sociala, kulturella och demokratiutvecklande betydelse inom EU-samarbetet har lämnat sin rapport Idrotten i Sverige och EU (Ds 2001:54). Arbetsgruppen med ledamöter främst från svensk idrottsrörelse har under året även bidragit till att biträda Regeringskansliet i genomförandet av det svenska ordförandeskapet i EU. Arbetsgruppens rapport med dess olika förslag remissbehandlas för närvarande.

19 Transporter

19.1 Frågor som rör samtliga transportslag

19.1.1 Vitboken om den europeiska transportpolitiken

Den 12 september presenterade kommissionen en vitbok med titeln Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010: Vägval för framtiden (KOM (2001) 370 slutlig)

Vitboken tar sin utgångspunkt i tre grundläggande problemkomplex: Tilltagande trängsel, förväntad trafik tillväxt till följd av unionens utvidgning och behovet av att integrera transporterna i målet om en hållbar utveckling. Vitboken utmynnar i ett 60-tal förslag på åtgärder. Kommissionen bedömer att det med dessa förslag tillsammans vore möjligt att bryta kopplingen mellan ekonomisk tillväxt och transporttillväxt, utan att begränsa tillgänglighet och transportkvalitet.

Under det belgiska ordförandeskapet hölls en diskussion om frågan i samband med det gemensamma transport- och miljöministermötet.

19.1.2 Galileo - Europas deltagande i en ny generation satellitnavigeringstjänster

Galileoprojektet syftar till att skapa ett europeiskt satellitnavigeringssystem. Systemet planeras vara i drift 2008. I november 2000 avrapporterades den inledande definitionsfasen i projektet. EU:s stats- och regeringschefer behandlade frågan vid sitt toppmöte i Stockholm och gav vägledning för transportministrarna. Den 5 april fattade sedan transport-

ministrarna beslut om hur det fortsatta arbetet skall läggas upp. Beslutet innebar att rådet i december senare under året skulle förses med bättre underlag för att ge klartecken för att gå in i projektets nästa fas. Främst efterfrågades en klarare bild av förutsättningarna för projektets finansiering och hur ett privatoffentligt partnerskap kan läggas upp. Enligt beslutet skulle kommissionen också presentera ett förslag till hur projektet skall ledas.

I juni presenterade kommissionen ett förslag om att inrätta ett Gemensamt Företag (GF) enligt artikel 171 i EG-fördraget för genomförandet av Galileoprojektets utvecklingsfas. I slutet av november presenterades sedan underlaget i finansieringsfrågan i form av en konsultrapport från Price Waterhouse Coopers. I relation till tidigare presenterat underlag pekar studien på ett offentligt åtagande som innebär en större andel av finansieringen och ett större risktagande. Transportministrarna lyckades inte enas vid mötet den 7 december då beslut skulle tas om att anta förordningen för GF samt frisläppa medel för utvecklingsfasen. Många medlemsländer däribland Sverige hävdade att studien måste ges mer tid att analyseras innan slutgiltigt ställningstagande kan tas om att frisläppa medel. Något beslut om GF togs inte heller då förordningen är beroende av finansieringslösning och, som del i denna, näringslivets deltagande. Det svenska kravet har hela tiden varit att en robust och detaljerad finansieringsplan av hela projektet skall finnas innan beslut kan tas om att gå vidare.

19.1.3 Integration av miljöhänsyn och hållbar utveckling

Transportrådet antog i oktober 1999 en strategi för att integrera miljöhänsyn och hållbar utveckling i transportpolitiken. Sverige arbetade som ordförandeland aktivt med den första uppföljningen och översynen av strategin. Uppföljningen resulterade i att transportrådet i april 2001 antog en resolution om integrering av miljö och hållbar utveckling i transportpolitiken.

Genom resolutionen har transportministrarna för första gången enats om en definition av ett hållbart transportsystem. Definitionen lyfter fram de sociala, ekonomiska och ekologiska krav som måste ställas på ett hållbart transportsystem. Transportministrarna betonar också att integrationen av miljöhänsyn kan och bör ske på ett sätt som skapar nya affärsmöjligheter, stimulerar ekonomisk tillväxt och bidrar till nya arbetstillfällen. Resolutionen lyfter också fram ett antal prioriteringar för de närmaste årens arbete. Till prioriteringarna hör bland annat att kommissionen uppmanas att analysera målstyrning som ett medel för att uppnå hållbara transporter samt utarbeta en EU-strategi för introduktion av förnybara drivmedel i transportsystemet. Nästa uppföljning av strategin skall ske under det danska ordförandeskapet.

19.2.1 Vägtrafiksäkerhet

Kommissionen antog den 17 januari en rekommendation om högsta tillåtna blodalkoholkoncentration för förare av motorfordon. Europaparlamentet antog den 18 januari en resolution som svar på kommissionens meddelande från mars 2000 om prioriteringar för vägtrafiksäkerheten i Europeiska unionen. Vid detta tillfälle uttryckte Europaparlamentet sitt stöd för att gemenskapen skall besluta om en högsta tillåtna blodalkoholkoncentration på 0,5 mg/ml.

EU:s transportministrar enades i april 2001 om att anta slutsatser med en rekommendation om att alla medlemsstaterna lagstiftar om högsta tillåtna blodalkoholkoncentration på högst 0.5 mg/ml för förare av alla motorfordon. Medlemsstaterna uppmanas lagstifta om en lägre högsta tillåtna blodalkoholkoncentration på högst 0.2 mg/ml för vissa trafikantgrupper.

Förslaget behandlar även annan verksamhet i medlemsländerna som syftar till att minska alkoholkonsumtion i samband med bilkörning.

19.2.2 Utbildning av yrkesförare

Kommissionens överlämnade i februari 2001 till rådet ett förslag till direktiv om utbildning av yrkesförare för gods- och persontransport på väg. Det innehåller gemensamma bestämmelser om grundläggande obligatorisk utbildning för nya yrkesförare, samt regelbundet återkommande vidareutbildning för alla yrkesförare. Förslaget omfattar inte bara yrkesförare som är medborgare i EU, utan även tredjelandsförare som anlitas av transportföretag som är etablerade i ett EU-land.

Vid transportministermötet den 7 december 2001 nåddes en gemensam inriktning om ett av ordförandeskapet presenterat kompromissförslag som ger medlemsstaterna möjlighet att välja mellan två alternativ vad gäller den grundläggande utbildningen. Ett alternativ som innebär obligatorisk undervisning med ett bestämt antal timmar som avslutas med ett kunskapsprov, och ett alternativ där det inte är obligatoriskt att delta i undervisning, men väl ställs krav på ett praktiskt och teoretiskt prov.

19.2.3 Reglering av arbetstiden för yrkesförare

Vid mötet 20–21 december 2000 beslutade rådet med kvalificerad majoritet om kommissionens förslag om reglering av arbetstiden för yrkesförare (KOM (98) 662 slutlig). Rådet antog sin gemensamma ståndpunkt den 23 mars 2001. Europaparlamentet röstade den 14 juni vid sin andra behandling igenom 20 ändringar av den gemensamma ståndpunkten. Eftersom samtliga ändringar inte kunde godkännas av medlemsstaterna inleddes ett förlikningsförfarande under hösten. Ett förslag antogs i förlikningskommittén den 17 december.

19.2.4 Enhetliga regler (inkl. s.k. helgförbud) vid internationella godstransporter Skr. 2001/02:160

Kommissionen presenterade i november 2000 ett ändrat, mindre långtgående, förslag om en enhetlig reglering för trafikbegränsningar (inklusive s.k. helgförbud) för tunga lastfordon som utför internationella transporter. Förslaget behandlades därefter i rådsarbetsgruppen. Vid behandlingen av förslaget visade det sig dock att en blockerande minoritet mot förslaget fortfarande finns i rådet. Det kom därför inte att behandlas i sak vid något ministermöte.

19.2.5 Tredjelandförare

Efter att Europaparlamentet i maj 2001 avgett sitt yttrande om förslaget till förordning om ändring av rådets förordningar (EEG) nr 881/92 och (EEG) nr 3118/93 i syfte att införa ett förartillstånd antog rådet den 23 oktober en gemensam ståndpunkt. Syftet med förslaget är att införa ett enhetligt gemenskapsdokument, ett s.k. förartillstånd, för att ge nationella kontrollorgan möjlighet att effektivt kontrollera anställningsförhållandena för de fordonsförare som med gemenskapstillstånd utför internationella transporter inom hela gemenskapen. Enligt den gemensamma ståndpunkten är tillämpningsområdet under de två första åren begränsat till förare som är medborgare i tredjeland.

19.2.6 Reglering av transittrafik för tunga transporter genom Österrike

Syftet med systemet med miljöpoäng eller ekopunkter är att minska kväveoxidutsläppen från lastbilstrafiken genom Österrike. Systemet infördes i lagstiftningen genom antagandet av protokoll nr 9 till anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige.

I april presenterade kommissionen en rapport i rådet om ekopunkt-systemets funktion. Rapporten visade att målet för minskningen av föroreningar ännu inte har uppnåtts och kommissionen rekommenderade att systemet skulle förlängas en sista gång till den 31 december 2003. I rapporten föreslog kommissionen också en revidering av protokoll nr 9 genom att 108 procents regeln tas bort. Denna ”skyddsklausul” innebär att om antalet transittransporter genom Österrike under ett år överstiger referenssiffran för 1991 med mer än 8 procent skall kommissionen vidta lämpliga åtgärder för det efterföljande året. Rådet har ännu inte behandlat rapporten.

År 2000 blev ”skyddsklausulen” tillämplig då transittransporterna genom Österrike år 1999 överskred referenssiffran för år 1991 och en neddragning av antalet ekopunkter gjordes. Även för år 2000 befarades transittransporterna genom Österrike överskrida referenssiffran för år 1991. Dock upptäcktes ett antal brister i det statistiska material som tillhandahållits av de österrikiska myndigheterna och efter diskussioner beslöt därför kommissionen att en neddragning av antalet ekopunkter inte skulle ske.

19.2.7 Motorfordonsförsäkring

Skr. 2001/02:160

Den 16 maj 2000 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar om ansvarsförsäkring för motorfordon (det s.k. fjärde direktivet om motorfordonsförsäkring 2000/26 EG). Direktivet syftar till att åstadkomma ett smidigare förfarande för att begära ersättning från en trafikförsäkring för en skada som inträffat i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) än det där den skadelidande har sin stadigvarande bostad.

För att uppnå detta syfte innehåller direktivet bestämmelser om att alla försäkringsbolag som meddelar trafikförsäkring inom EES skall utse en skaderegleringsrepresentant i varje annan stat inom området. Den som råkar ut för en trafikskada i ett annat land inom EES än det där han eller hon har sin stadigvarande bostad skall sedan från hemlandet kunna begära ersättning från försäkringsbolagets skaderegleringsrepresentant där.

Det finns vidare bestämmelser om s.k. skadeersättningsorgan. Ett sådant organ skall kunna träda in i skaderegleringen och betala försäkringsersättning i vissa situationer, bland annat om försäkringsbolaget eller dess skaderegleringsrepresentant inte har lämnat ett motiverat besked om ersättning inom tre månader efter det att försäkringsfallet anmäldes.

Direktivet innehåller också bestämmelser om informationscentrum. Till ett sådant centrum skall en skadelidande kunna vända sig för att få information som behövs för skaderegleringen, bland annat uppgifter om vilket försäkringsbolag som har meddelat trafikförsäkring för ett visst fordon och vem som är bolagets skaderegleringsrepresentant.

Direktivets bestämmelser skall tillämpas från den 20 januari 2003. En promemoria om hur direktivet bör genomföras i svensk rätt har remitterats och en proposition planeras till februari 2002.

Inom kommissionen pågår arbete med att ta fram ett förslag till ett femte motorfordonsförsäkringsdirektiv. De frågor som är aktuella i det arbetet är bland annat en utvidgning av kretsen ersättningsberättigade och en utvidgning av delar av det system som omfattas av det fjärde motorfordonsförsäkringsdirektivet. Sverige deltar här i expertmöten under kommissionens ledning.

19.2.8 Förslag till ny förordning om upphandling av kollektivtrafik

Kommissionen presenterade i juli 2000 ett förslag till en ny rättsakt som reglerar upphandling av kollektivtrafik. Förslaget till förordning utgår från att kollektivtrafiken bör vara konkurrensutsatt och grundas på principen om kontrollerad konkurrens, dvs. att myndigheterna fortfarande skall ha kontrollen över kollektivtrafiken men att verksamheten utförs av en eller flera operatörer som vunnit kontrakten i en anbudsupphandling. Förslaget har behandlats vid olika tillfällen både i trafikutskottet och i EU-nämnden.

Sverige drev frågan hårt under sitt ordförandeskap och lyckades principiellt lösa några frågor, bland annat frågan om avtalstider och

övergångsperioder. Dock återstår flera av de svåraste frågorna, bland annat om järnvägstrafik och verksamhet som bedrivs i egen regi skall omfattas av förordningen. I dessa frågor är medlemsstaterna djupt splittrade och mycket arbete återstår innan enighet kan uppnås.

Belgien har inte tagit upp frågan alls under sitt ordförandeskap. Dock har Spanien aviserat att man avser att åter ta upp förslaget till behandling i rådsarbetsgruppen.

Parlamentet har genomfört en första behandling av förordningsförslaget och föreslagit ett antal justeringar, bland annat att verksamhet i egen regi skall undantas och att skyddet för arbetskraften vid övertagande av verksamhet skall stärkas.

19.2.9 Harmonisering av bussars längd

Nuvarande utformning av direktiv 96/53/EG om mått och vikt på tunga fordon begränsar den tillåtna längden på bussar i internationell trafik till 12 meter. De tillåtna busslängderna varierar mycket mellan medlemsländerna. I Sverige har bussar med en längd på 15 meter använts länge och med goda erfarenheter i regional trafik.

Kommissionen presenterade våren 1999 ett förslag till ändring av direktiv 96/53/EG som innebär att den högsta tillåtna längden för bussar i internationell trafik ökar från 12 till 15 meter. Förslaget syftar till att skapa enhetliga regler för bussoperatörerna inom EU. Till grund för förslaget ligger bland annat en rapport om effekterna av att tillåta bussar med en längd av 15 meter inom gemenskapen som kommissionen publicerade i juni 1998. Enligt rapporten fanns såväl ekonomiska som miljömässiga vinster med bussar som är 15 meter jämfört med 12 meter.

EU:s transportministrar beslutade den 5 april 2001 att anta en gemensam ståndpunkt om direktivförslaget.

19.2.10 Antagande av bussdirektivet

Kommissionen tog 1993 initiativ till ett typgodkännandedirektiv för bussar. Förslaget som presenterades i juni 1997 (KOM (97) 2276 slutlig) avsåg i första hand att underlätta den fria handeln med bussar över nationsgränserna, men hög passagerarsäkerhet och tillgänglighet har också varit ett starkt önskemål. Under hand har även ambitionen att utarbeta tekniska föreskrifter som i högre grad tillgodoser tillgänglighet för personer med nedsatt rörlighet utvecklats i enlighet med kommissionens transport- och socialpolitik. De nya krav som tillfördes förslaget försenade behandlingen eftersom många medlemsländer och även Europaparlamentet till en början ifrågasatte om så långtgående tillgänglighetskrav kunde föreskrivas i ett tekniskt produktdirektiv.

Förslaget innehåller grundläggande krav för bussar som bland annat omfattar sidostabilitet, belastningsfördelning, lastningsförutsättningar, skydd mot brandfara, hållfasthet hos karosseristommen, passagerarutrymme, passagerarantal, på- och avstigningsdörrar, säten, innerbelysning och bestämmelser om nödutgångsdörrar, nödutgångsluckor och takluckor. Typgodkännande kan ske för chassi eller kaross som separata

tekniska enheter vilket är en teknisk lösning som särskilt efterfrågats av de svenska busstillverkarna. Kraven på tillgänglighet har specificerats i en särskild bilaga. Dessa krav är obligatoriska för tätortsbussar t.ex. nigning samt alternativt lift eller ramp. För övriga busstyper kan medlemsstaterna själva välja vilken grad av tillgänglighet som skall gälla nationellt.

Efter förlikning med Europaparlamentet kunde det slutligen antas av rådet i oktober 2001.

19.2.11 Hastighetsbegränsare för lätta lastbilar och bussar

Kommissionen redovisade i juni 2001 en rapport om utvidgning av direktivet 92/6/EEG om hastighetsbegränsare till ytterligare fordonskategorier. Med stöd av rapporten presenterades ett förslag till ändring av direktivet som innebär att kravet på hastighetsbegränsande utrustning skall omfatta lastbilar och bussar med en totalvikt över 3,5 ton.

Kravet har tidigare enbart gällt för lastbilar över 12 ton och bussar över 10 ton. Den högsta tillåtna hastigheten är 90 km/h för lastbilar och 100 km/h för bussar. Avsikten med förslaget är att ge positiva effekter för trafiksäkerheten och miljön men också att skapa lika förutsättningar för aktörerna på området.

Förslaget behandlades i rådsarbetet under hösten 2001 och en gemensam ståndpunkt antogs av transportministrarna i december 2001. Den innebär att nya fordon skall installera och använda hastighetsbegränsare senast två år efter direktivets ikraftträdande. För fordon som redan är i bruk gäller att de skall följa dessa krav senast tre till fyra år efter ikraftträdandet beroende på om de går i internationell eller nationell trafik

De medlemsstater som så önskar kan under högst fem år undanta bussar under 5 ton och lastbilar under 7,5 ton från kraven om de enbart går i nationell trafik.

19.2.12 Järnvägsfrågor

Kommissionens 1998 framlagda förslag till ett nytt järnvägspaket antogs efter förlikning i mars 2001. Resultat av förlikningen blev att år 2008 kommer hela järnvägsnätet att vara öppet för internationell godstrafik. Det antagna paketet, direktiven 2001/12,13 och 14, kommer att främja järnvägstransporterna i Europa. Den europeiska järnvägssektorn har sedan länge lidit av vikande marknadsandelar. Denna trend behöver ändras för att motverka de trängsel- och miljöproblem som orsakas av den växande andelen vägtransporter.

Enligt det antagna paketet har en kommitté bildats med syfte att harmonisera medlemsländernas genomförande av direktiven. Kommittén har genomfört sitt arbete under året med hjälp av ett antal expertarbetsgrupper där medlemsländerna har varit representerade.

Parallellt med de frågor som rör ökat tillträde till spåret behöver även tekniska frågor och säkerhetsfrågor lösas. I början av 2001 kunde rådet och Europaparlamentet enas om ett direktiv om driftskompatibilitet för

konventionella tåg, kommissionens förslag (KOM(1999) 617 slutlig). Enligt detta direktiv skall tekniska specifikationer för uppfyllande av väsentliga säkerhetskrav läggas fast. Dessa tekniska specifikationer skall garantera driftskompatibilitet mellan de olika nationella tekniska systemen. Säkerhetskraven skall harmoniseras genom ett nytt direktiv om säkerhetsfrågor som kommissionen kommer att lägga fram förslag till. Ett andra järnvägspaket med förslag som fokuserar på fortsatt marknadsöppning och säkerhetsfrågor kommer således att ligga på rådets bord i början av år 2002.

19.3 Sjöfart

19.3.1 Sjösäkerhetsfrågor och säkrare oljetransporter till sjöss

Efter Erika-olyckan i Frankrike lade kommissionen fram två åtgärds paket för att förbättra sjösäkerheten. Det första Erika-paketet, (KOM (2000) 142 slutlig) innehåller följande förslag:

Direktiv om ändring av direktivet om hamnstatskontroll: Förslaget innebär att en mer omfattande kontroll av riskfartyg i europeiska farvatten införs. Genom att identifiera vilka fartyg som utgör den största risken och särskilt kontrollera dessa, belägga dessa med nyttjandeförbud om de har allvarliga brister och att förbjuda fartyg som dessutom uppvisar en dålig historik att komma tillbaka till hamnar inom EU, förebyggs risken för olyckor och utsläpp ytterligare. Rådet antog i november 2001 en gemensam ståndpunkt.

Direktiv om ändring av direktivet om klassificeringssällskap: Ett klassificeringssällskap är en oberoende organisation som kontrollerar fartygs säkerhet och kvalitet på en myndighets vägnar. Genom förslaget skärps de krav som ställs för att ett sällskap skall godkännas inom EU. Genom att större krav ställs på sällskapens arbete ökar också säkerheten och minskar risken för föroreningar. Rådet antog i november 2001 en gemensam ståndpunkt om förslaget.

Förordning om dubbelskrov: Förslaget går ut på att påskynda utfasningen av oljetankfartyg med enkelt skrov. Oljetankfartyg med dubbelt skrov ger bättre skydd mot utläckage av olja om ett fartyg går på grund eller kolliderar än om fartyget bara har ett enkelt skrov. Rådet kom i oktober 2000 överens om att eftersträva enighet bland medlemsstaterna inom FN-organet för sjöfart, IMO. Detta ledde till att IMO i april 2001 antog en ändring i den internationella miljökonventionen MARPOL 73/78 om att påskynda utfasningen av oljetankfartyg med enkelskrov. Förordningen följer den tidtabell som bestämts inom IMO.

Det andra Erika-paketet (KOM (2000) 802 slutlig) innehåller följande förslag:

Direktiv om övervaknings- och informationssystem för sjötrafik: I förslaget ges medlemsstaterna ökade möjligheter att övervaka fartyg som trafikerar deras vatten, vilket är viktigt inte minst vid transporter av farligt eller förorenat gods. Därmed kan både oavsiktliga och drifts-

relaterade utsläpp från fartyg bättre förhindras och möjligheterna att ingripa vid eventuella olyckor förbättras. Rådet har i november antagit en gemensam ståndpunkt om förslaget, som sedan kommer att överlämnas till Europaparlamentet för en andra behandling.

Förordning om att inrätta en europeisk sjösäkerhetsbyrå: Syftet är att byrån skall ge medlemsstaterna och kommissionen tekniskt och vetenskapligt stöd och tillhandahålla expertis på hög nivå som hjälp för dem att på ett korrekt sätt tillämpa EG-lagstiftningen på området. Byrån skall också utvärdera lagstiftningens effektivitet och föreslå förbättringar. En strikt tillämpning av EG-lagstiftningen inom hela EU bidrar till att höja säkerheten och förhindra föroreningen av hav och kuster. Rådet har i december 2001 antagit en gemensam ståndpunkt om förslaget.

Förordning om upprättandet av en fond för ersättning av skada orsakad av förorening genom olja i europeiska vatten och om därmed förbundna åtgärder. Förslaget innebär i korthet att det tillskapas en fond (COPE-fonden) för att betala ersättning till personer som inte har kunnat få full ersättning från det internationella ersättningssystemet för oljeskador på grund av att det tillgängliga ersättningsbeloppet, ca 1,5 miljarder kr, inte räcker till för att ersätta uppkomna skador. Det högsta sammanlagda ersättningsbeloppet som kan betalas enligt det internationella regelverket och enligt COPE-fonden uppgår till 1 miljard euro. COPE-fonden skall finansieras genom avgifter som tas ut av oljemottagare i medlemsstaterna. Vid behandling i rådet ansåg de flesta medlemsstaterna att ersättningshöjande åtgärder i första hand borde vidtas inom den Internationella oljeskadefonden och inom den Internationella sjöfartsorganisationen, (IMO) I juni antog transportrådet en gemensam inriktning för medlemsstaternas agerande i dessa organisationer. Målsättningen är att ersättningshöjande åtgärder, i första hand i form av en kompletterande internationell ersättningsfond, skall ha antagits i IMO senast under år 2003.

19.3.2 Enhetliga rapporteringsrutiner för fartyg i EU-hamnar

Vid transportministerrådsmötet i december 2001 antogs direktivet om rapporteringsformaliteter för fartyg som ankommer till eller avgår från hamnar i gemenskapens medlemsstater (KOM (2001) 46 slutlig).

Direktivet syftar till att förenkla rapporteringsförfarandet när fartyg ankommer till eller avgår från hamnar inom gemenskapen genom att införa sex standardiserade ankomst- och avgångsformulär. Formulären är baserade på den internationella sjöfartsorganisationens konvention om förenkling av formaliteter i internationell sjöfart, den s.k. FAL-konventionen. I formulären skall det bland annat finnas uppgifter om fartyget, provianten, besättningen och passagerarna.

19.4.1 Luftfartsfrågor med anledning av terrordåden

Med anledning av terrordåden den 11 september anmodade Europeiska rådet vid sitt extrainkallade möte den 21 september transportministrarna att vidta åtgärder som täcker:

- klassificering av vapen,
- teknisk träning för besättningar,
- kontroll av bagage,
- skydd av tillträde till cockpit,
- kvalitetskontroll av skyddsåtgärder som tillämpas av medlemsstaterna.

Transportministrarna hade redan vid sitt extrainkallade möte den 14 september tillsatt en sektorsövergripande ad hoc-grupp med uppgift att se över alla tänkbara åtgärder för att stärka skyddet inom den civila luftfartssektorn. Gruppen rapporterade till transportministrarnas rådsmöte i december och kommer att fortsätta sin verksamhet åtminstone fram till det rådsmöte som äger rum i slutet av mars 2002.

19.4.2 Ekonomiska situationen för luftfartssektorn

Terrorattackerna i USA den 11 september har allvarligt påverkat flygbranschens ekonomi. Förutom en allmän och kraftig nedgång i trafiken, har branschen drabbats av ökade kostnader för bland annat försäkringar.

Kommissionen avgav i oktober ett meddelande om händelsernas i USA påverkan på luftfarten (KOM (2001) 574 slutlig). Enligt kommissionen finns det anledning att se positivt på vissa tillfälliga åtgärder från medlemsländernas sida som faller inom ramen för statsstödsreglerna. Det handlar bland annat om statliga försäkringsgarantier och om ersättning för de dagar direkt efter attackerna som amerikanskt luftrum var stängt. Kommissionen anser också att vissa ökade kostnader för säkerhetskydd måste bäras av det allmänna.

Samtliga medlemsländer, med undantag av Luxemburg, har utställt statliga försäkringsgarantier året ut, med en månad i taget. Frågan har diskuterats av både Ekofin och transportministerrådet. Sverige har förordat en snabb och gemensam avveckling av de statliga åtagandena.

19.4.3 Åtgärder mot terrorism

Transportministrarna tillsatte vid sitt extra möte den 14 september en särskild grupp med uppgift att diskutera och lägga fram förslag som berör alla aspekter inom den civila luftfartssektorn med anledning av händelserna den 11 september. Gruppen har lämnat en första rapport till transportministrarna vid rådsmötet i december med en arbetsplan för genomförandet av sådana åtgärder, t.ex. säkring av cockpit och användning av videokameror. Ministrarna har inte gjort något särskilt uttalande

med anledning av rapporten. Kommissionen kan komma att lägga fram förslag med anledning av den men har inte heller uttalat sig närmare om detta.

I ljuset av det arbete som gruppen bedrivit lade kommissionen redan i oktober fram förslag om ökade skyddsåtgärder mot brottsliga handlingar inom luftfarten; förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gemensamma regler för luftfartsskydd (KOM (2001) 575 slutlig). Förslaget har snabbbehandlats av rådet och Europaparlamentet och transportministrarna träffade en politisk överenskommelse om innehållet i en gemensam ståndpunkt vid sitt rådsmöte i december 2001. Förslagets regler är EU:s gemensamma uttolkning av den globala luftfartsorganisationen ICAO:s bestämmelser om luftfartsskydd. De bygger på en rekommendation om kontroller vid flygplatser som tagits fram av den europeiska luftfartskonferensen, ECAC. Reglerna behandlar kontroll av bagage och passagerare och personer som har tillträde till flygplanen och känsliga områden på flygplatserna. De gäller även kontroll av flygfrakt och postförsändelser.

Beslutet innebär att EU nu fastställer en gemensam basnivå som skall gälla för hela unionen. Utöver denna basnivå får medlemsstaterna själva tillämpa strängare regler. Alla flygplatser omfattas av reglerna, men för mindre flygplatser finns möjlighet att uppnå den givna skyddsnivån genom att vidta andra åtgärder. Sverige arbetade aktivt för att få till stånd en flexibel ordning under nationellt överinseende för de mindre flygplatserna.

19.4.4 Skadeståndsansvar vid flygolyckor

Arbetet med förordningen om ändring av rådets förordning (EG) nr 2027/97 om lufttrafikföretags skadeståndsansvar vid olyckor inleddes och slutfördes under det svenska ordförandeskapet. Vid transportrådet i juni antogs en gemensam ståndpunkt. Efter att Europaparlamentet avslutat sin andra behandling kan ändringsförordningen antas slutligt. Detta förväntas ske i början av år 2002. Ändringarna sker för att möjliggöra en ratifikation av den s.k. Montrealkonventionen. Den nya förordningen innebär ett förbättrat ersättningskydd för flygpassagerare. Dessutom förbättras informationen till dem.

19.4.5 Övriga flygsäkerhetsfrågor

Under år 2000 började rådet behandla ett förslag till direktiv om säkerhetskrav för kabinbesättningar och ett förslag till förordning om harmonisering av tekniska krav och administrativa förfaranden inom civil luftfart. Båda förslagen blockerades i december 2000 och behandlades inte vidare under det svenska ordförandeskapet. Med anledning av terrorattacken den 11 september försökte det belgiska ordförandeskapet att på nytt ta upp förslagen för avgörande av rådet. Detta lyckades inte eftersom en blockerande majoritet medlemsstater anser att förslaget om kabinbesättning inte innebär något mervärde för flygsäkerheten.

19.4.6 Ett gemensamt europeiskt luftrum

Rådet gav i december 1999 kommissionen i uppdrag att ta fram en rapport om hur den civila luftfarten skulle kunna effektiviseras. Skälet var den tilltagande trängseln i det europeiska luftrummet. Kommissionen inrättade i januari 2000 en så kallad högnivågrupp med nationella experter inom civil och militär luftfart. Från svensk sida deltog Näringsdepartementet, Luftfartsverket och Försvarsmakten.

Gruppens arbete resulterade i en rapport om ett gemensamt europeiskt luftrum. Rapporten innehöll förslag till åtgärder för att effektivisera den europeiska flygtrafiktjänsten och presenterades för transportministrarna i december 2000. Vid toppmötet i Stockholm fastställdes att ett gemensamt europeiskt luftrum skall vara genomfört senast vid utgången av 2004.

Kommissionen lade i oktober 2001 fram förslag till förordningar (KOM (2001) 123 slutlig) och (KOM (2001) 564 slutlig), vilkas syfte är att möjliggöra genomförandet av det gemensamma europeiska luftrummet. Förslagen presenterades i rådsarbetsgruppen i december 2001.

19.4.7 Rapportering av händelser inom civil luftfart

Kommissionen lade fram ett direktivförslag (KOM (2000) 847 slutlig), som innebär att EU inrättar ett system för utbyte av information om tillbud och olyckor inom den civila luftfarten. Syftet med systemet är att i statistiskt avseende sprida kunskap om olika typer av händelser inom den civila luftfarten samt därmed förbättra flygsäkerheten i Europa.

Direktivförslaget är tänkt att säkerställa att information som är viktig för säkerheten inom den civila luftfarten rapporteras, samlas in, lagras, skyddas och sprids så att analysen samt kontrollen av denna information underlättas. Förslaget syftar till att se till att uppgifterna samlas in och att alla som behöver får tillgång till dem. Det är sedan upp till medlemsstaterna att avgöra om man vill analysera uppgifterna och vilken myndighet som skall samla in informationen.

Enligt förslaget skall medlemsstaten utse en behörig myndighet med uppgift att inrätta ett system för att samla in, utvärdera, bearbeta och lagra rapporter om händelser. Rapporter, relevant säkerhetsinformation från störningsrapporter, olyckor och allvarliga tillbud skall lagras i en databas. Medlemsstaterna skall delta i ett ömsesidigt informationsutbyte, där all information i databasen ställs till förfogande för andra medlemsstater. Det gäller bland annat de myndigheter som ålagts att utreda olyckor och tillbud inom den civila luftfarten, så att de kan dra lärdom av den information som finns i databasen.

Rådet behandlar för närvarande förslaget.

19.4.8 Bildandet av en ny europeisk luftfartsbyrå

Skr. 2001/02:160

Den viktigaste flygsäkerhetsfrågan under har varit att inrätta en ny europeisk byrå för luftfartssäkerhet, European Aviation Safety Agency (EASA). Kommissionens förslag till förordning om inrättandet av byrån behandlades med prioritet under det svenska ordförandeskapet. Byrån skall ersätta det europeiska organet JAA (Joint Aviation Authorities) som är ett samarbete mellan nationella myndigheter på flygsäkerhetsområdet. JAA arbetar med att ta fram säkerhetsregler för den civila luftfarten. Dessa regler kommer i framtiden att tillämpas under JAA:s överinseende.

Det svenska ordförandeskapet fick erkännande för ett målmedvetet och effektivt arbete med förordningsförslaget. Under hösten 2001 antog rådet en gemensam ståndpunkt och förslaget lämnades därefter till Europaparlamentet.

19.4.9 Luftfart och buller

EU:s transportministrar enades i april under det svenska ordförandeskapets ledning om gemensamma slutsatser vad gäller luftfart och miljö. Dessa slutsatser innehöll riktlinjer för hur medlemsstaterna skulle agera inför och under den generalförsamling som FN-organet för civil luftfart (ICAO) höll i september-oktober 2001.

Miljöfrågorna fick stor uppmärksamhet under ovannämnda generalförsamling. Den känsligaste frågan gällde vilka bulleråtgärder ICAO skulle acceptera. Medlemsstaterna ville kunna skärpa bulleråtgärderna genom att förbjuda de mest bullrande luftfartyg som i dag tillåts. Generalförsamlingen lyckades enas om en global miljöresolution, i vilken ICAO-länderna accepterar att världens regioner inom vissa ramar tillåter olika bulleråtgärder.

Mot bakgrund av ICAO:s miljöresolution har kommissionen i december 2001 lagt fram ett nytt direktivförslag om att inrätta regler och procedurer för att införa bullerrelaterade driftsbegränsningar vid gemenskapens flygplatser. Syftet är att genom gemensamma regler underlätta införandet av driftsbegränsningar mot mer bullersamma luftfartyg vid gemenskapens flygplatser. På så sätt kan man undvika att fler medborgare utsätts för flygbuller.

Direktivet är också tänkt att ersätta förordning (EG?) nr 925/1999, som förbjuder ljuddämpare på äldre luftfartyg. På så sätt kan EU lösa den så kallade artikel 84-dispyten med USA. Denna tvist handlar om att USA har anmält medlemsstaterna till ICAO:s råd med motiveringen att rådsförordning (EG) nr 925/1999 diskriminerar tredjeland.

19.4.10 Förhållandet till tredje land

EU och Central- och Östeuropa samt Cypern.

Kommissionens förhandlingar med tio central- och östeuropeiska stater samt Cypern om en utvidgning av den inre luftfartsmarknaden är

avslutade. Avtalen omfattar dock ej Ungern. Det finns förhoppningar om att avtalen skall kunna skrivas under år 2002. Skr. 2001/02:160

19.5 Transeuropeiska nät för transporter

19.5.1 Kommissionens förslag till ändring av riktlinjer för de transeuropeiska transportnäten TEN-T (nr 1692/96 EG)

Upprättandet och utbyggnaden av transeuropeiska nät inom transportsektorn har som särskilda mål att säkerställa en varaktig framkomlighet för personer och varor under bästa möjliga betingelser i socialt, säkerhetsmässigt och miljömässigt hänseende samt att integrera alla transportslag med beaktande av deras komparativa fördelar; skapandet av sysselsättning är en av de möjliga konsekvenserna av det transeuropeiska nätet.

De gällande riktlinjerna för TEN-T antogs 1996 och beskriver mål, prioriteringar och huvudlinjer för transportnätet samt den infrastruktur som omfattas av TEN. 14 större infrastrukturprojekt hade tidigare valts ut som särskilt prioriterade. Nätet skall införas gradvis till 2010.

I oktober 2001 presenterade kommissionen sitt förslag till ändringar av riktlinjerna för TEN-T (KOM (2001) 544 slutlig). Förslaget är det första steget i en planerad tvåstegsrevidering. Det utgår från en begränsad översyn av de gällande riktlinjerna i avvaktan på det förslag om en mer genomgripande revidering som kommissionen avser att lägga fram 2004. Sammanfattningsvis anger kommissionen att man till följd av:

- förseningar i genomförandet av vissa projekt,
- överbelastningen på många huvudförbindelser,
- den gradvisa avregleringen av järnvägsmarknaden,
- den förutsebara trafikutvecklingen,
- krav på ökad miljöhänsyn samt den översyn som redan gjorts av riktlinjerna,

bör sträva efter:

- att eliminera flaskhalsar på det befintliga eller planerade nätet utan att tillfoga några nya sträckningar och
- att man vid detta tillfälle bör uppdatera förteckningen över prioriterade projekt.

Dessutom blir det nödvändigt att revidera riktlinjerna 2004 för att beakta utvidgningen och bättre återge förändrade trafikflöden.

Konkret innebär detta att åtgärder skall vidtas för att bygga ut ett järnvägsnät för godstrafik, för att främja närsjöfart och transporter på inre vattenvägar, för att främja integrering av järnvägs- och lufttransporter samt för effektivare intelligenta transportsystem. Vidare föreslås tekniska anpassningar av planer och program, krav på strategiska miljöbedömningar (enligt direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan) i kommande projekt samt förbättrade förbindelser till tredjeland.

Kommissionen föreslår även en ändring i finansieringsförordningen (EG) nr 2236/95 för att snabbare eliminera vissa flaskhalsar. Förslaget innebär att det maximala bidraget höjs från 10 procent till 20 procent av byggkostnader för gränsöverskridande järnvägsprojekt som korsar naturliga barriärer och inom gränsområden till kandidatländerna.

19.5.2 Fördelning av stöd för år 2001

Rådets förordning (EG) nr 2236/95, reviderad genom förordning 1655/99, om allmänna regler för gemenskapens finansiella stöd på området för transeuropeiska nät utgör den rättsliga grunden för det ekonomiska stöd som genom årliga beslut i en finansieringskommitté fördelas till projekt av gemensamt intresse. Europaparlamentets och rådets beslut 1692/96/EG, reviderat i juni 1999, anger i sin tur vilka kriterier som måste vara uppfyllda för att medel skall kunna utbetalas. Det totala beloppet för stödet under förordningen (dvs. för alla sektorer av de transeuropeiska näten) uppgår till 4 600 miljoner euro för perioden 2000-2006. Av dessa har 3 128 miljoner euro avsatts för ett flerårigt program, det s.k. Multiannual Indicative Programme (MIP), som löper under perioden 2001-2006. Av dessa har 57 miljoner euro avsatts för svenska transportprojekt under perioden.

Kommissionen beslutade den 19 december 2001 om stöd till följande svenska projekt inom ramen för MIP:

- Citytunneln i Malmö (2 miljoner euro).
- Åtgärder på södra och västra stambanorna (varav 2 miljoner euro).
- Väg E6 genom Bohuslän (2 miljoner euro).

Bland de gemensamma projekt där Sverige deltar beviljades VIKING och Galileo stöd.

Kommissionen fattade den 17 december 2001 beslut om fördelning av de delar av stödet som är utöver MIP under 2001:

- Botniabanan, studier och järnvägsplaner (6,5 miljoner euro).
- Rulltrappförbindelse mellan avgångshallen på Arlanda flygplats och Arlandabanans station (1 miljon euro).

Totalt har svenska projekt beviljats 13,5 miljoner euro i bidrag under 2001.

20 Näringspolitik

EU:s näringspolitik skall säkerställa att nödvändiga förutsättningar finns för den europeiska industrins konkurrensförmåga. Unionens insatser skall inriktas på att påskynda industrins anpassning till strukturförändringar och främja ett gynnsamt näringslivsklimat.

Inom den europeiska unionen råder stor enighet om små och medelstora företags betydelse för tillväxt, konkurrenskraft, innovation och sysselsättning. Gemenskapens politik och program bidrar till att skapa en dynamisk företagsmiljö i Europa. Under det gångna året har konkurrenskrafts- och småföretagsfrågorna stått i fokus på industrirådets dagordning. Bland de frågor som diskuterats kan nämnas entreprenörskap, innovationer inkl. informations- och kommunikationsteknologins betydelse för den europeiska industrins konkurrenskraft. Dessutom har frågan om kapitalförsörjning till små och medelstora företag lyfts fram.

Aktiviteter under det svenska ordförandeskapet

Under det svenska ordförandeskapet genomfördes ett antal möten där medlemsländerna diskuterade Europas konkurrenskraft och entreprenörskap:

- informellt industriministermöte i Manchester, Storbritannien den 19–20 februari,
- SME Forum “Entrepreneurship for the future”, småföretagskonferens i Växjö den 19–20 mars,
- Europeiska rådet i Stockholm den 23–24 mars,
- industrirådet den 14–15 maj.

Vid det informella industriministermötet i Manchester möttes industriministrarna, kommissionärer och fem näringslivsrepresentanter för att diskutera hur medlemsstaterna gemensamt skall stärka Europas konkurrenskraft. Ett antal viktiga områden togs upp, bl.a.:

- ett ramverk på EU-nivå för företagande,
- tillgång till riskkapital och finansiella marknader,
- främjande av forskning och utveckling samt e-handel,
- åtgärder för att överbrygga kompetensklyftan (fokus på entreprenörskap).

Under småföretagskonferensen i Växjö, som handlade om “entreprenörskap för framtiden”, träffades representanter från medlemsstaterna, olika organisationer samt representanter från näringslivet för att utbyta erfarenheter om förutsättningarna för entreprenörskap och hur ett mer entreprenöriellt klimat stimuleras. Tre seminarier hölls om nytt/ungt entreprenörskap, immateriella tillgångar samt design i en kunskapsökonomi. Vid konferensen deltog ca 400 personer.

Vid industrirådets möte i maj antogs slutsatser om ”Entreprenörskap, IKT och e-business som faktorer för konkurrenskraft” (7924/01). Dessa syftar till att skapa ett bra klimat för e-affärer och entreprenörskap genom bland annat jämförelser av nationella och regionala strategier för att stödja e-affärer, främja kunskapen av att använda sig av e-affärer och stärka IT-kompetensen hos småföretag. Slutsatserna baseras på ett meddelande från kommissionen ”Helping SMEs to Go Digital”, där ett antal undersökningar visar att framförallt småföretag i Europa är sämre på att använda sig av Internet för att göra affärer än småföretag i konkurrentländer, främst USA.

Vid rådets möte i december diskuterades vikten av att hålla högt tempo när det gäller att främja entreprenörskap och stärka konkurrenskraften hos små och medelstora företag för att nå målet från Lissabon att Europa skall vara världens mest konkurrenskraftiga region år 2010. Slutsatserna om ”implementering av målen antagna i Lissabon inom området företagspolitik” (14203/01), som antogs av rådet, betonar detta. Slutsatserna bygger på ett antal rapporter, bl.a. den s.k. konkurrenskraftsrapporten, olika resultattavlor och en rapport om den nya ekonomins inverkan på företag. Vid industrirådet i december antogs även slutsatserna ”kapitalförsörjning för små och medelstora företag” (14188/01).

Arbetet med att genomföra den europeiska stadgan för småföretag, som godkändes under 2000, har påbörjats. Stadgan behandlar tio områden som bör prioriteras inom företagspolitiken. Områden som tas upp är bland annat utbildning i entreprenörskap, regelförbättring, förbättrad tillgång på online-tjänster, ytterligare förbättring av den inre marknaden, skatte- och finansiella frågor, stärkande av den tekniska kapaciteten hos småföretag samt förbättrad information till företag. Medlemsstaterna har under hösten rapporterat olika åtgärder inom stadgans område till kommissionen. Kommissionen skall i sin tur, varje år till Europeiska rådets vårmöte, inkomma med en rapport till rådet som redovisar hur medlemsstaterna har arbetat med de olika frågorna.

Inom ramen för gemenskapens fleråriga program för företag och företagare, särskilt små och medelstora företag (2001 – 2005) har en rad aktiviteter ägt rum under 2001. Euro Info Centre-nätverket (EIC) har fortsatt informera små och medelstora företag om EU, den inre marknaden, EU-program och finansieringsmöjligheter samt förmedlat affärskontakter mellan svenska och europeiska företag. Dessutom har nätverket genomfört ett stort antal seminarier på temat hur euron påverkar små företag. Under året har fyra partnerskapsmässor (Partenariat, Interprise och IBEX) genomförts där ca 440 svenska företag deltog.

Under 2001 har ett tiotal s.k. ”BEST procedure projects” startats inom ramen för det fleråriga programmet för företag och företagare. Projekten syftar i första hand till erfarenhetsutbyte mellan medlemsländerna om olika insatser för att stimulera entreprenörskap och småföretag. Områden för jämförelser är exempelvis entreprenörskapsutbildning, regler för företagsetableringar, främjande av e-handel och insatser för att stimulera s.k. företagsänglar.

En rapport om genomförandet av handlingsplanen för att främja företagare och konkurrenskraft har tagits fram av kommissionen. Rapporten redovisar olika initiativ och åtgärder som medlemsstaterna och kommissionen genomför inom områden som främjande av entreprenörskap, utbildning och kompetensutveckling, regelförenkling, finansiering och forskning och utveckling.

Kommissionen presenterade under året även ett antal rapporter om Europas konkurrenskraft, bland annat konkurrenskraftsrapporten, som ger en sammanfattande bild av konkurrenskraftssituationen inom EU i

jämförelse med USA och Japan. Årets rapport hade fokus på innovationer och IT. Kommissionen har också presenterat olika resultattavlor, bland annat "Innovation Scoreboard" och "Enterprise Policy Scoreboard". Sverige uppvisar goda resultat på flera områden i förhållande till andra medlemsstater.

Näringspolitiska frågor diskuteras förutom i rådet även i kommissionens generaldirektörsgrupp (Enterprise Policy Group I). Gruppen träffas regelbundet för att diskutera idéer, förslag och utredningsinsatser som underlag för diskussionerna i industrirådet. Under året har gruppen bland annat diskuterat entreprenörskapsfrågor, prestanda-analys, informations- och kommunikationsteknologi, integrering av hållbar utveckling i näringspolitiken samt EU:s olika finansieringsinstrument och nätverk. Under året har kommissionen tillsatt en referensgrupp som består av representanter från näringslivet i de olika medlemsstaterna den s.k. "Enterprise Policy Group II".

Under 2001 har också ett arbete med kvantitativa mål inom näringspolitiken inletts. Detta har diskuterats vid ett antal tillfällen bland annat vid den informella industriministerkonferensen i Manchester och av industrirådet i maj och december. Kvantitativa mål skall enligt kommissionen vara frivilliga och bygga på initiativ av prestandaanalys och dess resultattavlor. Indikatorerna skall vara få, relevanta och statistiskt säkerställda. Kommissionen vill införa kvantitativa mål inom sju områden: entreprenörskap, regelverk, inre marknadens funktionssätt, tillgång till riskkapital, tillgång till humankapital, tillgång till teknik samt innovationer och kunskap. En expertgrupp har tillsatts av kommissionen för att arbeta vidare med detta. Arbetet med regelförenkling har fortskridit under året med fortsatt hög prioritet, se avsnitt 8.3.

Kommissionens generaldirektorat för företagspolitik har under året arbetat fram ett diskussionspapper om kooperativ, där ett seminarium vid en konferens i Gävle var en avstämningsspunkt. Avsikten är att papperet samt de synpunkter som kommer in skall ligga till grund för ett officiellt dokument från kommissionen under 2002.

20.2 Integration av hållbar utveckling

För arbetet med integrering av miljö och hållbar utveckling är det väsentligt att utveckla ny teknik som kan bidra både till industrins konkurrenskraft och en hållbar utveckling. En viktig förutsättning för detta är ett bra innovationssystem med goda möjligheter för introduktion av ny teknik på marknaden. Det är också viktigt att stärka dialogen om hållbar utveckling mellan politiska beslutsfattare och marknadens aktörer och att utveckla användningen av incitament som är anpassade till marknadens funktion.

Vid rådets möte i april 1999 antogs slutsatser om hur arbetet med integrering av miljö och hållbar utveckling i industripolitiken skall genomföras. Vid industrirådet i november antogs en rapport som sedan presenterades vid Europeiska rådets möte i Helsingfors i december 1999. Avsikten var att frågan skulle följas upp vid industrirådets möte i maj

2001 och att strategin i sin helhet skulle vara klar till toppmötet i Göteborg i juni 2001. Skr. 2001/02:160

Under förberedelserna drev Sverige frågan bland annat genom att försöka förmå kommissionen att ta fram ett underlag för utarbetande av en strategi för integration av hållbar utveckling. Kommissionen visade sig dock ovillig att ta fram ett sådant dokument. Sverige valde därför att utarbeta ett s.k. non-paper (dvs. ett dokument som klargör Sveriges position och som syftar till att påverka förhandlingsresultatet) rörande en strategi för integration av hållbar utveckling i näringspolitiken. Arbetet med dokumentet påbörjades under hösten 2000 och avslutades i januari 2001. Dokumentet överlämnades till rådet i februari 2001. Industriministrarna antog i maj 2001 slutsatser som rörde en strategi för integration av hållbar utveckling i näringspolitiken. I slutsatserna framhåller industriministrarna betydelsen av att alla tre dimensionerna av hållbar utveckling beaktas vid utarbetande av en strategi. Ministrarna pekar också på vilka frågor som är av betydelse inom de tre dimensionerna. Slutsatserna följs nu upp dels inom det fleråriga programmet för företag och företaggaranda och dels inom en arbetsgrupp under generaldirektörerna för industri som kommissionen har bildat.

20.3 Konkurrensfrågor

Under år 2001 fortsatte arbetet med att modernisera och effektivisera tillämpningen av konkurrensreglerna. Arbetet bedrivs dels i syfte att möjliggöra ökade insatser i fråga om bekämpning av allvarliga överträdelser av förbuden, dels som en förberedelse inför EU:s förestående utvidgning. Kommissionen presenterade i september 2000 ett förslag till ny rådsförordning (KOM (2000) 582 slutlig), som huvudsakligen är baserat på innehållet i den vitbok som kommissionen antog i april 1999 (KOM (1999) 101 slutlig). Förslaget innebär att den gällande ordningen, med prövning av individuella undantag för visst samarbete mellan företag tas bort och ersätts av ett legalundantag. Ingripanden avses i större utsträckning grundas på klagomål. Förslaget innebär också en mer aktiv roll för de nationella konkurrensmyndigheterna och domstolarna i fråga om tillämpningen av EG:s konkurrensregler. Kommissionens förslag har behandlats inom ramen för en rådsarbetsgrupp under hela 2001, varav det första halvåret under svenskt ordförandeskap. Sverige är generellt sett mycket positivt till moderniseringsarbetet därför att det skapar större marknadseffektivitet. Moderniseringen är även en förutsättning för utvidgningen. Till detta kommer att reformen underlättar för företagen.

Nya EG-förordningar om gruppundantag för avtal om forskning och utveckling förordning (EG) nr 2659/2000 respektive för specialiseringsavtal förordning (EG) nr 2658/2000 antogs i november 2000 och trädde i kraft den 1 januari 2001. Ett tillkännagivande för principerna för bedömning av horisontella samarbetsavtal, dvs. samarbetsavtal mellan företag som verkar i samma handelsled, presenterades av kommissionen den 6 januari (2001/C 3/02).

Kommissionen har under året inlett en översyn av sitt tillkännagivande från 1997 om avtal av mindre betydelse vilka inte omfattas av förbudet i EG-fördragets artikel 81(1). Under hösten 2001 har vidare ett arbete påbörjats med en översyn av rådets förordning (4064/89/EEG) om kontroll av företagskoncentrationer och kommissionen presenterade i december 2001 en grönbok i frågan. Vidare har ett utkast till utvärderingsrapport över förordning (EG) nr 240/96 om gruppundantag för tekniköverföring behandlats under hösten. Kommissionen lade fram en slutlig utvärderingsrapport i december och har inbjudit tredje parter att reagera på förslaget. Kommissionen har under året också påbörjat arbetet med att ta fram ett nytt program som rör förutsättningarna för nedsättning av sanktioner (s.k. leniencyprogram). Under året har kommissionen även fortsatt sin översyn av nuvarande förordning (EG) nr 1475/95 om tillämpning av fördragets artikel 85.3 på vissa grupper av försäljnings- och serviceavtal för motorfordon. Kommissionen presenterade hösten 2000 en utvärderingsrapport rörande detta gruppundantag. En hearing med anledning av rapporten anordnades av kommissionen i februari 2001. Något förslag till framtida ordning hade inte presenterats av kommissionen vid utgången av år 2001.. Sverige har haft möjlighet att framföra synpunkter på kommissionens förslag genom deltagande i de rådgivande kommittéerna.

Kommissionen har en central roll vid tillämpningen av EG:s konkurrensregler. Kommissionen samråder därvid med medlemsstaternas konkurrensmyndigheter. Under år 2001 mottog den svenska konkurrensmyndigheten Konkurrensverket drygt 500 ärenden från kommissionen inom ramen för nämnda samrådsförfarande. Ett stort antal av dessa ärenden rörde företagssamgåenden. Ett uppmärksammat fusionsärende var det planerade samgåendet mellan SEB och Föreningssparbanken. I detta ärende valde parterna att avbryta samgåendet under pågående prövning hos kommissionen. Ärendet har föranlett en debatt om huruvida företag i små medlemsstater diskrimineras vid tillämpningen av EG:s konkurrensregler.

20.4 Statsstöd

Möjligheterna att lämna statligt stöd till näringslivet i EU begränsas genom särskilda gemenskapsbestämmelser, de s.k. statsstödsreglerna. Syftet med reglerna är att motverka otillbörligt konkurrensnedvridande stöd som kan störa den inre marknadens funktion. Kommissionen övervakar medlemsstaterna och skall, med vissa undantag, lämna sitt godkännande innan nya eller ändrade stöd betalas ut.

Under 2001 har statsstödsområdet förts högre upp på den politiska agendan. Vid toppmötet i Stockholm i mars formulerade Europeiska rådet en rad slutsatser inom ramen för Cardiff-processen med sikte på att öka EU:s konkurrenskraft. För att åtgärda de sedan tidigare konstaterade alltför höga nivåerna stöd inom EU fastslogs att medlemsstaterna till 2003 skall påvisa en minskning av det statliga stödet i förhållande till BNP. Rådet pekade också på behovet av en omorientering av stödet till övergripande målsättningar av gemenskapsintresse, inklusive mål för

regional utjämning. Under det belgiska ordförandeskapet har dessa slutsatser följts upp med ytterligare diskussioner vid en informell ministerkonferens i Genval i oktober och genom vissa kompletterande slutsatser i samband med industrirådets möte den 5 december. Som ett led i arbetet har kommissionen under sommaren presenterat en resultattavla för statligt stöd. Denna kommer att presenteras årligen och bl.a. utnyttjas för att följa upp hur volymen stöd inom medlemsstaterna utvecklas över tiden.

Det pågående arbetet för att modernisera statsstödsreglerna har förts vidare under 2001. För att kunna hantera mer rutinartade ärenden på ett enklare sätt publicerades i januari (EGT L 10, 13.1.2001) ett antal förordningar, s.k. gruppundantag, som ger möjlighet för medlemsstaterna att verkställa stöd utan föregående prövning av kommissionen. Gruppundantag har därmed etablerats för stöd till små och medelstora företag, stöd till utbildning samt för stöd av mindre betydelse (i praktiken en kodifiering av tidigare bestämmelser om s.k. försumbart stöd). Under hösten har kommissionen presenterat ett förslag till nytt gruppundantag för stöd till sysselsättning. Ambitionen är att också på detta område kunna införa gruppundantag, vilket kan väntas ske under 2002.

Förutom arbetet med gruppundantag har kommissionen efter samråd med medlemsstaterna beslutat om vissa nya riktlinjer och meddelanden m.m. som anger gränserna för sådant stöd som kan anses förenligt med EG-fördraget. Statligt stöd för att främja riskkapitalförsörjning är ett sådant område. Här innebar tidigare gällande bestämmelser svårigheter att förverkliga mer betydande insatser från medlemsstaterna. I det meddelande om statligt stöd och riskkapital som publicerades i augusti 2001 (EGT C 235, 21.8.2001) har kommissionen banat väg för en mer positiv hållning till sådant statligt stöd. Detta sker dock på vissa villkor. Åtgärder innebärande statligt stöd medges endast för att komma till rätta med marknadsmisslyckanden och om de är fokuserade på de mindre och växande företagens särskilda behov.

Ytterligare exempel på nya bestämmelser gäller kommissionens riktlinjer om stöd till kortfristiga exportkreditförsäkringar (EGT C 217, 2.8.2001). Här har kommissionen beslutat om ett snävare utrymme för statlig inblandning, vilket är en följd av de senaste årens utveckling av möjligheterna att få försäkringar på kommersiella villkor.

Ett område som tilldragit sig särskilt intresse under 2001 berör s.k. tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Som en uppföljning av kommissionens meddelande om dessa tjänster (EGT C 17, 19.1.2001) och slutsatser som fastställts vid toppmötet i Nice, diskuterades med medlemsstaterna i juni 2001 vissa konsekvenser till följd av den utveckling som skett enligt rättspraxis på området. Tolkningar av vissa avgöranden av EG-domstolen och Förstainstansrätten pekade på behovet av att i enlighet med EG-fördragets artikel 88.3 förhandsanmäla till kommissionen samtliga fall av statliga stöd där medlemsstaterna intervenerar för att tillgodose tillgången på dessa tjänster. En ytterligare rapport (KOM(2001) 598 slutlig) har därefter presenterats av kommissionen inför Europeiska rådets möte i Laeken. Vid inre marknads-, konsument- och turismministrarnas möte den 26 november beslutades om vissa slutsatser som betonar behovet av att bland annat

klarlägga rättsläget i förhållande till konkurrens- och statsstödsreglerna. En nyligen avkunnad dom i EG-domstolen (mål C-53/00) synes dock kunna ge stöd för den tidigare tolkning av rättsläget som gällt och därmed att anmälningsskyldighet för statligt stöd inte nödvändiggörs i varje enskilt fall. I ljuset av förda diskussioner och rådets slutsatser om klarlägganden återstår att se hur frågan skall hanteras.

Inom kulturpolitikens område kan nämnas att kommissionen i november tillkännagav principer för hur reglerna om statligt stöd skall tillämpas på radio och TV i allmänhetens tjänst (EGT C 320, 15.11.2001). Principer för hanteringen av statligt stöd till biografsektorn har också berörts i ett meddelande från kommissionen (KOM(2001)534, 26.9.2001). För närmare information om dessa dokument hänvisas till kapitlet 30, Kultur och media.

När det gäller andra sektoriella stöd har under året behandlats ett antal frågor. Till följd av händelserna i USA den 11 september uppkom ett behov av riktade åtgärder inom luftfartssektorn. En särskild grupp för försäkringsfrågor enades i oktober om vissa riktlinjer för tillfälliga statliga garantier i syfte att säkerställa ett skydd för tredje man motsvarande den nivå som funnits före terrorattackerna.

Den ständigt återkommande frågan om stöd till varvsindustrin har också behandlats under året. För information på denna punkt hänvisas till avsnittet 20.6.2.

Enskilda ärenden med specifik svensk anknytning har under år 2001 bland annat gällt det nya sjöfartsstöd som föreslagits av regeringen (prop. 2000/01:27). Efter prövning av kommissionen kunde stödet godkännas i slutet av oktober 2001. Det förnyade stödet till risktäckande kassaservice genom Posten AB anmäldes under hösten till kommissionen, vilket skedde i ljuset av ovan nämnd diskussion om s.k. tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Andra ärenden som är föremål för kommissionens prövning gäller nedsättningen av CO₂-skatt och en stödordning för bidrag till skogsägare till följd av stormfällningar i södra Sverige. Anmälan har också skett när det gäller förlängning till utgången av 2002 för stöd till småskalig elproduktion och miljöbonus för vindkraftsproducerad el.

Inom området regionalt stöd kan nämnas regeringens förslag (prop. 2001/02:4) om en nedsättning av de sociala avgifterna i stödområde A, att gälla fr.o.m. den 1 januari 2002. Utrymmet för denna åtgärd har till följd av statsstödsreglerna begränsats till att utgöra ett stöd av mindre betydelse, eller s.k. försumbart stöd. Då stödbeloppet per företag inte överstiger 100 000 euro per företag under en tid av tre år kan stödet utnyttjas utan föregående prövning av kommissionen (jmf. bestämmelserna om gruppundantag ovan). Den tidigare nedsättningen av socialavgifterna som utgick i norra Sverige var inte beloppsmässigt begränsad och underkändes av kommissionen i december 2000 då stödet inte ansågs förenligt med EG-fördraget.

Fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen (EKSG) har en giltighetstid på 50 år och löper ut den 23 juli 2002, vilket för med sig att hela det juridiska systemet och alla förfaranden som rör EKSG upphör att gälla. Kol- och stålindustrin kommer därefter att omfattas av EG-fördraget och vara underkastad samma regler som andra industrigrenar. När EKSG-fördraget upphör krävs emellertid att någon tar ansvar för fortsatt förvaltning av EKSG:s ännu oavslutade finansiella ärenden och tar över dess tillgångar och skulder.

I den resolution om tillväxt och sysselsättning som Europeiska rådet antog i Amsterdam 16-17 juni 1997, uppmanades kommissionen att inför EKSG-fördragets utgång lämna lämpliga förslag för att säkerställa att inkomsterna från reserverna skulle användas för forskning och utveckling inom kol- och stålområdet. Två rådsresolutioner har angivit att EKSG:s tillgångar och skulder skall övertas av de återstående gemenskaperna, att forskningen inom kol- och stålområdet skall upprätthållas även efter juli 2002 och finansieras genom EKSG:s medel.

För att genomföra rådets intentioner arbetade kommissionen därefter fram tre beslut innehållande finansiella och forskningsmässiga riktlinjer för verksamheten efter EKSG-fördragets utgång. Dessa presenterades för rådet i september 2000. Efter en diskussion om förslagets rättsliga grund arbetade det franska ordförandeskapet fram ett utkast till protokoll som vid regeringskonferensen i Nice antogs som en bilaga till Nice-fördraget. Protokollet gav den rättsliga grund som krävdes för det fortsatta arbetet.

Under det svenska ordförandeskapet förhandlade Sverige framgångsrikt de tre rättsakterna och nådde en politisk överenskommelse vid rådsmötet i maj. Inget formellt beslut kunde emellertid fattas, eftersom det var villkorat av Europaparlamentets yttrande och ratificeringen av Nice-fördraget.

Eftersom det irländska folket sedermera röstade nej till Nice-fördraget har det belgiska ordförandeskapet därför tvingats hitta en alternativ lösning av problemet med en rättslig grund för besluten. Då Nice-fördraget inte väntas hinna bli ratificerat i tid har ett förslag till mellanstatligt beslut presenterats om att den till Nice-fördraget fogade rättsliga grunden skall tillämpas provisoriskt från den 24 juli 2002. Förslaget behandlas ännu och kan tidigast antas under det spanska ordförandeskapet. Sverige var drivande i denna fråga och ställer sig därför positivt till att en tillfällig lösning tas fram, så att inte kol- och stålindustrins forskning drabbas av avbrott.

20.6 Branschfrågor

20.6.1 Varvsindustrin

Kommissionen lämnade den 30 juni ett förslag till en ny tillfällig stödordning för den europeiska varvsindustrin. Förslaget riktar sig till de marknadssegment som är särskilt utsatta för konkurrens från den

koreanska varvsindustrin. Förslaget har tillkommit efter ett flertal försök från kommissionens sida att genom förhandlingar med Korea komma överens om ökad öppenhet och tillgänglighet till information som rör den koreanska varvsindustrins handelsvillkor.

Förslaget till stöd till varvsindustrin är begränsat till containerfartyg och produkt- och kemikalietankers och uppgår till maximalt 14 procent av kontraktsvärdet. Stöd över 6 procent måste notifieras och godkännas av kommissionen, och det kommer bara att kunna godkännas om det står helt klart att stödet behövs för att behålla kontraktet inom EU. Kommissionens förslag bygger på marknadsinformation från 1997 till november 2000 vilken har behandlats i en TBR-rapport (Trade Barriers Committee) och som godtagits av medlemsländerna. Denna rapport ligger till grund för valet av stödberättigade fartygskategorier och kommer att uppdateras av kommissionen.

Kommissionen har för avsikt att inleda en WTO-process så snart som förslaget till stödmekanism antagits, medan industrirådet uppmanade kommissionen redan den 14 maj 2001 att initiera en WTO-process så snart som möjligt.

Förslaget behandlades vid industrirådet den 5 december 2001, men kunde inte antas då det inte fanns någon kvalificerad majoritet för förslaget.

20.6.2 Återvinningsindustrin

Under år 1999 bildades ett forum för återvinningsindustrin (Recycling Forum). Inom forumet diskuterades vissa förslag till åtgärder som kommissionen lagt fram i ett tidigare meddelande. I forumet deltog en stor bredd av offentliga och privata intressenter. Forumet skall bland annat bedöma om det är möjligt och meningsfullt att inrätta ett permanent organ – ett europeiskt återvinningscentrum. Ett avslutande forum där slutrapporten från forumet diskuterades hölls den 28 januari 2000. Efter det överlämnades slutrapporten till kommissionen. Enligt rapporten skall inledningsvis ett virtuellt återvinningscentrum bildas. Detta arbete har inletts under 2001 och sker framför allt i samarbete mellan branschen och kommissionen. I slutrapporten konstateras vidare att det finns ett behov av att förtydliga avfallslagstiftningen när det gäller definitionen av avfall. Detta arbete har påbörjats inom ramen för TAC-kommittén. Nämnas kan också att forumet konstaterade att kvoter i syfte att främja utnyttjande av återvunnet papper inte är en lämplig metod.

20.6.3 Skogsnäringen

EU har ingen gemensam skogspolitik. Flera förordningar behandlar dock helt eller delvis frågor av intresse för skogen och skogsnäringen. Förordning (EG) nr 2158/86 om skydd av gemenskapens skogar mot skogsbränder och förordning (EG) nr 3258/86 om skydd av gemenskapens skogar mot atmosfärisk nedsmutsning förlängdes under det finska ordförandeskapet t.o.m. 2001. Det svenska EU-ordförandeskapet hade planerat för en omförhandling av dessa båda förordningar. På grund

av förseningar från kommissionens sida med förslag till nya eller en ny förordning har de båda förordningarna förlängts t.o.m. utgången av 2002.

Ett särskilt skogsindustriforum arrangeras årligen av kommissionen och den europeiska skogsindustrin. Skogsindustriforumet som förläggs i ordförandelandet hölls i Stockholm i juni 2001. Forumet är tänkt att skapa former för en dialog mellan skogsindustrin och representanter för såväl kommissionen som medlemsstaterna.

21 Turism

Turism och sysselsättning

Inre marknadsrådet antog slutsatser om turism och sysselsättning den 21 juni 1999. Kommissionens rådgivande kommitté för turism med uppgift att underlätta informationsutbyte, samråd och samarbete i fråga om turism ansågs vara det lämpligaste forumet för att genomföra rådets slutsatser. Kommissionen tillsatte tillsammans med medlemsstaterna fyra arbetsgrupper inom de områden som rådet angivit – information, utbildning, kvalitet och hållbar utveckling. I början av 2001 bildades en arbetsgrupp om IT (ur arbetsgruppen om information). Sverige har deltagit i samtliga arbetsgrupper.

Vid rådet (inre marknad, konsument och turism) den 30 november 2000 presenterade kommissionen en lägesrapport om uppföljningen av rådets slutsatser om turism och sysselsättning (KOM(2000) 696 slutlig). I lägesrapporten redogör kommissionen för de delrapporter med förslag till rekommendationer som presenterats av arbetsgrupperna hösten 2000 och för det fortsatta arbetet.

Arbetsgrupperna lämnade sina slutrapporter i juni 2001. Kommissionären Liikanen redogjorde för arbetet vid ett ministermöte i Brügge den 1 juli 2001. En sammanfattning av arbetsgruppernas förslag presenterades. Kommissionens rådgivande kommitté för turism diskuterade rapporterna vid ett möte den 5-6 september 2001. Vid rådet (inre marknad, konsument och turism) den 27 september 2001 redogjorde ordförandeskapet för sina slutsatser från mötet i Brügge den 1 juli 2001. Vid samma rådsmöte redogjorde ordförandeskapet även för sina slutsatser från en konferens ”Turism för alla” i Brügge den 2 juli 2001.

Vid rådet (inre marknad, konsument och turism) den 26 november 2001 presenterade kommissionen ett meddelande med förslag till det framtida arbetet inom den europeiska turismen grundat på de fem arbetsgruppernas slutrapporter med förslag på åtgärder (KOM(2001) 665 slutlig).

22 Energi

EG-fördraget har inte något specifikt avsnitt som behandlar energi. De gemensamma åtgärder som finns på energiområdet har framför allt utvecklats inom ramen för den inre marknaden och som en del av gemenskapens miljöpolitik.

22.1 Den inre marknaden för energi

22.1.1 Den inre marknaden för energi (el och gas)

Rådet antog i december 1996 direktivet om gemensamma regler för den inre marknaden för el (96/92/EG). Enligt direktivet skall medlemsstaterna ha genomfört direktivet i nationell rätt senast den 19 februari 1999. I juni 1998 antog rådet direktivet om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas. Direktivet skall ha genomförts senast den 10 augusti år 2000. Direktiven bygger på samma principer (tillgång till nätet, ömsesidighet, subsidiaritet och gradvis öppnande av marknaden), men beaktar samtidigt de särskilda villkoren för de respektive marknaderna.

I slutsatserna från Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 uttalas att liberaliseringen av bland annat energimarknaderna (el och gas) skall påskyndas. Den 13 mars 2001 presenterade kommissionen Europaparlamentets och rådets förslag till ändring av direktiven 96/92 och 98/30/EG om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas samt Europaparlamentets och rådets förslag till förordning med villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel (KOM (2001) 226 slutlig). Syftet med ändringarna är att fullfölja genomförandet av en gemensam marknad för el i enlighet med slutsatserna från rådsmötet i Lissabon.

Liberaliseringen av el- och gasmarknaderna behandlades vid Stockholmsmötet med ambitionen att enas om en tidtabell för full marknadsöppning. Någon sådan kunde man dock inte enas om. Däremot uttalades ett stöd för målet att öppna upp el- och gasmarknaderna i slutsatserna. Behovet av att återkomma till tidtabellsfrågan pekades ut som central för att nå målet att marknaderna inom dessa sektorer skall öppnas så snart som möjligt. Rådet uppmanades att snarast behandla kommissionens förslag och kommissionen anmodades att utvärdera situationen inom dessa sektorer i sin rapport till Europeiska rådets vårmöte i Barcelona 2002 för att möjliggöra ytterligare åtgärder. Kommissionens förslag har behandlats i rådsarbetsgruppen under det svenska och det belgiska ordförandeskapet. Vid ministermötet i december 2001 hölls en debatt om den inre marknaden för el och gas samtidigt som ordförandeskapet överlämnade en lägesrapport angående arbetet med kommissionens förslag.

Sverige anser att det är angeläget att EU:s arbete med att undanröja hinder för väl fungerande gemensamma el- och gasmarknader genomförs effektivt och skyndsamt. Sverige är också positivt till flertalet av de ändringar av direktiven som föreslås av kommissionen liksom till den specifika tidplanen för marknadsöppning. När det gäller förordningen om regler för gränsöverskridande handel med el är Sveriges grundinställning positiv, eftersom ett fungerande regelverk inom detta område är en nyckelfråga för att utveckla och integrera den inre marknaden för el i Europa.

22.1.2 Integration av miljö och hållbar utveckling

Energiministrarna antog under det svenska ordförandeskapet en resolution för att förstärka 1999 års strategi för hållbar utveckling på energiområdet. I resolutionen uppmanas kommissionen att närmare utveckla flera nya åtgärder. Dessa utgör bland annat:

- Pilotprojekt för internationell handel med gröna certifikat.
- Översyn av medlemsstaters energisubventioner.
- Åtgärder för att främja användning av förnybara energikällor, särskilt sådan som baseras på biomassa.
- Underlätta användningen av Kyotoprotokollets flexibla mekanismer som gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling samt fortsätta utveckla ett EU-system för handel med utsläppsrätter.

Samtidigt beslutades att en uppföljning av strategin skall göras före utgången av år 2002.

22.2 Förnybara energikällor

Den 10 maj 2000 beslutade kommissionen, efter en lång process med flera förseningar, om ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av el från förnybara energikällor på den inre marknaden för el (KOM (2000) 279 slutlig). Förslaget presenterades av kommissionen vid rådsmötet den 30 maj 2000. Vid rådsmötet den 5 december 2000 nåddes en politisk överenskommelse om direktivförslaget och den 23 mars 2001 nåddes en gemensam ståndpunkt.

De svåraste frågorna att enas om i rådet gällde nivåerna på de referensvärden för nationella mål som redovisas i en bilaga till direktivet och definitionen av biomassa. Europaparlamentets första behandling ledde till en rapport där bland annat en snävare definition av förnybara energikällor, bindande nationella mål, en tioårsperiod innan ett gemensamt stödsystem trädde i kraft och ursprungsgaranti för all el även el producerad med fossila bränslen och kärnkraft förespråkas.

Under det svenska ordförandeskapet genomfördes den andra behandlingen i Europaparlamentet och det fördes kontinuerliga diskussioner mellan ordförandeskapet och Europaparlamentet för att nå en överenskommelse. Den 2 juli 2001 beslutade Europaparlamentet om ändringsförslag i andra behandlingen och den 27 september 2001 kunde rådet

genom ett skriftligt förfarande acceptera parlamentets ändringsförslag. Den 27 oktober 2001 publicerades direktivet (2001/77/EG) i EGT.

Huvudkomponenterna i direktivet är tillämpningsområde, definitioner av förnybara energikällor, nationella mål, framtida förslag om gemensamt stödsystem i EU, ursprungsmärkning, förenkling och harmonisering av administrativa regler samt vissa elnätsfrågor.

För Sverige har det varit viktigt att systemet för att främja el från förnybara energikällor på den inre marknaden av el baseras på konkurrens, flexibilitet och öppenhet. Sverige har därför förespråkade att de nationella målen skall vara indikativa, att ett harmoniserat stödsystem för Europa tas fram och att reglerna i direktivet blir förenliga med en väl fungerande konkurrensutsatt elmarknad.

22.3 Andra energifrågor

Energieffektivisering

Kommissionen beslutade redan i april 2000 om ett meddelande med en handlingsplan för ökad energieffektivitet i gemenskapen (KOM (2000) 247 slutlig). Såväl vid rådsmötet i maj som i december 2000 antogs slutsatser. De förstnämnda välkomnade handlingsplanen och angav bland annat att kommissionen i nära samråd med medlemsstaterna och andra aktörer bör göra en fortsatt prioritering mellan de åtgärder som föreslagits i handlingsplanen. Slutsatserna i december behandlade energieffektivisering med horisontella kriterier och instrument för val av åtgärder för energieffektivisering samt prioriteringar mellan sådana på kort respektive lång sikt.

Kommissionen presenterade därefter i maj 2001 ett förslag till direktiv som rör byggnaders energiprestanda (KOM (2001) 226 slutlig). Syftet med direktivet är att främja en effektivare energianvändning i byggnader för att nå Kyotomålen och också minska EU:s importberoende i enlighet med kommissionens grönbok för försörjningstrygghet. Grundstenarna i direktivet utgörs av att en integrerad metod för beräkning av hur energinormer skall användas, att energinormer skall fastställas på medlemsstatsnivå och användas för nya byggnader och vid större renoveringar av befintliga byggnader, att energicertifikat skall utfärdas samt att regelbundna inspektioner av pannor och ventilation (kylning) skall göras.

Förslaget prioriterades högt av det belgiska ordförandeskapet och vid ministermötet i december nåddes en överenskommelse om allmänna riktlinjer, dvs. en politisk överenskommelse i avvaktan på Europaparlamentets yttrande från första behandlingen. Basen för överenskommelsen var ett kompromissförslag som i avgörande delar innebar en ökad flexibilitet i fråga om direktivets genomförande. Förslaget hade dessförinnan varit utsatt för en omfattande kritik från många medlemsstater, som framfört invändningar mot bristande flexibilitet, kostnadseffektivitet och subsidiaritet.

Även Sverige kunde alltså stödja kompromissförslaget som ordförandeskapet lade fram. Sverige hade emellertid betydande

invändningar mot tidigare utkast till direktivförslag, men lyckades påverka förslaget i en mer flexibel riktning, bland annat genom ett mer kostnadseffektivt genomförande. Sverige hade särskilt invändningar mot omfattningen av inspektion av villapannor, som skulle ha inneburit betydande kostnader utan att motsvarande vinster genom energibesparing kunde nås. Kompromissen innebar ett inslag av frivillighet och att Sverige som ett alternativ till inspektioner kan genomföra informations- och rådgivningsinsatser om alternativa uppvärmningssystem. Vidare berörs nu endast pannor som eldas med icke förnybara bränslen.

Grönbok – mot en europeisk strategi för trygg energiförsörjning

Kommissionen presenterade grönboken om en europeisk strategi för försörjningstrygghet för energi vid industri/energirådet den 5 december 2000 (KOM (2000) 769 slutlig). I grönboken konstateras att medlemsstaterna inom EU blir allt mer beroende av importerad energi för sin försörjning, samtidigt som de internationella energimarknaderna fortsatt bedöms känsliga för störningar. Enligt grönboken ställer arbetet med att minska utsläppen av klimatpåverkande gaser krav på en ny energipolitik samt mycket stora investeringar inom energiområdet. Inom EU har man hittills inte genomfört någon heltäckande och förutsättningslös diskussion av försörjningssäkerheten.

Grönboken utmynnar i ett antal frågor där försörjningstryggheten kopplas samman med framförallt pågående arbete med att fullfölja den inre marknaden för energi samt inom klimatområdet. I enlighet med kommissionens ambition har de frågor som tas upp i grönboken varit föremål för bred diskussion med olika intressentgrupper under året.

Under det svenska ordförandeskapet antogs vägledande slutsatser med riktlinjer för det fortsatta arbetet med en strategi för försörjningstrygghet för energi i gemenskapen. Vidare höll rådet en allmän diskussion om försörjningstrygghet. Grönboken har däremot inte behandlats särskilt av det belgiska ordförandeskapet under hösten. På rådsmötet i december presenterade kommissionen en interimrapport om resultatet från samrådet om grönboken och en kortare diskussion hölls.

Med stöd av resonemangen i nämnda grönbok lade kommissionen den 18 september 2001 fram ett förslag till rådets förordning om statligt stöd till stenkolsindustrin (KOM (2001) 423 slutlig). Förslaget är främst föranlett av att EKSG-fördraget löper ut i juli 2002, men kommissionen hämtar sitt främsta motiv för förslagen i försörjningstrygghetsproblematiken.

Förslaget formulerar regler för fortsatt statligt stöd till utvinning av stenkol efter fördragets utgång. Behandlingen har inletts i rådsarbetsgruppen, där majoriteten av medlemsländerna har framfört invändningar mot bristande stramhet i förslaget och mot att en nationell produktionsbas för att nå försörjningstrygghet lagts som främsta grund för förslaget. Även Sverige har framfört att förslaget är tveksamt både ur konkurrens- och miljösynpunkt och att det finns bättre sätt att tillgodose försörjningstrygghet för stenkol. Sverige vill snarare se stödet som ett avtrappande omstruktureringsstöd.

Den pågående energialogen mellan EU och Ryssland som inleddes 2000 är central för utvecklingen av den nordliga dimensionen och omfattar främst förutsättningar för ökade olje- och gasleveranser från Ryssland till EU. Förbättrade ramvillkor för energiinvesteringar i Ryssland och stabil tillgång till energi är av avgörande betydelse för den långsiktiga ekonomiska utvecklingen i Östersjöområdet. Inom ramen för energialogen med Ryssland inrättades under våren 2001 fyra arbetsgrupper inriktade på investeringar, energistrategier och energibalanser, tekniköverföring och infrastruktur samt energieffektivisering och miljö. Arbetsgruppernas resultat redovisades vid toppmötet mellan EU och Ryssland i Moskva under våren 2001. Vid toppmötet i Bryssel hösten 2001 antogs en separat deklARATION och det beslutades att upprätta en högnivågrupp för samarbetet inom energiområdet. Högnivågruppen skall avge sin första rapport till nästa toppmöte våren 2002. EU:s intresse för utvecklingen av det regionala energisamarbetet skall ses mot bakgrund av dess betydelse för EU:s försörjningstrygghet som helhet.

23 Den gemensamma jordbrukspolitiken

Regeringens övergripande prioritering för ordförandeskapet i EU:s ministerråd för såväl jordbruks-, livsmedels- som fiskeripolitiken var helhetssynen på livsmedelskedjan, dvs. sambandet mellan det sätt på vilket livsmedelsproduktionen bedrivs och livsmedlens kvalitet. Produktionen skall vara säker, hållbar ur ett såväl miljömässigt, ekonomiskt som socialt perspektiv samt ske under etiskt acceptabla former. Inför toppmötet i Göteborg skulle hållbar utveckling lyftas fram, vilket innebar att arbetet med en fortsatt integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling i jordbrukspolitiken, den s.k. Cardiff-processen, prioriterades. De etiska aspekterna på livsmedelskedjan skulle prioriteras genom att fokusera på djurskyddsfrågor. Sveriges ambition var också att för de marknadsregleringar, t.ex. socker och olivolja, där kommissionen lade fram förslag verka för reformer i en marknadsorienterad riktning.

Hösten 2000 förvärrades BSE-krisen (Bovin Spongiform Encefalopati) och i början av 2001 spred sig mul- och klövsjukan till ett antal medlemsländer. Hanteringen av främst de veterinära aspekterna, men även de marknadsrelaterade aspekterna av den uppkomna krisen, blev därmed högt prioriterade under ordförandeskapet.

Med anledning av ordförandeskapet hölls ett antal konferenser i Sverige, bland annat en internationell djurskyddskonferens och EU equus 2001 där bland annat hästens betydelse i dagens samhälle diskuterades. På Food Chain 2001 – safe, sustainable, ethical diskuterades helhetssynen på livsmedelskedjan. Resultatet av konferensen diskuterades av EU:s jordbruksministrar och ansvariga kommissionärer på det informella mötet i Östersund.

Målsättningarna för ordförandeskapet uppnåddes i och med att beslut fattades och rådsslutsatser antogs i alla frågor som stod på dagordningen.

Andra halvåret 2001 fattades beslut bland annat om att förenkla marknadsordningen för får- och getkött och om tydligare äggmärkning. I november antog FAO:s konferens ett nytt internationellt avtal om jordbrukets växtgenetiska resurser, en process i vilken EU spelat en konstruktiv roll. Vidare fortsatte arbetet med förordningen om animaliska biprodukter livsmedelsmyndigheten och vissa foderfrågor. Mul- och klövsjukan diskuterades vid en konferens i december. De nya förslag som presenterades under hösten handlade bl.a. om märkning och spårbarhet av GMO, märkning av allergena ingredienser och bekämpning och övervakning av zoonoser.

23.1 Marknadsordningarna för animalier

23.1.1 Nötköttskris till följd av BSE

Genomförandet av Agenda 2000 fortsatte under året och innebar bland annat sänkta interventionspriser och ökat direktstöd som kompensation till lantbrukaren. Till följd av BSE-krisen var marknadssituationen pressad med låga producentpriser som resultat. Konsumtionen var under året cirka 10 procent lägre än föregående år. I syfte att återskapa balans på marknaden beslutade rådet i juni, det sista mötet under svenskt ordförandeskap, om ett åtgärdsprogram för sektorn innebärande höjda maximala kvantiteter för intervention, sänkt djurtäthet och minskade kvoter för antalet stödberättigade djur. Kommissionen fattade beslut om att tillåta intervention av kött från äldre djur och kött från kor i syfte att stabilisera marknaden. Effekterna av rådets och kommissionens beslut tillsammans med utslaktningarna till följd av mul- och klövsjukes-epidemin under våren har medfört att 800 000 ton kött dragits bort från marknaden och att balans därmed har återskapats.

23.1.2 Enklare regelverk för får- och getkött

Jordbruksrådet beslutade i december om ett förslag till förenklingar av regelverket för får- och getkött. Förutom förenklingar innebär beslutet också att de tidigare marknadsprisberoende stöden skall ersättas av ett i förväg fastställt stödbelopp per djur. Reformen beslutades i december och innebär en ökad budgetbelastning med ca 100 miljoner euro. Det nya regelverket tillämpas från och med 1 januari 2002.

23.1.3 Tydligare äggmärkning

Äggmärkningen skall ange om värphönsen hållits i burar eller varit frigående inom- eller utomhus från den 1 januari 2004. I juli 2001 antogs tillämpningsföreskrifter med mer detaljerade regler om hur märkningen skall se ut, utföras med mera. Från den 1 januari 2002 får endast tre olika beteckningar förekomma vid märkning av ägg med produktionssystem:

Ägg från frigående höns utomhus, ägg från frigående höns inomhus samt ägg från burhöns. Därutöver finns den ekologiska märkningen som regleras i annan ordning. Skr. 2001/02:160

23.2 Marknadsordningarna för vegetabilier

23.2.1 Sänkta spannmålspriser och nya möjligheter för ekologiska producenter

Den 1 juli sänktes, enligt Agenda 2000-beslutet, interventionspriset för spannmål med ytterligare 7,5 procent samtidigt som producenterna kompensades genom höjd arealersättning. Sänkningen av interventionspriset tillsammans med en stark amerikansk dollar har inneburit att priset på spannmål inom EU legat på världsmarknadsnivå för de flesta spannmålsslagen. Med undantag för råg har därför spannmål under hösten exporterats från EU utan exportbidrag. Det har för de flesta spannmålslag inte heller förekommit några importtullar under senare delen av hösten

Under det svenska ordförandeskapet beslutade ministerrådet om att tillåta jordbrukare som har en ekologisk produktion att odla foderbaljväxter på den areal som de enligt arealersättningsystemet måste ta ur produktion.

23.2.2 Ingen reform av marknadsordningen för ris

Kommissionen lämnade ett reformförslag till rådet under 2000. Detta förslag kritiserades hårt av medlemsländerna och det fanns inte någon möjlighet att nå beslut. Förslaget var därför "begravt" redan före det svenska ordförandeskapet. Tillfälligt har kommissionen löst situationen genom att skärpa kvalitetskriterierna för det ris som producenterna kan anmäla till intervention. Kommissionen planerar att lämna ett nytt reformförslag i samband med halvtidsöversynen av beslutet om Agenda 2000.

23.2.3 Sockerreform drivs till beslut

Efter långa och hårda förhandlingar kunde det svenska ordförandeskapet, till jordbruksrådet i maj, presentera en kompromiss som samtliga medlemsstater ställde sig bakom. Marknadsordningen förlängs med fem år, lagerstöd avskaffas och Italien, Spanien, Portugal samt Finland tillåts lämna visst nationellt stöd. Vidare skall kommissionen göra en studie över marknadssituationen, kvotsystemet, priserna och konkurrenssituationen mot bakgrund av unionens åtaganden mot tredjeland. Rapporten skall presenteras i början av 2003 och skall om nödvändigt följas av lämpliga förslag.

23.2.4 Bomullsreform

Skr. 2001/02:160

Efter två års diskussioner fattade jordbruksrådet i april 2001, under det svenska ordförandeskapet, enhälligt beslut om bomullssektorn. Beslutet innebär att budgetkontrollen stärks genom att stödet reduceras mer än tidigare vid produktion över en viss kvantitet. Vidare införs miljöåtgärder i sektorn. Inom EU produceras bomull i Grekland och Spanien.

23.2.5 Kommissionsrapport om frukt och grönsaker får kritik

Under det svenska ordförandeskapet i EU presenterade kommissionen en översynsrapport om hur regelverket för frukt och grönsaker har fungerat efter reformen 1996. Rapporten var huvudsakligen deskriptiv i syfte att vara en utgångspunkt inför översynen av sektorn. Många medlemsstater var besvikna över bristen på förändringsförslag och ansåg att utvärderingen i rapporten var otillräcklig. Vissa medlemsstater önskade enträget fortsatt stöd till producenter av nötter då tioårsplanen för förbättring av kvalitet och saluföring skulle upphöra. Denna fråga har därefter fortsatt att diskuteras under 2001 och i november lade kommissionen ett förslag om en förlängning med ett år av stödet till nötsektorn.

23.2.6 Bananer – uppgörelse till slut

Den reviderade marknadsordningen för bananer som trädde i kraft den 1 januari 1999 befanns vara oförenlig med internationella handelsåtaganden. Sedan dess har därför förslag till en ny importregim diskuterats bland medlemsländerna och även med berörda handelspartners. I april gjorde gemenskapen upp med främst USA om ett fortsatt kvotsystem för bananer. Systemet skall avvecklas efter fyra år och ersättas med en enhetlig tull. Uppgörelsen innebär att de amerikanska handelsrestriktionerna mot EU avvecklas. Följdändringar i licensfördelning och regelverk beslutades under resten av året i förvaltningskommittén för bananer samt i jordbruksrådet i december.

23.2.7 Komplicerade märkningsregler för vin

Vid jordbruksrådet i december fattades beslut om en mindre ändring av reglerna för omstrukturering av vinodlingar. I förvaltningskommittén för vin, inom kommissionen, har ett mödosamt arbete lagts ned på att utarbeta regler för genomförande av den 1999 beslutade marknadsordningen för vin, t.ex. nya märkningsregler för vinprodukter. Diskussionen kommer att fortsätta under 2002.

23.2.8 Olivolja till beslut

Det svenska ordförandeskapet lyckades genom ett beslut att reformera marknadsordningen för olivolja så att den kunde träda i kraft senast den 1 november 2001. Reformen innebar förlängning av regelverket för

produktionsstöd till den 1 november 2003, inrättande av stöd till s.k. aktörsorganisationer, krav på att alla odlingar fr.o.m. 1 november 2003 skall kunna identifieras och ändringar gällande klassificering och namnbeteckningar.

Vid jordbruksrådet i november röstade Sverige, emot förslag om ändring av förordning (EEG) nr 2262/84 om särskilda bestämmelser för olivolja. Förslaget innebar en treårig förlängning av medlemsstaternas möjlighet att söka medfinansiering från EU för kontrollåtgärder i sektorn. Sverige anser att kontroller skall finansieras med nationella medel.

23.2.9 Utsäde – införande av en budgetstabilisator

Jordbruksrådet beslutade i december om stödsystemet för utsäde 2002/03 och 2003/04. Beslutet innebär fortsatt samma stöd per kilo för samtliga arter utom för engelskt rajgräs. För engelskt rajgräs förekom tidigare olika stödnivåer för tre olika kategorier vilka nu förs samman till en. Dessutom införs en budgetstabilisator som i praktiken innebär en kvotering av hur mycket stöd som kan betalas ut i respektive medlemsstat. Sverige förespråkade en mer marknadsanpassad lösning och röstade därför som ensamt land emot förslaget i jordbruksrådet.

23.2.10 Humlestödet förlängs

Det svenska ordförandeskapet föreslog en kompromiss som innebar att stödordningen förlängs med tre år med översyn efter två år, vilket samtliga medlemsstater kunde acceptera vid jordbruksrådet i juni.

23.3 Säljfrämjande åtgärder på jordbruksområdet – extra åtgärder för nötkött

Under året fortsatte arbetet med att ta fram en tillämpningsförordning för säljfrämjande åtgärder på den inre marknaden. En specifik förlängning av det nuvarande systemet gjordes för säljfrämjande åtgärder för nötkött beroende på den till följd av BSE-krisen kraftiga konsumtionsnedgången.

23.4 Förenkling av jordbrukslagstiftningens tillämpning

Rådet beslutade under året om förenklingar för småbrukare. Ansökningsförfarandet för småbrukare som beviljas areal- och/eller djurbidrag underlättas. Systemet skall genomföras under en provperiod åren 2002–2005 och är frivilligt för medlemsstaterna och producenterna att delta i. En tillämpningsförordning arbetades fram under hösten.

En förenkling av tillämpningsförordningen för det integrerade administrations- och kontrollsystemet, IAKS, arbetades också fram under hösten. Förenklingarna innebär att systemet blir lättare för myndigheterna att administrera. Även här underlättas producenternas ansökningsförfarande. Förändringarna träder i kraft 1 januari 2002.

Under året beslutades om förenkling och ökad flexibilitet vid statistiska undersökningar som skall utföras för att bestämma produktionskapaciteten för odlingar med vissa slag av fruktträd.

23.6 Geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar

Inom ramen för systemet för registrering och skydd av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar enligt rådets förordning (EEG) nr 2081/92 föreslog kommissionen den kommitté som upprättats enligt rådsförordningen att "Bayerisches Bier" skulle registreras som en skyddad geografisk beteckning. Sverige och andra medlemsstater motsatte sig detta varför kommissionen i kommittén inte fick nödvändig majoritet för sitt förslag. I enlighet med det föreskrivande förfarandet överlämnade därför kommissionen förslaget till rådet. I rådet fick emellertid kommissionen kvalificerad majoritet för sitt förslag varför registreringen bifölls. Sverige röstade även i rådet mot förslaget. Sverige anser att termen "bajerskt öl" är generisk och syftar på en i Sverige mycket vanlig tillverkningsmetod för öl.

23.7 Landsbygdsutveckling

En viktig del i beslutet om en reformerad jordbrukspolitik inom Agenda 2000 var antagandet av en ny förordning om stöd till utveckling av landsbygden. I enlighet med den nya landsbygdsförordningen beslutades i september 2000 om ett svenskt miljö- och landsbygdsprogram, LBU-programmet, för perioden 2000–2006.

Det bakomliggande regelverket för programmet har gällt sedan 1 januari 2000 men i praktiken har många av åtgärderna inte börjat tillämpas förrän senare. Programmet, vilket omfattar totalt cirka 23 miljarder kronor, gäller ekologiskt hållbart jordbruk samt ekonomiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden.

23.7.1 Ekologiskt hållbar utveckling främjas

I åtgärderna för ett ekologiskt hållbart jordbruk ingår följande åtgärder: Ersättningar för miljövänligt jordbruk, kompensationsbidrag i mindre gynnade områden, stöd till investeringar i jordbruksföretag och kompetensutveckling på miljöområdet. Andra åtgärder är insatser i skogen som syftar till att höja dess ekologiska värde samt projektstöd för restaurering av slätterängar och betesmarker och för anläggning av våtmarker och småvatten.

I åtgärderna för ekonomiskt och socialt hållbar utveckling som syftar till uthållig tillväxt och regional balans, landsbygdsutveckling och ökad sysselsättning ingår följande fem åtgärder: Investeringsstöd, startstöd till unga jordbrukare, förbättrad bearbetning och saluföring, kompetensutveckling samt projektstöd för utveckling av landsbygden. Till investeringar, startstödet och förbättrad bearbetning och saluföring har ansökningarna om stöd vida överstigit tillgången på medel.

Jordbruksverket har haft i uppdrag att genomföra en översyn av det svenska miljö- och landsbygdsutvecklingsprogrammet mot bakgrund av målen och vunna erfarenheter. I uppdraget ingick även att bedöma de sammanlagda effekterna av, och förutsättningarna för, att tillföra ytterligare EU-medel för de åtgärder som eventuellt föreslås genom en tillämpning av modulering, dvs. att överföra generella areal- och djurstöd till riktade stöd för miljö- och landsbygdsutveckling. Uppdraget redovisades den 31 december 2001.

23.8 Miljöåtgärder i jordbruket

23.8.1 Integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling förs framåt

Under det svenska ordförandeskapet antogs ett antal slutsatser om hur integreringen av miljöhänsyn och hållbar utveckling i den gemensamma jordbrukspolitiken skulle följas upp och utvärderas. Viktiga delar i slutsatserna är för det första att kommissionen i samband med halvtidsutvärderingen av Agenda 2000 åren 2002–2003 skall bedöma politikens effekter på miljön och hållbar utveckling. Kommissionen skall även för alla kommande förslag göra en kvalitativ bedömning av dess effekter för miljön och hållbar utveckling. Ytterligare en viktig punkt är att nuvarande strategi skall revideras 2002–2003.

I februari presenterade kommissionen ett arbetspapper om indikatorer för den ekonomiska och sociala dimensionen av hållbart jordbruk och landsbygdsutveckling som ett första viktigt steg för att utveckla verktyg för uppföljning och utvärdering av de ekonomiska och sociala dimensionerna. Kommissionen uppmanades av Särskilda jordbrukskommittén (SJK), under svenskt ordförandeskap, att fortsätta sitt arbete med att utveckla indikatorer för alla tre dimensionerna och studera behovet av statistik.

Under det svenska ordförandeskapet presenterade även kommissionen ett meddelande om statistiska uppgifter för indikatorerna när det gäller övervakning av integration av miljöhänsyn i den gemensamma jordbrukspolitiken. Meddelandet behandlades därefter under det belgiska ordförandeskapet och kommissionen uppmanades att fortsätta sitt arbete och kontinuerligt avrapportera till SJK.

23.8.2 Jordbruket med i åtgärdsplan för biologisk mångfald

Skr. 2001/02:160

I februari 1998 lade kommissionen fram ett meddelande till rådet och Europaparlamentet om en strategi för biologisk mångfald. Strategin fick i juni samma år stöd av både rådet och Europaparlamentet. Av strategin framgår att särskilda åtgärdsplaner för politikområdena jordbruk, fiske, naturresurser samt bistånd och ekonomiskt samarbete skall utarbetas och genomföras. I mars 2001 överlämnade kommissionen dessa åtgärdsplaner till rådet och Europaparlamentet.

Det svenska ordförandeskapet lade fram ett antal slutsatser i jordbruksrådet, där en av de viktigaste är att effekterna för den biologiska mångfalden skall ingå i de rapporteringar som kommer göras när det gäller integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling i den gemensamma jordbrukspolitiken. Slutsatserna innebär också att medlemsstaterna skall definiera hoten mot den biologiska mångfalden i jordbruket och rapportera dessa senast under 2003. Effekterna för den biologiska mångfalden skall också beaktas när man genomför och utvecklar den gemensamma jordbrukspolitiken. Slutsatserna antogs enhälligt vid jordbruksrådet i juni 2001.

23.8.3 Ekologiska livsmedel och ekologisk produktion

Vid rådets möte (jordbruk) i juni 2001, under svenskt ordförandeskap, fattade medlemsstaternas jordbruksministrar enhälligt beslut om att anta slutsatser om en europeisk aktionsplan för ekologiska livsmedel och ekologisk produktion. I slutsatserna erkänns ekologisk produktion som en väg att uppnå en hållbar utveckling. Medlemsstater, kommissionen och andra intressenter föreslås dela med sig av idéer om hur produktion, förädling, handel och konsumtion av ekologiska produkter skall underlättas. Rådet uppmärksammar även det ökade intresset för ekologiska produkter hos konsumenterna i Europa. Avslutningsvis inbjuds kommissionen att analysera möjligheterna att ta fram en europeisk aktionsplan för att främja ekologiska livsmedel och ekologisk produktion. Kommissionen har nu tagit initiativ till diskussioner om vad medlemsstaterna anser bör ingå i en aktionsplan samt hur och i vilken takt arbetet bör fortskrida.

23.8.4 Kadmium i gödselmedel

I september 2001 lade kommissionen fram sitt förslag till förordning om gödselmedel (KOM (2001) 508). Förslaget innebär dels att de generella reglerna i nuvarande direktiv som rör EG-gödselmedel separeras från sådana regler som enbart avser vissa typer av gödselmedel, dels att tekniska specifikationer lyfts ut ur den legala texten och placeras i ett annex.

Förslaget innebär även att Sverige, Finland och Österrike t.o.m. den 31 december 2004 får förbjuda saluföring av gödselmedel som innehåller kadmium i koncentrationer som överstiger de vid anslutningstillfället gällande nationellt fastställda koncentrationerna dvs. för Sveriges del 100

g per ton fosfor. Sverige har även för att säkerhetsställa att de nuvarande svenska reglerna kan tillämpas fram till dess att beslut fattas om den nya förordningen beslutat att hos kommissionen ansöka om beslut om ett tillfälligt undantag enligt fördragets artikel 95.4. Kommissionens beslut förväntas komma under 2002.

23.9 Internationella fördraget om jordbrukets växtgenetiska resurser antaget

Den tredje november antog FAO:s konferens med överväldigande majoritet ett nytt internationellt avtal om jordbrukets växtgenetiska resurser. Därmed var sju års ibland mycket besvärliga förhandlingar till ända.

Avsikten med förhandlingarna var att få till stånd ett legalt bindande internationellt avtal i harmoni med konventionen om biologisk mångfald och att etablera internationella regler som stimulerar till såväl bevarande som hållbart nyttjande av de genetiska resurserna. Förhandlingarna var komplicerade, eftersom det gällde att jämka samman de tekniskt och ekonomiskt starka, men relativt genresursfattiga, industriländernas ståndpunkter med krav och behov hos de genresursrika, men jämförelsevis tekniksvaga, utvecklingsländerna. Genom avtalet kommer ett multilateralt system för förenklat tillträde till genetiska resurser och vinstdelning vid deras användning att byggas upp. Därmed kan tidsödande och komplicerade förhandlingar vid varje enskild transaktion, som innebär att genetiska resurser från ett land överförs till ett annat, undvikas för flertalet viktiga jordbruksgrödor. Detta är av stor betydelse för forskningen och utvecklingen och på sikt för livsmedelssäkerheten, särskilt som inget enskilt land i dag är oberoende av omvärlden i fråga om växtgenetiska resurser. Tyvärr saknas emellertid, trots stora ansträngningar från främst EU, flera viktiga grödor som sojaböna, jordnöt, oljepalm och tomat i det multilaterala systemet.

EU har under hela förhandlingsprocessen spelat en konstruktiv och medlande roll. Detta var inte minst fallet under det svenska ordförandeskapet, då förhandlingarna var inne i sitt mest intensiva skede och då mycket av den slutliga framgången grundlades.

Fördraget är nu öppet för signering och ratificering. Ambitionen är att EU och dess medlemsstater skall vara bland de första att ratificera det.

23.10 Fytosanitära frågor

Det fytosanitära arbetet under det svenska ordförandeskapet kom att domineras av förberedelsearbetet inför det tredje mötet med interimskommissionen för fytosanitära åtgärder (ICPM) i Rom i april. I samverkan med det belgiska jordbruksministeriet tog det svenska ordförandeskapet initiativ till en första gemensam genomgång för EU- och EPPO-medlemsländerna vilket uppskattades och underlättade de följande diskussionerna. EPPO är den regionala organisationen för Europa i samband med växtskyddskonventionen (ICPP) och ICPM och består av 43

medlemsländer. Vid ICPM-mötet kunde sedan bland annat fem nya normer antas, frågor kring samverkan mellan växtskyddskonventionen och konventionen om biologisk diversitet föras vidare, samt procedurer för normarbetet och dispythantering beslutas.

I juni presenterades kommissionens förslag om ändring huvuddirektivet på det fytosanitära området 2000/29/EG. Direktivet harmoniserar reglerna i medlemsstaterna på växtskyddsområdet och utfärdar bestämmelser om att medlemsstaterna skall vidta vissa åtgärder. Förslaget om ändringar syftar till att öka samordningen ytterligare och behandlar frågor som samverkan mellan tull och växtskyddsmyndigheter, harmonisering av importavgifter, kommissionens kontroller och medlemsstaternas skyldighet att genomföra kontroller. Förslaget är ännu inte färdigbehandlat utan beslut beräknas fattas under våren 2002.

23.11 Djurskydd och djurhälsa

23.11.1 Mul- och klövsjuka

Mul- och klövsjuka är en av de mest smittsamma djursjukdomarna och drabbar klövbärande djur som exempelvis nötkreatur, svin, får och getter.

En allvarlig epidemi av mul- och klövsjuka drabbade Storbritannien under året. Det första utbrottet konstaterades den 20 februari och en knapp månad senare bekräftades fall av sjukdomen i Frankrike, Nederländerna och Irland. Storbritannien har rapporterat om totalt 2030 utbrott, varav det senaste inträffade den 30 september, Frankrike har haft två utbrott, Nederländerna har rapporterat om 26 utbrott, medan Irland bara har haft ett utbrott.

Kommissionens Ständiga veterinärkommitté fattade fortlöpande beslut för att stoppa smittspridningen, bland annat genom långtgående transportrestriktioner. I och med att utbrotten har upphört har också restriktionerna successivt kunnat släppas.

I december anordnade det belgiska ordförandeskapet en internationell konferens för att ta till vara alla lärdomar i samband med utbrotten och för att utvärdera den efterföljande bekämpningen.

23.11.2 Bekämpning av klassisk svinpest

Klassisk svinpest är en allvarlig sjukdom med hög dödlighet som kan drabba tamsvin och vildlevande svin. Förekomst av sjukdomen skapar problem vid handel med svin och svinprodukter inom och mellan länder. Utbrott av klassisk svinpest har skett i flera medlemsstater under senare år med omfattande ekonomiska förluster som följd. Sjukdomen förekommer kontinuerligt i vildsvinspopulationer i vissa områden inom EU samt i kandidatländerna.

Kommissionen presenterade ett förslag till nytt direktiv som konsoliderar äldre direktiv och inför nya och strängare regler när det gäller bekämpandet av svinpest. Syftet är att beakta de senaste rönen och

erfarenheterna av hur sjukdomen skall utrotas samt att utveckla nya diagnosmetoder och vacciner. Skr. 2001/02:160

Den nya rättsakten utgår från nu gällande bestämmelser som innehåller regler om t.ex. anmälningsskyldighet för djurägare och veterinär samt användandet av vaccination endast i nödfall. De nya bestämmelserna innehåller dock en hel del kompletteringar och i flera fall skärpningar av det tidigare regelverket. Som exempel på nya regler kan nämnas förbud mot utfodring med matavfall till svin och att det införs bestämmelser om användning av så kallade markörvaccin (inom ramen för den gällande politiken om att endast vaccinera som en nödfallsåtgärd). Förslaget antogs 23 oktober och det nya direktivet 2001/89/EG om gemenskapsåtgärder för bekämpning av klassisk svinpest trädde i kraft i december.

23.11.3 Utgifter inom veterinärområdet

Kommissionen lämnade under året förslag till ändring av rådets beslut 90/424/EEG vilket innebär att ytterligare två djursjukdomar, infektiös laxanemi och bluetongue, fördes upp på listan över ersättningsberättigade djursjukdomar. Sverige hade inget att invända mot att dessa sjukdomar fördes upp på listan men röstade nej till förslaget eftersom ersättning beträffande bluetongue skulle utgå till djurägare, inte bara för djur som myndigheter beslutat skulle avlivas, utan även för självdöda djur. Detta befaras kunna bidra till att djurägare i högre grad underlåter att kontakta veterinär vid misstanke om sjukdom.

23.11.4 Zoonoser

I augusti presenterade kommissionen en rapport om åtgärder för att skärpa övervakningen och bekämpningen av zoonoser i EU. Zoonoser är sjukdomar som kan smitta mellan djur och människa och tvärtom, och ofta överförs via livsmedel av animaliskt ursprung. En av de vanligaste zoonoserna är salmonella. Till rapporten är fogat ett förslag, som är uppdelat i ett direktiv om övervakning och en förordning om bekämpning. Direktivförslaget innebär obligatorisk övervakning av nio zoonoser, baserad på medlemsstaternas befintliga system, men kommissionen kan också införa gemensamma övervakningsregler på EU-nivå. Om smittskyddsläget i en medlemsstat kräver det kan övervakning av ytterligare ett antal zoonoser bli aktuell.

Förordningsförslaget innehåller regler för när man skall fastställa mål för bekämpningen. Den åtgärd som nämns är avlivning av smittade djur. Sverige anser dock inte att denna åtgärd är tillräckligt långtgående utan förordar dessutom mekanisk rengöring och sanering av djurstallarna. Sverige verkar för att föra ut den svenska synen på salmonellabekämpning i hela kedjan i arbetet med de nya EG-bestämmelserna. Under 2001 tog Sverige också initiativ till ett projekt i syfte att kartlägga smittvägar för campylobacter.

23.11.5 Smittskyddskrav vid resa med sällskapsdjur

Skr. 2001/02:160

I september 2000 presenterade kommissionen ett förslag till förordning om djurhälsovillkor vid s.k. icke-kommersiella förflyttningar av sällskapsdjur. Enligt förslaget får sällskapsdjur tillhörande djurgrupperna fåglar, fiskar, insekter, spindeldjur, reptiler och groddjur samt marsvin, hamstrar och kaniner föras in i EU från tredjeland samt flyttas mellan medlemsstaterna utan krav på hälsointyg eller andra djurhälsoåtgärder. För motsvarande förflyttningar av hundar och katter föreslås att djuren skall vara vaccinerade mot rabies samt ID-märkta genom tatuering eller mikrochips. Förslaget medger att Storbritannien, Irland och Sverige också får kontrollera vaccinationseffekten genom att kräva blodprov för kontroll av antikroppar mot rabies före införsel av hundar och katter. I förordningsförslaget anges att medlemsstater som har en särskild sjukdomssituation får ansöka hos kommissionen om tilläggsgarantier för att få ställa ytterligare djurhälsokrav. Kommissionen har förklarat att länder som är fria från rävens dvärgbandmask (en parasit som kan medföra allvarlig sjukdom hos människa) kan ansöka om att få kräva avmaskning före införsel av hundar och katter.

Diskussioner om förslaget påbörjades i en rådsarbetsgrupp under Sveriges ordförandeskap och fortsatte sedan under Belgiens ordförandeskap. Enighet kunde inte nås mellan medlemsstaterna, bland annat ifrågasätts att så många olika djurslag omfattas. Vidare ifrågasätts de föreslagna reglerna för rabieskontroll. Diskussionerna kommer att fortsätta. De flesta är dock positiva till att gemensamma regler skapas på området.

23.11.6 Skärpta foderbestämmelser

Arbetet med förslag till ny rättsakt beträffande främmande ämnen i foder, t.ex. mögeltoxiner och tungmetaller, fortsatte under året. I förslaget, som innebär striktare bestämmelser, ingår bland annat ett förbud mot utspädning av foderpartier med för högt innehåll av främmande ämnen. Detta förbud, som Sverige gav sitt stöd, har tidigare inte kunnat accepteras av vissa medlemsstater vilket medfört en utdragen beredning och försenat förslaget antagande. Genom att bland annat föreslå en övergångsperiod beträffande när bestämmelserna skall träda i kraft lyckades det svenska ordförandeskapet ena medlemsstaterna om en gemensam ståndpunkt, innebärande bland annat nämnda skärpningar av bestämmelserna. Förslaget kommer nu att behandlas en andra gång av Europaparlamentet.

I rådets direktiv 95/53/EG fastställs principerna för hur medlemsstaterna skall organisera den officiella kontrollen på djurfoderområdet. Mot bakgrund av de händelser som inträffat inom foderområdet, t.ex. dioxinskandalen i Belgien, har emellertid bestämmelserna i direktivet bedömts behöva skärpas. En gemensam ståndpunkt om ändringsförslaget antogs av rådet i februari 2001, innebärande bland annat förslag om inrättande av nationella beredskaps- och handlingsplaner, införande av en skyddsklausul samt bestämmelser om system för att informera om konstaterade risker härrörande från foder. De förslag till smärre ändringar som framförts av Europaparlamentet kunde accepteras av samtliga

medlemsstater samt av kommissionen och en överenskommelse om de nya bestämmelserna kunde fattas vid jordbruksrådet i juni.

För närvarande anges ingående råvaror i foderblandningar i fallande ordning, dvs. den kvantitativt största råvaran anges först varefter övriga råvaror anges gruppvis efter avtagande inblandning, utan angivande av inblandningsprocent. För att öka öppenheten lade kommissionen fram ett förslag om en mer exakt innehållsdeklaration, såväl kvalitativt som kvantitativt. Flertalet medlemsstater, inklusive Sverige, har intagit en mera avvaktande hållning till nödvändigheten av en innehållsdeklaration där den exakta mängden av varje råvara anges, medan detta har varit ett krav från Europaparlamentet. Efter ett förlikningsförfarande beslutades i oktober att mängden ingående råvaror skall anges med en procentsats men med en variationsvidd på +/- 15 procent. Sverige stödde denna kompromiss.

I ett förslag om ändring av rådets direktiv om främmande ämnen och produkter i djurfoder föreslog kommissionen, under sommaren, gränsvärden för dioxin i foder med syftet att därigenom sänka dioxinnivån i livsmedel. Bakgrunden till förslaget var bland annat dioxinkrisen i Belgien 1999. Förslaget fick inte kvalificerad majoritet vid omröstningen den 20 juli i Ständiga foderkommittén. Sverige ansåg bland annat att åtgärdsgränser, i stället för konventionella gränser, skulle införas samt att de föreslagna värdena var för låga. En åtgärdsgräns skulle kunna utgöra en "larmgräns" där orsak till en oväntad förhöjning underströks. Dessutom framfördes uppfattningen att det vetenskapliga underlaget var otillräckligt och att arbete borde inriktas på åtgärder mot orsakerna till dioxinförekomsten. Sverige fick ingen stöd för sin uppfattning. För att inte vara den enda medlemsstaten som röstade emot valde Sverige att rösta för förslaget på rådsmötet i november. Direktivet träder i kraft den 1 juli 2002.

Kommissionen presenterade i juli sitt förslag till ny förordning om genetiskt modifierade livsmedel och foder. Förslaget innefattar procedurer för riskbedömning och godkännande av ansökningar. Enligt förslaget skall genetiskt modifierade foder märkas så att det framgår att de är genetiskt modifierade eller att de är framställda från genetiskt modifierat (GM) material. När ett GM-foder inte är likvärdigt med dess konventionella motsvarighet skall även detta framgå av märkningen. Regler föreslås även för tillfällig och tekniskt oundviklig förekomst av "ytterst ringa spår" av GMO i produkten. Kommissionen räknar med att den nya förordningen kommer att träda i kraft om två år. Sverige välkomnar förslagen.

23.11.7 TSE (Transmissibel Spongiform Encefalopati, inkl. BSE, "galna ko-sjukan")

BSE har varit en stående punkt på agendan vid samtliga jordbruksråd under året, såväl under det svenska som under det belgiska ordförandeskapet. Baserat på bland annat slutsatser från rådsmöten under våren fattades flera beslut i syfte att göra livsmedel säkrare och återskapa konsumenternas förtroende. Bland besluten kan nämnas en utökning av

vävnader som innefattas i SRM-begreppet (specificerat riskmaterial) till att omfatta även ryggraden hos nötkreatur, får och getter äldre än 12 månader samt att inga ben från nötkreatur, får och getter får användas vid framställning av maskinurbenat kött. Vidare beslutades under våren bland annat om kompletterande bestämmelser för användningen av bearbetat animaliskt protein, t.ex. fiskmjöl och dikalciumfosfat till livsmedelsproducerande djur. Sverige var generellt positivt till de beslut som fattades men framhöll vikten av att hänsyn skall tas till risksituationen i berörda stater vid fastställandet av bestämmelser.

En politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt beträffande en gemensam TSE-förordning beslutades av jordbruksrådet i december år 2000. Förordningen kunde efter en andra behandling i Europaparlamentet beslutas i maj och trädde i kraft den 1 juli – Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 999/2001. Flera av bestämmelserna i förordningen utgår från en kategorisering av medlemsstater och tredjeländer i riskklasser när det gäller BSE. Eftersom kategoriseringen, som i huvudsak skall baseras på underlag från staten i fråga och bedömas av kommissionen, då ännu inte fanns, beslutades i juni om övergångsbestämmelser. En sådan bestämmelse var att förbudet mot användning av kött- och benmjöl till livsmedelsproducerande djur kvarstod i samtliga medlemsstater. Vidare beslutades om ett utökat testprogram på nötkreatur när det gäller BSE, som för svenskt vidkommande innebär att förutom alla s.k. "riskdjur" över 24 månaders ålder, skall även 10 000 nötkreatur äldre än 30 månader årligen testas.

BSE-smittade djur konstaterades under året i samtliga medlemsstater förutom i Sverige

23.11.8 Omhändertagande av självdöda djur och slakteriavfall

Förslaget till förordning gällande animaliska biprodukter (ABP) prioriterades under det svenska ordförandeskapet. Målsättningen med förordningen, som innehåller bland annat bestämmelser för hantering och användning av ABP för olika ändamål beroende på kategori av biprodukt, t.ex. SRM (specificerat riskmaterial), kadaver eller biprodukter av livsmedelskvalitet från normalslaktade djur, är att ersätta ett 30-tal befintliga regelverk på området. I förordningen anges således att t.ex. SRM skall destrueras genom bränning, medan ABP av livsmedelskvalitet från slaktade djur skall kunna användas som foder under vissa omständigheter. I förordningen ingår bland annat ett "förbud mot kannibalism", vilket t.ex. innebär att grisar inte skall få ges foder innehållande ABP från gris. Sedan den 1 januari 2001 gäller dock tillsvdare ett totalförbud mot utfodring av livsmedelsproducerande djur med t.ex. kött- och benmjöl. En överenskommelse om gemensam ståndpunkt beslutades vid rådsrådet i juni, vilken därefter har överlämnats till Europaparlamentet för en andra behandling. Förordningen beräknas kunna träda i kraft under år 2002. Sverige anser att förordningen är viktig, av främst smittspridningsskäl, och har under dess beredning aktivt arbetet för ett snabbt antagande.

I januari lade kommissionen inför rådet fram ett förslag om ändring av direktiv 91/630/EEG om minimiregler för skydd av svin. En del av förslaget bearbetades i rådsarbetsgrupp under svenskt ordförandeskap och en andra del, bilagan till rådsdirektivet, bearbetades i kommissionsarbetsgrupp. Tack vare en intensiv arbetstakt i rådsarbetsgruppen kunde politisk enighet om förslaget nås under svenskt ordförandeskap den 19 juni efter att Europaparlamentet yttrat sig i frågan den 11 juni.

Genom de nya reglerna kommer de största välfärdsproblemen som identifierats i kommissionens vetenskapliga rapport att åtgärdas. Det kommer att vara förbjudet att stänga in dräktiga suggor och gyltor i trånga, individuella bås eftersom de skall hållas i grupp större delen av tiden. Detta innebär att de bättre kan tillgodose sitt sociala behov. Det kommer även att vara förbjudet att binda upp djuren. I det nya direktivet finns även bestämmelser som förbättrar djurens miljö som minimimått på liggytor och totalytor för suggor och gyltor och krav på ständig tillgång till material att böka i samt grovfoder.

I november antog kommissionen ytterligare bestämmelser om svin då den nya bilagan till ovannämnda rådsdirektiv beslutades efter att enhälligt ha godkänts av den Ständiga veterinärkommittén. I bilagan anges vissa tekniska krav vid svinhållning. Den nya bilagan innehåller förbättrade standarder när det gäller krav på ljus- och ljudnivåer i stallar, ständig tillgång till vatten och material att sysselsätta sig med, restriktioner när det gäller stympning (t.ex. kastrering och svansklippning) och lägsta avvänjningsålder för smågrisar. Medlemsstaterna måste tillämpa de nya reglerna senast den 1 januari år 2003.

23.11.10 Djurtransporter

Kommissionen lämnade i december 2000 en rapport om medlemsstaternas erfarenheter efter genomförandet av rådets direktiv om skydd av djur vid transport. Syftet med rapporten är att analysera hur långt medlemsstaterna har kommit i genomförandet av gemenskapens lagstiftning om djurskydd vid transporter samt att lägga fram förslag till ytterligare åtgärder. Rapporten är inriktad på kritiska områden där situationen skulle kunna förbättras, särskilt genom ändringar i gemenskapens befintliga lagstiftning. Kommissionen framhåller i rapporten att flera stora områden kräver åtgärder, bland annat att mer resurser krävs för att medlemsländerna skall kunna genomföra lagstiftningen och att transporter av hästar från Central- och östeuropa till vissa medlemsländer för slakt är ett särskilt stort bekymmer. Dessutom framkommer att tekniska ändringar av rådets direktiv 91/628/EEG om skydd av djur vid transport är nödvändiga.

Den svenska uppfattningen är att rapporten är bra och tydlig samt att det är mycket viktigt att konkreta förslag följer. Det är också viktigt att rapporteringen till kommissionen fungerar bra. Alla medlemsstater måste ta sitt ansvar och med högsta prioritet se till att direktivet genomförs i lagstiftningen samt att tillsynen fungerar och att åtgärder vidtas när reglerna inte följs. Andra viktiga åtgärder är att begränsa transporttiderna

och avskaffa exportbidragen för levande djur. Kommissionen har i rapporten meddelat att den avser att undersöka åtgärder för att främja att djur slaktas närmare uppfödningssorten, vilket också är av stor betydelse för djurskyddet.

Kommissionen lade under våren fram förslag till ändring av förordning (EG) nr 411/98 om ventilation i vägfordon som används för djurtransporter i mer än åtta timmar.

Kommissionen föreslår bland annat att temperaturen inne i fordonet alltid måste hålla sig inom vissa angivna luftfuktighets- och temperaturintervall oavsett om fordonet rör sig eller är stillastående.

Det svenska ordförandeskapet markerade tydligt att djurskydd bör ges hög prioritet inom det europeiska samarbetet. En särskild rådsresolution om djurtransporter antogs vid rådsmötet i juni. Bakgrunden var bland annat bristerna i tillämpningen av gemensamma transportbestämmelser och de djurhälsokriser som unionen genomgått de senaste åren. Rådet uttalade bland annat att skärpta krav bör införas vid transporter och att nya initiativ bör planeras inom en nära framtid för att förbättra djurskyddet och djurens välbefinnande under transport. Kommissionen inväntar vetenskapliga kommitténs rapport och förväntas därefter lägga fram förslag till ändringar i rådets direktiv 91/628/EEG om skydd av djur vid transport i början av 2002.

23.11.11 Djuretik

Sverige har under lång tid arbetat intensivt med djurskydd och vill höja förändringstakten inom EU genom att mana till eftertanke inför djurhanteringen. Initiativet till en öppen debatt i jordbruksrådet om etiska aspekter på djurhållning togs på politisk nivå i inledningen av det svenska ordförandeskapet. Debatten ägde rum den 22 maj. Upprinnelsen var att det kontinuerligt avslöjas stora brister vid djurhållning och djurhantering inom unionen trots att det finns lagstiftning på både gemenskaps- och nationell nivå. Grym djurhantering upprör människor och människans förhållande till djuren är en fråga som diskuteras allt oftare i dagens samhälle. Syftet med debatten i rådet var att lyfta frågan om etiska aspekter på djurhållning till ett principiellt plan och utgångspunkten var att vi även fortsättningsvis skall ha ett samhälle med djur i människans tjänst.

Den öppna debatten om etiska aspekter på djurhållning följdes upp av en internationell konferens i Stockholm – ”Ethics and Animal Welfare” – den 29–30 maj som samlade 350 deltagare från Sverige och övriga EU-länder. Deltagarna kom från organisationer, ministerier, myndigheter och matproducerande företag med ansvar för djurhållning. Anförandena och diskussionerna betonade hur man på bästa sätt skall tillgodose djurs behov. Konferensen lyckades väl med att sätta fokus på djurs välbefinnande och vikten av att djur behandlas väl.

24 Livsmedelspolitiken

En stor del av livsmedelsområdet är totalharmoniserat, vilket innebär att det inte är tillåtet för de enskilda medlemsstaterna att ha vare sig strängare eller mer liberala bestämmelser. Det pågående arbetet inom gemenskapen innefattar såväl nyreglering som modernisering av det befintliga regelverket på området. Till grund för detta arbete ligger kommissionens vitbok om livsmedelssäkerhet (KOM (1999) 719 slutlig) som presenterades i januari 2000.

Under det svenska ordförandeskapet var frågor på livsmedelsområdet prioriterade. Målet var att driva arbetet framåt i största möjliga utsträckning i de frågor som var aktuella. När det gällde förslaget till allmän livsmedelslag och inrättandet av en europeisk livsmedelsmyndighet var det viktigt att hålla tidtabellen som satts av Europeiska rådet. I december 2001 kunde rådet och Europaparlamentet enas. Förslaget kommer formellt att antas av rådet och Europaparlamentet i januari 2002.

Med anledning av ordförandeskapet hölls i mars, i Uppsala, konferensen Food Chain 2001 – safe, sustainable, ethical. På konferensen diskuterade forskare, tjänstemän och företrädare för NGO:s från hela EU hur livsmedelskedjan kan stärkas. Konferensens resultat diskuterades sedan av jordbruksministrarna och ansvariga kommissionärer vid det informella mötet i Östersund i april.

För att påvisa utvidgningens betydelse och samtidigt lyfta fram en av de viktigaste frågorna inom jordbrukspolitiken arrangerades under det svenska ordförandeskapet en konferens tillsammans med kandidatländerna om lagstiftningen på livsmedelsområdet. Syftet med seminariet var att informera kandidatländerna om EU:s arbete när det gäller livsmedelsfrågor, såsom skärpning av EU:s livsmedelslagstiftning och genomförandet av denna.

24.1 Förenkling av livsmedelsstandarder

Under 2001 har arbetet fortsatt med förenkling av vissa livsmedelsstandarder. En politisk överenskommelse om förslagen till direktiv om mjölkpulver och kondenserad mjölk, vissa former av socker, fruktjuice och liknande produkter, sylt, marmelad och gelé samt honung nåddes under 2000. Eftersom rådet, sedan Europaparlamentet lämnat sitt yttrande, infört en föreskrivande kommitté i stället för den ursprungliga rådgivande kommittén i alla fem förslagen måste Europaparlamentet få möjlighet att avge ett nytt yttrande. Detta skedde i september 2001. Förslagen antogs i december av rådet och väntar på att publiceras.

Förordning (EG) nr 258/97 om nya livsmedel och livsmedelsingredienser omfattar bland annat genmodifierade livsmedel och fastställer regler och villkor för sådana produkter innan de kan släppas ut på marknaden. Bland annat skall en säkerhetsprövning av produkterna ske. Två procedurer finns: Ett ansökningsförfarande via en medlemsstat samt en förenklad procedur med anmälan till kommissionen. Regler för särskild märkning finns i förordningen. Kommissionen skall vidare anta tillämpningsregler för märkning.

Under 2001 fattade kommissionen beslut (2001/122/EG) om att släppa ut ett dextranpreparat som ny livsmedelsingrediens i bageriprodukter på den europeiska marknaden. Ett beslut (2001/721/EG) fattades även om tillstånd att släppa ut trehalos på marknaden. Trehalos är en källa till glukos. Dessutom har en ny metod för att pastörisera fruktberedningar blivit godkänd inom EU enligt beslut 2001/424/EG.

När det gäller genetiskt modifierade livsmedel, antog kommissionen den 25 juli 2001 ett förslag till en ny förordning om genetiskt modifierade livsmedel och foder. Förslaget omfattar en ny godkännandeprocédur för livsmedel och foder samt nya märkningsregler. Godkännandeprocéduren för livsmedel kommer att bygga på den nuvarande förordningen om nya livsmedel och livsmedelsingredienser, men innebär förändringar framför allt beträffande medlemsstaternas roll i riskvärderingen. Enligt förslaget kommer märkningen att bli mer långtgående än dagens regler. Livsmedel kommer enligt förslaget bland annat att märkas även om man inte kan påvisa förekomsten av DNA och/eller protein i produkten. Den nya förordningen beräknas träda i kraft först om två år.

24.3 Ramlag för livsmedel och bildande av europeisk livsmedelssäkerhetsmyndighet

Arbetet med att skapa en allmän livsmedelslag och att bilda en europeisk livsmedelsmyndighet pågick under hela året. Den allmänna livsmedelslagen omfattar hela livsmedelskedjan. På gemenskapsnivå har det inte funnits någon gemensam ram för lagstiftningen trots att området är harmoniserat. Med den nya livsmedelslagen skapas denna ram. Bland annat införs en definition av livsmedel. Man tydliggör också bland annat att det är aktörerna i livsmedelskedjan som är ansvariga för att livsmedlen är säkra och inför allmänna krav på spårbarhet. Vissa delar av lagen riktar sig till lagstiftarna och där slår man fast vilka principer som skall gälla för lagstiftningen, bland annat vetenskaplig grund och försiktighetsprincipen.

Den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet kommer att fungera som vetenskapligt och tekniskt stöd till lagstiftarna. Den kommer att vara oberoende och kunna ta egna initiativ och vara proaktiv för att på så sätt kunna påtala problem eller risker innan dessa blir akuta. De vetenskapliga kommittéer som finns på livsmedelsområdet kommer att föras över till myndigheten. Även vetenskapliga frågor inom t.ex. djurskyddsområdet kommer att hanteras av den nya myndigheten.

I juni, alldeles i slutet av det svenska ordförandeskapet, antog rådet en politisk överenskommelse om gemensam ståndpunkt om förslaget. Den gemensamma ståndpunkten antogs formellt i september. Under hösten har diskussionerna fortsatt mellan rådet och Europaparlamentet. Man kunde enas i december. Arbetet med förslaget har gått rekordsnabbt särskilt med tanke på hur omfattande det var. Beslut om lokalisering av livsmedelssäkerhetsmyndigheten kunde inte tas vid toppmötet i Laeken i december. Myndigheten är tillsvidare placerad i Bryssel.

24.4 Kosttillskott

I december 2001 antog rådet med kvalificerad majoritet en gemensam ståndpunkt om Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kosttillskott (12394/2/01 rev 2). Med kosttillskott menas livsmedel som är koncentrerade källor av näringsämnen eller andra ämnen med närings- eller fysiologisk funktion och som säljs i form av kapslar, tabletter och liknande.

Förslagets huvudsakliga innehåll kan mycket kort sammanfattas i två punkter: För vitaminer och mineraler anges vilka substanser som får användas vid tillverkning av kosttillskott, samt dagliga maximi- och minimihalter för dessa ämnen. Vidare innehåller förslaget märkningsregler för kosttillskott. Det primära syftet med direktivet är att ge konsumenterna säkra produkter. För att garantera en hög skyddsnivå för konsumenterna och underlätta deras val måste de produkter som släpps ut på marknaden vara säkra och förses med adekvat och korrekt märkning. Kosttillskott regleras nu av nationella bestämmelser. Dessa bestämmelser kan variera mycket mellan medlemsstaterna. Dessutom saknas bestämmelser i flera medlemsstater, bland annat i Sverige.

Rådets gemensamma ståndpunkt har skickats till Europaparlamentet för en andra behandling i enlighet med medbeslutandeproceduren. Slutligt beslut om reglerna för kosttillskott förväntas under 2002.

24.5 Gemensamma hygienregler

I juni 2000 presenterade kommissionen sitt förslag till gemensamma regler om livsmedelshygien. Syftet med förslaget är att samordna, uppdatera och förenkla gällande regelverk som består av ett tjugotal direktiv som antagits under perioden 1964–1993. Förslaget består av fem delar: Allmänna regler som gäller för alla livsmedel inklusive primärproduktion, regler för livsmedel av animaliskt ursprung, regler för offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung, djurhälsoregler samt ett direktiv som upphäver tidigare direktiv på området. Under hösten 2000 och hela 2001 har en rådsarbetsgrupp gått igenom den första delen med allmänna regler och den andra delen med regler för livsmedel av animaliskt ursprung. Arbetet kommer att fortsätta under 2002.

I vitboken om säkra livsmedel utlovades ett tillägg till märkningsdirektivet med förbättrad märkning av sammansatta ingredienser till i november 2000. Förslaget blev försenat och publicerades i september 2001. Kommissionen föreslår vissa ändringar i märkningsdirektivet 2000/13/EG. Dels föreslås en utvidgad märkning av innehållet i sammansatta ingredienser, dels föreslås att allergena ingredienser som redovisas i en lista alltid skall anges. Förslaget innebär att samtliga konsumenter får mera information om vad livsmedlen innehåller. Dessutom förbättras situationen för allergiker väsentligt i och med att det finns krav på att vissa ämnen alltid skall anges.

24.7 Dioxingränsvärden i livsmedel

Befogenheten att anta gränsvärden för främmande ämnen i livsmedel t.ex. dioxiner är delegerad till kommissionen. För att kunna fatta beslut måste kommissionen få stöd för sitt förslag hos medlemsstaterna. Stödet för dioxingränsvärden i livsmedel var inte tillräckligt stort. Därför skickade kommissionen sitt förslag till rådet i september. Rådet antog gränsvärdesförslaget i november 2001. I den antagna rättsakten fick Sverige och Finland ett undantag för gränsvärdet för dioxin i fisk t.o.m. 2006. Fisken får endast säljas nationellt i våra länder och konsumenterna måste informeras via kostråd om hur mycket fisk man kan äta utan att riskera att få i sig för mycket dioxin. De nya gränsvärdena för samtliga livsmedel börjar gälla den 1 juli 2002.

25 Den gemensamma fiskeripolitiken

Den gemensamma fiskeripolitiken är en fullt utvecklad gemenskapspolitik med gemensamma bestämmelser för medlemsstaterna. Bestämmelserna omfattar fiskerinäringens alla aspekter och avser såväl resursförvaltningen som utvecklingen av näringens olika sektorer, såsom yrkesfisket, fiskförädlingsindustrin och vattenbruket. En omfattande genomgång av den gemensamma fiskeripolitiken har påbörjats av kommissionen och medlemsstaterna inför den revidering som senast måste beslutas 2002. Den av kommissionen presenterade Grönboken om översynen behandlades ingående första gången under det svenska ordförandeskapet våren 2001.

Diskussionerna fortsatte även under hösten.

25.1 Förvaltning av fiskeresurser

Beslut om nyttjandet av fiskeresurserna fattas såväl internt inom gemenskapen som inom regionala fiskeriorganisationer där gemenskapen deltar som part. Dessa beslut har tagit sin utgångspunkt i att genomföra

den internationellt stadfästa försiktighetsprincipen. Två av de huvudsakliga instrumenten gemenskapen använder sig av är totalt tillåtna fångstmängder (TAC) och tekniska förvaltningsåtgärder för fisket. Gemenskapen använder i allt större utsträckning även långsiktiga förvaltningsstrategier för bevarande av fiskbestånden. Att genomföra en mer miljöanpassad resursförvaltning har varit en viktig prioritering för Sverige under ordförandeskapet.

25.1.1 Nordsjösamarbetet

Inom Nordostatlantiska fiskerikommissionen (NEAFC), inom Nordatlantiska laxorganisationen (NASCO) samt inom ramen för EG:s avtal med Norge fortskrider arbetet med den praktiska tillämpningen av försiktighetsprincipen. På basis av vetenskaplig rådgivning från det internationella havsforskningsrådet har högsta tillåtna fångstmängder och kvoter fastställts för de flesta bestånd i Nordsjön. Därutöver har havsforskningsrådets mer långsiktiga råd utgjort grunden för beslut om långsiktiga förvaltningsplaner för de viktigaste bestånden, t.ex. atlantisk sill inom NEAFC och en rad nordsjöbestånd genom avtalet mellan EG och Norge nämligen sill, torsk, kolja, gråsej och rödspätta. Bestånden av torsk och kummel befinner sig i en kritisk situation. För att förbättra beståndssituationen för dessa arter har EU sänkt de högsta tillåtna fångstmängderna med ca 40 procent. Under året fullföljdes rådets och kommissionens deklARATION om en långsiktig strategi för att återuppbygga bestånden av torsk och kummel. Ett tio veckor långt fiskestopp infördes och tekniska åtgärder infördes i Nordsjön. Vidare samarbetar EU och Norge med att ta fram långsiktiga återhämtningsplaner omfattande ytterligare åtgärder för dessa bestånd.

25.1.2 Östersjösamarbetet

Under det gångna året har Fiskerikommissionen för Östersjön (IBSFC) fattat en rad viktiga beslut för förvaltningen av torskbeståndet i Östersjön. Det EU-finansierade projektet BACOMA (Baltic Cod Management) har slutförts, vars uppgift var att utveckla en trålmodell i syfte att uppnå högre selektivitet i trålfisket efter torsk i Östersjön. I mars fattades beslut om att BACOMA-modellen skulle användas fr.o.m. 2002. Under IBSFC:s årsmöte i september kunde strandstaterna runt Östersjön även enas om att införa mer selektiva och beståndsbevarande bestämmelser i garnfisket.

25.1.3 Multilateralt samarbete

Inom FN:s fackorgan för internationella fiskerifrågor – FAO – antogs enhälligt den Internationella handlingsplanen mot olagligt, okontrollerat och orapporterat fiske. Inom ramen för FAO hölls även en konferens om ekosystemförvaltning som utmynnade i en resolution som utgör ett viktigt bidrag till nästa års miljötoppmöte i Johannesburg. I WTO:s

ministerdeklaration återfinns frågan om fiskerisubventioner i ett sammanhang som ökar förutsättningarna för framgångsrika förhandlingar om en reduktion av subventioner med skadliga effekter. Inom OECD fortsätter arbetet med bland annat handelsliberalisering på fiskområdet vilket väntas ha betydelse för kommande WTO-förhandlingar.

25.1.4 Kontroll av fisket

Under 1998 beslutades förändringen av kontrollförordningen, (EEG) nr 2847/93, bland annat syftade till att skapa en effektivare och säkrare kvotadministration, jämförbar kontroll av medlemsländers fiskefartyg samt striktare kontroll av tredjelandsfartyg och ökad öppenhet. Denna förordning har ännu inte följts upp med erforderliga tillämpningsförfordningar, bland annat återstod översynen av gemenskapens loggboksbestämmelser. Under 2000 och inledningen av 2001 fördes dessa frågor inte framåt i nämnvärd utsträckning.

Under året genomfördes andra fasen av det satellitbaserade positionsövervakningssystemet för fisket. Detta innebar för svensk del att drygt 60 fartyg utrustades med satellitföljare, vilket innebär att cirka 100 svenska fartyg nu ingår i systemet med satellitövervakning.

Under året har diskussioner förts om hur ansvaret mellan kommissionen och medlemsländerna ska fördelas i fråga om genomförande av övervakningsinsatser i regionala fiskerierorganisationer.

I syfte att genomföra gemenskapens åtaganden inom NEAFC under åren 2000 och 2001 deltog de medlemsländer som fiskar i området med nationell kontrollverksamhet. Detta innebar för svensk del att Kustbevakningen deltog under en sexveckorsperiod under år 2000 med att genomföra inspektioner av fiskefartyg från olika länder på det fria havet i Nordostatlanten.

25.2 Den gemensamma marknadspolitiken

Den nya förordningen om marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter trädde i kraft den 1 januari 2001. Kommissionens mål med den nya förordningen är att den gemensamma marknadspolitiken skall bidra till en ansvarsfull förvaltning av resurserna genom att aktörerna får större ansvar för att de nyttjas på bästa sätt. Förordningen innebär vissa förändringar inom handelsområdet.

I artikel 4 i rådets förordning (EG) nr 104/2000 finns bestämmelser om konsumentinformation. Dessa bestämmelser träder i kraft den 1 januari 2002. Bestämmelserna innebär bland annat att produkter av fisk och skaldjur samt vattenbruksprodukter skall ursprungsmärkas i detaljhandeln och att medlemsstaterna skall upprätta förteckningar över tillåtna handelsbeteckningar.

Den nedåtgående trenden för återtag av fisk från den svenska marknaden har fortsatt även under 2001. Marknadssituationen för sill och strömming för konsumtion har förbättrats det senaste året. De svenska återtagen är numera därför endast marginella.

Strukturpolitiken för fiskerinäringen omfattas av två huvudinstrument – planer för strukturstöd inom fiskerinäringen samt fleråriga utvecklingsplaner för fiskeflottan. De svenska program som omfattar strukturstöd till fiskerinäringen godkändes av kommissionen under 2000, dels mål 1-programmen dels ett horisontellt program för hela Sverige utanför mål 1.

Under 2000 och 2001 har genomförandeorganisationen och det nationella regelverket anpassats till de nya förutsättningarna. Regeringen har beslutat om ändringar i förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen, och Fiskeriverket har fastställt nya föreskrifter om statligt stöd till fiskerinäringen. Såväl beslut som utbetalningar har påbörjats under 2001 men efterfrågan på stöd inom ramen för de nya programmen har hittills varit lägre än under tidigare program.

Parallellt med att genomförandet av de nya programmen har påbörjats, har Fiskeriverket och länsstyrelserna följt upp beslut fattade under förra programperioden. Stöd inom ramen för de gamla programmen måste utbetalas före den 31 december 2001.

De fleråriga utvecklingsprogrammen för fiskeflottan är, vid sidan av systemet med TAC, kvoter och tekniska regleringar, ett av huvudinstrumenten för att kunna säkerställa ett långsiktigt hållbart resursutnyttjande. I programmen finns mål för flottans dimensionering. Utvecklingsprogrammet, FUP IV, skulle löpt ut den 31 december 2001. Samtidigt pågick en översyn av den framtida gemensamma fiskeripolitiken (GFP) som skall vara slutförd under 2002. För att inte föregå utfallet av diskussionerna kring den framtida GFP:n har beslut tagits om en förlängning av nuvarande FUP IV med ett år t.o.m. den 31 december 2002.

I enlighet med FUP IV har Sverige f.n. överkapacitet för fartyg som använder trål- eller vadredskap. För att reducera överkapaciteten höjde Fiskeriverket under perioden juni–oktober 2001 de maximala bidragen till åtgärder för anpassning av fiskeansträngningen, bland annat skrotning, för att stimulera till en ökad utförsel av kapacitet från fiskeflottan.

Då gemenskapens fiskeavtal med Marocko upphörde var över 400 fartyg och omkring 4 300 fiskare från Spanien och Portugal tvungna att upphöra med sin verksamhet. Under 2001 har särskilda planer för omstrukturering av fartyg som påverkas av avtalet därför antagits. Planerna innebär att förutom de strukturmedel Spanien och Portugal redan förfogar över kommer ytterligare 197 miljoner euro att tillföras. Åtgärderna syftar till att hantera den överkapacitet som uteblivet fiskeavtal har resulterat i. Medel kan bland annat användas till skrotning, överföring av fartyg till tredjeland samt för investeringar som krävs för att fartygen skall kunna förändra sitt fiske.

25.4 Tredjelsavtalen

Europeiska gemenskapens fiskeavtal med Marocko var tills för några år sedan EG:s största fiskeavtal med tredjeland. Avtalet sades upp av

Marocko och löpte ut den 30 november 1999. I början av året avbröts förhandlingarna mellan gemenskapen och Marocko om ett nytt fiskeriavtal. Istället tecknades avtal med Mauretanien i mitten av året, vilket nu är gemenskapens största. Därutöver tecknades bland annat avtal med Ekvatorial Guinea, Guinea Bissau och Madagaskar.

För svensk del är det viktigt att vid tecknande av denna typ av avtal bland annat diskutera hur fiskeriundersökningar i fiskeområdena kan främjas, hur kostnaderna bör fördelas mellan EU-budgeten och fiskeföretagen, hur ersättningarna till tredjeland i större utsträckning kan riktas mot utveckling av en hållbar fiskesektor samt hur bättre samordning kan åstadkommas mellan fiskeavtalen och biståndsprogrammen.

25.5 Miljöåtgärder i fisket

25.5.1 Integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling

Inom ramen för Cardiff-processen, som syftar till att integrera miljöhänsyn i EU:s politikområden, avlämnades en första rapport om integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling i fiskeripolitiken. Rapporten var en beskrivning av vilka instrument som kan användas inom fiskeripolitiken för att uppnå integrering av miljöhänsyn. Under våren 2000 lade kommissionen fram ett meddelande i frågan. Under det svenska ordförandeskapet utarbetades omfattande slutsatser som avrapporterades till Europeiska rådet i Göteborg. I slutsatserna konstateras att en minskning av det totala fisketrycket (kapacitet och fiskeansträngning) är den viktigaste förvaltningsåtgärden för att kunna uppnå ett långsiktigt hållbart fiske, att TAC:erna fortfarande är ett nyckelinstrument för att minska fisket samt att en fortsatt utveckling krävs av selektiva fiskeredskap bland annat för att minimera bifångster och att undermålig fisk kastas överbord. Några av de prioriterade frågorna var behovet av mer miljöinriktad forskning, att lämpliga indikatorer bör utvecklas för att mäta biologisk mångfald m.m. samt behov av en förbättrad mer ekosystembaserad fiskeriförvaltning. En viktig slutsats var att en strategi inte kan slutföras förrän revisionen av den gemensamma fiskeripolitiken har beslutats. Slutsatserna antogs enhälligt av rådet i april 2001.

25.5.2 Handlingsplan för biologisk mångfald

I mars 2001 presenterade kommissionen åtgärdsplaner för biologisk mångfald för politikområdena jordbruk, fiske, naturresurser samt bistånd och ekonomiskt samarbete. (Se även 26.1.5.)

Ministerrådet (fiske) antog enhälligt planen i juni 2001. Den innehåller bland annat ett antal åtgärder som syftar till att minska förlusten av arter och ekosystem, utveckling av selektiva fiskeredskap och fiskemetoder, vikten av marina skyddsområden, tillämpning av försiktighetsprincipen

även för icke målarter, utveckling av indikatorer, användning av miljökonsekvensbeskrivningar vid beslutsfattande, tillämpning av riskbedömning före introduktion av främmande arter och genetiskt modifierade organismer samt behovet av förbättrad vetenskaplig forskning och datainsamling.

26 Miljö

EU:s miljöpolitik skall bidra till att bevara, skydda och förbättra miljön, skydda människors hälsa, utnyttja naturresurserna varsamt och rationellt samt främja åtgärder på internationell nivå. Amsterdamfördraget trädde i kraft 1 maj 1999 och innebär en viktig utveckling av de grundläggande principerna för skyddet av miljön. Hållbar utveckling slås fast som ett övergripande mål för alla politikområden i EU.

Fyra miljørådsmöten och två informella rådsmöten hölls under 2001. Under det svenska ordförandeskapet antogs vid toppmötet i Göteborg en EU-strategi för hållbar utveckling. Strategin slår bland annat fast principerna för hur miljödimensionen av hållbar utveckling skall följas upp vid vårtoppmötena. Miljørådet beslutade om flera viktiga frågor under det svenska ordförandeskapet. Rådet enades om ett nytt miljöhandlingsprogram för EU och antog riktlinjer för en ny kemikaliepolitik och för en integrerad produktpolitik (IPP). Beslut om en gemensam ståndpunkt togs bl.a. om direktiven om elektronikavfall, buller, miljöfonden LIFE samt om flera direktiv som behandlar utsläppskrav för fordon. Under det belgiska ordförandeskapet fattade miljørådet bland annat beslut om direktiv om svavelhalten i fordonsbränslen och om stöd till miljöorganisationer. Riktlinjer togs fram för framtida arbete med att se över regler för bekämpningsmedel och dioxiner. På det internationella området spelade EU en avgörande roll för att säkerställa en uppgörelse i de internationella förhandlingarna om klimatfrågan inom ramen för Kyotoprotokollet.

26.1 Utvecklingen på de av Sverige prioriterade områdena

26.1.1 Hållbar utveckling och integration av miljö i andra politikområden

Hållbar utveckling skrevs in i EG- och Unionsfördragen genom Amsterdamfördraget och en förstärkning gjordes av principen om integration av miljö i andra politikområden (artikel 2 i Unionsfördrag resp. artikel 6 i EG-fördraget). Vid Europeiska rådets möten i Luxemburg 1997 och i Cardiff 1998 igångsattes ett arbete inom de olika ministerråden med att ta fram strategier för integration av miljö i syfte att uppnå hållbar utveckling. Beslutet har successivt vidgats till att numera omfatta nio politikområden: transport, energi, jordbruk, utveckling, inre

marknad, industri, den externa politiken, fiske samt ekonomiska och finansiella frågor. Skr. 2001/02:160

Vid Europeiska rådets möten i Helsingfors i december 1999 och Santa Maria da Feira i juni 2000 beslutades att en EU-strategi för hållbar utveckling skulle antas på Europeiska rådets möte i Göteborg i juni 2001 på grundval av ett förslag från kommissionen. Kommissionen började sitt arbete med hållbarhetsstrategin under år 2000 och tillsatte en särskild arbetsgrupp inom generalsekretariatet.

Strategi för hållbar utveckling

Under det svenska ordförandeskapet har arbetet med att utarbeta en EU-strategi för hållbar utveckling varit en högt prioriterad fråga. Sverige har haft ett nära samarbete med kommissionen och Europaparlamentet. Seminarier med intresserade organisationer i EU och Sverige och deltagande från riksdagen har anordnats under arbetet med hållbarhetsstrategin. Under maj månad 2001 hölls överläggningar i alla medlemsstaters huvudstäder vid två tillfällen på hög politisk nivå.

Efter det att ett samråd genomförts om ett konsultationsdokument antog kommissionen den 15 maj 2001 ett förslag till strategi (Hållbar utveckling i Europa för en bättre värld: En strategi för hållbar utveckling I Europeiska unionen – kommissionens förslag till Europeiska rådets möte i Göteborg). Kommissionens förslag utgick ifrån de ohållbara trender som identifierats inom EU vad gäller bland annat klimatförändringar, långsiktiga effekter av farliga kemikalier, försämring av biologisk mångfald, trafikstockningar, fattigdom och en åldrande befolkning.

Vid toppmötet i Göteborg enades EU:s stats- och regeringschefer om en strategi för hållbar utveckling som syftar till att i framtiden kunna garantera EU:s medborgare ekonomisk stabilitet, social trygghet och en ren och hälsosam miljö. Strategin är en del av ordförandeskapets slutsatser (artiklarna 19–32). Alla nya viktiga förslag till beslut inom större politikområden i EU skall bedömas med när det gäller på deras ekonomiska, sociala och miljömässiga effekter. Miljödimensionen läggs till den s.k. Lissabonstrategin om unionens ekonomiska och sociala utveckling för hållbar tillväxt och full sysselsättning.

I strategin för hållbar utveckling prioriteras fyra områden: bekämpa klimatförändringar, säkerställa hållbara transporter, undanröja hot mot folkhälsan samt förvaltninga naturresurser på ett mer ansvarsfullt sätt. Ett antal mål och åtgärder fastställs inom varje område. Regeringen har i sin skrivelse till riksdagen 2001/02:50 Hållbara Sverige närmare redovisat dessa mål och åtgärder.

EU:s stats- och regeringschefer kommer vid sina årliga vårtoppmöten att följa upp hur unionens arbete med hållbar utveckling fungerar och går framåt i samband med översynen av Lissabonprocessen.

Miljörådet har under hösten arbetat med uppföljningen av miljödelen av hållbarhetsstrategin. I oktober diskuterade rådet (miljö) ett mindre antal miljörelaterade indikatorer som tillsammans med övriga s.k. strukturella indikatorer skall ligga till grund för kommissionens utvärdering inför toppmötet i Barcelona av genomförandet av strategierna

från Lissabon och Göteborg. Ytterligare ett antal indikatorer bör utvecklas. Skr. 2001/02:160

Vid rådets möte den 12 december antogs slutsatser om uppföljningen av hållbarhetsstrategin. En lång rad åtgärder och styrmedel på EU-nivån bör antas inom de prioriterade områdena för att strategins miljömål skall uppnås. Det gäller exempelvis konkreta åtgärder för att följa upp EU:s klimatprogram och energieffektivitet i byggnader och elektriska apparater. Det handlar också om att nya regler om bekämpningsmedel skall få en lika hög skyddsnivå som övriga kemikalier. På transportområdet pekas på att åtgärder för att uppmuntra till mera effektiva och renare former för transport måste antas i överensstämmelse med kommissionens vitbok om transportpolitiken fram till 2010. Behovet av att stärka järnvägarnas roll nämns särskilt. När det gäller att förvalta naturresurserna på ett bättre sätt understryks att kommande översyn av den gemensamma fiskeripolitiken och den gemensamma jordbrukspolitiken måste inkludera hänsyn till natur och biologisk mångfald. Åtgärder bör vidtas för att säkerställa ett långsiktigt hållbart fiske i samband med översynen av fiskeripolitiken under 2002.

EU och medlemsstaterna uppmanas att anta övergripande åtgärder för att vända de negativa trenderna, särskilt inom nyckelområden som transport, energi och jordbruk. Det rör sig bland annat om system för infrastrukturavgifter och att anta direktivet om energiskatter och att stegvis avskaffa subventioner som kan ha en skadlig inverkan på miljön.

Rådet erinrade också om vikten av att anta strategins externa och globala dimensioner och välkomnade det meddelande från kommissionen om unionens bidrag till global hållbar utveckling som bör komma under januari månad 2002. Miljöministrarna betonar särskilt förberedelserna inför världstoppmötet i Johannesburg.

Integration av miljö i andra politikområden

Inom sektorerna för jordbruk, fiske, inre marknad, utvecklingsfrågor, allmänna frågor och utrikespolitik, transport, ekonomiskt och finansiellt samarbete, energi och industri har man under det svenska ordförandeskapet behandlat hur miljöhänsyn skall integreras i verksamheten. Se vidare respektive sektorsavsnitt. Syftet är att bidra till en hållbar utveckling. Därigenom har det arbete som på svenskt initiativ startades vid toppmötena i Luxemburg och Cardiff förts ett avgörande steg framåt. Att integrera miljöhänsyn i sektorspolitiken är ett sätt att arbeta förebyggande och med helhetssyn och det bidrar till en hållbar utveckling.

En sammanfattning av hur långt sektorerna kommit framgår nedan:

Sektor	Före 2001	Våren 2001
Transport	Strategi oktober 1999	Rådsresolution 4-5 april
Energi	Strategi december 1999	Rådsresolution 14-15 maj
Jordbruk	Strategi november 1999	Rådsresolution 24 april
Företag	Rapport november 1999	Rådsresolution 14-15 maj
Inre marknad	Rapport december 1999	Strategi antagen 31 maj

Utvecklingssamarbete	-	Strategi antagen 30 maj
Fiske	-	Rådsslutsatser 25 april
ECOFIN	Rapport december 2000	-
Allmänna rådet	-	Rapport 9 april

Skr. 2001/02:160

Sverige sammanställde som ordförande också en syntesrapport med underlag för det fortsatta arbetet. Rapporten behandlades i miljørådet och ingick i underlaget för toppmötet i Göteborg.

På Göteborgstoppmötet konstaterades att sektorsintegreringen måste fortsätta, att samordningen mellan sektorerna måste förbättras och att rådet i sina olika konstellationer skall ta hänsyn till målen i hållbarhetsstrategin och i det sjätte miljöhandlingsprogrammet.

26.1.2 Sjätte miljöhandlingsprogrammet

På rådsmötet i juni 2001 enades EU:s miljöministrar om en gemensam ståndpunkt om ett nytt miljöhandlingsprogram för unionen. Därigenom har de grundläggande besluten för att få riktlinjer för EU:s miljöpolitik under de kommande tio åren fattats under det svenska ordförandeskapet. Programmet blir det sjätte i ordningen och ersätter det femte som gällde för 90-talet. Rådets beslut innebar en rad förstärkningar i förhållande till kommissionens förslag, vilket lades fram i januari 2001, bland annat genom fler mål och tydligare tidtabeller. Europaparlamentet lämnade i maj månad sitt yttrande om kommissionens förslag. I januari 2002 kommer Europaparlamentet att yttra sig en andra gång. Programmet kommer att vara färdigt först när rådet och Europaparlamentet är överens om hur det skall se ut.

Det sjätte miljöhandlingsprogrammet skall bidra till att miljöhänsyn integreras i alla gemenskapens politikområden och bidra till att hållbar utveckling uppnås. I programmet anges fyra prioriterade områden för gemenskapsåtgärder; 1. klimat, 2. natur och biologisk mångfald, 3. miljö, hälsa och livsmiljö samt 4. naturresurser och avfall. För varje område anges mål för vad som skall uppnås inom programperioden. Dessutom skall sju tematiska strategier tas fram av kommissionen för att fastställa ytterligare mål och åtgärder när det gäller luftkvalitet, marin miljö, resursanvändning, bekämpningsmedel, avfallsåtervinning, mark samt stadsmiljö. De tematiska strategierna skall ha presenterats av kommissionen senast fyra år efter antagandet av programmet och vara färdiga för genomförande senast efter fem år. I programmet betonas även det globala ansvaret bland annat genom att miljöhänsyn skall integreras i unionens samtliga externa relationer.

Vid beredningen av frågan skedde bland annat ett omfattande samråd med olika intressegrupper m.fl.

Direktiv om nationella utsläppstak

Kommissionen presenterade år 1999 ett förslag till nationella utsläppstak för svaveldioxid, kvävedioxid, VOC (direktivet om flyktiga organiska ämnen) och ammoniak. Rådet enades om en gemensam ståndpunkt för förslaget år 2000 och efter enighet mellan parlament och ministerråd antogs förslaget år 2001.

Syftet med förslaget är att begränsa utsläppen av försurande och eutrofierande samt ozonbildande ämnen. Förslaget bestämmer nivåer för utsläppen men lämnar flexibilitet till medlemsländerna att bestämma hur de skall uppnås.

Ozon i omgivningsluften

Under svenskt ordförandeskap antog rådet den 8 mars 2001 en gemensam ståndpunkt om förslaget till direktiv om riktvärden för halten av ozon i luft. Syftet med direktivförslaget är att fastställa gemensamma långsiktiga mål, målvärden och tröskelvärden för larm i syfte att undvika att ozon får skadliga effekter på människors hälsa och på växtligheten. Därutöver omfattar förslaget gemensamma regler för metoder och kriterier för att bedöma koncentrationerna av ozon samt ozonbildande ämnen i luften.

Efter Europaparlamentets andra behandling kvarstod meningsskiljaktigheter mellan rådet och Europaparlamentet varför förslaget gick till förlikning. Förlikningen kunde avslutas med att direktivet antogs under hösten 2001.

CAFE - Kommissionens program för ren luft i Europa

Ministerrådet, under svensk ledning, lade i juli 2001 fram sitt förslag till program för ren luft i Europa (CAFE). CAFE skall bli ett femårsprogram och under året har ett sekretariat på kommissionen och en styrgrupp inrättats. Den senare har sammanträtt ett par gånger under året med svenskt deltagande.

Syftet med CAFE är att bekämpa luftföroreningar genom kostnads-effektiva åtgärder och att skydda föroreningarnas effekter på människors hälsa och på miljön. CAFE syftar också till att stödja slutsatserna från Cardiff om ett sektoriellt integrerat miljöarbete i unionen.

Programmet skall utvecklas i nära samarbete med CLRTAP (Konventionen om långväga överskridande luftföroreningar).

Det pågår arbete i kommissionen för att ta fram direktiv för tungmetaller i luft (As, Cd, Ni, Hg). Arbetet beräknas vara klart för behandling i rådet mot slutet av 2002.

Under år 2001 har de sista fogarna sammanlänkats i det heltäckande ramverk som skapats under klimatkonventionen med den sammanhållande beteckningen Kyotoprotokollet. I början av året var förhandlingarna om tillämpningen av Kyotoprotokollet i gungning sedan det sjätte partsmötet i Haag november år 2000 hade brutit samman. Arbetet med att försöka finna nya vägar för att ena förhandlingsparterna hade precis börjat då USA i mars meddelade att man inte avsåg att fortsätta arbetet med Kyotoprotokollet. Det svenska ordförandeskapet lyckades ena och leda EU under denna svåra fas och en grund lades för de beslut som fattades vid partsmötena i Bonn och Marrakech vilka öppnar vägen för parterna att ratificera Kyotoprotokollet.

Samarbetet inom EU i de internationella förhandlingarna

Alltsedan det tredje partsmötet beslutade om Kyotoprotokollet i slutet av år 1997 har förhandlingar pågått om utestående frågor i Kyotoprotokollet. Det har varit frågor om protokollets s.k. flexibla mekanismer, om hur upptaget av koldioxid i s.k. kolsänkor skall beräknas samt hur stödet till u-länderna och en påföljdsregim skall utformas. Ambitionen var att fatta beslut senast under 2000. Parterna misslyckades dock med att nå en uppgörelse vid det sjätte partsmötet i Haag i november 2000 och trots beslut om att inte formellt avsluta det sjätte partsmötet rådde vid ingången av år 2001 en viss osäkerhet om hur förhandlingarna skulle drivas vidare.

Det svenska ordförandeskapet fick inriktas på att samla den europeiska unionen och försöka att vidmakthålla och stärka den i dess roll som positiv drivkraft i de internationella förhandlingarna. Genom det uttalade rådet gjorde i mars 2001 om EU:s tydliga vilja att gå vidare i arbetet med att slutföra förhandlingarna om Kyotoprotokollets tillämpning kunde Sverige som ordförandeland reagera resolut när USA:s president strax därefter deklarerade att Kyotoprotokollet "var dött". Intensiva konsultationer av partsmötets ordförande pågick under våren och EU bidrog med diplomatiska ansträngningar under det svenska ordförandeskapets ledning. Detta bäddade för de politiska överenskommelserna som sedan ingicks vid det återupptagna sjätte partsmötet i Bonn ("Bonnuppgörelsen") under inledningen av det belgiska ordförandeskapet.

Förutom att "Bonnuppgörelsen" öppnade vägen för en ratificering av protokollet kom den att bli en kraftfull politisk markering från konventionens parter som visade att Kyotoprotokollet är livskraftigt och att världssamfundet kan agera utan USA. Bonnuppgörelsen bekräftades sedan genom den serie av beslut som fattades vid det sjunde partsmötet i Marrakech i november 2001. I och med dessa beslut har parterna slutgiltigt fastställt hur Kyotoprotokollet skall tillämpas under dess första åtagandeperiod, vilken infaller åren 2008–2012.

Besluten vid det sjätte partsmötets andra del i Bonn och det sjunde partsmötet i Marrakech om hur Kyotoprotokollet skall tillämpas rör flera olika områden.

Reglerna om hur parternas efterlevnad av protokollet skall kontrolleras är centrala. En särskild kommitté med en dömande och en hjälpande gren etableras och det slås fast vilka överträdelser som skall hanteras av respektive gren. Grövre överträdelser mot Kyotoprotokollet kan leda till att parten i fråga kan tvingas minska utsläppen mer. De i många stycken tekniska och mycket detaljerade reglerna för rapportering och verifiering av utsläpp som också fastställdes utgör en annan betydelsefull del av besluten eftersom dessa regler lägger grunden för kontrollen av parternas efterlevnad.

Frågan om hur parterna skall få tillgodoräkna sig upptag av växthusgaser i växande skog, i jordar och mark (s.k. kolsänkor) avgjordes också. På längre sikt (efter den första åtagandeperioden 2008–2012) skall metoder grundade på fortsatt vetenskapligt arbete användas. För den första åtagandeperioden, får dock parterna räkna med en viss andel av de upptag som bedöms ske. På så sätt kan koldioxidupptag som ändå skulle ha skett, även utan åtgärder till exempel i form av ett uthålligt skogsbruk, räknas bort. EU tvingades dock acceptera att några länder fick större möjlighet att räkna med upptag i kolsänkor än andra för att en överenskommelse skulle kunna nås.

Beslut om ekonomiskt, institutionellt och tekniskt stöd till u-länderna inom konventionens ram fattades också. Tre nya fonder skapades och riktlinjerna för dessa drogs upp. En av fonderna är en speciell klimatfond under den globala miljöfonden GEF, den andra skapades särskilt för de minst utvecklade länderna och den tredje bildades för att kunna ge stöd till anpassning till klimatförändringar.

Reglerna för hur överföring av utsläppsminskningar mellan i-länder skall få göras genom handel med utsläppsrätter och gemensamt genomförande av projekt fastställdes också. Tillsammans med besluten om mekanismen för ren utveckling som avser projekt i utvecklingsländer, vilka ännu saknar kvantitativa åtaganden, har därmed grunden lagts för ett unikt system som med hjälp av marknadsbaserade åtgärder skall minska de globala utsläppen. Det slogs dock fast att en betydande del av de utsläppsminskningar som i-länderna gör skall uppnås genom åtgärder inom landet och att varje land som överlåter utsläppsrätter skall hålla en reserv av sådana rätter för att motverka risken för att alltför många utsläppsrätter säljs.

Vad som görs inom EU för att klara EU:s åtagande

EU har i Kyotoprotokollet åtagit sig att gemensamt minska utsläppen av de sex växthusgaserna som täcks av protokollet med åtta procent. Vid miljöministermötet i juni 1998, bestämdes i rådsslutsatser hur denna utsläppsminskning skall fördelas mellan medlemsländerna. Under hösten har kommissionen presenterat ett förslag till en legalt bindande rättsakt vilken rådet förväntas fatta beslut om under våren 2002. Eftersom både

EG och alla medlemsstater är parter till FN:s klimatkonvention skall också medlemsstaterna ratificera protokollet. Rådet har under hösten 2001 slagit fast att målet är att alla medlemsstater samt EG skall ha ratificerat senast i juni 2002 i syfte att möjliggöra att protokollet kan träda i kraft före världstoppmötet i Johannesburg om hållbar utveckling i september år 2002.

Kommissionen har sedan 1999 arbetat med ett program mot klimatförändringar (ECCP, det europeiska klimatförändrings-programmet), i syfte att identifiera och utveckla gemensamma och koordinerade åtgärder på EU-nivå. Ett antal arbetsgrupper bestående av representanter från kommissionen, medlemsländerna, industrin och ideella organisationer arbetade fram till våren år 2001 med denna uppgift och i juni 2001 lades en slutrapport om arbetet fram. I oktober 2001 presenterade kommissionen ett meddelande om hur man avser gå vidare med genomförandet av ECCP de närmaste 24 månaderna.

Ett förslag till direktiv om handel med utsläppsrättigheter presenterades samtidigt med meddelandet om ECCP i syfte att etablera ett europeiskt system för handel med utsläppsrätter inom ramen för besluten under Kyotoprotokollet om utsläppshandel. Förslaget innebär att systemet skall införas redan under en provperiod (mellan 2005–2008) för att sedan fortsätta under Kyotoprotokollets första åtagandeperiod mellan 2008–2012.

26.1.4 Kretsloppsanpassning och resurseffektivitet samt integrerad produktpolitik och elektronikavfall

Fortsatt arbete med en integrerad produktpolitik (IPP)

Vid det svenska ordförandeskapets sista miljörådsmöte den 7 juni enades miljöministrarna om slutsatser med riktlinjer för det fortsatta arbetet med en integrerad produktpolitik (IPP) utifrån kommissionens förslag till grönbok som presenterades i februari 2001. Syftet med IPP är att minska den negativa påverkan på miljön och människors hälsa som orsakas av produkter genom spridning av farliga substanser samt att effektivisera resursanvändningen. Enligt riktlinjerna uppmanas kommissionen att bland annat tydliggöra syftet med IPP i form av helhetssyn och livscykelaspekter, men också genom att presentera mål man vill uppnå, möjliga synergieffekter, koordinering med och komplettering till andra miljöstrategier, integrering i andra politikområden samt samarbete med och mellan en rad aktörer längs en produkts livscykel. Avslutningsvis önskar miljöministrarna att vitboken blir betydligt mer konkret och att den innehåller förslag på lämpliga styrmedel. Kommissionen planerar en vitbok till i mars-april 2002.

Vid rådsmötet den 7 juni 2001 nådde miljöministrarna en politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt rörande förslag till direktiv om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska och elektroniska produkter (WEEE-direktivet) och förslag till direktiv om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter (RoHS-direktivet).

Den snabbt växande mängden elektriskt och elektroniskt avfall samt förekomsten av farliga ämnen i denna typ av produkter utgör tungt vägande skäl för gemensamma regler på området. WEEE-direktivet har till huvudsyfte att skydda mark, vatten och luft från föroreningar som uppstår genom hanteringen av elektronikavfall. Förslaget omfattar därför regler om tillverkarnas ansvar, kostnadsfri inlämning, omhändertagande, hantering och återvinning av uttjänt utrustning. RoHS-direktivet syftar till att begränsa användningen av bly, kvicksilver, kadmium, sexvärt krom och flamskyddsmedlen PBB och PBDE i nytillverkade elektriska och elektroniska produkter. Europaparlamentet kommer att ta upp förslagen till en andra läsning under våren 2002.

Vid rådsmötet den 12 december 2001 presenterade kommissionen ett förslag till reviderat direktiv om förpackningar och förpackningsavfall (direktiv 94/62/EG). Förslaget innehåller bland annat förslag på nivåer för återvinning och materialutnyttjande av förpackningsavfall för åren 2006–2011. Förslaget kommer att behandlas av rådet och Europaparlamentet under år 2002.

Kommissionens beslut om avfallskatalogen

Under året har kommissionen, den 16 januari (KOM (2001) 108) och den 22 januari (KOM (2001) 106), och rådet (den 23 juli) beslutat om ändringar i kommissionens beslut 2000/532/EG om en ny avfallsförteckning. Besluten innebär att vissa avfallsslag från och med den 1 januari 2002 kommer att klassas som farligt avfall.

26.1.5 Biologisk mångfald

Kommissionen presenterade 1998 sitt förslag till gemensamhetsstrategi för biologisk mångfald. Strategin inriktas på sektorer med hög grad av gemensamhetspolitik. Under 1999 påbörjade ansvariga generaldirektorat arbetet med att utveckla aktionsplaner inom sektorerna naturresurshushållning, jordbruk, fiske och utvecklingsamarbete. Aktionsplanerna presenterades samlat av kommissionen i mars 2001. Bland annat aktionsplanerna diskuterades under temat biologisk mångfald på det informella miljöministermötet i Kiruna 30 mars – 1 april 2001. Därefter behandlades aktionsplanerna i resp. ministerråd, varefter ett samlat beslut om rådets syn på aktionsplanerna antogs av rådet den 29 oktober 2001.

Som medlem i EU är Sverige förpliktigt att identifiera och redovisa till kommissionen de naturområden i Sverige som uppfyller vissa kriterier angivna i direktiv 92/43/EEG (art- och habitatdirektivet) och direktiv 79/409/EEG (fågeldirektivet). Syftet med EG-regelverket är bland annat

att kommissionen och medlemsstaterna skall få kännedom om vilka områden som uppfyller de kriterier som anges i direktiven. Vidare syftar direktiven till att verksamheter (planer och projekt) som vidtas i en medlemsstat skall föregås av en särskild prövning i fråga om vilka konsekvenser verksamheterna kan få för de identifierade naturområdena. Kommissionen har beslutat att vid EG-domstolen väcka talan mot Sverige för att få fastställt att Sverige underlåtit att fullgöra denna förpliktelse. Skälet är att Sverige ännu inte har avslutat det första ledet, dvs. att identifiera och informera om vilka områden som uppfyller direktivens kriterier.

Under åren 1995–2001 har den svenska regeringen till kommissionen redovisat 2 947 svenska land- och vattenområden som naturområden enligt art- och habitatdirektivet och 403 fågelskyddsområden enligt fågeldirektivet. Detta motsvarar en land- och vattenareal om knappt 5,6 miljoner ha (exkl. älvsträckorna). Arbete pågår för närvarande såväl inom Regeringskansliet som hos berörda myndigheter med att komplettera påtalade brister så att det första ledet i genomförandet av direktiven kan avslutas.

26.1.6 Genetiskt modifierade organismer

Genetiskt modifierade organismer (GMO) regleras huvudsakligen av två direktiv, dels direktivet 90/219/EEG om innesluten användning av genetiskt modifierade mikroorganismer (nyligen ändrad genom direktiv 98/81/EG), och dels av direktivet 90/220/EEG om avsiktlig utsättning i miljön av genetiskt modifierade organismer. Under det svenska ordförändskapet och efter tre års förhandlingar antogs ett nytt direktiv (2001/18/EG) om avsiktlig utsättning av GMO i miljön. Detta direktiv skall införlivas i nationell lagstiftning före 17 oktober 2002 och ersätter därefter direktiv 90/220/EEG.

Det nya direktivet innebär en mängd förbättringar som Sverige drivit för att få tillstånd. Exempel på sådana förbättringar är att riskbedömningen som krävs för aktiviteter i miljön med GMO nu omfattar såväl direkta och indirekta som omedelbara och fördröjda effekter. Det kommer att krävas ett uppföljningsprogram för de GMO som släpps ut på marknaden för att bekräfta den riskbedömning som gjorts, men också för att så tidigt som möjligt kunna upptäcka eventuella oväntade effekter. Dessutom har gemensamma principer för riskbedömningarna utvecklats för att försöka nå en samsyn vad det avser potentiella risker med GMO. Andra exempel på steg framåt är ett ökat inflytande för allmänheten i beslutsprocessen, ökat utrymme för etiska hänsyn, tidsbegränsade tillstånd (max tio år), försiktighetsprincipen är grundläggande för tillämpningen samt att förbud mot antibiotikaresistensgener blir möjligt. Försiktighetsprincipen innebär i princip att lämpliga åtgärder bör vidtas om möjliga risker anses finnas även om de inte är vetenskapligt belagda.

Under året presenterade även kommissionen ett förslag om märkning och spårbarhet av GMO och produkter framställda av eller med GMO. Dessutom presenterades ett förslag om mer detaljerade krav för genetiskt modifierade livsmedel och foder (se 23.11.6 och 24.2). Förslaget syftar

huvudsakligen till att säkerställa ett informationsflöde genom hela hanteringskedjan om att en produkt är GMO eller framställd från en GMO. Krav ställs på operatörer att vidarebefordra och arkivera sådan information. Sverige har sedan länge understrukt vikten av att ett sådant system upprättas och att det ger alla användare (såväl konsumenter som producenter) möjligheten att kunna välja eller välja bort GMO och GMO-produkter så långt det är möjligt. Förslaget förväntas kunna antas under år 2002.

26.1.7 Kemikalier och bekämpningsmedel

Kemikaliestrategin

Under Sveriges sista ordförandeskapsmånad antog rådet slutsatser om den framtida kemikaliepolitiken inom EU. Slutsatserna är ett svar på de förslag som kommissionen presenterade i en vitbok om en framtida kemikaliestrategi under våren. Beslutet banar nu vägen för en förändring av synsättet när det gäller kemikalier i EU där syftet är att minska användningen av farliga kemikalier.

Av Europaparlamentets rapport framgår att man i vissa frågor vill gå mindre långt än vad rådet gjort i sina slutsatser, i andra frågor har man dock en strängare inställning.

Kommissionen har under hösten tillsatt åtta arbetsgrupper som skall utarbeta förslag till underlag för den revidering av kemikalielagstiftningen som är nödvändig för att målen skall nås.

Begränsningsdirektivet

En politisk överenskommelse om gemensam ståndpunkt för azoföreningar som används i textilier och läder har överenskommit.

Europaparlamentet avviker i sin andra behandling från den gemensamma ståndpunkten om kortkedjiga klorparaffiner och en förlikning kommer därför att bli nödvändig.

Europaparlamentet föreslår, i sin första behandling, en utvidgning av kommissionens förslag att begränsa bromerade flamskyddsmedel

Bekämpningsmedel

Kommissionen överlämnade i juni 2001 ett meddelande med en lägesbeskrivning över de senaste tio årens arbete med att bedöma vilka aktiva substanser som kan godkännas enligt direktivet om växtskyddsmedel 91/414/EEC. Kommissionen har aviserat att det finns behov av ändringar av växtskyddsdirektivet men att man inväntar Europaparlamentets och rådets synpunkter på rapporten innan den lägger fram förslag till sådana ändringar under 2002. Med anledning av lägesbeskrivningen antogs vid miljørådet i december rådsslutsatser om det fortsatta arbetet med och en översyn av reglerna för bekämpningsmedel. Sverige fick bl.a. gehör för

vikten att samordna detta arbete med den nya kemikaliepolitiken och att kriterier för godkännande av ämnen i bekämpningsmedel skall införas i direktivet. Dessutom antogs Sveriges förslag att man ska se över hur försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen skall införas och tillämpas i direktivet.

Vid behandlingen av sjätte miljöhandlingsprogrammet i rådet förstärktes skrivningarna i den gemensamma ståndpunkten för bekämpningsmedel, till stor del på svenskt initiativ. I sjätte miljöhandlingsprogrammet ingår också att en tematisk strategi skall utarbetas.

26.2 Miljö kvalitet och naturresurser

26.2.1 Fortsatt arbete inom vattenområdet

Ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) trädde i kraft den 22 december 2000. Under 2001 har arbetet inom gemenskapen med förberedelser för genomförande av direktivet intensifierats. Under det svenska ordförandeskapets antogs en informell gemensam strategi för genomförande av direktivet. Arbetsmodellen är unik och innebär att medlemsländerna tillsammans med kommissionen, sakägar- och miljöorganisationer samt kandidatländer gemensamt utarbetar informella vägledningsdokument för genomförande av olika skyldigheter i direktivet. Totalt elva informella arbetsgrupper har etablerats där kommissionen eller enskilda medlemsländer tagit på sig ansvaret för att leda det gemensamma arbetet. Sverige ansvarar för arbetet med att utforma vägledning för att klassificera vattenkvalitet i sjöar och vattendrag. I det gemensamma informella arbetet ingår också tre expertgrupper som arbetar fram förslag till nya direktiv som kommer att komplettera eller förtydliga delar av det redan antagna ramdirektivet, i enlighet med de skyldigheter som redan finns angivna i detsamma. De tre arbetsgrupperna hanterar frågor som rör miljö kvalitetsmål för grundvatten, krav på rapportering enligt flera olika vattendirektiv samt klassificering av, miljö kvalitetsnormer för och åtgärder mot utsläpp eller förekomst av s.k. prioriterade ämnen (olika miljögifter). Den informella och öppna arbetsformen har blivit mycket uppskattad, särskilt bland olika organisationer och i kandidatländer.

Vid rådsmötet i juni nåddes en politisk överenskommelse mellan rådet och Europaparlamentet om en lista över prioriterade och farliga ämnen inom vattenområdet (totalt 32 ämnen). Listan utgör i praktiken en bilaga till det redan tidigare antagna ramdirektivet för vatten (se ovan). Vissa ämnen i listan klassificeras som prioriterade farliga ämnen, för vilka målsättningen är att de inte längre skall förekomma i vattenmiljön inom 20 år, medan målsättningen för övriga ämnen är att utsläppen gradvis skall minska. Redan ett år efter listans antagande skall kommissionen lägga fram förslag till revidering av listan, sannolikt med fler föreslagna ämnen. Två år efter antagandet skall kommissionen ha utarbetat förslag till miljö kvalitetsnormer för och åtgärder mot utsläpp eller förekomst av

dessa ämnen. Den snabba politiska överenskommelsen redan i Europaparlamentets första behandling möjliggjordes av ett mycket gott samarbete med Europaparlamentet och ett flexibelt miljøråd. Ett gemensamt arbete pågår för närvarande för att utforma dessa förslag (se ovan).

Under hösten antog miljørådet en gemensam ståndpunkt i fråga om förslaget till rekommendation om integrerad kustzonförvaltning. Förslaget är således inte juridiskt bindande för medlemsländerna, men innehåller ett antal rekommenderade strategier och principer som bör beaktas liksom rekommendationer för nationellt genomförande och rapportering. Europaparlamentets andra behandling återstår och därefter en politisk överenskommelse.

26.2.2 Bilavgaser och bränslefrågor

Avgas- och bullerkrav för fordon samt bränslekrav

År 2001 blev ett intensivt år för EU:s arbete med att sänka utsläppen av avgaser från bilar, arbetsmaskiner och båtar. Fem olika förslag från kommissionen behandlades av rådet och Europaparlamentet. I samtliga fall gällde förhandlingarna Europaparlamentets första behandling.

Avgaskrav fordon och arbetsmaskiner

Under det svenska ordförandeskapet antog rådet två gemensamma ståndpunkter inom detta område. I båda fallen minskar främst kolväteutsläppen.

För motorcyklar skärps avgaskraven i ett första steg med början 2003 genom ett tillägg till Europaparlamentets och rådets direktiv 97/24/EG av den 17 juni 1997 om vissa komponenter och karakteristiska egenskaper hos två- eller trehjuliga motorfordon. Beslutet innebär att utsläppen av kolväten från nya motorcyklar minskar med mellan 60 och 70 procent. Avsikten är att dessa avgaskrav skall skärpas med ett ytterligare steg med början 2006. Europaparlamentet och rådet är efter Europaparlamentets första behandling oeniga om innehållet i denna kravnivå skall fastläggas nu eller beslutet skall avvakta utvecklingen av en ny testmetod som tar bättre hänsyn till hur motorcyklar verkligen körs.

För lätta lastbilar och bussar som drivs med bensin införs särskilda kallstartskrav från år 2003. Europaparlamentet och rådet har här nått enighet i sak. Ändringen sker genom ett tillägg till rådets direktiv 70/220/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om åtgärder mot luftförorening genom avgaser från motorfordon.

Under hösten 2001 antog rådet dessutom en gemensam ståndpunkt om avgaskrav för små bensindrivna arbetsmaskiner. Förslaget är utformat som ett tillägg till direktiv 97/68/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om åtgärder mot utsläpp av gas- och partikelformiga föroreningar från förbränningsmotorer som skall monteras i mobila maskiner som inte är avsedda att användas för

transporter på väg. Det innebär att avgaskrav införs med början 18 månader efter det att direktivet antagits. Detta steg innebär att utsläppen av kolväten från nya maskiner minskar med cirka 30 procent. Därefter skärps kraven i ett andra steg fram till 2008. Dessa krav kommer att innebära att utsläppen av kolväten från nya maskiner kommer att minska med ytterligare 60 – 70 procent.

För en grupp tekniskt sett särskilt svåråtgärdade handhållna maskiner har tillverkarna möjlighet att begära att det andra steget senareläggs med upp till fem år. Europaparlamentet vill helt undanta denna grupp av maskiner från avgaskrav. Dessutom ville Europaparlamentet införa regler som kraftigt begränsar rätten att använda ekonomiska incitament. Sedan bland annat Sverige mycket bestämt motsatt sig en sådan reglering enades rådet om att inte acceptera sådana regler.

Bränslen

I december enades rådet om en gemensam ståndpunkt om skärpta kvalitetskrav på bensin och diesel genom en ändring av direktiv 98/70/EG om kvaliteten på bensin och dieselbränslen och om ändring av rådets direktiv 93/12/EEG. Den viktigaste ändringen miljömässigt är att svavelfria bränslen föreslås bli standard för lätta och tunga bilar från den 1 januari 2009.

Däremot tillåts arbetsmaskiner använda bränslen med högt svavelinnehåll. Nationellt kan medlemsländerna dock föreskriva att diesel med lägre svavelhalt skall användas även i arbetsmaskiner. Kommissionen uppmanas dock att återkomma med ett förslag till renare diesel för arbetsmaskiner. Detta skall ske i samband med att den lägger ett förslag om skärpta avgaskrav för större dieseldrivna arbetsmaskiner. Sverige accepterade denna kompromiss, men lämnade tillsammans med fyra andra medlemsstater en deklARATION om behovet av att införa rena bränslen till arbetsmaskiner.

Sverige fick inte gehör för sin önskan om att höja den högsta tillåtna halten av etanol i bensin från fem till tio procent, vilket skulle innebära att försäljningen av s.k. E10 återigen blir tillåten. Även i detta fall lämnade Sverige en deklARATION som tryckte på behovet att eliminera denna typ av hinder för införandet av alternativa bränslen.

Buller och avgaskrav för fritidsbåtar

Rådet enades i oktober 2001 om en gemensam ståndpunkt som innebär att buller- och avgaskrav förs in i fritidsbåtdirektivet, direktiv 94/25/EG. Beroende på motortyp börjar kraven gälla antingen den 1 januari 2005 eller den 1 januari 2006.

Avgaskraven innebär att utsläppen av kolväten från nya bensinmotordrivna båtar minskar med 90 procent och att de nya dieseldrivna båtarnas utsläpp av kväveoxider och partiklar minskar med cirka 30 procent. Detta leder inte bara till bättre luftkvalitet utan har även en positiv effekt på vattenkvaliteten då avgasröret hos många

fritidsbåtsmotorer mynnar i propellern. Det leder till att avgaserna vispas ner i vattnet, men dämpar buller.

En annan detalj som kommer att förbättra vattenkvaliteten lokalt kom till efter ett gemensamt svenskt/finskt initiativ. Rådet enades om att nya fritidsbåtar skall ha kopplingar som innebär att toalettankarna skall kunna tömmas till mottagningsanläggningar i hamn.

Genom förslaget införs även gemensamma regler för vattenskotrar. De kommer nu att omfattas av krav om godkännande som innebär att de skall klara miljö- och säkerhetskraven enligt direktiv 94/25/EG. Eftersom direktivet endast reglerar tillträde till den gemensamma marknaden kommer Sverige inte att tvingas att lindra de restriktiva reglerna om användning i Vattenskotterförordningen (1993:1053).

26.2.3 Omgivningsbuller

Sverige lyckades ena rådet i juni 2001 om en gemensam ståndpunkt när det gäller ett förslag till direktiv för att genomföra en kartläggning av bullerexponering i Europeiska unionen. Direktivet innebär att en gemensam ram skapas för kartläggning av exponering för omgivningsbuller.

Förslaget skall utgöra en grund för att utveckla nya och komplettera befintliga åtgärder för att hindra negativa effekter av buller.

Rådet har konstaterat att det inte kan godta Europaparlamentets ändringsförslag och förslaget kommer att vara föremål för förlikning under det spanska ordförandeskapet.

26.3 Övriga miljöfrågor

26.3.1 EG:s miljöfond Life

EG:s miljöfond Life kom till genom rådets förordning (EEG) nr 1973/92. Förordningen reviderades genom Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr 1655/2000 om det finansiella instrumentet för miljön.

Life administreras av kommissionens generaldirektorat för miljö. I Sverige har regeringen utsett Naturvårdsverket att i samråd med NUTEK vara ansvarig myndighet. Syftet med Life är att bidra till utvecklingen och genomförandet av EG:s miljöpolitik. Life består av tre delar: naturvård, miljöskydd och tredjeland (länder som gränsar till Medelhavet samt ryska Östersjökusten). Life-naturvård medfinansierar projekt som bidrar till genomförandet av direktivet om skydd av vilda fåglar och direktivet om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, och i synnerhet av nätverket Natura 2000. Life-miljöskydd medfinansierar projekt som demonstrerar nya tekniker eller metoder i ett europeiskt perspektiv.

Förordningen för den tredje etappen av Life (2000–2004) antogs av Europaparlamentet och rådet i juli 2000. Nyheter i Life III är att kommissionen vill uppnå en närmare koppling till EU:s miljöpolitik, att

budgeten ökar till 640 miljoner Euro för perioden 2000–2004 samt att vissa ansökarländer valt att delta; Estland, Lettland, Ungern, Slovenien och Rumänien.

För miljöskyddsdelen av Life har kommissionen utarbetat riktlinjer i syfte att vägleda sökande, så att projekten kraftfullare bidrar till genomförandet och utvecklingen av EU:s miljöpolitik. Projekt som demonstrerar innovativa tekniker eller metoder inom följande fem huvudområden kan få ekonomiskt stöd i Life III:

- miljöhänsyn vid markanvändning,
- vattenvård,
- minskad miljöpåverkan från näringslivet,
- avfallshantering,
- miljöanpassad produktpolitik (IPP),

Den första ansökningsomgången för Life III avslutades 30 november 2000. Efter omfattande granskning av ansökningarna av Naturvårdsverket och NUTEK skickades de vidare till kommissionen för slutlig bedömning i konkurrens med övriga medlemsstaters ansökningar. Kommissionen fattade beslut i juli 2001. För Sveriges del beviljades 85 miljoner kronor till tio projekt, vilket är den högsta andelen hittills från Life. Årets utvalda är fem företag, två länsstyrelser, två skogsvårdsstyrelser och en kommun som samarbetar med åtta andra kommuner inom EU. Generellt har Sverige varit framgångsrikt i Life och kommissionen har årligen fördelat 5-10 procent av fondens medel till svenska projekt.

26.3.2 Stöd till icke-statliga organisationer

En politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt antogs av rådet den 29 oktober om Europaparlamentets och rådets beslut om ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet. Det föreslagna rådsbeslutet föreslås ersätta rådets beslut 97/872/EG om ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet. Det nya åtgärdsprogrammet föreslås träda ikraft den 1 januari 2002. Den planerade budgeten för femårsperioden 2002–2006 är 32 miljoner euro, något som Europaparlamentet ställer sig bakom. Det nya beslutet innebär en utvidgning av länderkretsen till att omfatta kandidatländerna och de Balkanländer som ingår i stabiliserings- och associeringsprocessen för länderna i sydöstra Europa.

26.3.3 Globala miljöfrågor

Intensifierade förberedelser för världstoppmöte om hållbar utveckling

Det globala miljöarbetet kom under 2001 att alltmer inriktas på förberedelser för världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg

år 2002. Under svenskt ordförandeskap verkade EU för att FN måste göra en ordentlig utvärdering av hur handlingsprogrammet för Agenda 21 genomförts på olika nivåer och sedan förbereda ett framåtsyftande toppmöte med konkret innehåll. För EU var det också viktigt att säkra goda möjligheter för icke-statliga organisationer att delta. Ambassadör Lars-Göran Engfeldt invaldes i byrån för toppmötet som enda representant från ett EU-land.

Under hösten hölls regionala förberedande konferenser inför världstoppmötet. Vid en alleuropeisk konferens samlades 55 länder kring en deklARATION som bland annat anger fattigdomsbekämpning och strävan efter hållbara konsumtions- och produktionsmönster som önskvärda övergripande teman.

Rådsslutsatser om världstoppmötet antogs i mars och juni. Sveriges och EU:s agerande under hösten har baserats på rådsslutsatserna.

Kommissionen för hållbar utveckling var först med att ta helhetsgrepp om energi

FN:s kommission för hållbar utveckling höll sitt nionde möte under våren 2001, med fortsatt dialog och erfarenhetsutbyte kring uppföljningen av Agenda 21. De frågor som behandlades var energi, transporter, atmosfär, information för beslutsfattande samt det internationella miljösamarbetet.

EU fick i förhandlingarna en pådrivande roll. Exempelvis eftersträvade EU en ökad andel förnyelsebar energi, internalisering av miljökostnader i transportpolitiken, tydliga indikatorer för att mäta framsteg mot hållbar utveckling samt höjda biståndsanslag till stöd för u-ländernas arbete för hållbar utveckling.

Trettiofyra beslut antogs vid styrelsemöte i FN:s miljöprogram UNEP

FN:s miljöprogram UNEP höll sitt tjugoförsta styrelsemöte i Nairobi i februari. Arbetsprogram och budget fastställdes för perioden 2002-2003 och 34 beslut fattades.

För första gången arrangerades FN:s globala miljöministerforum (GMEF) parallellt med ett ordinarie styrelsemöte. På EU:s förslag skapades en arbetsgrupp på ministernivå för att stärka den internationella miljöförvaltningen. Arbetsgruppen kommer att lägga fram förslag till UNEP:s extra styrelsemöte i Cartagena, Colombia, i februari 2002.

Miljörådet antog i december 2000 och december 2001 rådsslutsatser om UNEP:s framtid och övriga frågor som hänger samman med den internationella miljöförvaltningen.

FN:s skogsforum inledde sitt arbete

Förenta Nationernas skogsforum (UNFF) inrättades formellt vid ett organisatoriskt möte i New York den 16 februari 2001. I samband med detta möte hölls även informella diskussioner om inriktningen av UNFF:s

verksamhet under den kommande femårsperioden. EU som under denna period leddes av Sverige bidrog mycket aktivt till dessa diskussioner.

UNFF:s första substansmöte ägde rum i New York 11–23 juni. Vid detta möte fattades beslut om UNFF:s fleråriga arbetsprogram, en handlingsplan för att genomföra IPF/IFF- rekommendationerna samt ett samarbetsarrangemang – Collaborative Partnership on Forests, CPF – mellan berörda FN-organisationer, institutioner och legala instrument för att dels bistå länder vid genomförandet av rekommendationer på nationell nivå dels samarbeta kring genomförandet av de rekommendationer som speciellt riktas till den internationella eller globala nivån. En viktig del i UNFF:s arbete är att främja ett aktivt deltagande från det civila samhällets sida i genomförandet av IPF/IFF- rekommendationerna.

UNFF:s arbete kommer att utvärderas vid dess 5:e session år 2005 vid vilken frågan om en global skogskonvention åter kan bli aktuell.

Nya vägar för att bevara och hållbart nyttja biologisk mångfald

FN:s globala konvention om biologisk mångfald är en viktig utgångspunkt i EU:s arbete med biologisk mångfald. Konventionens övergripande mål är att bevara och hållbart nyttja biologisk mångfald samt att rättvist fördela de nyttigheter som uppkommer vid användningen av genetiska resurser. Ett omfattande samråd sker inom EU unionen inför konventionens möten och aktiviteter. Sverige prioriterar detta arbete högt.

Under 2001 har konventionens arbete med skogsekosystemen tagit fart. Skog har varit en fråga med hög politisk sprängkraft, och det har varit svårt att komma framåt, men nu finns det ett förslag till framåtsyftande arbetsprogram som har förutsättningar att föra de globala skogsdiskussionerna framåt. Arbetsprogrammet kommer att diskuteras med utgångspunkten att det skall fastställas på konventionens sjätte partsmöte i april 2002.

Under året har ytterligare tre frågor dominerat agendan. Först diskuterades ett förslag till riktlinjer för att förhindra skador orsakade av främmande arter, till exempel vid handel, som förväntas antas vid kommande partsmöte. Flera möten under året har ägnats åt att diskutera konventionens strategiska plan, med kopplingar till frågan om global samordning mellan miljökonventioner och överväganden om nya riktlinjer för konventionens arbete i anslutning till dess tioårsjubileum i samband med Världstoppmötet i Johannesburg i september 2002. Slutligen har ett första förhandlingsmöte i den komplicerade frågan om tillträde till och rättvis fördelning av vinsterna från genetiska resurser hållits i Bonn i oktober 2001.

Sverige och EU har fortsatt driva på arbetet med att utveckla och slutföra det s.k. Cartagena-protokollet om biosäkerhet som reglerar gränsöverskridande transporter av GMO. Protokollet faller under konventionen om biologisk mångfald. Protokollet är ett viktigt instrument för att bland annat underlätta för utvecklingsländerna att få till stånd egna interna regelverk för hantering av GMO och för att säkerställa att information om gränsöverskridande transporter med GMO alltid ges till det importerande landet.

Inom EU har arbetet med att analysera hur protokollet påverkar befintlig GMO-lagstiftning och vad som krävs av Sverige och EU för att införliva protokollet fortskridit.

Fortsatta ansträngningar att förhindra markförstöring och ökenspridning

Den globala konventionen om förhindrande av ökenspridning syftar till att motverka ökenspridning och lindra effekterna av torka, framför allt i Afrika. Konventionens definition av torra områden är vid och konventionen omfattar förutom de flesta afrikanska länder även torrområden i andra världsdelar inklusive Europa. En grundläggande idé är att bygga på lokalt kunnande och kapacitet. Konventionen berör påtagligt såväl det svenska bilaterala som EU:s utvecklingssamarbete med Afrika, AVS-länderna (Afrika, Västindien och Stilla havsländerna, dvs. en grupp länder som har ett särskilt avtal med EU om handel och bistånd) samt Asien. Även inom EU:s miljösamarbete kring Medelhavet behandlas torrområdesfrågor med koppling till konventionen.

Inför partsmötet i Genève 2001 utarbetade Sverige ett kort dokument om fattigas rätt till jord, och de osäkra förhållandena därvidlag, samt effekterna härav på jordförstöring och ökenspridning. Inom EU fick Sverige stöd för tanken att man vid partsmötet skulle ha en dialog mellan politiker i syd och nord, med ett sådant dokument som underlag. Politikerdialogen kom till stånd och resulterade i en ordförandesammanfattning som utgör en av ökenkonventionens viktigaste bidrag till världstoppmötet i Johannesburg, och även identifierar nödvändiga åtgärder på policynivå främst i u-länderna. Vid partsmötet beslöts även om en reformering av den vetenskapliga och tekniska kommittén, (Committee on science and technology, CST) som kan möjliggöra mera effektiv påverkan på praktiska beslut och riktlinjer.

Stockholmskonventionen förbjuder de farligaste kemikalierna

Sverige stod som värd i maj 2001 för den diplomatiska konferensen för undertecknandet av Stockholmskonventionen om långlivade organiska föroreningar (POP:s). Totalt 91 länder samt kommissionen undertecknande konventionen och 115 länder skrev under slutakten med resolutionerna som antogs vid konferensen. Sverige var en av initiativtagarna till och en av de mest pådrivande aktörerna bakom den nya Stockholmskonventionen. Världssamfundet har med Stockholmskonventionen skapat ett viktigt skydd mot en mycket farlig kategori kemikalier.

Genom konventionen har överenskommelse nåtts om att förbjuda produktion och användning av inledningsvis tio substanser (aldrin, dieldrin, endrin, DDT, heptaklor, hexaklorbensen (HCB), klordan, mirex, toxafen, PCB) samt att minimera eller där så är möjligt eliminera utsläpp av oavsiktliga bildade biprodukter i form av dioxiner och furaner. Konventionen reglerar även import och export samt avfallshantering av långlivade organiska ämnen. Inom EU fick Sverige stöd för att driva

frågan om att en vetenskaplig kommitté skulle upprättas för att arbeta för att lägga till nya kemikalier redan innan konventionen trätt ikraft. Förslaget fick dock inget stöd från övriga deltagande länder och en kompromiss som kunde lösa frågan innebär att förhandlingskommittén har möjlighet att fatta beslut att inrätta undergrupper som den anser nödvändiga för arbetet med att genomföra konventionen. Detta innebär att EU vid nästa möte med den mellanstatliga förhandlingskommittén har möjlighet att ta upp frågan igen. Ett intensivt arbete pågår inom EU för att ratificera Stockholmskonventionen. Ambitionen är att detta skall vara slutfört före världstoppmötet i september 2002.

Konvention om båtfärger - antifoulingkonventionen

Förenta Nationernas Sjöfartsorganisation (IMO), har sedan 1980-talet drivit förhandlingar för ett globalt förbud mot användning av båtbottnfärger som innehåller extremt giftiga och långlivade tennorganiska föreningar.

Under första veckan i oktober 2001 antogs slutligen en globalt bindande konvention som kommer att reglera ämnen i skadliga båtbottnfärger. De första ämnena som regleras är organiska tennföreningarna. Ett förbud att måla fartyg med färger som innehåller dessa föreningar gäller fr.o.m. den 1 januari 2003.

Påtryckningar under det svenska ordförandeskapet i EU resulterade i en förbättrad EU-koordinering under det slutliga förhandlingsmötet i oktober vilket bland annat resulterade i att försiktighetsprincipen kunde föras in i konventionen

De regler som konventionen innefattar om tennorganiska föreningar är mer långtgående jämfört med de regler som Sverige gavs undantag för fram till den 31 december 2002. En anpassning av EU:s regelverk är därför nödvändig. I december påbörjades arbetet och kommissionen har som målsättning att nya regler, i samstämmighet med konventionens, skall gälla inom EU fr.o.m. 1 januari 2003.

Konferens antog rekommendationer för färskvatten

Som ett led i förberedelserna för världstoppmötet i Johannesburg anordnade Tyskland ett internationellt möte om färskvattenfrågor i början av december 2001. Mötet samlade 118 regeringsrepresentanter, varav 46 ministrar, samt dessutom ett stort deltagande av internationella organisationer samt intressegrupper och ideella organisationer. Mötets slutdokument, de s.k. Bonnrekommendationerna, kommer att utgöra ett viktigt underlag för den fortsatta behandlingen av färskvattenfrågorna inför Johannesburg.

Viktiga frågor under mötet var bland annat frågan om den privata sektorns roll för vattenförsörjning, där en minskning av polariseringen mellan olika läger kan skönjas. Den privata sektorn anses nu kunna bidra till en förbättrad vattenförsörjning, under förutsättning att länders regeringar och myndigheter kan anta lämpliga regelverk. Det finansiella underskottet inom vattensektorn i utvecklingsländer, f.n. 100 miljarder

USD/år, var också en av huvudfrågorna. En ökad tilldelning av bistånd till vattensektorn var en av de föreslagna åtgärderna.

På initiativ från Sverige och Storbritannien ställde sig mötet bakom ett antal kvantitativa mål för vattenarbetet:

- att halvera andelen av världens befolkning som inte har tillgång till adekvata sanitära förhållanden till 2015 (motsvarande mål finns sedan tidigare för dricksvattenförsörjning),
- att påbörja upprättandet av åtgärdsplaner för flodområden till 2005,
- att upprätta nationella mål och handlingsplaner för ökad effektivitet i vattenanvändningen (ex. ökad födoproduktion per mängd vatten).

Vattenfrågornas organisation och behandling inom FN-systemet är också en av de frågor som kommer att kräva en lösning i den kommande processen.

Havsfrågorna har behandlats vid två tillfällen

Vid FN:s informella process för hav och havsrätt i maj behandlades i år två huvudsakliga frågeställningar, marin forskning samt utveckling och överföring av kompetens och teknik. Dessutom behandlades åtgärder mot sjöröveri. Slutsatserna från mötet har behandlats i generalförsamlingen under hösten. Vad gäller slutsatserna för marin forskning etc. betonades behovet av ytterligare koordinering mellan inblandade aktörer inom FN-systemet i stort. Särskild tonvikt lades på ökat behov av koordinering på den regionala nivån. En ökad samverkan mellan regionala miljöavtal (s.k. Regional Seas), motsvarande regionala konventioner inom fiskeområdet samt IOC:s (Intergovernmental Oceanographic Commission) regionala organisation efterfrågades. Som prioriterade områden inom forskning framhölls kopplingen mellan fiske och miljö samt klimatrelaterade effekter.

UNEP:s Global Programme of Action for the Protection of the marine environment from land based activities (GPA) höll sitt första översynsmöte i Montreal i slutet av november. Endast tre EU-ministrar deltog. Beslutet om ett nytt arbetsprogram för perioden fram till år 2006 prioriterar avloppshantering, förstörelse av livsmiljöer samt övergödning. Det svenska arbetet för ökat engagemang i frågor som rör marint skräp fick positiv uppmärksamhet.

En generell slutsats från mötet var behovet av att koncentrera fortsatta insatser på den regionala nivån. Beslutet från mötet innehåller bland annat ett åtagande att alla regionala program till år 2005 skall ha utarbetat åtgärdsprogram för de miljöproblem som prioriteras i respektive region. Behovet av ett ökat internationellt arbete inom kemikalieområdet lyftes också fram.

Tidtabeller antagna för att avveckla ozonfarliga ämnen

Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet är ett protokoll under Wienkonventionen för skydd av ozonskiktet. Protokollet skall ses som ett åtgärdsprogram för avveckling av ozonnedbrytande ämnen för de anslutande parterna. Montrealprotokollet har gått in i en ny

fas med bindande åtaganden för utvecklingsländerna att enligt fastlagda tidtabeller avveckla ozonfarliga ämnen. Under 2001 inleddes förberedelsen inför påfyllningsförhandlingar av protokollets multilaterala fond.

Ett omfattande samråd sker inom EU inför protokollets möten. De för Sverige viktigaste sakfrågorna under året har varit att verka för en snabbare procedur för att lägga till nya ämnen i protokollet samt för att en studie görs om snabbare avveckling av klorfluorkolväten (HCFC) i u-länder. EU har också på svenskt initiativ aktivt drivit dessa frågor. Vad gäller en snabbare procedur så togs ett steg i önskad riktning på årets partsmöte. Däremot var parterna för närvarande inte beredda att besluta om en studie om en snabbare avveckling av HCFC.

26.3.4 Kärnsäkerhet och strålskydd

I rådsarbetsgruppen för atomfrågor (AQG) hanteras bland annat frågor om kärnsäkerhet och strålskydd. Under det svenska ordförandeskapet var den dominerande frågan kärnsäkerheten i kandidatländerna.

Kärnsäkerhet täcks inte av någon gemensamhetslagstiftning men medlemsstaterna har ändå valt att inkludera denna fråga i utvidgningsprocessen med målet att uppnå en hög nivå på kärnsäkerheten i kandidatländerna.

Hösten 2000 gav Coreper, AQG och dess ad hoc arbetsgrupp för kärnsäkerhet (WPNS), i uppdrag att ta fram tekniskt underlag för utvidgningsförhandlingarna. Detta skulle ske genom att utvärdera säkerheten vid kandidatländernas kärnkrafts-reaktorer, lagstiftning, myndigheter m.m. Arbete skedde under det svenska ordförandeskapet och i maj 2001 överlämnades en rapport till Coreper.

Rapporten som innehåller rekommendationer om åtgärder för varje kandidatland har skickats ut till kandidatländerna med en inbjudan om att ge ett svar under hösten 2001. En uppföljning av ländernas redovisade svar kommer att göras under våren 2002.

26.3.5 Räddningstjänst

Den 23 oktober 2001 fattade rådet beslut om att inrätta en gemenskapsmekanism för samordning av medlemsstaternas räddningstjänstinsatser vid allvarliga olyckor (beslut 2001/792/EG, Euratom). Den nya EU-mekanismen skall underlätta samordning av medlemsstaternas katastrofbistånd till en annan medlemsstat som drabbats av en allvarlig olycka. Det kan vara frågan om t.ex. natur- och miljöolyckor, oljeutsläpp till sjöss samt tekniska och radiologiska olyckor. Beslut om att genomföra insatser och tillhandahålla resurser kommer dock även i framtiden att fattas av medlemsstaterna själva. Den nya mekanismen innebär inrättande av ett centrum för övervakning och information om olyckor och katastrofer, inventering av medlemsstaternas tillgängliga resurser för räddningstjänstinsatser, ett utbildningsprogram för att träna dessa resurser samt ett gemensamt kommunikations- och informationssystem för nödsituationer. Mekanismen skall även kunna

underlätta samordningen mellan ländernas räddningsinsatser utanför EU:s gränser. De länder som söker medlemskap i EU erbjuds redan nu att delta i samarbetet.

Europeiska rådet fastställde i juni 2000 i Feira att räddningstjänst är ett av fyra prioriterade områden för EU:s civila krishantering. Liksom tidigare gjorts för poliser var målsättningen för det svenska ordförandeskapet att fastställa politiska målsättningar även för räddningstjänst inom ramen för krishantering. Vid Europeiska rådet i Göteborg fastställdes således att det år 2003 på frivillig grund och med mycket kort varsel skall kunna skickas ut räddningstjänststyrkor på upp till 2000 personer. Därutöver skall utvärderings- och samordningsgrupper om tillsammans 100 särskilt utvalda experter omedelbart kunna sändas ut i en krissituation. Kompletterande och mer specialiserade personalresurser skall ha beredskap att inom två till sju dagar kunna sändas till platsen. Den nya räddningstjänstmekanismen kommer att kunna spela en viktig roll även inom ramen för civil krishantering, som ett instrument för att snabbt få kontakt med medlemsstaternas räddningstjänstmyndigheter.

Den 19 november 2001 antogs en resolution om utökat samarbete när det gäller utbildning inom räddningstjänsten. Resolutionen uppmuntrar etableringen av ett förstärkt samarbete i nätverksform mellan befintliga räddningstjänstskolor och utbildningscentrum. Efter händelserna i USA den 11 september 2001 har arbete påbörjats på bred front i EU kring förstärkt samverkan kring följderna av bioterrorism. Diskussionerna har även vidgats till att omfatta samarbete kring nukleära och kemiska aspekter av terrorism. Räddningstjänstsamarbetet ingår som en del i detta större arbete.

26.3.6 Europeisk marin strategi

Arbetet med att ta fram en sektorsövergripande marin strategi inom Europa påbörjades av kommissionen under hösten 2001 och kommer att resultera i ett meddelande under 2002. Den marina strategin ingår som en komponent av det sjätte miljöhandlingsprogrammet som antogs på rådsmötet i Göteborg under det svenska ordförandeskapet. En integrerad ansats eftersträvas för att på så vis inlemma miljödimensionen i andra politikområden med bäring på marina frågor, såsom, fiske, sjöfart, kemikalier och jordbruk. Det är däremot inte troligt att strategin kommer att innebära lagstiftningsåtgärder utan tonvikten ligger på att uppnå ett effektivare genomförande av existerande policy.

26.3.7 Badvattendirektivet

Kommissionen lade under året fram ett meddelande om förslag på revidering av det nuvarande vattendirektivet. Detta föranleddes delvis av starka svenska påtryckningar om att anpassa direktivet till de varierande geografiska förhållanden som råder inom EU. Vid miljöministrarnas möte i mars välkomnade rådet i slutsatser en översyn av badvattendirektivet och ansåg bland annat att kommissionens förslag

måste baseras på en sund vetenskaplig grund. Direktivförslag från kommissionen väntas i juli 2002. Sverige har haft problem med att uppfylla nuvarande direktiv bland annat på grund av speciella temperaturförhållanden. Under 2001 fälldes Sverige i EG-domstolen för att inte ha uppfyllt kraven i direktivet.

26.3.8 Miljöbedömning av planer och program

Ett EG-direktiv om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan trädde i kraft den 21 juli 2001. Direktivet hade diskuterats i fem år och det svenska ordförandeskapet lyckades slutföra en problematisk förlikning mellan Europaparlamentet och rådet. Direktivet ställer krav på miljöbedömning av de planer och program som tas fram och antas av myndigheter och som kan antas ge betydande miljöpåverkan. Meningen är att denna påverkan därigenom skall kunna undvikas eller mildras. Planens eller programmets miljöpåverkan skall beskrivas utförligt och alternativa lösningar skall redovisas. Hänsyn skall tas till miljöbedömningen innan planen eller programmet antas och allmänhetens deltagande garanteras.

Direktivet gäller de planer och program som anger förutsättningarna för projekt som kräver miljökonsekvensbeskrivning enligt direktiv 85/337/EEG och som utarbetas för ett antal viktiga samhällssektorer som exempelvis jord- och skogsbruk, energi, transporter och fysisk planering. Det gäller också de planer och program som kräver en bedömning enligt art- och habitatdirektivet 92/43/EEG. Försvarets planer och program, finansiella planer och nuvarande program för strukturfonder och landsbygdsutveckling är undantagna i direktivet. Medlemsländerna skall inom tre år genomföra direktivet i sin egen lagstiftning.

I Sverige kommer direktivet troligtvis att gälla bland annat kommunernas översiktsplaner och detaljplaner samt de nationella och länsvisa transportinfrastrukturplanerna. Dessa planers miljöpåverkan måste därmed redovisas tydligare och mer utförligt än hittills.

26.3.9 Förebyggande åtgärder mot allvarliga kemikalieolyckor

Kommissionen har genom generaldirektoratet för miljö, mot bakgrund av explosionen vid en kemikaliefabrik i Toulouse i september 2001, gjort en översyn av förhållandena inom medlemsstaterna. Översynen omfattar en grundlig inventering av industriella riskanläggningar liknande den i Toulouse med potential till katastrofala effekter på samhället. Kommissionen har vidare i december 2001 presenterat förslag till förändring av Seveso II-direktivet (KOM (2001) 624 slutlig). Förslaget innebär bland annat att industriella riskverksamheter och bebodda områden eller andra platser som ofta besöks av allmänheten skall skiljas åt.

27 EG:s regional- och strukturpolitik

Alltsedan EG-fördraget undertecknades 1957 är en utjämning av skillnader i utvecklingsnivå mellan olika regioner ett viktigt mål för EG:s verksamhet.

Den gemensamma regional- och strukturpolitiken är det viktigaste instrumentet för att minska obalanserna och skillnaderna i ekonomisk utveckling mellan regionerna och på så sätt skapa en högre grad av social och ekonomisk sammanhållning inom unionen. Dessutom är minskade regionala skillnader en nödvändighet om alla regioner inom unionen till fullo skall kunna dra nytta av den inre marknaden och andra tillväxtinriktade åtgärder.

Under året presenterade kommissionen den andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning. Rapporten har karaktären av en grönbok för att stimulera en debatt om de riktlinjer som skall fastställas för sammanhållningspolitiken i en utvidgad union inför nästa programperiod efter 2006. Rapporten saknar förslag till beslut. Den andra sammanhållningsrapporten lyfter fram flera stora förändringar som kommer att ligga till grund för nästa programperiod efter år 2006:

- en betydande ökning av sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer av utvidgningen,
- långtgående effekter av pågående sociala och ekonomiska tendenser som globaliseringen,
- den radikala omformningen av den europeiska ekonomin till kunskapsbaserade aktiviteter samt
- förändringen av ålderssammansättningen hos befolkningen.

En tredje sammanhållningsrapport med förslag till den framtida strukturpolitiken efter 2006 förutses till 2004.

Under året genomförde kommissionen med anledning av rapporten ett sammanhållningsforum med deltagare från medlemsstaterna och kandidatländerna. Sverige höll ett anförande i egenskap av rådets ordförande. Rapporten diskuterades också vid en nationell hearing med representanter från myndigheter, lokala och regionala organ samt organisationer.

Sverige anordnade under sitt ordförandeskap en konferens i Lycksele om regional avfolkning som en utmaning för strukturpolitiken.

Som ett led i ordförandeskapet för Committee on Spatial Development (CSD) och Urban Development Group (UDG) anordnade Sverige vidare en konferens om Urban Regeneration i Norrköping och ett möte mellan EU:s alla medlemsländer och EU:s grannländer om regional utveckling. Det senare hölls i Bryssel och samlade 33 nationer.

27.1 Programperioden 2000–2006

EG:s regional- och strukturpolitik kanaliseras via fyra strukturfonder som är anslagsposter på EG:s budget: regionalfonden, socialfonden,

jordbruksfonden och fonden för fiskets utveckling. Innevarande programperiod startade år 2000 och pågår till och med år 2006. Under programperioden kommer Sverige att ta emot ca 2,2 miljarder euro (1999 års priser) från strukturfonderna, vilket motsvarar ca 19 miljarder kronor.

Den föregående programperioden 1994-1999 avslutas allteftersom programmets åtgärder genomförs. De sista utbetalningarna från EG till Sverige för denna programperiod beräknas ske 2003.

27.1.1 Mål 1 och 2

Mål 1

De svenska mål 1- programmen omfattar de fyra nordligaste länen samt delar av Värmlands, Dalarnas och Gävleborgs län. För programperioden 2000 – 2006 har mål 1-området tilldelats 748 miljoner euro, varav 363 miljoner euro för kustområdet. Området är indelat i två programområden, det norra programmet omfattar Norrbottens och Västerbottens län, medan det södra programmet omfattar resterande område.

Programmen är inriktade på insatser för att utveckla infrastrukturen, näringslivsutveckling, kompetensutveckling, utveckling av livsmiljön, landsbygdsutveckling, samt ett samiskt program. Programmen omfattar även mål 3-åtgärder, landsbygdsinsatser och strukturåtgärder inom fisket i mål 1-området. Verksamheten har under året kännetecknats av en hög nivå på antalet beslutade projekt.

Mål 2

De fyra svenska mål 2- programmen omfattar hela eller delar av Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmars, Gotlands, Blekinges, Västra Götalands, Värmlands, Örebros, Västmanlands, Dalarnas och Gävleborgs län samt öar utan fast landförbindelse längs kusten söder om Västernorrlands län och i de fyra största insjöarna. Totalt har 422 miljoner euro tilldelats de svenska mål 2-programmen. Delar av mål 2-området får stöd under en övergångsperiod.

Programmen omfattar insatser för att utveckla infrastrukturen, näringslivsutveckling, samt utveckling av livsmiljön. Under 2001 har verksamheten kommit igång med en hög beslutstakt.

27.1.2 Mål 3

Den övergripande strategin för mål 3 i Sverige är att stärka individens ställning på arbetsmarknaden genom kompetensutveckling av såväl arbetslösa som sysselsatta. Det svenska mål 3-programmet har tilldelats totalt 748 miljoner euro för perioden 2000 - 2006.

Programmet är indelat i fyra insatsområden som är kopplade till den europeiska sysselsättningsstrategin. Insatsområdet ”Kompetensutveckling för sysselsatta” syftar till att genom verksamhetsrelaterad

kompetensutveckling få till stånd processer som bidrar till förnyelse och flexibilitet på arbetsmarknaden. I ett första steg görs en kompetens- och organisationsanalys. I ett andra steg genomförs kompetensutvecklingen. Insatsområdet ”Ökad anställbarhet och företaganda” avser aktiva åtgärder med syfte att stärka de grupper som står utanför arbetsmarknaden genom hjälp till egen försörjning, utbildning, jobbrotaion eller till att starta eget företag. Insatsområdet ”Integration, mångfald och jämställdhet” syftar dels till att integrera personer med utländsk bakgrund, dels till att funktionshindrade personer blir delaktiga i arbetslivet. Jämställdhetsinsatserna kan omfatta både arbetslösa och sysselsatta, män eller kvinnor och syftar bland annat till att minska den segregerade arbetsmarknaden, minska deltidsarbetslösheten och ge kvinnor chans till avancemang. Insatsområdet ”Lokal utveckling” är riktat till regionala och lokala aktörer och har som syfte att utnyttja möjligheterna till att skapa sysselsättning på lokal nivå, bland annat i den sociala ekonomin.

Den 31 december 2001 uppgick antalet personer som hade deltagit eller var deltagare i mål 3-programmet till drygt 420 000 i mer än 16 000 projekt.

27.1.3 Gemenskapsinitiativ

Arbetet med Gemenskapsinitiativen initieras av kommissionen och är inriktade på sakområden som är gemensamma för unionen som helhet. Varje initiativ finansieras numera av enbart en fond. Det finns fyra gemenskapsinitiativ; Interreg III, Equal, Leader+ och URBAN II.

Interreg III – gränsöverskridande samarbete

Interreg III som är det finansiellt största gemenskapsinitiativet syftar till att stärka samarbetet över nationsgränser och stimulera den ekonomiska utvecklingen i regionerna. Kommissionen har fördelat 163,7 miljoner euro till Sverige för tre olika inriktningar.

Interreg IIIA (91,3 miljoner euro) som syftar till att stärka det gränsregionala samarbetet. Interreg-samarbete omfattar områdena Sverige-Norge, Nord, Öresund, Skärgården och Kvarken-Mittskandia.

Interreg IIIB (62,6 miljoner euro) avser samarbete inom större transnationella områden och syftar till samarbete inom regional utvecklingsplanering. Sverige deltar i tre Interreg IIIB-program, nämligen Norra Periferin, Nordsjön och Östersjön.

Samtliga nio program har godkänts av kommissionen.

Norra Periferin: Till programområdet hör norra Sverige, Norge, Finland och Skottland samt Färöarna och Grönland. Syftet med programmet är att minska de problem som perifert läge och gles bebyggelse förorsakar i de nordliga regionerna. Programmet fokuserar på erfarenhetsutbyte och försöksverksamhet som rör kommunikationer, företagsutveckling, utnyttjande av naturresurser och samhällsutveckling.

Östersjön: Programmet omfattar Finland, Sverige, Danmark, norra delarna av Tyskland, Polen, de baltiska länderna, de nordvästra delarna

av Ryssland samt delar av Vitryssland. Östersjöprogrammet avser transnationellt samarbete för utveckling av regionala utvecklingsstrategier, regionala strukturer och institutionella förutsättningar för detta.

Nordsjön: Nordsjöprogrammet omfattar sju länders regioner runt Nordsjön. Storbritannien, Norge, Sverige, Danmark, Tyskland Nederländerna och Belgien deltar. I Sverige omfattas Värmland, Västra Götalands, Hallands, Skåne och Kronobergs län. Insatsområdena avser transnationella utvecklingsstrategier och åtgärder för städer, landsbygd och kustområden, effektiva och uthålliga transporter och kommunikationer samt bättre tillgång till informationssamhället. Uthållig förvaltning och utveckling av miljön, naturresurser och kulturarvet tas också upp liksom vattenförvaltning

Interreg IIIC avser interregionalt samarbete mellan regioner i EU och dess grannländer. Interreg IIIC skall vara en drivkraft för ett strukturerat utbyte av erfarenheter och tips på lämpliga metoder från verksamheter inom mål 1 och mål 2- programmen, Interreg- och Urbanprogrammen samt från de regionala programmen för innovativa åtgärder. EU ser gärna också ett brett deltagande från tredjeländer, särskilt kandidatländer.

EU:s medlemsländer är administrativt indelade i fyra Interreg IIIC-zoner. Sverige tillhör den norra zonen tillsammans med Danmark, Finland och norra Tyskland. Norge deltar med egna medel. Övriga närliggande tredjeländer uppmuntras att delta.

Equal – transnationellt samarbete mot diskriminering

Gemenskapsinitiativet Equal syftar till att genom transnationellt samarbete främja nya metoder för att motverka all slags diskriminering och ojämlikhet med anknytning till arbetsmarknaden. Hänsyn skall i programmet även tas till de asylsökandes integration i samhället och yrkeslivet. Equal är en del av den europeiska sysselsättningsstrategin och skall även svara för arbetsmarknadsdelen av en övergripande europeisk strategi för att bekämpa diskriminering och utslagning. Sverige har för gemenskapsinitiativet tilldelats totalt 86,2 miljoner euro från socialfonden.

Efter förhandlingar med Sverige om det svenska programförslaget fastställde kommissionen i mars 2001 ett programdokument för Equal. Utlysningen av den första av totalt två ansökningsomgångar inom programmet ägde rum samma månad. Svenska ESF-rådet har i november 2001 beslutat om ett urval av totalt 51 projekt, s.k. utvecklingspartnerskap.

Leader+ landsbygdsutveckling

Leader+ är EU:s gemenskapsinitiativ för landsbygdsutveckling. Programmet skall utifrån lokala förutsättningar och initiativ stödja nya och innovativa metoder som rör landsbygdens utveckling och förnyelse. Målet är att förbättra förutsättningarna för en stärkt ekonomi i området, vilket bidrar till att nya arbetstillfällen kan skapas. Dessutom skall värdet

av natur- och kulturarvet öka och de organisatoriska möjligheterna i samhället förbättras. Efter förhandlingar med Sverige om det nationella programmet fastställde kommissionen den 3 juli 2001 programmet för Leader+. Glesbygdsverket utsåg i egenskap av förvaltningsmyndighet 12 s.k. LAG-grupper (Local action groups) den 4 juli 2001. Programkomplementet godkändes av övervakningskommittén i september 2001.

Urban II - stadsutveckling

Gemenskapsinitiativet Urban II avser stadsutveckling vars insatser syftar till ekonomisk och social förnyelse i städer. I Sverige är det endast delar av Göteborgs stad som deltar i Urban II-programmet. Sverige har för Urban II tilldelats totalt 5,3 miljoner euro från regionalfonden.

27.1.4 Övriga strukturpolitiska frågor

Sverige deltar också i de kommissionskommittéer som arbetar med frågor om genomförandet av strukturfondsprogrammen. Omfattningen av arbetet i dessa kommittéer har varit fortsatt hög under år 2001 eftersom det är i början av en ny strukturfondsperiod.

De territoriella och urbana frågorna och deras betydelse för sammanhållningspolitiken behandlas numera i den under året inrättade subkommittén till kommittén för utveckling och omvandling av regioner.

28 Utbildning

28.1 Sokrates II

Den andra etappen av Sokratesprogrammet, som syftar till att främja kvalitet och en europeisk dimension i utbildningssystemen, har inrättats för åren 2000–2006. Programmet omfattar alla former av utbildning, från förskola till högskola och vuxenutbildning. Programmet har en total budget om 1850 miljoner euro för de sju åren. Drygt hälften av budgeten används för åtgärder inom delprogrammet Erasmus, som avser högre utbildning. En dryg fjärdedel går till delprogrammet för skolan, Comenius, och ungefär sju procent avsätts för åtgärder inom den nya vuxenutbildningsdelen Grundtvig.

Inom ramen för programmet ges studerande och lärare möjlighet att studera och praktisera i andra europeiska länder och läroanstalter och lärosäten ges stöd för olika former av transnationellt samarbete.

Under år 2001 deltog drygt 250 svenska skolor, 12000 elever och ungefär 1000 lärare i europeiskt samarbete inom ramen för Comenius.

Dessutom deltog närmare 200 lärare i fortbildningsinsatser. Antalet ansökningar om fortbildningsstipendier har stabiliserats efter fjolårets relativt kraftiga nedgång. Sverige arbetar tillsammans med andra medlemsländer och kommissionen för att öka antalet ansökningar inom detta område. Bland annat kan informationen om tillgängliga kurser behöva förstärkas.

Inom Erasmus är det ungefär 2700 svenska studenter som årligen bedriver studier utomlands. Det innebär att de senaste årens minskning fortsätter. Samtidigt är det glädjande att kunna konstatera att lärarmobiliteten i programmet efter flera års minskningar ökade under 2001 till omkring 400 lärare.

Grundtvig har fått en bra start med relativt god medverkan av svenska vuxenutbildningsinstitutioner. Under år 2001 medverkade närmare 50 svenska vuxenutbildningsanordnare i Grundtvig. Komvux, högskolor och folkbildningen har uppvisat hög aktivitet men även organisationer har deltagit.

28.2 Leonardo da Vinci II

Leonardoprogrammet gäller liksom Sokrates för åren 2000–2006. Programmet skall genom transnationellt samarbete utveckla kvalitet, innovation och den europeiska dimensionen i yrkesutbildningen. Den första etappen av programmet, som genomfördes 1995–1999, var framgångsrik även om genomförandet kritiserades för komplicerade administrativa rutiner och tungrodd byråkrati. I den nya etappen av programmet har man försökt komma till rätta med dessa problem bland annat genom en långtgående decentralisering av besluten till nationell nivå och genom en systematisk översyn av administrativa rutiner och processer i syfte att åstadkomma förenklingar.

Budgeten för sjuårsperioden uppgår till 1150 miljoner euro. Av beloppet avsätts ungefär tre fjärdedelar till pilotprojekt och mobilitetsåtgärder.

Det är ännu för tidigt att bedöma i vilken grad programmet verkligen har blivit mer användarvänligt. En första indikation kan ges i samband med den rapport om de första årens genomförande av det nya programmet som kommissionen skall lämna senast den 30 juni 2002 till rådet, Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén. Senast vid utgången av år 2003 skall resp. medlemsstat lämna en rapport till kommissionen om genomförandet av programmet på nationell nivå.

28.3 Övriga utbildningsfrågor

I första hand som en följd av den vikt som utbildningsfrågor tillmättes i slutsatserna från Europeiska rådets möte i Lissabon 2000 möttes utbildningsministrarna oftare under det svenska ordförandeskapet än under något tidigare ordförandeskap – två gånger i rådet och informellt vid tre tillfällen.

Efter ett intensivt beredningsarbete i början av året antogs vid rådsmötet den 12 februari den rapport som Europeiska rådet beställt till våren 2001 om de konkreta framtidsmålen för utbildningssystemen. I rapporten anges som övergripande, gemensamma mål ökad kvalitet och effektivitet, bred tillgänglighet samt öppenhet mot omvärlden. Rådet konstaterar att genomförandet av dessa mål är medlemsstaternas ansvar men förklarar sin avsikt att följa utvecklingen fram till 2010 och regelbundet återkomma till stats- och regeringscheferna om hur man på utbildningsområdet bidrar till uppnåendet av unionens strategiska mål enligt Lissabon slutsatserna. Rapporten överlämnades till Stockholmstoppmötet, som underströk att rådet och kommissionen våren 2002 skulle lämna en ny, gemensam rapport med ett detaljerat arbetsprogram för uppföljningen.

Till de utmaningar för utbildningssystemen som rådet redovisat för Europeiska rådet hör den demografiska utvecklingen i Europa. Denna fråga bildade utgångspunkten för den informella konferens för utbildnings- och forskningsministrarna som ägde rum i Uppsala den 1–3 mars. Temat för ministrarnas gemensamma diskussion vid konferensen var rekryteringen till naturvetenskap och teknik och utbildningsministrarna diskuterade även en strategi för grundläggande färdigheter för alla, inklusive en strategi för ökad IT-kompetens. Europeiska rådet betonade i Stockholm vikten av insatser på alla de tre områdena och rådet enades därför i slutsatser som godkändes vid rådsmötet den 28 maj om att arbetsprogrammet för uppföljning av framtidsmålen skulle inledas omedelbart på just dessa områden; kommissionen tillsatte under hösten tre expertgrupper för ändamålet. Rådet fastställde den 28 maj även huvudprinciper och tidsplan för det fortsatta uppföljningsarbetet och vid rådsmötet den 29 november antogs slutsatser om ytterligare frågor att beakta i utformningen av rapporten till Europeiska rådet i Barcelona.

Livslångt lärande och IT-frågor är centrala komponenter i uppföljningen på utbildningsområdet av slutsatserna från Lissabontoppmötet. Under 2001 fördes en debatt i både medlemsstaterna och olika organ på europeisk nivå om den promemoria som kommissionen presenterade hösten 2000 om en strategi för livslångt lärande; utbildningsministrarna diskuterade promemorians huvudbudskap vid rådsmötet den 12 februari. På basis av diskussionerna och de många yttranden över promemorian som inkommit till kommissionen lade kommissionen i november fram ett meddelande om inrättande av det europeiska området för livslångt lärande. Kommissionen föreslår där en samlad strategi för åtgärder på europeisk och nationell nivå – i första hand på utbildningsområdet men också på områdena för sysselsättning, social integrering, forskning och ungdomspolitik. Åtgärdsförslagen avser bland annat validering och erkännande av kvalifikationer, studievägledning, finansiering, samverkansformer och pedagogisk utveckling. Meddelandet bereds i rådet våren 2002.

På initiativ av det svenska ordförandeskapet presenterade kommissionen i mars för Europaparlamentet och rådet sin interna handlingsplan för e-lärande – en konkretisering av ett meddelande från föregående år. Planen omfattar åtgärder inom ramen för befintliga

gemenskapsprogram för att under perioden 2001–2004 stödja medlemsländernas egna insatser för e-lärande. Rådet följde upp handlingsplanen i en resolution, som godkändes den 28 maj och som innehåller ett stort antal rekommendationer vad gäller särskilt de pedagogiska aspekterna på ökad IT-användning inom utbildningen. Principerna i resolutionen överensstämmer till stor del med principerna för den svenska satsningen på IT i skolan (ITiS).

Rådet godkände vidare den 28 maj en resolution om utbildningens roll i sysselsättningsrelaterad politik. Kommissionen och medlemsstaterna uppmanas där bland annat att säkerställa att uppföljningen av rapporten om utbildningens framtidsmål, i enlighet med Lissabonslutsatserna, bidrar till Luxemburg- och Cardiffprocesserna samt att utbildningsrådet tar aktiv del i beredningen av kommissionens förslag till riktlinjer för sysselsättningen.

Vid rådsmötet den 12 februari antogs Europaparlamentets och rådets rekommendation om europeiskt samarbete om kvalitetsbedömning inom skolan (2001/166/EG). Rekommendationen syftar framför allt till att stärka informations- och erfarenhetsutbytet mellan medlemsländer om bedömningsarbetet på lokal nivå. Tack vare täta kontakter mellan institutionerna kunde den antas utan omfattande andra beredning med Europaparlamentet och detsamma gällde kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets rekommendation om främjande av rörlighet inom gemenskapen för studerande, personer som genomgår yrkesinriktad utbildning, unga volontärer, lärare och utbildare (2001/613/EG). Denna rekommendation godkändes av rådet den 28 maj och Stockholmstoppmötets önskemål om beslut första halvåret 2001 kunde därmed tillgodoses. Rekommendationen avser undanröjande av administrativa och rättsliga hinder för rörlighet samt erkännande av studie- och praktikperioder som genomförts i annat medlemsstat än hemlandet. Den skall följas upp vartannat år tillsammans med den handlingsplan som godkändes av Nicetoppmötet och som avser rörlighet för samma målgrupper som rekommendationen omfattar.

Av betydelse för den fria rörligheten på utbildningsområdet är också Bolognaprocessen, så kallad efter den förklaring om samarbete inom den högre utbildningen som 31 europeiska ministrar undertecknade i Bologna 1999. Förklaringen är mellanstatlig men följdes upp vid ett ministermöte i Prag i maj 2001 under ledning av det svenska EU-ordförandeskapet. I den kommuniké som antogs där betonas bland annat vikten av ytterligare ansträngningar för att underlätta ömsesidigt erkännande av studieperioder och examina och för att undanröja hinder för rörlighet liksom av ökat samarbete när det gäller kvalitetssäkring och utveckling av europeiska kurser och examina. Ministrarna beslöt också att Bolognaprocessen skall vara öppen för alla länder som deltar i EU-programmen Sokrates, Leonardo da Vinci och Tempus-Cards. Vid rådsmötet den 28 maj enades ministrarna om Bolognaprocessens betydelse för genomförandet av det tredje huvudmålet i rådets rapport om utbildningens framtidsmål: att öppna utbildningssystemen mot omvärlden.

Under året genomfördes den för EU och Europarådet gemensamma kampanjen Europeiska året för språk. Kampanjen inleddes med en konferens som det svenska ordförandeskapet anordnade för omkring 500

deltagare i Lund i februari och avslutades av det belgiska ordförandeskapet med en konferens i Bryssel i december. Med anledning av Europeiska språkåret godkände rådet vid rådsmötet den 29 november en resolution om språklig mångfald och språkinläring. I resolutionen anges principer för språkundervisningens organisation och innehåll som skall bidra till förverkligande av målen för kampanjen: att öka medvetenheten om värdet av språklig mångfald och flerspråkighet.

28.4 Internationellt samarbete

Samarbete på utbildningsområdet mellan gemenskapen och länder utanför EU sker med kandidat- och Efta/EES-länderna i Sokrates- och Leonardoprogrammen, med Tacis-/Cards-länderna i Tempus, med Latinamerika i Alfa samt med USA och Kanada inom ramen för särskilda avtal. Utbildningssamarbete ingår också i generella avtal mellan gemenskapen och tredjeländer. I juli lade kommissionen fram ett meddelande om utökat samarbete med tredjeländer inom den högre utbildningen. Bland åtgärder som kommissionen vill vidta är att utöka antalet nätverk och partnerskap mellan lärosäten i medlemsstaterna och lärosäten i tredjeländ samt att öka intresset i tredjeländ för studier i och om Europa. Meddelandet diskuterades vid rådsmötet den 29 november och kommissionen fick allmänt stöd för sina planer, som skall genomföras inom befintliga administrativa och ekonomiska ramar. Rådet stödde även kommissionens konkreta förslag vid mötet att utvidga Tempusprogrammet till Medelhavsländerna.

Det årliga, informella mötet mellan medlemsländernas och kandidatländernas utbildningsministrar ägde rum i Riga den 28-30 juni under temat "e-lärande för livet". Mötet anordnades av det svenska ordförandeskapet i samarbete med kommissionen och det lettiska utbildningsdepartementet. I mötet deltog också ministrar från Efta-/EES-länderna och de icke-associerade länderna i Sydosteuropa.

29 Forskning

29.1 Femte ramprogrammet

Det femte ramprogrammet genomförde under 2001 det tredje av sina fyra verksamhetsår, och den större delen av programmets medel om sammanlagt närmare 15 miljarder euro var därmed fördelade vid slutet av året. Liksom tidigare medförde verksamheten att kommissionen under året ansvarade för administrationen av ett mycket stort antal – över 20 000 – pågående forskningsprojekt. Det under 2000 påbörjade arbetet med att anpassa redan det löpande ramprogrammet till de grundläggande idéerna för det planerade sjätte, och för ett "europeiskt forskningsområde",

29.2 Mot det sjätte ramprogrammet och ett europeiskt forskningsområde

Ramprogrammet

Behandlingen av kommissionens slutliga förslag till ett nytt ramprogram för forskning, det sjätte i ordningen, var den dominerande frågan inom forskningsområdet under 2001. En första diskussion av förslaget, som lades fram den 21 februari, ägde rum redan vid forsknings- och utbildningsministrarnas informella möte i Uppsala den 3 mars. Efter ett tidvis intensivt förhandlingsarbete inom rådet under våren nåddes klarhet om grundläggande frågor rörande programmets struktur, innehåll och arbetssätt vid rådsmöte den 26 juni i form av slutsatser formulerade av det svenska ordförandeskapet. Efter fortsatt diskussion vid rådsmöte den 30 oktober kunde rådet sedan den 10 december nå politisk enighet om en gemensam ståndpunkt beträffande kommissionens förslag.

I förhållande till det nuvarande ramprogrammet kommer det sjätte, enligt vad som står klart vid utgången av 2001, att präglas av tematisk koncentration, minskad splittring på småprojekt och förenklad administration samt i viss utsträckning ökad forskarstyrning. De tematiska prioriteringar som rådet enats om omfattar genomik och bioteknologi för hälsa, informationssamhällets teknik, nanoteknik, intelligenta material och nya produktionsprocesser, flyg- och rymdteknik, livsmedelssäkerhet och hälsorisker, hållbar utveckling och globala förändringar (inklusive energi och transport) samt medborgare och styrelseformer i det europeiska kunskapssamhället. Nästan en fördubbling sker vidare av resurserna för forskarörlighet.

En av Sveriges främsta prioriteringar i diskussionerna om ramprogrammet har varit att öka utrymmet för grundforskning inom ramprogrammet. Likaså har Sverige drivit på för ett ökat inslag av forskning inom bioteknik, humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning samt skogs-, jordbruks- och energiforskning. I övrigt stämmer de sju prioriterade områdena i sjätte ramprogrammet väl överens med de nationella prioriterade områdena i regeringens forskningspolitiska proposition Forskning och förnyelse (2000/01:3). Andra viktiga frågor som Sverige lyft fram i diskussionerna är behovet av att öka forskarörligheten, bibehålla det internationella forskningssamarbetet utanför EU:s gränser samt förbättra jämställdheten och forskningens genusaspekter i kommande ramprogram.

Nära kontakt med parlamentet har under 2001 eftersträvat av båda ordförandeskapen, det svenska och det efterföljande belgiska, vilket bidragit till att arbetet med ramprogrammet kunnat bedrivas i positiv anda mellan institutionerna. Detta har också lett till samförstånd i allt väsentligt om budgetramarna för nästa ramprogram, där rådet accepterat kommissionens förslag om totalt 17 miljarder euro för programperioden

och parlamentet i sin första läsning ligger mycket nära detta belopp, på 17,1 miljarder. Skr. 2001/02:160

Ett europeiskt forskningsområde

”Det europeiska forskningsområdet” (ofta betecknat som ERA efter den engelska benämningen European Research Area) är det sammanfattande namnet på det fördjupade och frivilliga forskningssamarbete mellan de femton medlemsländerna (samt mellan dessa och gemenskapen) som är på väg att växa fram efter riktlinjer som lades fast av toppmötet i Lissabon våren 2000. Ett huvudmål för det blivande sjätte ramprogrammet är att bidra till denna utveckling. Detta planeras ske genom särskilda resurser för stöd till samordning av olika aktiviteter samt genom utveckling av möjligheterna till samverkan mellan nationella forskningsprogram.

Under 2001 har en särskild högnivågrupp med företrädare för medlemsstaterna vidare bistått kommissionen i arbete med att utveckla en metodologi för kartläggning av utmärkt forskning och teknisk utveckling (”excellence”) i alla medlemsländer. Preliminära studier har genomförts, och mera genomarbetade resultat för tre valda områden – livsvetenskaper, ekonomi och nanoteknologi – planeras föreligga omkring mitten av 2002.

Samma högnivågrupp har under 2001 deltagit i arbetet med att utveckla indikatorer och metodologi för jämförande studier av fem områden av central betydelse för gemenskapens och medlemsländernas forskningsverksamhet. De områden som avses är personella resurser, offentliga och privata investeringar i forskning, vetenskaplig och teknologisk produktivitet, allmänhetens förståelse av vetenskap samt forskningens betydelse för ekonomisk konkurrenskraft och sysselsättning. Preliminära resultat har redovisats under året, och en första fylligare rapport kommer enligt planerna att vara färdig inför toppmötet i Barcelona i mars 2002.

En annan högnivågrupp har under 2001 lagt fram en rapport om forskarrörlighet i Europa och om hindren för en sådan. Rapporten lade grunden för ett meddelande från kommissionen i juni 2001 om en rörlighetsstrategi för det europeiska forskningsområdet. Detta meddelande behandlades av rådet den 10 december och utgör också en del av förberedelserna för Barcelona.

En snabb utveckling av ett europeiskt höghastighetsdatanät för forskning angavs som en centralt uppgift av Lissabontoppmötet. Stöd för detta har under 2001 givits från det femte ramprogrammet, och i det kommande sjätte ramprogrammet har, enligt den gemensamma ståndpunkt som rådet antagit, upp till 150 miljoner euro beräknats för fortsatt arbete inom detta område.

På ett mera grundläggande plan har den till rådet och kommissionen gemensamt rådgivande CREST-kommittén, med företrädare främst för medlemsstaternas forskningsministerier, under året utarbetat en rapport om synergier mellan nationella och europeiska forskningsaktiviteter samt en rapport om ”Vetenskapen, samhället och dess medborgare” rörande frågor om bland annat forskningens etiska aspekter, forskarnas dialog

med allmänheten och rekrytering till högre utbildning och forskning. Skr. 2001/02:160
CREST har även bidragit aktivt till diskussionen om det tematiska innehållet i det kommande ramprogrammet.

29.3 Internationellt samarbete

Under 2001 ingicks avtal med Malta om association till ramprogrammet, och därmed var samtliga kandidatländer associerade och kunde delta på lika villkor som medlemsländerna. Avtal med Ryssland och Argentina om forskningssamarbete trädde i kraft under året. Förhandlingar påbörjades med Chile och Indien om samarbetsavtal, som för Indiens del även kunde undertecknas före året slut. Rådet gav i oktober slutligen ett mandat för kommissionen att påbörja förhandlingar med Ukraina.

Det sjätte ramprogrammet kommer att vara öppet – om än på varierande villkor – för deltagande av samtliga länder som så önskar.

29.4 Rymdsamarbete EU – ESA

Det under år 2000 påbörjade samarbetet mellan EU och den europeiska rymdorganisationen ESA utvecklades under 2001 vidare. En gemensam "task force" sattes upp i början av 2001, och senare under året konstituerades en gemensam rådgivande grupp. Samarbetet koncentreras inledningsvis främst kring det europeiska satellitnavigeringssystemet Galileo (se avsnitt 19.1.2 ovan) och förslaget om ett globalt miljöövervakningssystem GMES. Kommissionen redovisade i ett meddelande den 7 december ett antal konkreta möjligheter till fortsatt arbete samt föreslog att förutsättningarna undersöks för ett ramavtal mellan EU och ESA om rymdsamarbetet, vilket rådet den 10 december ställde sig bakom.

Vad gäller GMES behandlade rådet den 30 oktober ett förslag från kommissionen med ett utkast till handlingsplan för det fortsatta arbetet. Rådet uttalade sig för att arbetet påbörjas på en första definitionsfas av projektet, med sikte på resultat vid utgången av år 2003, samt att en styrgrupp tillsätts med företrädare för bland annat medlemsstaterna, kommissionen, ESA, användarna och industrin.

30 Kultur och medier

Samarbetet på detta område skall bidra till den kulturella utvecklingen i medlemsstaterna. Arbetet med att främja kulturen skall ske med respekt för nationella och regionala intressen samtidigt som det gemensamma kulturarvet framhävs. EU:s insatser skall främja samarbete mellan medlemsstaterna och vid behov stödja verksamhet som syftar till att sprida kunskap om de europeiska folkens kultur och historia, att bevara

och skydda kulturarv och att främja icke-kommersiellt kulturarbete och konstnärligt skapande, även inom den audiovisuella sektorn.

Under det svenska ordförandeskapet var målsättningen bland annat att värna mångfalden inom kulturen och på medieområdet. Public service radio och TV, film, barn och ungas situation i det nya medielandskapet och konstnärernas villkor, särskilt i relation till kandidatländerna, hörde till de prioriterade frågorna. Arbetsprogrammet och prioriteringarna har fullföljts med mycket små avvikelser.

Under året hölls två ministerråd om kultur- och audiovisuella frågor: den 21 juni samt den 5 november.

30.1 Kulturrampprogrammet Kultur 2000

Kultur 2000 är ett ramprogram som omfattar alla konst- och kulturområden utom de audiovisuella medierna film, tv och video. Programmet (rådets beslut 508/2000/EG) löper under perioden 2000-2004 och den totala budgeten är 167 miljoner euro (ca 1,5 miljarder kronor). Programmets syften är bland annat att främja kulturell dialog och de europeiska folkens kännedom om varandras kultur och historia, att främja kreativitet, kulturens spridning över gränserna samt rörlighet för konstnärer, andra kulturaktörer och yrkesutövare och deras verk. Stor vikt skall läggas vid aktiviteter som riktar sig till ungdomar och socialt missgynnade personer samt vid beaktande av kulturell mångfald. Det finns tre olika former av åtgärder: stöd till särskilda nyskapande och/eller experimentella projekt, stöd till fleråriga strukturerade avtal om gränsöverskridande samarbete samt stöd till särskilda kulturevenemang med en europeisk eller internationell dimension (bidrag till kulturhuvudstäder, kulturarvslaboratoriet, europeiska priser etc.). Insatserna är antingen vertikala (de rör ett kulturområde) eller horisontella (de rör flera kulturområden).

Utlysningssprocessen för år 2001 blev, liksom under programmets första år, försenad. Drygt 500 projektförslag sändes in och av dessa beviljades 186 stöd. Totalt fördelades 29,5 miljoner euro (ca 273 miljoner kronor). Därutöver beviljades drygt 1 miljoner euro (ca 9,25 miljoner kronor) till 2001 och 2002 års europeiska kulturhuvudstäder. Det svenska utfallet kan i stort betecknas som gott. Totalt beviljades nio projekt med svenska huvudarrangörer 1 545 000 euro (ca 14,3 miljoner kronor). Exempelvis har stöd till fleråriga samarbetsprojekt för första gången tilldelats projekt ledda av svenska aktörer (Landskrona kulturförvaltning och CRAC). Svenska institutet i Alexandria deltar som partner i ett samarbetsprojekt med tredje land angående restaurering och bevarande av Alexandrias kulturarv. God utdelning var vidare inom översättningsstödet där sex svenska förlag får stöd för totalt 29 översättningar från europeiska språk. Utländska förlag får stöd för 19 översättningar från svenska. Svenska kulturaktörer deltar även som medarrangörer i 17 projekt, vilket är viktigt att framhålla eftersom programmet förutsätter samarbete mellan olika länder. Sammanfattningsvis ingick svenska aktörer i 26 av de 186 projekten.

Nio kandidatländer (Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, Slovakien, Tjeckien, Ungern) deltog i utlysningen. Förhandlingar om tillträde till programmet pågår med övriga kandidatländer.

30.2 Kulturhuvudstäder

Projektet Europeisk kulturhuvudstad inrättades 1985 (rådets resolution av den 13 juni 1985). Till och med 1999 utsågs en europeisk stad per år och Stockholm var kulturhuvudstad 1998. År 2000 fanns det nio kulturhuvudstäder på grund av millennieskiftets symboliska betydelse. Under perioden 2001–2004 är det vanligtvis två städer som delar på uppdraget varje år och för år 2001 var det Rotterdam och Porto. En ny procedur för utnämning av kulturhuvudstäder är införd för åren 2005–2019 (beslut 1419/1999/EG). Varje år skall en stad från en medlemsstat, enligt en uppgjord turordning, nomineras med hjälp av en jury bestående av sju ledande och oberoende personligheter som skall vara experter på kulturområdet. Rådet, Europaparlamentet och kommissionen utser vardera två ledamöter och Regionkommittén en ledamot. Rådets ledamöter föreslås av de två medlemsstater som under året är ordförande i rådet. Det slutliga beslutet fattas av rådet med enkel majoritet. Under år 2001 samlades juryn för första gången för att nominera en irländsk stad. Ordförandeländerna Sverige och Belgien bidrog med namn till den jury som under år 2002 skall nominera en nederländsk stad till kulturhuvudstad år 2006: Camilla Lundberg, musikchef vid Sveriges Television, och Frédéric Flamand, danskoreograf.

30.3 MEDIA-programmet och nationellt stöd till film

MEDIA-programmet ger stöd till den europeiska audiovisuella industrin i syfte att stärka dess konkurrenskraft och öka spridningen av europeiska verk. Sverige har deltagit i MEDIA-programmet sedan 1993. Programmet andra omgång, MEDIA II, avslutades den 31 december 2000 och ersattes den 1 januari 2001 av ett nytt femårsprogram, MEDIA Plus (beslut 821/2000/EG samt 163/2001/EG). Programmet har en totalbudget på 400 miljoner euro (ca 3,7 miljarder kronor) och är uppdelat i två större delar: fortbildning av yrkesverksamma samt utveckling, distribution och marknadsföring av europeiska audiovisuella verk.

Under MEDIA Plus-programmets första år har det uppstått förseningar vad gäller färdigställande av riktlinjer, utlysningar av stöd samt redovisning av resultat, vilket försvårar en jämförelse av resultat över tid. Ett flertal utlysningar inom olika områden har ägt rum men endast tre har hittills redovisats; utbildning, marknadsföring och festivaler. Sverige har erhållit stöd inom festivalområdet. Under året har förhandlingar förts med nio kandidatländer (Bulgarien, Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Slovenien, Slovakien, Tjeckien) vilka nu formellt kan bli medlemmar i MEDIA Plus under 2002.

Under det svenska ordförandeskapet, var en av de prioriterade uppgifterna att värna den kulturella mångfalden på det audiovisuella området. Det var därför viktigt att nära följa frågan om i vilken utsträckning den gemensamma konkurrenslagstiftningen begränsar medlemsstaternas möjligheter att föra en aktiv filmpolitik.

Svenska Filminstitutet arrangerade därför tillsammans med Kulturdepartementet ett seminarium om statsstöd, där representanter från medlemsstaternas ministerier, nationella filmmyndigheter och kommissionen deltog. Kommissionen lade dessutom under våren fram ett arbetspapper om rättsliga aspekter inom filmområdet och en offentlig hearing hölls i juni som en del av beredningsprocessen inför utarbetandet av ett meddelande. Meddelandet (KOM (2001) 534 26.9.2001), vars syfte är att avgöra vilka åtgärder som kan vidtas för att öka spridningen av europeiska audiovisuella produkter i Europa, offentliggjordes i september. I samband med detta klargjordes också att statsstödsfrågan numera inte är en av kommissionens prioriterade frågor. Medlemsstaterna är tillsvidare i väsentlig utsträckning fria att själva avgöra vilken nivå man önskar ha på statligt stöd till filmproduktion. Som en uppföljning till meddelandet planerar kommissionen ett antal studier, främst som rör klassificeringsmetoder, finansiella flöden inom den audiovisuella sektorn och bevarande av det audiovisuella arvet (faktapromemoria 2001/02:FPM13).

Meddelandet presenterades och diskuterades på rådsmötet (kultur-/audiovisuella frågor) den 5 november 2001. Sammanfattningsvis kan sägas att medlemsstaterna ställde sig positiva till att meddelandet tagits fram och många medlemsstater välkomnade kommissionens planerade studier och översyner. Sverige, i likhet med flera andra länder, anser dock inte att frågan är avslutad i och med meddelandet. Kommissionens planerade studier och framtida åtgärder måste noga följas och utvärderas. Sverige har markerat att åtgärder som leder till en reglering av nationella stödssystem inte kan accepteras.

30.4 TV-direktivet

Direktivet TV utan gränser (rådets direktiv 89/552/EEG ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG) innehåller minimiregler för TV-sändningar när det gäller europeiskt programinnehåll, reklam och sponsring, skydd av minderåriga och rätten till genmäle.

Inför den stundande revideringen av TV-direktivet är tidsplanen sådan att kommissionen skall lämna förslag till ändringar i slutet av år 2002. Under år 2001 har ett antal konsultrapporter, beställda av kommissionen, presenterats och hearingar har hållits kring resultat och slutsatser. Studierna har rört nya annonseringsmetoder, främjandet av europeiska program samt den audiovisuella sektorns framtid.

Vid förhandlingarna inför den förra revideringen av TV-direktivet år 1997 åtog sig kommissionen att utföra en studie av hur TV-reklam och köp-TV påverkar minderåriga med avsikt att på nytt granska frågan om TV-reklam riktad till barn vid nästa revidering av direktivet. En studie har presenterats under år 2001. Rapporten rymmer en kartläggning av

nationella bestämmelser, dvs. lagstiftning, föreskrifter och självsanerande regler, i Europas stater som rör reklam riktad till barn. Dock förs i rapporten inga resonemang kring hur reklam påverkar barn, vilket var studiens syfte. Ingen sammanställning av aktuell och relevant påverkansforskning redovisas. Regeringens ser detta som en allvarlig brist, vilket också påpekats för kommissionen. De redovisade rapporterna kommer att bilda underlag för det konsultationsdokument kommissionen skall skicka ut till medlemsstaterna våren 2002 inför revideringsförslagen i slutet av samma år.

30.5 Barn och ungas mediesituation

Barn och ungdomars mediesituation var en av profilfrågorna under ordförandeskapshalvåret. Måluppfyllelsen bedöms utifrån den uppställda arbetsplanen ha varit god.

Som ett resultat fortsätter arbetet inom unionen med åtgärder kring skyddet av barn mot skadligt medieinnehåll i enlighet med de rådsslutsatser som antogs vid rådmötet den 21 juni. Slutsatserna bygger på kommissionens utvärdering av rekommendationen om att stärka skyddet av minderåriga (rekommendationen 98/560/EG). Rådet uppmanar i sitt beslut kommissionen att fortsätta arbetet med att främja rekommendationens tillämpning, att avge en förnyad utvärdering om dess genomförande samt att fortsätta dialogen med berörda parter om möjligheterna att införa tekniska system för föräldrakontroll i den digitala miljön.

Ytterligare ett resultat var att den för Sverige viktiga profilfrågan om barn och TV-reklam tydliggjordes på den politiska agendan inför det kommande arbetet med revideringen av TV-direktivet. Barn- och TV-reklam var föremål för debatt vid det informella kulturministermötet i Falun den 20-22 maj, där ett brett stöd gavs för att barn behöver visas särskild hänsyn när det gäller reklam. Dessförinnan hade frågan diskuterats på expertnivå vid seminariet Barn och unga i det nya medielandskapet i Stockholm den 12-13 februari.

Expertseminariet arrangerades av det svenska ordförandeskapet i samarbete med kommissionen. Mötet samlade drygt 200 företrädare för branscher, intresseorganisationer och myndigheter från hela Europa. Även kandidatländerna var representerade. Utöver frågan om barnreklam tog seminariet ett helhetsgrepp på frågor som rör skyddet av barn från skadligt medieinnehåll i olika medier – TV, datorspel och Internet – mot bakgrund av den snabba tekniska utvecklingen, det ökade medieutbudet och mediernas internationalisering.

30.6 Public service-radio och -TV

Det svenska ordförandeskapet valde att fortsätta den diskussion om public service-radio och -TV som det franska ordförandeskapet tagit upp. Bakgrunden är oklarheten om hur kommissionen skulle hantera de

klagomål om snedvridande av konkurrensen som inkommit till kommissionen.

Sveriges ambition var att under sitt ordförandeskap skapa en grund för en fortsatt dialog mellan medlemsländerna och kommissionen. Vid det informella kulturministermötet i Falun i maj 2001 togs frågan upp till diskussion. Kommissionen utlovade att ett meddelande om tillämpningen av fördragets regler om statsstöd på radio och TV-företag i allmänhetens tjänst skulle presenteras inom kort.

I oktober presenterade kommissionen sitt meddelande om tillämpningen av fördragets regler om statsstöd på radio- och TV-företag i allmänhetens tjänst. Sammantaget är Sveriges bedömning att meddelandet i princip är acceptabelt och inte utgör några hinder för svensk public service. I realiteten är problemet störst i länder med delvis reklamfinansierade public service-företag. Meddelandet är inte ett automatiskt verkande regelverk, utan ett principdokument. Detta medför att kommissionen kan agera flexibelt och ta hänsyn till enskilda medlemsstater och situationer. Det finns dock kvarvarande oklarheter bland annat vad gäller ansvarsfördelningen mellan kommissionen och medlemsstaterna.

Vid kulturrådet den 5 november 2001 framkom att i princip samtliga medlemsstater generellt välkomnar kommissionens meddelande och de ambitioner som uttrycks i dokumentet något som sågs som ett tydligt steg framåt på detta viktiga område. Flera medlemsstater uttryckte dock att det fortfarande finns oklarheter på några punkter. Det avsåg bland annat hur detaljerade kraven på medlemsstaterna kommer att bli. Det krävs t.ex. en exakt definition av public service-uppdraget, tillräckliga kontroller av uppfyllande av uppdraget samt precisa separationer av olika aktiviteter m.m. Hur hårda dessa krav i praktiken kommer att bli går inte att utläsa av meddelandet och det är en osäkerhet i sig att det enbart är kommissionen som närmare kan bestämma nivån på de krav som framförs.

30.7 Samarbetet med kandidatländerna

Det svenska ordförandeskapet tog två initiativ på kultur- och medieområdet om informations- och erfarenhetsutbyte mellan medlemsstaterna och kandidatländerna.

På kulturområdet lade ordförandeskapet fram en resolution angående informations- och erfarenhetsutbyte om yrkeskonstnärers villkor i samband med EU:s utvidgning. Resolutionen utgår ifrån att frågan om konstnärernas villkor har en central betydelse inom kulturområdet och att konstnärernas arbete är viktigt för yttrandefriheten, för stärkande av kulturell mångfald i Europa samt för utvecklingen av internationellt utbyte och kulturella förbindelser. Kommissionen och medlemsstaterna uppmanas att främja informations- och erfarenhetsutbyte mellan medlemsländerna samt mellan medlemsländerna och kandidatländerna. Kommissionen uppmanas också att se till att relevanta europeiska organisationer som företräder konstnärerna ges tillfälle att lämna sina synpunkter när åtgärder som rör yrkeskonstnärernas villkor planeras på

gemenskapsnivå. Den 30 mars – 1 april hölls ett seminarium i Visby om ”Villkor för skapande konstnärer i Europa” som en del i beredningen av resolutionen.

På det audiovisuella området gällde initiativet en resolution om förstärkt samarbete mellan EU och dess medlemsstater och kandidatländerna om den audiovisuella politiken. I resolutionen uppmanas kommissionen bland annat att närmare överväga formerna för det vidare samarbetet. Utgångspunkten är att detta skall ske inom befintliga ekonomiska ramar och att man bör utnyttja existerande organ och nätverk, däribland Europarådet. Som ett ytterligare led i att stärka samarbetet med kandidatländerna inbjöds dessa att delta i seminariet ”Barn och unga i det nya medielandskapet” i Stockholm den 12-13 februari 2001.

Vid ett särskilt möte i anslutning till det informella kulturministermötet i Falun den 20–22 maj välkomnade representanter för kandidatländerna ordförandeskapets initiativ. Båda resolutionerna antogs sedan vid ministerrådet i Luxemburg den 21 juni. Resolutionerna överensstämmer väl med intentionerna i de svenska initiativen varför måluppfyllelsen bedöms som mycket god.

30.8 Övriga kultur- och mediefrågor

Under 2001 har informations- och erfarenhetsutbytet i arkitekturfrågorna fortsatt under såväl det svenska som belgiska ordförandeskapet. Bland annat genomförde Kulturdepartementet tillsammans med Arkitekturmuseet ett expertmöte kring temat Barn-Identitet-Arkitektur i maj.

Riksarkivet anordnade i april en internationell konferens där utvecklingen inom arkivområdet belystes ur demokrati- och kulturarvsperspektiv. Vid konferensen, som hölls i Lund, närvarade representanter från såväl medlemsstaterna som kandidatländerna.

En resolution som berör frågor om kulturell utveckling och tillgänglighet samt informationsteknikens roll i detta sammanhang – Kulturen och kunskapssamhället – antogs under det belgiska ordförandeskapet. Vidare antogs resolutioner om kulturens plats i utvecklingen av Europeiska unionen, om utvecklingen av den audiovisuella sektorn samt om export av kulturföremål och återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium.

31 Immaterialrätt

31.1 Upphovsrätt

31.1.1 Upphovsrätten i informationssamhället

Utvecklingen av den digitala tekniken har medfört att text, ljud och bild kan kopieras och spridas på ett helt annat sätt än tidigare. Nya produkter och tjänster har skapats som snabbt och enkelt kan kopieras och spridas mellan olika länder. Mot denna bakgrund lade kommissionen fram ett direktivförslag i december 1997 som syftar till att harmonisera upphovsrätten och närstående rättigheter till informationssamhällets förutsättningar, (KOM (97) 628 slutlig). Efter Europaparlamentets första behandling lade kommissionen fram ett ändrat förslag i maj 1999, (KOM (1999) 950 slutlig). Fortsatta förhandlingar inom rådet ledde därefter fram till rådets beslut om en gemensam ståndpunkt den 28 september 2000 (EGT C 344, 1.12.2000, s. 1). Rättsakten avser både upphovsrätt, t.ex. rättigheter för författare och kompositörer, och till upphovsrätten närstående rättigheter, t.ex. rättigheter för artister, filmproducenter, skivbolag och radio- och tv-bolag. Rättsakten innehåller regler som är av särskild betydelse i informationssamhället, men det är inte begränsade till sådana frågor. Innehållet avser bland annat bestämmelser om digitala kopior, om att göra skyddade verk tillgängliga för allmänheten på t.ex. Internet, om tekniska skyddsåtgärder (t.ex. kryptering och kopieringsspärrear), samt om elektronisk information om rättigheter (s.k. digitala vattenstämplar). Europaparlamentets andra behandling resulterade i att Europaparlamentet den 14 februari 2001 antog nio ändringsförslag till den gemensamma ståndpunkten. Ändringsförslagen accepterades av rådet den 9 april 2001 och direktiv 2001/29/EG kunde därmed antas slutligt under våren. Direktivet skall vara genomfört den 22 december 2002.

31.1.2 Ersättning vid vidareförsäljning av konstverk

En majoritet av medlemsstaterna har bestämmelser som ger den konstnär som skapat ett konstverk rätt till en viss del av försäljningspriset när verket säljs vidare (följerätt). I Sverige finns sådana regler sedan den 1 januari 1996. Några medlemsstater saknar helt regler och andra har regler som inte tillämpas. Bland de medlemsstater som har regler om följerätt skiljer sig reglernas innehåll åt bland annat vad gäller ersättningens storlek. Avsaknaden av regler i vissa länder och skillnaderna i reglernas utformning mellan medlemsstaterna medför störningar på den inre marknaden. Kommissionen lade därför under år 1996 fram ett förslag till

direktiv om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (KOM (96) 97 slutlig). Efter Europaparlamentets första behandling lade kommissionen fram ett reviderat förslag i början av år 1998, (KOM (98) 78 slutlig). Rättsakten innehåller bestämmelser om vilka konstverk som skall vara föremål för följerättsersättning, vilka överlåtelse som skall omfattas, hur stor ersättningen skall vara m.m. Sverige har bland annat fått gehör för synpunkter vad gäller ersättningens storlek för försäljningar på lägre nivåer och för att brukskonst skall omfattas av följerättsersättningen. Förhandlingarna om rättsakten har präglats av ett starkt motstånd från några medlemsstater. Efter vissa kompromisslösningar bland annat vad gäller genomförandetiden, minimibeloppet från vilket ersättning skall utgå samt en övergångsregel för tillämpning av följerätt på arvingar till konstnärer, lyckades rådet nå fram till en gemensam ståndpunkt som antogs 2000. Europaparlamentets andra behandling av rättsakten avslutades den 13 december 2000 med att Europaparlamentet antog ett flertal ändringsförslag av rådets gemensamma ståndpunkt. Eftersom ändringsförslagen i flera väsentliga när det gäller gick rakt emot den gemensamma ståndpunkten, kunde dessa inte accepteras av rådet. Rättsakten blev därmed föremål för förlikningsförfarande under år 2001. Trots att utsikterna att nå en uppgörelse om rättsakten var mycket små lyckades det svenska ordförandeskapet efter intensiva förhandlingar uppnå en förlikning. Direktiv 2001/84/EG kunde därmed antas slutligt i början av hösten. Direktivet skall vara genomfört senast den 1 januari 2006.

31.2 Patent

31.2.1 Förslag till förordning om gemenskapspatent

I Europa finns sedan tidigare det europeiska patentsystemet, grundat på Europeiska patentkonventionen (EPC). Till denna konvention är samtliga medlemsstater anslutna samt ytterligare fem stater: Cypern, Monaco, Liechtenstein, Schweiz och Turkiet. EPC innebär att konventionsstaterna har skapat ett gemensamt ansökningsförfarande för patent (s.k. europeiska patent). Den som vill ha ett patent som gäller i en eller flera av de anslutna staterna kan få det genom att lämna in en ansökan till det Europeiska patentverket (EPO) i München. Sökanden får inte ett enda patent som gäller i samtliga de stater sökanden har valt ut utan skyddet kan i stället närmast beskrivas som ett knippe nationella patent, grundade på en enda ansökan. Systemet har inneburit stora fördelar för patentsökande i Europa, men det har samtidigt vissa brister, främst bestående av höga kostnader och avsaknad av en gemensam domstol för avgörande av mål om intrång i och ogiltighet av europeiska patent.

I augusti 2000 överlämnade kommissionen ett förslag till en förordning om gemenskapspatent (KOM (2000) 412 slutlig). Förslaget är baserat på artikel 308 i EG-fördraget, varför beslut som rör förordningen fattas med enhällighet i ministerrådet. Den föreslagna förordningen innebär att det

tillskapas en ny skyddsform på immaterialrättsområdet kallad gemenskapspatent. Syftet är att möjliggöra för den som gjort en uppfinning att genom en enda ansökan få ett patent som gäller i hela gemenskapen. Gemenskapspatentet skall ha en enhetlig och fristående karaktär och således endast kunna meddelas, överlåtas, ogiltigförklaras eller upphöra för hela gemenskapen. Förslaget innebär att EG ansluter sig till EPC. Det blir därmed EPO som kommer att meddela gemenskapspatent. Denna del av förslaget kräver ändringar i EPC. För att minska de höga kostnader som dagens patentsystem medför för sökandena föreslår kommissionen att ett gemenskapspatent inte skall behöva översättas för att bli giltigt. Det innebär att patentet kommer att finnas på det av EPO:s tre handläggningsspråk (engelska, franska och tyska) som sökanden har valt. Till skydd för tredje mans rättssäkerhet föreslås en regel som begränsar rätten till skadestånd i de fall översättning saknas. Vidare föreslår kommissionen att en ny specialdomstol på EG-nivå skall pröva mål om ogiltighet av och intrång i gemenskapspatent. Genom Nicefördraget, som undertecknades våren 2001, har det tillkommit en rättslig grund som möjliggör senare beslut om inrättande av en specialdomstol inom ramen för EG-domstolssystemet.

Sverige är generellt sett positivt inställt till förordningsförslaget och anser att ett av de viktigaste inslagen i det föreslagna gemenskapspatentsystemet är den nya specialdomstolen. Förordningen om gemenskapspatent var en prioriterad fråga under det svenska ordförandeskapet. Flera av frågorna inom rättsakten har visat sig svårförhandlade. Detta gäller framför allt frågorna om översättning av patentskrifter respektive om de nationella patentverken skall ges någon roll i arbetet med gemenskapspatent. Vid det första mötet med inreklamations-, konsument- och turismrådet (IMCT) under våren föreslog Sverige att rådet skulle fatta beslut om att begära att den Europeiska patentorganisationen skulle börja förbereda en diplomatkonferens för genomförande av de nödvändiga ändringarna i EPC. Några medlemsstater ansåg emellertid att man måste ha en överenskommelse om den grundläggande strukturen för gemenskapspatentet innan några beslut med anknytning till denna rättsakt kunde fattas. Inför det andra mötet med IMCT lades därför mycket arbete ner på att försöka nå enighet om grunddragen i gemenskapspatentsystemet. De stora ansträngningar Sverige lade ner på denna fråga, såväl inför som under rådsmötet, ledde till resultat. En s.k. gemensam inriktning kunde antas och det fattades även beslut om att be den Europeiska patentorganisationen att börja förbereda en diplomatkonferens. Den gemensamma inriktningen utgjorde en grund för det fortsatta arbetet och behandlade de viktigaste frågorna när det gäller gemenskapspatentet.

Under hösten 2001 var gemenskapspatentet föremål för en lägesrapport under det första mötet med IMCT. Till det andra mötet föreslog det belgiska ordförandeskapet en ny gemensam inriktning som skulle bygga vidare på den gemensamma inriktningen från våren. Någon överenskommelse kunde emellertid inte nås. Några medlemsstater ansåg att den roll som ordförandeskapet hade föreslagit för de nationella patentverken var för stor. Den stora tvistefrågan var emellertid frågan om översättning av patentskrifter. Där ansåg vissa, däribland Sverige, att

förslaget, som innebar att de s.k. patentkraven skulle översättas till samtliga EU-språk, skulle leda till alldeles för höga kostnader. Andra ansåg att detta inte var ett tillräckligt omfattande översättningskrav och förespråkade översättning även av en sammanfattning eller av hela patentskriften.

Med anledning av det nedslående resultatet på höstens andra rådsmöte togs frågan om gemenskapspatent upp till behandling på Europeiska rådets möte i Laeken. Resultatet blev att Europeiska rådet uppmanade IMCT att hålla ett extra möte den 20 december för att nå en överenskommelse i frågan. Inte heller vid det extra inremarknadsrådsmötet kunde dock enighet nås. Även vid detta tillfälle var det främst frågan om översättning som var problematisk.

Europaparlamentet har under året påbörjat sin behandling av förslaget och förväntas yttra sig i början av år 2002. Det uteblivna resultatet under hösten har inneburit att tidtabellen för arbetet med gemenskapspatentet har spruckit. Denna tidtabell lades fast i slutsatserna från Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 och angav att ett gemenskapspatent skulle finnas tillgängligt vid utgången av år 2001.

31.2.2 Direktiv om patenterbarheten av datorrelaterade uppfinningar

Datorrelaterade uppfinningar är enligt den praxis som utvecklats av det Europeiska patentverket och som gäller i Sverige patenterbara om de gängse kraven för patent är uppfyllda. Dessa krav innebär bland annat att uppfinningen skall ha teknisk karaktär, att den är ny och att den väsentligen skiljer sig från vad som tidigare varit känt. Det finns dock oklarheter och en omfattande debatt i många medlemsländer om möjligheterna till patent på detta område. Frågan togs upp i grönboken om gemenskapspatentet och patentsystemet i Europa (KOM (97) 314 slutlig). I ett meddelande den 11 februari 1999 upplyste kommissionen om att man snarast möjligt skulle lägga fram ett direktivförslag för att harmonisera medlemsstaternas lagstiftning på denna punkt. Med anledning av den pågående offentliga debatten i frågan genomförde kommissionen under hösten 2000 ett brett samrådsförfarande. Till grund för förfarandet låg ett dokument som skisserade en tänkbar inriktning av en harmonisering. Inriktningen var i linje med den praxis som utvecklats vid det Europeiska patentverket. Justitiedepartementet gav berörda kretsar i Sverige tillfälle att komma med synpunkter på de frågor som togs upp i dokumentet. Av de instanser som yttrade sig var flertalet för ett harmoniseringsdirektiv. Flertalet stödde också den inriktning av en harmonisering som hade angetts i kommissionens dokument. På grundval av de synpunkter som kom in sammanställdes ett yttrande till kommissionen (Ju2000/5852/L3). Vid ministerrådsmötet i mars 2001 behandlades frågor från kommissionen om dels det lämpliga i att lägga fram ett förslag till direktiv, dels om rent allmänt det Europeiska patentverkets praxis borde kodifieras genom en harmonisering. Frågorna besvarades överlag positivt. Kommissionen gav en oberoende konsult i uppdrag att sammanställa de synpunkter som inkom i samrådsförfarandet.

Konsultrapporten presenterades under sommaren 2001. Något direktivförslag hade i december 2001 ännu inte lagts fram. Skr. 2001/02:160

31.3 Bruksmodellskydd

Alla medlemsstater utom Luxemburg, Storbritannien och Sverige har lagstiftning om bruksmodellskydd. En bruksmodell är en registrerad rättighet som ger rättsinnehavaren ensamrätt till enklare uppfinningar. För att få ett sådant skydd måste uppfinningen bland annat vara ny och ha en viss så kallad uppfinningshöjd. De närmare förutsättningarna för att få bruksmodellskydd varierar mellan de stater som erbjuder sådant skydd. Europeiska kommissionen presenterade 1995 en grönbok om bruksmodellskydd (KOM (95) 370 slutlig). Såväl möjligheten till ett harmoniseringsdirektiv som till en förordning om en gemenskapsrättighet om bruksmodellskydd togs upp i grönboken. I december 1997 lade kommissionen fram ett förslag till direktiv om tillnärmning av de rättsliga ordningarna för bruksmodellskydd för uppfinningar (KOM (97) 691 slutlig). Syftet med direktivförslaget är att de nationella lagstiftningarna skall närma sig varandra så att en enklare uppfinning skall kunna få samma skydd inom hela gemenskapen. De stater som saknar regler om bruksmodellskydd skall införa sådana. Sedan Europaparlamentet hade yttrat sig över förslaget lade kommissionen i juni 1999 fram ett reviderat förslag, (KOM (99) 309 slutlig). Arbetet med direktivförslaget avbröts emellertid under våren 2000. Skälen för detta var att oenighet rådde kring centrala frågor i direktivet (bland annat hur kravet på uppfinningshöjd skall utformas och skyddstidens längd) samt att det framstod som angeläget att prioritera annat arbete på det immaterialrättsliga området. Ministerrådet antog i maj 2001 en gemensam inriktning för det fortsatta arbetet med förslaget till förordning om gemenskapspatent (se 31.2.1). Den gemensamma inriktningen berörde på en punkt frågan om bruksmodellskydd. Rådet välkomnade kommissionens avsikt att ordna ett samråd i syfte att ta fram underlag för ytterligare överväganden om den rättsliga, praktiska och ekonomiska inverkan av en gemenskapsbruksmodell (dvs. av en förordning om en gemenskapsrättighet om bruksmodellskydd). Kommissionen genomförde under hösten 2001 ett sådant samrådsförfarande. Justitiedepartementet gav berörda kretsar i Sverige tillfälle att lämna synpunkter på frågor som togs upp i förfarandet. En majoritet av de remissinstanser som yttrade sig var negativa eller tveksamma till tanken på en förordning om en gemenskapsbruksmodell. En sammanfattning av inkomna synpunkter lämnades till kommissionen (EUJu/2001/2676/L3). Av yttrandet framgick att den svenska regeringen ännu inte hade tagit ställning i frågan.

31.4 Varumärken

Regeringen fortsätter att verka för att få till stånd en ändring inom EU så att parallellimport blir tillåten även från länder utanför EES.

Europaparlamentet uppmanade den 3 oktober 2001 kommissionen att göra en ny studie om effekterna av en övergång till en ordning där parallellimport är tillåten även från länder utanför EES. Studien skall vara klar senast den 31 december 2002.

31.5 Mönsterskydd

31.5.1 Direktiv om mönsterskydd

Mönsterskydd är ett immaterialrättsligt skydd för varors utseende. Såväl rent funktionell formgivning som utsmyckningar kan skyddas. I början av 1990-talet inledde kommissionen ett arbete för att dels närma medlemsstaternas lagstiftning om mönsterskydd till varandra, dels skapa ett gemensamt registreringssystem. Den 13 oktober 1998 antogs direktiv 98/71/EG om mönsterskydd. Direktivets syfte är tillnärmning av medlemsstaternas lagar om mönsterskydd vad gäller de bestämmelser som har störst inverkan på den inre marknadens funktion. Direktivet skulle ha genomförts den 28 oktober 2001. Mönsterutredningen (Ju 1999:07) lämnade den 1 september 2000 i ett delbetänkande förslag till hur direktivet skulle genomföras i svensk rätt (SOU:2000:79). Betänkandet har remissbehandlats. Under år 2001 har arbetet med en lagrådsremiss påbörjats inom Regeringskansliet. I lagrådsremissen föreslås de ändringar som behövs för att genomföra direktivet i svensk rätt. En proposition beräknas kunna överlämnas till riksdagen i mars 2002.

31.5.2 Förordning om gemenskapsformgivning

I juni 1999 lämnade kommissionen ett ändrat förslag till en förordning om gemenskapsmönster (KOM (1999) 310 slutlig). Förordningen kommer i fortsättningen att benämnas rådets förordning om gemenskapsformgivning. Förordningen antogs av rådet den 12 december 2001. Genom förordningen inrättas ett gemensamt system för registrering av formgivning. Genom en enda ansökan till en gemenskapsmyndighet skall ett formskydd som gäller i samtliga medlemsstater vara möjligt att få. De nationella systemen för registrering av formgivning skall finnas kvar även i framtiden, bland annat för dem som önskar få formskydd i endast en eller vissa medlemsstater. De materiella bestämmelserna i förordningen som rör registrerad gemenskapsformgivning har samma innehåll som de materiella bestämmelserna i direktiv 98/71/EG om mönsterskydd. I förordningen finns dessutom även bestämmelser om skydd för oregistrerad gemenskapsformgivning, vilka inte har någon motsvarighet i direktivet. I november 2000 enades medlemsstaterna i samtliga frågor utom frågan om språkregimen vid registreringsmyndigheten i Alicante. Denna fråga var föremål för behandling vid två rådsmöten under det svenska ordförandeskapet. I september 2001 kunde medlemsstaterna slutligen enas även om den sista återstående frågan.

32 Civilrättsligt samarbete

Arbetet på det civilrättsliga området är omfattande. Det mesta och kanske viktigaste civilrättsliga samarbetet sker inte som en del av samarbetet i rättsliga och inrikes frågor utan görs i stället inom det ekonomiska och sociala samarbetsområdet. Detta samarbete syftar till att harmonisera medlemsstaternas lagar så att den inre marknaden kan upprättas. Olika civilrättsliga regler i medlemsstaterna kan i vissa fall utgöra hinder för den fria rörligheten för t.ex. varor och tjänster och det kan därför finnas skäl att försöka komma fram till mer likartade regler. Samtidigt kan närhetsprincipen göra sig mer gällande här än annars, bland annat eftersom det rör sig om regler som griper in i enskildas förhållanden.

Efter Amsterdamfördragets ikraftträdande finns ytterligare möjligheter till samarbete i civilrättsliga och civilprocessrättsliga frågor. Detta arbete är än så länge i första hand inriktat på den internationella privat- och processrätten, dvs. frågor om lagval, domstolars internationella behörighet och erkännande och verkställighet av utländska domar samt frågor om bevisupptagning. Det arbetet redovisas i det följande.

32.1 Civilrättskommittén

Genom Amsterdamfördragets ikraftträdande inrättades en särskild kommitté för det civilrättsliga samarbetet. Kommittén utgörs av en grupp som behandlar allmänna frågor och olika arbetsgrupper i särskilda sammansättningar som behandlar särskilda frågor. Gruppen för allmänna frågor har behandlat en rad pelarövergripande frågor och andra övergripande frågor. I övrigt har Civilrättskommittén sammanträtt i särskilda sammansättningar (Bevisupptagning, Nätverk, Haagsamordning och Bryssel IIa), se 32.2, 32.3, 32.4.1 och 32.5).

32.2 Bevisupptagningsförordning

I oktober 2000 presenterade Tyskland ett förslag till en förordning om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur. Förslaget började förhandlas under hösten 2000 och arbetet fortsatte under det svenska ordförandeskapet. Målsättningen var att se till att förhandlingsarbetet fortskred och om möjligt avslutas under det svenska ordförandeskapet, att arbetet skulle resultera i ett modernt instrument och att möjligheten att använda sig av kommunikationsteknik fick genomslag, bland annat genom användning av telefon och videokonferens. Rådets förordning (EG) nr 1206/2001 om samarbetet mellan medlemsstaternas domstolar ifråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur antogs den 28 maj. Förordningen innebär bland annat att medlemsstaternas domstolar skall kommunicera direkt med varandra

när det är aktuellt med bevisupptagning över gränserna. I syfte att underlätta kommunikationen mellan domstolarna finns ett antal standardiserade formulär. Dessa finns tillgängliga på samtliga medlemsstaters språk, fogade till förordningen. Förordningen innehåller även bestämmelser som gör det möjligt för parter och deras ombud liksom för representanter för den ansökande domstolen att närvara vid verkställighet av bevisupptagning som sker i en domstol i en annan medlemsstat. Den antagna förordningen öppnar även möjligheter för medlemsstaternas domstolar att ta upp bevisning direkt i en annan medlemsstat, t.ex. genom att en domstol får hålla ett telefonförhör med någon som befinner sig i en annan medlemsstat. Förordningen trädde i kraft den 1 juli 2001 men har full effekt först från och med den 1 januari 2004. Eftersom förordningen har direkt effekt och tar över nationell lagstiftning på området skall den inte införas i svensk lagstiftning. Däremot fordras vissa kompletterande bestämmelser på nationell nivå.

32.3 Ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område

Den 28 maj 2001 antogs rådets beslut (EG) nr 470/2001 om inrättandet av ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område.

Nätverkets uppgifter är att mellan medlemsstaternas myndigheter underlätta det rättsliga samarbetet på privaträttens område och också att stegvis inrätta ett informationssystem för allmänheten. Informationssystemet skall dels bestå av information på en gemensam hemsida och dels av olika faktablad om olika ämnen.

Nätverket skall vara sammansatt av särskilt utsedda kontaktpunkter, centralmyndigheter samt andra myndigheter med ansvar för rättsligt samarbete på privaträttens område. Nätverkets medlemmar skall träffas regelbundet för att bland annat diskutera uppkomna problem som rör t.ex. förfarandet vid internationella vårdnadstvister eller den närmare utformningen av faktablad om rättshjälp i de olika medlemsstaterna.

Befintliga samarbetsmekanismer skall inte påverkas utan nätverket skall ses som ett kompletterande instrument, som vid behov kan stödja befintliga mekanismer.

Beslutet skall tillämpas fullt ut från och med den 1 december 2002.

32.4 Jurisdiktion och erkännande och verkställighet av domar

Bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av utländska domar på det privaträttsliga området finns i 1968 års Brysselkonvention samt i den parallella och i stort sett likalydande Luganokonventionen från 1988. Brysselkonventionen gäller mellan EU:s medlemsstater, medan Luganokonventionen även gäller i förhållande till Island, Norge, Polen och Schweiz.

Under åren 1997-1999 genomfördes en översyn av Lugano- och Brysselkonventionerna. I april 1999 uppnåddes enighet i arbetsgruppen

om ett antal sakliga och redaktionella ändringar i konventionerna. Arbetsgruppens överenskommelse har bekräftats av rådet (rättsliga och inrikes frågor).

Den nya möjligheten till samarbete i civilrättsliga frågor har utnyttjats genom antagandet den 22 december 2000 av den s.k. Bryssel I-förordningen (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Bryssel I-förordningen träder i kraft den 1 mars 2002 och ersätter Brysselkonventionen. I förhållandet mellan Danmark och övriga medlemsstater i EU kommer dock Brysselkonventionen att fortsätta att gälla eftersom Danmark, genom sitt undantag, inte omfattas av Bryssel I-förordningen.

Bryssel I-förordningen innebär bland annat att verkställighetsförfarandet blir enklare och snabbare. Vidare införs ett standardiserat förfarande för utfärdande i ursprungsstaten av intyg om domar. I verkställighetsstaten skall det enbart göras en formell prövning av domstolen i det första skedet. Dessutom blir flera av reglerna om domstols behörighet tydligare och enklare att tillämpa.

Genom antagandet av Bryssel I-förordningen har behörighet att ingå internationella avtal övergått från medlemsstaterna i EU till gemenskapen (EG). Detta gäller avtal som innehåller regler om behörig domstol och om erkännande och verkställighet av domar. Enskilda medlemsstater i EU får inte längre på egen hand ingå internationella avtal som påverkar tillämpningen av Bryssel I-förordningen.

32.4.1 Samordning inför diplomatkonferensen i Haag om en global domskonvention

Inom Haagkonferensen för internationell privaträtt har sedan 1997 ett arbete pågått med att förhandla fram en global domsrättskonvention på det privaträttsliga området. En framtida konvention kan få stor betydelse för internationell tvistlösning. Arbetet har gått in i en avgörande fas. En första del av en diplomatkonferens hölls den 6-22 juni 2001.

I och med antagandet av Bryssel I-förordningen tillkommer behörigheten att förhandla om konventionen gemenskapen, tillsammans med medlemsstaterna. Vid antagandet av Bryssel I-förordningen beslutade rådet tillsammans med kommissionen en särskild arbetsmetod för de fortsatta förhandlingarna. Bland annat bestämdes att gemenskapens talan vid diplomatkonferensen i juni 2001 skulle föras av sittande ordförandeland tillsammans med kommissionen på grundval av förhandlingsdirektiv från rådet.

En särskild arbetsgrupp diskuterade under våren de förhandlingsdirektiv som skulle ligga till grund för gemenskapens hållning vid diplomatkonferensen. Förhandlingsdirektiven antogs av rådet vid rådsmötet den 28-29 maj. Under diplomatkonferensen i Haag i juni höll Sverige som ordförandeland dagliga samordningsmöten med övriga medlemsstater och kommissionen. Gemenskapens ståndpunkter vid förhandlingarna i diplomatkonferensen framfördes i första hand av ordförandeskapet. Samordningen och förhandlingsarbetet har från

gemenskapssynpunkt bedömts som lyckosamt. Dock försvårades arbetet att föra de stora och viktiga frågorna framåt av medlemsstaternas inbördes olika ståndpunkter.

Förhandlingsarbetet kommer att fortgå under år 2002.

32.4.2 Luganokonventionen och Danmark

Arbetet med att revidera Luganokonventionen (se 32.4) avbröts under arbetet med Bryssel I-förordningen. Medlemsstaterna har vid ett flertal tillfällen under året påtalat vikten av att skyndsamt slutföra arbetet. Kommissionen har aviserat att ett förslag till förhandlingsmandat skall beslutas av kommissionen i början av år 2002. Det råder stor enighet om att den nya texten bör ansluta så nära som möjligt till de bestämmelser som finns i Bryssel I-förordningen. I anslutning till det fortsatta arbetet med Lugano-konventionen kommer frågan om nya staters tillträde till konventionen att aktualiseras. Hittills har Estland, Tjeckien och Ungern ansökt om att få tillträda Luganokonventionen.

Bryssel I-förordningen gäller inte för Danmark. Mellan Danmark och övriga medlemsstater kommer i stället Brysselkonventionen fortsätta att tillämpas. Från materiella utgångspunkter har det ansetts önskvärt att reglera dessa frågor i förhållande till Danmark på samma sätt som för övriga 14 medlemsstater. Diskussioner pågår om vilken utformning en sådan lösning skall ha.

32.4.3 Konventioner på speciella sakområden

Regler om behörig domstol och om erkännande och verkställighet finns i olika specialkonventioner. Övergången av behörighet till gemenskapen att ingå internationella avtal som påverkar Bryssel I-förordningen innebär att det krävs ett samarbete mellan medlemsstaterna i EU och kommissionen vid förhandlingar om sådana konventioner. En viktig fråga är hur skillnader beträffande bestämmelser om behörig domstol och om erkännande och verkställighet mellan den aktuella konventionen och Bryssel I-förordningen skall hanteras. En annan fråga i detta sammanhang är att gemenskapen skall kunna ansluta sig till sådana konventioner som påverkar tillämpningen av Bryssel I-förordningen.

Frågan om behörighet att ingå internationella avtal aktualiseras i specialkonventioner som kan röra exempelvis patentfrågor, ansvar vid transport och för miljöpåverkan. Ett exempel på en sådan konvention är 1974 års Atenkonvention om sjöbefordran av passagerare och deras resgods. Ändringar av dessa bestämmelser är föremål för förhandlingar mellan konventionsstaterna och innefattar bland annat bestämmelser om behörig domstol som avviker från reglerna i Bryssel I-förordningen. Ett annat exempel är 2001 års konvention om ansvarighet och ersättning för skada genom förorening orsakad av bunkerolja. Konventionen är färdigförhandlad och frågan om medlemsstaternas möjlighet att ratificera konventionen aktualiseras nu. Ett tredje exempel är förhandlingar om ett ändringsprotokoll till 1960 års Pariskonvention om skadeståndsansvar på atomenergins område och dess tilläggskonvention från 1963.

Frankrike tog i juli 2000 initiativ till en förordning om ömsesidig verkställighet av domar i mål om umgängesrätt när det gäller barn. Syftet är att säkerställa att umgänge kan utövas och att barnet efter umgängesperiodens slut återlämnas till vårdnadshavaren. Enligt initiativet skall det s.k. exekvaturförfarandet tas bort. En umgängesdom skall alltså kunna verkställas direkt i andra medlemsstater utan något särskilt förfarande i verkställighetsstaten.

Kommissionen presenterade i september ett förslag till en förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i mål om föräldraansvar (KOM (2001) 505 slutlig). Förslaget gäller civilrättsliga förfaranden om föräldraansvar, dvs. vårdnad om barn, umgänge med barn och barns boende. Det kompletterar de regler som finns i rådets förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn (Bryssel II-förordningen) som trädde i kraft den 1 mars 2001. Till skillnad från Bryssel II-förordningen gäller den nu föreslagna förordningen även barn till ogifta föräldrar. Det franska initiativet och kommissionens förslag diskuteras parallellt i en rådsarbetsgrupp. Avsikten är att de båda förslagen skall sammanföras till en enda förordning om föräldraansvar. Möjligen kommer även hela eller delar av Bryssel II-förordningen att ingå i den nya förordningen.

32.6 Ömsesidigt erkännande – en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar

Den 1 december 2000 antog rådet ett åtgärdsprogram för genomförande av principen om ömsesidigt erkännande av domar på privaträttens område (EGT C 12, 15.1.2001, s. 1).

I åtgärdsprogrammet redovisas olika åtgärder som bör vidtas, såsom tillämpning av förenklade förfaranden för erkännande och verkställighet, åtgärder för att förstärka verkan i den anmodade staten av de beslut som har fattats i ursprungsstaten (preliminär verkställighet och säkerhetsåtgärder). Slutmålet är ett generellt avskaffande av kontroll av utländska domar. Arbetet skall ske i tre etapper utan att det fastställs några exakta datum men med några viktiga riktlinjer. Dessutom föreslås vissa kompletterande åtgärder. Programmet omfattar både familjerätt och förmögenhetsrätt. Som särskilt viktiga områden kan nämnas umgänge med barn och familjens förmögenhetsrätt samt obestridda fordringar, småmål och underhållsbidrag.

Vid det informella ministerrådet för justitie- och inrikesministrar i Stockholm den 8-9 februari enades man om att gå vidare med genomförandet av åtgärdsprogrammet och börja med ett projekt om obestridda fordringar. Ministrarna kom också fram till att det var bäst att gå fram gradvis och börja med ett pilotprojekt, en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar.

Tanken med en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar är följande. Om man har en fordran på en person eller ett företag i ett annat

land och det företaget eller den personen inte bestrider fordringen skall det gå att få en dom eller ett beslut verkställt i varje medlemsstat där egendom finns utan något kontrollförfarande.

Den europeiska exekutionstiteln har diskuterats vid ett flertal tillfällen i civilrättskommittén under det svenska ordförandeskapet varvid ett antal ordförandeskapsdokument har presenterats.

Kommissionen har för avsikt att i början av 2002 lägga fram ett förslag till förordning om en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar. Förslaget kommer att lägga fast ett antal miniminormer som rör förfarandet i den stat som meddelat domen eller beslutet. Om dessa miniminormer är uppfyllda krävs inget kontrollförfarande i den stat där domen eller beslutet skall verkställas.

Det förslag som kommissionen avser att lägga fram kommer att behöva diskuteras noggrant, sannolikt under flera ordförandeskap.

32.7 Meddelande om europeisk avtalsrätt

Kommissionen presenterade den 11 juli ett meddelande till rådet och Europaparlamentet om europeisk avtalsrätt (KOM (2001) 398 slutlig). Syftet med meddelandet är att inleda en öppen, bred och ingående debatt mellan EU-institutionerna och allmänheten (inbegripet företag, konsumentorganisationer, akademiker och praktiserade jurister).

Kommissionen redogör i meddelandet för tänkbara vägar för EG:s framtida insatser på det avtalsrättsliga området: 1) inga gemenskapsåtgärder, 2) främja en utveckling mot gemensamma avtalsrättsliga principer som leder till ökad konvergens av medlemsstaternas lagregleringar, 3) förbättra kvaliteten på befintlig lagreglering, och 4) anta en ny heltäckande lagreglering på EG-nivå.

Av meddelandet framgår att kommissionen är särskilt intresserad av att få in uppgifter om problem som rör den inre marknadens funktion och som beror på att det finns olika nationella avtalsrättsliga regler i medlemsstaterna. Vidare framgår av meddelandet att kommissionen önskar synpunkter på hur man kan komma till rätta med dessa problem.

Enligt önskemål från kommissionen har Sverige vidarebefordrat meddelandet till ett antal svenska domstolar, myndigheter och organisationer.

Mot bakgrund av de synpunkter som lämnas in kommer kommissionen inom ramen för sin initiativrätt att fatta beslut om eventuella vidare åtgärder.

32.8 Rapport om behovet av en tillnärmning av medlemsstaternas civilrättsliga lagstiftning

Den 16 november 2001 antog rådet en rapport om behovet av en tillnärmning av medlemsstaternas civilrättsliga lagstiftning. Rapporten tillkom som en följd av att Europeiska rådet i oktober 1999 hade uppmanat rådet att genomföra en övergripande undersökning om behovet av en tillnärmning av medlemsstaternas civilrättsliga lagstiftning för att,

när detta är nödvändigt, undanröja hinder mot smidigt fungerande civilrättsliga förfaranden.

Rapporten till Europeiska rådet innehåller en beskrivning av vad som hittills har skett för att medlemsstaterna lagregleringar skall närma sig varandra och vilka undersökningar som har påbörjats för att undersöka behovet av en harmonisering av civilrätten. Rapporten innehåller vidare ett antal slutsatser om vad som bör göras i framtiden.

32.9 Ramverk för att underlätta genomförandet av ett europeiskt civilrättsligt område

I oktober 1996 antog rådet en gemensam åtgärd om ett stimulans- och utbytesprogram för rättstillämpare (Grotius) (EGT L 287, 8.11.1996, s.3). Grotiusprogrammet riktar sig till rättstillämpare och gör det möjligt att finansiera utbildning, utbytes- och praktikprogram, möten, utredningar och forskning samt informationsförmedling. Programmet omfattade perioden 1996-2000.

I februari 2001 antog rådet en förordning om förlängning av stimulans- och utbytesprogrammet för rättstillämpare på civilrättens område (Grotius – civilrätt) (EGT L 43, 14.2.2001, s.1). Programmets giltighetstid förlängdes under en ettårig övergångsperiod för att Grotiusprogrammets civilrättsliga del inte skulle behöva avbrytas och samtidigt ge kommissionen tid att utarbeta ett övergripande förslag om ett nytt program.

I maj lade kommissionen fram ett förslag till rådets förordning om ett övergripande ramverk för gemenskapens insatser för att underlätta genomförandet av ett europeiskt civilrättsligt område (KOM (2001) 221 slutlig).

Avsikten är att projekt av den typ som tidigare fått stöd inom ramen för Grotiusprogrammet och Grotius – civilrätt även fortsättningsvis kan stödjas men det föreslagna ramverket går längre och har en större räckvidd.

Europaparlamentets yttrande antogs i oktober 2001 och målsättningen är att förslaget skall kunna antas under första halvåret 2002.

32.10 Tillämplig lag för förpliktelser utanför avtalsförhållanden (Rom II)

1980 års Romkonvention om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) var ursprungligen tänkt att omfatta även förpliktelser utanför avtalsförhållanden (framför allt skadeståndstvister). Dessa frågor kom dock att lämnas utanför Rom I. Efter Amsterdamfördragets ikraftträdande är det inte längre aktuellt med att i en konvention mellan EU:s medlemsstater reglera frågan om tillämplig lag för förpliktelser utanför avtalsförhållanden i det fall ett val skall göras mellan olika länders lagar. I stället torde regleringen få formen av en förordning (Rom II). Under år 2002 väntas kommissionen lägga fram ett förslag till förordning.

33 Informationsteknik och samhället

33.1 e-Europa

Vid toppmötet i Nice i december 2000 gjordes den första uppföljningen av handlingsplanen för e-Europa. Stats- och regeringscheferna ställde sig också bakom förslaget på indikatorer för att mäta IT-utvecklingen i Europa. För det fortsatta arbetet med e-Europa beställdes också en rapport från kommissionen för att redovisa dagsläget och identifiera vissa prioriteringar i handlingsplanen. Rapporten lades fram vid toppmötet i Stockholm. Den redovisar en första mätning av vissa av indikatorerna och pekar på att tillgången till Internet och datorer ökar snabbt men att andelen som utnyttjar IT för t.ex. e-handel och vid kontakter med myndigheter fortfarande är låg. Därför föreslogs vissa prioriteringar. En av dessa är ett snabbt antagande av telekompaketet (se kapitel 11). Två andra delvis nya områden lyftes också fram. Det ena är informations- och nätsäkerhet där behovet av insatser på EU-nivå betonades (se 33.2). Det andra området är behovet av att tydligare föra in den mobila dimensionen i handlingsplanen eftersom mobil kommunikation är ett av Europas styrkeområden.

Vid sidan av rapporten fortsatte arbetet med att ta fram indikatorer. Inom området för elektronisk förvaltning identifierades medborgarrelaterade och företagsrelaterade tjänster som skall utgöra en måttstock över hur långt olika länder har kommit i utvecklingen av den elektroniska förvaltningen. Samtidigt betonades vikten av att det elektroniska nätverket för forskningsändamål, Geant, fullföljs.

33.2 Informationssäkerhet

Under det svenska ordförandeskapet lyftes frågor om informationssäkerhet fram som en prioriterad del av e-Europa. Vid toppmötet i Stockholm bad Europeiska rådet att rådet tillsammans med kommissionen skulle utarbeta en gemensam strategi för säkerheten när det gäller elektroniska nätverk tillsammans med praktiska åtgärder för genomförande. Mot denna bakgrund antog rådet (inre marknad) den 30/31 maj en resolution om informations- och nätsäkerhet. I resolutionen hänvisas till beställningen från Stockholmstoppmötet och medlemsstaterna åtar sig att se över hur man praktiskt skall kunna genomföra en ökad samordning mellan olika informationssäkerhetspolicier inom unionen. Medlemsstaterna åtog sig vidare att se över ifall detta kräver att nuvarande institutionella strukturer och processer stärks genom t.ex. att det etableras någon form av organisation för informationssäkerhet.

Kommissionen presenterade den 8 juni ett meddelande (KOM (2001) 298 slutlig) Nät- och informationssäkerhet – förslag till en europeisk

strategi. Meddelandet beskriver de hot som finns mot elektroniska nätverk och informationssystem. I meddelandet föreslås en rad åtgärder för hur medlemsstaterna och kommissionen skall kunna hjälpa till för att komma tillrätta med dessa problem.

Som en fortsättning på kommissionens meddelande antogs vid rådet (transport och telekommunikation) den 6 december ytterligare en resolution om nät- och informationssäkerhet. Denna resolution innehåller en rad åtgärder som medlemsstaterna respektive kommissionen åtar sig att genomföra med syfte att stärka nät- och informationssäkerheten i Europa.

33.3 Rättsinformation

Under 1999 beslutade kommissionen om en grönbok, "Information från den offentliga sektorn: En värdefull resurs för Europa" (KOM (98) 585). Grönboken tar upp ett antal olika frågeställningar som rör innehållet i grundläggande rättskällor (rättsinformation). Av den grundläggande offentliga informationen har rättsinformationen en särställning. Inom EU arbetas det med att ta fram en integrerad tjänst för åtkomsten till juridiska dokument. Publikationsbyrån har arbetat fram en portal som ger användaren tillgång till rättsdatabaserna inom EU. Portalen öppnades i november 2000 för gemenskapsinstitutionerna. Den 21 juni 2001 öppnades portalen för allmänheten och är nu i full funktion (se Internetadress i bilaga 13).

34 Statistik

34.1 Statistik för beslut och uppföljning av EU:s politik

Statistik har blivit ett allt viktigare underlag för EU:s politik. Redan när Sverige blev medlem i EU hade statistiken en central roll när det gäller beslut om gemenskapens budget och dess fördelning. Därefter har statistikens betydelse ökat. I och med införandet av den gemensamma valutan är statistiska uppgifter om inflation och offentliga finanser viktiga kriterier på hur medlemsländerna klarar sina åtaganden. Statistiska uppgifter krävs också för att upprätta en betalningsbalans för euroområdet. Andra politiska beslut som ställer krav på de statistiska underlagen är sysselsättnings- och miljömålen.

Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 kom stats- och regeringscheferna överens om en ny strategi som inom ett decennium skall göra EU till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi. På en högsta nivå används ett begränsat antal strukturella indikatorer för att följa framstegen i att nå det strategiska målet. På lägre nivåer diskuteras en stor mängd indikatorer för att följa

upp bland annat de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och enskilda politikområden. I slutsatserna från Europeiska rådet i såväl Stockholm som Göteborg har beställningar lagts på utveckling av nya strukturella indikatorer. För att få jämförbara siffror mellan medlemsländerna förväntas indikatorarbetet ställa nya krav på harmonisering av statistiken.

Arbetet under året har framför allt präglats av insatser för att genomföra redan beslutade ramförordningar och att slutföra förhandlingsarbetet kring kommissionens tidigare lämnade förslag. I vissa medbeslutandeärenden kan förhandlingsarbetet pågå under en lång tid. Ett exempel på detta är att arbetet med att ta fram en ny förordning om avfallsstatistik har pågått sedan 1999 och fortfarande inte avslutats.

Ekofinrådets krav på uppsnabbning av EMU-statistiken har också haft stor påverkan på harmoniseringsarbetet. Uppföljning av hur medlemsländerna klarar kraven görs regelbundet och diskuteras i Ekofinrådet. I den fjärde och senaste uppföljningsrapporten framgår att stora framsteg gjorts, men att det fortfarande återstår mycket arbete. Under 2001 har kommissionen lämnat två nya förslag till förordningar som har betydelse för att klara statistikkraven för EMU:s behov. Det ena avser en förordning om arbetskostnadsindex och det andra en förordning om kvartalsvisa konton för icke-finansiella transaktioner för den offentliga sektorn. Kommissionen har meddelat att ytterligare förslag håller på att utarbetas.

Under året har kommissionen lagt fram förslag till rådet och Europaparlamentet om en förordning om statistiska regionala enheter (NUTS), en ny arbetskraftsundersökning, produktion och utveckling av gemenskapsstatistik om vetenskap och teknologi samt ett nytt femårsprogram för statistikområdet.

Kommissionen redovisar i särskilda rapporter hur förordningarna genomförs. Bland annat redogörs för i en särskild rapport (KOM (2000) 895 slutlig) hur medlemsländerna genomfört förordning (EG) 577/98 om årliga arbetskraftsundersökningar. Här konstateras att flera medlemsländer med betydande del av sysselsättningen ännu inte övergått till en kontinuerlig undersökning trots att det gått lång tid sedan förordningen antogs. Vidare konstateras brister i aktualitet och i innehåll. Kommissionen understryker att de brister som finns behöver åtgärdas snarast och att detta blivit ännu viktigare efter Lissabon-mötet och kravet på årsrapporter om hur sysselsättningsriktlinjerna följs.

34.2 Beslut på statistikområdet fattade under 2001

Under år 2001 har endast två beslut tagits av det totala antalet rättsakter som bereds på statistikområdet.

Beslut har tagits dels om en ändring av förordningen om det europeiska national- och regionalräkenskapssystemet (ESA 95) om omklassificeringar av betalningar som grundar sig på swapkontrakt och framtida räntesäkringsavtal, dels om åtgärder gällande det transeuropeiska nätet för insamling, produktion och spridning av statistik över varuhandeln mellan medlemsländerna.

Beslutsprocessen på statistikområdet sker emellertid i stor utsträckning inom ramen för kommissionens genomförandebefogenheter (beslut 99/468/EG). Kommissionen har således med stöd av kommittéväsendet och inom ramen för olika rambeslut under 2001 beslutat om detaljföreskrifter för bland annat harmoniserade konsumentprisindex, statistisk information om industri och marknader inom audiovisuella och närliggande sektorer och statistik om transporter av varor och passagerare till sjöss.

34.3 Svenskt agerande på statistikområdet

Samarbetet på statistikområdet sker huvudsakligen mellan kommissionens statistikkontor (Eurostat) och statistikansvariga myndigheter i medlemsländerna. Det är i Eurostats kommittéer och arbetsgrupper som huvuddelen av det statistiska utvecklingsarbetet sker. Arbetet styrs av prioriteringar inom löpande femårsprogram. Sverige har mycket aktivt arbetat för att få till stånd tydliga prioriteringar och för att förbättra kvaliteten i statistiskproduktionen. Ett led i detta är det arbete Sverige initierat i Eurostat för att öka inslag av systematiskt kvalitetsarbete. Arbetet resulterade i en internationell konferens om kvalitet i officiell statistik i Stockholm under det svenska ordförandeskapet.

Andra områden där Sverige varit aktivt under 2001 gäller arbetet med förbättringar när det gäller den kortperiodiska ekonomiska statistiken och behoven av statistik för EMU. Sverige har tillsammans med Eurostat lett ett projekt för att jämföra den ekonomiska statistiken i EU med den i USA. Arbetet har resulterat i ett antal rekommendationer och inneburit att i Ekofin-rådets slutsatser från den 6 november om EMU-statistiken ställs krav på att den ekonomiska statistiken i EU inom fem år skall komma nära USA:s standard när det gäller tillgänglighet och aktualitet.

Förbättrad statistik och gemensam analys om asyl- och migrationsfrågor var en prioriterad fråga under det svenska ordförandeskapet. En harmonisering av asyl- och migrationspolitiken behöver stöd i gemensam och jämförbar statistik som även bör vara tillgänglig för allmänheten. Vid rådsmötet för rättsliga och inrikes frågor (RIF-rådet) den 28–29 maj antogs gemensamma rådsslutsatser om ökat samarbete om asyl- och migrationsstatistik. Som ett resultat av ett svenskt initiativ (ett särskilt statistikmöte på hög nivå den 4 april i ordförandeskapets regi) kommer EU att offentliggöra årliga rapporter om asylsökande och invandring.

Under det svenska ordförandeskapet sammanställdes en bok innefattande analys och statistiska uppgifter som rör migrationen i Sverige – ”Sweden in 2000 – A Country of Migration, past, present, future”. Boken har delats ut till medlemsstaternas rätts- och inrikesministrar.

Under 2001 präglades det svenska agerandet på statistikområdet till stor del av det svenska ordförandeskapets prioriteringar. För statistikområdet innebar det förutom att ta över förhandlingsarbete i rådet på statistikområdet också att agera för att utveckla den statistik som Sverige prioriterat. Som ett led i detta stöttade Statistiska centralbyrån

(SCB) tillsammans med andra statistikansvariga myndigheter aktivt arbetet i Regeringskansliet och tog fram statistik som underlag och bakgrund till olika ministermöten och konferenser. Arbetet presenterades dels i särskilda rapporter, men också på en särskild ordförandeskapssida på SCB:s webbplats. Syftet var att lyfta fram statistiken som informationskälla och visa på dess användbarhet. Målgruppen var allmänheten och svenska och utländska journalister. Här kan exempelvis nämnas teman om jämställdhet, arbetsmiljö och sysselsättning, befolkning och fruktsamhet, IT och utbildning samt indikatorer för hållbar utveckling.

35 EU:s budget

EU:s budget omfattar den europeiska unionens samtliga förväntade inkomster och utgifter. EU:s gemensamma budgetpolitik utgör ett instrument för dess politiska verksamhet.

35.1 Budgetens inkomster och Sveriges avgift till EU-budgeten

EU-budgeten finansieras huvudsakligen av de s.k. egna medlen, vilka utgörs av avgifter från medlemsstaterna. Övriga inkomster ger bidrag till finansieringen och utgörs av eventuellt överskott från föregående år, diverse gemenskapsskatter, räntor på böter, EES-ländernas bidrag och diverse övriga inkomster. Denna ordning regleras i fördragets artikel 269 som också anger att bestämmelser om egna medel skall fastställas i särskilt rådsbeslut.

Det nu gällande beslutet om egna medel fattades 1994, rådets beslut om systemet för gemenskapernas egna medel (94/728/EG, Euratom). I detta beslut fastställs vad som skall innefattas i egna medel. Den sammanlagda avgiften från medlemsstaterna till gemenskapsbudgeten består som en följd av detta av tullar, särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter, mervärdesskattebaserad avgift samt en avgift beräknad på bruttonationalinkomsten. I egna medelsbeslutet ges också Storbritannien en budgetreduktion, vilken finansieras av övriga medlemsstater.

Inkomsterna från den gemensamma tulltaxan utgör egna medel för Europeiska gemenskapen och tillfaller därför gemenskapsbudgeten. Medlemsstaterna får dock behålla tio procent av uppburna medel för att täcka administrativa kostnader i samband med uppbörden.

Särskilda tullar på jordbruksprodukter och de särskilda avgifterna på sockerproduktionen vilka tas ut i enlighet med EG:s regelverk utgör i likhet med tullarna enligt den gemensamma tulltaxan gemenskapsbudgetens egna medel. Även för dessa avgifter gäller att medlemsstaten får behålla tio procent av uppbörden för att täcka administrativa kostnader kopplade till uppbörden.

Den mervärdesskattebaserade komponenten i avgiften till EU:s budget beräknas som en procentuell andel av en prognos av medlemsstaters mervärdesskattebas för det år budgeten avser. Den nationella skattebasen korrigeras härvid för (godkända) avvikelser från och variationer inom EU:s sjätte mervärdesskattedirektiv så att en enhetlig skattebas erhålles. Uttaget var för 2001 högst satt till 1,00 procent av momsbasen. Det faktiska uttaget påverkas av den brittiska budgetreduktionen och dess finansiering och fastställs i EU-budgeten för respektive år. Efter avslutat budgetår beräknas avgiften på momsbasen enligt utfall, och korrigerande betalningar görs vid behov.

Avgiften baserad på bruttonationalinkomsten (BNI-avgiften) beräknas på en prognos av medlemsstatens BNI till marknadspriser för budgeteringsåret. Uttaget beräknas som en procentuell andel av gemenskapens samlade BNI mot bakgrund av återstående finansieringsbehov sedan övriga medelsslag beräknats. BNI-avgiften korrigeras i efterhand med hänsyn till utfall på samma sätt som momsbasavgiften.

Vid Europeiska rådets möte i Berlin 1999 träffades en överenskommelse om gemenskapsbudgetens utveckling och finansiering under perioden 2000–2006. Överenskommelsen har därefter formaliserats i en budgetplan, s.k. finansiellt perspektiv och ett nytt rådsbeslut om gemenskapernas egna medel. Det finansiella perspektivet reglerar det totala utgiftsutrymmet för de årliga budgetarna under perioden. Det nya beslutet om systemet för gemenskapernas egna medel (2000/597/EG, Euratom) fattades den 29 september 2000. För att beslutet skall bli giltigt krävs enligt fördraget nationellt godkännande. Denna process har försenats något men förväntas bli klar under 2002. Beslutet kommer att gälla retroaktivt från den 1 januari 2002. För Sveriges vidkommande godkände riksdagen det nya rådsbeslutet den 8 mars 2001.

Beslutet innehåller fyra viktiga komponenter som påverkar den svenska avgiften. För det första ökar den andel medlemsstaterna får behålla av tulluppbörden från 10 procent till 25 procent, samtidigt som den mervärdesskattebaserade avgiften minskar, dels som en följd av sänkt uttagsprocent, dels som en följd av metoden för finansiering av Storbritanniens budgetreduktion. Dessa förändringar innebär att en större del av EU-budgetens finansiering tas ut via BNI-avgiften. För det andra modifieras taket för uttag av egna medel totalt från 1,27 procent av BNI enligt nationalräkenskapssystemet ENS 79 till motsvarande belopp uttryckt i procent av BNI enligt det nya nationalräkenskapssystemet ENS 95. Syftet med modifieringen av taket är att övergången till nytt nationalräkenskapssystem inte skall leda till ökade resurser för EU-budgeten. För det tredje införs en reducering av finansieringsansvaret för den brittiska budgetreduktionen till 25 procent av nuvarande andel för Nederländerna, Sverige, Tyskland och Österrike. För det fjärde justeras den brittiska budgetreduktionen med anledning av de ovan beskrivna ändringarna vad gäller tullavgifter och mervärdesskattebaserad avgift samt för effekter med anledning av kommande utvidgning av unionen. Det nya beslutet gäller fr.o.m. 2002 och träder ikraft 1 månad efter det att samtliga medlemsstater godkännt beslutet.

Avgiften för 2001 uppgick enligt utgiftsprognos för statsbudgeten till 21 326 miljoner kronor. Skr. 2001/02:160

35.2 Budgetens utgifter och budgetarbetet under 2001

EU:s budget omfattade år 2001 ca 96,2 miljarder euro i s.k. åtagandebemyndiganden (ca 890 miljarder kronor, årsgenomsnittet för eurokursen 2001 är 9,25kr) och ca 92,5 miljarder euro (ca 856 miljarder kronor) i betalningsanslag. Detta innebär en ökning i förhållande till 2000 års budget med 3,1 procent för åtaganden och en ökning med 3,5 procent för betalningar.

Knappt hälften av utgifterna går till jordbruksstöd under utgiftskategori 1 och omkring en tredjedel till olika former av strukturstöd såsom regional- och arbetsmarknadsstöd under utgiftskategori 2. EU-budgeten omfattar dessutom, inom ramen för utgiftskategori 3, olika områden med flerårig eller ettårig tilldelning såsom forskning, miljöåtgärder, kulturstöd och investeringar i infrastruktur. Vidare finansieras utrikespolitiska åtgärder, främst i form av bistånd, inom ramen för utgiftskategori 4. Administrativa utgifter för EU:s olika institutioner finansieras genom utgiftskategori 5. Dessa tre utgiftskategorier tar ca 5 procent vardera av den totala budgeten i anspråk.

EU-budgetens inriktning och nivå bestäms av tre faktorer. För det första har långtidsbudgeten, det finansiella perspektivet, en avgörande betydelse genom att den anger ramar för varje enskild utgiftskategori samt ramen för de totala utgifterna. För det andra bestäms inriktningen i stor utsträckning av nivån på utgifterna inom ramen för EU:s ordinarie lagstiftningsprocess. För det tredje spelar EU:s egen årliga budgetprocess en viktig roll för att slutligt avgöra nivån på utgifterna.

Budgetmakten delas mellan rådet och Europaparlamentet där parlamentet har sista ordet om de flesta utgifter, dock inte jordbruksutgifterna (CAP, fiskeavtal och andra avtalsbundna utgifter, s.k. obligatoriska utgifter). Den årliga budgetprocessen inleds med att kommissionen i maj presenterar sitt preliminära budgetförslag för kommande år. Rådet upprättar, med detta som grund, budgetförslaget som sedan föreläggs parlamentet. Europaparlamentet granskar budgetförslaget vid två behandlingar, med en mellanliggande ny prövning av rådet, och fastställer budgeten i dess slutliga form. När budgeten har fastställts genomförs den av kommissionen. Revisionsrätten kontrollerar budgetens genomförande och beslutar om den ekonomiska förvaltningen har varit sund.

Som ordförande har Sverige lett arbetet inom rådet med EU:s budget under våren 2001. Vid Ekofin-rådet fördes för första gången en orienteringsdebatt om rådets budgetpolitiska prioriteringar. Efter att kommissionen presenterade sitt förslag till preliminär budget för 2002 behandlas förslaget i rådets budgetkommitté. Budgetkommittén kunde under det svenska ordförandeskapet enas om ett kompromissförslag som

beslutades. Rådets formella behandling av budgeten på ministernivå har därefter skett under belgiskt ordförandeskap i juli och november.

Budgeten för 2002 är den andra årsbudgeten under det finansiella perspektiv som fastställts för perioden 2000–2006 och som utgör en integrerad del av det interinstitutionella avtalet av den 6 maj 1999.

Sverige har under året verkat för att nå en EU-budget som är så restriktiv som möjligt, detta är något som Sverige driver generellt inom EU. Förbättrad budgetdisciplin vid användningen av EU:s medel är en prioriterad fråga för Sverige. Sverige önskar på sikt att genomföra mer strukturellt inriktade besparingar och då framför allt genom förändringar av jordbruks- och strukturfondspolitiken.

35.3 Återflöde från EU-budgeten

Med återflöde brukar normalt avses de utgifter på EU:s budget som riktar sig mot en särskild medlemsstat. Det är inte möjligt att beskriva hela EU-budgeten i sådana termer. Redovisningen av EU-budgeten är inte heller upplagd på ett sådant sätt att återflödet för ett enskilt land är lätt avläsbart. Återflödet är intressant bland annat som ett uttryck för hur man använder de resurser som medlemsstaterna genom sina betalningar till budgeten ställer till EU:s förfogande.

I enlighet med gällande beslut om gemenskapens egna medel lämnar kommissionen årligen till medlemsstaterna en redovisning av fördelningen av utgifterna per medlemsstat. Redovisningen för utfallet 2000 lämnades i september 2001. I rapporten återges s.k. fördelningsbara utgifter, exklusive utgifter för administration.

Kommissionens årliga rapport över återflödet till medlemsstaterna visar att det totala återflödet till Sverige från 2000 års EU-budget uppgick till 1 194 miljoner euro, vilket vid kursen 9,25 kr/euro motsvarar 11,044 miljarder kronor. Detta är en ökning i förhållande till 1999 års EU-budget med 48 miljoner euro, vilket motsvarar 444 miljoner kronor. Det bör noteras att utgifter för administration, bistånd samt vissa utgifter som ej gått att hänföra till ett enskilt land inte ingår i återflödesberäkningarna.

Det svenska återflödet fördelade sig enligt följande, uttryckt i miljoner euro: jordbruksstöd 798, Strukturfonder 232 och Inre åtgärder 164. I den sistnämnda ingick Forskning och utveckling 105, Utbildning, ungdom och kultur 21, Konsument, Inre marknad, Transeuropeiska nätverk 29, Energi och miljö 6 och Övrigt 2. Totalt uppgick återflödet till 1 194 miljoner euro.

Fördelningen innehåller inga administrativa utgifter. Utrikespolitiska åtgärder, programsamarbete med tredjeland liksom betalningar till Europeiska investeringsfonden har inte heller tagits med i kommissionens redovisning per medlemsstat.

Det svenska nettobidraget uppgick enligt den definition som används i rapporten till – 1 177 miljoner euro (9 945 miljarder kronor), eller -0,50 procent av BNI.

På statsbudgeten bruttoredo visas det återflöde som administreras av svenska myndigheter, dvs. betalningarna från kommissionen redovisas

mot inkomsttitel, medan de utbetalningar svenska myndigheter gör på kommissionens vägnar redovisas mot anslag på statsbudgetens utgiftssida. På så sätt ges en öppen redovisning av de EU-relaterade inkomsterna och utgifterna. Alla betalningar från kommissionen av detta slag till svenska myndigheter redovisas under inkomsttitel 6000. Man kan alltså där få en uppfattning om storleksordningen på den del av återflödet som administreras av svenska myndigheter ett visst år beskrivet i termer av kommissionens utbetalningar. Det är dock viktigt att påpeka att svenska myndigheter inte administrerar samtliga utgifter på EU-budgeten vilka riktar sig mot Sverige. Exempel på återflöde som inte tas upp i statsbudgeten är forskningsstöd inom ramprogrammet för forskning. Utfallet för inkomsttitel 6000 Bidrag m.m. från EU för år 2001 uppskattades i utfallsprognosen till 9,4 miljarder kronor. Utfallet uppskattas till något högre än för föregående.

36 Åtgärder mot fusk och andra oegentligheter

Kommissionen har det övergripande ansvaret för att medlen i EU:s budget används korrekt och effektivt. Samtidigt har medlemsstaterna ett motsvarande ansvar inför kommissionen för de medel som medlemsstaternas myndigheter förvaltar. Medlemsstaterna har också huvudansvaret för att bekämpa bedrägerier och andra oegentligheter i medlemsstaterna som riktar sig mot unionens finansiella intressen. Medlemsstaternas myndigheter och kommissionen, genom sitt bedrägeribekämpningsorgan OLAF, samarbetar för att upptäcka och åtgärda misstänkta bedrägerier. Revisionsrätten har i sin tur till uppgift att granska både kommissionens och medlemsstaternas sätt att administrera och kontrollera EU:s medel.

Även 2001 har präglats av reformeringen av den finansiella styrningen och kontrollen av EU-medlen som den nya kommissionen annonserade strax efter sitt tillträde.

36.1 Åtgärder för att stärka kampen mot bedrägerier

Under år 2001 har inga nya förslag behandlats i rådet som rör det administrativa skyddet av gemenskapernas finansiella intressen. Däremot har kommissionen presenterat två förslag som rör det straffrättsliga skyddet av gemenskapernas finansiella intressen. I juni presenterade kommissionen ett förslag till direktiv som inkorporerar de viktigaste bestämmelserna i konventionen om skyddet av gemenskapernas finansiella intressen som rådet antog 1995. Åtgärden följer av att flera medlemsstater ännu inte ratificerat konventionen, trots att rådet upprepade gånger uppmanat berörda medlemsstater att snarast göra det. Beredningen av direktivförslaget i rådet har ännu inte inletts i avvaktan på Europaparlamentets och revisionsrättens yttranden.

I december 2001 presenterade kommissionen dessutom en grönbok om inrättande av en europeisk åklagare för straffrättsligt skydd av gemenskapernas finansiella intressen. Med grönboken vill kommissionen inleda en öppen debatt inför det att kommissionen lägger ett konkret förslag senast i början av 2003 i förhoppningen att en rättslig grund för förslaget inkluderas i fördraget vid nästa regeringskonferens.

Vid Ekofin-rådet den 15 juni antog rådet slutsatser som rör kommissionens årsrapport om bedrägeribekämpning för år 2000 samt handlingsplan för 2001–2003 efter det att en politisk enighet konstaterats vid Ekofin-rådet den 5 juni. Rådet välkomnade i allt väsentligt de båda dokumenten och den inriktning som presenterats för OLAF:s verksamhet. Rådet underströk bland annat vikten av ett nära samarbete med medlemsstaterna och uppmanade OLAF att i sin rapportering göra en bättre åtskillnad mellan bedrägerier och andra oegentligheter som upptäckts. OLAF uppmanades även att utveckla sina analyser av de fall som upptäckts och kommunicera resultatet till medlemsstaternas myndigheter. Rådet uppmanade ånyo de medlemsstater som ännu inte ratificerat konventionen om skydd av gemenskapernas finansiella intressen att göra det.

Avslutningsvis bör nämnas att OLAF i enlighet med Ekofin-rådets uppmaning har utökat samarbetet med medlemsstaterna inom ramen för den rådgivande arbetsgruppen COCOLAF. OLAF har också bildat en grupp med experter från medlemsstaterna som förberett COCOLAF:s möten genom att bland annat arbeta fram en handledning för vilka typer av oegentligheter som bör rapporteras som misstänkta bedrägerier.

36.2 Åtgärder för förbättrad styrning och kontroll

Den särskilda referensgruppen av personliga representanter för EU:s finansministrar, den så kallade PRG-gruppen, har fortsatt att sammanträda under ledning av budgetkommissionär Michaele Schreyer. Gruppen följer upp och ger råd till kommissionen om hur den finansiella styrningen och kontrollen kan utvecklas. En lägesrapport överlämnades till Ekofin-rådet i februari 2001 när det gäller gruppens verksamhet år 2000.

Våren 2001 präglades av rådsbehandlingen av kommissionens förslag till en ny budgetförordning som presenterades i oktober 2000. Förslaget är avgörande för reformeringen av den finansiella styrningen och kontrollen som bland annat syftar till effektivisera genomförandet av de EU-finansierade programmen. Normalt sett inleder inte rådet behandlingen av budgetförordningsförslag förrän Europaparlamentet och revisionsrätten avgivit sina yttranden. I ljuset av att ärendet prioriterades av det svenska ordförandeskapet inleddes förhandlingarna i rådet i januari vilket resulterade i slutsatser antagna av Ekofin-rådet den 5 juni om de viktigaste reforminslagen i kommissionens förslag. Genom detta arbete bör rådsbehandlingen av kommissionens reviderade förslag till förordning, vilket överlämnades till rådet först i december på grund av att Europaparlamentet inte antog sitt yttrande förrän den 29 november,

kunna genomföras snabbare än normalt så att förordningen kan antas före utgången av 2002 i enlighet med uppmaningen från Europeiska rådet i Göteborg.

Ett inslag i reformerna av den finansiella styrningen och kontrollen är bildandet av en oberoende funktion för intern revision i kommissionen, separerad från direktoratet för ekonomistyrning. Då kommissionen bedömde att denna del av reformerna borde införas med förtur, lyftes detta förslag ur förslaget till en helt ny förordning och presenterades istället för rådet som ett tillägg till den nu gällande budgetförordningen. Denna ändring antogs av Ekofin-rådet i mars efter att medling ägt rum med Europaparlamentet.

36.3 Beviljande av ansvarsfrihet för kommissionens genomförande av EU-budgeten för budgetåret 1999

Europaparlamentet skall, på rekommendation av rådet, besluta om ansvarsfrihet för kommissionen för berört budgetår. Beslutet baseras på redovisningen mot budgeten och revisionsrättens rapporter.

Ekofin-rådet beslutade den 12 mars 2001 att rekommendera Europaparlamentet att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för budgetåret 1999. Samtliga medlemsstater stod bakom den rekommendation som det svenska ordförandeskapet presenterade för Europaparlamentet. Rådets rekommendation kompletterades med kommentarer till de viktigaste iakttagelserna i revisionsrättens rapporter och krav på åtgärder från kommissionens sida för att överkomma de brister som rätten uppdagat. Den 4 april 2001 beslutade Europaparlamentet, i enlighet med rekommendationen, att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för budgetåret 1999.

Regeringen informerade riksdagen i budgetpropositionen för år 2002 (prop. 2001/2002:1) om innehållet i revisionsrättens årsrapport för 1999. Här lämnades även närmare information om rådets behandling av revisionsrättens rapport och regeringens syn på de iakttagelser som rätten gjort i Sverige.

36.4 Revisionsrättens årsrapport för budgetåret 2000

Den 13 november offentliggjorde revisionsrätten sin årsrapport om kommissionens genomförande av EU:s budget för budgetåret 2000. Rapporten presenterades den 4 december för Ekofin-rådet.

I årsrapporten för budgetåret 2000 konstaterar revisionsrätten att det fortfarande finns brister i kommissionens och medlemsstaternas kontroll av gemenskapsåtgärder när det gäller program som kommissionen och medlemsstaterna förvaltar tillsammans. I sammanhanget pekar rätten på den betydelse medlemsstaternas kontrollförfaranden har när det gäller att säkerställa att EU-medel utnyttjas korrekt. Förordningarnas komplexitet har enligt revisionsrätten, trots förenklingar, lett till olämpliga och inkonsekventa åtgärder inom EU:s olika program varför rätten

konstaterar att det är nödvändigt med ytterligare förenkling och harmonisering av bestämmelserna. Skr. 2001/02:160

Några av de resultat revisionsrätten har funnit har varit positiva. På jordbruksområdet har det reformerade systemet för avslutande av räkenskaper och det integrerade administrations- och kontrollsystemet bidragit till förbättrad förvaltning av EU-medel. På strukturområdet har gemenskapsinitiativet Urban underlättat genomförandet av utvecklingsprojekt för stadsområden, och även gjort det möjligt för lokala myndigheter att få tillgång till EU-medel. När det gäller externa åtgärder har det arbete som utförts av byrån för återuppbyggnad av Kosovo varit både effektivt och ekonomiskt

I revisionsförklaringen anser revisionsrätten att redovisning i allt väsentligt är rättvisande och att de underliggande transaktionerna för inkomsterna i budgeten, utnyttjade åtagandanslag samt de administrativa utgifterna i allt väsentligt varit lagliga och korrekta. Rätten anser dock att de underliggande transaktionerna som är knutna till de betalningar som gjorts från budgeten varit behäftade med en för stor omfattning fel för att en positiv förklaring skall kunna ges.

Beredningen av årsrapporten inleds i rådet i januari 2002 och ligger till grund för Ekofin-rådets rekommendation till Europaparlamentet i mars 2002 om kommissionen borde beviljas ansvarsfrihet för budgetåret 2000.

DEL 3 DEN EUROPEISKA UNIONENS FÖRBINDELSER MED OMVÄRLDEN

37 Utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP)

Samarbetet inom EU:s andra pelare benämns den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, GUSP. Syftet med GUSP är att uppnå en koordinerad utrikes- och säkerhetspolitik. Samarbetet är mellanstatligt till karaktären och samtliga beslut fattas i princip med enhällighet.

Utrikesministrarna möts månatligen i allmänna rådet för att främst diskutera utrikespolitiska frågor. På tjänstemannanivå förbereds frågorna inom Coreper, Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik (KUSP) samt därunder inom 26 olika GUSP-arbetsgrupper. KUSP blev den 22 januari 2001 permanent genom beslut i allmänna rådet. Kommittén, som sköter den löpande verksamheten, har två ordinarie möten per vecka men sammankallas utöver detta med kort varsel vid ärenden av brådskande natur.

En rad olika instrument finns tillgängliga för att verkställa GUSP. De främsta är gemensamma uttalanden, gemensamma ståndpunkter, gemensamma åtgärder och gemensamma strategier. En förteckning över hur dessa instrument har använts under året finns i bilaga 9.

Under året har medlemsstaterna gjort ungefär 200 gemensamma uttalanden, av dessa gjordes 116 under det svenska ordförandeskapshalvåret. De flesta har gjorts som en följd av en specifik händelse, som exempelvis efter terroristattacker i New York den 11 september, vid försök till statskupp i Elfenbenskusten eller vid allvarliga incidenter i konflikten i Mellanöstern.

Gemensamma ståndpunkter på grundval av artikel 15 i Unionsfördraget anger unionens inställning till en särskild fråga av geografisk eller tematisk karaktär. Varje medlemsstat förbinder sig att se till att dess nationella politik överensstämmer med innehållet i ståndpunkten. Under året har gemensamma ståndpunkter antagits bland annat om vapenembargo mot Afghanistan, den internationella brottmålsdomstolen och om Burma/Myanmar.

Gemensamma strategier beslutas på grundval av artikel 13 i fördraget. Gemensamma strategier tydliggör unionens övergripande inriktning och prioriteringar på det utrikes- och säkerhetspolitiska området. Under år 2001 har Europeiska rådet inte antagit några nya strategier. Sedan tidigare finns gemensamma strategier för Ryssland, Ukraina och Medelhavsområdet.

Gemensamma åtgärder på grundval av artikel 14 i fördraget beslutas i specifika situationer där operativa insatser från unionens sida anses nödvändiga. De finansiella medel som behövs för GUSP-ändamål tas från ett särskilt anslag i EG:s budget (36 miljoner euro under år 2001). Stora delar av anslaget för år 2001 har bland annat gått till en tillfällig

multinationell säkerhetsnärvaro i Burundi, EU:s monitorer på Balkan och till fredsprocessen i Mellanöstern. Dessutom har EU i form av gemensamma åtgärder bland annat beslutat om en för EU särskild representant för Afghanistan samt om inrättandet av EU:s satellitcenter och säkerhetsinstitut.

EU har avtal och överenskommelser med i stort sett alla världens länder och ländergrupper i syfte att föra en regelbunden dialog om frågor av gemensamt intresse. En betydande del utgörs av frågor inom det utrikes- och säkerhetspolitiska området, den s.k. politiska dialogen. Dialogen äger rum på regerings- och statschefs nivå, utrikesministernivå och tjänstemannanivå. I egenskap av ordförande i rådet ledde Sverige en rad politiska dialogmöten, ofta i s.k. trojkaformat (ordförandeskapet, inkommande ordförandeskap, rådets generalsekreterare/höge representant och kommissionen) under våren 2001. Den svenska utrikesministern ledde således ett flertal politiska dialogmöten bland annat med Nya Zeeland, Australien, Ukraina, Japan och Kina. Statsministern ledde politiska dialogmöten med bland annat USA, Ryssland och Kanada.

På EU:s mandat ledde statsministern under Sveriges ordförandeskap, härutöver, dels en uppmärksammas resa till Nord- och Sydkorea, dels en resa tillsammans med höge representanten till Mellanöstern.

37.1 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)

EU är en viktig politisk aktör inom organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). EU-samordningen inom OSSE är långt utvecklad och unionens ställningstaganden har kommit att få ett allt tydligare genomslag i OSSE:s medlemskrets om 55 länder. Under ordförandeskapshalvåret höll Sverige ett sjuttiofem samordnade EU-anföranden i OSSE:s ständiga råd i Wien. Dessa anföranden publicerades genomgående på ordförandeskapets hemsida. Under det svenska ordförandeskapet utvecklades även EU-samordningen inom säkerhetsforum (OSSE:s forum för militärpolitiska frågor).

Det svenska arbetet inom OSSE under 2001 präglades av EU-ordförandeskapet. Inför ordförandeskapet hade tre prioriteringar definierats: 1) att stärka EU som aktör i OSSE, 2) att stärka OSSE samt 3) att ge aktivt EU-stöd åt det rumänska OSSE-ordförandeskapet i de regionala frågorna. Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik (KUSP) inom EU antog i mars riktlinjer för samarbete mellan EU och OSSE vad gäller krishantering och konfliktförebyggande. För att stärka OSSE vidtogs under våren flera åtgärder, bland annat sjösattes OSSE:s civila snabbinsatsberedskap (REACT). Under det svenska ordförandeskapet utvecklade EU ett nära samarbete med det rumänska OSSE-ordförandeskapet och OSSE-frågor figurerade i detta syfte högt vid EU:s politiska dialogmöten, inklusive vid högnivåmöten.

De prioriteringar som gällde under ordförandeskapet har fortsatt att vara vägledande för det svenska agerandet i OSSE även under hösten 2001. Sveriges arbete för att öka samarbetet mellan EU och OSSE såväl

vad gäller former för praktisk samverkan som vid aktuella geografiska situationer kommer att vara prioriterat även under år 2002.

Årets ministermöte hölls i Bukarest den 3–4 december. Utrikesminister Anna Lindh deltog. En av huvudpunkterna vid mötet var antagandet av en handlingsplan för bekämpning av terrorism.

I september 2001 överlämnade regeringen till riksdagen en skrivelse med redogörelse för verksamheten inom OSSE under år 2000 och första halvåret 2001 (2001/02:13).

37.2 Förenta nationerna – omfattande EU-samarbete

Generella aspekter

EU-medlemsstaterna har ett mycket omfattande och stadigt växande samarbete i FN-frågor. Unionen, som regel företrädd av ordförandelandet eller trojkan, har efter hand blivit en allt viktigare aktör i FN och dess ställningstaganden har kommit att få betydande genomslag i den breda medlemskretsen.

Genom konsultationer i rådsarbetsgrupperna i Bryssel, främst arbetsgruppen för FN-frågor (CONUN), men i synnerhet mellan medlemsstaternas representationer i FN-städerna New York, Genève, Nairobi, Rom och Wien förbereds och samordnas under ordförandeskapets ledning gemensamma ställningstaganden, riktlinjer och anföranden i praktiskt taget alla ärenden på generalförsamlingens dagordning. Inför varje generalförsamling identifieras för EU särskilt prioriterade frågor, och gemensamma ståndpunkter utarbetas. Samordning sker också löpande under generalförsamlingen. Ett EU-anförande hålls av ordförandelandets utrikesminister i generalförsamlingens allmänna debatt, och gemensamma anföranden hålls av ordförandeskapet även under generalförsamlingens förhandlingar. Som exempel kan nämnas att Sveriges FN-representation i New York under våren 2001 koordinerade 674 interna EU-möten samt talade å EU:s vägnar 81 gånger, varav 25 i öppna möten i FN:s säkerhetsråd. I merparten av fallen anslöt sig de 13 kandidatländerna samt Island, Liechtenstein och Norge till EU:s ställningstaganden.

Vid FN-konferenser behandlas ett stort antal ämnen och flera rådsarbetsgrupper kan beröras av förberedelserna. Merparten av EU-samordningen inför FN-konferenser sker i New York och på de orter där konferenserna äger rum. New York utgör även huvudforum för EU-samordningen i ECOSOC och de funktionella kommissionerna. Viss EU-samordning förekommer i FN:s fackorgan, dock inte i de frivilligt finansierade fonderna och programmen som t. ex. UNDP och UNICEF.

EU tog under året viktiga steg mot att förbereda kandidatländerns inträde i unionen och stärkte därmed ytterligare sin roll på världssenen, något som inte minst avspeglades i arbetet inom Förenta Nationerna.

Under det svenska ordförandeskapet initierades en dialog mellan EU och FN med syfte att uppnå ett utvidgat och mer systematiskt samarbete på områdena krishantering och konfliktförebyggande. Bland annat innebar initiativet en ambition att söka koppla EU:s framväxande militära och civila krishanteringskapacitet som en möjlig resurs för FN (se vidare avsnitt 37.3). Initiativet låg i linje med generalsekreterarens önskan att stärka FN:s kopplingar till regionala organisationer. EU intog även en mycket aktiv roll i ansträngningarna att reformera och stärka FN:s fredsoperationer. En viktig strävan var att söka bidra till att bättre integrera de olika FN-organen i samband med internationella insatser.

Generalförsamlingen år 2001 kom av förklarliga skäl att präglas av terrordåden den 11 september. Den allmänna debatten senarelades och komprimerades kraftigt. Kampen mot terrorism sattes i förgrunden och enigheten bland FN:s medlemsstater var i det närmaste total. Förutom att vara tongivande och drivande i terrorismfrågan påminde EU emellertid också om vikten att inte låta kampen mot terrorism överskugga de långtgående målsättningar som millennieförsamlingen år 2000 lade fast, bland annat som rör främjande av demokrati och mänskliga rättigheter samt bekämpande av fattigdom.

37.3 Den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP)

Den fortsatta utvecklingen av säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP) inom EU har skett på grundval av de principer för ESFP-processen som har lagts fast vid Europeiska rådets möten i Köln, Helsingfors, Santa Maria da Feira och Nice. Under de svenska och belgiska ordförandeskapen har utvecklingen av ESFP intensifierats mot bakgrund av den gemensamma förklaring om ESFP som lämnades av medlemsstaterna vid Europeiska rådets möte i Nice i december 2000. I förklaringen bekräftade medlemsstaterna att det är unionens mål att politiken på området för ESFP snabbt skall bli operativ och att ett beslut i det när det gällert skulle fattas senast vid Europeiska rådets möte i Laeken år 2001.

En central uppgift för det svenska ordförandeskapet var att genomföra besluten från Europeiska rådet i Nice och det mandat som gavs där för det fortsatta arbetet inom ESFP. En prioritering för den svenska regeringen var att stärka EU:s förmåga att bättre kunna hantera kriser och förebygga konflikter. Såvitt gällde krishantering var det viktigt att driva arbetet framåt för att göra EU operativt, inte minst inom den civila delen av ESFP. Sverige prioriterade också samarbetet med FN och OSSE samt med länder utanför EU i krishantering.

Inrättandet av de permanenta strukturerna stod högt på dagordningen under det svenska ordförandeskapet. De tre organ som inrättades provisoriskt under år 2000, nämligen Kommittén för utrikes- och säkerhets-

politik (KUSP), Militärkommittén (EUMC) och Militära staben (EUMS) inrättades permanent genom rådsbeslut den 22 januari 2001. En särskild kommitté för de civila aspekterna av krishantering (CIVKOM) inrättades permanent redan under år 2000.

Framsteg har gjorts under året vad gäller att utveckla de civila kapaciteter för att förebygga och hantera kriser som identifierades av Europeiska rådet i Santa Maria da Feira. EU:s medlemsstater åtog sig då att genom frivilligt samarbete senast år 2003 kunna bidra med upp till 5000 poliser för internationella uppdrag i form av olika operationer för konfliktförebyggande insatser och krishantering, varav 1000 poliser skall kunna sättas in inom 30 dagar. Därutöver identifierades ytterligare särskilda områden för mobilisering av nationella resurser, nämligen stärkande av rättsstaten, civil förvaltning och räddningstjänst.

Under året har medlemsstaterna redovisat vilka polisiära resurser de kan bidra med i framtida krishanteringsinsatser. Sverige har anmält ett bidrag om upp till 170 poliser, varav upp till 50 poliser skall kunna vara på plats i ett krisområde inom 30 dagar. Vid Europeiska rådets möte i Göteborg antogs en handlingsplan för det fortsatta arbetet på polisområdet för kommande ordförandeskap.

Vid toppmötet i Göteborg identifierades även kapacitetsmål för de tre övriga områdena inom den civila krishanteringen.

EU:s medlemsstater har åtagit sig att förbättra EU:s förmåga att stärka rättsstaten i krisområden genom att allmänt utveckla sin kapacitet att tillhandahålla domare, åklagare och andra tjänstemän inom rättsväsendet för internationella uppdrag men även icke-statliga aktörer nödvändiga i en rättsstat är av intresse. Inom denna allmänna målsättning har ett särskilt numerärt kapacitetsmål satts upp för att i första hand göra det möjligt att komplettera exekutiva polisinsatser med en fungerande rättskipning. Genom frivilligt samarbete skall medlemsstaterna i detta syfte år 2003 kunna bidra med upp till 200 domare, åklagare och andra behövliga tjänstemän inom sina rättsväsenden.

När det gäller civil förvaltning har EU åtagit sig att år 2003 inrätta en reserv av experter som kan åta sig uppdrag inom den civila förvaltningen i samband med krishanteringsoperationer och som vid behov kan placeras ut med kort varsel. Ett arbete med detta har inletts under året.

Vad gäller räddningstjänst har medlemsstaterna, på frivillig grund, åtagit sig att år 2003 kunna med mycket kort varsel skicka ut utvärderings- och samordningsgrupper om tillsammans 100 särskilt utvalda experter. Räddningstjänststyrkor på upp till 2000 personer skall kunna skickas ut med kort varsel. Kompletterande och ytterligare specialiserade personalresurser skall kunna skickas ut inom två till sju dagar.

När det gäller utvecklingen av den militära krishanteringskapaciteten har arbetet fortsatt med att uppnå det övergripande militära kapacitetsmål som beslutades av Europeiska rådet i Helsingfors. Medlemsstaterna har redovisat sina åtaganden om ytterligare bidrag i syfte att åtgärda de brister som har konstaterats vid en jämförelse av de identifierade behoven och de bidrag som tidigare har gjorts.

Vid rådets möte den 14 maj 2001 antogs EU:s övningspolicy och övningsprogram. Övningspolicyn utgör ett ramverk som beskriver övningarnas övergripande syfte och förklarar hur de skall genomföras för

att uppnå de operativa och politiska målsättningar som man inom EU har beslutat om.

Den 18–19 april 2001 genomförde det svenska ordförandeskapet ett seminarium i Ystad om civilmilitär samverkan inom ramen för EU:s krishantering. Seminariet lade en god grund för det fortsatta arbetet.

Den 10 november 2000 fattade rådet en principöverenskommelse om överförandet till EU av vissa relevanta funktioner i två organ inom Västeuropeiska unionen. Den 20 juli 2001 beslutade rådet dels om inrättande av EU:s institut för säkerhetsstudier, dels om inrättande av EU:s satellitcentrum.

Genom en stärkt gemensam förmåga kan EU bättre svara på de ökande behov som finns inom FN. Under det svenska ordförandeskapet har Sverige arbetat för ett närmare samarbete och en förbättrad samordning mellan EU och FN. Detta arbete har givit konkreta resultat bl.a. i form av slutsatser om samarbete mellan EU och FN som antogs av rådet den 11 juni 2001. Fyra samarbetsområden identifierades, nämligen konfliktförebyggande, civil respektive militär krishantering och regionala kriser. Arbetet med att stärka bandet mellan EU och FN fortsätter.

Det gjordes också framsteg under året när det gäller att fastställa förbindelserna mellan EU och Nato på krishanteringsområdet, och arrangemangen för samråd och samarbete mellan EU och Nato har börjat att tillämpas. Även arrangemangen för konsultationer mellan EU och tredjeland om krishantering började tillämpas under det svenska ordförandeskapet. Vid Europeiska rådets möte i Göteborg antogs riktlinjer för tredjelandsdeltagande i polisinsatser inom ramen för ESFP. Möten genomfördes under år 2001 på olika nivåer enligt överenskomna arrangemang. Flera möten genomfördes i formaten EU+15 (EU:s kandidatländer och de europeiska Natoländerna som inte är medlemmar i EU) och EU+6 (de europeiska Natoländerna som inte är medlemmar i EU). Möten genomfördes även med Ryssland, Ukraina och Kanada.

Vid Europeiska rådets möte i Laeken den 14–15 december 2001 bekräftade medlemsstaterna att unionen har operativ förmåga att genomföra krishanteringsinsatser med såväl civila som militära resurser. I den s.k. ESFP-rapporten som antogs vid toppmötet anges att utvecklingen av unionens krishanteringskapacitet möjliggör för unionen att gradvis åta sig alltmer sammansatta insatser.

Utvecklingen inom ramen för ESFP har fortlöpande redovisats av regeringen till riksdagen.

37.4 Konfliktförebyggande

Vid Europeiska rådet i Göteborg den 15–16 juni 2001 antog medlemsstaterna ett EU-program för förebyggande av väpnade konflikter. Programmet innehåller konkreta åtgärder för hur EU skall förbättra sin förmåga att på ett mer effektivt och sammanhållet sätt förhindra att samhällsmotsättningar tar sig väpnade uttryck. I detta syfte skall medlemsstaternas utrikesministrar i början av varje ordförandeskap göra en systematisk genomgång av potentiella riskområden och vid behov utarbeta förebyggande strategier för regioner och stater. Unionens

förebyggande instrument skall förbättras genom att bland annat använda den politiska dialogen på ett bättre sätt och utarbeta rekommendationer för hur diplomatiska instrument och resurser för krishantering kan användas för konfliktförebyggande. Därtill skall samarbetet med andra internationella, regionala och icke-statliga aktörer intensifieras. FN-systemet är en särskilt viktig samarbetspart för EU. Dessutom skall samarbetet med Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och Europarådet, liksom med andra regionala och enskilda organisationer stärkas. Informationsutbyte, samverkan i fält och gemensamma utbildningar utgör områden av särskilt intresse.

Konfliktförebyggande är en integrerad del av ESFP, men innefattar därutöver också andra delar av unionens yttre förbindelser. En EU-politik för konfliktförebyggande berör därför i hög grad också områden som den politiska dialogen, utvecklingssamarbetet och handelspolitiken.

Antagandet av programmet föregicks av omfattande förberedelser. På initiativ av Sverige samlades bland annat medlemsstaterna och kommissionen den 2–3 april 2001 till ett seminarium i Simrishamn, vars syfte var att diskutera konkreta förslag till detta program. EU-institutionerna lämnade viktiga bidrag till programmet.

Genomförandet av konfliktförebyggandeprogrammet inleddes under det belgiska ordförandeskapet. Vid rådets möte i juli 2001 hölls, såsom föreskrivs i EU-programmet, en genomgång av potentiella konfliktområden. Arbetet med att knyta FN och EU närmare varandra inom området konfliktförebyggande drivs vidare, liksom intensifieringen av EU:s kontakter med OSSE. En första utvärdering av EU-programmet skall genomföras vid Europeiska rådets möte i Sevilla i juni 2002.

Programmet har också påverkat det praktiska genomförandet av EU:s yttre förbindelser. Internationella samfundets insatser för att förhindra återuppblossande våldsamheter i den f.d. jugoslaviska republiken Makedonien utgör ett exempel. EU har där samarbetat nära med FN, OSSE och Nato, liksom med den makedonska regeringen.

37.5 Den internationella brottmålsdomstolen

Den 11 juni 2001 antog allmänna rådet en gemensam ståndpunkt om den internationella brottmålsdomstolen. I denna ståndpunkt stadgas bland annat att EU och dess medlemsstater i sina politiska dialoger med andra stater skall ta upp frågan om ratifikation och genomförande av stadgan för den internationella brottmålsdomstolen. Vidare skall EU och dess medlemsstater bistå andra stater med expertis och annat stöd vad gäller genomförandet av stadgan samt stödja det effektiva etablerandet av domstolen. Slutligen anges i den gemensamma ståndpunkten att rådet skall samordna åtgärderna inom EU.

Under året 2001 fortsatte EU genom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken att aktivt främja respekten för de mänskliga rättigheterna runtom i världen. Det svenska ordförandeskapet innebar en möjlighet att ytterligare lyfta fram dessa frågor i den gemensamma politiken. Bland annat bör nämnas de riktlinjer för EU:s agerande mot tortyr som antogs under det svenska ordförandeskapet.

Vidare antogs i december riktlinjer för dialoger om mänskliga rättigheter med tredjeland. Dessa riktlinjer utarbetades som följd av rådsslutsatser om "Unionens roll i arbetet för att främja mänskliga rättigheter och demokratisering i tredjeland". Rådsslutsatserna utgör ett viktigt bidrag till att stärka sammanhållningen och enhetligheten i unionens politik när det gäller mänskliga rättigheter

EU:s årsrapport om de mänskliga rättigheterna

Den tredje årsrapporten om de mänskliga rättigheterna publicerades under 2001 och i denna rapport redogörs för EU:s viktigaste ståndpunkter och åtgärder det senaste året. Innehållet i rapporten koncentreras huvudsakligen på EU:s yttre verksamhet och dess roll på den internationella scenen men behandlar även mänskliga rättigheter inom unionen.

Forum för mänskliga rättigheter

Under året arrangerade EU ett forum för diskussion om mänskliga rättigheter där företrädare från EU:s medlemsstater, frivilligorganisationer och den akademiska världen deltog. Detta forum ägde rum i Bryssel den 21–22 november och behandlade frågor om staters och icke-statliga aktörers roller och ansvar vad gäller mänskliga rättigheter, genomförandet av EU:s politik om mänskliga rättigheter, dialoger om mänskliga rättigheter med tredjeland samt EU:s rapport om mänskliga rättigheter.

Vidare genomfördes under det svenska ordförandeskapet en konferens om vikten av mänskliga rättigheter och demokratisering i konfliktförebyggande och konfliktlösning. Konferensen genomfördes i samarbete mellan det svenska ordförandeskapet, kommissionen och International IDEA.

EU:s bi- och multilaterala agerande vad gäller mänskliga rättigheter

Respekten för mänskliga rättigheter är ett viktigt mål i EU:s bilaterala förbindelser med tredjeland och inom multilaterala organ såsom FN, OSSE samt Europarådet. I bilaterala relationer med tredjeland kom frågor om mänskliga rättigheter till uttryck genom bland annat grundläggande klausuler i avtal, genom *démarches* (skriftligt eller muntligt påpekande till en annan stats regering ofta innehållande en uppmaning att vidta en viss åtgärd), och offentliga avsiktsförklaringar.

Frågan om mänskliga rättigheter behandlas också regelbundet inom ramen för olika politiska dialoger som hålls med enskilda länder eller grupper av länder såsom Gulfstaternas samarbetsråd (GCC), AKS-länderna och Södra Afrikas utvecklingsgemenskap (SADC). Ett exempel på hur mänskliga rättigheter lyfts fram är kraven på respekt för mänskliga rättigheter i Cotonouavtalet (se avsnitt 38.3).

Utöver den nämnda allmänna politiska dialogen har EU en särskild dialog om mänskliga rättigheter med Kina. Under 2001 träffades EU-trojkan och företrädare för den kinesiska regeringen två gånger till möte inom ramen för dialogen. Därtill arrangerades seminarier med dödsstraffet (under det svenska ordförandeskapet) respektive tortyr som huvudämnen och med ett brett deltagande som inbegrep experter från universitetsvärlden och frivilligorganisationer. Under det svenska ordförandeskapet togs även initiativ till ett möte med nordkoreanska regeringstjänstemän om mänskliga rättigheter.

I FN är EU en aktiv aktör inom de olika organ som framförallt behandlar mänskliga rättigheter. För svensk del präglades årets session av FN:s kommission för mänskliga rättigheter av det svenska ordförandeskapet. Vid denna session tog EU gemensamt initiativ om situationen för de mänskliga rättigheterna i Colombia, Demokratiska republiken Kongo, Myanmar/Burma, Irak, Iran, Sudan, den ryska delrepubliken Tjetjenien, Indonesien och när det gäller de israeliska bosättningarna på ockuperat område. Vidare tog EU initiativ till resolutionerna om barnets rättigheter och dödsstraffet. EU höll också ett antal anföranden om olika tematiska frågor, såsom rasism och alla former av diskriminering, kvinnors mänskliga rättigheter, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt medborgerliga och politiska rättigheter. Utöver dessa tematiska frågor hölls ett anförande om situationen i olika delar av världen som EU fann särskilt viktigt att uppmärksamma.

EU höll en fortsatt hög profil vid behandlingen av resolutionsförslag under FN:s generalförsamling kring frågor om mänskliga rättigheter. Inför sessionerna i FN:s kommission för mänskliga rättigheter och FN:s generalförsamling förde EU en särskild dialog om mänskliga rättigheter med vissa länder som USA, Kanada, EU:s kandidatländer och – för första gången – Japan.

EU:s arbete mot dödsstraff och tortyr

I enlighet med de under 1998 antagna riktlinjerna för arbetet mot dödsstraffet genomförde EU närmare 60 uppvaktningar i bilaterala kontakter med bl.a. Japan, Kina, Iran, Indonesien, Demokratiska republiken Kongo, den palestinska myndigheten, Libanon, Saudi Arabien, Indien, Malaysia, Thailand, Zimbabwe, Burkina Faso, Botswana. Ett flertal uppvaktningar gjordes i USA, liksom inlagor till USA:s Högsta domstol, i samband med dödsstraffets tillämpning vad gäller personer med utvecklingsstörning.

Vidare antogs under det svenska ordförandeskapet riktlinjer med syfte att intensifiera insatserna för att förhindra och utrota alla former av tortyr och annan grym eller förnedrande behandling. Riktlinjerna avses utgöra grunden för EU:s ställningstagande i olika sammanhang mot tortyr. Under det svenska ordförandeskapet användes riktlinjerna för första

37.7 Nedrustning och icke-spridning

Under året fördjupades samarbetet mellan EU:s medlemmar i frågor som rörde nedrustning och icke-spridning. I FN:s generalförsamlings första utskott, där nedrustningsfrågor behandlas, antogs 60 resolutioner och beslut. I 13 av de 20 resolutioner eller beslut som hänvisades till omröstning röstade EU:s medlemsstater med gemensam hållning. Några resolutioner i vilka medlemsstaterna intog skiljaktig hållning förtjänar särskild uppmärksamhet. Den första rörde kärnvapenedrustning och presenterades av Japan. Huvudförslagsställaren Japan hade i år genomfört ett antal förändringar i texten vilket föranledde Sverige och Irland att tillsammans med sina partners inom den s.k. ny-agenda-koalitionen gå från en ja-röst till att avstå. Samtidigt ändrade Frankrike sin röst till en ja-röst. Anledningen var att det oåterkalleliga åtagande om fullständig kärnvapenedrustning som de fem kärnvapenstaterna gjorde vid NPT granskningskonferensen år 2000 flyttats från den preambulära delen till den operativa vilket implicerade att åtagandet ännu inte gjorts. En annan resolution avsåg ABM-avtalet (avtalet om begränsat missilförsvar mot missilangrepp) och hade lagts fram av Kina, Ryssland och Vitryssland med anledning av USA:s planer på ett nationellt missilförsvar. Frankrike valde i år att sälla sig till övriga EU-medlemskretsens avstående på resolutionstexten vilket lämnade Irland ensam som EU-land att rösta för resolutionen.

Insatser mot terrorism

Under hösten har EU utarbetat en fokuserad plan för att hindra spridning av massförstörelsevapen till terroristorganisationer. Rådsslutsatser antogs i december och en konkret handlingsplan är under utarbetande som fokuserar på fyra huvudområden: granska och stärka relevanta multilaterala instrument genom att verka för dess universalitet och effektivt genomförande, stärka exportkontrollsamarbetet för att hindra spridning av ingångsmaterial för massförstörelsevapen, utveckla det internationella samarbetet bland annat genom utökat bistånd till förstöring av existerande vapen och till skydd mot kemiska och biologiska vapen samt att stärka nedrustnings- och icke-spridningsdialogen med tredjeländer.

UNDC och CD

Nära EU-samråd skedde även inom ramen för FN:s nedrustningskommission (UNDC) där EU lade fram ett flertal förslag om nedrustning av kärnvapen och behovet av förtroendeskapande åtgärder för konventionella vapen. På nedrustningskonferensen i Genève (CD) fortsatte tyvärr den blockering av arbetet som pågått under flera år. EU agerade aktivt för att försöka få till stånd en överenskommelse om arbetspro-

grammet och gav sitt stöd bland annat till att inleda omedelbara förhandlingar om ett förbud mot produktion av klyvbart material för vapenbruk (FMCT).

Skr. 2001/02:160

Biologiska och kemiska vapen

EU har under 2001 varit drivande och ledande när det gäller de internationella förhandlingarna om att förstärka B-vapenkonventionen med ett rättsligt bindande protokoll för att säkerställa efterlevnaden av konventionen. Tyvärr avbröts förhandlingarna i juli 2001 då USA klargjorde att de inte kunde acceptera det verifikationsprotokoll som framförhandlats, något som starkt beklagades av EU. Arbetet inriktades därefter på att nå ett tillfredsställande resultat när det gäller bland annat konventionens kontrollmekanismer vid B-vapenkonventionens femte översynskonferens i november-december 2001. Parterna till konventionen kunde dock inte enas och konferensen ajournerades till november 2002. EU avser nu verka för ett stärkande av konventionen vid konferensens slutförande samt att även ett framåtblickande multilateralt arbete då initieras.

EU-samarbetet när det gäller genomförandet av konventionen mot kemiska vapen har fördjupats under året vid C-vapenorganisationen i Haag. Vid den sjätte konferensen med parterna till konventionen mot kemiska vapen hölls ett gemensamt anförande vari betonades bland annat vikten av att inkomma med deklarerationer, vikten av god finansiell ordning inom C-vapenorganisationen, behovet av att öka anslutningen till konventionen och då i synnerhet i regioner som Mellanöstern, samt frågan om förstöring av lagrade ryska kemiska vapen. Frågan om universalitet var föremål för omfattande EU demarcher under det svenska ordförandeskapet till alla de stater som inte var parter till C-vapenkonventionen och även beträffande frågan om Rysslands förstöring av sina kemiska vapen genomfördes en EU demarch i Moskva.

Lätta vapen

EU:s uppfattning är att problem förknippade med spridning och användning av lätta vapen måste behandlas inom ramen för en långsiktig process som syftar till att minska tillgängligheten och användningen av lätta vapen i konfliktområden eller potentiella konfliktområden, genom att bland annat främja strikt exportkontroll och säker förstöring av överskottsvapen, begränsa efterfrågan på lätta vapen i konfliktområden, samt hjälpa drabbade länder att hantera alla aspekter av lätta vapenproblematiken, t.ex. genom avvapning, demobilisering och reintegration av före detta kombattanter.

För att åstadkomma detta har EU utarbetat fyra instrument: ett program mot illegal handel med lätta vapen (1997); en uppförandekod för export av konventionella vapen (1998); en gemensam åtgärd (1998) och en rådsresolution (1999) när det gäller lätta vapen. Med den gemensamma åtgärden som grund bidrog EU under år 2001 till genomförandet av särskilda lätta vapenprojekt i bland annat Kambodja, Moçambique och

Sydossetien, samt i Latinamerika genom FN:s regionala center i Lima, Peru. Den gemensamma åtgärden lade också grunden för EU:s samfälliga agerande i förhandlingar i internationella organ. EU var under året starkt engagerat i förberedelserna för och genomförandet av den FN-konferens om illegal handel med lätta vapen som ägde rum i juli. EU spelade även en aktiv roll i förhandlingarna om tilläggsprotokollet om handeldvapen till FN:s konvention mot gränsöverskridande brottslighet, som antogs av FN:s generalförsamling i maj 2001.

Särskilt inhumana konventionella vapen

Under året har EU arbetat för att den andra översynskonferensen till Konventionen om särskilt inhumana konventionella vapen (CCW) skall ge ett mandat till en expertgrupp att börja arbeta med frågan om explosiva lämningar av krig (ELAK). Det är en humanitär problematik som uppstår då granater och bomber inte exploderar på det sätt som är avsett utan istället blir liggande kvar och utgör en fara för människor. Ett bekant exempel är sk klusterbomber som innehåller ett stort antal mindre substridsdelar. EU:s arbete kröntes med framgång under översynskonferensen när ett sådant mandat för en expertgrupp inrättades. Förutom detta beslutade konferensen även att utvidga konventionen och dess protokoll att även gälla i interna väpnade konflikter samt att vidare studera problemen med minor andra än antipersonella minor, frågan om efterlevnad samt ammunitionseffekten av vapen med liten kaliber.

Provstoppsavtalet (CTBT)

Den andra konferensen enligt provstoppsavtalets (CTBT) artikel XIV ägde rum i New York den 11–13 november med stort deltagande på utrikesministernivå. Syftet med konferensen var att främja provstoppsavtalets ikraftträdande och att utöva påtryckning på de stater som ännu inte anslutit sig till avtalet – särskilt de återstående 13 stater vars ratificeringar erfordras för avtalets ikraftträdande. Uppseendeväckande var att USA – som har undertecknat men inte ratificerat avtalet – inte ens deltog i konferensen. Vid konferensen hölls ett gemensamt EU-anförande. Därutöver höll utrikesminister Anna Lindh ett uppmärksammat svenskt anförande i vilket bland annat de 13 utestående länderna vars ratificeringar är avgörande särskilt uppmanades att snarast ansluta sig till provstoppsavtalet.

Missilspridning

Exportkontrollregimen för missilteknik – MTCR – etablerades år 1987 och har som syfte att förhindra spridning av massförstörelsevapen genom att kontrollera leveranssystem av massförstörelsevapen, framförallt ballistiska missiler. Inom MTCR har ett utkast till en uppförandekod mot spridning av ballistiska missiler utarbetats som syftar till att bidra till bekämpningen av spridningen av ballistiska missiler på ett sätt som inte ifrågasätter MTCR:s arbete. Vid EU-toppmötet i Göteborg i juni fast-

slogs i slutdeklarationen att EU skulle öka sitt engagemang i arbetet med att förhindra spridningen av ballistiska missiler. Mot den bakgrunden antogs i juli en gemensam ståndpunkt inför den årliga plenarsessionen i MTCR. Genom denna lyckades EU på ett effektivt sätt göra sig gällande i förhandlingarna och resultatet blev tillfredsställande. Beslut fattades om att uppförandekoden formellt skall lämna MTCR och genomgå en multilateraliseringsprocess som är öppen för alla intresserade stater. En internationell konferens skall anordnas senast år 2002, vid vilken koden formellt skall lanseras.

Icke-spridning i Ryssland – kemiska och nukleära vapen

Inom ramen för den gemensamma åtgärden för samarbete med Ryssland inom området ickespridning och nedrustning beslutades under juni 2001 att EU skulle bidra till ett projekt vid destruktionsanläggningen i Sjtjutje, där nervgaser lagras. EU skulle även bidra med organisatoriskt stöd till den ryska krigsmaterielmyndigheten som ansvarar för förstörelsen av de ryska kemiska vapnen. EU beslutade även i juni 2001 om ett antal projekt när det gäller hantering av ryskt vapenplutonium.

37.8 Konsulärt samarbete

Hjälp åt nödställda unionsmedborgare i tredjeland

EU:s konsulära samarbete är inriktat på att hjälpa och bistå medlemsstaternas medborgare vid nödställd belägenhet under tillfällig vistelse utanför Europeiska unionen, dvs. i tredjeland. Det konsulära samarbetet bereds i rådsarbetsgruppen Cocon. Riktlinjer för konsulärt bistånd i tredjeland antogs i november 1995 och riktlinjer för en gemensam strategi för samarbete mellan medlemsstaternas beskickningar och kontakterna med tredjeland antogs i februari 2000.

Krisberedskap för unionsmedborgare i tredjeland

Under det svenska ordförandeskapet antogs i mars riktlinjer för konsulärt bistånd till Europeiska unionens medborgare vid kriser i tredjeland. Riktlinjerna är tillämpliga på sådana situationer av politiska kriser eller naturkatastrofer i tredjeland som kan föranleda en säkerhetsrisk för medlemsstaternas medborgare.

Samtliga svenska utlandsmyndigheter informerades om dessa riktlinjer i maj. I länder där det bedöms motiverat anmodades utlandsmyndigheterna informera om riktlinjerna vid påföljande lokala EU-möten. Detta för att i beredskapssyfte utarbeta dokument som kan ligga till grund för kontakter och informationsutbyte mellan medlemsstaternas diplomatiska och konsulära representationer. Särskilda pilotstudier genomfördes i Indonesien och Zimbabwe.

För att även kunna behandla konsulära frågor inom Europeiska unionen antogs under det svenska ordförandeskapet ett utvidgat mandat för rådsarbetsgruppen Cocon. Det innebär inte någon behörighet i konsulära frågor på den inre marknaden, men Cocon kan härefter behandla konsulära eller konsulärt relaterade frågor i konsulärt samarbete mellan medlemsstaterna inom Europeiska unionen och lämna förslag till andra arbetsgrupper.

Europeiska unionens första konferens om internationella olovliga bortföranden av barn

Rådsarbetsgruppen Cocon behandlar bland annat också konsulära aspekter på olovliga bortföranden av barn till icke-konventionsländer utanför Europeiska unionen, dvs. till länder som inte är anslutna till Haagkonventionen 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn.

Under det svenska ordförandeskapet anordnade EU sin första konferens om konsulära aspekter på internationella olovliga bortföranden av barn till icke-konventionsländer.

I konferensen deltog representanter för samtliga medlemsstater, Europaparlamentet, kommissionen, rådssekretariatet, den brittiska frivilliga organisationen för återförande av internationellt bortförda barn (Reunite), den internationella frivilliga organisationen för sammanlänkning av socialtjänsten mellan världens länder (the International Social Service – ISS), den internationella databasen om bortförda barn (the International Child-Abduction Data Base – Incadat) och Haagkonferensen för internationell privaträtt. Konferensen blev en framgångsrik start på EU-konsulärt samarbete om olovliga bortföranden av barn. Bland annat skall ett nätverk bildas för diskussion och delgivning av bilaterala avtal och frågeformulär upprättas för att etablera en dialog med icke-konventionsländer.

37.9 Exportkontroll av krigsmateriel och andra strategiska produkter

Samarbetet mellan medlemsstaterna i frågor som rör export av krigsmateriel sker i rådsarbetsgruppen för kontroll av vapenexport, COARM. Grunden för samarbetet utgörs av EU:s uppförandekod för vapenexport som antogs 1998. Uppförandekoden bygger på gemensamma kriterier för vapenexport och en mekanism för informationsutbyte och samråd. Målsättningen är att uppnå en hög standard för medlemsstaternas politik när det gäller export av krigsmateriel. I koden föreskrivs ett årligt rapporteringsförfarande. Den tredje årliga rapporten antogs och offentliggjordes av rådet i december 2001. Av rapporten framgår, i likhet med tidigare årsrapporter, hur samarbetet i COARM har utvecklats. Rapporten innehåller bland annat de riktlinjer som har antagits för att förbättra tillämpningen av koden, prioriteringar för framtida samordnade åtgärder

och statistik över medlemsstaternas export av konventionella vapen. Under år 2001 förstärktes det informationsutbyte mellan medlemsstaterna som skall ske i enlighet med koden ytterligare.

Dialogen mellan EU och länder utanför unionen som anslutit sig till kodens principer fördjupades även den under året. Detta gäller i synnerhet dialogen med kandidatländerna, vilken stärktes under det svenska ordförandeskapet i syfte att främja framväxten av en gemensam exportkontrollkultur, bland annat påbörjades en serie seminarier i kandidatländerna. Samarbetet inom EU omfattade vidare fortsatta diskussioner om kontroll av mellanhänder i vapenhandeln och en samsyn nåddes om behovet av en gemensam lagstiftning på området. Arbetet syftande till att öka öppenheten kring frågor om exportkontroll och krigsmaterielexport fortskred under året, bland annat genom att steg togs mot en harmonisering av den offentliga årsrapportens statistikdel för att göra de respektive ländernas statistiska uppgifter jämförbara. Under det svenska ordförandeskapet kom medlemsstaterna överens om att ha en mer generös syn på export av materiel för humanitära insatser såsom minröjning och ammunitionsdestruktion.

Medlemsstaterna fortsatte under året att utveckla samordningen av de respektive nationella ståndpunkterna inom olika multilaterala fora som behandlar frågor om kontroll av vapenexport. Under ordförandeskapet i EU verkade Sverige aktivt för en hög grad av samordning i förberedelsearbetet inför FN:s konferens om olaglig handel med lätta vapen i New York den 9–20 juli 2001, och vid konferensen utgjorde EU den enda grupp av stater som lade fram en global handlingsplan.

Det svenska ordförandeskapet påverkade även arbetet med den första revideringen av den nya EG-förordningen för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden. Den nya förordningen antogs den 22 juni 2000 och trädde i kraft den 28 september samma år. Revideringen hade lett till en förbättring och effektivisering av kontrollen av export av varor med dubbla användningsområden till länder utanför EU. Samtidigt förenklades handeln mellan de olika medlemsstaterna. Under 2001 skulle en första revidering göras av de bilagor som uppställer vilka varor som skall kontrolleras. Liknande revideringar har gjorts tidigare, då det är brukligt att lyfta in förändringar som görs i de olika regimernas produktlistor. Med anledning av att beslut om förändringar av bilagorna genom den nya förordningen nu fattas inom ramen för den första pelaren försenades den första revideringen av praktiska skäl. Det var först i december som revideringen slutligen kunde föreslås för medlemsstaterna. Troligtvis kommer denna barnsjukdom inte att kvarstå i framtiden. I ljuset av det fortsatta harmoniseringsarbetet med dessa frågor inom EU försökte Sverige under ordförandeskapet att driva ett flertal frågor till beslut inom den arbetsgrupp som arbetar med förordningen. Beslut kunde fattas bland annat om s.k. kemiska blandningar.

EU:s roll i övriga internationella organ på exportkontrollområdet förtydligades under 2001. Under våren spelade Sverige även en aktiv roll som samordnande EU-ordförande i arbetet med att internationalisera det utkast till internationell uppförandekod som utarbetats inom exportkontrollregimen för missilteknologi (MTCR). Både under det svenska ordförandeskapet samt under hösten höll EU anföranden vid möten inom alla

de fyra exportkontrollarrangemang som söker begränsa spridningen av produkter som kan användas för att tillverka massförstörelsevapen och missiler, dvs. Australiengruppen, MTCR, Nuclear Suppliers Group (NSG) samt Wassenaararrangemanget. En nyhet under hösten var att EU fick en alltmer framträdande roll inom Wassenaararrangemanget. Detta har saknats tidigare, men EU kunde under höstens Wassenaarplenar lägga fram ett gemensamt dokument för första gången.

37.10 Försvarsmaterielsamarbete

Försvarsmaterielsamarbete inom unionen syftar till att pröva förutsättningarna för och föreslå åtgärder som kan leda till ökat samarbete mellan medlemsstaterna på detta område samt underlätta försvarsindustrins omstrukturering. Utgångspunkten för arbetet är den begränsning som följer av fördragets artikel 296, som ger varje medlemsstat rätt att undanta tillverkning av och handel med försvarsmateriel från den inre marknadens regler när detta anses nödvändigt för att skydda medlemsstaternas väsentliga säkerhetsintressen.

Under hösten 2001 har försvarsmateriel frågor varit föremål för diskussioner med syftet att finna former för materielsamarbete och bristtäckning inom ramen för EU:s krishanteringsförmåga. Som en följd av detta avslutades EU:s kapacitetskonferens den 19 november 2001 med en förklaring innehållande bland annat en överenskommelse om en europeisk handlingsplan för att förbättra existerande militära resurser och för att utveckla nya. Överenskommelsen beaktar bland annat att Sverige under hösten betonat vikten av principen om frivillighet.

37.11 Administrativt och protokollärt samarbete

Samarbetet inom andra pelaren omfattar även administrativa frågor. Det innebär att man gemensamt belyser frågor som rör medlemsstaternas utrikesförvaltningar ur ett organisatoriskt, resursmässigt och administrativt perspektiv. Inom ramen för andra pelaren diskuteras även protokoll, dvs. frågor som rör folkrättsliga och ceremoniella regler för umgänget mellan stater, i synnerhet tolkning och tillämpning av 1961 års Wienkonvention om diplomatiska förbindelser. Dessa två frågor behandlas sedan mitten av år 2000 i en gemensam arbetsgrupp.

Arbetet inom det administrativa området har under året ägnats frågan om revidering av riktlinjer från år 1984 vad gäller samarbetet mellan utlandsmyndigheter och kommissionen i tredjeland. Vidare har genomförts bland annat en jämförande studie över jämställdhetsarbetet i respektive utrikesförvaltning, över utlandsvillkor och befordringsgångar samt villkor för medföljande till UD-tjänstemän och deras möjlighet till arbete i den mottagande staten. En fortsatt diskussion sker också om olika samlokaliseringsprojekt när det gäller utlandsmyndigheter i tredjeland.

Under hösten 2000/våren 2001 genomfördes det första utbildningsprogrammet för unga diplomater från medlemsstaterna, rådssekretariatet och kommissionen (European Diplomatic Programme, EDP). Program-

met syftar till att fördjupa kunskaperna om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och höja medvetandet om den specifika europeiska diplomatiska dimensionen samt att bygga ett nätverk mellan deltagarna. Sverige uppdrogs att nära följa och utvärdera det första programmet. Utvärderingen rekommenderade en fortsättning av EDP, i nära överensstämmelse med det tidigare programmet. EDP II inleddes i Bryssel i september 2001. Från svensk sida deltar tre personer och totalt ingår 29 deltagare i EDP II.

På det protokollära området innebar arbetet under 2001 framförallt jämförelser av praxis på immunitets- och privilegieområdet syftande till harmonisering där sådan är möjlig och lämplig, samt bevakning av utvecklingen i icke-medlemsländer som misstänks bryta mot Wienkonventionen. Bland annat diskuterades frågorna om samordning av åtgärder mot missbruk av immunitet och privilegier av diplomater från tredjeland samt när och under vilka förutsättningar utländska beskickningsmedlemmar kunde bli stadigvarande bosatta i Wienkonventionens mening och helt eller delvis förlora privilegier och immunitet. Medlemsstaterna har vidare utbytt information om praxis vad gäller trafikbrott begångna av utländska diplomater. Frågan har tagits upp i samband med ett fall i Kanada där en stationerad diplomat dödade två personer när han körde bil i berusat tillstånd. En slutsats som kunde dras av enkäten om trafikbrott var att alla EU-länderna i princip ansåg att det var möjligt att hindra en person som misstänks för alkohelpåverkan från att köra vidare.

37.12 Bekämpning av terrorism

Frågor om bekämpning av terrorism behandlas inom den europeiska unionen huvudsakligen inom andra och tredje pelaren. Inom ramen för GUSP hanteras internationella aspekter.

FN-frågor

Under vårt ordförandeskap fortsatte samordningen inom EU inför behandlingen av olika FN-frågor relaterade till kampen mot terrorismen. Främst gällde det att arbeta för en gemensam hållning inför förhandlingarna om en internationell allmän konvention mot terrorism och möjligheten att påverka mandatet och verksamheten för det i Wien baserade FN-organet Terrorism Prevention Branch under Office of Drug Control and Crime Prevention. I samråd med tredje pelarens arbetsgrupp om terrorism antogs praktiska råd om hanteringen av vissa allvarigare terroristdåd.

Dialogen med tredjeland och vissa andra frågor

Ett viktigt element i andra pelarens verksamhet är dialogen om terrorism med tredjeland på expertnivå. Dialogen omfattar Medelhavsparterna inom Barcelonaprocessen, USA, Ryssland och de associerade europeiska staterna. Under vårt ordförandeskap inleddes en motsvarande dialog

också med Indien. Under Sveriges ordförandeskap togs också det första steget att diskutera frågor om IT-relaterad terrorism. Skr. 2001/02:160

Konsekvenserna av terroristdåden i USA

Terroristdåden i USA den 11 september 2001 var av en aldrig tidigare skådad omfattning och konsekvenserna av dem är ännu svåra att överblicka. Den f.d. saudiske medborgaren Usama bin Ladin har av USA utpekats som anstiftare. Händelserna föranledde givetvis en kraftigt förhöjd aktivitet mot terrorism även inom EU, för att solidarisera sig med USA och stabilisera den transatlantiska förbindelsen, men även för att i praktisk handling öka ansträngningarna att komma tillrätta med terrorismen. Med utgångspunkt från Europeiska rådets möte den 21 september har ett flertal ministerråd engagerats (allmänna rådet, rådet för rättsliga och inrikes frågor, Ekofin-rådet, transportrådet). Det har gällt att förstärka det polisiära och rättsliga samarbetet, att utveckla de internationella rättsliga instrumenten, att göra en kraftfull insats mot finansieringen av terrorism och att förstärka luftfartssäkerheten. Det har dessutom gällt att samordna unionens globala insatser och bland annat analysera unionens omvärldsrelationer från ett terrorismperspektiv, att fördjupa dialogen med länder och regioner i världen där terrorismen utvecklas samt att överväga anpassning av EU:s politik för icke-spridning, nedrustning och vapenkontroll med hänsyn till terrorism. Samtidigt avvisade Europeiska rådet varje ansats till att likställa terrorism med arabvärlden och den muslimska världen.

Inom andra pelaren har efter den 11 september mer tid fått ägnas åt omvärldsanalyser ur terrorismsynvinkel och ett stort antal diplomatiska démarcher har verkställts i tredjeland (utom USA och de associerade staterna) angående vikten av anslutning till de internationella instrumenten mot terrorism. Trots aktiva insatser från EU och det belgiska ordförandeskapet lyckades det dock inte att under höstens FN-förhandlingar att avsluta arbetet på den allmänna internationella konventionen mot terrorism på grund av oenighet om klausulen om undantag för militära styrkor och de islamiska staternas krav på undantag också för kamp mot utländsk ockupation.

Olika aspekter av åtgärder mot terrorism har efter den 11 september kommit att påverka dagordningen för flera arbetsgrupper inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, vilka normalt inte befattar sig med saken.

FN:s säkerhetsråds resolution 1373 (2001) om hot mot internationell fred och säkerhet orsakad av terroristhandlingar innehåller bland annat krav på att spärra ekonomiska tillgångar samt förbud mot att tillhandahålla sådana eller finansiella tjänster för personer som begår, försöker begå eller medverkar till terroristhandlingar. Allmänna rådet träffade den 10 december 2001 en principöverenskommelse om en mekanism för hur dessa bestämmelser i resolutionen skall tillämpas inom unionen. Formellt beslut fattades av ministerrådet den 27 december. Redan den 6 mars 2001 beslutade ministerrådet i en rådsförordning att spärra tillgångar hos fysiska eller juridiska personer som utpekats av sanktionskommittén upprättad under FN:s säkerhetsråds resolution 1267

(1999) när det gäller talibaner. Sanktionskommitténs mandat omfattar även FN:s säkerhetsråds resolution 1333 (2000) om spärrande av tillgångar tillhörande Usama bin Ladin samt personer och organisationer kopplade antingen till honom eller till al-Qaida. På bemyndigande av rådet har kommissionen därefter vid flera tillfällen kompletterat rådsförordningen med nya namn på grundval av beslut av sanktionskommittén.

Under loppet av år 2001 har nu samtliga EU:s medlemmar undertecknat 1999-års internationella konvention om bekämpande av finansiering av terrorism.

Biståndsprogrammet till palestinska myndigheten

Under år 2001 har verksamheten till en början mycket kretsat kring möjligheterna att, trots det besvärliga läget i fredsprocessen i Mellanöstern, fortsätta det utbildningsprogram för den palestinska myndigheten som ministerrådet den 13 april 2000 beslöt att förlänga med tre år. Avsikten är att genom utbildning och tekniska insatser stödja den palestinska myndigheten i hanteringen av terrorism, som utgår från territorium under dess kontroll under iakttagande av mänskliga rättigheter och principerna för en rättsstat. Programmet syftar till förbättringar på såväl det organisatoriska som operativa planet liksom vid hanteringen efter ett terroristdåd, för att t.ex. säkra teknisk bevisning såsom element i en rättvis rättegång. Sverige svarar bland annat för utbildningen i mänskliga rättigheter genom Raoul Wallenberginstitutet. Verksamheten skall ses som ett bidrag till fredsprocessen men har sedan drygt ett år tillbaka endast kunnat bedrivas i den begränsade utsträckning som säkerhetsläget medgivit. Samordningen sköts alltjämt av svensken Nils Eriksson från ett kontor i Ramallah. Under det svenska ordförandeskapet uppnåddes enighet om en modell för programmets överlevnad, utan att säkerheten för berörd personal riskeras. Förberedelser påbörjades inför ett läge som medger att verksamheten åter kan gå in i en högre aktivitetsnivå.

37.13 Integrering av miljö i allmänna rådets politikområden

Allmänna rådet antog den 9 april 2001 en rapport om integrering av miljöaspekter i allmänna rådets politikområden. Rapporten överlämnades senare till Europeiska rådets möte i Göteborg som svar på ett uppdrag från Europeiska rådet i Köln.

Rapporten innehåller en beskrivning av i vilken utsträckning miljöhänsyn nu är integrerat i allmänna rådets politikområden, målsättningar för framtida arbete samt åtgärder för att uppnå dessa. Kommissionen fick i uppdrag att i slutet av år 2001 lämna förslag till en vidareutvecklad strategi, inklusive indikatorer för att mäta framsteg. Vidare överenskoms att strategin skall ses över regelbundet, nästa översyn skall göras före år 2003.

Miljöförstöring kan vara både orsak till och resultat av konflikter. EU bör försöka att i förväg identifiera miljö- och naturresursproblem som kan leda till konflikter eller massflykt.

Miljöhänsyn skall betonas starkare i multilateralt samarbete. EU skall fortsatt vara ledande i klimatförhandlingarna.

Miljöhänsyn bör ges ökad tyngd i handelsavtal med tredjeländer, t. ex. genom miljökonsekvensbedömningar av olika sektorer som ingår i avtalen. Handelsavtal och miljöavtal bör göras ömsesidigt stödjande. EU bör ge ökat stöd till kapacitetsuppbyggnad i utvecklingsländer.

Miljösamarbete, med fokus på klimatfrågan, bör vara en stående punkt på dagordningen för den transatlantiska dialogen.

Rapporten baserades på ett svenskt ordförandeskapsdokument. Under förhandlingens gång presenterade kommissionen ett omfattande dokument som utgjorde bakgrund till diskussionerna.

37.14 Integration av rättsliga och inrikes frågor

De rättsliga och inrikes frågorna har fått en alltmer central betydelse i EU:s förbindelser med omvärlden. I samband med att Europeiska rådet i Tammerfors definierade konkreta åtgärder för utvecklingen av EU till ett område för frihet, säkerhet och rättvisa uppmärksammades att rättsliga och inrikes frågor måste integreras i definitionen och genomförandet av unionens övriga politikområden och verksamheter. Europeiska rådet i Feira godkände prioriteringar för EU:s externa insatser på området för rättsliga och inrikes frågor. Ramen för EU:s externa åtaganden fick därigenom fastare ramar och tydligare riktlinjer.

Med denna utgångspunkt utarbetade det svenska ordförandeskapet ett arbetsprogram för yttre förbindelser på området för rättsliga och inrikes frågor. De belgiska och spanska ordförandeskapen ställde sig bakom programmet som nu gäller för perioden januari 2001 – juni 2002 och som främjar kontinuitet samt samarbete mellan sittande och inkommande ordförandeskap för att utveckla programmet efter hand. Programmets målsättningar omfattar främst EU:s utvidgning, stabilitetspakten för Balkan, de gemensamma strategierna för Ryssland, Ukraina och Medelhavsområdet. Även andra geografiska områden och internationella organisationer omfattas av programmet.

Uppföljning av arbetet skedde av Europeiska rådet i Laeken.

38 Den gemensamma handelspolitiken

EG:s handelsrelationer med länder utanför EU, liksom EG:s agerande i världshandelsorganisationen WTO, hanteras inom ramen för den gemensamma handelspolitiken. Kommissionen för EG:s talan i dessa sammanhang. Detta fastläggs i fördragets art. 133.

Som ett litet och utrikeshandelsberoende land behöver Sverige ett öppet och väl fungerande internationellt handelssystem. Sverige verkar för att EG både i sina bilaterala och regionala handelsrelationer, liksom i WTO, skall agera på ett sätt som bidrar till att förbättra förutsättningarna för handel både inom och utanför EG.

38.2 Världshandelsorganisationen WTO

WTO bildades 1995 och efterträdde GATT som huvudorganisation för den multilaterala handelspolitiken. WTO administrerar därmed bland annat avtalen om varor (GATT), tjänster (GATS), handel och immaterialrätt (TRIPS) jordbruksavtalet (AoA) samt avtalet för att lösa handelstvister. WTO hade vid halvårsskiftet 142 medlemsländer, och 30 förhandlade om medlemskap. Under året upptogs Kina som medlem efter 15 år av förhandlingar. Bland de länder som ännu står utanför organisationen märks Ryssland, vissa av de tidigare sovjetrepublikerna och några ytterligare länder som t.ex. Saudiarabien.

38.2.1 WTO:s arbete under 2001

i) Arbetet och förutsättningarna inför Doha

WTO:s arbete kom under året att präglas av förberedelserna inför ministerkonferensen i Doha den 9–14 november. Vis av lärdomarna från misslyckandet i Seattle påbörjades direkt efter Seattle-mötet ett förtroendeskapande arbete i WTO. Särskild uppmärksamhet ägnades åt u-ländernas problem med att genomföra tidigare ingångna avtal. Stor möda lades också på att göra förberedelsearbetet mer inklusivt än tidigare. Grunden för EU:s agerande inför och i Doha var de riktlinjer som EU:s ministerråd antog före Seattle-mötet. En viktig komponent i förberedelseprocessen var ett ökat samarbete mellan EU och USA.

ii) Ministerkonferensen i Doha

WTO:s fjärde ministermöte ägde rum i Qatars huvudstad Doha den 9–14 november. Vid mötet nåddes enighet om att sätta igång en ny bred runda av multilaterala handelsförhandlingar i WTO. Mötet präglades av en konstruktiv anda och kompromissvilja till skillnad från ministermötet i Seattle. Till den positiva stämningen bidrog att WTO-länderna godkände avsteg från regelverkets stadganden för EU:s preferensavtal med 77 länder i Afrika, Karibien och Stilla Havet (de s.k. AKS-länderna f.d. AVS-länderna), en så kallad "waiver". U-länderna agerade mer aktivt och samfällt än tidigare, vilket bidrog till att förhandlingsdagordningen fick en tydlig utvecklingsprofil. Av särskild betydelse för u-länderna var deklARATIONEN om TRIPS och hälsa och paketet om genomförandet av

tidigare ingångna WTO-avtal. In i det sista var det dock osäkert om mötet skulle kunna fatta beslut om en ny runda. Först efter att mötet förlängts nästan ett dygn kunde Indien som sista land ansluta sig till konsensus om innehållet i ministerdeklarationen. Under konferensen godkändes Kinas och Taiwans anslutning till WTO.

iii) Resultatet av ministerkonferensen

Utfallet av ministerkonferensen är överlag positivt från ett svenskt perspektiv. Den överenskomna förhandlingsdagordningen innehåller de flesta frågor som EU och Sverige drev inför mötet. Ministerdeklarationen återspeglar flera av de krav som kan ställas på en dagordning som svarar mot u-ländernas behov. Utmaningen blir att omsätta detta i ett konkret förhandlingsresultat. Många u-länder betonade att dagordningen kräver ökade insatser för kapacitetsuppbyggande och tekniskt bistånd.

Jordbruk

I deklARATIONSTEXTEN fastställs ambitionerna för nästa jordbruksavtal i WTO: betydande förbättringar i marknadstillträde; neddragning av, med målet att fasa ut, alla former av exportstöd; betydande neddragningar av handelsstörande internstöd; särskild och differentierad behandling skall vara en integrerad del av samtliga förhandlingsområden; hänsyn skall tas till så kallade "non-trade concerns" (t.ex. livsmedelssäkerhet, landsbygdsutveckling, miljöförbättrande åtgärder, djurskydd och säkra livsmedel).

Sverige arbetar för att u-ländernas intressen fortsatt skall ha en framskjuten ställning i denna jordbruksförhandling. En ramöverenskommelse till slutligt förhandlingsresultat skall finnas senast 31 mars 2003.

Tjänster

Inom ramen för WTO:s s.k. inbyggda agenda, och i enlighet med det Allmänna Tjänstehandelsavtalet (General Agreement on Trade in Services, GATS), inleddes i början av år 2000 nya heltäckande tjänstehandelsförhandlingar. I mars antog tjänstehandelsrådet riktlinjer för förhandlingarna. De hittillsvarande diskussionerna om liberaliseringar i olika sektorer har visat att det fortsatt råder tämligen stor enighet inom såväl EG som i WTO, även om prioriteringarna naturligt nog skiljer sig åt mellan olika medlemsländer. Senast den 30 juni 2002 skall medlemsländerna lämna in sina första kravlistor till varandra och senast den 31 mars skall de första erbjudandena lämnas.

Marknadstillträde för industrivaror

Från svensk sida ses förbättrat marknadstillträde för industriprodukter som ett centralt element i arbetsprogrammet.

Enligt ministerdeklarationen skall förhandlingar ske om reducering eller eliminering av tullar med fokus inriktad på tulltoppar, höga tullar i

övrigt samt tullekalering. Inga varor skall undantas och särskild hänsyn tas till produkter av intresse för u-länderna. Icke-tariffära handelshinder skall också uppmärksammas. Skr. 2001/02:160

TRIPS-avtalet

I deklARATIONEN fastställs att förhandlingar skall hållas om upprättandet av ett multilateralt system för skydd för geografiska ursprungsbeteckningar för vin och sprit. Detta föreskrivs redan i TRIPS-avtalet och frågan drevs främst av EU med stöd av bland annat en grupp u-länder. Förhandlingarna skall vara avslutade till den femte ministerkonferensen år 2003.

Skrivningarna i deklARATIONSTEXTEN innebär att relationen mellan TRIPS-avtalet och konventionen om biologisk mångfald, skydd för traditionell kunskap och folklöre liksom andra relevanta förändringar skall inkluderas i TRIPS-rådets arbetsprogram. Dessa frågor skall även beaktas under de pågående översynerna av relevanta artiklar och särskild vikt skall läggas vid u-länders eventuella svårigheter att genomföra TRIPS-avtalet.

Investeringar

MinisterdeklARATIONEN slår fast att förhandlingar om ett multilateralt ramverk för handel och investeringar skall inledas efter den femte ministerkonferensen. WTO:s medlemmar skall gemensamt besluta om formerna för förhandlingarna.

Arbetet i fråga om investeringar skall fokusera på: öppenhet, icke-diskriminering, formerna för åtagande i den inledande etableringsfasen baserad på GATS-modellen med en positiv lista, utvecklingsbestämmelser, säkerhetsåtgärder vad gäller undantag och betalningsbalanser samt konsultation och tvistlösning mellan medlemmar. I arbetet skall utvecklingsländer och minst utvecklade länders särskilda behov integreras genom att ge medlemmar möjlighet att göra åtaganden och underkasta sig skyldigheter utifrån individuella förutsättningar och behov.

Konkurrens

Enligt ministerdeklARATIONEN skall förhandlingar inledas efter femte ministerkonferensen om multilaterala ramverk för handel och konkurrenspolitik. WTO:s medlemmar skall gemensamt besluta om formerna för förhandlingarna. Arbetet i fråga om konkurrens under perioden fram till den femte ministerkonferensen kommer att koncentreras på klagörande av grundläggande principer, inklusive öppenhet; ickediskriminering och rättssäkerhet; regler om mycket allvarliga konkurrensbegränsningar; formerna för frivilligt samarbete; stöd till förstärkning av konkurrensmyndigheter i utvecklingsländer genom kapacitetsuppbyggnad. I detta arbete skall full hänsyn tas till utvecklingsländers och minst utvecklade länders behov samt att lämplig flexibilitet visas gentemot dessa länder.

Förhandlingarna om ett avtal om öppenhet i offentlig upphandling kommer att inledas efter femte ministerkonferensen. WTO:s medlemmar skall gemensamt besluta om formerna för förhandlingarna.

Endast öppenhetsaspekter kommer att bli föremål för förhandling och därmed inte frågan om ökat marknadstillträde. Utvecklingsaspekter liksom behov av tekniskt bistånd skall beaktas i arbetet och då särskilt de minst utvecklade ländernas behov.

Handelsprocedurer

Enligt ministerdeklarationen skall förhandlingar inledas efter femte ministerkonferensen om förenkling av handelsprocedurer. WTO:s medlemmar skall gemensamt besluta om formerna för förhandlingarna. Komplicerade procedurer i samband med import eller export av varor är kostsamma för både företag och myndigheter. Det är ett internationellt intresse att så långt möjligt förenkla dessa procedurer. En förhandling i WTO skall därför genomföras med detta syfte. Här kommer man särskilt att ta hänsyn till det behov av tekniskt bistånd som utvecklingsländer kan behöva för att genomföra sådana förenklingar.

Miljö

Deklarationstexten om miljö innebär ett steg framåt för miljöfrågorna och målet om hållbar utveckling. Miljöfrågor kommer för första gången konkret att förhandlas inom WTO i den stundande rundan. Förhandlingarna skall dels leda till minskade handelshinder för miljöprodukter och miljötjänster, dels klargöra förhållande mellan internationella miljöavtal (Multilateral Environment Agreements, MEA) och WTO:s regelverk. Dessutom skall procedurer för ett förbättrat utbyte av information mellan WTO- och MEA-sekretariaten förhandlas. Utöver detta slår texten fast att WTO inom ramen för kommande förhandlingar skall arbeta för att göra handel och miljö ömsesidigt stödjande och bidra till processen inför mötet i Johannesburg 2002 om hållbar utveckling.

Regler

Det visserligen begränsade mandatet för förhandlingar om avtalen om antidumping och om subventioner och utjämningsåtgärder bör ses som en framgång. Det såg länge ut som om dessa avtal inte skulle kunna ändras utan endast "klarläggas" under den nya förhandlingsrundan.

Export från EU och dess medlemsländer är den främsta måltavlan för de antidumpingåtgärder som vidtas av andra WTO-länder. Det är alltså ett betydande intresse för unionen att få till stånd striktare regler om dumpningundersökningar och åtgärder.

Frågan om handel och mänskliga rättigheter i arbetslivet, och framförallt en institutionell koppling mellan WTO och ILO (International Labour Organisation), var högt prioriterat för Sverige vid ministermötet. Ett litet steg på vägen togs genom att det positiva arbete som drivs i ILO noterades i ministerdeklarationen. Som ett resultat av starkt motstånd från u-landshåll var EU tvunget att acceptera en svagare formulering än målsättningarna i EU:s rådsslutsatser.

38.2.2 Utvecklingsdimensionen

Ministerdeklarationen beaktar tydligt utvecklingssituationen i u-länder och reflekterar i flertalet delar de intressen som u-länder krävt skall inkluderas i texten. Sverige välkomnar den uttalade utvecklingsinriktningen och anser att detta var en grundförutsättning för WTO:s fortsatta legitimitet, för u-ländernas vilja att påbörja förhandlingar och förmåga att utnyttja handeln som ett utvecklingsinstrument.

Genomförande av ingångna avtal

Framsteg gjordes inför Doha och under ministerkonferensen på det för u-länder viktiga området genomförande av tidigare ingångna WTO-avtal. Ett separat beslut kunde fattas i Doha som omfattar ungefär hälften av de ca 100 genomförandefrågor som identifierats i förberedelseprocessen.

Tekniskt bistånd

WTO-sekretariatet instrueras att samarbeta med andra organisationer i syfte att stärka u-länders inhemska initiativ att göra handel till en del av sina utvecklingsplaner och strategier för att bekämpa fattigdom. WTO:s tekniska bistånd skall inriktas på att assistera u-länder i deras strävanden att dra nytta av WTO-medlemskapet, anpassa sig till WTO-reglerna och genomföra sina åtaganden. Prioritet skall ges till små, utsatta ekonomier, transitionsekonomier och stater utan representation i Genève.

I syfte att säkra en långsiktig och förutsägbar finansiering av det tekniska biståndet ges WTO:s budgetkommitté i uppgift att ta fram en plan över hur en sådan finansiering skall ske.

Deklarationen om TRIPS-avtalet och hälsa

Den politiskt viktiga deklARATIONEN om TRIPS och hälsa var viktigt inför beslutet att inleda en ny förhandlingsrunda. Deklarationen visar att WTO-systemet är flexibelt och kan möta de krav som en hälsokris som hiv/aids-epidemin innebär. Deklarationen bidrar till att bringa klarhet i hur avtalets bestämmelser med betydelse för tillgång till läkemedel skall tillämpas. Deklarationen innebär inte att immaterialrättsskyddet urholkas. Det viktiga patentskyddet för att stimulera forskning och utveckling av nya läkemedel kvarstår intakt.

De minst utvecklade länderna ges förlängda övergångstider till 2016 för att genomföra TRIPS-avtalets bestämmelser om patentskydd. Vad gäller tvångslicenser i länder utan egen produktionskapacitet skall en lösning på detta problem utarbetas i WTO:s TRIPS-råd.

38.3 Unctad och råvarusamarbetet

38.3.1 Unctad

Verksamheten i Unctad år 2001 skall ses i ljuset av det omfattande arbete som lades ner i samband med FN:s tionde konferens om handel och utveckling i Bangkok i februari 2000. Vid denna gjordes en uppföljning av förberedelserna inför FN:s tredje konferens för de minst utvecklade länderna i maj 2001 i Bryssel, vid vilken Unctad hade rollen som konferenssekretariat. Det mellanstatliga arbetet i Unctad präglades under året i övrigt av en lång rad sammankomster i form av expertmöten, kommissionsmöten och möten i Unctad:s styrelse Trade and Development Board (TDB).

Under perioden juni–november hölls ett tiotal expertmöten med inriktning på följande teman: teknologiöverföring; konkurrenslagstiftning och konkurrenspolitik; främjande av u-länders kapacitet för produktion och export av jordbruksbaserade produkter; energi och handel; bokföringsstandarder; elektronisk handel och internationella transporter; konsumentfrågor och konkurrens; främjande av små företags konkurrenskraft i u-länder; effekter av utländska direktinvesteringar på industrialisering och entreprenörskap i u-länder; jämlikhetsaspekter på handel och företagande.

Utöver nämnda expertmöten hölls även möten med kommissionen för vetenskap och teknologi för utveckling, ett styrelsemöte i TDB i juli, ett särskilt möte om kustlösa u-länder, ett möte i program- och budgetkommittén och ett nytt styrelsemöte i TDB i oktober. Sistnämnda möte hade fyra huvudfrågor på sin agenda: internationella finansiella frågor; stöd till de minst utvecklade u-länderna (MUL); Unctad:s bidrag till FN:s aktionsprogram för Afrika; genomgång av Unctad:s program för tekniskt bistånd. Därutöver behandlades även bistånd till Palestina och stöd till kustlösa u-länder.

38.3.2 Råvarusamarbetet

Sverige har fortsatt att aktivt delta i det internationella råvarusamarbetet, även om den tidigare höga profilen under 1990-talet har ersatts av en lägre aktivitetsnivå på grund av ändrade politiska och ekonomiska förutsättningar.

Tron på regleringstänkande i det internationella råvarusamarbetet fick under senare delen av 1990-talet successivt ge vika för marknadsanpassade lösningar på råvarusektorns problem. Under det senaste året har detta bland annat märkts på att den privata sektorn getts en mer

integrerad och aktiv roll i det internationella råvarusamarbetet. Särskilt tydligt är detta i de nya avtalen när det gäller kaffe och kakao, där den privata sektorn ges en klart specificerad och tydlig roll.

I den mån internationella råvaruavtal har en utformning och innehåll som gör dem till en del av den gemensamma handelspolitiken, så har EG exklusiv kompetens och kommissionen talar ensam för medlemsländerna. Detta gäller numera kaffe, olivolja, spannmål och socker. För andra råvaruavtal gäller delad kompetens. Avtal med delad kompetens mellan medlemsländerna och EG gäller råvaror som t.ex. tropiskt timmer. Medlemsländerna och kommissionen eftersträvar genom ett löpande och aktivt samrådsförfarande i rådsarbetsgruppen för råvaror, den s.k. PROBA-gruppen, att enas om gemensamma ståndpunkter och att alltid uppträda gemensamt på hela råvarufältet.

38.4 GSP-tullförmåner för utvecklingsländerna

Det allmänna preferenssystemet (Generalized System of Preferences, GSP) är en del av den gemensamma handelspolitiken inom gemenskapen.

Genom GSP-systemet beviljas utvecklingsländer tullsänkningar eller tullfrihet på ett stort antal produkter. Ytterligare tullsänkningar kan fås om förmånslandet förbinder sig att antingen följa de grundläggande rättigheterna för arbetstagare eller att skydda miljön genom hållbar förvaltning av tropiska skogar. Moldavien har beviljats förmåner på arbetsrättens område och Ryssland har ansökt men ännu inte beviljats denna särskilda ordning. Ukraina och Georgien har också anmält sitt intresse för denna särskilda förmån.

Allmänna rådet antog den 10 december den nya GSP-förordningen som gäller för perioden 1 januari 2002–2004. De viktigaste förändringarna är att systemet har blivit betydligt lättare att använda och att det finns en större förutsägbarhet för de länder som blir anslutna eller uteslutna ur systemet. Fr o m den 1 januari kan en vara klassificeras som känslig eller icke-känslig. De känsliga produkterna får en tullnedsättning på 3,5 procentenheter (värdetull) eller 30 procent tullnedsättning av den specifika tullen, (t.ex. kr/kg).

Om ett förmånsland antagit och korrekt tillämpar de åtta ILO-konventionerna om mänskliga rättigheter för arbetstagare erhåller det ytterligare 5 procent tullaavdrag. Samma sak gäller om landet i sin nationella lagstiftning har antagit och tillämpar internationellt erkända normer och riktlinjer för hållbar förvaltning av tropiska skogar. Ett u-land kan ansöka om båda förmånerna, vilket i den maximala situationen innebär en tullnedsättning med totalt 13,5 procent (3,5 procent + 5 procent + 5 procent = 13,5 procent).

I den nya GSP-förordningen finns också strängare krav på förmånsländerna vad gäller deras tillämpning av de grundläggande åtta ILO-konventionerna. Om ett förmånsland allvarligt och systematisk kränker föreningsfriheten, den kollektiva förhandlingsrätten eller principen om ickediskriminering vid anställning och i yrkeslivet samt vid

barnarbete kan det uteslutas temporärt ur GSP-systemet efter en viss tids undersökning och dialog med förmånsländerna. Skr. 2001/02:160

Pakistan har införlivats i GSP-förordningens drogregim och erbjuds nu tillsammans med de tidigare elva länderna från Centralamerika och Andinerna tullfrihet för ett stort antal varor. Detta skall ge dem incitament att ersätta sin narkotikahandel med produktion och export av andra varor. I den nya förordningen har kravet på anpassning till ILO-konventionerna och miljön införts som nya ingredienser.

38.4.1 EBA–Everything-but-Arms

Handelspolitiskt inleddes det svenska ordförandeskapet med diskussioner om att de minst utvecklade länderna i världen – f.n. 49 stycken – skulle kunna erbjudas tull- och kvotfrihet för alla varor utom vapen och ammunition. Kommissionen hade under hösten 2000 presenterat sitt förslag under arbetsnamnet EBA (Everything-but-Arms) och denna fråga blev föremål för omfattande diskussioner. Slutligen kunde beslut fattas av allmänna rådet den 26 februari efter en dramatisk och lyckosam slutförhandling under handelsministerns ledning. Beslutet, som fick mycket uppmärksamhet i media, bland u-länder och lobbyingorganisationer samt beröm från FN, innebar att samtliga varor blev tullfria med omedelbar verkan med undantag för de tre känsliga produkterna socker, ris och bananer. För dessa beslutades om övergångsperioder och kvotsystem som innebär att bananer blir helt kvot- och tullfria år 2006 och ris och socker år 2009.

EBA-beslutet (EG) 416/2001 har helt inarbetats i den nya GSP-förordningen som allmänna rådet antog den 10 december 2001.

38.5 Exportkrediter

Arbetet i EU:s rådsarbetsgrupp har, som normalt, även under år 2001 präglats av förberedelse inför och uppföljning av förhandlingar om statsstödd exportfinansiering i den ekonomiska samarbetsorganisationen Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Framsteg har gjorts främst på områdena miljöhänsyn, anpassning av OECD:s regelverk till världshandelsorganisationen WTO:s regelverk, hänsyn till skuldbördan vid exportfinansiering till de fattigaste länderna och gemensam tillämpning inom EU för statsstödda exportkrediter.

Miljöhänsyn vid statsstödd exportfinansiering

I november 2001 enades 24 av OECD:s 26 medlemsstater (undantag USA och Turkiet) att genomföra gemensamma riktlinjer om miljöhänsyn vid statsstödd exportfinansiering. På nationell nivå skall länderna den 1 januari 2002 påbörja genomförandet av överenskommelsen. Riktlinjerna är viktiga dels för att skapa skärpta miljökrav, dels för att skapa lika villkor för ländernas exportföretag.

Enligt riktlinjerna skall varje land ta hänsyn till miljö inklusive folk- Skr. 2001/02:160
omflyttningar och hänsyn till minoriteter.

Anpassning av OECD:s regelverk till WTO, jordbrukskrediter och fartygskrediter

Under året som gått har förhandlingarna i OECD om högsta tillåtna kredittider för jordbrukskrediter resulterat i att alla länder utom Kanada har accepterat det slutgiltiga förslaget. Då Kanada vidhåller sin inställning kommer frågan troligen förhandlas vidare parallellt i OECD och WTO.

Slutförhandlingar i OECD förs i frågan om fartygskrediter. En överenskommelse mellan de länder som har stor varvsindustri inklusive hela EU bör kunna vara inom räckhåll. USA har klargjort att de inte kommer att delta i denna överenskommelse.

Hänsyn till skuldbördan vid exportfinansiering till de fattigaste länderna

För att minska skuldbördan hos de fattigaste länderna, de s.k HIPC-länderna, Heavily Indebted Poor Countries (HIPC), antogs i OECD en principöverenskommelse om att undvika improduktiva utgifter. Information om vilken finansiering medlemsländerna givit HIPC-länder skall i framtiden lämnas till OECD och delvis till allmänheten.

Gemensam tillämpning inom EU för statsstödda exportkrediter

Under det svenska ordförandeskapet enades EU:s medlemsländer om hur de skall minska flexibiliteten vid erbjudande av de statsstödda exportkrediterna. Överenskommelsen trädde i kraft den 1 juli 2001.

39 Utvecklingssamarbete

EU har i och med Amsterdamfördragets ikraftträdande fått ett ökat antal mål och instrument för förbindelserna med omvärlden. Dessa omspänner säkerhetspolitik, handelspolitik, utvecklingssamarbete, migrationsfrågor, globala miljöfrågor och allmänna diplomatiska förbindelser med enskilda länder och regioner. Det som i ökande grad blivit tydligt under 2000 och ännu mer under 2001 är de starka samband som finns mellan dessa ämnesområden av de yttre förbindelserna. Den konferens som Sverige anordnade i december 2001 om EU:s externa förbindelser i den framtida globaliseringen visade bl.a. hur handelsvillkor påverkar tillväxt och välfärd i fattiga länder, hur fattigdom och hopplöshet kan främja våldsamma konflikter och terrorism samt att demokrati och respekt för mänskliga rättigheter kan påverka säkerhetsläget i en region. EU har i princip de flesta av de instrument som krävs för att i förbindelserna med omvärlden främja fred, utveckling och säkerhet. En viktig förutsättning

för detta är dock att samstämmigheten mellan olika instrument å ena sidan och mellan EU:s och medlemsstaternas egna åtgärder å andra sidan förbättras avsevärt.

År 2001 präglades av arbetet med kursändring och effektivisering av EG:s utvecklingssamarbete. Den nya utvecklingspolitik som fastställts av rådet och Europaparlamentet under 2000 har börjat genomföras. Detta har skett dels genom en tillämpning av nya riktlinjer för landstrategier, dels genom att en koncentration av kommissionens ämnesmässiga samarbetsområden skett. Parallellt med detta har kommissionen börjat genomföra den omfattande omorganisation som beslutades 2000. Genomförandet av landprogram har anförtrots det nybildade kontoret för europeiskt bistånd, Europe Aid Cooperation Office, som i sin tur ansvarar för utlokalisering av ansvar och personal till kommissionens delegationer.

På policyområdet har rådet under de svenska och belgiska ordförandeskapen berett och beslutat bland annat om nya former för samordning och samfinansiering av EG:s och FN:s verksamheter i partnerländerna, en ny form för rapportering till rådet av kommissionens fortgående reformarbete. Under det svenska ordförandeskapet beslutades att kommissionen varje år skall ge en rapport till rådet över hur gemenskapens utvecklingspolitik genomförs och vilka resultat som uppnåtts under året. I oktober kom den första årsrapporten, som fick blandade reaktioner då den inte motsvarat alla förväntningar. Den utgjorde dock ett steg i rätt riktning och det viktiga arbetet med att utvärdera gemenskapens verksamhet i dess partnerländer har tagit form.

Andra frågor som behandlats av rådet är två nya förordningar om stöd till minröjning, riktlinjer för anpassning av samarbetet till att förebygga konflikter, riktlinjer för stöd till fiskeriutveckling, handlingsprogram för att integrera jämställdhet mellan kvinnor och män, åtgärder för att uppnå målet för EG:s utvecklingspolitik att minska fattigdomen samt uppdrag till kommissionen att undersöka hur och när medlemsstaterna kan uppnå 0,7 procent av BNI i officiellt utvecklingsbistånd.

I detta avsnitt beskrivs i huvudsak de tvärgående aspekterna av EG:s utvecklingssamarbete, inklusive Cotonou-avtalet. För mer detaljerad beskrivning av stödprogram se även respektive geografiskt avsnitt.

39.1 EU:s politik för bekämpning av fattigdom i partnerländerna

Bekämpningen av fattigdom kräver att utvecklingssamarbetet orienteras mot att främja hållbar ekonomisk, social och ekologisk utveckling, demokratisering, mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning, ökad jämställdhet mellan kvinnor och män samt integrering av utvecklingsländerna i världsekonomin. Kommissionen har i samarbete med experter från medlemsstaterna sökt ta fram riktlinjer för hur fattigdomsbekämpningen effektivt skall kunna bli en integrerad del av utvecklingssamarbete och partnerskap. Rådet fick ta del av ett internt riktlinjedokument och uppmanade i november kommissionen att vidareutveckla metoderna i den årsrapport som skall underställas rådet i september/oktober varje år.

Sverige har sedan tidigare efterfrågat en ökad fattigdomsinriktning i biståndet. I förhandlingarna om den nya policyn lyfte Sverige särskilt fram vikten av det flerdimensionella fattigdomsperspektivet. Vi lade särskilt fokus på den politiska dimensionen, dvs. betydelsen av att stödja demokratisering och folkligt deltagandet för att minska fattigdomen. På bland annat svenskt initiativ riktades också speciell uppmärksamhet mot de minst utvecklade och andra låginkomstländer samt på betydelsen av nationellt utarbetade fattigdomsstrategier. Sveriges prioriteringar återspeglas således tydligt i deklARATIONEN i enlighet med den internationella konsensus som mer och mer råder gällande fattigdomsbekämpning.

39.1.1 Prioriterade arbetsområden

Kommissionen och rådet har vidare identifierat sex centrala arbetsområden som EG:s bistånd skall inriktas på. Dessa är handelspolitik i relation till utveckling, regional integration och samarbete, makroekonomiska reformer och rättvis tillgång till social service, transporter, livsmedelssäkerhet och hållbar landsbygdsutveckling, samt institutionell kapacitetsuppbyggnad. Sektorerna skall ses som medel för fattigdomsbekämpning, snarare än som mål i sig. Valet av sektorer baseras dels på EG:s komparativa fördelar, vilket innebär en strävan att maximera utvecklingssamarbetets genomslag, dels på hänsyn till kommissionens personalresurser.

Utöver dessa sektorer beslutades också att ett antal s.k. horisontella aspekter skall genomsyra gemenskapens bistånd. Dessa är respekt för och främjande av mänskliga rättigheter, inklusive barnets rättigheter, jämlikhet mellan män och kvinnor samt en miljömässigt hållbar utveckling. Konfliktförebyggande och krishantering, hiv/aids samt IT/den digitala klyftan skall tas under systematiskt beaktande.

39.1.2 Utveckling av samarbetet med civila samhället

I EU:s policydeklaration, från november 2000, understryks betydelsen av ett förstärkt partnerskap med det civila samhället i utvecklingssamarbetet. Sverige har aktivt verkat för denna förändring i synsätt; från en i stor utsträckning ensidig inriktning på enskilda organisationer som kanaler för att genomföra gemenskapens prioriteringar till en större förståelse för det civila samhällets organisationer som självständiga aktörer med betydelsefulla, kompletterande erfarenheter.

39.2 Ökad effektivitet genom reformer och nya metoder

Under 2000 satte kommissionen i gång en omfattande reform som svar dels på upprepade krav från olika aktörer, inklusive svenska regeringen, dels på en ohållbar intern situation på kommissionen. Under 2001 fortsatte arbetet med reformerna och med att förbättra samordningen i fält. I oktober presenterade kommissionen för första gången en samlad sammanställning över det yttre stödet, dvs. biståndet.

39.2.1 Institutionell reform nödvändig

Skr. 2001/02:160

I samband med en övergripande utvärdering av EG:s utvecklingssamarbete 1999 gav rådet kommissionen i uppdrag att utarbeta ett åtgärds paket för dessa problem och andra missförhållanden. Kommissionen svarade våren 2000 genom att dels presentera ett specialprogram för reformering av det externa stödet och dels genom förslag om en ny utvecklingspolitik.

Det institutionella reformpaketet innehåller följande grundstenar:

- ökad inriktning mot resultat som del av en övergripande reformering av kommissionen,
- stärkande av programmering baserat på det ramverk för landstrategier som togs fram år 2000,
- sammanslagen projekthantering vid nytt kontor, Europe Aid Cooperation Office,
- organisatoriska och administrativa förenklingar, bland annat genom revidering av budgetförordningen,
- överföring av beslutskompetens och resurser till delegationerna i fält,
- stärkt utvärderingsfunktion under Europe Aid Cooperation Office,
- ny inriktning av kommittéarbetet till strategiska frågor.

EuropeAid Co-operation Office etablerades i början av 2001 samtidigt som man gick vidare med att integrera de uppgifter i kommissionens verksamheter som externa byråer tidigare hade skött. Förberedelser skedde för en första omgång av delegering till fält med början 2002. Kommissionen satte också i gång med att utarbeta nya eller reviderade strategier för i princip samtliga berörda länder. Efter granskning av kommissionens nya interna kvalitetssäkringsgrupp presenterades de första strategierna för medlemsstaterna under hösten 2001.

Sverige har varit en av de ivrigaste förespråkarna för reformerna. Vid rådets (utveckling) möte i maj 2001 fokuserade därför det svenska ordförandeskapet på hur biståndet skall effektiviseras. Rådet beslutade om närmare samarbete mellan EG och FN, bland annat genom mer flexibla finansieringsformer. Dessutom fattades beslut om den handlingsplan och den rapport som kommissionen varje år skall ställa samman om genomförandet av utvecklingspolitiken.

I oktober presenterade kommissionen så den första årsrapporten om genomförandet av det yttre stödet. Vid rådsmötet i november ansåg utvecklingsministrarna att det var ett stort framsteg att kommissionen nu för första gången har tagit fram en sammanställning över hela biståndsverksamheten. Dock var kommissionen och medlemsstaterna överens om att rapporten behövde förbättras vad gäller t.ex. resultatanalys av genomförandet av utvecklingspolitiken, inklusive samstämmighetsfrågorna.

39.2.2 Samordning för förbättrad samstämmighet

Diskussionen om behovet av samordning dels internt inom EU, dels externt med andra aktörer tog ökad fart under 2000. Detta ledde till att allmänna rådet antog nya riktlinjer för EU-samordning i fält vid sin orienteringsdebatt om de externa åtgärderna i januari 2001. En av huvudpunkterna i riktlinjerna är att EU-samordning skall vara en del av den

övergripande lokala samordningen av utvecklingsinsatser, vilken skall ske med samarbetslandet i ledande roll. Specifik EU-samordning skall därför endast genomföras i sådan utsträckning att det ger mervärde för samarbetslandet.

39.3 Cotonou-avtalet – samarbete i ny form

Cotonou-avtalet är det nya partnerskapsavtalet mellan gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och 77 länder i Afrika, Karibien och Stilla havet, å andra sidan (de s.k. AKS-länderna, f.d. AVS-länderna). Avtalet, som undertecknades den 23 juni 2001, ersätter den gamla Lomé-konventionen som styrte samarbetet mellan EU och AVS-länderna under de senaste 25 åren. Det nya avtalet innehåller flera olika dimensioner: politik, handel och utvecklingssamarbete.

39.3.1 Regionala ekonomiska partnerskapsavtal

I Cotonou-avtalet anges att EU och AKS-länderna senast i september 2002 skall inleda förhandlingar om en ny handelsordning byggd på ekonomiska partnersavtal som också innefattar regionala sammanslutningar inom AKS-gruppen. För att stödja regional integration har ett regionalt stödprogram påbörjats. Detta har som mål att:

- utveckla och stärka kapacitet hos institutioner, regeringar och lagstiftande församlingar,
- främja politiskt och ekonomiskt samarbete och integration,
- främja hållbar social och ekonomisk utveckling.

Under året har EG gett stöd till den Västafrikanska ekonomiska och monetära unionen (UEMOA) och den Västafrikanska ekonomiska gemenskapen (ECOWAS) som delvis omfattar samma ländergrupp i Västafrika. UEMOU har redan en fungerande monetär union omfattande åtta länder och en tullunion.

Visst stöd har också lämnats till regional integration i Centralafrika.

Den gemensamma marknaden för östra och södra Afrika (COMESA) stöds i sitt arbete med att omvandla sitt frihandelsavtal till en tullunion. Den mellanstatliga myndigheten för utveckling (IGAD) och den Östafrikanska gemenskapen (EAC), som båda samarbetar med COMESA har också fått stöd under året. En annan viktig sammanslutning är Gemenskapen för utveckling i södra Afrika (SADC), som fått stöd för institutionell uppbyggnad på en rad handelsområden.

I Karibien och Stilla havsområdet samarbetar man med bland annat AKS-forum för Karibien (CARIFORUM) och Karibiska gemenskapen (CARICOM). Vidare understöds Forum för södra Stilla havets sekretariat.

Ovan uppräknade verksamheter har som syfte att underlätta bildandet av de nya samarbetsformerna mellan EU och AKS-staterna på handelsområde.

Cotonou-avtalet vilar på en gemensam värdegrund baserad på respekt för mänskliga rättigheter, demokratiska principer, rättsstaten och god samhällsstyrning. Dessa värden skall främjas av samarbetet.

Cotonou-avtalet innehåller flera artiklar som anger ramarna för den politiska dialogen mellan de olika AKS-länderna och EU och dess medlemsländer. Artikel 8 heter Politisk dialog och anger ämnen och former för den politiska dialogen. Artikel 9, Grundsatser och grundelement, slår fast grundprinciper om bl.a. mänskliga rättigheter. Artikel 11, Fredskapande åtgärder, konfliktförebyggande och konfliktlösning, vidgar samarbetets omfattning på det politiska planet. Artikel 96, Avtalets grundsatser: samrådsförfarande och respekt för mänskliga rättigheter, demokratiska principer och rättsstatsprincipen möjliggör en formaliserad dialog där biståndets fortsatta genomförande kan ifrågasättas och avbrytas om grundsatserna i avtalet inte följs.

Det nya regelverket på detta område har utnyttjats för en fördjupad dialog med länder som Haiti, Fidji, Togo, Elfenbenskusten och Zimbabwe.

39.3.3 Icke-statliga aktörer

Icke-statliga aktörer, dvs. näringslivet, arbetsmarknadens organisationer, inklusive fackföreningar, och det civila samhället, ges en framträdande roll i Cotonouavtalet.

Enligt avtalet skall de icke-statliga aktörerna, när så är lämpligt, underrättas om och inbegripas i samråd om riktlinjer och strategier för samarbete, prioriteringar samt om den politiska dialogen. För att möjliggöra detta skall de icke-statliga aktörerna engageras i genomförande och ges stöd för kapacitetsuppbyggnad så att deras kompetens kan stärkas.

Ett omfattande arbete har inletts inom kommissionen för att genomföra avtalets intentioner i detta när det gäller. Detta innebär bland annat ett närmare samarbete med organisationerna i samarbetsländerna i syfte att främja deras deltagande i processen. Riktlinjer har tagits fram av GD Utveckling för att vägleda kommissionens representationer i samarbetsländerna, och särskilda medel avsätts i kommissionens landramar för att stödja organisationernas deltagande i processen.

Under hösten 2001 har det belgiska ordförandeskapet beträffande AKS-länderna lyft upp det civila samhällets i roll i genomförandet av Cotonou-avtalet och procedurslutsatser i frågan antogs vid utvecklingsrådets möte i november.

Det meddelande från kommissionen om det civila samhällets roll enligt Cotonou-avtalet som aviserats till hösten 2001 har under det gångna året åter igen givits förändrad inriktning och ett meddelande med en bredare ansats har nu aviserats till våren 2002. Meddelandet väntas täcka det civila samhällets roll i utvecklingsprocessen som helhet.

Kommissionens humanitära kontor ECHO förfogade 2001 över en budget på 520 miljoner euro, vilket gör gemenskapen till en av världens största givare av humanitärt bistånd. Under 2001 togs flera beslut som var av stor vikt för kommissionens arbete med humanitära frågor. Dessa rörde bland annat ECHO:s samarbete med andra organisationer, framför allt FN, och ECHO:s arbete med kopplingen mellan katastrofinsatser och mer långsiktigt utvecklingssamarbete. Vidare beslutade ECHO under året att det fokus man haft för sitt arbete under 2001, dvs. ett särskilt fokus på "bortglömda kriser", skulle vara gällande även under 2002.

Sverige har aktivt förespråkat ett närmare samarbete mellan ECHO och humanitära FN-organ, framförallt UNHCR, FN:s livsmedelsprogram (WFP) och OCHA. En viktig del i ett mer strategiskt partnerskap mellan kommissionen och FN är former för finansiering, inklusive behovet av förutsägbarhet och flexibilitet samt upprättandet av en kontinuerlig dialog med FN om prioriteringar och strategiska frågor. Främjandet av ett bättre partnerskap mellan EG och FN var också en viktig fråga under det svenska ordförandeskapet. Efter att kommissionen lagt sitt förslag kunde rådet anta slutsatser i frågan i maj. I slutsatserna etablerades att samarbetet mellan EG och FN skulle ske på basis av komparativa fördelar men att FN hade ett globalt mandat och vissa operativa fördelar, att projektfinansiering av humanitära FN-organ inte var en bra lösning på längre sikt utan att man måste sträva efter mer programinriktat samarbete. Slutsatserna sade även att kommissionen skulle genomföra en utvärdering av sitt samarbete med de olika FN-organen och sedan återkomma med ett förslag över vilka delar av FN-systemet man önskade upprätta detta mer långsiktiga programinriktade samarbete. Detta arbete pågår inom kommissionen och förväntas rapporteras till rådet under första halvan av 2002.

Ökad effektivitet i kommissionens utvecklingssamarbete är en övergripande svensk prioritering. Som en del av detta ingår även en mer effektiv samordning av katastrofinsatser, rehabilitering och utvecklingsinsatser. Under 2001 behandlades kommissionens strategi för kopplingen mellan katastrofinsatser, rehabilitering och utveckling. Rådet antog slutsatser om kommissionens strategi i vilka man beslutade att kommissionen skulle etablera bättre interna samordningsmekanismer, att kommissionen skulle delta mer aktivt i internationella samordningsinitiativ samt att kommissionen, vid händelse av kris i ett specifikt land, skulle utveckla ett addendum till sin landstrategi för landet i fråga. Detta för att ytterligare främja koordinering av alla relevanta instrument.

Sverige kommer även i kommittén för humanitärt bistånd att fortsatt verka för effektivare samordning mellan ECHO och andra delar inom kommissionen, inklusive kommissionens fältrepresentation.

39.5 Livsmedelsbistånd och livsmedelssäkerhet

Kommissionen strävar efter att integrera livsmedelssäkerhet i det bredare perspektivet av fattigdomsbekämpning och jordbruksutveckling. Livs-

medelssäkerhet har fastställts som ett av sex prioriterade områden för EU:s deklaration om utvecklingspolitik (november 2000).

EG:s program för livsmedelsbistånd och livsmedelssäkerhet syftar till att främja livsmedelsförsörjningen i de fattigaste länderna. Budgeten för 2001 motsvarade ca 450 miljoner euro. Programmet omfattar 34 prioriterade låginkomst- och icke självförsörjande länder. Länderna delas upp i två kategorier: länder som har strukturella försörjningsproblem till exempel Bangladesh, Etiopien, Haiti och Mozambique och krisdrabbade länder, till exempel Angola, Nordkorea, Palestina, Somalia och Rwanda. Hälften av programmets budget kanaliseras direkt till mottagarländerna, ca 20 procent ges multilateralt genom FN:s livsmedelsprogram (WFP) och ca 18 procent via enskilda organisationer.

Programmet syftar till att stödja partnerländerna i utformning av strategier för långsiktig livsmedelssäkerhet, främja landsbygds- och jordbruksutveckling samt hjälpa länder i krissituationer. EG:s åtagande till konventionen för livsmedelsbistånd finansieras under programmet. Kommissionen och medlemsstaterna är efter USA den näst största givaren till konventionen för livsmedelsbistånd.

En utvärdering av programmet gjordes år 2000. Utvärderingen visade att programmets insatser för livsmedelssäkerhet utgör ett viktigt instrument för fattigdomsbekämpning och kan vara en viktig länk från rehabiliteringsinsatser till mer långsiktig utveckling. Utvärderingen pekade på vikten att integrera programmets insatser inom ramen för övergripande landsstrategier. Behovet av att utveckla indikatorer för att kunna mäta resultat påpekades. Kommissionen har i september 2001 presenterat ett meddelande om den framtida inriktningen för programmet. Rådet har ännu inte tagit ställning till meddelandet.

39.6 Horisontella frågor både mål och medel

Horisontella frågor som mänskliga rättigheter, miljöhänsyn, jämställdhet, konfliktförebyggande, osv. är i stor utsträckning en avspeglning av internationella konventioner eller slutdokument från FN:s världskonferenser. För flera av dem finns det också målsättningar uttryckta i de internationella utvecklingsmålen, vilka bekräftades genom FN:s milleniedeklaration. Detta gör att frågorna ingår i målformuleringar i ett ökat antal projekt och program som får EG-finansiering. Men de horisontella frågorna är också viktiga att utnyttja som medel för att uppnå andra mål, som minskad fattigdom, ökad demokrati, ökad tillväxt och integration i världsmarknaden. Det handlar alltså om att integrera de horisontella aspekterna varhelst det är relevant för ökad effektivitet i insatserna.

39.6.1 Mänskliga rättigheter och demokrati centrala teman

Demokrati och mänskliga rättigheter är centrala teman för EU:s förbindelser med omvärlden, inklusive för utvecklingssamarbetet. För ändamålet finns ett särskilt anslag – EIDHR (European Initiative for Democracy and Human Rights). Det uppgick under året till ca 100

miljoner euro. Användningen styrs av kommissionens förordningar 975 och 976/1999. Dessa gäller för perioden 1999–2004. Genomförandekommittén för demokrati och mänskliga rättigheter inrättades i juli 1999 i enlighet med förordningarna.

Insatserna ligger under år 2001 under kapitel B7-7 med fem budgetlinjer: mänskliga rättigheter, demokratisering, konfliktförebyggande, valstöd samt internationella brottmålsdomstolar.

För år 2001 gäller följande elva övergripande tematiska prioriteringar: stöd till tortyroffer, utbildning i frågor om mänskliga rättigheter, kampen mot främlingsfientlighet och rasism inklusive stöd till urbefolkningar, främjande av medborgerliga och politiska rättigheter (särskilt åsikts- och yttrandefrihet inklusive rätten att använda sitt eget språk), barnets rättigheter, stärkande av rättsstaten inklusive kamp mot dödsstraffet, främjande av pluralism inklusive fria media, stöd till valprocesser, god samhällsstyrning (bland annat antikorrupsionsåtgärder), folkligt deltagande samt konfliktförebyggande (inkl.stöd till den internationella brottmålsdomstolen och de internationella tribunalerna). Stor omsorg läggs vid samstämmighet mellan EU:s ståndpunkter i FN och med unionens övriga politiska prioriteringar.

Genomförandekommitténs möten under år 2001 präglades av kommissionens omorganisation och inrättandet av EuropeAid. Arbetsfördelningen mellan direktoratet skall vara sådan att RELEX utarbetar policydirektiven och EuropeAid ansvarar för den övriga projektcykeln, inklusive identifikation av projekt, ingående av avtal, genomförande och uppföljning. EuropeAids enhet F3 hade under året inte full bemanning för dessa frågor.

I revisionsrättens särskilda rapport 12/2000 kritiserades kommissionen bland annat för stora eftersläpningar som rör insatser på området demokrati och mänskliga rättigheter, bristande policy- och administrativ styrning och uppföljning samt dålig synlighet. Eftersläpningarna betades i huvudsak av i början av året.

Anslaget används i huvudsak i tre former: förslagsinbjudan till europabaserade enskilda organisationer, delegerade medel till ett antal av kommissionen delegationer i fält samt till riktade insatser. I februari 2001 verkställdes en förslagsinbjudan till enskilda organisationer via en annons i EGT. Kommissionen mottog drygt 1400 förslag. Dessa delades in i fyra grupper för bedömning av en granskningskommitté: antagna projekt uppgick slutligen till ca 58 miljoner euro. Ett mindre antal projekt har lagts på väntelista för finansiering över 2002 års budget. Kommissionen kunde konstatera att processen kunnat hanteras med att det hade engagerat 22 personer på heltid under sex månader. Arbets sättet är mycket personalkrävande och arbetsintensivt. Det är tveksamt om det finns kapacitet att upprätthålla denna arbetsform varje verksamhetsår. Till detta kommer att det också från de sökande organisationernas sida krävs omfattande arbetsinsatser för att utarbeta förslagen. Beslut har under årets fattas om delegerade medel för EIDHR-projekt till ca 30 delegationer i fält.

Under våren 2001 antogs rådslutsatser om EG:s stöd till val och valobservationer samt rådsslutsatser om mänskliga rättigheter och demokratisering i tredjeland. I samarbete mellan kommissionen, det svenska

ordförandeskapet och International IDEA genomfördes en konferens på temat demokrati och mänskliga rättigheter i konfliktförebyggande. Sverige har också i kommittén, på inbjudan av kommissionen, gjort en särskild redovisning av svenska erfarenheter av demokrati och mänskliga rättighet som tvärgående frågor i andra biståndsprogram.

Den svenska linjen har sedan kommittén inrättades varit att efterlysa policy och prioriteringsdiskussioner. Arbetet i kommittén utvecklas också tydligt åt detta håll. Det planeringsdokument som kommissionen arbetar fram för 2002 års prioriteringar har ingående diskuterats vid två tillfällen i kommittén. Inrättandet av EuropeAid har också tydliggjort kopplingarna mellan policy och verkställighet och de tydliga begränsningar som kommissionen har i administrativa resurser och personal.

39.6.2 Integration av miljö och hållbar utveckling

Under det svenska ordförandeskapet kunde en strategi för integrering av miljöhänsyn för att främja hållbar utveckling antas av utvecklingsrådet. Strategin bygger på det arbetsdokument kommissionen redovisade i april 2001. Strategin presenterar hur miljöhänsyn kan bidra till fattigdomsbekämpning och hur EU bäst kan stödja utvecklingsländerna att själva verka för en hållbar utveckling.

Miljöhänsyn skall i linje med strategin integreras i alla instrument och program, i synnerhet landstrategierna och i de sex prioriterade områdena inom den nya utvecklingspolitiken. Centralt är att systematiskt göra strategiska miljöanalyser när insatser görs för att integrera miljöfrågorna i landstrategierna. Vidare understryks vikten av att stödja utvecklingsländerna genom ökad samstämmighet mellan EU:s olika politikområden, t.ex. handel, fiske och jordbruk. Genomförandet av strategin kommer rapporteras årligen i kommissionens samlade årsrapport för EG-biståndet. Strategin skall också revideras regelbundet med början 2004. För uppföljning och översyn skall relevanta indikatorer användas. Viktigare insatser under 2002 är att nationella miljöprofiler och integrering av miljö genomförs i alla landprogram för AKS-länderna och att miljökonsekvensbedömningar görs för alla relevanta biståndsprojekt. Inom kommissionen pågår också interna utvecklingsinsatser och utbildningar för att samla rätt kompetens för genomförande av strategin.

Sverige verkar aktivt – särskilt i genomförandekommittéerna – för att strategin genomförs på alla nivåer av EG:s utvecklingssamarbete.

Inom EG-biståndet har särskilda medel, totalt 93 miljoner euro avsatts för budget perioden 2000–2006 för att främja integrering av miljöhänsyn. Under år 2000 har ca 13 miljoner EURO tagits i anspråk, vilket volymmässigt är ett bra resultat. 2004 skall kommissionen presentera en utvärdering av insatser som finansierats med dessa medel 2000–03. Stödet till utvecklingsländerna kan ges för att de skall utarbeta och genomföra politiska åtgärder, strategier, investeringar och teknik för att främja en hållbar utveckling. Särskilt skall sådana aktiviteter främjas som bidrar till att utrota fattigdom. Vidare är stöd för genomförandet av internationella miljöavtal väsentligt. På grund av den begränsade budgeten, och då den grundläggande principen bör vara att kostnaderna för att integrera

miljöaspekter skall täckas inom respektive program för utvecklingssamarbete, bör aktiviteter finansierade med hjälp av denna förordning framför allt ha en katalytisk funktion.

Skr. 2001/02:160

Genombrott i klimatförhandlingar

I de förhandlingar som under året skett inom ramen för klimatförhandlingarna har EU varit drivande, vilket bland annat bidragit till inrättandet av nya fonder för att kanalisera stöd dels till u-länderna generellt och dels specifikt till de minst utvecklade länderna. Fonderna kommer att inordnas under den globala miljöfonden GEF.

Vid utvecklingsrådets möte i november redogjorde kommissionen för sin uppföljning av effekterna från Kyoto-protokollet på EG:s utvecklingspolitik. Kommissionen avser att presentera ett meddelande i ärendet under det danska ordförandeskapet.

39.6.3 Jämställdhet – en svensk prioritet

Under år 2001 var den viktigaste frågan vad gäller jämställdhet i utvecklingssamarbetet att få beslut om ett nytt handlingsprogram för integrering av jämställdhetsperspektivet och framför allt att säkra resurser för planens genomförande

På våren presenterade kommissionen utkast till en ny mer ambitiös handlingsplan för jämställdhet i utvecklingssamarbetet. Planen innehöll bl.a. förslag om att tydligare uppmärksamma gender och jämställdhet i kommissionens prioriterade arbete bland annat fattigdomsbekämpning, och erforderlig tilldelning av resurser för att de ambitioner som anges i programmet skall kunna omsättas i praktisk handling.

Sverige deltog under hösten aktivt i arbetet med att utforma starka rådsslutsatser för att stödja det förslag kommissionen utarbetat, särskilt som rör resurser så att programmet kan realiseras. Rådsslutsatserna antogs av rådet i november.

Beslutet innebär bland annat att kommissionen och medlemsländerna föreslås upprätta klara mål och strategier i syfte att få ett ökat genomslag för jämställdhet i utvecklingssamarbetet. Ett jämställdhetsperspektiv skall integreras i alla förordningar och riktlinjer som styr utvecklingssamarbetet i kommissionen och medlemsländerna, dvs. i policy- och projektarbete och dialoger, i planering, översyner och utvärdering, i landstrategier och på sektornivå.

I arbetet mot fattigdom skall särskilda satsningar göras på att identifiera strategier som angriper grundorsakerna till att flertalet av världens fattiga är kvinnor.

Programmet omfattar utbildning av alla tjänstemän inom EU:s biståndsadministrationer, såväl centralt som i fält, i syfte att höja kompetensen i arbetet med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i biståndet.

Medlemsländerna och kommissionen skall utbyta erfarenheter om arbetet med att stärka ett jämställdhetsperspektiv i utvecklingssamarbetet och bland annat delge varandra och partnerländer goda exempel och strategiska arbetsmetoder. Särskilda satsningar skall göras för att stärka

samarbetsländernas kapacitet att arbeta med dessa frågor. Såväl medlemsländerna som kommissionen skall regelbundet rapportera om åtgärder som vidtagits.

Sverige välkomnar förslaget som stärker och kompletterar svenska regler och det jämställdhetsmål i utvecklingssamarbetet, som slogs fast av riksdagen våren 1996. Sverige har redan börjat genomföra flera av de satsningar som ingår i slutsatserna från utvecklingsrådet genom omfattande satsningar på att utveckla strategier för att stärka jämställdhetsperspektivet och kompetensen i utvecklingssamarbetet.

39.6.4 Nya tankar om konfliktförebyggande och utveckling

I november 2000 fastlade rådet och kommissionen gemensamt i en deklARATION om gemenskapens utvecklingspolitik, att särskild hänsyn skall tas till konfliktförebyggande i programmering av bistånd. Detta har beaktats i allt större grad och fått allt större genomslag under 2001. Framförallt har det manifesterats i en rad referenser i olika beslut där det viktigaste beslutet under året var antagandet av ett EU-program för förebyggande av väpnade konflikter vid toppmötet i juni. Programmet fastslog bland annat att kommissionen skall förstärka de konfliktförebyggande delarna, framförallt vad gäller utvecklingssamarbetet men även det mer kortsiktiga humanitära samarbetet. Därtill betonas behovet av att se konfliktförebyggande arbetet i ett brett perspektiv, dvs. för att lyckas med arbetet krävs det att de instrument som står till förfogande (utvecklingssamarbete, handel, politisk dialog etc) används effektivt genom att samtliga instrument riktar in sig på grundorsakerna till konflikter, som t.ex. fattigdom, avsaknaden av god samhällsstyrning, ojämn fördelning av resurser i samhället och avsaknad av respekt för mänskliga rättigheter. Det konfliktförebyggande programmet var i sin tur baserat på ett kommissionsmeddelande som presenterades våren 2001. Tonvikten i kommissionens meddelande var fokuserad på hur EG:s utvecklingssamarbete skulle kunna integrera konfliktförebyggande-tänkandet inom olika områden samt hur samstämmigheten och samverkan kunde stärkas.

Utvecklingssamarbetet ses således numera som ett av de viktigaste instrumenten för s.k. strukturellt konfliktförebyggande, där tonvikten ligger på långsiktighet och partnerskap. Konkret innebär detta att det bland annat att konfliktförebyggande perspektivet skall beaktas i analyserna i samtliga fall där kommissionen upprättar nationella strategier (Country Strategy Papers) för samarbete med tredjeland.

Sverige har under året arbetat vidare med att dessa beslut skall få allt större genomslag i bland annat de nationella strategier som upprättas av kommissionen men även i övrigt inom EU:s utrikespolitik. De senaste årens tydliga svenska prioritering av konfliktförebyggande har varit avgörande för utvecklingen inom både EU:s utrikes- och utvecklingspolitik.

EU:s medlemsstater och kommissionen samordnar sitt agerande i FN vad gäller flertalet frågor som rör utvecklingssamarbete, inklusive det normativa arbetet i fackorganen. Däremot förekommer ingen EU samordning av arbetet i FN:s fonder och program, som t.ex. UNDP och WFP, där enskilda medlemsstater ger egna bidrag och deltar i styrelsearbetet utifrån en nationell ståndpunkt.

Samordningen är mycket omfattande inför t.ex. FN:s specialsessioner, i generalförsamlingen, i det ekonomiska och sociala rådet ECOSOC och i funktionella kommissioner. Samordningen under 2001 innebar att medlemsstaterna utarbetade förslag till gemensamma förhandlingsståndpunkter, anföranden och resolutionsutkast om t.ex. hiv/aids, hållbar utveckling och barn.

Samordningen sker till viss del i Bryssel, men merparten äger rum i form av regelbundna möten i bland annat New York, Wien och Rom mellan medlemsländernas FN-delegater.

Under 2001 genomfördes stora FN-möten om de minst utvecklade länderna, om boende och bebyggelsefrågor och om hiv/aids. Därutöver pågick förberedelser inför de specialsessioner och världskonferenser som FN planerade för 2002 om barn, om utvecklingsfinansiering, om hållbar utveckling, om äldre och inför uppföljningen av Världslivsmedelstoppmötet 1996.

39.7.1 FN:s specialsession om hiv/aids

2001 ägnade EU mycket tid åt att förbereda och delta i den specialsession som arrangerades i New York under sommaren om hiv/aids. Syftet med FN-konferensen var att komma överens om ett åtgärdsprogram för hur Hiv kan förebyggas och hur följderna av Hiv/aids kan mildras samt mobilisera politiskt engagemang i frågan.

Förberedelserna i Sverige innebar bland annat ett intensivt utbyte av åsikter med frivilligorganisationer kring vad som borde ingå i slutdokumentet. Under våren anordnades tre särskilda möten där riksdagsledamöter, myndigheter och frivilligorganisationer informerades om förhandlingsläget och möjlighet att komma till tals.

Förhandlingarna, som EU under svenskt ordförandeskap tog en mycket aktiv del i, resulterade i en politisk deklaration som bland annat slår fast åtaganden som regeringar uppmanas omsätta i praktisk handling. Dokumentet betonade vikten av politiskt ledarskap för att bemöta epidemins orsaker och dess följder för såväl enskilda individer som för samhällen.

De frågor som var av särskild vikt för EU i diskussionerna var öppenhet kring sexualitet, jämställdhetsaspekter och att de förebyggande aktiviteterna måste utgöra huvudspåret. Ifråga om behandling och vård underströk EU behovet att stärka primärsjukvården och hela hälsosystem, inte minst för att bidra till att läkemedel får de avsedda effekterna. EU betonade också vikten av det civila samhällets roll för att bemästra hiv/aids.

Tillfredsställande resultat nåddes vad gällde respekten för mänskliga rättigheter, om kvinnors rätt att bestämma över sin egen sexualitet, kulturella aspekters hämmande inverkan på förebyggande Hiv-insatser. Däremot tvingades mötet kompromissa om den lista över särskilt sårbara grupper som var föreslagen i deklarationen. De grupper som var mest kontroversiella var män som har sex med andra män, prostituerade och sprutnarkomaner. Specialsessionen får trots vissa kompromisser betraktas som framgångsrik, inte minst eftersom frågor som sällan behandlas av generalförsamlingen och som är kopplade till religiösa och kulturella värderingar diskuterades av regeringar.

Deklarationen har bidragit till att uppmärksamma ett av de största problemen som världen står inför. Det faktum att det nu finns tidsbestämda målsättningar och en global handlingsplan är i sig en framgång. Sessionen har också resulterat i att många länder förbundit sig att öka sina insatser för att bekämpa hiv/aids.

39.7.2 EU värd för FN:s konferens om de minst utvecklade länderna.

I maj stod EU för första gången värd för en FN-konferens, FN:s tredje konferens om de minst utvecklade länderna (MUL III). Statsminister Göran Persson var ordförande under öppningsceremonin och handelsminister Leif Pagrotsky under resten av konferensen.

Under konferensen och förberedelseprocessen var EU drivande i utarbetandet av en politisk deklaration samt ett nytt handlingsprogram för perioden 2001–2010 med syfte att bättre integrera MUL i världsekonomin och minska fattigdomen. Programmet antogs med det övergripande målet att möta Millenniedeklarationens mål att halvera fattigdomen till år 2015, ett mål som antogs av FN:s generalförsamling hösten 2000.

Viktiga frågor som Sverige drev i förhandlingarna å EU:s vägnar var vikten av god samhällsstyrning och fred för att främja utveckling, ökat tillträde till Europas marknad, fortsatta skuldlättnader, ökad effektivitet i biståndet genom bland annat avbindning, ökade investeringar i MUL och samordning av insatser från FN, Världsbanken och WTO.

I arbetet inför MUL III beslöt EU att ta ett initiativ som befriar de minst utvecklade länderna från tullar och kvoter på all export till EU, förutom vapen, det s.k. Everything But Arms (EBA).

39.7.3 FN:s specialsession om barn uppskjuten

Barntoppmötet år 1990 antog en deklaration och en handlingsplan som rör barns överlevnad, skydd och utveckling (minskad barna- och mödradödlighet, minskad undernäring bland barn under fem år, förbättrad tillgång till rent vatten, goda sanitära förhållanden och grundutbildning samt förbättrat skydd för särskilt utsatta barn). I september 2001 skulle FN:s generalförsamling genomföra en specialsession kring uppföljningen av barntoppmötet. Med anledning av de tragiska händelserna i New York och Washington den 11 september beslutade dock generalförsamlingen att skjuta upp mötet till i maj 2002. Vid vårens förberedande möten hade

Sverige ansvaret för att koordinera och framföra EU:s ståndpunkter. EU framhöll bland annat att FN:s konvention om barnets rättigheter bör vara utgångspunkt för åtgärder inom alla områden. EU betonade vidare betydelsen av barns deltagande, åtgärder mot diskriminering och våld i alla dess former samt positiva åtgärder för barn med funktionshinder. Viktiga frågor för EU som mötte motstånd under förhandlingarna var främst referenser till barnkonventionen och reproduktiv hälsa.

39.7.4 Habitat: Extra möte i FN:s generalförsamling för att följa upp den andra världskonferensen om boende, bebyggelse och stadsutveckling – Istanbul+5

Boende, bebyggelse och stadsutveckling är viktiga element i FN:s arbete med miljö- och utvecklingsfrågor. Efter den första FN-konferensen med fokus på boendefrågor 1976 inrättades United Nations Centre for Human Settlements, UNCHS, vanligen kallat Habitat Centre, med säte i Nairobi. Habitat arbetar för att förbättra boendevillkor och livsmiljön med sikte på hållbar stads- och bebyggelseplanering. Den andra världskonferensen, Habitat II, ägde rum i Istanbul 1996. I förgrunden stod två teman: En rimlig bostad för alla samt en hållbar utveckling av människors boplatser i en värld med växande städer. Vid konferensen antogs Istanbuldeklarationen och Habitatagendan. En uppföljning och utvärdering av slutsatserna och hur de tillämpats skulle ske fem år senare. I juni 2001 samlades man därför till ett extra möte, Istanbul + 5, med FN:s generalförsamling (UNGASS 25) i New York.

Under hela förberedelseprocessen inför den extra generalförsamlingen samarbetade EU:s medlemsländer mycket nära, bland annat i form av ett tiotal samordningsmöten i en informell rådsarbetsgrupp. I egenskap av ordförande i EU under första halvåret 2001 kunde Sverige aktivt bidra till utarbetandet av underlag för ett gemensamt och kraftfullt agerande. Ett konkret resultat av de gemensamma förberedelserna blev även en skrift "Implementing the Habitat Agenda – the European Union Experience", som sammanfattar medlemsländernas erfarenheter av hur dagordningen för Habitat genomförts i olika medlemsstater.

Den deklaration som antogs i New York har det officiella namnet "Deklaration om städer och andra samhällen i det nya millenniet". Deklarationen omfattar 68 paragrafer som innehåller frågeställningar av stort intresse för det fortsatta arbetet, inte minst inför världstoppmötet i Johannesburg 2002 med uppföljning av 1992 års världskonferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro. Det gäller i synnerhet frågor om fattigdom, demokrati och jämställdhet, men också behovet av att integrera bebyggelsefrågorna med arbetet på miljöområdet inom ramen för Agenda 21, och att i den fortsatta urbaniseringen beakta kommunernas, de ideella organisationernas och näringslivets olika roller för en hållbar utveckling.

39.7.5 Nya gemensamma grepp för att uppnå Millenniemålen

Skr. 2001/02:160

Under våren 2001 intensifierades de fortsatta förberedelserna inför den internationella konferensen om finansiering för utveckling ("the International Conference on Financing for Development", FfD) som äger rum i Monterrey, Mexiko 18–22 mars 2002. Konferensen kommer att äga rum i FNs regi på högsta politiska nivå, inklusive toppmöte. Syftet är att diskutera hur olika finansieringskällor – inhemska och internationella, privata och offentliga – tillsammans kan verka för att uppnå de mål och åtaganden som uppställs i Millenniedeklarationen. Processen är unik eftersom det är första gången som FN, Världsbanken, IMF och WTO gemensamt förbereder ett FN-initierat högnivåmöte och låter finansieringsfrågorna stå i centrum. Ett flertal förberedande möten arrangerades under det svenska ordförandeskapet i Stockholm, Bryssel, och New York. Sverige och övriga medlemsstater är mycket engagerade i de pågående förberedelserna. Under det svenska ordförandeskapet lyckades medlemsstaterna uppnå gemensamma ståndpunkter om frågor som man särskilt vill prioritera. Det belgiska ordförandeskapet har sedan byggt vidare på detta arbete i de fortsatta förhandlingarna i Bryssel och New York. Sverige innehar en av de två ordförandeposterna i FfD-byrån med 15 personer som upprättats i FN i New York för att leda den förberedande kommitténs arbete. Även Danmark ingår i byrån.

39.7.6 FN:s världskonferens mot rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och relaterad intolerans

Under första delen av år 2001 pågick intensiva förberedelser och förhandlingar vad gäller FN:s världskonferens mot rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och relaterad intolerans, som hölls i början av september i Durban, Sydafrika. Förhandlingarna, som EU och Sverige tog en mycket aktiv del i, utmynnade i en deklARATION och ett handlingsprogram, som bland annat innehåller praktiska förslag och rekommendationer till åtgärder för att bekämpa dagens former av rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och relaterad intolerans. Åtgärder inom områdena utbildning, information samt medias och Internets roll betonas. Vidare uppmuntras stater att anta nationella handlingsprogram för att bekämpa rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och relaterad intolerans.

39.8 EG:s agerande vad gäller viktiga tvärssektoriella frågor

Utöver de tematiska områden som täckts in ovan är EG aktivt på ett flertal områden som framför allt berör utvecklingssamarbete. Några av de som bör nämnas för 2001 är samfinansiering med enskilda organisationer, smittsamma sjukdomar, åtgärder mot landminor samt makrofinansiellt stöd och utlåning via Europeiska investeringsbanken.

39.8.1 Utveckling av samarbetet med civila samhället

Skr. 2001/02:160

De enskilda organisationerna, och i vidare bemärkelse det civila samhället, spelar en stor roll i det europeiska utvecklingssamarbetet. Kommissionen kanaliserar från olika budgetposter över en miljard euro varje år till enskilda organisationer.

Samarbetet med enskilda organisationer kan dels ske genom att de kontrakteras för att genomföra EG-finansierade projekt, dels genom att EG kan erbjuda samfinansiering av insatser som initierats av organisationerna själva.

Den särskilda budgetposten för samfinansiering med europeiska enskilda organisationer uppgick år 2000 till ca 200 miljoner euro. För att kvalificera för samfinansiering skall organisationerna vara icke-statliga, självständiga, ideella, ha sitt säte i en medlemsstat och huvuddelen av deras ekonomiska resurser härröra från Europa. Bidragsgrundande är att insatserna genomförs i samarbete med organisationer i utvecklingsländerna i syfte att bekämpa fattigdom eller att de utgör informationsinsatser om utvecklingssamarbete i Europa.

En ökning har under den senaste 10-årsperioden skett av detta stöd, vilket lett till problem för kommissionen att hantera det stora antalet ansökningar. Samfinansieringsstödet har lidit av samma byråkratiska tröghet som andra delar av EG:s utvecklingssamarbete, bland annat på grund av komplicerade procedurer och regelverk, liten eller ingen öppenhet i beslutsfattandet samt stora förseningar vad gäller avtal och betalningar. Till detta kommer upprepade omorganisationer och förändrat regelverk. Detta har lett till att svenska organisationer i vissa fall valt att inte söka samfinansieringsmedel från kommissionen. Den förbättring i rutiner och handläggningstider som kunde märkas under senare delen av 2000, har dock åter igen bromsats då hanteringen av budgetlinjen gick över till nya personer på Europe Aid Cooperation Office.

Den utvärdering som gjordes under år 2000 av samfinansieringsstödet med de enskilda organisationerna har blivit liggande under året, och togs upp till behandling av kommissionen först i november 2001 efter enträgna påstötningar från medlemsstaterna. Huruvida kommissionen avser att genomföra en större översyn av budgetposten, och därmed en revidering av förordningen om samfinansiering med europeiska enskilda organisationer återstår att se.

I början av det svenska ordförandeskapet växte en förtroendekris sig allt starkare mellan kommissionen och de europeiska enskilda organisationerna inom utvecklingssamarbetet. Flera medlemsstater reagerade kraftigt och den svenska regeringen agerade energiskt för att undvika en öppen konflikt genom att hålla löpande kontakt med parterna och uppmana dem att gemensamt finna en lösning på problemet, vilket också lyckades.

39.8.2 Decentraliserat samarbete

I slutet av året presenterade kommissionen ett meddelande om förlängning av förordningen om decentraliserat samarbete, vilken gällde t.o.m. 31 december 2001. Till förordningen finns knuten en budget om ca 3

miljoner euro årligen. Den utvärdering av budgetposten som gjordes år 2000 rekommenderade att budgeten successivt skulle fasas ut och verksamheten efter hand integreras i de geografiska budgetlinjerna, med start i de länder som är parter till Cotonou-avtalet. Budgetlinjen borde fortsättningsvis inriktas på att agera katalysator i länder och områden där det fortfarande är svårt för lokala aktörer i olika länder att samarbeta.

Kommissionen har föreslagit att förordningen förlängs i två år för att ge tid till omfattande diskussioner med alla berörda parter, samt att den relevanta genomförandekommitténs mandat begränsas. I en förklarande text lägger kommissionen vikt vid betydelsen av decentraliserat samarbete för att främja folkligt deltagande. I denna form av decentraliserat samarbete som täcks av förordningen inkluderas såväl lokala myndigheter och kommuner som enskilda organisationer i olika former samt utbildnings- och forskningsinstitut. Såväl aktörer från utvecklingsländerna som från EU kan ansöka om att få medel.

Då kommissionen inkommit med meddelandet först i slutet av november synes inte något svar från rådet eller Europaparlamentet vara att vänta före årsskiftet.

39.8.3 Smittsamma sjukdomar

Under året presenterade kommissionen sin handlingsplan för agerande mot de smittsamma sjukdomarna hiv/aids, malaria och tuberkulos. Handlingsplanen behandlades av ministerrådet och slutsatser antogs den 14 maj, under det svenska ordförandeskapet.

I slutsatserna betonade rådet att kampen mot de smittsamma sjukdomarna var relaterad till kampen mot fattigdom i utvecklingsländerna. Vidare välkomnade rådet det flersektoriella angreppssätt som kommissionen valt. För att förbättra genomslaget av agerandet mot de smittsamma sjukdomarna menade rådet att det var av yttersta vikt att kommissionens stöd skulle ges inom ramarna för bland annat nationella strategier för fattigdomsbekämpning.

I slutsatserna uttalade rådet att det inte rådde någon tvekan om att tillgång till medicin var ett stort problem, framför allt i utvecklingsländerna. Rådet manade därför alla inblandade aktörer, nationella såväl som internationella, privata såväl som offentliga, att göra sitt yttersta för att säkerställa att behövande människor även i de fattigaste länderna skulle få tillgång till nödvändig medicin.

Slutsatserna uppmanade kommissionen att säkerställa att tillräcklig kapacitet fanns tillgänglig för att genomföra den antagna handlingsplanen under de följande åren. Rådet instruerade även kommissionen att inkomma med rapporter om genomförandet av den nya handlingsplanen till rådet. Dessa rapporter skulle lämpligen kunna göras inom ramarna för årsrapporten om kommissionens utvecklingssamarbete med början år 2001.

I maj 2000 lade kommissionen ett förslag om en ny förordning om åtgärder mot antipersonella minor (truppminor). Förslaget lade fast omfattning och syfte för gemenskapens insatser på minområdet världen över.

Då förordningen förhandlades inom rådet framkom att man av juridiska skäl inte kunde anta endast en förordning. För att göra förordningen geografiskt heltäckande tvingades man anta en förordning för utvecklingsländer och en för övriga länder. Den förstnämnda av dessa antogs under det svenska ordförandeskapet.

Förordningarnas syfte är att förstärka komplementariteten i gemenskapens åtgärder på minområdet och förbättra den totala effekten av dessa åtgärder. Förordningarna syftar närmare till att bidra till minrelaterade insatser i humanitära situationer, bygga upp nationell kapacitet i mottagarländerna och assistera drabbade länder i deras försök att uppfylla sina åtaganden enligt Ottawa-konventionen, vilken totalförbjuder truppminor.

39.9 EU:s makrofinansiella stöd samt långivning från Europeiska investeringsbanken till tredje land

Makrofinansiellt stöd som kompletterar ekonomiska anpassningsprogram som stöds av Internationella valutafonden (IMF) har hittills utgått i första hand till reformländer i Central- och Östeuropa. Behoven bland dem har dock minskat i takt med att den makroekonomiska balansen har förbättrats. Stödet är nu koncentrerat till länderna i västra Balkan. Under året fattades beslut om exceptionellt finansiellt stöd till förbundsrepubliken Jugoslavien om 225 miljoner euro i form av lån och 75 miljoner euro i gåvobistånd. Beslut fattades också om additionellt makrofinansiellt stöd till Förbundsrepubliken Jugoslavien om 45 miljoner euro och till Makedonien om 18 miljoner euro i form av gåvobistånd. Beslut om additionellt makrofinansiellt stöd om 18 miljoner euro i lån till Ukraina väntas i början av 2002.

En övergripande översyn av det makroekonomiska stödet pågår för närvarande. Den beräknas slutföras under första hälften av 2002.

Europeiska investeringsbanken, EIB, deltar i Stabilitetspakten för sydöstra Europa med finansiering av projekt i det s.k. snabbspåret. Totalt går ca 150 miljoner euro till regionen varje år. Under 2001 har EIB fått mandat att återuppta långivning till Jugoslavien. Cotonouavtalet, eller partnerskapsavtalet mellan gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan och AKS-länderna å den andra, gäller fram till år 2005. Bankens övriga externa lånemandat omfattar Öst- och Centraleuropa, Medelhavs-länder, Asien och Latinamerika samt Sydafrika och sträcker sig fram till 2007, med en halvtidsöversyn 2003. Vid sidan av dessa mandat, erhöll EIB under 2001 ett särskilt mandat för långivning till särskilda miljöprojekt i Ryssland.

EIB finansierar projekt utanför EU för ca 4 miljarder euro per år. Projekt finansieras med bankens egna medel och i viss mån med stöd från EU:s budget. Över hälften av lånen går till projekt i Öst- och central-

europa. Bättre kommunikationer, vatten- och avloppsrening samt utveckling av industrin är prioriterade områden. Medelhavsregionen tar årligen emot lån för ca 1 miljard euro. Resten går till projekt i AKS-länderna, Sydafrika, ALA-länderna (asiatiska och latinamerikanska länder) samt på Balkan.

Det finns särskild långivning till de tretton kandidatländerna som sker helt utan stöd från EU. Den utgör ungefär hälften av långivningen till Öst- och centraleuropa och har samma inriktning som denna. Syftet med långivningen är att förbereda länderna för det kommande medlemskapet. Banken har slagit ihop låneavdelningarna för medlemsländer respektive kandidatländer för att kunna jämställa långivningen till de två ländergrupperna på sikt.

40 EU:s bilaterala och regionala förbindelser

40.1 De förhandlande kandidatländerna

Samtliga förhandlande kandidatländer uppfyller det politiska Köpenhamnskriteriet, vilket innebär att de har stabila politiska institutioner som garanterar demokrati, rättssäkerhet, respekt för de mänskliga rättigheterna och minoritetsskydd. Cypern och Malta uppfyller även de ekonomiska Köpenhamnskriterierna.

Sverige har under året fortsatt ge stöd till de centraleuropeiska kandidatländernas EU-anpassning inom ramen för det program som antogs av riksdagen för perioden 1999–2001 (Prop. 1997/98:70). Stödet har inriktats på östersjöstaterna Estland, Lettland, Litauen och Polen, men insatser genomförs även i de övriga kandidatländerna. Fortsatta ansträngningar krävs dock då inget av kandidatländerna idag uppfyller samtliga kriterier för medlemskap. Sverige verkar för att kandidatländerna, i takt med att medlemskapet rycker närmare, skall finansiera en ökande andel av reformarbetet via EU.

40.2 Turkiet

Under 2001 kom EU överens om ett partnerskap för anslutning som anger de åtgärder på kort och lång sikt som Turkiet bör prioritera för att uppfylla EU:s medlemskapskriterier. Åtgärderna beträffande de politiska Köpenhamnskriterierna berör områden som yttrandefrihet, kamp mot tortyr, avskaffande av dödsstraff, TV/radiosändningar på andra språk än turkiska, kulturella rättigheter, det nationella säkerhetsrådets roll och Cypernfrågan. Partnerskapet innehåller även åtgärder vad gäller ekonomiska kriterier, anpassning till övriga delar av EG:s regelverk och administrativ förmåga att tillämpa regelverket.

Den turkiska regeringen antog den första versionen av sitt nationella program för antagande av regelverket.

I kommissionens årliga översynsrapport välkomnas de turkiska ansträngningarna för att uppfylla Köpenhamnskriterierna, särskilt de konstitutionella reformerna, men framhålls samtidigt att dessa inte är tillräckliga. Turkiet uppfyller fortfarande inte Köpenhamnskriterierna. I slutsatserna från Europeiska rådets möte i Laeken konstateras likaså att Turkiet har gjort framsteg när det gäller att iaktta de politiska kriterier som har fastställts för anslutningen. Turkiet uppmanas att fortsätta med framstegen när det gäller att uppfylla de ekonomiska såväl som politiska kriterierna, särskilt i fråga om de mänskliga rättigheterna.

Möten i underkommittéerna fortskred under året i enlighet med Europeiska rådets slutsatser från Helsingfors. Den förstärkta politiska dialogen fortsatte med betoning på de mänskliga rättigheterna.

En förordning om ekonomiskt stöd till Turkiet antogs inför anslutningen. Stödet inriktas på de prioriteringar som följer av partnerskapet. Det kommer huvudsakligen avse institutionell uppbyggnad och investeringar för att främja iakttagandet av gemenskapens regelverk. Särskilda åtgärder skall vidtas för att främja utvecklingen av det civila samhället i Turkiet.

40.3 Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och Europeiska frihandelssammanslutningen (Efta)

Medlemmar i Efta är Norge, Island, Schweiz och Liechtenstein. Norge, Island och Liechtenstein deltar även i EES-samarbetet och de benämns EES/Efta-staterna. För Sveriges förbindelser med Norge och Island, vilka tillsammans svarar för en betydande del av våra yttre ekonomiska förbindelser och som nordiska länder står oss nära, utgör EES-avtalet ett viktigt ramverk.

EES-avtalet innebär att väsentliga delar av regelverket för EU:s inre marknad även gäller i och gentemot Norge, Island och Liechtenstein. Dessutom innefattas i EES-samarbetet ett antal så kallade angränsande politikområden, t.ex. forskning, utbildning och statistik, samt även en utrikespolitisk dialog. Frågor som inte omfattas av EES-avtalet är jordbruk och fiske. På dessa områden finns särskilda bilaterala protokoll och överenskommelser med Efta-staterna.

Ny relevant EG-lagstiftning för den inre marknaden skall i princip alltid föras över till EES-avtalet. Detta sker genom beslut i gemensamma EES-kommittén, som möts månatligen. EES-kommittén är också ett viktigt forum för ömsesidigt informationsutbyte. Mycket av det löpande arbetet sker i övrigt i olika undergrupper.

Som EU-medlem är Sverige en avtalspart i EES-avtalet. Sedan inträdet i EU företräds dock Sverige – liksom övriga EU-medlemsstater – huvudsakligen av kommissionen i det löpande arbetet.

EES-rådet är det övergripande politiska organ som styr EES-samarbetet. EES-rådet möts på ministernivå två gånger per år i anslutning till allmänna rådets möten.

Vid årets möten kunde EES-rådet notera att EES-samarbetet fungerar väl, att fortsatta framsteg gjorts i fråga om införlivande av gemenskapslagstiftning i EES-avtalet och att takten i beslutsfattandet ökat påtagligt.

Ämnen som diskuterades var bland annat EU-utvidgningen, uppföljningen av Stockholmstoppmötet samt Eftaländernas bidrag till Lissabonprocessen. Inom ramen för den så kallade utrikespolitiska dialogen diskuterades Ryssland (inkl. den nordliga dimensionen), de transatlantiska relationerna, kampen mot terrorism, den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) samt centrala Afrika.

Det stora flertalet av de beslut som tas i EES-samarbetet avser anpassning till EES-området när det gäller den vidareutveckling som sker inom EU av den inre marknaden. Av de frågor som behandlats under året kan bland annat nämnas EES/Efta-staternas deltagande i olika gemenskapsprogram som rör media-, utbildnings- och ungdomsfrågor. Vidare har rättsakter antagits ifråga om bland annat finansiella tjänster, miljö, statistik, jämställdhet, folkhälsa, veterinära- och fytosanitära området samt transportområdet.

De för svenskt vidkommande viktigaste frågorna under året har rört relationerna med Norge. Härvid kan särskilt nämnas att de segdragna förhandlingarna EG-Norge om protokoll 3 (beredda livsmedelsprodukter) kunnat slutföras. Den 9 november 2001 fattades det formella beslutet i den gemensamma EES-kommittén om tullminskningar från den 1 januari 2002. Dessutom har EG och Norge i en gemensam deklaration utfäst sig att senast den 1 juli 2004 avveckla den icke-jordbruksrelaterade komponenten av tullskyddet i handeln mellan de båda parterna. Diskussioner om denna avveckling skall inledas snarast.

Schweiz

Schweiz valde 1992 att ställa sig utanför EES. I syfte att knyta Schweiz närmare gemenskapens inre marknad beslutades i slutet av 1994 att inleda bilaterala förhandlingar med Schweiz inom sju sektorer. Dessa förhandlingar resulterade i ett bilateralt avtal mellan unionen och Schweiz. Avtalet berör sektorerna fri rörlighet för personer, luftfart, gods- och persontransporter på väg och järnväg, handel med jordbruksprodukter, ömsesidigt erkännande av produktgodkännande, offentlig upphandling samt vetenskapligt och tekniskt samarbete. Innan avtalet vinner laga kraft måste både unionens medlemmar och Schweiz ratificera detsamma. Denna ratifikationsprocess pågår för närvarande. Sverige ratificerade avtalet den 2 mars 2001. Avtalet förväntas träda i kraft i början av år 2002 när de återstående medlemsländerna slutfört sina ratifikationsprocesser. Överläggningar mellan kommissionen och Schweiz har inletts som rör bedrägeribekämpning, deltagande i EU:s miljöbyrå, deltagande i EU:s fleråriga statistikprogram, liberalisering av tjänster, skatt på sparande samt handel med bearbetade jordbruksprodukter. Schweiz har inkommit med en begäran om att få delta i det s.k. Schengensamarbetet samt Dublinkonventionen på samma villkor som Norge och Island.

En handlingsplan för den nordliga dimensionen (ND) antogs av Europeiska rådet i Feira i juni 2000. Planen innehåller bakgrundsbeskrivningar och förslag till åtgärder inom elva olika sektorer. Den nordliga dimensionen omfattar flera av det svenska ordförandeskapets prioriteringar, exempelvis utvidgningen, samarbetet med Ryssland samt miljön. Av denna anledning prioriterades ND under den svenska ordförandeskapsperioden.

På svenskt initiativ möttes i mars 2001 i Helsingfors företrädare för Europeiska Utvecklingsbanken, Europeiska Investeringsbanken, Världsbanken, Nordiska Investeringsbanken och kommissionen. De enades bland annat om att skapa ett "Northern Dimension Environmental Partnership" (NDEP) med syfte att genom bättre samverkan öka möjligheterna att få till stånd investeringar inom miljö och på kärnavfalls- respektive kärnsäkerhetsområdet, främst i nordvästra Ryssland, men också i övriga länder i området omfattat av ND. Förslaget välkomnades av den andra utrikesministerkonferensen om ND, som ägde rum i Luxemburg den 9 april. En särskild rapport om tillskapandet av NDEP erhöll senare stöd från Europeiska Rådet i Göteborg. Partnerskapets styrgrupp höll sitt första möte i Stockholm i september varvid bland annat en lista över prioriterade projekt antogs. EBRD:s direktörsstyrelse beslutade i december om regler för den särskilda NDEP-fond som skall administreras av banken. Förberedelser inleddes för en givarkonferens som kommissionen, tillsammans med Ryssland, planerar att hålla under våren 2002.

Vid rådets informella möte i Stockholm i mars beslöts också att möjliggöra lån från Europeiska investeringsbanken till Ryssland inom miljöområdet, ytterligare ett viktigt steg för att stärka skyddet av miljön i ND-regionen.

Utrikesministerkonferensen i Luxemburg om ND blev lyckosam med deltagande på ministernivå från flertalet medlemsstater och ND-partners. Viktiga bidrag till konferensen erhöles från Affärsforum Tallinn, en sammankomst organiserad kort före konferensen av de svenska och estniska utrikesministerierna. Redan före konferensen hade kommissionen inlett ett internt arbete med att förenkla och sammanjämka gällande föreskrifter för vissa finansiella instrument som är relevanta för ND-processen, Tacis, Phare och Interreg. Kommissionen presenterade också en inventering av pågående arbeten inom ramen för ND. I de kortfattade ordförandeslutsatserna från konferensen nämns de framgångar som uppnåtts på miljöområdet, i kampen mot (den organiserade) brottsligheten, beträffande Kaliningrad samt NDEP. Förslag från regionala organisationer, från sammankomsten i Tallinn samt från observatörerna USA och Kanada omnämns också. Intressant att notera från ministerkonferensen är vidare uttalanden från sydligare EU-medlemmar om att samarbete i norr kan visa sig viktigt i söder, och tvärtom.

Ordföranden (Sverige) och kommissionen presenterade en "fullständig rapport" inför Europeiska rådet i Göteborg i juni. Rapporten, som godkändes av Europeiska rådet, återspeglar inte enbart redan vunna

framgångar utan ser också framåt mot nya utmaningar inom de områden som återfinns i den i Feira år 2000 antagna handlingsplanen. Rapporten tar också upp "Northern eDimension" (om samarbete på IT-området), det arktiska fönstret samt civil säkerhet i ND-området. Vidare berörs bland annat energi-, hälso-, transport- och forskningsfrågor samt regionalt samarbete och handel.

Göteborgsrapporten slår fast ND:s roll som en väl etablerad del av EU:s interna policy gentemot partnerländerna. Kommissionen har givits och åtagit sig att en ledande roll för genomförandet av handlingsplanen. Detta säkrar kontinuitet i arbetet. Samarbete mellan å ena sidan kommissionen och å den andra de regionala organisationerna och de internationella finansinstituten betonas.

Redan i Luxemburg i april uttryckte ministrarna stöd för förstärkta och flexibla mekanismer för samordning och uppföljningsprocedurer när det gäller ND. Rapporten från Göteborg föreslår årliga uppföljningsrapporter från kommissionen i samarbete med relevanta rådsorgan till Europeiska rådet, med början vid slutet av år 2002. Fortsatt aktiv medverkan från partnerländernas sida skall säkerställas genom regelbundna möten mellan högre tjänstemän. Rapporten rekommenderar vidare utökad samarbete mellan unionen och de regionala organ i vilka partnerländer aktivt deltar, exempelvis Östersjöstaternas råd och Barentsrådet. Regelbundet återkommande utrikesministermöten skall ge politisk ledning att ges för det fortsatta ND-arbetet. Vid nästa sådant möte kommer utvecklingen av ND från och med 2003 att diskuteras. Vidare kommer "ND-Fora" med deltagande från både offentlig och privat sektor att organiseras. Göteborgsrapporten föreslår att sådana organiseras vartannat år på lämplig plats i något av Östersjöregionens länder.

Östersjöstaternas råd

EU har fortsatt att aktivt verka för integration och samarbete i Östersjöområdet. Detta har gjorts i samarbete mellan EU:s ministerråd, kommissionen, medlemsstaterna och andra institutioner. Kommissionen har deltagit i arbetet inom Östersjöstaternas råd (CBSS) sedan organisationen bildades 1992. Övriga medlemmar är Östersjöns strandstater samt Norge och Island. Kommissionens deltagande skiljer sig från övriga på så sätt att kommissionen inte tar på sig ordförandeskapet. Genom medlemskapet i CBSS samarbetar kommissionen med medlemsstaterna exempelvis för att avlägsna hinder för handel och investeringar, för att motverka organiserad brottslighet, för harmonisering av energipolitiken och för att främja IT-utvecklingen. Det senare innebar att för IT-området ansvariga ministrar samt ansvarig EU-kommissionär den 27–28 september i Riga antog en handlingsplan för Northern eDimension. Även EU:s ordförandeskap deltog i mötet.

Under år 2001 har relationerna mellan CBSS och EU fortsatt att utvecklas. CBSS förberedde under året fjolåret ett omfattande dokument med förslag till prioriteringar och projekt för genomförande av den nordliga dimensionen. Dokumentet överlämnades till utrikesministerkonferensen om ND i Luxemburg den 9 april. Särskilda medel ur EU-budgeten har också avsatts för Östersjöområdet. Arbetet med Agenda 21

för Östersjöregionen – Baltic 21 – integrerades administrativt i Östersjöstaternas råds sekretariat från januari 2001 och fick internationell finansiering. Arbetet med hållbar utveckling i de åtta sektorerna fortgår och en uppföljning beräknas 2003. Kommissionen deltog aktivt i arbetet. Phareprogrammet rymmer medel för gränsöverskridande samarbete (CBC), vilka kan kombineras med insatser genom gemenskapsinitiativet Interreg. Under året fortsatte arbetet på att utarbeta ett gemensamt programdokument för det gränsöverskridande Pharesamarbetet mellan Estland, Lettland, Litauen och Polen för perioden 2001–2006. Avsikten är att programmet på sikt skall harmoniseras med Interreg. Sverige verkar för en harmonisering av det gränsöverskridande samarbetet mellan Tacis, Interreg och Phare.

Barentsrådet

I januari 1993 formaliserades Barentssamarbetet när utrikesministrarna från de nordiska länderna och Ryssland samt en representant för kommissionen undertecknade den så kallade Kirkenäsdeklarationen och etablerade Barentsrådet (BEAC) som forum för mellanstatligt samarbete i den nordligaste delen av Europa. Nio ytterligare länder är observatörer. Liksom i CBSS åtager sig inte kommissionen ordförandeskapet i Barentsrådet eller därmed sammanhängande sekretariatsfunktioner.

Kommissionen stöder BEAC:s aktiviteter genom en fokuserad användning av sina instrument, i första hand Tacis och Interreg. Ett särskilt Interregprogram, ”Nord”, utvecklades under året. Det innehåller delprogram för Nordkalotten, Barentsregionen och samesamarbete. På detta sätt bidrar kommissionen direkt till utvecklingen av Barentsregionen och till det regionala samarbetet där. EU:s olika stödprogram för regionalt gränsöverskridande samarbete har ökat intresset för och möjligheterna att finansiera lokalt utformade regionala samarbetsprojekt i Barentsregionen.

EU utnyttjade BEAC:s utrikesministermöte i Murmansk i mars för att understryka behovet av snabba framsteg i förhandlingarna om ett legalt ramverk för att möjliggöra ökade gemensamma insatser på kärnsäkerhetsområdet i Ryssland (det s.k. MNEPR-avtalet).

Under det ryska ordförandeskapet i BEAC våren 2000 – våren 2001 förbereddes inom Barentssamarbetet ett förslag med konkreta synpunkter och projektförslag ämnade för det fortsatta genomförandet av EU:s Nordliga Dimension. Förslaget överlämnades till ministerkonferensen om ND i Luxemburg i april.

Arktiska rådet

EU:s samarbete med Arktiska rådet, som omfattar USA, Kanada, Ryssland och de fem nordiska länderna, är i begynnelseskedet och utvecklas väl. Av de åtta medlemmarna i Arktiska rådet är tre EU-medlemmar: Danmark, Finland och Sverige. Flera EU-medlemmar är observatörer: Frankrike, Nederländerna, Storbritannien och Tyskland. Arktiska rådet har utvecklats till ett viktigt forum för främjandet av

miljöskydd och uthållig utveckling i norr. Sedan tidigare står miljöarbetet i förgrunden och EU har visat stort intresse för den forskning som bedrivs i de arktiska områdena. Kommissionen driver på för att etablera forskningssamarbete i arktiska frågor mellan EU, Ryssland, USA och Kanada. Inom ramen för ND finns en potential för ett ökat samarbete och Sverige verkade under sitt ordförandeskap i EU:s ministerråd för att öppna det "arktiska fönstret" inom ND. Genom sitt nära samarbete med norra Ryssland kan Arktiska rådet bli ett viktigt verktyg för ND.

Parlamentarikerna i de arktiska länderna har ett motsvarande samarbete genom en stående kommitté för parlamentarikerna i den arktiska regionen, till vars konferens vart annat år även Europaparlamentariker inbjudits att delta. Konkreta uppgifter är det arktiska universitetet, IT-satsning, definition av "hållbar utveckling" och ungdomssektorn.

40.5 Östeuropa och Centralasien

40.5.1 Ryssland

Förbindelserna mellan EU och Ryssland var av naturliga skäl en prioriterad uppgift för det svenska ordförandeskapet. Utvecklingen i Ryssland är av central betydelse för Europas framtid. EU eftersträvar ett genuint partnerskap med Ryssland, baserat på en gemensam värdegrund av demokrati och respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Ryssland å sin sida behöver EU:s stöd för genomföra fortsatta ekonomiska och sociala reformer samt påskynda integrationen i det europeiska samarbetet och i världsekonomin. Det svenska ordförandeskapet lade stor vikt vid en rak och uppriktig dialog med Ryssland, inklusive i frågor där EU hade befogad anledning att känna oro över utvecklingen. Till exempel framförde EU vid upprepade tillfällen kritik mot Rysslands hantering av den konflikten i Tjetjenien, och fann även skäl att påtala den oroväckande utvecklingen beträffande oberoende media i Ryssland.

Grunddokumentet för relationerna mellan EU och Ryssland är partnerskaps- och samarbetsavtalet, som undertecknades 1994 och trädde i kraft 1997. EU har å sin sida, i juni 1999, antagit en gemensam strategi för Ryssland. Strategin lägger fast riktlinjerna för EU:s politik. I enlighet med dessa inriktade det svenska ordförandeskapet sina ansträngningar på att bland annat fördjupa den politiska och ekonomiska dialogen, främja handel och ekonomisk integration, samarbete för att undanröja miljöhot och bekämpa brottslighet, betona betydelsen av rättsstaten och det civila samhället i Ryssland samt uppmärksamma Kaliningrads situation.

En viktig målsättning för det svenska ordförandeskapets var att, utöver att fullfölja och ta nya initiativ, uppnå konkreta resultat på områden där EU har starka intressen. Denna ambition infriades till stor del.

Den fördjupade dialogen tog sig bland annat uttryck i ett informellt möte, för första gången, mellan Rysslands president Vladimir Putin och EU:s stats- och regeringschefer i Stockholm, i anslutning till Europeiska

rådets möte. Dialogen och samarbetet i säkerhetspolitiska frågor, bl a om nedrustning och ickespridning (inte minst förstöring av ryska kemiska vapen) och framtida samverkan vad gäller krishantering och konfliktförebyggande, utvecklades också.

Det ömsesidiga intresset av ekonomisk integration uppmärksammades genom ett högnivåmöte i Moskva i mars om WTO och Rysslands integration i världsekonomin. Dialogen i ekonomiska och finansiella frågor återupptogs av Ekofinrådet och dess ryska motparter. Vid toppmötet i Moskva i maj beslutade EU och Ryssland att undersöka förutsättningarna för ett s.k. gemensamt europeiskt ekonomiskt område. En dialog inleddes om villkoren för överflygningar över ryskt luftrum.

På miljöområdet fick ordförandeskapet gehör för ett förslag att tillåta Europeiska investeringsbanken att stödja enskilda miljöprojekt i Ryssland, i synnerhet i Östersjöregionen. Viktiga framsteg nåddes i förhandlingarna om ett multilateralt avtal om hantering av kärnavfall i nordvästra Ryssland och ett avtal var vid årets slut, efter tre års diskussioner, inom räckhåll. Frågan om miljöinvesteringar i sydvästra reningsverket i S:t Petersburg drevs med stor framgång dels genom olika politiska kontakter dels genom arbetet med den nordliga dimensionen. Ett klart åtagande om investeringen kom i deklARATIONEN från toppmötet mellan EU och Ryssland i maj.

Förstärkt samarbete i rättsliga och inrikes frågor, bland annat i kamp mot internationell brottslighet, betonades vid ett möte i april i Stockholm, det första i sitt slag, mellan EU:s ministertrojka för rättsliga och inrikesfrågor och Rysslands inrikes- och justitieministrar.

Beträffande Kaliningrad inleddes en konkret dialog med Ryssland om hur regionen bäst skall kunna utnyttja de möjligheter som EU-utvidgningen kommer att medföra. Rådet beslutade också att ge Kaliningradfrågan hög prioritet i den interna diskussionen inom unionen, liksom i dialogen med berörda kandidatländer och inom ramen för den nordliga dimensionen.

Det belgiska ordförandeskapet gjorde under hösten viktiga insatser för att fullfölja de initiativ som lanserats under bland annat det svenska ordförandeskapshalvåret. Till exempel fortsatte dialogen om energifrågor och ett första möte ägde rum med en särskild högnivågrupp (kommissionärerna Patten och Lamy respektive vice premiärminister Christenko) som inrättats för att utarbeta förslag till principer för det s.k. gemensamma europeiska ekonomiska området.

Mot bakgrund av terrorattentaten i USA 11 september beslutade EU och Ryssland vid toppmötet i Bryssel i oktober att söka fördjupad samverkan i kampen mot internationell terrorism samt att ytterligare utveckla formerna för den politiska dialogen.

40.5.2 Ukraina

Under året fortsatte arbetet med genomförandet av EU:s gemensamma strategi för Ukraina vilken antogs i december 1999.

Den politiska dialogen med Ukraina intensifierades. Utöver det sedvanliga toppmötet, i Jalta i september, besökte statsminister Persson, i

egenskap av ordförande i Europeiska rådet, Kiev i juni. Europeiska rådet underströk vid sitt möte i Göteborg i juni den strategiska betydelsen för Europa av en stabil och positiv politisk och ekonomisk utveckling i Ukraina. Rådet erkände Ukrainas europeiska strävanden, något som också tog sig uttryck i att Ukraina inbjöds att delta i mötet i den europeiska konferensen, som ägde rum i Bryssel den 20 oktober.

Bland övriga kontakter på hög politisk nivå kan även nämnas ett besök av EU-trojkan på ministernivå, i februari, samt ytterligare två separata besök i Ukraina av den höge representanten, Javier Solana.

Ett tema som fick stort utrymme i EU:s diskussioner med Ukraina var frågan om medias ställning i landet, inklusive myndigheternas agerande i frågor som rör försvunna journalister. Ett sådant fall, som gäller den saknade journalisten Gongadze, blev föremål för en särskild deklaration från EU:s sida. Ett särskilt seminarium om oberoende media arrangerades i Kiev i maj och i juli skapade EU-ambassadörerna i Kiev en särskild rådgivande grupp, som närmare skall följa frågor som rör media. Inte minst inför det till mars 2002 planerade parlamentsvalet har dessa frågor fått ökad aktualitet och betydelse.

Under det första halvåret tog ordförandeskapet ett initiativ som syftar till att i högre grad involvera kandidatländerna i EU:s program och projekt i Ukraina. Inte minst har det varit angeläget att i högre grad kunna använda den erfarenhet som kandidatländerna har, både vad gäller reformpolitikens genomförande och ett närmare förhållande till EU.

Samarbetet inom området rättsliga och inrikes frågor har också avancerat under året. En särskild handlingsplan för detta område har utarbetats och Ukraina har förklarat sig villigt inleda förhandlingar om ett återtagandeavtal. En dialog mellan Ukraina och EU:s Strategiska kommitté (SCIFA) har också inletts.

40.5.3 Moldavien

Även samarbetet och dialogen med Moldavien förstärktes under året. Detta tog sig bland annat uttryck i ett trojkabesök på ministernivå, det första någonsin, i februari. Moldavien uppnådde också medlemskap i Stabilitetspakten för västra Balkan liksom i världshandelsorganisationen WTO. I likhet med Ukraina inbjöds även Moldavien vid Europeiska rådets möte i Göteborg till den europeiska konferensen.

Efter ett parlamentsval och därpå följande regeringsskifte i februari, syntes inledningsvis den nya regeringens ambitioner vad gäller ett närmare samarbete med EU vara något oklara, men inställningen klarnade efter hand. Detta ledde också till att EU under hösten åter tog upp en diskussion om Moldavien. Diskussionen kan leda till att det ståndpunktspapper som utarbetades föregående år kan komma att revideras. En sådan översyn kan också komma att leda till en gemensam åtgärd till förmån för Moldavien, exempelvis i frågan om förstörande av f.d. sovjetisk ammunition och krigsmateriel i Transnistrien.

EU:s förbindelser med Vitryssland fortsatte att präglas av oron över utvecklingen i landet. Sedan 1997 gäller restriktioner, enligt beslut av rådet, för EU:s kontakter och samarbete med Vitryssland. Till exempel skall kontakter på ministernivå i princip endast ske genom ordförandeskapet. Biståndet skall inriktas på demokratistöd samt regionala och humanitära projekt.

EU:s politik har inte som syfte att isolera Vitryssland. Tvärtom är målet att kunna integrera Vitryssland i det europeiska samarbetet. President Alexander Lukasjenkas auktoritära regim, och den politik den har bedrivit och står för, har dock inneburit att landet alltmer kommit att framstå som en anakronism i dagens moderna Europa.

Det svenska ordförandeskapet fäste stor vikt vid Vitryssland. I början av året genomfördes ett besök på högre tjänstemannanivå av EU:s trojka i Minsk, för samtal med myndigheter, opposition och företrädare för det civila samhället. Besöket var det första i sitt slag sedan 1999. Ordförandeskapet tog därefter initiativ till en bred diskussion inom unionen om Vitryssland, med fokus på hur EU bäst borde agera för att främja en förbättring av förhållandena i landet. I maj anordnades en konferens i Stockholm, med deltagande från EU:s medlemsstater, kandidatländerna och andra länder samt organisationer med verksamhet i Vitryssland. Konferensens syfte var bland annat att diskutera hur samordningen av stödet till det civila samhället kunde förbättras.

Ordförandeskapet fick vid ett flertal tillfällen anledning att ta initiativ till kritiska uttalanden om behandlingen av oberoende media, enskilda personer och organisationer samt fackföreningar i Vitryssland. EU riktade också upprepade uppmaningar till Vitryssland att klargöra vad som hänt med de oppositionella som har försvunnit i landet under senare år.

Det fanns under sommaren vissa förhoppningar att presidentvalet i Vitryssland i september trots allt skulle innebära vissa steg i rätt riktning för landet. Tyvärr infriades inte dessa förväntningar; Alexander Lukasjenka vann under tvivelaktiga omständigheter valet med 76 procent av rösterna. OSSE:s sammanfattande bedömning var att presidentvalet inte kunde betecknas som fritt och rättvist. OSSE:s kritik gällde inte minst villkoren för valkampanjen, som inneburit begränsad tillgång för oppositionen till media samt hot och trakasserier mot enskilda företrädare, tidningsredaktioner och organisationer från myndigheternas sida.

Vissa positiva tendenser kunde dock noteras. Till exempel kunde oppositionen mot Lukasjenka för första gången enas bakom en gemensam kandidat och det civila samhället lyckades mobilisera 14 000 inhemska valobservatörer. Många ungdomar hade dessutom organiserat sig inför valet.

Under det belgiska ordförandeskapet fortsatte diskussionen inom EU om relationerna med Vitryssland, bland annat i ljuset av utgången av presidentvalet. Det stod vid årets slut klart att stöd till demokratisk utveckling och det civila samhället även fortsatt måste ingå som ett huvudelement i EU:s politik. Inom detta område har också OSSE genom sin stödgrupp i Minsk en viktig roll att spela.

Samarbetet med de tre länderna i Södra Kaukasus (Armenien, Azerbajdzjan och Georgien) har efter hand utvecklats och 1999 ingick EU Partnerskaps- och samarbetsavtal med dem. I februari 2001 besökte EU:s ministertrojka, under ledning av utrikesminister Lindh, de tre länderna. Besöket var ett led i en process för att öka EU:s engagemang och höja EU:s profil i regionen.

Mot bakgrund av besöket antogs vid allmänna rådet den 26–27 februari slutsatser. Det konstateras att EU är villigt att spela en mer aktiv roll i regionen. Sammanfattningsvis handlar det om att EU skall utöka dialogen med de tre länderna liksom den politiska dialogen om regionen med Ryssland, Turkiet, Iran och USA. EU skall också, i nära samarbete med regionens länder och andra internationella organisationer, stödja ansträngningarna vad gäller att förebygga och lösa konflikter i regionen liksom bidra till återuppbyggnad. EU:s bistånd till regionen skall ske i nära samarbete med relevanta internationella organisationer. Speciell vikt skall fästas vid utökat samarbete med FN, OSSE och Europarådet.

40.5.6 Centralasien

EU:s relationer med länderna i Centralasien (Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan) har utvecklats och EU har ingått Partnerskaps- och samarbetsavtal med alla länderna utom Tadzjikistan där säkerhetsläget hittills lagt hinder i vägen. Avtalet med Turkmenistan är dock ännu inte ratificerat av samtliga medlemsstater.

Mot bakgrund av händelserna den 11 september besökte EU:s ministertrojka 30 oktober – 2 november Tadzjikistan, Turkmenistan och Uzbekistan. EU har också fattat beslut om en nyorientering av sin policy gentemot Centralasien och den 10 december 2001 antog allmänna rådet slutsatser.

Sammanfattningsvis handlar det om att öka EU:s engagemang och höja EU:s profil i regionen. Den politiska dialogen med de fem länderna skall utvecklas liksom dialogen om regionen med USA, Ryssland, Kina, Turkiet och Iran. Politiken gentemot Centralasien och Afghanistan skall koordineras och EU skall, i samarbete med FN och OSSE, stödja kampen mot terrorism, droger och kriminalitet. Möjligheterna för ett utökat samarbete med IMF, Världsbanken, EBRD, Asiatiska utvecklingsbanken, och OECD skall undersökas och Partnerskaps- och samarbetsavtal med Tadzjikistan skall eventuellt övervägas. EU skall också fortsättningsvis uppmärksamma de grundläggande frågorna om demokrati, pressfrihet och respekten för de mänskliga rättigheterna i regionens länder.

40.5.7 Utvecklingsamarbete och biståndsinsatser i regionen

Tacisprogrammet är EU:s främsta instrument för biståndsinsatser i regionen. Programmet omfattar alla länder inom Oberoende staters samvälde (OSS) samt Mongoliet. Det övergripande syftet med programmet är att stödja övergången till en marknadsekonomi med speciell tonvikt på att

stödja demokrati och utveckling av ett rättssamhälle. Insatser sker inom ett antal samarbetsområden: institutionell, rättslig och administrativ reform, privata sektorn, sociala frågor, miljö, infrastruktur och landsbygdsutveckling. Tacisprogrammet är också ett viktigt instrument inom ramen för den nordliga dimensionen och för genomförandet av de gemensamma strategierna för Ryssland och Ukraina. Vad gäller Vitryssland arbetar Tacis där genom ett speciellt program för att stärka det civila samhället. Vissa projekt inom de regionala programmen omfattar även Vitryssland.

Under år 2000 antogs nya arbetsprogram som anger riktlinjerna för samarbetet under perioden 2000–2003 för samtliga samarbetsländer, med undantag av Turkmenistan. Ett flertal av dessa arbetsprogram har under 2001 genomgått en översyn. Därutöver har åtgärdsprogram antagits för 2001, som innehåller beskrivningar av insatser som skall genomföras under årets budget. Tacisbudgeten för 2001 uppgick till ca 465 miljoner euro. Drygt 50 miljoner euro avsattes för det särskilda kärnsäkerhetsprogrammet där huvuddelen av insatserna sker i nordvästra Ryssland och Ukraina. Utöver de nationella programmen och kärnsäkerhetsprogrammet finns regionala program, som bland annat berör gränsöverskridande samarbete, miljö och transport.

Vid sidan av Tacisprogrammet görs biståndsinsatser i regionen genom programmet för livsmedelssäkerhet och det makroekonomiska stödet. Dessa insatser avser huvudsakligen länderna i södra Kaukasus och Centralasien.

40.6 Västra Balkan

Under 2001 har en större internationell samsyn som rör västra Balkan kunnat konstateras, inte minst när det gäller krishantering. Den kris som har dominerat året har rört före detta jugoslaviska republiken Makedonien (FYROM), där EU under våren spelade en avgörande roll. Situationen i södra Serbien (Presevo) och Bosnien-Hercegovina har också krävt EU:s uppmärksamhet, liksom frågan om de federala relationerna mellan Serbien och Montenegro. EU har under de senaste åren utvecklat en rad olika instrument för sin politik gentemot länderna på västra Balkan. Mest betydelsefull är den så kallade Stabiliserings- och associeringsprocessen (SA) som i slutändan skall leda fram till individuella Stabiliserings- och associeringsavtal (SA-avtal). SA-avtal har undertecknats med både FYROM och Kroatien, och vägen har beretts för att inleda förhandlingar med Albanien under 2002, när förutsättningarna föreligger. Denna process kompletteras med ett nytt biståndsprogram för hela västra Balkan, CARDS, samt de förmånliga handelsliberaliseringar som infördes under hösten 2000. Dessutom spelar EU en ledande roll inom Stabilitetspakten för sydöstra Europa. EU-gemensamma förslag till riktlinjer för Stabilitetspakten, både vad gäller prioriteringar och arbetsätt, har antagits under året. I slutet av juni hölls en givarkonferens för Federala republiken Jugoslavien (FRJ) i Bryssel.

I Bosnien-Hercegovina (BiH) har EU ett inflytande som går utöver de politiska instrumenten som utvecklats för regionen generellt. Genom den Höge representanten (HR), Wolfgang Petritsch, och hans kontor (Office of the High Representative, OHR) har unionen stora möjligheter att påverka den politiska och ekonomiska agendan i landet. BiH av idag liknar i många stycken ett protektorat, där HR kan dekretera lagar och avsätta politiker och tjänstemän som motarbetar genomförandet av Daytonavtalet.

Vägen till SA-avtal för BiH går genom den "road map" som togs fram av EU i april 2000. Denna innehåller 18 punkter med krav på politiska och ekonomiska reformer samt reformer inom ramen för mänskliga rättigheter och demokrati. Dessa krav måste vara uppfyllda innan en lämplighetsstudie inför inledandet av förhandlingar om SA-avtal kan påbörjas. I dagsläget kan BiH sägas uppfylla 7,5 av dessa 18 punkter. Således har BiH en lång väg att gå innan en lämplighetsstudie kan påbörjas och än längre innan det konkreta arbetet med SA-avtalet kan inledas.

Under 2001 har vissa positiva trender synts i landet. Det så viktiga återvändandet av flyktingar till områden där de är i minoritet har i det närmaste fördubblats, om än från en låg nivå. Mycket arbete återstår kring detta, men trenden är nu positiv. BiH är nu även aktuellt för medlemskap i Europarådet (ER). Detta efter antagandet av vallagen och HR Petritschs positiva uttalanden, samt positiva rapporter från såväl ER:s politiske rapportör som rapportören om mänskliga rättigheter.

BiH undertecknade, liksom övriga länderna på västra Balkan, i mars den så kallade Sarajevodeklarationen, i vilken länderna i regionen förbinder sig att sluta regionala samarbetsavtal på migrations- och asylområdet.

Viktigt för BiH var också att den första icke-nationalistiska regeringen på statsnivå bildades under 2001 under premiärminister Lagumdžija.

40.6.2 Kroatien

Kroatien fortsatte under året den väg mot europeisk integration som inleddes med före detta president Tudjmans bortgång 1999. Sammanhållningen i regeringskoalitionen har emellertid prövats, inte minst beroende på den förhållandevis svåra ekonomiska situationen i landet samt på grund av vissa ideologiskt särskiljande frågor mellan koalitionen partier. I maj lämnade ett av de sex partierna (IDS) regeringen mot bakgrund av skillnader i uppfattningen om graden av regionalt självstyre. Samarbetet med den internationella krigsförbrytartribunalen (ICTY) gav i juli upphov till en regeringskris med påföljande förtroendeomröstning i Europaparlamentet som partikoalitionen dock genomlevde och gick stärkt ur. En svårighet för regeringen är att det gamla Tudjmanpartiet HDZ ännu har starkt fäste i den lokala förvaltningen, i synnerhet i krigsdrabbade områden, vilket gjort politiska förändringar svåra att genomföra på landsbygden. Detta understryker de stora skillnader politiskt och ekonomiskt som råder mellan de krigs-

drabbade områdena i Kroatien och de delar av landet som förskonades från direkta verkningar av kriget.

Den politiska integrationen av Kroatien i internationella sammanhang har gått fort. Det största beviset på framstegen är att Kroatien ingått ett SA-avtal med EU. Avtalet förhandlades fram under det svenska ordförandeskapet och undertecknades av Kroatien och EU:s medlemsländer den 29 oktober. Ett interrimsavtal har även undertecknats vilket träder i kraft den 1 januari 2002. Fokus kommer nu att riktas mot att stödja Kroatiens genomförande av SA-avtalet. Det kroatiska parlamentet (Sabor) ratificerade SA-avtalet och interrimsavtalet samt röstade igenom en särskild lag för dess genomförande den 5 december.

Kroatien har undertecknat Sarajevodeklarationen och därmed förbundit sig att sluta samarbetsavtal på migrations- och asylområdet med länderna i regionen.

Den av Västeuropeiska unionen (VEU) ledda internationella minröjningsmissionen i Kroatien avslutades i november, efter att på kroatisk begäran ha förlängts ännu en gång. Insatsen, som Sverige haft ledningsansvar för, har under året bland annat syftat till att förstärka och skapa förutsättningar för den kroatiska organisationen CROMAC (Croatian Mine Action Centre), som nu kommer att driva minröjningsarbetet vidare.

40.6.3 Förbundsrepubliken Jugoslavien (exkl. Kosovo)

Förbundsrepubliken Jugoslavien genomgick stora förändringar i oktober 2000, då president Slobodan Milosevic tvingades lämna presidentposten efter nederlag i president- och parlamentsvalen. Till president valdes Vojislav Kostunica, ledare för Serbiens demokratiska förbund, det största partiet inom den koalition av 18 oppositionspartier som går under benämningen DOS. President Kostunica besökte Stockholm och EU:s svenska ordförandeskap i januari. Slobodan Milosevic, som åtalades för krigsförbrytelser redan 1999, greps i slutet av mars 2001 och fördes i slutet av juni till den internationella tribunalen i Haag.

Sedan maktskiftet har Förbundsrepubliken Jugoslavien genomgått betydande förändringar, både internt och i förhållande till andra länder och internationella strukturer. Landet genomgår en demokratiseringsprocess och den nya ledningen arbetar för omfattande politiska och ekonomiska reformer. EU och det internationella samfundet agerade under året för att påverka regimen till ökat samarbete med internationella krigsförbrytartribunalen i Haag och även vad gällde att finna en lösning för de kosovoalbanska politiska fångar som befann sig i serbiska fängelser. Situationen vad gäller mänskliga rättigheter har väsentligt förbättrats under 2001. Förhållandena återspeglas i landets relationer internationellt, där Jugoslavien återupptagits i ett stort antal internationella organisationer, bl.a. FN, OSSE och Världsbanken, och sanktioner riktade mot landet har hävts.

Jugoslavien har en uttalad målsättning att närma sig EU genom den s.k. Stabiliserings- och Associeringsprocessen och befinner sig i ett tidigt förstadium till detta samarbete genom deltagande i möten i juli och

november med kommissionen i en s.k. Consultative Task Force. En stor internationell givarkonferens för FRJ, under ledning av kommissionen och Världsbanken, hölls i slutet av juni.

Våren 2001 präglades av internationella ansträngningar för att förhindra en väpnad konflikt i Presevo-dalen i södra Serbien. I nära samarbete möjliggjorde EU och Nato dialog mellan serber och albaner. Snabba biståndsinsatser kunde sättas in och ett trettiotal EU-monitorer med förtroendeskapande uppdrag placerades i området. Situationen i södra Serbien är dock fortsatt spänd och närheten till Makedonien och Kosovo gör det fortsatt utsatt för impulser från dessa håll.

Frågan om federationens status och delrepubliken Montenegros självständighetssträvanden präglade under året starkt landets inrikespolitiska situation. EU arbetade aktivt för att förmå parterna att nå överenskommelse om en reviderad och demokratiserad federation men samtal mellan representanter på federal, serbisk och montenegrinsk nivå under hösten ledde inte till några konkreta lösningar. EU:s höge representant Javier Solana arbetar på EU:s utrikesministrars uppdrag med att få parterna att återuppta dialogen. I Montenegro diskuteras även om frågan borde avgöras i en folkomröstning någon gång under våren 2002.

40.6.4 Kosovo

Kosovo ådrog sig fortsatt stor uppmärksamhet från EU:s sida under året. Säkerhetsrådet bedöms som relativt stabilt trots etniska spänningar och omfattande organiserad brottslighet. EU fördömde alla våldshandlingar och intolerans och uppmanade alla parter, i synnerhet de kosovoalbanska ledarna, att respektera säkerhetsrådets resolution 1244 i syfte att skapa förutsättningar för ett multietniskt och demokratiskt Kosovo. EU fördömde särskilt våldsutvecklingen mellan serber och albaner i norra Kosovo och i den delade staden Mitrovica.

Det svenska ordförandeskapet bidrog till att dialogen mellan EU och FN:s mission i Kosovo (UNMIK) intensifierades markant. EU lade fast sina prioriteringar och enades om sin roll i Kosovo. Det svenska ordförandeskapet medverkade även till att samtliga medlemsstater godkände "UNMIK Travel Document", ett resedokument som ger innehavaren rätt till att resa utanför Kosovo. UNMIK etablerade, på uppmaning av EU, en ny pelare för rättssektorn inom Kosovo. Under våren ersattes Bernard Kouchner av Hans Haækkerup som FN:s specielle representant i Kosovo. Den internationella närvaron består, förutom av UNMIK, även av den Nato-ledda fredsstyrkan KFOR med ca 41 400 man. Trots detta kan det internationella samfundet idag inte garantera ett fullgott skydd för minoriteters rörelsefrihet samt för flyktingåtervändande.

Parlamentsvalet den 17 november genomfördes under lugna former och har lovordats av internationella observatörer. Kosovoserberna deltog i oväntat hög utsträckning men det totala röstdeltagandet var lägre än vid lokalvalen hösten 2000. Valet innebär att UNMIK lämnar över ca 80 procent av det administrativa ansvaret för Kosovo till det s.k. temporära självstyret PISG (Provisional Self-Government). Den lagstiftande församlingen skall sedan utse en regering och en president. Inget parti fick

egen majoritet och det kosovoserbiska partiet blev det tredje största partiet. Ibrahim Rugova, ledaren för LDK, parlamentets största parti, uppmanade direkt efter valet det internationella samfundet att snarast erkänna ett självständigt Kosovo. EU har dock både före och efter valet gett tydliga budskap om att FN:s säkerhetsråds resolution 1244 fortfarande gäller och att självständighet inte är aktuellt.

40.6.5 Före detta jugoslaviska republiken Makedonien (FYROM)

I slutet av februari eskalerade de underliggande etniska spänningarna i landet och våld blossade upp i albanskt dominerade byar i norra Makedonien på gränsen till Kosovo. Våldet spred sig snabbt till Makedoniens näst största stad, Tetovo och vidare till stora områden i landets norra delar. Rebellerna förklarade by efter by "befriade" och det stod klart att en väpnad konflikt var nära förestående och att inbördeskrig inte kunde uteslutas. Rebellerna hävdade att de kämpade för albanernas lika rättigheter. Den makedonskt dominerade regeringen i Skopje menade att attacken härrörde från Kosovo och uppmanade de Nato-ledda styrkorna i Kosovo, KFOR, att stänga gränsen mellan Kosovo och Makedonien.

Mitt under pågående konflikt i april 2001 kunde ett SA-avtal undertecknas mellan EU och Makedonien. Än så länge har bara de handelsrelaterade delarna av avtalet trätt i kraft eftersom de andra delarna kräver ratificering av Makedoniens och samtliga EU-staters parlament. Det innebär icke desto mindre att Makedonien är det land på Balkan som tillsammans med Kroatien har nått längst i sitt närmande till EU.

EU intog tidigt en mycket aktiv hållning för att stävja konflikten. Efter ett intensivt politiskt arbete under ledning av EU undertecknades den 13 augusti ett fredsavtal som förhandlats fram i staden Ohrid. Avtalet innebär löften från makedonsk sida om omfattande ändringar i konstitutionen i syfte att förbättra albanernas status. Bland annat skall lagar stiftas som rör ökat lokalt självbestämmande samt en rad förtroendeskapande åtgärder genomföras. Det föreskrivs vidare i avtalet att val skall hållas den 27 januari 2002. (Valet är för närvarande planerat att hållas den 27 april, men troligare är att det skjuts upp till hösten.)

Det politiska avtalet föregicks av vapenvila och löfte om amnesti för dem som deltagit i upproret mot att samtliga albanska rebeller lade ner sina vapen. I september lät sig albanerna planenligt avväpnas av Nato-styrkor. Den politiska processen har emellertid gått betydligt trögare. Parlamentsarbetet har präglats av stora svårigheter mellan de makedonska och albanska partierna. Särskilt frågan om amnesti och utformningen av preamblen i konstitutionen har vållat problem. Arbetet i parlamentet blockerades dessutom under hösten av fyndet av en massgrav utanför Tetovo som man misstänkte kunde vara gravplats för tolv makedoner som försvunnit under sommaren. För att avföra denna fråga från dagordningen föreslogs på svenskt initiativ att en oberoende kommission för att efterforska försvunna personer skulle bildas under EU:s ledning. Ambassadör Lars Norberg har utsetts att leda kommissionens arbete.

Händelseutvecklingen blev trots detta mycket dramatisk under några dagar i november då tungt beväpnade inrikestrupper mot det internationella samfundets rekommendationer gick in det albanskkontrollerade området runt Tetovo, för att säkra den eventuella massgraven. I samband med detta greps ett antal beväpnade albaner, ett trettiotal makedoner kidnappades och tre poliser dödades. Makedonien stod inför ett inbördeskrig. Situationen kunde räddas tack vare ett resolut ingripande av EU med hjälp av Bulgarien, Grekland och Ryssland. EU:s specielle representant, ambassadör LeRoy har också gjort stora ansträngningar för att få den politiska processen tillbaka på rätt spår.

Efter segslitna förhandlingar kunde den nya konstitutionen med stor majoritet röstas igenom den 16 november. Parlamentet förklarade att grundlagsändringarna trädde i kraft omedelbart. Innebörden är att albanska blir landets andra officiella språk och den albanska gruppen jämställs med den slaviska majoriteten.

Den planerade givarkonferensen på EU-initiativ, som skulle ägt rum i december har måst uppskjutas eftersom ett av rekvisiten, lag om lokalt självstyre, inte har uppfyllts. Trots flera andra utestående problematiska frågor som amnesti och polisåtervändande, håller Makedonien långsamt på att återgå till ett slags normalt samhällsliv.

40.6.6 Albanien

Albanien genomförde under sommaren parlamentsval i fyra omgångar. Valen innebar en klar seger för Socialistpartiet (SP), som innehaft makten sedan 1997. Den SP-ledda regeringen har fört en politik som bringat viss ordning, genererat tillväxt och ett försiktigt närmande till EU. Detta i kombination med dess ansvarsfulla agerande vad gäller etniska albaner i Kosovo, Presevodalen och Makedonien ledde antagligen till seger. Under årets sista månad har en regeringskris seglat upp orsakad av inre stridigheter inom SP, vilket resulterat i att fyra ministrar avgått.

Albanien är ett av Europas fattigaste och mest underutvecklade länder. Det största problemet är den svaga, ofta korrupta och ineffektiva statsapparaten. Organiserad brottsligheten är ett stort problem. Trots svårigheterna har ändå vissa framsteg skett. Politiska kontakter mellan EU och Albanien har utvecklats och flera ministertrojkabesök har ägt rum under året. Albanien har under 2001 inlett ett förberedande arbete för att ingå ett SA-avtal med EU. Under våren träffades en High Level Steering Group bestående av företrädare för kommissionen och Albanien regering. Genom toppmötet i Göteborg övergick denna arbetsgrupp till en Consultative Task Force. I enlighet med den tidtabell som lades upp i Göteborg lade kommissionen i december fram ett förhandlingsmandat för ett SA-avtal med Albanien, som rådet efter interna förhandlingar skall anta. EU har även initierat en dialog med Albanien om genomförandet av handlingsplanen för asyl- och migrationsfrågor. I mars genomfördes under det svenska ordförandeskapets ledning konferensen "Friends of Albania", för femte året i rad. Albanien har liksom övriga länder i regionen undertecknat Sarajevodeklarationen.

40.6.7 Biståndsinsatser i regionen

Skr. 2001/02:160

EU:s biståndsinsatser på västra Balkan sker nu genom programmet CARDS. Detta efter rådets beslut i december 2000 att slå ihop de två tidigare programmen Phare och Obnova. Den nu antagna förordningen gäller fram till år 2006 för insatser i Albanien, Bosnien-Hercegovina, FRJ, Kroatien och Makedonien.

CARDS skall uttryckligen inriktas mot att understödja institutionella och ekonomiska reformer inom SA-processen. Förvaltningsstöd och anpassning av regelverk till unionens standard står därmed i centrum. Liksom tidigare kommer dock de finansiellt mest omfattande insatserna göras för att återuppbygga förstörd infrastruktur och underlätta flykting-återvändande.

Medlemsstaternas inflytande över kommissionens bistånd sker via den genomförandekommitté, CARDS-kommittén, som etablerats. Kommittén är en s.k. förvaltningskommitté och granskar och godkänner huvudsakligen den övergripande planeringen av insatserna.

CARDS-förordningen innehåller ett indikativt belopp på 4,65 miljarder euro för gemenskapens stöd till västra Balkan under perioden 2001–2006. Detta indikativa belopp är dock bara vägledande på längre sikt.

40.6.8 Regionalt samarbete

Att uppmuntra regionalt samarbete i västra Balkanregionen är i sig själv en av EU:s prioriterade målsättningar. Detta återspeglas också i SA-processen, där de enskilda avtalen innehåller krav på samarbete med andra avtalsslutande länder. En hel del av de problemområden som regionen har att hantera är också antingen regionala till sin natur, eller kan med fördel lösas regionalt. Ett av dessa områden, som EU har ägnat särskild uppmärksamhet under 2001, är asyl- och migrationsregleringen, där regionalt samarbete har uppmuntrats både direkt genom EU och genom samarbetet inom Stabilitetspakten för sydöstra Europa. Inom Stabilitetspaktens ram har också åtaganden inom frihandel och flykting-återvändande undertecknats av länderna i regionen, utöver de många andra verksamheter som bedrivs med stöd av Stabilitetspakten.

40.7 Medelhavsländerna – Mashrek/Maghreb

Partnerskapet Europa–Medelhavet (den s.k. Barcelonaprocessen) upprättades vid ett möte i Barcelona 1995 med utrikesministrarna från EU:s 15 medlemsstater och 12 medelhavspartners: Marocko, Algeriet, Tunisien, Egypten, Israel, Jordanien, Syrien, Libanon, Turkiet, Cypern och Malta samt den palestinska myndigheten.

Den s.k. Barcelonadeklarationen är grunden för partnerskapet och består av tre kapitel. Det första syftar till att skapa ett gemensamt område för fred och stabilitet och omfattar bland annat politisk dialog och säkerhetspolitik. Den politiska dialogen skall bland annat främja utvecklingen av demokratiska institutioner och respekten för mänskliga rättigheter. Det andra kapitlet gäller ekonomiskt och finansiellt samarbete

och stöd till partnerländerna och syftar bland annat till att upprätta ett frihandelsområde i regionen till år 2010. Det tredje kapitlet omfattar kulturellt, socialt och "mänskligt" utbyte samt en dialog mellan kulturer och civilisationer. Barcelonaprocessen är inte avsedd att ersätta andra åtgärder för fred, stabilitet och utveckling i området. Den är t. ex. inte en del av fredsprocessen i Mellanöstern utan en parallell process som förhoppningsvis kan bidra till att göra fredsprocessen framgångsrik. Därtill är tanken att Barcelonaprocessen genom att skapa förtroende och samarbete även skall lösa och förhindra konflikter på andra områden inom regionen.

Barcelonaprocessen under det svenska ordförandeskapet

Under det svenska ordförandeskapet lades tonvikten särskilt på juridiska frågor, mänskliga rättigheter samt dialogen mellan kulturer och civilisationer. Konferenser om de enskilda medborgarnas möjligheter att utnyttja rättssystemen och andra juridiska frågor hölls i Uppsala den 26–28 april och i Montpellier i Frankrike den 5–6 juni. Inom Barcelonaprocessens ordinarie mötesverksamhet inledde det svenska ordförandeskapet en dialog om mänskliga rättigheter med partnerländerna. I processens styrkommitté Euromedkommittén, där alla 27 länderna är representerade, införde det svenska ordförandeskapet dialogen mellan kulturer och civilisationer som en ny och permanent dagordningspunkt.

Det viktigaste evenemanget inom Barcelonaprocessen under det svenska ordförandeskapet var det första handelsministermötet någonsin inom processen, som hölls i Bryssel den 29 maj under ledning av handelsminister Leif Pagrotsky. Mötet blev en stor framgång och uppskattades av partnerländerna runt Medelhavet. Som exempel kan nämnas att Egypten kallade mötet "en ny öppning för Barcelona-processen".

Utrikesministermötet i Bryssel den 5-6 november

Det belgiska ordförandeskapet arrangerade i Bryssel den 5–6 november ett utrikesministermöte med tonvikten på Barcelonadeklarationens tredje kapitel, dvs. sociala, kulturella och "mänskliga" frågor. Efter terroråden den 11 september lades också kampen mot terrorismen till dagordningen. Den vikt, som partnerländerna lägger vid Barcelona-processen, underströks av att såväl den palestinske ledaren Yassir Arafat som Israels utrikesminister Shimon Peres, de arabiska utrikesministrarna samt Arabförbundets generalsekreterare Amr Moussa deltog i mötet. Likaså deltog utrikesministrarna från Cypern, Malta och Turkiet.

Vid utrikesministermötet presenterade Sverige ett svensk-spanskt förslag om att inom Barcelonaprocessen upprätta en handlingsplan för dialogen mellan kulturer och civilisationer med särskild tonvikt på ungdom, utbildning och media. Initiativet togs emot entusiastiskt av partnerländerna.

Inför Barcelonaprocessens utrikesministermöten brukar hållas möten med Civil Forum för NGO:s och det övriga civila samhällets representanter. Ett sådant Civil Forum hölls i Bryssel den 19–20 oktober. Skr. 2001/02:160

Ekonomi, handel och miljö

Förutom handelsministermötet den 29 maj, som nämnts ovan, arrangerades den 20–21 juni ett plenarmöte med arbetsgruppen för industriellt samarbete. Ett möte om kvinnors roll i ekonomisk utveckling hölls den 13–14 juli. Ett expertmöte om den ekonomiska utvecklingen i partnerländerna arrangerades den 26–27 september. Euromedkommittén höll den 19 oktober ett extra möte, som helt ägnades åt ekonomiska frågor. På miljöområdet hölls det tredje årliga expertmötet om Barcelonaprocessens handlingsplan (Short and Medium Action Plan, SMAP) den 25–26 juni. Samtliga dessa möten hölls i Bryssel.

Migrationsfrågor

Migrationsfrågor har under senare år fått särskild uppmärksamhet inom Barcelonaprocessen. Det svenska ordförandeskapet anordnade den 13 juni två expertmöten om migrationsstatistik medan det belgiska ordförandeskapet arrangerade den 22 oktober ett migrationsmöte på högre tjänstemannanivå. Samtliga möten hölls i Bryssel. Migrationsfrågorna är – och kommer att vara – problematiska att hantera inom Barcelona-processen. Partnerländerna vill bland annat ha viseringslättnader och friare rörlighet, samtidigt som EU f.n. inte har möjlighet att erbjuda dem någonting konkret. EU anser inte heller att Barcelona-processen är ett förhandlingsforum för migrationsfrågorna, utan snarare ett debattforum, och att eventuella förhandlingar om migrationsfrågor i första hand bör ske bilateralt med de olika partnerländerna.

Övriga möten

Barcelonaprocessens parlamentariska forum (Euro-Mediterranean Parliamentary Forum) möttes den 8–9 februari och den 8 november i Bryssel.

De utbildningsseminarier för yngre diplomater från både EU:s medlemsstater och partnerländerna, som hålls två gånger om året på Malta ägde rum den 11–14 maj och den 16–19 november.

Det åttonde mötet med Barcelonaprocessens kommitté för teknologisk utveckling och innovation hölls i Stockholm den 14–16 juni.

Som en uppföljning av mötena i Uppsala och Montpellier under det svenska ordförandeskapet om rättsliga frågor hölls den 1–3 oktober ett möte i Istanbul om utbildning av domare och andra jurister.

Europeiska investeringsbanken arrangerade den 25–26 oktober ett möte i Sorrento om ekonomiskt samarbete i Medelhavsregionen.

Frihandel och ekonomiskt stöd är två viktiga komponenter i EU:s politik för Medelhavsområdet. EU:s associeringsavtal med partnerländerna är de grundläggande byggstenarna för det frihandelsområdet runt Medelhavet, som planeras till år 2010. Frihandelsområdet kan inte upprättas förrän avtal med samtliga partnerländer har trätt i kraft.

Hittills har avtalen med Israel, Marocko, Tunisien och Palestinska myndigheten trätt i kraft. Vad gäller avtalet med Jordanien är det endast Belgien, som ännu inte har ratificerat avtalet. Avtalet med Egypten undertecknades den 25 juni. Avtalen med Algeriet och Libanon slutförhandlades i december, medan förhandlingar fortfarande pågår med Syrien. Cypern, Malta och Turkiet är kandidatländer och har tidigare associeringsavtal.

EU:s Medelhavs bistånd

EU:s bistånd till partnerländerna under perioden 2000–2006 uppgår till 5,35 miljarder euro. Av detta belopp kom Sverige under år 2000, genom sin medlemsavgift till EU, att bidra med ca 104 miljoner kronor. Biståndet skall gå till ekonomisk omvandling, till stärkande av den socioekonomiska jämvikten och stöd för utveckling av det civila samhället samt till regionalt samarbete. Biståndet utgår efter nationella och regionala strategier vilka baseras på partnerländernas prioriteringar och i enlighet med målen och syftena i Barcelonadeklarationen och den särskilda förordningen för Medelhavs biståndet (MEDA-förordningen). En kommitté där medlemsstaterna är representerade fattar beslut om strategidokument, vägledande nationella och regionala program samt finansieringsplaner för projekt.

Förutom MEDA-biståndet har Europeiska investeringsbanken för perioden 2000–2007 anslagit 6,4 miljarder euro för biståndslån. Ytterligare en miljard euro har avsatts som reserv. Totalt beräknas biståndet från EU under sjuårsperioden uppgå till 12,75 miljarder euro.

40.8 Mellanöstern

Den politiska situationen i Mellanöstern har under året blivit mer instabil. Det är framförallt konflikten mellan israeler och palestinier som har bidragit till denna ökade osäkerhet. Vid årets början fanns ett visst hopp om att fredsprocessen skulle få en ny chans genom de förhandlingar som fördes i Taba, men istället har konflikten fördjupats och den palestinska intifadan förvandlats till något som närmast kan betecknas som ett lågintensivt krig under vilket omkring 1000 israeler och palestinier har fått sätta livet till. Under året har EU genom den höge representanten, Javier Solana, och den särskilde representanten för fredsprocessen i Mellanöstern, Miguel Angel Moratinos, varit mycket aktiva för att försöka få israeler och palestinier att avbryta våldet och återgå till förhandlingsbordet. EU har därmed haft en närmast permanent närvaro i regionen, och regelbundna samtal har förts på högsta nivå såväl i Bryssel

som i regionen. EU har därmed markerat sin närvaro i regionen på ett mer uppmärksammat sätt.

EU har arbetat tillsammans med USA och med FN. Det under oktober 2000 inledda arbetet under den amerikanska senatoren George Mitchell avslutades med en rapport som publicerades i april 2001. Rapporten mottogs positivt av båda parter men har i realiteten inte blivit det instrument som det var avsett att vara på grund av en tolkningstvist parterna emellan. EU och det internationella samfundet har dock fortsatt att poängtera för parterna att genomförande av rapportens förslag är en väg ut ur konflikten. Rapporten följdes under våren upp av en mindre rapport med fokus på hur våldet skulle hanteras, den s.k. Tenet planen.

EU är den största givaren av bistånd till Västbanken/Gaza. Den kanske viktigaste frågan under året för det internationella givarsamfundet har varit att rädda sin naturliga motpart, den palestinska myndigheten som stundom stått på gränsen till en ekonomisk och politisk kollaps. EU var i början av 2001 den enda givare, Norge undantaget, som gav den palestinska myndigheten direkt budgetstöd. Därför tog EU under det svenska ordförandeskapet initiativ till att vid en informell givarkonferens i Stockholm i april mobilisera andra internationella givare för att ge budgetstöd till den palestinska myndigheten. Med tillskott av stora bidrag från arabiska givare har den palestinska myndigheten kunnat hålla sig flytande under året. Erfarenheter av EU:s budgetstöd visar på att positiva resultat som budgetkonsolidering och ökad öppenhet uppnåtts inom finansförvaltningen, vilket pekar på att en period med extrema svårigheter kan leda till annars svår genomförbara reformer.

Arbetet har fortgått vad gäller EU:s program för att bistå den palestinska myndigheten i dess strävan att motverka terroristhandlingar. Förutom tekniskt inriktade insatser syftar programmet till att främja den palestinska polisens kunskaper och respekt för mänskliga rättigheter. En svensk polisexpert står till EU:s förfogande med uppgift att utbilda och bistå den palestinska polisen i olika frågor.

Frågan om tullbehandling av varor från israeliska bosättningar restes i samband med ett möte EU-Israel (Associationsråd) om tillämpningen av det gällande associationsavtalet. Frågan har inte kunnat lösas.

EU medverkade aktivt till att ett möte med den fjärde Genèvekonventionens parter kunde hållas den 5 december i Genève. Mötet bekräftade konventionens tillämplighet på de ockuperade palestinska områdena.

Inga förhandlingar mellan Israel och Syrien respektive Israel och Libanon ägde rum under året.

40.8.1 Gulfstaterna

Det elfte utrikesministermötet inom ramen för samarbetet mellan EU och Gulfstaternas samarbetsråd (Gulf Cooperation Council, GCC) hölls i Manama, Bahrain den 21–23 april 2001 under ledning av vice statsminister Lena Hjelm-Wallén på EU:s sida. Under mötet diskuterades mänskliga rättigheter, fredsprocessen i Mellanöstern och Afghanistan samt andra frågor av gemensamt intresse för EU och GCC. EU:s

medlemsstater uppmärksammade vikten av att GCC-länderna skapar en intern tullunion för att ett frihandelsavtal mellan EG och GCC skall kunna realiserats. GCC-länderna återupprepade också sin målsättning att genomföra en gemensam tullunion till 2005.

40.8.2 Iran

Den politiska dialog som återupprättades mellan EU och Iran 1998 har fortsatt under 2001. Dialogen täcker frågor av gemensamt intresse för EU och Iran, såsom ekonomiskt och kulturellt samarbete samt mänskliga rättigheter. Under 2001 har EU uttryckt sin oro för den bristande respekten för de mänskliga rättigheterna och inskränkningar i yttrandefriheten i Iran. Detta har skett genom kritiska uttalanden och genom att lägga fram och driva igenom resolutionen i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna om situationen för de mänskliga rättigheterna i Iran, i generalförsamlingens tredje utskott. Det politiska dialogmötet under det svenska ordförandeskapet hölls i Stockholm den 13 februari och leddes av kabinettssekreteraren Dahlgren på EU:s sida och statssekreterare Ahani på Irans sida. Ytterligare ett dialogmöte hölls i Teheran i september. Under mötet i allmänna rådet den 9 april 2001 välkomnade rådet den kommunikation om EU:s förbindelser med Iran som kommissionen presenterat och inbjöd ånyo kommissionen att så fort som möjligt presentera ett mandat för ett handels- och samarbetsavtal med Iran.

40.9 Afrika

Efter undertecknandet, 2000, av det nya partnerskapsavtalet mellan EU och AKS-länderna (Cotonouavtalet), har under 2001 den politiska dimensionen av detta avtal kommit alltmer i fokus och bidragit till att ytterligare stärka EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik i förhållande till Afrika. Den politiska dialog som förutses i avtalets artikel 8 har i flera fall formaliserats med afrikanska länder. Så kallade konsultationer enligt artikel 96 har avslutats med Elfenbenskusten och inletts med Liberia och Zimbabwe.

Ett utrikesministermöte mellan EU och Afrika hölls i oktober 2001, inom ramen för uppföljningen av det toppmöte som ägde rum i Kairo 2000. Vid mötet gjordes en utvärdering av samarbetet inom de åtta prioriterade ämnesområdena konfliktförebyggande, regional integration och integrering av Afrika i världsekonomin, mänskliga rättigheter och demokrati, miljö, hiv/aids, livsmedelssäkerhet, skuldfrågan samt återbildande av stulna kulturföremål. Vid mötet antogs även en gemensam deklARATION om terrorism. Beslut fattades om ytterligare ett ministermöte under 2002 i Burkina Faso.

Ett ministermöte inom ramen för EU-SADC dialogen ägde rum i Botswana i november 2000. Vid mötet deltog bland annat utrikesminister Anna Lindh. Under året har dialogen mellan EU och SADC fortsatt och utvecklats och bland annat berört kriserna i Demokratiska Republiken

Kongo (DRK), Zimbabwe och Angola. Övriga frågor som behandlats är bland annat den pågående omstruktureringen av SADC, Cotonou-avtalets olika aspekter, konfliktförebyggande, hiv/aids, lätta vapen och fattigdomsbekämpning. Under det svenska ordförandeskapet inledde EU och SADC en diskussion kring metoder för att ytterligare stärka och effektivisera dialogen.

Dialogen med Economic Community of West African States (ECOWAS) fortsatte under året. Ett andra ministermöte, i trojkaformat, ägde rum i oktober. Dialogen omfattar frågor om regional konflikthantering, kampen mot spridning av lätta vapen och samarbete till förmån för regional ekonomisk integration i Västafrika.

I enlighet med EU:s gemensamma ståndpunkt om mänskliga rättigheter, demokratiska principer, rättstatsprincipen och sunt styrelseskick i Afrika har EU under 2001 arbetat fram två översynsrapporter som redogör för de viktigaste insatserna inom detta område.

Ett antal demokratiska val har genomförts med finansiellt stöd från EU. EU har i vissa fall också bidragit med observatörer.

Under det svenska ordförandeskapet utarbetades och antogs en ny gemensam ståndpunkt som rör förebyggande, hantering och lösning av konflikter i Afrika. Denna innehåller bland annat fördjupat samarbete med regionala organisationer, ökad europeisk samverkan för att stärka afrikansk kapacitet för fredsbevarande och en årlig översyn av potentiella konflikter.

40.9.1 Östafrika, Afrikas horn

EU fortsatte att stödja genomförandet av fredsavtalet mellan Etiopien och Eritrea. EU-ordförandeskapets särskilde representant hade en nära dialog med parterna och med FN och Afrikanska Enhetsorganisationen (OAU). Flera av EU:s medlemsstater, inklusive Sverige, bidrog till FN:s fredsbevarande mission. EU gjorde uttalanden och uppvaktningar för att främja en bestående fred och framtida normalisering mellan länderna. I Etiopien har EU uttryckt oro över kravaller, övervåld, arresteringar och begränsningar av pressfriheten. I Eritrea har EU uttryckt oro över den försämrade situationen vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter och uppmanat till nära dialog.

EU gjorde uttalanden med anledning av inbördeskriget och bristen på framsteg i fredsprocessen i Sudan. En trojkadelegation besökte Khartoum i december för att avsluta andra året av EU-Sudan-dialogen. Sudans regering och EU kom överens om att fortsätta dialogen ytterligare ett år och att större vikt skall läggas vid konkreta resultat vad gäller mänskliga rättigheter, demokrati och fredsprocessen. Under året initierade EU en dialog med oppositionen. EU tog även upp frågan om brott mot de mänskliga rättigheterna i FN:s generalförsamling och i FN:s mänskliga rättighetskommission där EU presenterade resolutionsförslagen.

Läget i Tanzania beträffande frågor om mänskliga rättigheter försämrades efter valen i oktober 2000. I januari ägde våldsamma demonstrationer rum på Zanzibar då ett stort antal människor dödades. EU gjorde ett skarpt uttalande och fördömde bland annat polisens brutala våldsmå-

toder mot civila. Regeringen och oppositionen inledde en dialog och i oktober nåddes en överenskommelse.

Sverige tog under ordförandeskapet initiativ till en politisk EU-dialog med Kenya. Syftet är att försöka åstadkomma en informell men regelbunden dialog med regeringen och andra intressenter för att öka samförståndet och öka EU:s möjligheter att fungera mer effektivt i utvecklings-samarbetet med Kenya. Dialogen fokuserar inledningsvis på demokrati- och MR-frågor.

För att främja fred och nationell försoning i Somalia genomfördes under svensk ledning en trojkaresa på ambassadörsnivå. EU har välkomnat utnämmandet av interimsparlament och övergångsregering och uppmanat alla parter, inklusive grannländerna, till konstruktiv dialog om den fortsatta fredsprocessen.

40.9.2 Södra Afrika

De utestående vin- och spritavtalen med Sydafrika har färdigbehandlats vilket öppnar upp för en definitiv tillämpning av hela samarbetsavtalet och ett utvecklat samarbete mellan EU och Sydafrika.

EU för en dialog med regeringen i Zimbabwe som bland annat berör det politiska våldet, den pågående landreformen, demokrati och mänskliga rättigheter samt internationell övervakning av de kommande presidentvalet. Den politiska och ekonomiska situationen i landet har dock kontinuerligt försämrats. Mot denna bakgrund beslutade EU i oktober 2001 om att inleda artikel 96 konsultationer med den zimbabwiska regeringen.

EU:s gemensamma ståndpunkt om Angola från juni 2000 är fortfarande aktuell. Ståndpunkten uppmärksammades vid allmänna rådets möte i juni 2001.

Mot bakgrund av bland annat de våldsamma demonstrationerna i Monte Puez i november 2000 och mordet på journalisten Carlos Cardoso samma månad beslutade EU under året att inleda en politisk dialog med Moçambiques regering och företrädare för den parlamentariska oppositionen och det civila samhället. Dialogen berör bland annat åtgärder för att stärka den demokratiska kulturen och respekten för de mänskliga rättigheterna.

EU har sänt en valobservationsstyrka till Zambia för att övervaka valen som ägde rum den 27 december 2001.

40.9.3 Centralafrika

Sedan konflikten i Demokratiska Republiken Kongo (DRK) bröt ut i augusti 1998 har EU, bland annat genom sin särskilde representant, aktivt verkat för en fredlig lösning. Efter eldupphöravtalet för DRK i juli 1999 har EU i ett flertal uttalanden och uppvaktningar uppmanat parterna att leva upp till sina åtaganden och uttalat sitt fulla stöd för avtalets genomförande. Efter mordet på president Laurent Kabila i januari 2001 har utvecklingen i regionen medfört ökat hopp om en lösning på konflikten. EU har givit starkt stöd, politiskt och ekonomiskt, för den

nationella dialogen i DRK och för dess facilitatör, Botswanas före detta president Masire, liksom för trupptillbakadragande och avväpning och demobilisering av väpnade rebeller.

EU har fortsatt att stödja den process som inletts av Rwandas regering för återhämtning efter folkmordet och främjande av nationell försoning, återuppbyggnad och utveckling, skydd och främjande av mänskliga rättigheter och demokrati.

I Burundi försenades länge genomförandet av det fredsavtal, mellan samtliga politiska grupperingar, som undertecknades i Arusha i augusti 2000. I november 2001 kunde dock en bred övergångsregering ta plats i Bujumbura. Regeringen består till stor del av före detta exilpolitiker och ges skydd av en internationell styrka, som får betydande stöd av EU. Under året har två rebellgrupper fortsatt väpnade angrepp i landet. EU har agerat starkt för att få dessa att ansluta sig till fredsprocessen.

40.9.4 Västafrika

I juli 2001 utsågs kabinetssekreterare Hans Dahlgren till EU-ordförandeskapets särskilde representant till Mano River-länderna Guinea, Liberia och Sierra Leone. Uppdraget var ett direkt resultat av det svenska EU-ordförandeskapets ansträngningar att skapa en EU-politik i förhållande till den politiska och humanitära krisen i den konflikthärjade västafrikanska regionen. I den särskilde representantens mandat ingår bland annat att föra dialog med alla berörda aktörer, inklusive FN och den regionala samarbetsorganisationen ECOWAS, i syfte att skapa förutsättningar för fred, återuppbyggnad och demokratisering.

Konsultationer mellan EU och Elfenbenskusten i enlighet med artikel 96 i Cotonouavtalet genomfördes och avslutades under det svenska ordförandeskapet. Konsultationerna och de åtaganden och åtgärder den ivorianska regeringen därefter vidtagit inom demokrati och mänskliga rättigheter medförde att EU åter kunde normalisera sitt utvecklingssamarbete med landet.

Under det svenska ordförandeskapet antogs en gemensam ståndpunkt om Nigeria. Dess övergripande syfte är att bidra till att konsolidera den demokratiska utvecklingen i landet och bidra till bekämpning av fattigdomen. Ståndpunkten utgör ramen för unionens och medlemsstaternas relationer med Nigeria och kan ses som ett steg i strävanden att bättre samordna unionens politik och bistånd. En regelbunden dialog mellan EU och nigerianska myndigheter har inrättats.

I Togo har EU, bland annat genom särskilt utsedda facilitatörer, fortsatt verka för genomförande av demokratiska val, vilka skulle möjliggöra en normalisering av förbindelserna mellan EU och Togo.

40.10.1 USA

Dialogen mellan EU och USA kom under det svenska ordförandeskapets första tid att till stor del präglas av att USA fått en ny administration. En översyn av USA:s politik i en rad, för EU viktiga, frågor inleddes; t.ex. förhållandet till Ryssland, Korea, Mellanöstern och klimatfrågan. Denna inledande osäkerhet till trots, åstadkoms viktiga framsteg på flera områden.

Den särskilda rådsarbetsgruppen för transatlantiska frågor (COTRA) täcker EU:s tre pelarområden. Sakbehandlingen av de flesta frågor sker i andra rådsarbetsgrupper som sedan rapporterar till COTRA. En av COTRA:s huvuduppgifter under året var att förbereda toppmötet mellan EU och USA. Sverige, tillsammans med kommissionen och rådssekretariatet, representerade den europeiska unionen i den transatlantiska dialogen med USA.

Den transatlantiska dialogen

Det transatlantiska samarbetet bygger på den starka intressegemenskapen mellan EU:s medlemsländer och USA. Därtill utgör det transatlantiska handels- och investeringsflödet det största i världen. Sammanlagt handlar det om värden uppgående till en miljard USD som varje dag korsar Atlanten.

Dåvarande Europeiska gemenskapernas förbindelser med USA formaliserades 1990 genom antagandet av den transatlantiska deklARATIONEN, varvid en regelbunden politisk dialog inleddes mellan EG och USA på olika nivåer. Samarbetet fördes vidare genom den nya transatlantiska agendan (NTA) från 1995, vars huvudsyfte var att strukturera relationerna till de fyra huvudområdena: att främja fred, stabilitet, demokrati och utveckling; att möta globala utmaningar; att främja global och bilateral handel; samt att skapa ökat förtroende mellan folken på bägge sidor av Atlanten. En gemensam handlingsplan upprättades som förbinder EU och USA till ett stort antal åtgärder inom de övergripande samarbetsområdena. Vid toppmötet i London 1998 nåddes en överenskommelse om att intensiviera samarbetet på handelsområdet, vilket resulterade i det transatlantiska ekonomiska partnerskapet (TEP), vilket omfattar såväl bilateral som multilateral handel.

Inom ramen för det transatlantiska samarbetet har även ett antal transatlantiska folk-till-folk-dialoger upprättats. Tanken är att dialogerna löpande skall få information om åtgärder som berör dem och att de skall involveras i det policyskapande arbetet genom att lämna rekommendationer till regeringarna om hur man skall underlätta handeln mellan EU och USA. I anslutning till varje toppmöte avsätts tid för sammanträffande med representanter för någon eller några av dessa dialoger. Den transatlantiska affärsmannadialogen (Transatlantic Business Dialogue, TABD) är den mest utvecklade.

Det transatlantiska samarbetet har successivt fördjupats och breddats och antalet samarbetsområden har blivit allt fler. Idag innefattar samarbetet i princip alla viktiga frågor mellan EU och USA. Det gäller frågor relaterade till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) inom ramen för EU:s politiska dialog med tredjeland, de ekonomiska och handelspolitiska frågorna liksom också ett växande antal mellan-statliga frågor.

Fem år efter NTA:s tillkomst framkom att man såväl inom kommissionen som inom den amerikanska administrationen ansåg att strukturen i NTA-processen var tungrodd och svår att administrera. Kommissionen tog initiativ till en förenkling, men samtidigt förbättring av dialogen genom att bland annat minska antalet möten till förmån för videokonferenser samt att införa kortare dagordningar med fördjupade diskussioner på enbart ett fåtal punkter. Kommissionen föreslog vidare att strukturen vid toppmöten skulle återgå till den ordning som rådde före 1998, dvs. enbart ett plenarmöte mellan ledarna tillsammans med utrikes- och handelsministrarna.

Kommissionens tankar om en förstärkning av det transatlantiska förbindelserna genom inriktning på ett mer strategiskt och handelsinriktat samarbete presenterades i ett meddelande i mars 2001, vilket sedermera godkändes vid allmänna rådets möte i maj.

Ett av de viktigaste framstegen under det svenska ordförandeskapet var det fleråriga samarbete när det gäller rättsliga- och inrikesfrågor som lanserades i nära konsultationer med de kommande belgiska och spanska ordförandeskapen. Diskussionerna fokuserades på narkotikabekämpning, kamp mot barnpornografi på Internet samt stöd till Rysslands ansträngningar i kampen mot organiserad brottslighet. Ett annat samarbetsområde mellan EU och USA när det gäller Ryssland syftade till att bistå Ryssland i dess genomförande av nedrustnings- och ickespridningsåtaganden, särskilt vad gäller kemvapendestruktion.

Bland övriga samarbetsområden under det svenska ordförandeskapet kan särskilt nämnas EU:s initiativ inom ramen för den nordliga dimensionen och USA:s Northern Europe Initiative, där fyra områden identifierades som särskilt lämpade för samordning och samarbete: miljö, hälsa, rättssamhället och det civila samhället. Andra samarbetsområden gällde den nya ekonomin, kampen mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar i Afrika samt arbetet för en gemensam plattform som skulle göra det möjligt att lansera nya multilaterala handelsförhandlingar inom världshandelsorganisationen WTO. En annan viktig fråga var reformeringen av den transatlantiska dialogens inriktning och struktur.

Händelserna den 11 september innebar en viktig förändring av det transatlantiska samarbetets inriktning. Kampen mot internationell terrorismen, som även varit en viktig fråga i Göteborg, kom att helt dominera diskussionerna med USA under hösten.

Toppmötet mellan EU och USA: det första amerikanska presidentbesöket i Sverige

Toppmötet mellan EU och USA ägde rum den 14 juni i Göteborg. Det var första gången som en sittande amerikansk president besökte Sverige.

Vid toppmötet antogs den s.k. Göteborgsdeklarationen, i vilken ett antal strategiska teman anges för samarbetet över de kommande åren: att ta itu med säkerhetsutmaningar, främja tillväxt och det multilaterala handelsystemet; bekämpa brottslighet, skydda miljön samt fattigdomsbekämpning i utvecklingsländerna. Inom dessa strategiska teman har ett antal omedelbara prioriteringar identifierats, där man skall söka nå framsteg till nästa toppmöte.

Vid toppmötet antogs också en rapport (s.k. Senior Level Group-rapporten), som rör de viktigaste frågorna som behandlats mellan EU och USA under det svenska ordförandeskapet. Slutligen antogs även en rapport från det transatlantiska ekonomiska partnerskapets styrgrupp, vilken ägnades de ekonomiska och handelspolitiska frågorna. Som en särskild framgång noteras att den segslitna tvisten om EU:s importregim för bananer kunde lösas.

Bland de viktigare frågorna som diskuterades vid toppmötet kan bland annat nämnas: västra Balkan, Nordkorea, Mellanöstern, multilaterala handelsfrågor och hiv/aids. Därtill ägnades även stor uppmärksamhet åt klimatfrågan. Vid toppmötet i Göteborg fick företrädare för TABD tillfälle att överlämna sina rekommendationer till ledarna.

I samband med diskussionerna mellan EU och USA om hur man skulle söka effektivisera det framtida samarbetet berördes även frågan om de regelbundet återkommande halvårsvisa toppmötena. Från amerikansk sida ville man i framtiden frångå den etablerade praxisen med toppmöten under varje ordförandeskap men något beslut fattades inte. Under det belgiska ordförandeskapet organiserades inget ordinarie toppmöte.

Som en markering gentemot den nya amerikanska administrationen av de transatlantiska frågornas vikt, arrangerades även en informell middag med den amerikanske presidenten och EU:s samtliga stats- och regeringschefer.

40.10.2 Kanada

EU:s samarbete med Kanada

Kanada är ett land med långvariga och starka europeiska traditioner, och det kanadensiska intresset för samarbete med Europa förblir starkt.

1976 ingick EU och Kanada ett ramavtal för kommersiellt och ekonomiskt samarbete, som utgjorde starten för en mer formaliserad dialog mellan EU (dåvarande EG) och Kanada.

Med den gemensamma politiska deklarationen och handlingsplanen från 1996 tillkom en politisk konsultationsmekanism för överläggningar med Kanadas regering i många av de frågor som hör hemma i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP). Den intensifierade mötesverksamhet som blivit följderna av handlingsplanen har lett till allt fler samarbetsområden som diskuteras vid de halvårsvisa toppmötena. Handlingsplanen innehåller även ett åtagande om att gemensamt eftersträva utökade direktkontakter mellan invånarna i EU och Kanada. Inom

den transatlantiska dialogen har även rättsliga frågor under det senaste året fått ökad dignitet. Skr. 2001/02:160

Två toppmöten mellan EU och Kanada

Vid toppmötet under det svenska ordförandeskapet den 21 juni i Stockholm antogs flera uttalanden om samarbetet mellan EU och Kanada. Dessa behandlade nedrustning och ickespridning, samarbetet i FN-organ, vikten av en ny runda i världshandelsorganisationen WTO, samarbetet EU-Kanada i den Nordliga dimensionen, handelsdialogen EU-Kanada samt klimatförändringar. Kanada presenterade också för EU en studie om avskaffande av tullar.

Andra frågor som avhandlades var ett samarbete med Albanien för att bland annat lösa problemet med lager av vapen och ammunition i Albanien, samarbete om fredsfrämjande och konfliktförebyggande åtgärder, stöd till Stabilitetspakten för sydöstra Europa, samarbete när det gäller reformerna i Ukraina samt handelsfrågor vid de europeisk-kanadensiska rundabordsamtalen liksom samarbete inom satellitnavigering (Galileo). Bland övriga frågor på agendan kan nämnas vin och spritförhandlingarna, lagstiftning om import till EU av kanadensiskt isvin (s.k. "icewine") samt bekämpning av smittsamma sjukdomar som hiv/aids, malaria och tuberkulos.

Ett toppmöte hölls också under det belgiska ordförandeskapet den 18 december i Ottawa. Dialogen kom under detta möte att koncentreras kring frågor som kampen mot terrorismen och utvecklingen i Afghanistan, fredsprocessen i Mellanöstern, fattigdomsbekämpning och konfliktförebyggande i Afrika, G8-samarbetet "Nytt partnerskap för Afrikas utveckling", vapenkontroll och nedrustning, attackerna i USA den 11 september, uppföljning av WTO-mötet i Doha, handel och kontakter mellan medborgarna i EU och Kanada samt samarbete på det rättsliga området. Ett gemensamt uttalande från toppmötet som framhävde huvudinriktningen för samarbetet mellan EU och Kanada antogs. Mötet uppmärksammade också 25-årsdagen av ramavtalet mellan EU och Kanada.

40.11 Latinamerika

Under det svenska ordförandeskapet var unionens relationer med Latinamerika inne i ett intensivt skede. Inte minst organiserades ett stort antal möten med olika länder och organisationer, inklusive ett ministermöte mellan EU och Rio-gruppen i Santiago de Chile. Det omfattande handels- och samarbetsavtalet med Mexiko trädde i kraft den 27 februari. Stödet för fredssträngningarna i Colombia var en av det svenska ordförandeskapets prioriteringar för regionen liksom förhandlingarna om associeringsavtal med Chile och Mercosur samt utvecklingen i Kuba.

Det första toppmötet mellan stats- och regeringschefer i Europeiska unionen och länderna i Latinamerika och Karibien hölls i juni 1999 i Rio de Janeiro. Vid det mötet diskuterades gemensamma frågor på de politiska, ekonomiska, handelspolitiska och kulturella områdena. Toppmötet antog en handlingsplan för ett nytt och bredare partnerskap mellan EU och Latinamerika/Karibien. Under året har en utvärdering gjorts av genomförandet av handlingsplanen, som antogs vid toppmötet i Rio.

Ett andra toppmöte skall hållas i Madrid den 17–18 maj 2002. Under det svenska ordförandeskapet inleddes förberedelsearbetet för mötet.

Det tionde ministermötet mellan EU och Rio-gruppen (samtliga latinamerikanska länder) ägde rum i Santiago de Chile den 28 mars under ordförandeskap av utrikesminister Anna Lindh och den chilenska utrikesministern Soledad Alvear. Veckan därefter hölls ett ministermöte i San Joségruppen (EU och samtliga centralamerikanska länder) i Guatemala. Vid det mötet diskuterades regionalt samarbete och integration i Centralamerika, försoningsprocesser i länderna samt hur de ekonomiska förbindelserna och handeln mellan Centralamerika och EU kan förstärkas.

I juni, under svenskt ledarskap med anledning av det svenska ordförandeskapet i EU, hölls ett möte om narkotikafrågor i Cochabamba, Bolivia. Syftet med högnivåmötet, som anordnades för tredje gången mellan EU och Latinamerika och Karibien, var att främja samverkan och samarbete mellan de två regionerna för att bekämpa narkotikaproblemen.

I juni hölls ett gemensamt råd med Chile och samarbetsråd med Mercosur och Bolivia i Luxemburg. Unionen har även mött andinska gemenskapen (Venezuela, Ecuador, Bolivia, Colombia och Peru) vid två tillfällen under 2001.

Ny fas i förhandlingar mellan EU och Mercosur samt Chile

Associations/frihandelsförhandlingarna mellan EU och Mercosur (tullunion mellan Argentina, Brasilien, Paraguay och Uruguay) samt mellan EU och Chile inleddes under år 2000 med tre förhandlingsrundor. Under 2001 har ytterligare framgångsrika förhandlingsrundor genomförts. De fjärde förhandlingsrundorna, EU-Chile den 12–15 mars och EU-Mercosur den 19–22 mars. Under detta första skede har frihandelsförhandlingarna begränsats till att röra frågor om handelshinder som inte är tullrelaterade. De femte förhandlingsrundorna fördes under det svenska ordförandeskapet framåt så att förhandlingarna om tullar och tjänstehandel kunde inledas enligt tidtabell, från och med juli 2001. Den femte förhandlingsrundan EU-Mercosur ägde rum i Montevideo den 2–6 juli. Mellan EU och Chile inleddes förhandlingarna om tullar och tjänster den 9–11 juli i Santiago. Den sjätte förhandlingsrundan EU-Chile genomfördes i Bryssel den 1–4 oktober och för Mercosur den 29–31 oktober 2001. Förhandlingarna med Chile har gått så snabbt framåt att en sjunde runda hölls i Santiago den 10–14 december.

Under 2001 intensifierades ansträngningarna för en gemensam hållning som rör fredsprocessen i Colombia, något som bidrog till att det internationella stödmötet för Colombia i Bryssel den 30 april blev lyckat. I december utfärdade det belgiska ordförandeskapet en deklARATION som rör fredsprocessen. EU:s stöd till fredsprocessen i Colombia ökade under året. Stödet sker genom bidrag till rättsstaten, stärkande av demokratin, de mänskliga rättigheterna och den internationella humanitära rätten, samt genom hjälp till våldsoffer och genom regionalt samarbete.

Utvärdering av EU:s gemensamma ståndpunkt om Kuba

EU:s gemensamma ståndpunkt om Kuba antogs 1996. Den utvärderades för tionde gången den 10 december 2001 och rådet konstaterade då att EU:s mål fortfarande är att främja en fredlig övergång till en pluralistisk demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, en bärkraftig ekonomisk återhämtning samt en höjning av det kubanska folkets levnadsstandard. Rådet noterade att ansträngningar hade vidtagits i enlighet med slutsatserna vid den nionde utvärderingen och att den politiska dialogen med Kuba återupptagits. I sina slutsatser konstaterade rådet att Kubas regering inte i grunden hade ändrat sin politik och att den gemensamma ståndpunkten fortsatt skulle ligga till grund för förbindelserna mellan EU och Kuba.

Val och valobservatörer i Latinamerika och Karibien

Med anledning av oegentligheter i samband med allmänna valen våren 2000 och allvarliga brister i det demokratiska styret på Haiti beslutades 29 januari 2001 att suspendera landet från Cotonouavtalet.

Under året hölls allmänna val i Peru, Nicaragua och i Honduras. I Peru innebar valet en återgång till demokrati efter ett decennium av auktoritärt styre. EU hade valobservatörsgrupper på plats i Peru och i Nicaragua. I Peru leddes valobservatörsstyrkan av en svensk riksdagsledamot. I Nicaragua ingick två svenskar i ledningsgruppen för missionen. Flera svenskar deltog även som valobservatörer, som totalt uppgick till ett 90-tal personer, spridda över landet. EU kunde efter såväl valet i Peru och Nicaragua, som i Honduras, välkomna att valen hållits under tillfredsställande demokratiska former och med högt valdeltagande.

40.12 Asien

Kommissionen antog den 4 september 2001 meddelandet om en strategisk ram för förbättrade partnerskapsförbindelser mellan Europa och Asien.

EU:s relationer till Sydasien kom under 2001 att präglas framför allt av terroristattacker den 11 september och händelseutvecklingen i Afghanistan samt de ökade spänningarna mellan Indien och Pakistan.

Afghanistan

I januari antog EU en ny gemensam ståndpunkt om Afghanistan som fokuserade på bekämpning av narkotika och terrorism, främjande av demokrati och mänskliga rättigheter samt humanitärt bistånd m.m. Den gemensamma ståndpunkten framfördes till taliban och nordalliansen i samband med ett trojkabesök. Senare antogs ytterligare en ståndpunkt om sanktioner mot Afghanistan i linje med FN:s säkerhetsråds resolution 1333. I december uppdaterades den gemensamma ståndpunkten om sanktionerna ytterligare. I samband med talibans förstörelse av Buddha-statyer i Bamiyanprovinsen framförde EU demarcher. EU gjorde också flera deklARATIONER för att söka förhindra förstörelsen. Man gjorde även deklARATIONER om de afghanska flyktingarna i Pakistan i vilka Pakistan uppmanades att aktivt påverka taliban att inleda en fredsprocess. Redan före terrordåden den 11 september var EU:s engagemang i Afghanistan omfattande och EU var den största givaren av humanitärt stöd till Afghanistan. EU:s insatser i Afghanistan intensifierades efter terrorattacker. I början av december utsågs Klaus-Peter Klaiber till EU:s Särskilde Representant för Afghanistan. Syftet med en Särskild Representant var att samordna EU:s biståndsinsatser och på plats främja fredsarbetet, den politiska processen och återuppbyggnaden av Afghanistan. I det team som skall stödja den Särskilde Representanten skall två svenskar ingå. De skall rapportera om den politiska utvecklingen i Afghanistan respektive mänskliga rättigheter och genderfrågor. EU deltog även i den styrgrupp som etablerades efter ett möte i Washington i november. EU delar ordförandeskapet med USA, Japan och Saudiarabien. Den 20–21 december stod ordförandeskapet värd för styrgruppens första möte i Bryssel.

Indien

Under det svenska ordförandeskapet genomförde EU den 20 januari en demarche till det indiska Utrikesdepartementet om de missiltest Indien utfört dagarna innan. Den 4 april möttes den indiske utrikesministern Jaswant Singh och företrädare för EU i Stockholm. Vid mötet diskuterades bl a fördjupade relationer mellan EU och Indien, frågan om nedrustning och ickespridning, internationell terrorism och miljöfrågor. I juni genomförde EU-trojkan en demarche till det indiska utrikesdepartementet för att framföra EU:s uppfattning om dödsstraffet. Efter mötet i Agra i juli, där Indien och Pakistan återupptagit dialogen om Kashmir, uttryckte EU i ett uttalande sitt stöd för dessa ansträngningar samtidigt som man manade alla parter till återhållsamhet. I november hölls det andra toppmötet mellan EU och Indien i New Delhi. Vid mötet kom de politiska ledarna från EU och Indien överens om att fördjupa den

politiska dialogen och att öka ansträngningarna att främja demokrati och mänskliga rättigheter i internationella och bilaterala sammanhang. EU och Indien underströk även det gemensamma intresset i kampen mot terrorismen.

Efter terroristattacker mot det indiska parlamentet den 13 december och den efterföljande militära upptrappningen uttryckte EU i deklARATIONER och parallella demarcher sin djupaste avsky över dådet och medkänsla med Indien. Samtidigt som EU uppmanade Pakistan att vidta kraftfulla åtgärder mot de terroristgrupper som har sin hemvist i landet, uppmanades båda parter att visa återhållsamhet och återuppliva den politiska dialogen.

Pakistan

EU:s representanter på plats i Islamabad framförde vid två tillfällen under 2001, genom överlämnandet av brev till inrikesminister Haider, sin oro över det förbud som råder i Pakistan sedan den 15 mars 2000 mot politiska möten utomhus. I maj genomfördes även en demarche till justitieminister Shahida Jameel om dödsstraffets tillämpning i Pakistan. På grund av Pakistans nya och utsatta roll i den internationella kampen mot terrorism besökte EU:s trojka Pakistan i slutet av september. Som ett led i ansträngningarna att stärka Pakistan beslutade EU att underteckna ett tredje generationens samarbetsavtal med Pakistan och slöt även ett för Pakistan mycket förmånligt avtal när det gäller handel med teko-produkter. Samtidigt betonade EU vikten av att Pakistan respekterar mänskliga rättigheter och återgår till demokratiskt styre, senast i oktober 2002, enligt den handlingsplan som presenterades av militärregimen i augusti 2001.

Efter terroristattacken mot det indiska parlamentet och den militära upptrappningen mellan Indien och Pakistan uppmanade EU Pakistan att vidta kraftfulla åtgärder mot de terroristgrupper som opererar såväl inom Pakistan som över gränsen i Indien.

Sri Lanka

Med anledning av förslag om återupptagande av avrättningar genomfördes under Sveriges ordförandeskap två demarcher; en med vädjan om att regeringen ej skulle bryta sitt de-facto moratorium för avrättningar samt sträva efter att helt avskaffa dödsstraffet och en som rör ratificering av Fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT). I anslutning till möte i mars 2001 mellan EU:s högnivågrupp för asyl och migration (HLWG) och Sri Lankas regering, då högnivågruppens handlingsplan för Sri Lanka presenterades, fördes också förhandlingar mellan EU och Sri Lanka om ett återtagandeavtal (readmission-treaty). Under Sveriges ordförandeskap hölls också det femtonde blandkommissionsmötet mellan EU och Sri Lanka. I mars undertecknades dessutom ett textilavtal mellan EU och Sri Lanka om ömsesidigt ökat marknadstillträde på tekoområdet. EU har härutöver fortsatt under året att följa utvecklingen av den utdragna väpnade konflik-

ten på Sri Lanka och fortsätter att stödja det norska strävandet att underlätta en förhandlingslösning av den väpnade konflikten med den tamilska LTTE-gerillan. I syfte att stödja den demokratiska utvecklingen i Sri Lanka bidrog EU dessutom med valobservatörer vid parlamentsvalet i december.

Bangladesh

Med anledning av aktualisering av dödsstraffets tillämpning i Bangladesh, då nya avrättningar hade verkställts, genomfördes under Sveriges ordförandeskap i april en EU demarche i frågan, liksom en demarche angående Bangladeshs viseringspolitik gentemot EU-medborgare. Mot bakgrund av det upptrappade politiska våld som föregick parlamentsvalet hösten 2001 uppmanade EU i en deklARATION i juni de bangladeshiska politiska ledarna att bland annat söka dialog och visa tolerans samt återhållsamhet gentemot varandra. EU och Bangladesh undertecknade ett samarbetsavtal om partnerskap i maj 2000, i vilken bland annat respekten för de mänskliga rättigheterna och de demokratiska principerna betonades. I syfte att stödja den demokratiska utvecklingen i landet bidrog EU sedan, i oktober, med en gemensam grupp valobservatörer. Därefter, i en deklARATION efter valet, uppmanade EU den nya premiärministern att bland annat verka för konsolidering av den demokratiska processen. EU ger fortsatt ett omfattande bistånd till Bangladesh.

40.12.2 Stöd till försoningsprocessen på Koreahalvön

Det svenska ordförandeskapets mål för EU:s Koreapolitik fastställdes med utgångspunkt i rådsslutsatserna från november 2000, där EU gav sitt stöd för den sydkoreanske presidenten Kim Dae-jungs engagemangspolitik gentemot Nordkorea samt utmålade vilka möjligheter EU såg för ett bredare engagemang på den koreanska halvön. I huvudsak innebar detta att bidra till en fördjupad politisk dialog mellan EU och Nordkorea och att markera EU:s stöd för den pågående försoningsprocessen på den koreanska halvön.

President Kim Dae-jung besökte Stockholm i december 2000 efter ceremonin i Oslo där han hade blivit belönad med Nobels fredspris bland annat för sina insatser för försoningsprocessen på Koreahalvön. Vid samtal med statsministern efterlyste president Kim ett ökat engagemang från EU på den koreanska halvön och bad Sverige att aktivt engagera sig för detta under sin ordförandeskapsperiod. Efter ett intensivt förberedelsearbete under vårvintern med kontakter med övriga medlemsstater såväl som med Nordkorea fick statsministern i uppdrag från Europeiska rådet vid dess möte i Stockholm i mars att i sin egenskap av ordförande i rådet besöka den koreanska halvön för att fördjupa dialogen med Nordkorea. En bred agenda omfattande de frågor som EU ville diskutera med Nordkorea fastställdes. Här återfanns ämnesområden som situationen på den koreanska halvön, mänskliga rättigheter, missilproblematiken inklusive tester och export, kärnvapen och andra massförstörelsevapen, ekonomiska och humanitära frågor samt relationerna mellan EU och

Nordkorea. Resan företogs den 2–4 maj med deltagande av den höge representanten Javier Solana och kommissionären för utrikes relationer, Chris Patten.

Målsättningen för resan uppfylldes. Direkta överläggningar ägde rum med den nordkoreanska ledningen inklusive dess högste ledare, ordföranden i den nationella försvarskommittén Kim Jong-il, varvid samtliga agendapunkter avhandlades. Ett av de mer uppmärksammade direkta resultaten var att Nordkorea förlängde sitt ensidigt deklarerade moratorium för missilttester fram till år 2003. Direkt från Nordkorea flög delegationen till Sydkorea för efterföljande överläggningar med president Kim Dae-jung. Senare i maj meddelade kommissionen att diplomatiska relationer skulle upprättas mellan kommissionen och Nordkorea. Ett annat resultat av resan var att inledande diskussioner om mänskliga rättigheter hölls mellan EU och Nordkorea under juni månad. Någon uppföljning har inte kommit till stånd eftersom Nordkorea motsatt sig en MR-dialog med EU så länge inte samtliga medlemsstater har upprättat diplomatiska förbindelser med landet. Nordkoreanerna har deltagit i svenska utbildningsinsatser om mänskliga rättigheter vid Raoul Wallenberg institutet och en fortsättning av ett sådant engagemang har överenskommit med Nordkorea. EU-delegationens resa markerade också för första gången ett ökat intresse från EU:s sida att på så hög nivå direkt engagera sig i utrikespolitiska frågor som inte rör EU:s närområde, vilket även uppmärksammades i internationell press.

Trots avsaknaden av framsteg i den interkoreanska dialogen likväl som frånvaron av en dialog mellan Nordkorea och USA har EU:s politiska dialog med Nordkorea fortsatt under hösten främst genom ett trojkabesök på asienchefsnivå under det belgiska ordförandeskapet i slutet av oktober. Även en svensk delegation har gjort ett uppföljningsbesök i början av december i Nordkorea. Förutom värdet i att fortsätta en konstruktiv dialog med Nordkorea där samtliga frågor som avhandlades under högnivåbesöket fortsatt behandlas med nordkoreanska vederbörande, har besöken genererat vissa framgångar vad avser Nordkoreas vilja att delta i det internationella arbetet mot terrorism. Nordkorea har i november undertecknat ytterligare två konventioner som rör terrorism i tillägg till de tidigare fem konventioner landet hade anslutit sig till. Från nordkoreansk sida har uttryckts en beredvillighet att underteckna samtliga konventioner inom detta område.

Under hösten har EU antagit en landstrategi för biståndet till Nordkorea under perioden 2001–2004. Dokumentet fastställer det strategiska ramverket och målsättningarna för det tekniska biståndet. Fortsatt bistånd till en tryggad livsmedelsförsörjning såväl som till en hållbar landsbygdsutveckling förutses. Det tekniska biståndet avser tre områden; hjälp att bygga upp institutioner och kapacitet inom institutionerna, uthållig förvaltning och användning av naturresurser samt en driftsäker och uthållig transportsektor.

EU:s åtaganden inom ramen för Organisationen för energiutveckling på koreanska halvön (KEDO) löpte ut vid utgången av år 2000. Efter flera förhandlingsomgångar har EU kommit överens med KEDO om fortsatt medlemskap i organisationen för en femårsperiod, fram till och

med år 2005. EU:s bidrag till organisationen under perioden blir 20 miljoner euro årligen, totalt 100 miljoner euro för hela perioden. Skr. 2001/02:160

40.12.3 Fördjupad dialog och samverkan med Kina

Under 2001, och i synnerhet under det svenska EU-ordförandeskapet, fortsatte Sverige och EU att verka för en fördjupad dialog med Kina och ett införlivande av Kina i det internationella samfundet.

Under Sveriges ordförandeskap hölls ett dialogmöte om mänskliga rättigheter i Stockholm i februari med deltagande av en stor kinesisk delegation ledd av Li Baodong, generaldirektör vid Kinas utrikesministerium. Mötet karaktäriserades av en öppen atmosfär och EU-sidan påtalade den bristande respekten för mänskliga rättigheter i Kina, bland annat togs yttrande-, religions- och organisationsfriheterna upp, och även dödsstraffet, tortyr och situationen i Tibet och Sinkiang.

Under det svenska ordförandeskapet genomfördes även ett seminarium om mänskliga rättigheter i Peking i maj med deltagande av kinesiska och europeiska experter, enskilda organisationer och regeringsrepresentanter. De två huvudämnena för seminariet var dödsstraffet och rätten till utbildning. Ett möte i den politiska dialogen mellan EU och Kina ägde rum i Stockholm i mars, där bilaterala, regionala och internationella frågor dryftades såväl som andra ämnen, t.ex. mänskliga rättigheter. Utrikesminister Anna Lindh besökte även Kina i egenskap av EU-ordförande vid ASEM:s (Asia Europe Meeting) möte i Peking i maj, och ledde där också EU-trojkans möte med Kinas utrikesminister Tang.

I FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna verkade EU för att ta upp en diskussion om situationen i Kina. För första gången offentliggjordes EU:s förhållningssätt inför kommissionen: att motverka och rösta mot Kinas blockering av en resolution framlagd av USA angående situationen i Kina, samt att rösta för en resolution om den skulle komma till omröstning. Samtidigt valde medlemsstaterna att ej stå som medförslagsställare till USA:s resolution. Resultatet blev dock att Kina ännu en gång vann omröstningen om en blockering. EU tar principiellt avstånd från förfarandet med en s.k. "no-action motion".

Under Sveriges ordförandeskap antog ministerrådet den 25 juni slutsatser om unionens förhållande till Kina på ett stort antal områden. Slutsatserna, vilka utvecklade den existerande strategin från 1998, utarbetades av det svenska ordförandeskapet i samarbete med rådssekretariatet och kommissionen och är offentliga. Dessa slutsatser låg sedan till grund för det toppmöte mellan EU och Kina som ägde rum i Bryssel i september. Vid toppmötet diskuterade man en utvidgning av den politiska dialogen, samarbete på handelsområdet och även på områden som illegal migration och miljö.

Även det belgiska ordförandeskapet anordnade ett seminarium om de mänskliga rättigheterna, denna gång i Bryssel och med tortyr och rätten till utbildning som huvudämnen. Det belgiska ordförandeskapet genomförde också ett politiskt dialogmöte och ett möte i dialogen om de mänskliga rättigheterna.

Vid sitt möte i Doha godkände WTO:s ministermöte den 10 november Kinas historiska inträde i WTO efter över 15 års förhandlingar. Kinas medlemskap trädde i kraft den 11 december och Taiwans medlemskap, under namnet "Chinese Taipei" träder i kraft den 1 januari 2002 – två beslut som Sverige aktivt stött under en lång tid. EU väntar sig att Kinas WTO-inträde kommer att leda till fortsatta och fördjupade reformer i landet och ett ökat öppnande mot omvärlden. EU hoppas också att Kinas och Taiwans parallella inträden skall inverka positivt på stabiliteten över Taiwansundet.

40.12.4 Fördjupat samarbete med Japan

Årliga toppmöten mellan EU och Japan har hållits sedan 1991. Vid toppmötet i Japan i juni 2000 beslöts att en EU-Japan handlingsplan för att konkretisera samarbetet skulle tas fram. Arbetet med handlingsplanen initierades under det franska ordförandeskapet men merparten av arbetet skedde under det svenska ordförandeskapet. Handlingplanen undertecknades slutligen vid det tionde toppmötet mellan EU och Japan den 8 december 2001 i Bryssel. Vid toppmötet undertecknades även en gemensam deklaration om terrorism där parterna har kommit överens om ett utökat samarbete i dessa frågor.

Det första utrikesministermötet under Sveriges EU-ordförandeskap ägde rum med Japan i Stockholm i januari. Anna Lindhs möte med Japans dåvarande utrikesminister, Kono, blev framgångsrikt såväl innehållsmässigt som organisatoriskt.

Vice statsminister Hjelm-Wallén ledde i juli en hög EU-delegation till bland annat Japan för att diskutera läget i klimatfrågan och förutsättningarna för Kyotoprotokollets ratifikation. Delegationen mötte Japans premiärminister, utrikesminister och miljöminister.

Förhandlingarna med Japan om ett s.k. MRA-avtal om ömsesidigt erkännande av provning, certifiering m.m. mellan EG och Japan slutfördes och undertecknades under det svenska ordförandeskapet.

Rådet antog den 26 februari 2001 en förordning om projekt för att förbättra handelsrelationerna med bland annat Japan. Förordningen innebär även en förlängning av exportfrämjande aktiviteter gentemot Japan, Exprom.

40.12.5 Burma och övriga Sydostasien (samt ASEAN och ARF)

Burma

Under året kunde en försiktigt positiv politisk utveckling i Burma iakttas. Framstegen bedömdes dock inte som tillräckliga för att EU:s politik som rör Burma skulle förändras. Syftet med politiken är att mana regimen att inleda en dialog med oppositionen om att återinföra demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna. EU:s främsta politiska verktyg i förhållande till Burma, den gemensamma ståndpunkten, behandlades i

april och oktober utan huvudsakliga förändringar. Sanktionerna ligger fast. För att ändå uppmärksamma de framsteg som gjorts antogs rådslutsatser i samband med rådsbehandlingen. Utan att urlåta kritiken mot regimen välkomnar rådslutsatserna den positiva utvecklingen, exempelvis att politiska fångar hade släppts och att FN:s generalsekreterares speciella sändebud Tan Sri Razali Ismail och den speciella MR-rapportören Paulo Sergio Pinheiro samt en högnivådelegation från ILO fått tillträde till landet. Framträdande i rådslutsatserna är EU:s oro över hiv/aids-utvecklingen, vilket föranledde kommissionen att utlova högst 5 miljoner euro i stöd till FN:s hiv/aids-bekämpningsprogram i Burma.

Under det svenska ordförandeskapet genomförde EU i januari en trojkaresa till Burma för att följa upp EU:s gemensamma ståndpunkt från år 2000, som då skärpts. Trojkan använde ett uppmanande snarare än ett fördömande angreppssätt i kontakterna med den burmesiska regimen, även om syftet med resan var i linje med tidigare års EU-politik. En trojkaresa var planerad till hösten, men den kommer först att genomföras under våren år 2002. EU gjorde även ett uttalande i början av året i vilket kontakter som tagits mellan regeringen och oppositionen välkomnades. Samtidigt uttrycktes fortsatt oro över den politiska situationen i landet. I juni utfärdades en demarche, bland annat med anledning av frisläppandet av åtta oppositionsmedlemmar.

Indonesien

Under det svenska ordförandeskapet bekräftade unionen sitt stöd till Indonesiens demokratisering och territoriella integritet i rådslutsatser i maj och i ett flertal uttalanden. Rådet markerade också unionens villighet att bidra med humanitär hjälp och konfliktförebyggande i landets många regionala konflikter. Den politiska dialogen drevs vidare i ett ministermöte mellan den indonesiske utrikesministern och trojkan ledd av utrikesminister Anna Lindh i Beijing i maj. I FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna (MRK) lade medlemsstaterna fram en resolution, som antogs med enhällighet, med uppmaning till Indonesien att respektera de mänskliga rättigheterna, framförallt i de oroliga provinserna Aceh och Irian Jaya. EU-missioner besökte Moluckerna i februari, Aceh i oktober och Centrala Kalimantan i november.

Östtimor

Under året agerade medlemsstaterna för att FN skulle fortsätta sin insats i Östtimor också efter självständigheten. Under det svenska ordförandeskapet förbereddes en EU-observatörsinsats till valet till den konstitutionella församlingen i augusti. I MRK, ett flertal uttalanden och i direkta kontakter med regeringen uppmanades Indonesien att återställa säkerheten i flyktinglägren i västra Timor, och göra det möjligt för flyktingarna att återvända eller slå sig ner i Indonesien, och att säkerställa rättsskipning i enlighet med internationell standard som rör morderna på de internationella biståndsarbetarna i Atambua i september 2000. Indonesien uppmanades också att åtala de misstänkta för brott mot mänsklig-

heten i Östtimor 1999, och att samarbeta med UNTAET för att underlätta det rättsliga efterspelet också i Östtimor. Skr. 2001/02:160

Malaysia

EU som välkomnat det tidigare inrättandet av en nationell MR-kommission i Malaysia har fortsatt följt kommissionens arbete. Denna har i ett antal uttalanden och i sin första årsrapport framfört kritik mot del av den lagstiftning som begränsar de demokratiska fri- och rättigheterna och mot hur lagstiftningen tillämpas.

Fiji

I EU:s deklaration den 28 september välkomnade unionen det fria och rättvisa valet i Fiji men uttryckte samtidigt oro över sammansättningen av den nya regeringen vilken bedömdes inte vara förenlig med gällande författning. Berörda parter uppmanades att snarast möjligt lösa denna fråga.

Laos och Kambodja

I Laos fortsatte EU att vara aktivt i fråga om mänskliga rättigheter. Med syfte att följa upp det besök Europaparlamentet genomförde i april 2000 utfördes i början av året en demarche om bristen på respekt för de mänskliga rättigheterna i Laos. EU verkade också på diplomatisk väg för frisläppandet av de fyra EU-medborgare som fängslats efter en fredlig demonstration i Laos i slutet av oktober. Kommissionen beslutade att sända valobservatörer till de kommande kommunalvalen i Kambodja den 3 februari 2002. Regeringen avser i början av 2002 fatta beslut om att sända svenska valobservatörer för att ingå i kommissionens valobservatörsmision. EU gjorde även ett uttalande i vilket regeringens nyantagna lagstiftning om att etablera Khmer Rouge tribunalen välkomnades.

ASEAN och ARF

Samarbetet mellan EU och ASEAN drevs vidare under året. Rådet beslutade i oktober att Burma skulle inbjudas till nästa ministermöte i Europa. Trojkan deltog även i det årliga ASEAN Post-Ministerial Conference i Hanoi i juli. Ett blandkommittémöte mellan kommissionen och ASEAN genomfördes i september i Bryssel. Kommissionen beslutade att upprätta nya representationer i Laos, Kambodja, Malaysia och Singapore. I februari 2002 planeras ett möte hållas om maritim säkerhet.

ARF (ASEAN Regional Forum) höll sitt ministermöte i Hanoi i juli. Vid detta möte verkade EU-trojkan för beslutet att stärka organisationens möjligheter till preventiv diplomati och en starkare roll för ordföranden. Vid ARF:s mellansessionsmöte i Kuala Lumpur i april, ledde Sverige trojkan. Vid mellansessionsmötet i New Delhi i december fokuserade diskussionen på kampen mot internationell terrorism. Vid ARF:s möten hölls även substantiella diskussioner om säkerhetsläget i regionen inklu-

sive om Burma och Indonesien. Unionen bidrog också till ARF-ordförandens uttalande mot terrorism till följd av terrordåden i USA i september, det första i sitt slag mellan ministermötena.

Skr. 2001/02:160

40.12.6 ASEM - forum för politisk, ekonomisk och kulturell samverkan och dialog

ASEM (Asia Europe Meeting) är ett forum för dialog mellan Europa och Asien i vilket deltar EU:s 15 medlemsländer och kommissionen från europeisk sida och Japan, Kina, Sydkorea och 7 ASEAN-länder (Singapore, Malaysia, Indonesien, Thailand, Filippinerna, Brunei, Vietnam) från asiatisk sida. Inom ramen för ASEM möts länderna dels på minister-nivå, dels på expertnivå. Parallellt möts även näringslivet inom ramen för en affärsmannadialog.

Under året har tre ministermöten ägt rum. Finansministrarna träffades i Kobe i Japan i januari. Vid mötet diskuterades bland annat den ekonomiska utvecklingen, regionalt samarbete i Asien och Europa och möjligheter till samarbete i syfte att stärka det internationella finansiella systemet. Mötet fastställde också riktlinjer för fas två av ASEM Trust Fund (ATF).

Vid utrikesministermötet i Peking i maj behandlades bland annat den koreanska halvön, Balkan, Mellanöstern samt FN-frågor. Sverige, som ordförande i EU och därmed samordnare på europeisk sida, arrangerade i april ett förberedande möte på tjänstemannanivå inför utrikesministermötet i Peking.

Det svenska initiativet, stött av Thailand och Filippinerna, om att stärka samarbetet för att bekämpa handel med kvinnor och barn fortskred genom att utrikesministrarna i Peking antog en handlingsplan som fokuserar på förebyggande insatser, lagföring och stöd till brottsoffren. Som ett komplement till handlingsplanen har också en bakgrundsskrift om människohandel i Asien och Europa tagits fram. Ett arbete för att genomföra och följa upp handlingsplanen har påbörjats genom att Sverige inlett studier och förberedelser för seminarier i olika aspekter av människohandel.

Vid handelsministrarnas möte i Hanoi i september antogs på förslag av Sverige bland annat ett förslag om att stödja initiativ inom tullområdet för effektivare tullhantering. Mötet uttalade också stöd för lanserandet av en ny runda vid WTO:s ministermöte i Doha.

Förberedelser inför ASEM:s fjärde toppmöte som äger rum i Köpenhamn i september 2002 har inletts, liksom inför övriga kommande ministermöten nämligen miljöministermöte i Kina, migrationsminister- och utrikesministermöte i Spanien samt finansminister- och handelsministermöte i Danmark.

Sverige planerar även att inom ramen för expertsamarbetet arrangera ett möte om "Globalisering och informationsteknik".

DEL 4 RÄTTSLIGT SAMARBETE SAMT POLIS- OCH TULLSAMARBETE

41 Polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete

41.1 Horisontella frågor

41.1.1 Terrorism

Arbetet på området för straffrättsligt samarbete och polissamarbete kom efter den 11 september att helt präglas av åtgärder mot terrorism. Vid det extra råds-mötet (rättsliga och inrikes frågor) den 20 september och vid Europeiska rådets extra möte påföljande dag beslutades ett åtgärdspaket i 68 punkter, varav många hade bäring på straffrätts- och polisfrågor.

De ärenden som kom att dominera förhandlingsarbetet var förslag från kommissionen till rambeslut om terrorism och en europeisk arresteringsorder. Även förhandlingarna om ett rambeslut om verkställighet i EU av beslut om frysning av tillgångar eller bevismaterial samt inrättandet av Eurojust kom att få en antiterrorismprägel trots att de hade lagts fram i ett tidigare skede, för övrigt med Sverige som medförslagsställare.

På polissamarbetsområdet vidtogs en rad åtgärder för att förbättra informationsutbytet och koordineringen inom EU och gentemot USA. Särskild uppmärksamhet fick undertecknandet vid råds-mötet den 6 december av ett samarbetsavtal mellan Europol och Amerikas Förenta Stater. Härutöver ägde en rad operativa möten rum i EU-kretsen och med amerikanska motparter.

Under de nedanstående rubrikerna ges en mera detaljerad beskrivning av de olika åtgärderna mot terrorism.

Europol

Inom Europol har det inrättats en särskild grupp bestående av specialister från medlemsstaterna. Gruppen skall bland annat samla in relevanta upplysningar och underrättelser om aktuella hot, analysera de insamlade upplysningarna och genomföra nödvändig operativ och strategisk analys. Gruppen skall vidare utarbeta ett hotbilds-dokument på grundval av den mottagna informationen.

Terrorismarbetsgruppen lade i december fram en rapport till rådet om terrorism i Europa under år 2001. Denna rapport kommer årligen att överlämnas för uppföljning av utvecklingen inom området. Rapporten kommer också att överlämnas till Europaparlamentet för information.

Lista över terroristorganisationer

Terrorismarbetsgruppen tog på uppdrag av Europeiska rådet fram en lista över terroristorganisationer i Europa. Listan är ett arbetsmaterial som skall användas för att stödja de berörda myndigheternas arbete med att bekämpa terrorism. Listan är hemlig. En uppdatering kommer att ske löpande men listan är inte judiciellt bindande när det gäller åtgärder mot de terroristorganisationer som redovisas.

Ökat samarbete

För att ytterligare förstärka samarbetet mellan ansvariga för antiterroristenheter i medlemsstaterna genomfördes ett flertal möten inom ramen för Specialgruppen med polischefer.

Schengen

Ordförandeskapet rapporterade vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra registrering i Schengens informationssystem i enlighet med gällande bestämmelser.

En definition av exceptionellt allvarliga terroristhot arbetades fram av Terrorismarbetsgruppen. Denna definition överlämnades av Artikel 36-kommittén till kommissionen för införlivande i förslag som skall ta sikte på tillämpning av Schengenregelverket när det gäller tillfälligt inrättande av inre gränskontroll.

Gränskontroll och säkerhet

Samtliga medlemsstater genomförde en skärpning av kontrollen vid EU:s yttre gräns. Säkerheten på flygplatser skärptes och samtidigt infördes temporärt skärpt kontroll av passagerare vid inrikesflyg i avvaktan på att kommissionens förordningsförslag om gemensamma regler för civil luftfartssäkerhet antas.

41.1.2 Organiserad brottslighet

Den sektorsövergripande arbetsgruppen mot organiserad brottslighet fungerade liksom tidigare år som ett forum för utbyte av erfarenheter av konkret polissamarbete och strategisk information om organiserad brottslighet. Arbete lades ner på att ytterligare förbättra den årliga rapporten om organiserad brottslighet i EU. Ett beslut om skydd av euron mot förfalskning antogs den 16 november av rådet (rättsliga och inrikes

frågor) (ännu ej publicerat i EGT). Beslutet innebär bland annat att medlemsstaterna inom ramen för brottsutredningar med anknytning till förfalskning av euron skall säkerställa att nödvändig expertgranskning av sedlar och mynt utförs av ett nationellt centrum och att resultaten av granskningarna därefter lämnas över till Europol. Medlemsstaterna har inom ramen för arbetsgruppen även diskuterat och koordinerat sitt agerande inför framtida FN-förhandlingarna om en konvention om korruption. En gemensam ståndpunkt inför FN-förhandlingarna antogs av rådet den 29 november (ännu ej publicerad i EGT). Ett modellavtal för internationellt straffrättsligt samarbete med s.k. icke-samarbetsvilliga länder har också diskuterats i den sektorsövergripande arbetsgruppen under år 2001. Med icke-samarbetsvilliga länder avses sådana länder som den finansiella aktionsgruppen mot penningtvätt (FATF) anser ha allvarliga brister i sin penningtvättlagstiftning. Åtgärder har också vidtagits när det gäller förebyggande av organiserad brottslighet (se 41.1.4.).

41.1.3 Ömsesidig utvärdering

Arbetet med de ömsesidiga utvärderingarna om hur medlemsstaterna på nationell nivå genomför internationella åtaganden fortsatte. Under år 2000 påbörjades den andra utvärderingsomgången som rör brottsbekämpande organ och deras roll i kampen mot olaglig narkotikahandel. Sverige utvärderades redan under år 2000. Utvärderingen av återstående länder har fortsatt under hela år 2001 och beräknas bli avslutad under år 2002.

41.1.4 Brottsförebyggande frågor

Sverige har, sedan Amsterdamfördraget trädde i kraft våren 1999, arbetat aktivt för att skapa möjligheter att förebygga brott också på EU-nivån, på den rättsliga grund som Amsterdamfördraget skapade (art. 34.2.c Fördraget om Europeiska Unionen). Inför Europeiska rådets möte i Tammerfors i oktober 1999 presenterade Sverige tillsammans med Förenade kungariket och Danmark ett förslag för att bland annat skapa en struktur för brottsförebyggande frågor i EU. Två av slutsatserna från mötet speglar direkt detta förslag, bland annat tas inrättandet av ett nätverk och ett finansieringsprogram för brottsförebyggande frågor upp. Från och med år 2000 arbetade Sverige mer målinriktat på området, i samarbete med det portugisiska och särskilt det franska ordförandeskapet samt med kommissionen.

Det svenska ordförandeskapet anordnade en expertkonferens om brottsprevention

Med ekonomiskt stöd från kommissionen anordnade Justitiedepartementet i februari konferensen "Mot en kunskapsbaserad strategi för att förebygga brott" i Sundsvall. Över 200 regeringstjänstemän, forskare och praktiker från samtliga medlemsstater och kandidatländer,

berörda EU-institutioner och några särskilt inbjudna observatörer deltog i konferensen. Skr. 2001/02:160

De vid konferensen antagna slutsatserna på en rad områden som är viktiga för att konkret kunna förebygga brott, bildar en del av den av rådet i mars överenskomna brottsförebyggande policyn för EU.

Rådet kom överens om en brottsförebyggande policy för EU

Under vintern 2000 påbörjade Sverige arbetet för att föreslå en brottsförebyggande policy för EU. Justitiedepartementet anordnade i februari 2001 ett informellt möte för nio medlemsstater med ett liknande synsätt på dessa frågor, för att på tjänstemannanivå diskutera den av Sverige föreslagna policyn. En politisk överenskommelse om policyn träffades på rådsmötet den 15–16 mars.

Policyn slår fast vissa grundläggande element i det brottsförebyggande arbetet på EU-nivå och några politiska riktlinjer för det fortsatta arbetet. Från svensk sida uttalades att policyn är tänkt att också tjäna som bas för en årlig diskussion om brottsligheten och brottsförebyggande åtgärder i EU.

Rådet beslöt att inrätta ett europeiskt nätverk för förebyggande av brott

Det svensk-franska initiativet att inrätta ett nätverk presenterades på rådsmötet den 30 november 2000 och mottogs mycket positivt. Förslaget började förhandlas på arbetsgruppsnivå i december 2000. En politisk överenskommelse nåddes i mars och beslutet fattades av rådet den 28 maj (EGT L 153, 8.6.2001, s. 1).

Nätverkets syfte är att tillvarata möjligheterna att förebygga brott på EU-nivå och utveckla samarbetet mellan EU-medlemsstaterna för att tillvarata kunskap om effektiva brottsförebyggande åtgärder. Det skall också bidra med kunskap om brott och brottsförebyggande åtgärder till ministerrådet och kommissionen. Nätverket består av högst tre kontaktpunkter från varje EU-medlemsstat, de representerar både beslutsfattare på nationell nivå, forskare och praktiker samt en kontaktpunkt från kommissionen.

Justitiedepartementet anordnade, som ordförande i nätverket, det första mötet för nätverkets nationella representanter (en person från varje medlemsstat – nätverkets ”styrelse”) den 25–26 juni. Vid mötet fattade de nationella representanterna, i enlighet med rådets beslut, bland annat beslut om nätverkets arbetsordning och första arbetsprogram.

Under Belgiens ordförandeskap har det första mötet för hela nätverket ägt rum, dock har ännu inte alla medlemsstater utsett sina kontaktpunkter. Från och med november 2001 har nätverkets sekretariat (som kommissionen står för) bemannats med en person.

Kommissionen presenterade i november 2000 ett meddelande (KOM (2000) 786 slutlig) om brottsförebyggande frågor. Bland annat offentliggjorde kommissionen här sin avsikt att inrätta ett finansieringsprogram för brottsförebyggande frågor, Hippokrates. Förslaget började förhandlas på arbetsgruppsnivå i december 2000. En politisk överenskommelse träffades på rådets möte den 15–16 mars, beslutet fattades den 28 juni (EGT L 186, 7.7.2001 s. 11). Av 23 projekt som i november beviljades delfinansiering för år 2001, var två svenska och i ytterligare åtta projekt finns Sverige med som partner.

Kommissionen och Europol arbetade för att förebygga organiserad brottslighet

Kommissionens meddelande om brottsförebyggande frågor diskuterade också tillskapandet av ett s.k. Forum inom kommissionen (till skillnad från det brottsförebyggande nätverket är detta mer än en fast organisation, en årlig multidisciplinär konferens med olika tematiska arbetsgrupper) om att förebygga organiserad brottslighet. Kommissionen samlade detta Forum för ett förberedande möte i februari, ett första officiellt möte i maj och ett andra möte i oktober. Sverige deltog aktivt i de två förstnämnda mötena, på statssekreterarnivå vid det första officiella mötet, som koncentrerade sig på människohandel, illegal handel med konstföremål, utbildning för att förebygga bedrägerier med icke-kontanta betalningsmedel samt den privata sektorns roll för att förebygga ekonomisk brottslighet.

I mars presenterade kommissionen och Europol den gemensamma rapporten som enligt resolutionen om förebyggande av organiserad brottslighet (EGT C 408, 29.12.1998, s. 1) skulle ha presenterats före utgången av år 2000. Rapporten mötte kraftig kritik från några medlemsstater och blev under 2001 inte föremål för vidare behandling i rådsstrukturen.

Sverige deltog i den europeiska brottsförebyggande tävlingen

Som en av sex EU-medlemsstater deltog Sverige (genom Brottsförebyggande rådet) i den europeiska brottsförebyggande tävlingen ("European Crime Prevention Awards") med ett svenskt brottsförebyggande projekt. Ceremonin hölls i december 2001 i Utrecht. Tävlingen är ett sätt att utbyta erfarenheter av lokala brottsförebyggande projekt mellan länderna. Sverige verkar för att tävlingen, inom ramen för det europeiska nätverket för förebyggande av brott, skall utökas till att omfatta samtliga medlemsstater och ge bättre utrymme för konkret utbyte av kunskap och erfarenheter mellan praktiker.

Sverige har i EU-sammanhang under flera år framhållit vikten av att prioritera frågor om bättre stöd och hjälp till brottsoffer.

Det portugisiska ordförandeskapet tog i början av april 2000 initiativ till ett rambeslut om brottsoffrens ställning i den straffrättsliga processen. Rådet (rättsliga och inrikes frågor) behandlade förslaget i september samma år. Politisk enighet uppnåddes dock inte.

När Sverige övertog ordförandeskapet i EU, första halvåret 2001, var en av målsättningarna att snabbt arbeta fram en överenskommelse om rambeslutet om brottsoffer. Beslut om rambeslutet fattades vid rådets (rättsliga och inrikes frågor) sammanträde i mars 2001.

Rambeslutet behandlar i huvudsak:

- brottsoffrets rätt till respektfullt bemötande samt rätten att tillhandahålla och få information,
- brottsoffrets rätt att delta i det rättsliga förfarandet, rätten till juridisk rådgivning och rättsligt stöd,
- skyddsåtgärder för att undvika ytterligare viktigmisering (exempelvis situationer där det på grund av t.ex. brottets art är särskilt befogat att skydda brottsoffrets integritet),
- olika åtgärder i syfte att underlätta deltagandet i det straffrättsliga förfarandet för brottsoffer som är bosatta i annat medlemsstat,
- förutsättningar för ideella brottsofferorganisationer att på olika sätt vara brottsoffren behjälpliga i den rättsliga processen.

En annan viktig fråga på brottsofferområdet är vilka möjligheter som finns för den som skadats i samband med brott att få statlig brottsskadeersättning. Denna fråga behandlas inte i någon egentlig mening i rambeslutet om brottsoffer, vilket föranledde Sverige att i samverkan med kommissionen anordna ett EU-expertmöte om statlig brottsskadeersättning i oktober 2000 i Umeå. Slutsatserna från mötet visade att det fanns ett starkt intresse från medlemsstaterna att förbättra ersättningsmöjligheterna för dem som utsatts för brott inom unionen. Kommissionen åtog sig att arbeta vidare med slutsatserna från mötet och presenterade i september 2001 en s.k. grönbok om statlig brottsskadeersättning. Sverige och de övriga medlemsstaterna granskar för närvarande grönboken som bland annat innehåller förslag till harmonisering av ersättningsregler och miniminormer för brottsskadeersättning. Ett eventuellt initiativ till rättsakt på området kan förväntas tidigast hösten 2002.

41.2 Straffrättsligt samarbete

41.2.1 Rättslig hjälp

2000 års konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål

Inom EU antogs den 29 maj 2000 en konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. Konventionen avser att förbättra det rättsliga samarbetet

mellan unionens medlemsstater och är en utveckling av 1959 års rättshjälpskonvention. Konventionen effektiviserar samarbetet bland annat genom att direkta kontakter får ske mellan de rättsliga myndigheterna och medlemsstaterna får nya möjligheter att samarbeta, bland annat genom att förhör kan tas upp genom videokonferens eller telefon samt genom assistans med hemlig telefonavlyssning.

Konventionen träder i kraft först när åtta medlemsstater har ratificerat den. En medlemsstat kan i en förklaring ange att den staten kommer att tillämpa konventionen dessförinnan gentemot de andra stater som har avgett samma förklaring. Vid utgången av år 2001 hade en medlemsstat, Portugal, ratificerat konventionen. Enligt konventionen skall medlemsstaterna inleda ratificeringsarbetet före utgången av år 2000. Sverige har i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål redan införlivat stora delar av konventionen i svensk rätt och Justitiedepartementet har under hösten 2001 också påbörjat arbetet med resterande delar.

Mot bakgrund av Amsterdamfördraget har vissa bestämmelser i konventionen, som är en utveckling av Schengenregelverket, diskuterats i den gemensamma kommittén med Island och Norge. Genom associeringsavtalet mellan EU och Island samt Norge om dessa staters associering till genomförandet, tillämpningen och utvecklingen av Schengenregelverket, kommer vissa bestämmelser i konventionen att bli tillämpliga i förhållande till Island och Norge. Sverige tog under våren 2001 initiativ till att samtliga bestämmelser i konventionen – liksom EU:s utlämningskonvention (se 41.2.4) – skall kunna tillämpas gentemot de båda staterna och avtal om detta beräknas kunna träffas inom en snar framtid.

2001 års tilläggsprotokoll till 2000 års konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål

Under våren 2001 har arbetet fortsatt med att utarbeta ett kompletterande instrument om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, på grundval av ett franskt initiativ. Arbetet har resulterat i ett tilläggsprotokoll till konventionen från 2000 om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. Protokollet antogs av medlemsstaterna den 16 oktober. Det tillkom mot bakgrund av slutsatserna från Tammerfors om unionens mål att bekämpa organiserad brottslighet, penningtvätt och ekonomisk brottslighet.

Protokollet fokuserar främst på bankinformation och syftar till att förbättra möjligheterna att få information om vilka bankkonton en viss person har i en annan medlemsstat samt vilka transaktioner som har genomförts och kommer att genomföras på kontot i fråga. Till skillnad från ursprungsförslaget kvarstår kravet på dubbel straffbarhet vid ansökningar om husrannsakan och beslag. I stället införs en rapporteringsskyldighet till rådet om ansökan avslås på vissa särskilt angivna grunder, bland annat att kravet på dubbel straffbarhet inte är uppfyllt. Den anmodade medlemsstaten skall inte kunna avslå en ansökan under åberopande av banksekretess eller att ansökan avser ett fiskaliskt eller politiskt brott. Protokollet innehåller också en generell regel om att kompletterande framställningar om rättslig hjälp i brottmål skall kunna

ske på ett förenklat sätt, dvs. information som har lämnats i den ursprungliga framställningen skall inte behöva lämnas igen.

Tilläggsprotokollet skall antas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser och medlemsstaterna skall anmäla att de har slutfört de förfaranden som deras respektive konstitutionella bestämmelser kräver för att tilläggsprotokollet skall kunna antas. Protokollet träder i kraft i de åtta medlemsstaterna som tillträtt konventionen från 2000 först när detta har gjorts.

Gemensamma utredningsgrupper

Mot bakgrund av händelserna i USA den 11 september tog Belgien, Frankrike, Spanien och Storbritannien den 19 september initiativ till ett rambeslut om gemensamma utredningsgrupper. Rambeslutet innehåller bestämmelser om att brottsutredande myndigheter i medlemsstaterna gemensamt kan inrätta en utredningsgrupp för att samordna brottsutredningar som har kopplingar till flera medlemsstater. Bestämmelserna är i sak identiska med artikel 13 samt delar av artiklarna 15 och 16 i konventionen från 2000 om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål och innebär att genomförandet av dessa artiklar tidigareläggs. Medlemsstaterna åläggs att genomföra bestämmelserna i rambeslutet senast den 1 juli 2002.

Regeringen lämnade den 29 november 2001 till riksdagen proposition 2001/02:71 om Sveriges antagande av rambeslut om gemensamma utredningsgrupper. I propositionen föreslås att riksdagen godkänner utkastet till rambeslut om gemensamma utredningsgrupper. Ett sådant godkännande krävs innan Sverige röstar för ett antagande av rambeslutet i ministerrådet. I propositionen redovisar regeringen också de lagändringar som rambeslutet kräver men lägger inte fram några konkreta förslag till lagändringar. Regeringen avser i stället att återkomma till riksdagen med sådana förslag vid ett senare tillfälle.

41.2.2 Europeiska rättsliga nätverket

Nätverket tillkom efter ett beslut av Europeiska rådet om en gemensam åtgärd den 29 juni 1998 att inrätta ett europeiskt rättsligt nätverk. Nätverket består av företrädare för nationella myndigheter som arbetar med internationellt straffrättsligt samarbete. Varje medlemsstat har utsett ett antal kontaktpunkter. Sverige har f.n. fem kontaktpunkter. Kontaktpunkterna skall vara aktiva mellanhänder för att underlätta det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna när det gäller bekämpandet av, framför allt, grov brottslighet. De skall tillhandahålla information till rättsliga myndigheter i det egna landet och till kontaktpunkter och rättsliga myndigheter i andra medlemsstater i rättsliga och praktiska frågor och främja samordningen av det rättsliga samarbetet.

Nätverket skall enligt den gemensamma åtgärden mötas regelbundet för att kontaktpunkterna skall kunna byta erfarenheter och diskutera praktiska och rättsliga problem. Relevanta erfarenheter som görs inom

nätverket skall vidarebefordras till behöriga arbetsgrupper inom Europeiska unionen.

Under år 2001 möttes nätverket vid tre ordinarie möten, två gånger under det svenska ordförandeskapet samt en gång under det belgiska ordförandeskapet. Vid det första mötet under det svenska ordförandeskapet diskuterades bland annat slutrapporten från utvärderingen när det gäller rättslig hjälp i brottmål samt ett formulär för ansökningar om rättslig hjälp. Vid det andra mötet (på Lidingö utanför Stockholm) deltog förutom nätverkets nationella kontaktpunkter, de nationella medlemmarna i Pro-Eurojust, företrädare från flertalet ansökarländer och Ryssland, företrädare för kommissionen och den europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF) samt en åklagare från Liechtenstein. Sammanlagt deltog ca 130 personer vid mötet. Ämnen som behandlades var hur de olika rättsliga verktygen som finns skulle kunna användas bättre för att effektivisera kampen mot den organiserade gränsöverskridande brottsligheten. Vidare gavs en översikt av organisationen hos det svenska åklagarväsendet och de nyinrättade internationella åklagar-kamrarna. Det gavs även en presentation av den nya svenska lagstiftningen om internationell rättslig hjälp i brottmål, en presentation av visionära tankar på hur man kan vidareutveckla samarbetet i Norden vad gäller internationell rättslig hjälp samt en presentation av den nya lagstiftningen om internationell rättslig hjälp i Liechtenstein. Vidare gavs deltagarna möjlighet att besöka svenska myndigheter som på ett eller annat sätt arbetar med brottsbekämpning och att i ett antal arbetsgrupper diskutera arbetsmetoder och samarbetsformer över gränserna för kampen mot ekonomisk brottslighet, narkotikabrottslighet, människohandel, IT-brottslighet, rasistisk brottslighet och miljöbrott. En arbetsgrupp diskuterade centralmyndighetens roll i det internationella samarbetet. Vid mötet under det belgiska ordförandeskapet diskuterades bland annat ett utkast till nätverkets aktivitetsrapport. Denna rapport är avsedd att beskriva nätverkets verksamhet under de gångna tre åren och innehåller även ett antal rekommendationer för det framtida arbetet inom nätverket. Utöver de ordinarie mötena hölls ett extra möte i Portugal där den så kallade europeiska rättsliga atlasen diskuterades. Den är ett teknologiskt informationssystem som gör det möjligt att identifiera myndigheter i andra stater som är behöriga att ta emot ansökningar om rättslig hjälp.

41.2.3 Eurojust

Enligt slutsatserna från Europeiska rådets möte i Tammerfors år 1999 skall en enhet för straffrättsligt samarbete (Eurojust) inrättas före utgången av år 2001 för att stärka kampen mot grov organiserad brottslighet, t.ex. människohandel och narkotikabrottslighet. Enheten skall bemannas av åklagare, förundersökningsdomare eller polismän med motsvarande behörighet, som har avdelats från varje medlemsstat. Dessa skall verka för att de nationella rättsliga myndigheternas insatser samordnas och på olika sätt görs mer effektiva.

Under det portugisiska ordförandeskapet lade Sverige tillsammans med Portugal, Frankrike och Belgien förslag till beslut om Eurojusts

organisation och verksamhet. Med utgångspunkt i det förslaget har det fortsatta arbetet med Eurojust bedrivits i en särskild arbetsgrupp.

Som en följd av Europeiska rådets uppgörelse i Nice i december 2000 kom Eurojusts roll i det europeiska rättsliga samarbetet att ytterligare understrykas och förstärkas genom tillägg till fördraget. I tillägget anges Eurojust som ett av medlen för att uppnå det övergripande målet om en hög säkerhetsnivå för unionens medborgare inom ett område med frihet, säkerhet och rättvisa. Vidare uppmanas rådet att på olika, angivna sätt uppmuntra till straffrättsligt samarbete genom Eurojust.

Under det svenska ordförandeskapet gick arbetet med att inrätta Eurojust in i ett intensivt skede. Frågorna om Eurojusts åligganden och materiella kompetensområde, Eurojusts uppgifter och hur dessa fördelas mellan Eurojust som organ och de nationella representanterna, Eurojusts behandling av personuppgifter samt dataskyddsregler behandlades särskilt. Arbetet resulterade i att det belgiska ordförandeskapet kunde ta över en andra konsoliderad version av förslaget till beslut.

Den 1 mars år kunde även den provisoriska enheten för rättsligt samarbete (Pro-Eurojust) påbörja sitt arbete. Enheten har på kort tid etablerat sig som en effektiv samordningsenhet. Pro-Eurojust har under året handlagt drygt 180 ärenden. Det fortsatta arbetet i Eurojustarbetsgruppen har skett i nära samarbete med Pro-Eurojust.

Arbetet med att inrätta Eurojust fortsatte lika intensivt under det belgiska ordförandeskapet. Nya frågor som behandlades rörde personalen och dess anställningsformer samt Eurojusts förhållande till Europaparlamentet och ministerrådet. Ministerrådet nådde den 6 december år politisk överenskommelse om förslaget till rådets beslut om inrättande av Eurojust. Antagandet är planerat till i början av år 2002.

Efter den 11 september fick arbetet inom Pro-Eurojust en viss antiterrorismprägel. Pro-Eurojust har under hösten undersökt vilka åtgärder som kan göra det möjligt att på terrorismens område säkerställa rättsligt samarbete och god samordning av pågående utredningar.

41.2.4 Utlämning

Den 1 oktober 2001 införlivades 1996 års EU-konvention om utlämning i svensk lag genom att vissa ändringar i lagen (1957:668) om utlämning för brott trädde i kraft (prop. 2000/01:83, bet. 2000/01:JuU26, rskr. 2000/01:281). Lagändringarna innebär bland annat att det under vissa förutsättningar är möjligt att utlämna svenska medborgare för lagföring eller straffverkställighet i en annan medlemsstat.

Vid rådets möte (rättsliga och inrikes frågor) den 20 september 2001 uppmanades medlemsstaterna av rådet att senast den 1 januari 2002 tillträda och sätta i kraft 1996 års EU-konvention om utlämning samt 1995 års konvention om ett förenklat utlämningsförfarande mellan EU-medlemsstaterna. I mitten av december hade dock endast elva respektive tio stater tillträtt dessa konventioner.

Under det svenska ordförandeskapet tog Sverige initiativ till att Norge och Island får möjlighet att ansluta sig till 1995 och 1996 års utlämningskonventioner. Detta kan till stor del ske med stöd av

Schengenregelverket och i övriga delar genom att EU sluter särskilda avtal med dessa stater. Sådana avtal beräknas kunna träffas inom kort. Skr. 2001/02:160

41.3 Ömsesidigt erkännande av domar och beslut

Av slutsatserna från Tammerfors 1999 (punkterna 33–37) framgår att Europeiska rådet anser att erkännande av rättsliga avgöranden skall bli en hörnsten i det rättsliga samarbetet på såväl det civilrättsliga som det straffrättsliga området inom unionen. Denna princip skall avse såväl domar som andra beslut fattade av rättsliga myndigheter. Enligt slutsatserna skulle rådet och kommissionen före december 2000 anta ett åtgärdsprogram för att genomföra principen om ömsesidigt erkännande.

Under de portugisiska och franska ordförandeskapen och med stöd av ett meddelande från kommissionen den 26 juli 2000 (KOM (2000) 495 slutlig) har ett åtgärdsprogram utarbetats som antogs av rådet (rättsliga och inrikes frågor) vid möten den 30 november och den 1 december 2000. Programmet innehåller en rad olika åtgärder som skall vidtas på det straffrättsliga området för att genomföra principen om ömsesidigt erkännande. En indelning görs i åtgärder som tar sikte på beslut före dom och åtgärder med anledning av eller efter dom. Åtgärderna avser beslut och domar som riktar sig mot såväl egendom som personer.

Hittills har arbetet resulterat i tre initiativ, nämligen ett angående en europeisk arresteringsorder (se 41.3.1), ett angående frysning av tillgångar och bevismaterial (se 41.3.2) och ett om ömsesidigt erkännande av bötesstraff (se 41.3.3).

41.3.1 Europeisk arresteringsorder

I slutsats nr 35 från Europeiska rådets toppmöte 1999 i Tammerfors angavs att det formella utlämningsförfarandet mellan medlemsstaterna borde avskaffas när det gäller personer som är på flykt undan ett lagakraftvunnet fängelsestraff. Utlämningsförfarandet borde ersättas med ett enkelt överförande av personen ifråga. En förenkling av brådskande utlämningsärenden skulle också övervägas. Kommissionen uppmanades att lägga fram förslag i frågan.

I september 2001 presenterade kommissionen ett förslag till rambeslut om en europeisk arresteringsorder. Innebörden av förslaget var att all utlämning inom EU ersätts med ett förenklat och snabbare förfarande där rättsliga myndigheter i en medlemsstat efter en begränsad prövning skall överlämna en efterlyst person till en annan medlemsstat för lagföring eller straffverkställighet.

Som en följd av terroristattentaten i USA den 11 september beslutades vid rådets möte (rättsliga och inrikes frågor) den 20 september att det redan vid rådets möte den 6–7 december skulle träffas en politisk överenskommelse om den europeiska arresteringsordern. Under hösten bedrevs ett intensivt förhandlingsarbete inom EU och innan Europeiska rådets möte i Laeken var medlemsstaterna eniga om en text. Rambeslutet har dock ännu inte formellt antagits.

41.3.2 Frysning av tillgångar och bevismaterial

Skr. 2001/02:160

I åtgärdsprogrammet gavs högsta prioritet till att ta fram ett instrument som gäller erkännande och verkställighet av beslut om frysning av tillgångar och bevismaterial.

Mot bakgrund av slutsatserna från Tammerfors och rådsbeslutet tog Frankrike därför tillsammans med Sverige och Belgien i december 2000 ett initiativ till ett utkast till rambeslut om verkställighet av beslut om frysning av tillgångar eller bevismaterial.

Enligt förslaget skall beslut om tvångsmedel, som fattas i den medlemsstat där förundersökningen pågår, erkännas (utan att något nytt beslut fattas) och verkställas av den medlemsstat där egendomen finns. Syftet med detta är att snabbt kunna hindra att egendom som t.ex. kan användas till bevisning eller bli föremål för förverkande förstörs eller helt enkelt försvinner (dvs. egendomen "fryses"). Egendomen skall normalt förbli fryst i den verkställande staten till dess att det har beslutats om att egendomen kan överlämnas till den beslutande staten eller till dess att egendomen har förverkats och detta beslut verkställts. Tanken är att instrumentet skall skapa ett mervärde i förhållande till dagens system som bygger på att den stat där förundersökningen pågår ansöker om rättslig hjälp och att tvångsmedelsbeslutet fattas i den stat där egendomen finns.

Instrumentet har diskuterats i arbetsgruppen för straffrättsligt samarbete och i artikel 36-kommittén under hösten och beräknas kunna antas under första halvåret 2002.

41.3.3 Ömsesidigt erkännande av bötesstraff

I åtgärdsprogrammet gavs näst högsta prioritet till utarbetandet av ett instrument angående erkännande och verkställighet av bötesstraff. Mot bakgrund av slutsatserna från Tammerfors och rådsbeslutet tog Storbritannien därför tillsammans med Sverige och Frankrike i juli 2001 ett initiativ till ett utkast till rambeslut om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande av bötesstraff.

Enligt förslaget skall bötesstraff som beslutas av en domstol i en medlemsstat på grund av brottslig handling erkännas av och verkställas i den andra medlemsstaten. Även vissa bötesstraff som beslutas av administrativa myndigheter omfattas av instrumentet.

En dom skall få översändas till en medlemsstat där den fysiska personen bor, har egendom eller inkomst, eller, när det gäller en juridisk person, där denna har sitt säte. Den verkställande staten skall därefter utan några formaliteter erkänna den dom som har översänts. Vidare skall den verkställande staten skyndsamt verkställa bötesstraffet och verkställigheten skall ske på samma sätt som ett inhemskt bötesstraff.

Instrumentet har diskuterats i arbetsgruppen för straffrättsligt samarbete under hösten och kommer att diskuteras vidare under det spanska ordförandeskapet (första halvåret 2002).

41.4.1 Penningtvätt och förverkande

Efter ikraftträdandet av Amsterdamfördraget presenterade Frankrike i juli 2000 ett förslag till rambeslut som i tillämpliga delar skulle ersätta och skärpa EU:s gemensamma åtgärd om penningtvätt, identifiering, spårande, spärrande, beslag och förverkande av hjälpmedel och vinning av brott från 1998 (EGT L 333, 9.12.1998, s.1 och EGT C 243, 24.8.2000, s. 9). Vid rådets möte (rättsliga och inrikes frågor) den 17 oktober 2000 nåddes en principöverenskommelse om innehållet i rambeslutet. Regeringen överlämnade i januari 2001 en proposition (prop. 2000/01:58) till riksdagen med förslag om att riksdagen skulle godkänna utkastet till rambeslut. Detta gjorde riksdagen den 14 mars 2001 (bet. 2000/01:JuU17, rskr. 2000/01:156).

Rambeslutet antogs därefter av rådet den 26 juni 2001 (EGT L 182, 05.07.2001, s. 1).

41.4.2 Bedrägeri och förfalskning

Den 29 maj 2000 antog rådet (rättsliga och inrikes frågor) ett rambeslut om skydd av euron mot förfalskning. Ny lagstiftning har införts för att Sverige fullt ut skall uppfylla bestämmelserna i rambeslutet (prop. 2000/01:40, bet. 2000/01:JuU9, rskr. 2000/01:138). Den nya lagstiftningen, som trädde i kraft den 1 april 2001 (SFS 2001:31), innebär bland annat att sedlar och mynt beslutade för utgivning men som ännu inte är gällande omfattas av penningförfalskningsbrottet samt att ett nytt brott, olovlig befattning med falska pengar, har införts i brottsbalken.

Kommissionen presenterade under hösten 1999 ett förslag till rambeslut om bekämpning av bedrägeri och förfalskning som rör andra betalningsmedel än kontanter (EGT C 376, 28.12.1999, s. 20). Rådet (rättsliga och inrikes frågor) antog rambeslutet den 28 maj 2001 (EGT L 149, 02.06.2001, s.1). Någon lagstiftning är inte nödvändig eftersom svensk rätt uppfyller åtagandena i rambeslutet.

41.4.3 Miljöbrott

Danmark presenterade 1999 ett förslag till rambeslut om straffrättsligt skydd av miljön. Förslaget syftade till att komplettera den inom Europarådet år 1998 upprättade konventionen om straffrättsligt skydd för miljön och innebar bland annat att medlemsstaterna skulle åta sig att kriminalisera allvarliga former av överträdelser av miljölagstiftningen.

Vid rådets möte (rättsliga och inrikes frågor) den 28 september 2000 enades ministrarna om att det finns ett behov av en gemensam lagstiftning på miljöbrottsområdet och att denna måste finnas innan EU utvidgas med nya medlemsstater.

Under hösten 2000 förklarade dock kommissionen att det, enligt dess uppfattning, saknas rättslig grund att anta rambeslutet. Kommissionen menade att gemensamma straffrättsliga regler om miljöbrott skall införas genom gemenskapslagstiftning i enlighet med bestämmelserna i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, den s.k. första pelaren.

Under det svenska ordförandeskapet prioriterades arbetet med att nå en politisk överenskommelse om innehållet i rambeslutet. Den 13 mars 2001 presenterade så kommissionen ett förslag till direktiv om straffrättsligt skydd av miljön (KOM (2001)139 slutlig). En faktapromemoria har upprättats över förslaget (2000/01:141).

Samtliga medlemsstater ansåg dock, liksom Sverige, att straffrättslig tillnärmning endast kan ske inom ramen för det mellanstatliga samarbetet i EU:s s.k. tredje pelare (straffrättsligt samarbete samt polis- och tullsamarbete) och vid rådets möte (rättsliga och inrikes frågor) den 15 och 16 mars 2001 nåddes en preliminär överenskommelse om målsättningarna och i princip även om innehållet i rambeslutet. Rådet beslutade också att behöriga arbetsgrupper skulle analysera om det fanns behov av att komplettera rambeslutet i ljuset av kommissionens förslag till direktiv.

Detta arbete inleddes under det svenska ordförandeskapet. Under det belgiska ordförandeskapet har diskussionerna fortsatt varvid det även uppstått en allmän diskussion om kompetensfördelningen mellan den första och tredje pelaren vad avser straffrätt.

41.4.4 Människohandel, sexuell exploatering av barn och barnpornografi

Kommissionen föreslog den 21 december 2000 i ett meddelande till rådet och Europaparlamentet (KOM (2000) 854 slutlig), dels ett rambeslut om åtgärder för att bekämpa människohandel, dels ett rambeslut om åtgärder för att bekämpa sexuell exploatering av barn och barnpornografi.

Kommissionens förslag beträffande människohandel omfattar människohandel för dels arbetskraftsexploatering, dels sexuell exploatering. Förslaget behandlar bland annat definitioner av straffbar människohandel, lägsta maximistraff och vad som skall anses utgöra försvårande omständigheter, ansvar och påföljder för juridiska personer, jurisdiktion och brottsoffer.

Arbetet mot människohandel var en av de högst prioriterade frågorna för regeringen under Sveriges ordförandeskap i ministerrådet under det första halvåret 2001. Allt sedan kommissionens förslag till rambeslut beträffande människohandel presenterades hade det svenska ordförandeskapet siktet inställt på en politisk överenskommelse om så mycket som möjligt av förslaget redan i maj 2001. Förslaget behandlades inom rådsarbetsgruppen för materiell straffrätt. Under förhandlingarna genomgick förslaget vissa förändringar. Framför allt kom definitionerna av straffbar människohandel att närma sig dem som finns i tilläggsprotokollet till FN:s konvention mot gränsöverskridande brottlighet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn.

Vid rådets möte (rättsliga och inrikes frågor) den 28–29 maj 2001 nåddes en principöverenskommelse om merparten av innehållet i rambeslutet. En principöverenskommelse om resterande del, om tillämpliga straffskalor, nåddes den 27–28 september. Europaparlamentet yttrade sig över förslaget den 12 juni. Yttrandet har beaktats och vissa justeringar har gjorts. Sverige har godkänt principöverenskommelsen med förbehåll för riksdagens godkännande. Ministerrådet kan förväntas anta rambeslutet under det spanska ordförandeskapet det första halvåret 2002. Medlemsstaterna skall senast två år efter antagandet ha genomfört de åtgärder som är nödvändiga för att uppfylla bestämmelserna i rambeslutet.

Kommissionens förslag beträffande sexuell exploatering av barn och barnpornografi behandlar definitioner av straffbar sexuell exploatering av barn och barnpornografi samt minsta gemensamma maximistraff och vad som skall anses utgöra försvårande omständigheter. Dessutom behandlas ansvar och påföljder för juridiska personer, jurisdiktion, brottsoffer och rättsligt samarbete. Förslaget avser att förbättra bestämmelserna i den gemensamma åtgärden från 1997 genom att se till att det inte finns någon fristad för barnsexförbrytare som misstänks ha begått brott i ett annat land än hemlandet. Förslaget är också avsett att ta upp den oroande frågan om förekomst av barnpornografi på Internet, för att visa Europeiska unionens beslutsamhet att genomföra gemensamma straffrättsliga bestämmelser på detta område och bidra till att förse Internetanvändare med en säker miljö, fri från brottslig verksamhet.

Förslaget har under året behandlats inom rådsarbetsgruppen för materiell straffrätt. Det har varit svårt att enas om bland annat huruvida s.k. virtuell barnpornografi skall omfattas av rambeslutet samt vilka undantag som skall få göras från det straffbara området. Arbetet med förslaget kommer att fortsätta under det spanska ordförandeskapet. Europaparlamentet yttrade sig över förslaget den 12 juni.

41.4.5 Människosmuggling

Frankrike tog under sitt ordförandeskap initiativ till ett förslag till direktiv och ett rambeslut i syfte att förstärka kampen mot olaglig invandring och människosmuggling (EGT C 253, 4.9.2000, s. 1 och 6). Avsikten med initiativet var att vidareutveckla Schengenregelverket och fastställa effektiva straffrättsliga påföljder för människosmuggling.

Under våren nåddes en principöverenskommelse om innehållet i direktivet och rambeslutet. Rådet skall därefter anta rambeslutet och riksdagen beslutade den 30 november att godkänna att Sverige antar beslutet. Rådet kommer sannolikt att anta rambeslutet under våren 2002.

41.4.6 Rambeslut om terrorism

Kommissionen presenterade den 19 september ett förslag till rambeslut om bekämpande av terrorism (KOM (2001) 521 slutlig). Syftet med förslaget var att, i enlighet med artiklarna 29, 31 e samt 34.2 b i Fördraget om Europeiska Unionen, tillnärma medlemsstaternas lagstift-

ning när det gäller terroristbrott. Förslaget angav vilka handlingar som skall anses utgöra terroristbrott i samtliga medlemsstater och vilka påföljder som skall kunna dömas ut. Därutöver innehöll det bland annat bestämmelser om ansvar och påföljder för juridiska personer, jurisdiktion, utlämning och åtal samt skydd och stöd till brottsoffer. En faktagenommemoria har upprättats över kommissionens förslag (2001/02:14).

Rådet (rättsliga och inrikes frågor) välkomnade vid sitt möte den 20 september 2001 kommissionens initiativ och gav den samordningskommitté, som består av högre tjänstemän (artikel 36-kommittén), i uppdrag att omedelbart sätta i gång med en grundlig genomgång av förslaget. Detta så att rådet vid sitt möte den 6–7 december skulle kunna nå en viktig politisk överenskommelse. Europeiska rådet samtyckte vid sitt extra möte den 21 september till att anta en gemensam definition av terrorism och uppmanade rådet att precisera denna överenskommelse senast vid mötet den 6–7 december.

Under förhandlingarna förändrades förslaget i vissa delar, bland annat snävades definitionen av terroristbrott in samt begränsades tillämpningsområdet för bestämmelserna om minsta gemensamma maximistraff för sådana terroristbrott som begås i organiserad form.

Den 30 november 2001 lämnade Europaparlamentet sitt yttrande och vid rådets möte (rättsliga och inrikes frågor) den 6–7 december nåddes en politisk överenskommelse om förslaget.

Rambeslutet ställer krav på lagändringar och riksdagen måste därför godkänna rambeslutet innan Sverige kan rösta för ett antagande i rådet. Syftet är att rambeslutet skall antas så snart som möjligt under det spanska ordförandeskapet, våren 2002.

Regeringen har under förhandlingsarbetet fortlöpande informerat och samrått med riksdagen. Förutom samrådet med EU-nämnden har företrädare för Justitiedepartementet sammanträtt med Justitieutskottet den 15 och 29 november samt med utskottets EU-grupp den 3 och 31 oktober.

41.4.7 Rambeslut om narkotikahandel

I maj 2001 överlämnade kommissionen till rådet ett förslag till rambeslut om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel (KOM (2001) 59 slutlig). Förslaget behandlas av rådsarbetsgruppen för materiell straffrätt som konsulterar den pelarövergripande horisontella narkotikagruppen.

Syftet med förslaget är att, i enlighet med artiklarna 29, 31 e samt 34.2 b i Fördraget om Europeiska Unionen, tillnärma medlemsstaternas lagstiftning när det gäller olaglig narkotikahandel. Rambeslut innehåller minimiregler, vilket innebär att medlemsstaterna alltid kan behålla eller införa regler som är mer ingripande. Förslaget föreskriver att olaglig narkotikahandel skall vara straffbar i samtliga medlemsstater. Det anger också vilka påföljder som skall kunna dömas ut i grova fall. Vidare innehåller förslaget bestämmelser om vilka omständigheter som skall anses vara försvårande och därmed utgöra grund för skärpning av

påföljderna samt dessutom regler om under vilka förutsättningar påföljderna skall kunna mildras. Därutöver innehåller förslaget bestämmelser om ansvar och påföljder för juridiska personer, jurisdiktion och åtal samt samarbete mellan medlemsstaterna.

41.5 Polissamarbete

41.5.1 Europol

Europol, den europeiska polisbyrån, inledde sin verksamhet den 1 juli 1999. Verksamheten styrs i första hand av Europolkonventionen, som trädde i kraft den 1 oktober 1998, samt ett antal förordningar och beslut som har beslutats med stöd av konventionen. Europols viktigaste uppgift är att underlätta utbytet av information och kriminalunderrättelser mellan EU:s medlemsstater och mellan dessa och Europol. Detta sker genom att Europol inhämtar, sammanställer, analyserar och vidarebefordrar materialet. Europol kan också samarbeta med vissa andra länder (s.k. tredjeländer) och organ som utsetts av rådet. Samarbete kan påbörjas sedan ett avtal – efter rådets godkännande – ingåtts mellan Europol och länderna respektive organen i fråga. Förberedelser för sådana avtal pågår fortfarande och de första avtalen har under året ingåtts med Norge, Island, Amerikas Förenta Stater, Ungern, Polen, Estland, Slovenien samt Interpol.

I varje medlemsstat och tredjeländ är det finns en nationell enhet som förbindelselänk mellan Europol och respektive lands behöriga myndigheter. Den svenska enheten finns hos Rikskriminalpolisen i Stockholm. På Europol, som har sina lokaler i Haag i Nederländerna, finns datoriserade register för informations- och analysändamål. Informationsregistret är ännu inte helt klart, men beräknas kunna tas i bruk under första halvåret 2002. På Europol arbetar analytiker och andra tjänstemän som är anställda av Europol samt en eller flera sambandsmän från medlemsstaterna och de tredjeländer respektive de organ som ingått avtal med Europol. Antalet personer som är verksamma vid Europol uppgick vid slutet av år 2001 till omkring 300. Det pågår ett intensivt samarbete mellan Europol och de länder och organ som deltar i europolsamarbetet. Europol har under året bland annat ansvarat för utbildningsinsatser om barnpornografi på Internet och förberedelser inför införandet av euron den 1 januari 2002. Europol har vidare medverkat med expertis och analys i flera framgångsrika projekt för bekämpning av organiserad brottslighet.

Ursprungligen omfattade Europols mandat olaglig narkotikahandel, olaglig handel med nukleära och radioaktiva ämnen, illegala nätverk för invandring, människohandel, handel med stulna fordon samt penningtvätt som hade sitt ursprung i dessa brott. Under år 1999 utvidgades mandatet till att omfatta terrorism samt falskmynteri och förfalskning av betalningsmedel. Dessa ändringar kunde ske med tillämpning av bestämmelser i Europolkonventionen, som medger ett förenklat

förfarande som innebär att rådet med enhällighet fattar beslut utan att konventionen som sådan ändras. Under år 2000 utvidgades mandatet ytterligare till att omfatta all penningtvätt oberoende av vilken typ av brott som penningtvätten har sitt ursprung i. Denna utvidgning omfattades inte av det förenklade förfarandet utan krävde en ändring av konventionen. En sådan ändring träder i kraft först när samtliga medlemsstater har godkänt (ratificerat) ändringen i enlighet med sina respektive konstitutionella system. Den sista december 2001 hade endast ett land formellt godkänt ändringen. Ett förslag till proposition om godkännande för Sveriges del godkändes under hösten.

Under det svenska ordförandeskapet inleddes en diskussion i rådet om behovet av ändringar i Europolkonventionen för att genomföra Amsterdamfördraget och vissa uttalanden som gjordes av EU:s stats- och regeringschefer vid Europeiska rådets möte i Tammerfors i oktober 1999. Det rör sig bland annat om Europols deltagande i gemensamma utredningsgrupper för brottsutredningar som medlemsstaterna inrättar och Europols möjlighet att anmoda medlemsstaters myndigheter att genomföra och samordna sina brottsutredningar i särskilda fall.

Det svenska ordförandeskapet inledde vidare en diskussion i rådet om behovet av ytterligare utvidgning av Europols mandat. Sverige presenterade under ordförandeskapet, tillsammans med Belgien, ett formellt initiativ om detta och rådet beslutade den 6–7 december att Europols mandat, från den 1 januari 2002 skall utvidgas till alla de allvarliga former av internationell brottslighet som finns förtecknade i bilagan till Europolkonventionen. Det rör sig om bland annat brottsformer såsom mord, rasism och främlingsfientlighet, bedrägeri, databrott, miljöbrott och olaga handel med vapen för att nämna några exempel.

41.5.2 Annat polissamarbete

Utöver det polissamarbete som bedrivs inom ramen för Europol kan polissamarbetet inom EU:s rådsstruktur sägas vara fördelat mellan arbetsgruppen för polissamarbete och arbetsgruppen mot olaglig narkotikahandel.

Arbetsgruppen för polissamarbete

I arbetsgruppen behandlas alla de olika frågor som faller under polissamarbete i EU med undantag för narkotikabekämpning. Under året behandlade arbetsgruppen ett stort antal frågor. Under det svenska ordförandeskapet lades tonvikt främst vid genomförandet av rådets beslut av den 22 december 2000 om att inrätta en europeisk polisakademi, vid genomförandet av ett förslag till rekommendationer för urval, utrustning och utbildning av poliser inom ramen för civil krishantering samt med att utarbeta riktlinjer för ett närmare samarbete med Ryssland som rör smuggling av stulna fordon till de forna öststaterna. Exempel på andra frågor som behandlats under året är ett förslag till rådsrekommendation om säkerhet vid fotbollsmatcher med internationell karaktär samt

Arbetsgruppen för olaglig narkotikahandel

Arbetsgruppen behandlar narkotikafrågor ur ett brottsbekämpande perspektiv. Under det svenska ordförandeskapet behandlades ett förslag om att inrätta ett system på EU-nivå för genomförande av kriminalteknisk profilanalys av syntetisk narkotika samt ett system för transport av narkotikaprover mellan brottsbekämpande myndigheter. Rådet antog i juni 2001 förslaget om att inrätta ett transportsystem och deklarerade samtidigt i en av sina slutsatser att ett system för genomförande av kriminaltekniska analyser av syntetisk narkotika skall införas så snart de tekniska och vetenskapliga förutsättningar för detta finns. Exempel på andra frågor som behandlats i arbetsgruppen under året är ett förslag till rekommendationer för samordning av nationell statistik över narkotikabeslag samt ett förslag som rör sökbarhet av prekursorer, dvs. kemikalier som är nödvändiga för framställning eller rening av narkotika.

41.6 Tullsamarbete

Tullsamarbetet inom den tredje pelaren var ett av de allra första områden i EU som omfattades av ett trojkaprogram, dvs. ett 18-månaders gemensamt arbetsprogram för tre ordförandeskap, nämligen de portugisiska, franska och svenska ordförandeskapen. Den nuvarande trojkan (Belgien, Spanien och Danmark) har följt detta exempel.

Det svenska ordförandeskapet utarbetade ett förslag till handbok för tillämpningen av Neapel II-konventionen om tullsamarbete, som det i princip endast återstår att formellt fastställa.

I avvaktan på utestående ratifikationer tillämpas konventionen om ett tullinformationssystem provisoriskt mellan de länder som ratificerat den (f n 11 medlemsstater). Den interimistiska förvaltningskommittén för denna konvention möttes två gånger under året.

På det svenska ordförandeskapets initiativ fastställdes en komplett strategi och en taktisk plan för gemensamma tullkontrollaktioner. Vidare inventerades förekommande tekniskt bistånd till kandidatländerna på området riskanalys. I sistnämnda när det gäller planeras utbildningsinsatser gemensamt av tullen i Sverige, Finland och Danmark primärt inriktade på de baltiska staterna.

DEL 5 EU:S INSTITUTIONER M.M.

42 Institutionernas verksamhet

42.1 Rådet

Rådets arbetsformer

För att skapa ett effektivt råd för en utvidgad union lade rådets generalsekreterare/ den höge representanten fram en rapport till Europeiska rådets möte i Göteborg. Av rapporten om reformeringen av rådets strukturer och arbetsmetoder framgår att kompletterande reformer är nödvändiga. I enlighet med slutsatserna från Europeiska rådets möte i Göteborg skulle generalsekreteraren helst till mötet i Laeken lägga fram detaljerade förslag till ytterligare åtgärder avsedda att säkerställa ett effektivt råd, som grundas på bättre förberedelser inför rådets möten, effektiv samordning mellan olika rådskonstellationer och effektivare arbetsmetoder efter utvidgningen, så att Europeiska rådet kan fatta de nödvändiga besluten senast i juni 2002.

Generalsekreterarens rapport var inte klar till Europeiska rådet i Laeken. Istället lämnade generalsekreteraren en kort rapport om format och tidtabell för den mer fullständiga rapport som han planerar överlämna just före Europeiska rådets möte i Barcelona i mars 2002.

42.2 Europeiska kommissionen

Verksamhet

I meddelandet om de strategiska målsättningarna för åren 2000–2005, dvs. kommissionens mandatperiod, har kommissionen pekat ut fyra centrala frågor som kommer att förändra EU som politiskt projekt under betydligt längre tid än mandatperioden för den nuvarande kommissionen:

- Nya styrelseformer för EU (European Governance).
- Ett stabilt Europa med större internationellt inflytande för EU.
- Ny ekonomisk och social dagordning.
- Förbättrad livskvalitet.

I arbetsprogrammet för år 2001 behandlades bland annat följande viktigare politiska prioriteringar:

- Vitboken om styrelseformer i EU med förslag där målet var att få EU:s institutioner, inte bara kommissionen, att fungera på ett mer begripligt, ansvarsmedvetet och decentraliserat sätt.
- Interna reformer, som omfattade administrativa reformer av kommissionen som påbörjades under 2000 och där ett förslag till ändring av EU-tjänstemännens tjänsteföreskrifter avsågs presenteras i december 2001 (se nedan 42.11).
- Utvidgningen, där kommissionen gav anslutningsstrategin fullt stöd och ville stärka relationerna med grannländerna.
- Stockholmstoppmötet där kommissionen skulle presentera en övergripande utvärdering i den rapport som Europeiska rådet begärde vid sitt möte i Lissabon.
- Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av det sjätte handlingsprogrammet för miljön.

Med anledning av terroristattacker i USA den 11 september har naturligtvis åtgärder för att bekämpa terrorism och organiserad brottslighet blivit frågor av högsta prioritet för kommissionen.

Kommissionens utgifter 2001 uppgick till 3 217 miljoner euro. Institutionen hade 21 444 anställda (dec. 2001).

Kommissionens interna reformer

I och med att kommissionens vice ordförande Neil Kinnock presenterade vitboken om administrativa reformer våren 2000 inleddes ett reformarbete för att ta itu med personalpolitiska och administrativa frågor inom EU:s institutioner. Målet med reformerna är att skapa en ny administrativ kultur som skall vara serviceorienterad. För att uppnå detta mål skall reformerna baseras på principerna effektivitet, ansvars- skyldighet, ansvarstagande samt öppenhet och insyn. Dessa principer skall genomsyra hela kommissionens administration och organisation.

Den 30 oktober 2001 antog kommissionen ett meddelande som var ett heltäckande åtgärds paket och som utgjorde slutet på förhandlingarna med personalorganisationerna om den politiska substansen i förslagen om reformeringen av personalpolitiken i EU:s institutioner. Meddelandet innehåller bland annat förslag om åtgärder som rör kompetensutveckling, tjänstemännens rörlighet, lön, pension, karriärstruktur, rekrytering, disciplinära bestämmelser, sociala åtgärder, allmän översyn av tjänsteföreskrifterna, m.m. I slutet av december 2001 fattade kommissionen beslut om de förordningsändringar som krävs för att den nya personalpolitiken skall kunna genomföras. Efter behandling i den interinstitutionella kommittén för tjänsteföreskrifterna kommer förslagen överlämnas till rådet och övriga berörda institutioner. Förhandlingarna med rådet kommer troligen att inledas i april 2002 och det nya regelverket att träda i kraft under 2003.

Kommissionens vitbok om styrelseformerna i EU

Kommissionen publicerade vitboken om EU:s styrelseformer den 25 juli 2001 med remisstid till den 31 mars 2002. Åtgärdsförslagen riktar sig till

EU:s institutioner och myndigheter i medlems- och kandidatländer på statlig, regional eller lokal nivå. I och med publiceringen av vitboken vill kommissionens bjuda in till bred debatt, (se Internetadress i bilaga 13).

Huvudförslagen i vitboken rör följande områden:

- Bättre delaktighet – EU måste bli öppnare, delge mer information och upprätthålla en effektivare dialog med allmänheten.
- Bättre politiska beslut, lagstiftning och genomförande – Eftersom EU:s politik och lagstiftning blir alltmer komplicerad måste tilltron öka till utlåtanden från sakkunniga och större utrymme ges till kommissionen för att genomföra lagstiftning. EG-rätten måste förenklas genom ett omfattande förenklingsprogram för gällande lagstiftning.
- EU:s bidrag till internationella styrelseformer – Om EU:s internationella dimension får större tyngd stärks även unionens röst i multilaterala sammanhang. EU bör modernisera och reformera internationella och mellanstatliga organisationer.
- Tydligare mål för politiken och institutionerna – EU-institutionerna och medlemsstaterna måste tillsammans utarbeta en övergripande strategi för att målinrikta unionens beslutsfattande och anpassa institutionernas arbetssätt.

En faktapromemoria om förslaget har överlämnats till riksdagen. Regeringen välkomnar kommissionens viljeinriktning att göra EU:s institutioner mer öppna och effektiva, men vissa förslag kan få konsekvenser för maktfördelningen mellan institutionerna och bör behandlas i den kommande regeringskonferensen 2004. Vitboken har remitterats och synpunkter kommer att överlämnas till kommissionen.

Vid allmänna rådet den 10 december antogs slutsatser om att rådet skall diskutera vitboken under det spanska ordförandeskapet och ge kommissionen sin reaktion i god tid.

Kommissionen kommer att lägga fram en rapport i slutet av 2002 med beaktande av de synpunkter som har kommit in senast den 31 mars 2002. Rapporten kommer därefter att ligga till grund för ytterligare samarbete mellan EU-institutionerna i syfte att uppnå en förändring av styrelseformerna.

42.3 Europaparlamentet

Under ordförandeskapet i den europeiska unionen första halvåret 2001 företrädde Sverige rådet i kontakterna med Europaparlamentet. Ordförandeskapet ledde förlikningsförhandlingar och företrädde rådet i debatter i aktuella ämnen i plenum, i den allmänna frågestunden, samt vid det interinstitutionella trilogmötet mellan rådet, kommissionen och parlamentet, som ägde rum en gång per Strasbourg-session. Vid den allmänna frågestunden, trilogmöten samt förlikningsförhandlingar representerades det svenska ordförandeskapet av statssekreterare Lars Danielsson, regeringens politiskt ansvarige för kontakterna med Europaparlamentet.

Statsministern framträdde i plenum vid tre tillfällen. Statsministern presenterade ordförandeskapsprogrammet den 15 januari vid den första

plenarsessionen under det svenska ordförandeskapet. Han presenterade också resultaten från Europeiska rådets möten i Stockholm i april samt i Göteborg i juli, då han även lämnade en redovisning av det svenska ordförandeskapet.

Av statsråden framträdde bland andra Anna Lindh, Thomas Bodström och Maj-Inger Klingwall i plenum under våren 2001. Utrikesministern redovisade exempelvis för förberedelserna inför Europeiska rådets möten i Stockholm respektive Göteborg, samt deltog i en debatt om Europas framtid den 16 maj. Ett flertal av statsråden presenterade ordförandeskapets prioriteringar på sina ansvarsområden inför berört utskott i början av ordförandeskapet.

Under 2001 diskuterades bl. a. ett förslag till gemensamt regelverk vari löner, skatt och andra villkor för Europaparlamentets ledamöter regleras. I september kunde rådet enas kring ett kompromissförslag i frågan om beskattningen av ledamöternas löner. Förslaget innebär att utbetalningen av ledamöternas löner skall tas över av Europaparlamentet. Idag betalas lönerna ut på nationell nivå, vilket har lett till en stor variation mellan parlamentsledamöternas löner. Enligt kompromissen kommer avgifter för pensioner och socialförsäkringar betalas till EU-budgeten, men differensen upp till den nationella skattenivån kan tas ut av de medlemsstater som så önskar. Denna linje har drivits av bl.a. Sverige. Utöver månadsarvodet erhåller ledamöterna vissa bidrag, bland annat för allmänna utgifter, reseersättningar och traktamenten. En översyn av dessa förväntas i anslutning till en slutuppgörelse om regelverket mellan rådet och Europaparlamentet under år 2002.

En annan fråga som varit föremål för diskussion i Europaparlamentet under år 2001 är stadgan för reglering och finansiering av politiska partier på europeisk nivå. Stadgan avses vara ett provisoriskt system för partistöd till transnationella politiska partier, i avvaktan på att ett mer permanent system skall införas efter Nice-fördragets ikraftträdande. Europaparlamentet yttrade sig över kommissionens förslag i maj. Under hösten har rådet förgäves försökt att nå enighet kring flera svåra frågor, bl.a. i fråga om antalet medlemsstater ett parti måste vara representerat i för att få partistöd, och i vilken mån bidrag från näringsliv, organisationer och privatpersoner skall tillåtas.

Den europeiska ombudsmannen tog under år 2001 emot 1874 klagomål samt inledde undersökningar i 208 ärenden. Ombudsmannen följde även upp ett tidigare initiativ och påpekade på nytt att unionens samtliga institutioner och organ bör anta regler för gott administrativt uppförande. Under året lade ombudsmannen fram en särskild rapport vari han uppmanar Europaparlamentet att ta initiativ till att få till stånd en europeisk förvaltningslag.

Europaparlamentets resolutioner, beslut m.m. är en stående punkt på allmänna rådets dagordning.

Domstolens funktion och organisation

Domstolen har till uppgift att säkerställa att lag och rätt följs vid tolkningen och tillämpningen av EG-rätten (artikel 220 i EG-fördraget). Härav följer att det faller på domstolen att tillse att EU:s institutioner handlar inom sina respektive kompetensområden och i enlighet med EG-rätten. Det är också domstolen som ytterst vakar över att medlemsstaterna och EU:s institutioner korrekt följer och tillämpar EG-rätten.

Till domstolen är knuten en förstainstansrätt med behörighet att i första instans pröva vissa särskilda grupper av ärenden (artikel 225 i EG-fördraget). Förstainstansrättens domar kan överklagas till EG-domstolen.

Såväl EG-domstolen som förstainstansrätten består av 15 domare, en från varje medlemsstat. I EG-domstolen finns också åtta generaladvokater som biträder EG-domstolen genom att lämna förslag till avgöranden.

Målen vid domstolen

De vanligaste målen vid EG-domstolen är mål om förhandsavgörande enligt artikel 234 i EG-fördraget. På begäran av nationella domstolar i medlemsstaterna lämnar domstolen bindande uttalanden om tolkningen av fördragen och om tolkningen eller giltigheten av rättsakter som har beslutats av EU:s institutioner.

En annan måltyp vid EG-domstolen är mål om fördragsbrott enligt artikel 226 i EG-fördraget. Kommissionen eller en medlemsstat kan väcka talan mot en medlemsstat som har underlåtit att uppfylla sina förpliktelser enligt fördragen. Vidare kan talan väckas enligt artikel 230 i EG-fördraget om ogiltighet av rättsakter som har beslutats av institutionerna samt enligt artikel 232 i EG-fördraget om att en institution har underlåtit att vidta en åtgärd som den är skyldig att vidta.

Medlemsstaterna kan själva vara parter i mål vid domstolen och har dessutom, i likhet med vissa av EU:s institutioner, möjlighet att yttra sig i mål om förhandsavgöranden. I andra mål finns det en möjlighet att intervensera, dvs. föra talan till stöd för en av de ordinarie parterna i målet. För medlemsstaterna är det viktigt att kunna utnyttja dessa möjligheter. Det gäller inte bara i de mål där den nationella lagstiftningen är berörd utan även i andra mål som kan påverka den nationella lagstiftningen.

Domstolens verksamhet under år 2001

Domstolens verksamhet under år 2001 kan beskrivas enligt följande. Nationella domstolar begärde förhandsavgörande i 237 fall. Av dessa kom fyra från svenska domstolar. Den svenska regeringen yttrade sig i tio mål om förhandsavgörande. Så kallad direkt talan väcktes i 187 fall. De avser främst sådana mål där en institution eller en medlemsstat väckt

tal mot en annan medlemsstat eller institution. Förstainstansrättens domar överklagades i 78 fall till EG-domstolen. Den svenska regeringen ansökte om intervention i ett mål vid EG-domstolen och i två mål vid förstainstansrätten. Talan väcktes mot Sverige i tre fall.

I bilaga 4 redogörs dels för mål om förhandsavgörande under år 2001 där den svenska regeringen har agerat eller en begäran om förhandsavgörande har inkommit från en svensk domstol, dels för mål under år 2001 där Sverige är part eller intervenient.

I bilagorna 5 och 6 redogörs för viktiga domar som EG-domstolen respektive förstainstansrätten har meddelat under år 2001.

42.5 Europeiska revisionsrätten

Verksamhet

Revisionsrättens rapporter utgör underlaget för rådets ställningstagande till om det skall rekommendera Europaparlamentet att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för dess genomförande av budgeten. I mars 2001 beslutade rådet att rekommendera att ansvarsfrihet beviljades för budgetåret 1998.

Under 2001 har revisionsrätten antagit fjorton specialrapporter samt ett stort antal särskilda revisionsrapporter när det gäller EU:s decentraliserade myndigheter m.m. I november presenterades årsrapporten, som innehåller dels en sammanfattning av rättens iakttagelser om genomförandet av budgeten 2000, dels revisionsförklaringen för samma år. Revisionsrätten har också under året lämnat ett par yttranden på förslag till nya rådsförordningar, där det viktigaste är rättens yttrande över kommissionens förslag till ny budgetförordning som rätten överlämnade till rådet i mars 2001.

Revisionsrättens utgiftsbudget för 2001 var 73 miljoner euro och antalet anställda var ca 550.

42.6 Ekonomiska och sociala kommittén

Verksamhet

Ekonomiska och sociala kommittén har sex utskott. Mandatperioden för ledamöterna löper fyra år och gäller för närvarande från den 21 september 1998 till den 20 september 2002. Ordföranden i sociala utskottet är Jan Olsson från Kooperativa Förbundet. Under året har ESK haft nio plenarmöten samt en mängd möten i de sex utskotten och kommitténs arbetsgrupper. ESK har behandlat en rad viktiga frågor bl a inom arbetsmarknads- och socialområdet. Till de områden som kommittén prioriterat under det gångna året hör sysselsättningen. Under året har även diskussionerna inför regeringskonferensen varit omfattande och har bl a gällt det organiserade civila samhällets roll i EU-arbetet.

ESK ger ut och distribuerar ett antal publikationer, bland annat kommitténs viktigaste yttrande i broschyrform, en månatlig publikation om verksamheten (CES Info), en månatlig bulletin som beskriver alla yttranden som antagits av plenarsessionen samt en årsrapport.

42.7 Regionkommittén

Regionkommitténs verksamhet dominerades under året av EU:s regeringskonferens, utvidgningen och nya styrelseformer i ett framtida EU. Regionkommittén har haft fem plenarsessioner under året.

Ett närmare samarbete upprättades med kommissionen innehållande en rad olika punkter där kommissionen och kommittén skall närma sig varandra. Närmandet mellan Regionkommittén och Europaparlamentet fortsatte under året och i september genomförde bägge församlingarna plenarmöten samtidigt i Bryssel.

Den svenska delegationen medverkade såsom rapportörer i fem yttranden som antagits av plenarsessionen. Yttrandena har gällt livslångt lärande, förebyggande av brottslighet, stöd till utvecklingen på lokal och regional nivå i kandidatländerna, sysselsättningspolitik och jordbrukspolitikens betydelse vid EU:s utvidgning. Regionkommittén anordnade en utfrågning om de regionala och lokala myndigheternas förberedelser när det gäller förvaltning av strukturfonder och om gemensamhetslagstiftningen. Företrädare för sex kandidatländer deltog i utfrågningen. En konferens anordnades i Rumänien med temat Rumäniens lokala myndigheter och integrationen i EU. En rådgivande kommitté har bildats mellan politiker på lokal och regional nivå inom EU tillsammans med Polen. Syftet är att i samband med medlemskapsförhandlingarna bistå associeringsrådet som ansvarar för förhandlingarna med Polen. Roger Kaliff, Kalmar kommun har valts som ordförande i kommittén.

Ordförandeskapet

Statsrådet Britta Lejon höll vid två tillfällen anförande, dels på plenarsessionen i februari dels vid det extra byråmötet i Kalmar i maj. Totalt höll Regionkommittén 6 utskottsmöten i Sverige. Dessa hölls i Uppsala, Malmö, Göteborg, Karlstad, Visby plus ett extra byråmöte i Kalmar. Dessutom anordnades tre särskilda konferenser i Malmö/Köpenhamn, Göteborg och Solna. Vid flera av dessa möten representerades den svenska regeringen antingen genom statsråd eller statssekreterare.

Den 2–3 april genomfördes en ordförandeskapskonferens i Ronneby med titeln "Municipalities and Regions in a Growing EU". Till konferensen inbjöds politiska representanter från lokal, regional och nationell nivå från både medlemsländerna och kandidatländerna. Syftet med konferensen var att visa på att en ökad samverkan på regional och lokal nivå främjas och underlättar dels kandidatländernas anslutning dels sammanhållningen inom EU. Regionkommittén var väl representerad på konferensen och kommitténs framtida roll i utvidgningen var en av

huvudfrågorna vid konferensen. Vid konferensen fastställdes ett antal skr. 2001/02:160
slutsatser som överlämnades till kommissionen, Europaparlamentet och de tre efterföljande ordförandeskapen.

42.8 Europeiska centralbanken

I samband med att den tredje etappen av den ekonomiska och monetära unionen inleddes den 1 januari 1999 övertog Europeiska centralbanken (ECB) uppgiften att utforma penningpolitiken i de medlemsstater som då införde euron som gemensam valuta. ECB:s beslutande organ är ECB-rådet, direktionen och allmänna rådet.

ECB-rådet införde beteckningen Eurosystemet för ECB och de nationella centralbanker som deltar i valutaunionen. Eurosystemet har under året arbetet med att:

- utforma och genomföra penningpolitiken i euroområdet,
- genomföra valutatransaktioner,
- inneha och förvalta medlemsstaternas officiella valutareserver samt
- främja väl fungerade betalningssystem.

År 2001 präglades dessutom av föreberedelser för införandet av eurosedlar och euromynt. ECB beslutade bland annat att närmare 15 miljarder eurosedlar skulle tillverkas. ECB offentliggjorde också eurosedlarnas utseende och deras säkerhetsdetaljer under 2001.

För att hjälpa allmänheten att snabbt och enkelt kunna känna igen den nya valutan påbörjade ECB och de nationella centralbankerna i Eurosystemet en massmediekampanj i mitten av september. Kampanjen bestod bland annat av annons- och TV reklam samt en informationsfolder som distribuerades till 200 miljoner hushåll i euroländerna. Kampanjen hade en budget på över 30 miljoner euro.

42.9 Europeiska investeringsbanken stödjer integrationen i Europa

Europeiska investeringsbanken (EIB) är EU:s husbank med uppgift att erbjuda finansiering till projekt som syftar till att främja europeisk integration. Den bildar tillsammans med Europeiska investeringsfonden (EIF) Europeiska Investeringsbanksgruppen. EIB:s huvudsakliga uppgift är att finansiera projekt inom unionen, men banken gör även insatser utanför unionen. EIB:s samlade långivning uppgår årligen till ca 35 miljarder euro, varav 85 procent går till projekt inom unionen. Senast tillgängliga uppgift över långivningen till Sverige är från år 2000. Då finansierade banken 15 projekt i Sverige och utlåningen dit var i storleksordningen 600 miljoner euro. De största låntagarna var Öresundskonsortiet, Birka Energi och SAS.

EIB:s styrelse bestämmer vilka riktlinjer som skall gälla för bankens långivning och fattar beslut om finansiering av enskilda projekt. Styrelsen består av representanter för samtliga medlemsländer och EU kommissionen. Styrelseordförande är bankens chef, belgaren Philippe Maystadt. Finansrådet Sven-Olof Johansson har varit Sveriges

styrelsemedlem år 2001. Guvernörsrådet är bankens högsta beslutande organ och Sverige representeras där av finansminister Bosse Ringholm. Rådet träffas i juni varje år. Skr. 2001/02:160

En av åtta tjänster som vicepresident roterar mellan Sverige, Finland och Österrike. För närvarande innehas tjänsten av Österrike.

42.10 Europeiska investeringsfonden förstärks

Europeiska investeringsfonden (EIF) är nu konsoliderad som EU:s särskilda organ för riskkapital och garantier till små- och medelstora företag. Gemenskapens insatser har samlats på ett ställe och bankgruppen har fått ett bredare sortiment av finansiella produkter att välja ur. Den förstärkta fonden kan erbjuda stöd som svarar mot företagets nya behov. EIF ägs av EIB, kommissionen och finansiella institutioner i medlemsländerna och dess totala kapital uppgår till 2 miljarder euro. Fonden gör årligen riskkapitalsatsningar för ca 300 miljoner euro och ger garantier för ca 3 miljarder euro. Garantierna har främst gått till projekt inom ramen för de transeuropeiska näten, TEN. Den andra delen av verksamheten består i investeringar i riskkapitalfonder.

42.11 Personalpolitik i EU:s institutioner

Mot bakgrund av det genomgripande administrativa reformarbetet som inletts av kommissionen (se ovan 42.2), valde Sverige att inför vårt ordförandeskap aktivt stödja kommissionens förslag till förlängning av den gällande överenskommelsen om löner och pensioner. Avtalet hade annars löpt ut under svenskt ordförandeskap. Beslutet om en förlängning kunde till slut tas. Detta innebär att kommissionen erhöll den arbetsro man så väl behövde för att åstadkomma de genomgripande administrativa reformer man föresatt sig att genomföra inom de egna institutionerna.

Sverige har ända från början givit kommissionen starkt stöd i reformprocessen. Regeringen är övertygad om att EU behöver förses med en modern och väl fungerande förvaltning för att klara de stora förändringar som unionen står inför, inte minst när det gäller anslutningen av nya medlemsstater. Regeringen eftersträvar bland annat ökad delegering, ökad rörlighet mellan medlemsstaternas förvaltningar och EU:s institutioner, ökad jämställdhet, en modernisering av lönesystemet och ett regelverk som främjar öppenhet och insyn.

Under ordförandeskapet lyckades Sverige samla rådet till gemensamma reaktioner på en rad områden där kommissionen föreslagit förändringar, detta för att påverka kommissionen i önskad riktning och för att underlätta senare beslut. Sverige lyckades också få uppslutning kring krav på åtgärder när det gäller för Sverige centrala frågor som de EU-anställdas yttrandefrihet och likabehandling av makar och registrerade partner. Det är regeringens övertygelse att den modernisering som nu sker inom kommissionen och de övriga institutionerna kommer att gagna medborgarnas förtroende för unionen och bereda vägen för utvidgningen.

EU måste bistås av moderna, öppna och medborgarorienterade institutioner. Sverige fortsatte under 2001 att verka för ökad öppenhet och insyn i EU:s institutioner, framförallt genom att delta i, leda och slutföra förhandlingarna om förordningen (EG)nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar. Under det svenska ordförandeskapet antog rådet ett beslut om publiceringen av rådshandlingar på Internet. Vidare verkade Sverige för ökad öppenhet i mål i EG-domstolen.

En av de viktigaste frågorna under förhandlingarna om förordningen var frågan om rättsaktens eventuella påverkan på nationell rätt. Denna fråga löstes på ett tillfredsställande sätt. Enligt förordningen har den varken till syfte eller effekt att ändra nationella regler om handlingsoffentlighet. Medlemsstaterna är även fortsättningsvis behöriga att självständigt och enligt nationell rättsordning pröva frågor om utlämnande av alla handlingar som finns hos dem, även sådana handlingar som härrör från EU:s institutioner. En närmare redogörelse för arbetet med öppenhet inom EU kommer att lämnas i en särskild skrivelse från regeringen till riksdagen i början av 2002.

Under hösten 2001 har Europaparlamentet, rådet och kommissionen arbetat fram de följdförändringar i sina respektive arbetsordningar som varit nödvändiga på grund av förordningen.

Den 9 april 2001 antog rådet ett beslut om publicering av vissa rådshandlingar på Internet (rådets beslut 2001/320/EG av den 9 april 2001 om tillgängliggörande för allmänheten av vissa kategorier av rådets handlingar). Beslutet inkorporerades senare i ovan nämnda ändringar i rådets arbetsordning. Beslutet innebar att ett stort antal arbetsdokument och andra rådshandlingar när det gäller lagstiftningsärenden med viss automatik publiceras i fulltext i rådets offentliga register.

Mål i domstolen

Under 2001 avgjorde EG-domstolen målet C-353/99P Hautala mot rådet. Målet rörde frågan om rådets skyldighet enligt rådets förutvarande offentlighetsregler att lämna ut de delar av rådshandlingar som inte täcks av sekretess. Sverige intervenerade i målet och argumenterade för ståndpunkten att rådet var skyldigt att lämna ut de delar av handlingar som ej täcks av sekretess. Rådet å sina sida ansåg sig inte vara underkastat en dylik skyldighet. Domstolen fann sedermera att rådet var skyldigt att lämna ut de delar av handlingar som inte täcks av sekretess. En uttrycklig regel med en sådan skyldighet finns intagen i den nya förordningen om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar.

42.13 Gemenskapslagstiftningens redaktionella kvalitet

Det interinstitutionella avtalet om gemensamma riktlinjer för gemenskapslagstiftningens redaktionella kvalitet som slöts av rådet,

kommissionen och Europaparlamentet den 22 december 1998 har följts av en handledning med närmare anvisningar om hur lagstiftningen bör utformas. Under året har handledningen översatts till alla medlemsspråk. Sverige har underrättat sig om hur arbetet med handledningen har fortskridit liksom de andra åtgärder som institutionerna enligt avtalet har att vidta.

Behovet av klara och begripliga rättsakter var ett av de ämnen som behandlades på EG-rättskonferensen i Älvsjö under Sveriges ordförandeskap. På konferensen presenterades en rapport ”Clarifying Eurolaw”, som innehåller en omskrivning av ett EG-direktiv (det s.k. leksaksdirektivet – 88/378/EEC). Rapporten visar hur man kan skriva direktiv på ett överskådligare och klarare sätt. Under hösten har kommissionens översättningstjänst översatt det omarbetade direktivet till alla medlemsspråk för att det skall kunna användas i diskussioner om bättre rättsakter i såväl institutionerna som medlemsstaterna. Sverige stöder initiativen och kommer att driva frågan om klarare rättsakter i olika sammanhang, bland annat i synpunkter på kommissionens vitbok om EU:s styrelseformer.

I den s.k. Mandelkernrapporten om hur EU:s regler kan göras enklare, bättre och tillgängligare för medborgarna, finns förslag som också rör den språkliga och redaktionella kvaliteten på rättsakter. Rapporten lades fram i november av Mandelkerngruppen, som har bestått av regel-förenklingsexperter från medlemsländerna i EU och från kommissionen. Från Sverige har representanter från Justitiedepartementet och Näringsdepartementet deltagit. Gruppen tillsattes av förvaltningsministrarna i november 2000.

Inom Justitiedepartementet påbörjades under året uppbyggnaden av en särskild EU-språkvård med inriktning på att ge stöd till svenska deltagare i rådets och kommissionens arbetsgrupper och till svenska översättare i institutionerna för att öka kvaliteten i såväl källtexter som översättningar. Regeringskansliets språkexperter har tillförts en årsarbetskraft för detta ändamål.

42.14 Överträdelseärenden

Kommissionen har som uppgift att övervaka att medlemsstaterna tillämpar och genomför EG-rätten på ett riktigt sätt (artikel 211 i EG-fördraget). Till kommissionen inkommer klagomål från enskilda fysiska eller juridiska personer eller från andra medlemsstater om påstådda överträdelser av EG-rätten. Kommissionen kan också på eget initiativ ta upp sådana frågor.

Om kommissionen anser att en medlemsstat inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt EG-fördraget, kan kommissionen inleda ett s.k. överträdelseförfarande enligt artikel 226 i EG-fördraget. Överträdelseärendena kan delas in i två grupper. Den ena gruppen avser utebliven anmälan till kommissionen om fullständigt genomförande av EG-direktiv, medan den andra gruppen gäller felaktig tillämpning av EG-rätten.

Det formella överträdelseförfarandet är indelat i tre faser. I den första fasen beslutar kommissionen om en formell underrättelse till medlemsstaten, i vilken den berörda medlemsstaten lämnas tillfälle att inom en viss angiven tid komma in med synpunkter på den påstådda överträdelsen. Om kommissionen inte är nöjd med svaret på den formella underrättelsen och fortfarande anser att det är fråga om en överträdelse, kan kommissionen i ett andra steg avge ett motiverat yttrande. I det motiverade yttrandet föreläggs den berörda medlemsstaten att vidta rättelse inom en viss angiven tid, normalt två månader. Om medlemsstaten inte rättar sig inom denna tid kan kommissionen i den tredje fasen besluta att föra ärendet vidare till EG-domstolen.

Sverige har under år 2001 tagit emot 29 formella underrättelser varav 6 underrättelser har avsett underlåtelse att anmäla fullständigt genomförande av sammanlagt 35 direktiv. Under samma tid har kommissionen överlämnat 13 motiverade yttranden till Sverige. Kommissionen har vidare under år 2001 fört tre ärenden mot Sverige vidare till EG-domstolen.

I bilaga 7 redogörs för pågående överträdelseärenden mot Sverige.

43 Svenska språket och rekrytering av svenskar

43.1 Svenska språket i EU

Svenska är ett av EU:s elva officiella språk. Svenska språkets ställning som ett av de officiella språken är av stor principiell betydelse för Sverige. En viktig utgångspunkt är att enskilda har god möjlighet till kommunikation med EU:s institutioner på det egna språket och att folkvalda ledamöter i Europaparlamentet och ministerrådet har möjlighet att använda svenska. Demokratiskt valda representanter får inte utestängas på grund av eventuella bristande språkkunskaper.

Då språkfrågan utgör en del av regeringens strävanden efter större öppenhet och demokratisk förankring av EU-arbetet är svenska språkets ställning inom EU mycket betydelsefull. Regeringens ambition är att förbättra situationen för svenskan ytterligare. Hösten 2000 beslutade regeringen att tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppdrag att ta fram ett handlingsprogram för svenska språket (dir. 2000:66). Programmet skall bland annat syfta till att främja svenska språkets ställning. Kommittén skall i detta sammanhang se över svenskans ställning i EU. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2002.

EU har en ambitiös språkpolitik och av bland annat rättssäkerhetsskäl översätts EU:s olika rättsakter till de olika officiella språken. Under år 2001 uppkom problem att komma överens i vissa språkpolitiska frågor, bland annat i diskussionen om ett gemenskapspatent och dess översättningskrav. Även de ökade krav på översättnings- och tolkningsavdel-

ningarna som en utvidgning av EU ger upphov till uppmärksammades under året. Skr. 2001/02:160

43.1.1 Tolkning och översättning till och från svenska

Översättningar till och från svenska, både kvantitativt och kvalitativt, har stadigt förbättrats sedan Sveriges inträde i den europeiska unionen 1995 och det svenska språket missgynnas därför knappast längre på översättningsområdet. Däremot förekommer fortfarande tolkning i mindre utsträckning till svenska än till EU:s andra officiella språk. Vid formella ministerrådsmöten tolkas det i allmänhet till och från alla elva språken. Likaså vid Europaparlamentets plenarsessioner och utskottssammanträden. I rådsarbetsgrupperna däremot, där tjänstemän deltar, varierar tillgången på tolkning. Med anledning av det svenska ordförandeskapet i EU och att ansträngningar har gjorts för att förbättra tolkservicen till och från svenska steg tolkningen till svenska år 2001. Ett fåtal arbetsgrupper har ingen tolkning alls, övriga har alltid tolkning till och från engelska och franska, och därutöver fanns i nästan alla grupper tolkning till tyska, italienska, spanska, nederländska och portugisiska. I samband med EU:s utvidgning då antalet officiella EU-språk kommer att stiga kraftigt kommer språkregimen att utsättas för stora påfrestningar.

43.1.2 Svensk språkpolicy

Den svenska språkpolycyn lades fast 1996 (Riktlinjer för att främja svenska språkets ställning i EU-arbetet, cirkulär 6, UD PM 1999:6 rev.). Syftet med Sveriges policy är att förmå EU:s institutioner att ta sitt fulla ansvar för tolkning och översättning. När det gäller arbetsdokument med förslag till rättsakter skall en fullt godtagbar svensk översättning finnas tillgänglig inom rimlig tid före det rådsmöte då formellt beslut skall fattas. Grundprincipen för tolkning är att Sverige inte godtar någon särställning, varken positiv eller negativ, för ett enskilt språk. Sverige accepterar etablerad praxis med ett begränsat antal arbetspråk i vissa organ. Däremot skall svenska språket inte behandlas sämre än andra jämförbara språk t.ex. danska, finska, grekiska och portugisiska. Sverige verkar därför för att den ordning med tolkning till ett flertal språk, men inte svenska, som förekommer i en del arbetsgrupper skall upphöra.

43.2 Svenskar i EU:s institutioner

Frågor om svenskar i EU:s institutioner handläggs vid EU-enheten på Utrikesdepartementet.

EU-enheten samordnar arbetet inom Regeringskansliet när det gäller högre tjänster genom prioritering av områden samt kandidatfrågor. Vidare ansvarar enheten för insatser för god basrekrytering, bevakning av mellannivåerna, tidsbegränsade tjänster, nationella experter, praktiktjänstgöring, kontakt- och informationsverksamhet, samt bevakning av EU-institutionernas personalpolitik.

Sammantaget arbetar omkring 1000 svenskar på fasta eller tidsbegränsade tjänster eller som nationella experter inom EU. Omkring en fjärdedel av dessa är tolkar och översättare. I förhållande till föregående år är det totala antalet svenskar i stort sett oförändrat.

Av det totala antalet anställda på fasta och tidsbegränsade tjänster är drygt 60 procent kvinnor. Andelen kvinnor bland chefer och handläggare är dock betydligt lägre – drygt 35 procent.

Det är svårt att upprätthålla exakt statistik eftersom det saknas en sammanhållande funktion med sådant ansvar inom EU. Uppgifter måste därför inhämtas från varje enskild institution och därefter sammanställas. Brysselrepresentationen har tagit på sig ansvaret för att uppdatera informationen, vilket bland annat är viktigt i relation till nätverksbyggande med och mellan svenskarna inom EU.

Antalet tjänstledigheter och avgångar bland EU-svenskarna var under året fortsatt relativt hög. Omställningen till arbetsförhållandena i Bryssel har av flera upplevts som påfrestande.

Under året har det, till följd av avgångar, uppstått en markant underrepresentation av svenskar på chefsnivå. Detta gällde i synnerhet för kommissionen där det vid årsskiftet endast fanns en svensk på biträdande generaldirektörsnivå och tre svenskar på direktörsnivån.

Regeringen har aktivt stött det moderniseringsarbete som pågår inom kommissionen och som innebär genomgripande administrativa reformer, inte minst beträffande personalpolitiken. Att skapa ett arbetsklimat i institutionerna som bättre passar svenska tjänstemän är ett viktigt led i arbetet med att främja svensk representation i EU:s förvaltning (se ovan 42.11).

Under år 2001 anordnades endast ett fåtal uttagningsprov för externa sökande, varför det inte fanns stora möjligheter att fylla på med nya svenskar. Ett antal svenskar anställdes dock från s.k. reservlistor. Dessa listor omfattar svenskar som tidigare klarat uttagningsprov men som ännu ej anställts.

EU-enheten bidrar även med information till svenskar som söker anställning. Informationen finns som en särskild webbsida www.regeringen.se/eu.

Kontakt- och informationsverksamhet

Brysselrepresentationen har under året, i samarbete med Regeringskansliet, fortsatt arrangerat möten och seminarier för EU-svenskar. Detta i syfte att etablera, upprätthålla och förstärka kontakterna med svenska EU-tjänstemän. Aktuell information om Sverige och EU har löpande sänts till samtliga EU-svenskar.

Bilaga 1: Viktigare förordningar, direktiv och beslut antagna av rådet under 2001

Skr. 2001/02:160

Enligt rådets redovisning av antagna rättsakter under 2001 röstade Sverige emot tre gånger. Det gällde registrering av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar (kap. 23.6), utgifter inom veterinärområdet (kap. 23.11.3) samt bestämmelser för olivolja (kap. 23.2.8).

Det förekom inte att Sverige avstod från att rösta.

EGT/beteckning	Datum	Förordning/direktiv/beslut	Dep
EGT L 11, 15.1.2002, s. 4	01-09-27	Europaparlamentets och rådets direktiv om allmän produktsäkerhet	Ju
EGT L 82, 22.03.2001, s. 1-4	01-03-15	Rådets rambeslut av den 15 mars 2001 om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden	Ju
EGT L 145, 31.5.2001, s. 43	00-05-30	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar	Ju
EGT L 153, s. 1	01-06-08	Rådets beslut av den 28 maj 2001 om inrättandet av ett europeiskt nätverk för förebyggande av brott	Ju
EGT L 174, 27.6.2001, s. 1	01-05-28	Rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur	Ju
EGT L 174, 27.6.2001, s. 25	01-05-28	Rådets beslut (EG) nr 470/2001 om inrättandet av ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område	Ju
EGT L 186, s. 11	01-07-07	Rådets beslut av den 28 juni 2001 om inrättandet av ett program för stimulans, utbyte, utbildning och samarbete på det brottsförebyggande området (Hippokrates)	Ju
EGT C 194, 10.7.2001, s.1	01-05-28	Rådet beslut om budget för Europol 2002	Ju
EGT L 283, 27.10.01, s. 28	01-09-27	Direktiv om ändring av direktiven 78/660/EEG, 83/349/EEG och 86/635/EEG med när det gäller på värderingsreglerna för årsbokslut och sammanställd redovisning i vissa typer av bolag samt i banker och andra finansiella institut	Ju
EGT L 294, 10.11.01, s 1	01-10-08	Rådets förordning (EG) nr 2157/2001 av den 8 oktober om stadgan för europabolag	Ju
EGT L 313, 30.11.2001, s. 40	01-11-29	Rådets beslut (2001/840/EG) av den 29 november 2001 om ändring av rådets arbetsordning	Ju
EGT L 81, 21.3.2001 s. 1	01-03-15	Rådets förordning (EG) nr 539/2001 om fastställande av förteckningen över de tredjeländer vars medborgare är skyldiga	UD

		att inneha visering när de passerar de yttre gränserna och av förteckningen över de tredjeländer vars medborgare är undantagna från detta krav	
EGT L 93, 3.4.2001, s 38	01-03-15	Rådets beslut (2001/258/EG) om ingående av ett avtal mellan Europeiska gemenskapen och republiken Island och konungariket Norge om kriterier och mekanismer för att fastställa vilken stat som skall ansvara för handläggningen av en asylansökan som görs i någon av medlemsstaterna eller i Island eller Norge	UD
EGT L 135, s. 1	01-05-17	Rådets beslut av den 4 april 2001 om ingående av avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Tjeckien om ömsesidigt erkännande	UD
EGT L 135, s. 37	01-05-17	Rådets beslut av den 4 april 2001 om ingående av avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Ungern om ömsesidigt erkännande	UD
EGT L 149, 2.6.2001, s. 34	01-05-28	Rådets direktiv 2001/40/EG om ömsesidigt erkännande av beslut om avvisning eller utvisning av medborgare i tredjeländ	UD
EGT L 150, 6.6.2001, s. 4	01-05-28	Rådets förordning (EG) nr 1091/2001 av den 28 maj 2001 om fri rörlighet med en visering för längre vistelse	UD
EGT L 187, 10.7.2001, s. 47	01-06-28	Rådets direktiv 2001/51/EG om komplettering av bestämmelser i artikel 26 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985	UD
EGT L 212, 7.8.2001, s. 12	01-07-20	Rådets direktiv (2001/55/EG) om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta	UD
EGT L 284, s. 1	01-10-29	Rådets beslut av den 27 september 2001 om ingående av avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Japan om ömsesidigt erkännande	UD
EGT L 297 15.11.2001, s. 7-11	01-10-23	Rådets beslut nr 2001/792/EG av den 23 oktober 2001 om inrättande av en gemenskapsindustri för att underlätta ett förstärkt samarbete vid biståndsinsatser inom räddningstjänsten	Fö
EGT L 121, 01.05.2001 s. 34	01-04-04	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/20/EG av den 4 april 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar rörande tillämpning av god klinisk sed vid kliniska prövningar av humanläkemedel	S
EGT L 194, 18.07.2001 s. 26-35	01-06-05	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/37/EG av den 5 juni 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar	S

		och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror	
EGT L 22 , 24.01.2001 s. 17	01-01-19	Rådets direktiv 2001/41/EG av den 19 januari 2001 om ändring, vad gäller den tidsperiod som grundskattesatsen för mervärdeskatt skall tillämpas, av sjätte direktivet (77/388/EEG) beträffande det gemensamma systemet för mervärdeskatt	Fi
EGT L 84, 23.3.2001 s. 23	01-03-12	Rådets beslut 2001/224/EG av den 12 mars 2001 om nedsättning av punkt-skattesatser och befrielse från punkt-skatter för vissa mineraloljor som används för särskilda ändamål.	Fi
EGT L 15, 17.01.2002 s. 24	01-12-20	Rådets direktiv 2001/115/EG av den 20 december 2001 om ändring av direktiv 77/388/EEG i syfte att förenkla, modernisera och harmonisera kraven på fakturering när det gäller mervärdesbeskattning	Fi
EGT L 71, 13.3.2001, s. 15	01-02-26	Rådets beslut om ingående av avtal mellan Europeiska gemenskapen och Kanadas regering om förlängning av samarbetsprogrammet inom högre utbildning och yrkesutbildning (2001/197/EG)	U
EGT L 71, 13.3.2001, s. 7	01-02-26	Rådets beslut om ingående av avtal mellan Europeiska gemenskapen och Amerikas förenta stater om förlängning av samarbetsprogrammet inom högre utbildning och yrkesutbildning (2001/196/EG)	U
EGT C 204, 20.7.2001, s. 6-7	01-07-13	Rådets slutsatser om uppföljning av rapporten om konkreta framtidsmål för utbildningssystemen	U
EGT C 204, 20.7.2001, s. 3-5	01-07-13	Rådets resolution om e-lärande	U
EGT L 206, 31.7.2001, s. 1	01-07-14	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/19/EG av den 14 maj 2001 om ändring av rådets direktiv 89/48/EEG och 92/51/EEG om den generella ordningen för erkännande av yrkeskvalifikationer och av rådets direktiv 77/452/EEG, 77/453/EEG, 78/686/EEG, 78/687/EEG, 78/1026/EEG, 78/1027/EEG, 80/154/EEG, 80/155/EEG, 85/384/EEG, 85/432/EEG, 85/433/EEG och 93/16/EEG om yrkena sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård, tandläkare, veterinär, barnmorska, arkitekt, farmaceut och läkare	U
EGT L 31, 02-02- 2001 s. 2-4	01-02-02	Rådets förordning (EG) nr 216/2001 av den 29 januari 2001 om ändring av förordning (EEG) nr 404/93 om den gemensamma organisationen av marknaden för bananer	Jo

EGT L 145, 31.05.2001 s. 16	01-05-31	Rådets förordning (EG) nr 1038/2001 av den 22 maj 2001 om ändring av förordning (EG) nr 1251/1999 om upprättande av ett stödsystem till producenter av vissa jordbruksgrödor	Jo
EGT L 147 31.05.2001 s. 1-40	01-05-22	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 999/2001 av den 22 maj 2001 om fastställande av bestämmelser för förebyggand, kontroll och utrotning av vissa typer av transmissibel spongiform encefalopati	Jo
EGT L 147, 31.05.2001 s. 41	01-05-22	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/10/EG av den 22 maj 2001 om ändring av rådets direktiv 91/68/EEG vad gäller scrapie	Jo
EGT L 148, 01.06.2001 s. 3-8	01-06-30	Rådets förordning (EG) nr 1051/2001 av den 22 maj 2001 om produktionsstöd för bomull	Jo
EGT L 178, 3.06.2001 s. 1-45	01-06-30	Rådets förordning (EG) nr 1260/2001 av den 19 juni 2001 om den gemensamma organisationen av marknaden för socker	Jo
EGT L 201, 26.07.2001 s. 1-3	01-07-23	Rådets förordning (EG) nr 1512/2001 om ändring av förordning (EG) nr 1254/1999 om den gemensamma organisationen av marknaden för nötkött	Jo
EGT L 201, 26.07.2001 s. 8-9	01-07-26	Rådets förordning (EG) nr 1514/2001 av den 23 juli 2001 om ändring av förordning (EEG) nr 1696/71 om den gemensamma organisationen av marknaden för humle	Jo
EGT L 201, 26.07.2001 s. 4-7	01-07-26	Rådets förordning (EG) nr 1513/2001 av den 23 juli 2001 om ändring av förordning nr 136/66/EEG och förordning (EG) nr 1638/98 vad gäller en förlängning av giltighetstiden för stödsystemet och kvalitetsstrategin för olivolja	Jo
EGT L 234, 01.09.2001 s. 55-59	01-07-23	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/46/EG av den 23 juli 2001 om ändring av rådets direktiv 95/53/EG om fastställande av principerna för organisationen av officiell kontroll på djurfoderområdet samt av rådets direktiv 70/524/EEG, 96/25/EG och 1999/29/EG om djurfoder	Jo
EGT L 316, 01.12.2001 s. 1	01-10-23	Rådets direktiv 2001/88/EG av den 23 oktober 2001 om ändring av direktiv 91/630/EEG om fastställande av lägsta djurskyddskrav vid svinhållning	Jo
EGT L 321, 06.12.2001 s. 1	01-11-29	Rådets förordning (EG) nr 2375/2001 om ändring av kommissionens förordning (EG) nr 466/2001 om fastställande av högsta tillåtna halt för vissa främmande ämnen i livsmedel	Jo
EGT L 341, 22.12.2001 s. 3	01-12-19	Rådets förordning (EG) nr 2529/2001 om den gemensamma organisationen av marknaden för får- och getkött	Jo

EGT L 345 29.12.2001 s. 10	01-12-19	Rådets förordning (EG) nr 2582/2001 om ändring av förordning (EG) nr 1493/1999 om den gemensamma organisationen för vin	Jo
EGT L 345 29.12.2001 s. 13	01-12-19	Rådets förordning (EG) nr 2587/2001 om ändring av förordning (EEG) nr 404/93 om den gemensamma organisationen av marknaden för bananer	Jo
Skall publiceras	01-10-08	Typgodkännandedirektiv för bussar	N/ UD
KOM (2001) 109	01-12-06	Gemensam ståndpunkt antagen av rådet inför antagandet av Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 97/67/EC för att ytterligare öka konkurrensen inom postsektorn i gemenskapen	N
EGT L 35, 6.2.2001, s. 34	01-01-22	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/1/EG om ändring av rådets direktiv 70/220/EEG om åtgärder mot luftförorening genom utsläpp från motorfordon	M
EGT L 106, 17.4.2001, s. 1	01-03-12	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om upphävande av rådets direktiv 90/220/EEG	M
EGT L 114, 24.4.2001, s. 1	01-03-19	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 761/2001 av den 19 mars 2001 om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS)	M
EGT L 194, 18.7.2001, s. 36	01-06-19	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/41/EG om ändring för tjugoförsta gången av rådets direktiv 76/769/EEG om begränsning av användning och utsläppande på marknaden av vissa farliga ämnen och preparat (beredningar) vad gäller ämnen som klassificeras som cancerframkallande, mutagena eller reproduktionstoxiska	M
EGT L 197, 21.7.2001, s. 30	01-06-27	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan	M
EGT L 226, 22.8.2001, s. 5	01-08-07	Kommissionens direktiv 2001/60/EG om anpassning till tekniska framsteg av Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/45/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga preparat	M
EGT L 309, 27.11.2001, s. 1	01-10-23	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/80/EG om begränsning av utsläpp till luften av vissa föroreningar från stora förbränningsanläggningar	M
EGT L 309,	01-10-23	Europaparlamentets och rådets direktiv	M

27.11.2001, s. 22		2001/81/EG om nationella utsläppstak för vissa luftföroreningar		Skr. 2001/02:160
-------------------	--	---	--	------------------

Bilaga 2: Förslag till viktigare förordningar, direktiv och beslut under 2001

Skr. 2001/02:160

Beteckning	Datum	Förslag till förordningar/direktiv/beslut	Dep
KOM (2001) 221 slutlig	01-05-15	Förslag till rådets förordning om ett övergripande ramverk för gemenskapens insatser för att underlätta genomförandet av ett europeiskt civilrättsligt område.	Ju
KOM (2001) 505 slutlig	01-09-06	Förslag till förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i mål om föräldraansvar	Ju
KOM (2001) 522 slutlig	01-09-19	Förslag till rådets rambeslut om en europeisk arresteringsorder och om överlämnande mellan medlemsstaterna	Ju
KOM (2001) 546 slutlig	01-10-02	Meddelande från kommissionen om säljfrämjande åtgärder på inre marknaden. Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om säljfrämjande åtgärder på inre marknaden.	Ju
KOM (2002) 80 slutlig	01-02-13	Förordning om tillämpning av internationella redovisningsstandarder	Ju
KOM (2001) 127 slutlig		Förslag till rådets direktiv om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares rättsliga ställning	UD
KOM (2001) 181 slutlig	01-04-03	Förslag till rådets direktiv om miniminormer för mottagande av asylsökande i medlemsstaterna	UD
KOM (2001) 447 slutlig	01-07-26	Förslag till rådets förordning om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare i tredje land har givit in i någon medlemsstat	UD
KOM (2001) 510 slutlig	01-09-12	Förslag till rådets direktiv om miniminormer för när medborgare i tredjeland och statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning	UD
KOM (2001) 624 slutlig	01-12-10	Förslag till Europaparlamentet och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 96/82/EG om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår	Fö
KOM (2001) 283 slutlig	01-05-30	Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror	S
KOM (2001) 133 slutlig Volym I	01-03-14	Rapport från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om strukturer	Fi

och II		och skattesatser i fråga om punktbeskattning av cigaretter och andra tobaksvaror Förslag till rådets direktiv om ändring i direktiv 92/79/EEG, direktiv 92/80/EEG och direktiv 95/59/EG när det gäller strukturer och skattesatser i fråga om punktbeskattning av tobaksvaror	
KOM (2001) 294 slutlig	01-06-18	Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 77/799/EEG om ömsesidigt bistånd av medlemsstaternas behöriga myndigheter på området direkt och indirekt beskattning Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om administrativt samarbete i fråga om mervärdesskatt	Fi
KOM (2001) 400	01-07-18	Förslag till rådets direktiv i syfte att sörja för en effektiv beskattning av inkomster från sparande i form av räntebetalningar inom gemenskapen	Fi
KOM (2001) 466 slutlig	01-11-19	Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om datorbehandling av uppgifter om förflyttningar och kontroller av punktskattepliktiga varor	Fi
KOM (2001) 547	01-11-07	Förslag till rådets direktiv om ändring i direktiv 92/81/EEG i fråga om möjligheten att tillämpa en nedsatt punktskatt på vissa mineraloljor innehållande biodrivmedel och på biodrivmedel	Fi
KOM (2001) 87	01-02-15	Förslag till ändring av rådets förordning (EG) nr 1251/99 om upprättande av ett stödsystem för producenter av vissa jordbruksgrödor – Odling på uttagen areal	Jo
KOM (2001) 101	01-02-23	Förslag till rådets förordning om den gemensamma organisationen av marknaden för etanol som framställts av jordbruksprodukter	Jo
KOM (2001) 183	01-04-05	Förslag till rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 2000/29/EG om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter och växtprodukter förs in i gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen.	Jo
KOM (2001) 186	01-04-05	Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiven 66/401/EEG, 66/401/402/-EEG och 66/403/EEG om saluföring av utsäde för foderväxter och stråsäd samt av utsädespotatis	Jo
KOM (2001) 201	01-04-27	Förslag till rådets förordning om ändring i förordning (EEG) nr 2847/93 om införande av ett kontrollsystem för den gemensamma fiskeripolitiken	Jo
KOM (2001) 244	01-04-05	Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EEG) nr 2358/71	Jo

		om den gemensamma organisationen av marknaden för utsäde och om fastställande av stödbeloppen för utsädessektorn för regleringsåren 2002/03 och 2003/04	
KOM (2001) 322	01-06-14	Förslag till beslut om ändring av rådets beslut 97/413/EG om mål och närmare bestämmelser för omstrukturering av gemenskapens fiskesektor under perioden fr o m den 1 januari 1997 till och med den 31 december 2001 i syfte att uppnå bestående jämvikt mellan resurserna och utnyttjandet av dessa Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 2792/1999 om föreskrifter och villkor för gemenskapens strukturstöd inom fiskesektorn	Jo
KOM (2001) 332	01-06-20	Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1493/1999 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin	Jo
KOM (2001) 345	01-06-15	Förslag till rådets förordning om införande av övergångsbestämmelser för att möjliggöra övergången till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 999/2001 om fastställande av bestämmelser för förebyggande, kontroll och utrotning av vissa typer av transmissibel spongiform encefalopati och om ändring av bilagorna VII och XI i den förordningen	Jo
KOM (2001) 384	01-07-18	Förslag till rådets förordning om främjande av omställning av de fartyg och fiskare som fram till och med 1999 var beroende av fiskeavtalet med Marocko	Jo
KOM (2001) 425 slutlig	01-07-25	Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om genetiskt modifierade livsmedel och foder	Jo
KOM (2001) 433 slutlig	01-09-06	Förslag till Europaparlamentets och rådets om ändring av direktiv 200/13/EG när det gäller uppgifter om ingredienser i livsmedel	Jo
KOM (2001) 452	01-08-01	Rapport till Europaparlamentet och rådet om de åtgärder som skall vidtas för att bekämpa och förebygga zoonoser, åtföljd av <ul style="list-style-type: none"> – förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om övervakning av zoonoser och zoonotiska smittämnen, om ändring av rådets beslut 90/424/EEG och om upphävande av rådets direktiv 92/117/EEG – förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om bekämpande 	Jo

		av salmonella och andra livmedelsburna zoonotiska smittämnen och om ändring av rådets direktiv 64/432/EEG, 72/462/EEG och 90/539/EEG	
KOM (2001) 477	01-08-21	Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EEG) nr 404/93 om den gemensamma organisationen av marknaden för bananer	Jo
KOM (2001) 508	01-09-19	Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gödselmedel, Volym I, II, III	Jo
KOM (2001) 677	01-11-16	Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1868/94 om upprättande av ett kvotssystem när det gäller produktionen av potatisstärkelse	Jo
KOM (2001) 684	01-11-22	Förslag till rådets förordning om fastställande av bidrag och garantitrösklar för bladtabak per sortgrupp och medlemsstat för skördeåren 2002, 2003 och 2004 och om ändring av förordning (EG) nr 2075/92	Jo
KOM (2001) 56 slutlig	01-02-02	Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om utbildning av yrkesförare för gods- eller och persontransporter på väg	N
KOM (2001) 12	01-01-15	Förslag till Europaparlamentet och rådets direktiv om ändring för tjugofjärde gången av rådets direktiv 76/769/EEG beträffande begränsning av användning och utsläpp på marknaden av vissa farliga ämnen och preparat (pentabromdifenyleter).	M
KOM (2001) 17	01-01-16	Ändrat förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om upprättande av en lista över prioriterade ämnen på vattenpolitikens område	M
KOM (2001) 139	01-03-13	Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om miljöskydd genom straffrätten	M, Ju
KOM (2001) 182	01-07-25	Förslag om reglering och spårbarhet och märkning av produkter med genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av födoämnen som har producerats med genetiskt modifierade organismer och ändring av direktiv 2001/18/EG	M
KOM (2001) 241	01-05-11	Europaparlamentets och rådets förslag till direktiv om kvaliteten på bensin och diesel och om ändring av direktiv 98/70/EG	M
KOM (2001) 256	01-05-14	Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring för tjugotredje gången av rådets direktiv 76/769/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om be-	M

		gränsning av användning och utsläppande på marknaden av vissa farliga ämnen och preparat (beredningar)(ämnen som klassificeras som cancerframkallande, mutagena eller reproduktionstoxiska – c/m/r)	
KOM (2001) 543	01-10-24	Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 70/156/EEG och 80/1268/EEG med när det gäller på mätning av koldioxidutsläpp och bränsleförbrukning hos tunga motorfordon	M
KOM (2001) 729	01-12-07	Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall	M
KOM (2000) 839	01-01-18	Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om åtgärder för allmänhetens deltagande i utarbetandet av vissa planer och program när det gäller miljön och om ändring av rådets direktiv 85/337/EEG och 96/61/EG	M

Bilaga 3: Viktigare rekommendationer samt yttranden och meddelanden under 2001 samt grön- och vitböcker som presenterats under 2001

Beteckning	Datum	Viktigare rekommendationer samt yttranden och meddelanden	Dep
KOM (2001) 398 slutlig	01-07-11	Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om europeisk avtalsrätt	Ju
KOM (2001) 598	01-10-17	Rapport till Europeiska rådet i Laeken om tjänster i allmänhetens intresse	Ju
EGT L 109, 19.4.01, s. 56	01-04-04	Kommissionens rekommendation av den 4 april 2001 om principer som skall tillämpas på extra judiciella organ som deltar i reglering av konsumenttvister som görs upp i godo	Ju
KOM (2001) 387 slutlig	01-07-11	Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet – Om en öppen samordningsmetod för gemenskapens invandringspolitik	UD
KOM (2001) 672 slutlig	01-11-15	Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om en gemensam politik om olaglig invandring	UD
KOM (2001) 271 slutlig	01-05-29	Förslag till rådets beslut om europeiska handikappåret 2003	S
KOM (2001) 301 slutlig	01-06-08	Kommissionens meddelande till rådet och Europaparlamentet om genomförande av EU:s handlingsplan för narkotikabekämpning (2000–2004)	S, Ju, UD
KOM (2001) 333 slutlig	01-06-20	Meddelande från kommissionen om en gemenskapsstrategi mot antibiotikaresistens	S
KOM (2001) 362 slutlig	01-07-03	Att stödja nationella strategier för trygga och stabila pensioner genom ett integrerat förhållningssätt	S
EGT L 161	01-06-16	Rådets rekommendation av den 5 juni 2001 om unga människors, i synnerhet barns och tonåringars, alkoholkonsumtion	S
KOM (2001) 51 slutlig	01-02-08	Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén om en strategi för tullunionen	Fi, UD
EGT C 171 15.06.01, s 1	01-05-30	Rådets resolution om en strategi för tullunionen	Fi, UD
SEC (2001) 125 slutlig	01-02-12	Ekofinrådet lämnade den 12 februari 2001 en rekommendation till Irland, då den ekonomiska politiken bedömdes oförenlig med rekommendationen i 2000 års allmänna ekonomiska riktlinjer om att inrikta finanspolitiken på att upprätthålla ekonomisk stabilitet. Rådet fann att den irländska budgeten för år 2001 innebar en alltför expansiv finanspolitik	Fi

		mot bakgrund av den höga tillväxten och ett tilltagande inflationstryck	
KOM (2001) 214 slutlig	01-04-19	Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén: Avskaffande av skatthinder för tillhandahållande av tjänstepensioner över gränserna	Fi
KOM (2001) 260	01-07-10	Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och ekonomiska och sociala kommittén; Skattepolitiken i Europeiska unionen – Prioriteringar för de kommande åren	Fi
KOM (2001) 582 slutlig	01-10-23	Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Ekonomiska- och sociala kommittén, Mot en inre marknad utan skattehinder – En strategi för fastställande av en konsoliderad bolagsskattebas för företagens verksamhet i EU	Fi
KOM (2001) 385 slutlig	01-07-18	Meddelande om utökat samarbete med tredje land inom högre utbildning	U
KOM (2000) 523 slutlig	01-02-12	Europaparlamentets och rådets rekommendation om europeiskt samarbete om kvalitetsbedömning inom skolutbildningen (2001/166/EG)	U
KOM (2002) 678 slutlig	01-11-21	Meddelande om att förverkliga det europeiska området för livslångt lärande	U
KOM (2000) 723 slutlig	01-07-10	Europaparlamentets och rådets rekommendation om rörlighet inom gemenskapen för studerande, personer som genomgår yrkesinriktad utbildning, volontärer, lärare och utbildare (2001/613/EG)	U
KOM (2001) 36	01-01-24	Rapport från kommissionen till rådet om genomförandet av förordning (EG) nr 2200/96 om den gemensamma organisationen av marknaden för frukt och grönsaker	Jo
KOM (2001) 70	01-02-16	Rapport från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om tillämpningen av rådets förordning (EG) nr 1221/97 om allmänna tillämpningsregler för åtgärder som syftar till att förbättra villkoren för produktion och saluföring av honung	Jo
KOM (2001) 143	01-03-16	Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: En strategi för att integrera miljöskyddskrav i den gemensamma fiskeripolitiken	Jo
KOM (2001) 144	01-03-22	Statistiska uppgifter för indikatorerna när det gäller övervakning av integrering av miljöhänsyn i den gemensamma jordbrukspolitiken	Jo
KOM (2001) 162 slutlig, volym III	01-04-03	Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: Åtgärdsplan för biologisk mångfald i jordbruket	Jo
KOM (2001) 162	01-03-27	Meddelande från kommissionen till rå-	Jo

slutlig, volym IV		det och Europaparlamentet: Åtgärdsplan om biologisk mångfald på fiskets område	
KOM (2001) 326 slutlig	01-06-19	Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: Återställande av bestånden av torsk och kummel i gemenskapens vatten och angränsade områden	Jo
KOM (2001) 677	01-11-16	Rapport från kommissionen till rådet om kvotssystem för produktion av potatisstärkelse	Jo
EGT C 320, 15.11.2001, s. 5-11		Kommissionens meddelande om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på radio och TV i allmänhetens tjänst	Ku
KOM (2001) 534 slutlig	01-09-26	Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om vissa rättsliga aspekter på biofilm och annan audiovisuell produktion	Ku
KOM (2001) 141	01-03-20	Införande av tredje generationens system för mobil kommunikation i Europeiska unionen; Lägesrapport och förslag till åtgärder	N
KOM (2001) 313	01-06-20	Sysselsättningspolitik och socialpolitik – En ram för investeringar i kvalitet	N
KOM (2001) 416	01-07-18	Att främja grundläggande arbetsnormer och förbättra den sociala styrningen (social governance) i samband med globaliseringen	N
KOM (2001) 437 slutlig	01-07-25	Om utvidningens följder för de regioner som gränsar till kandidatländerna; Gemenskapsåtgärd för gränsregionerna	N
KOM (2001) 162	01-03-27	Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: handlingsplan till förmån för biomångfald inom området för skydd av naturresurser – volym ii/v	M
KOM (2001) 580	01-10-23	Meddelande från kommissionen om genomförandet av första delen av det europeiska klimatförändringsprogrammet	M

Beteckning	Datum	Vit- eller grönbokens titel	Dep
KOM (2001) 531 slutlig	01-10-02	Grönbok om konsumentskyddet inom Europeiska unionen.	Ju
KOM (2001) 536	01-09-28	Grönbok: Ersättning till brottsoffer	Ju
KOM (2001) 681	01-11-26	Vitbok: Nya insatser för Europas ungdom	Ju
KOM (2001) 428	01-07-25	Vitbok om styrelseformerna i EU	UD
KOM (2001) 135	01-03-20	Grönbok om framtiden för den gemensamma fiskeripolitiken	Jo
KOM (2001) 366	01-07-18	Grönbok – Främjande av en europeisk ram för företagens sociala ansvar	N
KOM (2001) 370	01-09-12	Vitbok: Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010: Vägval inför framtiden	N
KOM (2001) 68	01-02-07	Grönbok om integrerad produktpolicy	M
KOM (2001) 88	01-02-27	Vitbok: Strategi för den framtida kemikaliepolitiken	M

Bilaga 4: Mål av svenskt intresse vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt under 2001

I det följande redovisas först de mål vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt, i vilka Sverige är eller har varit part eller har intervenerat under år 2001 (avsnitt 1). Vidare redovisas de mål om förhandsavgörande i vilka den svenska regeringen har yttrat sig eller där förhandsavgörande har begärts av en svensk domstol (avsnitt 2). Redovisningen uppstår i respektive avsnitt först de mål som har avgjorts slutligt under år 2001. Därefter redovisas de mål som vid utgången av år 2001 fortfarande var pågående. Målen redovisas i målnummerordning, och vad gäller avsnitt 1, var för sig för EG-domstolen respektive förstainstansrätten.

Mål i vilka talan väckts vid EG-domstolen eller förstainstansrätten

Slutligt avgjorda mål vid EG-domstolen under 2001

C-125/99 P i EG-domstolen (Ä 34/98:3); Konungariket Sverige mot Europeiska unionens råd; (T-264/97 i förstainstansrätten; Sven Englund mot Europeiska unionens råd)

Målet i förstainstansrätten gällde ogiltigförklaring av rådets beslut att inte medge Sven Englund, som ingått registrerat partnerskap enligt svensk lag, samma familjeförmåner som enligt tjänsteföreskrifterna för tjänstemän vid gemenskapens institutioner utgår till en gift person.

Sverige intervenerade i förstainstansrätten till stöd för Sven Englund och yrkade att rådets beslut skulle ogiltigförklaras.

I dom den 28 januari 1999 ogillade förstainstansrätten Sven Englunds talan.

Sverige och Sven Englund överklagade domen till EG-domstolen.

Sverige gjorde gällande att förstainstansrätten hade tillämpat tjänsteföreskrifterna på ett felaktigt sätt genom att vid tolkningen av uttrycken gift och make inte ta hänsyn till de individuella tjänstemännens familjerättsliga status och civilstånd enligt de nationella rättsordningarna och därmed inte likställa tjänstemän som ingått registrerat partnerskap med gifta tjänstemän.

Rådet bestred Sveriges ändringsyrkande.

Nederländerna och Danmark intervenerade på Sveriges sida i EG-domstolen.

Dom meddelades den 31 maj 2001. Domstolen ogillade härvid överklagandena i sin helhet. Domstolen konstaterade att det var ostridigt att begreppet äktenskap, enligt den definition som är gemensam för samtliga medlemsstater, avser ett förbund mellan två personer av olika kön. Ett ökande antal medlemsstater har visserligen antagit regelsystem som ger ett rättsligt erkännande till olika former av förhållanden utöver äktenkapen och givit dessa förhållanden vissa verkningar som är desamma eller liknar de verkningar som följer av äktenkap. Enligt domstolen framgår det emellertid av dessa regelsystem, vilka sinsemellan är mycket

olika utformade, att parförhållanden som tidigare inte varit lagligen erkända inte kan anses utgöra äktenskap i de berörda medlemsstaterna. Domstolen fann att det under sådana omständigheter inte är möjligt att tolka tjänsteföreskrifterna så, att en rättslig situation som skiljer sig från äktenskap skall likställas härmed. Därmed kan inte heller en registrerad partner tolkningsvis inbegripas i tjänsteföreskrifternas begrepp "gift tjänsteman".

C-353/99 P i EG-domstolen (Ä 83/98:1); Europeiska unionens råd mot Heidi Hautala; (T-14/98 i förstainstansrätten; Heidi Hautala mot Europeiska unionens råd)

Målet i förstainstansrätten gällde ogiltigförklaring av ett beslut av rådet att vägra Heidi Hautala, som är ledamot av Europaparlamentet, tillgång till en rapport från arbetsgruppen för frågor rörande export av konventionella vapen. Rådet vägrade Heidi Hautala tillgång till rapporten med hänvisning till att ett utlämnande kunde skada de internationella förbindelserna. Heidi Hautala väckte talan mot beslutet.

Sverige intervenerade, tillsammans med Finland, till stöd för Heidi Hautala. Frankrike intervenerade på rådets sida.

Förstainstansrätten meddelade dom den 19 juli 1999. Enligt domen hade rådet inte rätt att vägra lämna ut handlingen i sin helhet utan det hade ålegat rådet att pröva om delar av handlingen kunde lämnas ut. Genom domen ogiltigförklarades rådets beslut.

Rådet har överklagat domen till EG-domstolen och gjort gällande att förstainstansrättens dom bygger på oriktig rättstillämpning.

Eftersom Sverige intervenerade på Heidi Hautalas sida i förstainstansrätten, har Sverige ställning som part i EG-domstolen. Sverige har i sitt svaromål yrkat att rådets överklagande skall ogillas.

Spanien har i EG-domstolen intervenerat på rådets sida och Danmark samt Förenade kungariket på Heidi Hautalas sida.

Muntlig förhandling hölls den 13 mars 2001. Förutom Sverige var rådet, Spanien, Heidi Hautala, Finland, Danmark och Förenade kungariket närvarande.

Dom meddelades den 6 december 2001. Enligt domen är ett av syftena med rådets beslut 93/731/EG att ge allmänheten största möjliga tillgång till de handlingar som förvaras av rådet och varje undantag från denna rätt skall tolkas och tillämpas restriktivt. Det konstateras att en vägran att ge tillgång till delar av handlingen i detta fall utgör en uppenbart oproportionerlig åtgärd. Domstolen anser det därför inte nödvändigt att undersöka om det förekommer en "princip om rätt till information." I domen slås fast att artikel 4.1 i rådets beslut 93/731/EG skall tolkas så att rådet är skyldigt att pröva om delar av handlingen kan lämnas ut. Följaktligen ogillades överklagandet.

C-368/00 (Ä 172/00:1); Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen väckte talan mot Sverige och gjorde gällande att Sverige inte hade uppfyllt sina skyldigheter enligt rådets direktiv 76/160/EEG om kvaliteten på badvatten i fråga om gränsvärden för kvaliteten på badvatten och provtagningsfrekvens.

Sverige medgav kommissionens yrkanden.

Dom meddelades den 14 juni 2001. Domstolen fastställde härvid att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 4.1 och 6.1 i rådets direktiv 76/160/EEG av den 8 december 1975 om kvaliteten på badvatten genom att inte vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att kvaliteten på badvatten överensstämmer med de obligatoriska gränsvärdena i detta direktiv och genom att inte uppfylla kraven när det gäller den minsta provtagningsfrekvens som anges i direktivet. Vidare förpliktades Sverige att ersätta rättegångskostnaderna.

Naturvårdsverket har arbetat för att stödja och hjälpa kommunerna i deras arbete med badvattenfrågor. Såväl provtagningsfrekvenserna och badvattenkvaliteten har förbättrats och vid i stort sett alla badplatser uppfylls numera direktivets krav.

C-410/00 (Ä 194/00:1); Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen väckte talan mot Sverige och gjorde gällande att Sverige, genom att inte ha antagit de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att genomföra rådets direktiv 96/48/EG om driftskompatibiliteten hos det transeuropeiska järnvägssystemet för höghastighetståg, inte uppfyllt sina skyldigheter enligt direktivet.

Sverige medgav kommissionens yrkanden.

Efter att kommissionen återkallat sin talan avskrevs målet genom beslut meddelat den 30 april 2001 samt förpliktades Sverige att ersätta rättegångskostnaderna.

T-205/00 (Ä 7/01:2); Renco S.p.A mot Europeiska unionens råd

Renco S.p.A väckte talan mot rådet vid förstainstansrätten och yrkade att rådets beslut av den 4 juli 2000, utfärdat genom skrivelse av Europeiska unionens råds generalsekretariat skulle ogiltigförklaras. Genom beslutet lämnades Renco S.p.A:s begäran om att få ta del av handlingar som rör utvärderingen av de anbud som lämnats för den upphandling som betecknats ”Anläggningsarbeten och underhåll av Europeiska unionens råds byggnad” utan bifall. Renco S.p.a gjorde gällande dels att beslutet inte stämmer överens med den politik och om öppenhet och insyn som gemenskapsinstitutionerna har fört sedan oktober 1992, dels att beslutet är bristfälligt motiverat.

Sverige ansökte om intervention till stöd för Renco S.p.a:s yrkanden.

Efter att Renco S.p.A återkallat sin talan avskrevs målet.

T-389/00 (Ä 71/01:2); Campina Melkunie BV mot Europeiska gemenskapernas kommission

Campina Melkunie B.V. överklagade kommissionens beslut att vägra bolaget tillgång till kommissionens handlingar när det gäller dels en skriftväxling mellan kommissionen och belgiska myndigheter, dels utväxlade handlingar och protokoll från möten med belgiska myndigheter och andra berörda parter när det gäller dioxinkrisen under juni och juni 1999. Bolaget yrkade att Förstainstansrätten skall ogiltigförklara kommissionens beslut på grund av att kommissionen har brustit i sin motiveringskyldighet dels eftersom det inte framgår av beslutet att en

prövning har gjorts när det gäller varje handling som begärts utlämnad, dels eftersom kommissionen inte för varje enskilt beslut motiverat ”varför vägran att tillåta inspektion var nödvändig med hänsyn till allmänintresset”. Bolaget gjorde dessutom gällande att kommissionen åsidosatt beslut 94/90 och proportionalitetsprincipen till den del som inte handlingarna delvis lämnats ut.

Sverige ansökte om intervention till stöd för bolagets yrkanden.

Efter att bolaget återkallat sin talan avskrevs målet genom beslut meddelat den 5 juni 2001.

Pågående mål vid EG-domstolen

C-468/98 (Ä 14/99:1); Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen har väckt talan mot Sverige och gjort gällande att Sverige brutit mot gemenskapsrätten genom att år 1995 avtala med USA om ändringar i 1944 års luftfartsavtal mellan Sverige och USA (ett luftfartsavtal av sk open skiestyp). Enligt kommissionen har gemenskapen exklusiv behörighet på luftfartsområdet. Kommissionen har vidare gjort gällande att en "nationalitetsklausul" i avtalet, som innebär att parterna kan vägra sådana flygbolag marknadstillträde som inte huvudsakligen ägs av svenska eller amerikanska medborgare, strider mot reglerna om fri etableringsrätt enligt artikel 52 i EG-fördraget (nu artikel 43 EG).

Kommissionen har samtidigt väckt talan mot sju andra medlemsstater, närmare bestämt Förenade kungariket, Danmark, Finland, Belgien, Luxemburg, Österrike och Tyskland. Kommissionens talan mot de sex senare är i princip identisk med talan mot Sverige. Målet mot Förenade kungariket rör emellertid endast frågan om den s.k. nationalitetsklausulens förenlighet med gemenskapsrätten, eftersom Förenade kungariket inte ingått avtal av open skies-typ med USA.

Sverige har i sitt svaromål yrkat att kommissionens talan skall ogillas. Sverige har bestritt att gemenskapen har exklusiv behörighet och att Sverige har brutit mot reglerna om fri etableringsrätt.

Nederländerna har intervenerat på Sveriges sida liksom i övriga mål till stöd för respektive svarande.

Muntlig förhandling hölls gemensamt i samtliga mål den 8 maj 2001. På Sveriges initiativ samordnade svarandeparterna sina anföranden. Sveriges anförande begränsade sig därför till frågan om den inre marknaden för lufttransporter kunde anses fullständigt harmoniserad.

Generaladvokatens förslag till avgörande kommer att meddelas den 31 januari 2002.

C-314/99 (Ä 8/00:1); Konungariket Nederländerna mot Europeiska gemenskapernas kommission

Nederländerna har väckt talan vid EG-domstolen om ogiltigförklaring till viss del av kommissionens direktiv 1999/51/EG om anpassning till tekniska framsteg för femte gången av bilaga I till rådets direktiv

76/769/EEG. Genom direktivet 1999/51/EG har bilagan till direktivet 76/769/EEG i den del talan gäller ändrats på så sätt att Österrike och Sverige, som tillämpar mer långtgående restriktioner som rör kadmium, får fortsätta att tillämpa dessa bestämmelser till och med den 31 december 2002.

Sverige har intervenerat i målet till stöd för kommissionen.

Muntlig förhandling hölls den 11 september 2001. Sverige var inte närvarande.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 15 november 2001. Generaladvokaten delar Nederländernas uppfattning att förlängningen av undantaget för Sveriges och Österrikes del inte har fattats på rätt rättslig grund, eftersom förlängningen inte kan betraktas som en ändring av direktivet som skett med hänsyn till teknisk utveckling i den mening som avses i artikel 2a i grunddirektivet. Ett sådant beslut skulle istället ha fattats med stöd av artikel 95 EG. Generaladvokaten föreslår därför att direktivet skall förklaras ogiltigt i nu aktuell del, dock att effekten av de aktuella bestämmelserna skall upprätthållas i avvaktan på att en gemenskapsåtgärd antagits på korrekt rättslig grund.

C-478/99 (Å 207/99:2); Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen har väckt talan vid EG-domstolen mot Sverige och gjort gällande att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 93/13/EG om oskäligen villkor i konsumentavtal genom att inte i nationell lagstiftning ha genomfört en bilaga till direktivet, innehållande en vägledande lista över avtalsvillkor som kan anses oskäligen.

Sverige har i svaromål yrkat att kommissionens talan skall ogillas. Sverige har gjort gällande att det inte föreligger någon gemenskapsrättslig skyldighet att i nationell författningstext ta in listan men avtalsvillkor som återfinns i bilagan till direktivet. Listan innehåller endast en exemplifierande uppräkningslista av avtalsvillkor som kan anses oskäligen och det är således inte listan som är bärare av de enskildas rättigheter och skyldigheter; dessa framgår av direktivets artikel 3.1 tillämpad enligt den metod som anges i artikel 4. Genom den svenska lagstiftningen uppnås det resultat som åsyftas i artikel 3.1 jämförd med artikel 4. Sverige har därmed genomfört direktivet så att de gemenskapsrättsliga kraven på rättssäkerhet och klarhet uppnås.

Finland och Danmark har intervenerat i målet på Sveriges sida.

Vid muntlig förhandling den 25 oktober 2001 var samtliga parter och intervenienter närvarande.

Generaladvokatens förslag till avgörande kommer att meddelas den 31 januari 2002.

C-185/00 (Å 198/00:1); Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Finland

Kommissionen har väckt talan mot Finland och gjort gällande att Finland, genom att tillåta att lågbeskattad olja (rödmärkt) används som bränsle i motorfordon och att sådan olja säljs utan erforderlig skattekontroll, inte uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 8.2 och 8.3 i rådets direktiv 92/81/EEG om harmonisering av strukturerna för punkt-

skatter på mineraloljor och artikel 5.1 i rådets direktiv 92/82/EEG om tillnärmning av punktskattesatser för mineraloljor.

Sverige har intervenerat på kommissionens sida i målet. Sverige har i första hand gjort gällande att det system med som Finland tillämpar – dvs. att användning av lågbeskattad olja är tillåten i motordrivna fordon under förutsättning att en tilläggsavgift betalas – innebär att Finland tar ut en för låg punktskatt på olja som används som drivmedel. Grunden för detta är att tilläggsavgiften inte kan anses utgöra en punktskatt eftersom den inte är baserad på förbrukningen av varan utan är knuten till olika tidsperioder. Sverige har dessutom gjort gällande att, med hänsyn till systemets syfte och konstruktion, avsaknaden av ett formellt förbud mot användning av lågbeskattad olja som drivmedel i Finland i sig utgör ett åsidosättande av de gemenskapsrättsliga förpliktelserna.

C-239/00 P (Ä 168/00:1); Europeiska unionens råd mot Aldo Kuijer

Rådet har överklagat förstainstansrättens dom den 6 april 2000 i mål T-188/98. Genom domen ogiltigförklarades rådets beslut av den 28 september 1998 att vägra Aldo Kuijer tillgång till vissa handlingar. Förstainstansrätten anförde som skäl att rådets beslut inte uppfyllde kravet på motivering i artikel 190 i EG-fördraget i dess lydelse före Amsterdamfördraget och att rådet hade tillämpat rådets beslut 93/731/EG om allmänhetens tillgång till handlingar felaktigt genom att inte lämna ut de avsnitt av de begärda handlingarna som inte omfattas av undantagen enligt beslutet.

Sverige, liksom Förenade kungariket, har intervenerat till stöd för Aldo Kuijer. Spanien har intervenerat till stöd för rådet.

C-369/00 (Ä 209/00:1); Konungariket Nederländerna mot Europeiska unionens råd

Nederländerna har väckt talan mot rådet vid EG-domstolen och yrkat att domstolen skall ogiltigförklara rådets beslut 2000/527/EG om ändring av beslut 93/731/EG om allmänhetens tillgång till rådets handlingar och beslut 2000/23/EG om förbättrad information om rådets lagstiftningsverksamhet och det offentliga registret över rådets handlingar. Genom beslutet undantogs handlingar, som rör utveckling av EU:s resurser för militär och ickemilitär krishantering inom ramen för en förstärkt europeisk säkerhets- och försvarspolitik, från allmänhetens rätt att ta del av rådets handlingar samt från rådets offentliga register. Nederländerna har gjort gällande att den enda rättsliga grunden som kan åberopas för beslut om allmänhetens tillgång till handlingar, efter Amsterdamfördragets ikraftträdande, är artikel 255 EG varigenom beslutsproceduren enligt artikel 251 EG blir tillämplig. Eftersom rådet som rättslig grund åberopat artikel 207 EG och beslutat enligt den däri angivna beslutsproceduren hävdar Nederländerna att beslutet fattats utan erforderlig behörighet samt i strid med grundläggande processuella krav. Nederländerna har vidare gjort gällande att beslutet strider mot artikel 255 EG och den gemenskapsrättsliga principen om att allmänheten skall ha största möjliga tillgång till rådets och andra EU-institutioners handlingar.

Sverige har intervenerat på Nederländernas sida i målet. Även Finland har intervenerat på Nederländernas sida. Sverige har endast anslutit sig

till Nederländernas andra grund, det vill säga att beslutet strider mot artikel 1 EU och 255 EG. Skr. 2001/02:160

Nederländerna har återkallat sin talan.

C-2/01 & 3/01 i EG-domstolen (Å 68/01:2); Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV mot Bayer AG, med stöd av European Federation of Pharmaceutical Industries' Association och Europeiska gemenskapernas kommission mot Bayer AG, med stöd av European Federation of Pharmaceutical Industries' Association (T-41/96 i förstainstansrätten; Bayer AG mot Europeiska gemenskapernas kommission)

Bayer AG väckte ogiltighetstalan i förstainstansrätten när det gäller kommissionens beslut 96/478/EG av den 10 januari 1996 genom vilket Bayer AG i egenskap av moderbolag i Bayerkoncernen ålades bl a böter för att ha brutit mot artikel 85.1 i EG-fördraget (nu artikel 81.1 EG) genom att ett exportförbud beträffande vissa former av läkemedlet Adalat från Frankrike och Spanien till andra medlemsstater ingått i dotterbolagen Bayer Frankrikes och Bayer Spaniens grossistavtal. Förstainstansrätten biföll Bayer AG:s talan på den grunden att kommissionen inte styrkt att avtal om exportförbud i den mening som avses i artikel 85.1 i EG-fördraget ingåtts mellan Bayer Frankrike och Bayer Spanien och deras respektive grossister i Frankrike och Spanien.

I målet vid förstainstansrätten intervenerade en organisation som företräder 16 nationella branschorganisationer inom läkemedelssektorn – European Federation of Pharmaceutical Industries' Association – på Bayer AG:s sida och en tysk förening för läkemedelsimportörer – Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV – på kommissionens sida.

Kommissionen och Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV har överklagat förstainstansrättens dom. Målen handläggs gemensamt. Kommissionen har yrkat att förstainstansrättens dom skall upphävas och har som grund härför i huvudsak åberopat att förstainstansrätten har tillämpat ett alltför restriktivt tolkning av avtalsbegreppet enligt artikel 85.1 i EG-fördraget.

Sverige har intervenerat till stöd för kommissionens yrkanden. I sin interventionsinlaga den 23 oktober 2001 har Sverige till stöd för kommissionens talan anfört att förstainstansrätten tillämpat artikel 85.1 i EG-fördraget felaktigt genom att

- att grunda slutsatsen att Bayer inte har ålagt grossisterna att begränsa parallelexporten på det förhållandet att det inte visats att Bayer i efterhand kontrollerat slutdestinationen av levererade produkter och vidtagit åtgärder för att bestraffa de grossister som befunnits skyldiga till export,
- att grunda bedömningen av om grossisterna genom konkludent handlande samtyckt till Bayers parallelexportbegränsande policy på det förhållandet att det inte visats att Bayer uttryckligen ställt krav på ett visst agerande från grossisternas sida beträffande levererade produkter.

C-247/01 (Å 111/01:2); Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen har väckt talan mot Sverige och gjort gällande att Sverige inte på ett korrekt sätt genomfört dels artikel 4.4 första meningen i direktiv 79/404/EEG om bevarande av vilda fåglar, senast ändrat genom direktiv 97/49/EEG, såsom den ersatts av artikel 6.3-4 i direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, dels artikel 9.2 i direktiv 79/404/EEG och dels inte tillsammans med kommissionen genomfört en sådan undersökning som krävts enligt artikel 6.3 i direktiv 79/404/EEG

Sverige har medgivit kommissionens talan och tillagt att samtliga brister i den svenska lagstiftningen till fullo avhjälpes genom ändringar vilka trädde i kraft den 1 juli 2001.

Kommissionen har inkommit med en kort replik. Sverige har avstått från att inkomma med duplik.

C-279/01 (Å 128/01:1); Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen har väckt talan mot Sverige och gjort gällande att Sverige inte på ett korrekt sätt genomfört artiklarna 4.5, 5-4, 6.2-6.4, 12.1, 12.4, 15 och 16.1 i direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, ändrat genom direktiv 97/62/EG.

Sverige har medgivit kommissionens talan och tillagt att samtliga brister i den svenska lagstiftningen till fullo avhjälpes genom ändringar vilka trädde i kraft den 1 augusti 1999 respektive den 1 januari 2000 samt den 1 juli 2001.

Kommissionen har inkommit med replik där kommissionen tycks påstå att Sverige åberopar den nya lagstiftningen.

Sverige har avstått från att inkomma med duplik.

C-490/0 (Å 5/02:2); Europeiska gemenskapen mot Konungariket Sverige

Kommissionen har väckt talan mot Sverige och gjort gällande att Sverige inte i tid genomfört rådets direktiv 98/76/EG om ändring av rådets direktiv 96/26/EG om rätt att yrkesmässigt bedriva person- och godstransporter på väg och om ömsesidigt erkännande av utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis för att främja dessa transportörers etableringsrätt på området för nationella och internationella transporter.

Svaromål skall vara domstolen tillhanda senast den 4 februari 2002.

Pågående mål vid förstainstansrätten

T-13/99 (Å 47/99:2); NV Pfizer Animal Health SA mot Europeiska unionens råd

NV Pfizer Animal Health SA (Pfizer) har väckt talan i förstainstansrätten mot rådet med yrkande om ogiltigförklaring av rådets förordning (EG) nr 2821/98 om ändring, vad avser återkallande av tillstånd för vissa antibiotika, av direktiv 70/524/EEG om fodertillsatser i dess helhet eller i vart fall såvitt avser förbudet mot virginiamycin. Pfizer yrkade även att förstainstansrätten skulle förordna om uppskov med verkställigheten av förordningen.

Förstainstansrättens ordförande ogillade i beslut den 30 juni 1999 de interimistiska yrkandena. Pfizer överklagade beslutet till EG-domstolen

(mål C-329/99 P). Sverige yttrade sig till EG-domstolen och hävdade att det överklagade beslutet inte var behäftat med något rättsligt fel. EG-domstolen lämnade i beslut den 18 november 1999 överklagandet utan bifall.

Rådet har i första hand yrkat att förstainstansrätten skall avvisa Pfizers talan och i andra hand att förstainstansrätten skall ogilla densamma.

Sverige har tillsammans med kommissionen, Danmark, Finland och Förenade kungariket intervenerat i målet på rådets sida. Fyra företag (FEDESA, FEFANA, ANPROGAPOR och AVOSAC) har intervenerat på Pfizers sida.

Vid muntlig förhandling den 2 juli 2001, var samtliga parter och intervenienter, förutom Förenade kungariket, närvarande.

T-70/99 (Ä 61/99:2); Alpharma Inc. mot Europeiska unionens råd

Alpharma Inc. har väckt talan i förstainstansrätten mot rådet med yrkande om ogiltigförklaring av rådets förordning (EG) nr 2821/98 om ändring, vad avser återkallande av tillstånd för vissa antibiotika, av direktiv 70/524/EEG om fodertillsatser i dess helhet eller i vart fall såvitt avser förbudet mot zinkbacitracin. Alpharma yrkade även att förstainstansrätten skulle förordna om uppskov med verkställigheten av förordningen.

Förstainstansrättens ordförande ogillade i beslut den 30 juni 1999 de interimistiska yrkandena.

Rådet har i första hand yrkat att förstainstansrätten skall avvisa Alpharmas talan och i andra hand att förstainstansrätten skall ogilla densamma.

Sverige har tillsammans med kommissionen, Finland och Förenade kungariket intervenerat på rådets sida.

Vid muntlig förhandling den 3 juli 2001, var samtliga parter och intervenienter, förutom Förenade kungariket, närvarande.

Mål om förhandsavgörande

Avgjorda mål under 2001

C-49/98, C-50/98, C-52/98 – C-54/98 och C-68/98 – C-71/98 (Ä 59/98:3); Finalarte Sociedade de Construção Civil Ld m.fl. mot Urlaubs- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft och Urlaubs- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft mot Amilcar Oliveira Rocha m.fl.; begäran från Arbeitsgericht Wiesbaden, Tyskland

Målet gällde bland annat frågan om den fria rörligheten för tjänster hindrar dels tyska bestämmelser som innebär att utländska företag måste betala avgifter till de tyska semesterkassorna, vilka de inte kan återkräva trots att de betalar semesterlön till arbetstagarna i hemlandet, dels regler som ålägger företag en omfattande informationsskyldighet, som drabbar utländska företag i större utsträckning än tyska företag.

Sverige yttrade sig inte skriftligen men inställde sig till muntlig förhandling och hävdade att nationella regler om semesterkassor som särbehandlar utländska företag, såsom de tyska gör, inte är motiverade på ett sådant sätt att de skall få lov att inskränka den fria rörligheten för

tjänster i de fall där likvärdigt skydd för arbetstagarna finns i det utländska företagens etableringsland.

Förutom Sverige yttrade sig Belgien, Frankrike, Nederländerna, Tyskland, Österrike, kommissionen och parterna vid den nationella domstolen.

Dom meddelades den 25 oktober 2001. Domstolen fann att artiklarna 59 och 60 i EG-fördraget (nu artikel 49 EG i ändrad lydelse och artikel 50 EG) som utgångspunkt inte utgör hinder mot att även på utstationerade arbetstagare tillämpa nationella bestämmelser som syftar till att tillförsäkra arbetstagare betald semester, förutsatt att dels de nationella bestämmelserna i förhållande till etableringslandets bestämmelser medför en reell fördel för de utstationerade arbetstagarna vilken på ett väsentligt sätt bidrar till deras sociala skydd, dels att tillämpningen av dessa bestämmelser är proportionell i förhållande till det allmänna intresse som bestämmelserna syftar till att säkerställa. Domstolen fann vidare att, det i den utsträckning som är motiverat med hänsyn till objektiva skillnader mellan verksamheter som har hemvist i Tyskland och verksamheter som har hemvist i andra medlemsstater, nämnda artiklar inte utgör hinder mot att tillämpa nationella bestämmelser, som ger de tidigare verksamheterna rätt till återbetalning från semesterkassan med det belopp som de betalat till arbetstagaren men som inte medför rätt till återbetalning för de senare verksamheterna men i stället ger de utstationerade arbetstagarna en direkt rätt till ersättning från kassan. Vad gäller frågan om krav på att tillhandahålla information till semesterkassorna uttalade domstolen att det ankom på det nationella domstolen att mot bakgrund av proportionalitetsprincipen fastställa vilka typer av information som semesterkassorna kan kräva av verksamheter som är etablerade i en annan medlemsstat. Domstolen erinrade härvid om att den nationella domstolen härvid bör ta hänsyn till om de skillnader i informationsplikt som föreligger mellan företag etablerade i Tyskland och företag etablerade i andra medlemsstater är grundade på objektiva skillnader i företagens situation.

C-368/98 (Å 169/98:3); Abdon Vanbraekel e.a. mot Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC; begäran från Cour du travail de Mons, Belgien)

Målet gällde tolkningen av bl a artikel 22 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. Frågan var hur ersättningen till enskilda skall beräknas, när de beger sig till annan medlemsstat för sjukvård utan att dessförinnan ha beviljats tillstånd från sin försäkringskassa men där tillstånd givits av en domstol retroaktivt. Målet innehåller därmed även samma fråga som i C-157/99 (Å 120/99).

Sverige yttrade sig inte skriftligen men inställde sig till muntlig förhandling den 22 februari 2000 och hävdade att artikel 22 i förordning (EG) nr 1408/71 inte är tillämplig när försäkrade utan förhandstillstånd begär ersättning i efterhand för sina vårdkostnader och att samma sak gäller när den försäkrade får tillstånd i efterhand till vård utomlands. Både frågan om det skall finnas en rätt till ersättning i efterhand och frågan om hur ersättningen i så fall skall beräknas är frågor som skall

avgöras enligt nationell rätt. I frågan om förhandstillstånd såsom villkor för ersättning hänvisade den svenska regeringen i princip till vad den anfört i mål C-157/99 (Å 120/99).

Förutom Sverige yttrade sig Belgien, Förenade kungariket, Finland, Frankrike, Irland, Nederländerna, Spanien, Tyskland och Österrike samt kommissionen.

Dom meddelades den 12 juli 2001. Domstolen konstaterade att när det fastställts att förhandstillstånd enligt förordning (EG) nr 1408/71 borde ha lämnats efter att först ha nekats felaktigt, skall den försäkrade behandlas på samma sätt som om tillstånd till vården beviljats från början. Den försäkrade har då rätt till återbetalning enligt de regler som gäller i den medlemsstat där behandlingen lämnats. Artikel 22 i förordning (EG) nr 1408/71 syftar dock inte till att reglera medlemsstaternas återbetalning av kostnader för vård i andra medlemsstater och hindrar därför inte att medlemsstaterna ersätter kostnaderna i enlighet med taxan i medlemsstaten där patienten är försäkrad, när denna är förmånligare för honom än i vårdstaten. Förhåller det sig så att reglerna för återbetalning är förmånligare i ursprungsstaten än i vårdstaten skall enligt artikel 59 i EG-fördraget (nu artikel 49 EG) en kompletterande utbetalning motsvarande denna skillnad beviljas patienten av den behöriga institutionen i ursprungsstaten.

Domen har föranlett svenska myndigheter att se över sin tillämpning av bestämmelserna om förhandstillstånd till vård utomlands.

C-405/98 (Å 185/98:2); Konsumentombudsmannen (KO) mot Gourmet International Products Aktiebolag (GIP; begäran från Stockholms tingsrätt, Sverige Skr. 2001/02:160

Målet gällde frågan om reglerna om fri rörlighet för varor och tjänster enligt artiklarna 30 och 59 i EG-fördraget (nu artikel 28 och 49 EG) hindrar ett förbud mot alkoholreklam, såsom det förbud som fanns i 2 § alkoholreklamlagen, och om ett sådant förbud kan anses befogat och proportionellt för att skydda människors hälsa och liv.

Sverige hävdade att reglerna om fri rörlighet för varor och tjänster inte hindrar ett sådant förbud och att förbudet är befogat och proportionellt med hänsyn till intresset att skydda människors hälsa och liv.

Förutom Sverige yttrade sig, Frankrike, Finland, Norge, kommissionen och parterna vid den nationella domstolen.

Dom meddelades den 8 mars 2001. Domstolen konstaterade att när det gäller sådana varor som alkoholdrycker (för vilka gäller att konsumtionen styrs av traditionella sociala sedvänjor samt lokala vanor) kan ett förbud mot all slags reklam, som riktar sig till konsumenter, genom annonser i press, radio och TV, genom icke begärd direktreklam eller genom utomhusreklam medföra att marknadstillträdet för varor från andra medlemsstater försvåras i större utsträckning än vad som är fallet för inhemska varor, vilka konsumenterna av naturliga skäl är mer förtrogna med. Huvudsakligen med hänsyn härtill fann domstolen att ett sådant reklamförbud som det aktuella följaktligen skall anses utgöra ett sådant hinder för handeln mellan medlemsstater som omfattas av artikel 30 i EG-fördraget. Domstolen uttalade vidare att det framgår av domstolens praxis att bestämmelser som begränsar möjligheterna att göra reklam för alkoholdrycker i syfte att motverka alkoholmissbruk bidrar till att skydda folkhälsan och därmed kan vara motiverade enligt artikel 36 i EG-fördraget. För att ett hinder som det som uppstår till följd av det aktuella reklamförbudet skall vara motiverat med hänsyn till skyddet för folkhälsan, krävs dessutom att åtgärden står i proportion till det eftersträvade målet och att den varken utgör ett medel för godtycklig diskriminering eller innefattar en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna. Domstolen fann i denna del att det inte har framkommit några uppgifter i målet som givit anledning att anse att de folkhälsoskäl som åberopats av den svenska regeringen har missbrukats och utnyttjats för att diskriminera varor från andra medlemsstater eller indirekt skydda vissa inhemska produkter. Domstolen konstaterade vidare att bedömningen av huruvida det reklamförbud som är i fråga i målet vid tingsrätten är proportionerligt, och särskilt bedömningen av huruvida det eftersträvade målet skulle kunna uppnås genom förbud eller begränsningar som är mindre omfattande eller som påverkar handeln inom gemenskapen i mindre utsträckning, förutsätter att det görs en undersökning av de faktiska och rättsliga omständigheter som kännetecknar förhållandena i den berörda medlemsstaten och att tingsrätten är bättre skickad att göra denna undersökning än vad domstolen är.

C-85/99 (Å 79/99:3); Vincent och Esther Offermans; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Målet gällde samma fråga som i C-255/99 (Ä 154/99) och därutöver frågan om kravet på österrikiskt medborgarskap för barn utgör en otillåten diskriminering enligt artikel 12 eller 43 i EG-fördraget, eller båda artiklarna. Frågorna uppkom i ett mål där två i Österrike bosatta tyska barn krävde bidragsförskott enligt österrikisk lagstiftning.

Sverige yttrade sig inte skriftligen men inställde sig till muntlig förhandling och hävdade dels samma sak som i C-255/99, dels att nationella regler som villkorar rätten till bidragsförskott av att barnet är medborgare i det landet och som utesluter barn till föräldrar från andra medlemsstater som är egenföretagare i det landet strider mot artikel 43 och därmed även mot artikel 12 i EG-fördraget.

Förutom Sverige yttrade sig Österrike, kommissionen och svaranden vid den nationella domstolen.

Dom meddelades den 15 mars 2001. Domstolen fann att en sådan förmån som bidragsförskott enligt den aktuella österrikiska lagen skall jämföras med en familjeförmån i den mening som avses i artikel 4.1 h i förordningen 1408/71. Personer som är bosatta inom en medlemsstats territorium och för vilka denna förordning gäller har följaktligen, i överensstämmelse med artikel 3 i förordningen, rätt till en sådan förmån enligt denna medlemsstats lagstiftning på samma villkor som medlemsstatens egen medborgare.

C-95/99 – C-98/99 (Ä 76/99:3); Mervet Khalil m. fl. mot Bundesanstalt für Arbeit m. fl.

Begäran från Bundessozialgericht, Tyskland och C-180/99 (Ä 114/99:3); Meriem Addou mot Land Nordrhein-Westfalen; begäran från Bundessozialgericht, Tyskland.

Målen gällde tolkningen av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. Frågan gällde dels om det varit förenligt med fördraget att statslösa och flyktingar ingår i den personkrets som omfattas av direktivets tillämpningsområde, dels under vilka förutsättningar reglerna är tillämpliga på statslösa och flyktingar.

Sverige yttrade sig skriftligen och hävdade att det är förenligt med fördraget att förordningen omfattar statslösa och flyktingar.

Förutom Sverige yttrade sig Förenade kungariket, kommissionen och sökanden vid den nationella domstolen.

Dom meddelades den 11 oktober 2001. Domstolen fann att det inte framkommit några omständigheter som kunde påverka giltigheten av förordningen till den del statslösa och flyktingar som är bosatta i en medlemsstat samt deras familjemedlemmar genom förordningen ingår i den personkrets som omfattas av dess tillämpningsområde. Domstolen fann vidare att arbetstagare som är statslösa eller flyktingar, och som är bosatta i en av medlemsstaterna, samt deras familjemedlemmar inte kan göra gällande de rättigheter som följer av förordningen när de befinner sig i en situation som till alla delar är begränsad till denna medlemsstat.

C-150/99 (Ä 93/99:2); Staten mot Stockholm Lindöpark AB et v.v; begäran från Svea hovrätt, Sverige

Målet gällde bl.a. tolkningen av artikel 13 i sjätte mervärdesskattedirektivet 77/388/EEG. Frågan var om direktivet hindrar nationella regler som innebär ett generellt undantag från skatteplikt för tillhandahållande av anläggning för sportutövning. Frågan var vidare om det kan utgöra en rättighet för en enskild att vara skattskyldig enligt direktivet och därmed även omfattas av reglerna om avdragsrätt. Slutligen var frågan om det svenska genomförandet av direktivet när det gäller undantagen från skattskyldighet (3 kap 2 § mervärdesskattelagen [1994:200]) är sådant att det kan grunda skadeståndsskyldighet.

Den svenska regeringen yttrade sig inte skriftligen. Justitiekanslern, som företräder staten vid den nationella domstolen, yttrade sig däremot till EG-domstolen. Förutom parterna vid den nationella domstolen yttrade sig kommissionen och Förenade kungariket.

Dom meddelades den 18 januari 2001. Enligt domen utgör sjätte mervärdesskattedirektivet hinder mot en sådan bestämmelse som den i mervärdesskattelagen. Bestämmelserna i artikel 17.1 och 17.2 i direktivet jämförda med bestämmelserna i artiklarna 2, 6.1 och 13 B i samma direktiv är så klara, precisa och ovillkorliga att en enskild kan åberopa dem gentemot en medlemsstat vid en nationell domstol. Vidare utgör genomförandet av ett sådant generellt undantag från mervärdesskatteplikt som det i mervärdesskattelagen en sådan klar överträdelse av gemenskapsrätten som kan grunda skadeståndsskyldighet för en medlemsstat.

Den omtvistade bestämmelsen i 3 kap 2 § mervärdesskattelagen är upphävd sedan den 1 januari 1997.

C-157/99 (Å 120/99:3); B.S.M. Smits-Geraets mot Stichting Ziekenfonds VGZ samt H.T.M. Peerbooms mot Stichting CZ groep zorgverzekeringen; begäran från Arrondissementsrecht-bank, Nederländerna

Målet gäller i huvudsak frågan om reglerna om fri rörlighet för tjänster hindrar nationella regler om skyldighet att inhämta förhandstillstånd för planerad sjukvård i en annan medlemsstat, när vården helt eller delvis skall bekostas inom ramen för det sociala trygghetssystemet i den medlemsstat där den berörde personen är bosatt.

Sverige hävdade i första hand att sjukvård, som tillhandahålls såsom en vårdförmån inte är en tjänst och att den därför inte omfattas av fördraget. I andra hand hävdade Sverige att ett krav på förhandstillstånd i och för sig innebär ett hinder för friheten att tillhandahålla tjänster, men att ett tillståndskrav är motiverat och berättigat. Detta för att säkerställa en läkar- och sjukhusvård som är väl avvägd och tillgänglig för alla och för att inte allvarligt rubba den ekonomiska balansen i det sociala trygghetssystemet.

Förutom Sverige yttrade sig Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Nederländerna, Portugal, Förenade kungariket, Tyskland, kommissionen och de nederländska försäkringskassorna. Dessutom yttrade sig EES-staterna Norge och Island.

Dom meddelades den 12 juli 2001. Domstolen kom fram till att aktuella vårdförmåner var att betrakta som tjänster i den mening som avses i artiklarna 49 och 50 EG. Enligt domstolen hindrar den fria rörligheten för tjänster inte att krav på förhandstillstånd till vård utomlands ställs för att den utomlands erhållna vården skall ersättas i den egna

medlemsstaten. Inte heller föreligger hinder mot att föreskriva att förhandstillstånd endast får beviljas om behandlingen kan betraktas som sedvanlig i de berörda yrkeskretsarna och att den medicinska behandlingen kräver att den ges i en annan medlemsstat. Detta gäller under förutsättning

- att bedömningen av vad som är sedvanlig behandling sker mot bakgrund av vad som är beprövat och erkänt av den internationella vetenskapen och
- att ansökan om förhandstillstånd kan avslås med motiveringen att den inte är medicinskt nödvändig endast om identisk eller lika effektiv behandling kan fås i tid vid den inrättning med vilken den sjukförsäkringskassa som patienten tillhör slutit avtal.

Domem har föranlett svenska myndigheter att se över sin tillämpning av bestämmelserna om förhandstillstånd till vård utomlands.

C-226/99 (Å 135/99:1); SIPLES Srl i likvidation mot Ministero delle Finanze m.fl; begäran från Tribunale di Genova, Italien

Målet gällde tolkningen av artikel 244 i förordningen (EEG) nr 2913/92 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen. Frågan var om bara tullmyndigheten eller även en nationell domstol, till vilken ett tullbeslut har överklagats, har rätt att besluta att verkställigheten av beslutet skall uppskjutas.

Sverige gjorde gällande att förordningen inte hindrar att medlemsstaterna föreskriver att nationell domstol har rätt att meddela ett sådant beslut.

Förutom Sverige yttrade sig Italien, kommissionen och kändanden vid den nationella domstolen.

Dom meddelades den 11 januari 2001. Domstolen fann att den aktuella bestämmelsen inte inskränker den befogenhet som de rättsliga myndigheterna – till vilka ett överklagande givits in med stöd av artikel 243 i förordningen – har att fatta beslut om sådant uppskov för att följa sin skyldighet att säkerställa gemenskapsrättens fulla verkan.

C-240/99 (Å 143/99:2); Försäkringsaktiebolaget Skandia (publ); begäran från Regeringsrätten, Sverige

Målet gällde tolkningen av artikel 13 B a i sjätte mervärdesskattedirektivet 77/388/EEG. Frågan i målet gällde om Skandias tilltänkta åtagande att mot marknadsmässig ersättning bedriva ett helägt dotterbolags livförsäkringsverksamhet skall anses utgöra en ”försäkringstransaktion” som är undantagen från mervärdesskatt enligt artikeln.

Sverige hävdade att ett försäkringsbolags åtagande att bedriva ett helägt dotterbolags försäkringsverksamhet inte till någon del utgör en ”försäkringstransaktion”. Den eller de tjänster som Skandia tillhandahåller dotterbolaget skall därför vara mervärdesskattepliktiga.

Förutom Sverige yttrade sig kommissionen och parterna vid nationella domstolen.

Dom meddelades den 8 mars 2001. Domstolen fann att försäkringsbolags åtagande att, mot ett vederlag som utgör en marknadsmässig ersättning, bedriva ett annat helägt försäkringsbolags verksamhet, vilket fortsätter att ingå försäkringsavtal i eget namn, inte utgör en försäkrings-

transaktion i den mening som avses i artikel 13 B a i sjätte mervärdes- Skr. 2001/02:160
skattedirektivet.

C-297/99 (Ä 159/99:2); Vehicle Inspectorate mot Skills Motor Coaches Ltd m. fl; begäran från Nottingham Magistrates' Court, Förenade kungariket

Målet gällde tolkningen av förordningen (EEG) nr 3821/85 om färdskrivare vid vägtransporter. Frågan var om restid för att överta ett fordon med färdskrivare på annan plats än vid driftstället, respektive tid under vilken föraren kört nationell linjetrafik innan föraren kört ett fordon med färdskrivare, skall registreras på färdskrivarens diagramblad som "annan arbetstid" enligt artikel 15.2 och 15.3 i förordningen.

Sverige hävdade att sådan tid skall registreras på färdskrivarens diagramblad som "annan arbetstid". Detta för att säkerställa regelverkets syfte, nämligen att kunna kontrollera att reglerna om kör- och viloperioder efterlevs.

Förutom Sverige yttrade sig, Förenade kungariket, Nederländerna, kommissionen och svarandena vid nationella domstolen.

Dom meddelades den 18 januari 2001. Enligt denna skall sådan tid registreras på färdskrivarens diagramblad som "annan arbetstid".

C-414/99 – C-416/99 (Ä 209/99:1); Zino Davidoff SA mot A&G Imports Ltd, Levi Strauss & Co o.a. mot Tesco Stores Ltd o.a. respektive Levi Strauss & Co o.a. mot Costco Ltd; begäran från High Court of Justice, Förenade kungariket

Enligt artikel 7 i varumärkesdirektivet (89/104/EEG) ger ett varumärke inte innehavaren rätt att förbjuda användningen av varumärket för varor som av innehavaren eller med dennes samtycke har förts ut på marknaden under varumärket inom EES-området, dvs. det är då möjligt med parallellimport. Målet gällde huvudsakligen frågan om detta samtycke måste vara uttryckligt eller om det också kan vara underförstått.

Sverige yttrade sig skriftligen och hävdade att ett samtycke enligt direktivet inte behöver vara uttryckligt utan även kan vara underförstått och att frågan om samtycke föreligger får bedömas av nationell domstol enligt allmänna avtalsrättsliga principer.

Förutom Sverige yttrade sig Tyskland, Frankrike, Finland, Förenade kungariket, kommissionen, Eftas övervakningsmyndighet och fem av parterna vid den nationella domstolen.

Dom meddelades den 20 november 2001. Domstolen konstaterade inledningsvis att begreppet samtycke måste ges en gemenskapsrättsligt enhetlig tolkning. Domstolen fann att samtycket kan vara underförstått om det framgår av omständigheter som föreligger före det att varan sätts i omsättning utanför EES-området eller som sammanfaller med denna tidpunkt eller ligger senare i tiden, om dessa omständigheter, enligt den nationella domstolens bedömning, med säkerhet visar att varumärkesinnehavaren av sagt sig sin rätt att motsätta sig marknadsföring inom EES-området. Domstolen konstaterar vidare att en näringsidkaren som gör gällande att samtycke föreligger också har bevisbördan för detta påstående. Ett underförstått samtycke kan därmed inte anses bevisat enbart av det faktum att varumärkesinnehavaren inte har meddelat att han

motsätter sig marknadsföring inom EES-området, eller av det faktum att denne inte på varorna angivit ett förbud att sälja dem inom EES-området. Inte heller det faktum att överlåtelsen av varan skett utan förbehåll och de nationella regler som är tillämpliga på överlåtelseavtalet föreskriver att överlåtelsen i sådant fall medför rätt att marknadsföra varan inom EES-området, medför att underförstått samtycke kan anses finnas. Avslutningsvis ansåg domstolen att frågan om tredje mans eventuella rätt att i nästa led marknadsföra varan saknar betydelse för bedömningen av frågan om konsumtion av varumärkesinnehavarens ensamrätt.

C-441/99 (Ä 206/99:2); Riksskatteverket mot Soghra Gharehveran; begäran från Högsta domstolen, Sverige

Målet gällde tolkningen av rådets direktiv 80/987/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens och av anslutningsakten. Frågan vid den nationella domstolen gällde om det undantag från rätt till lönegarantiersättning, som Sverige enligt punkten G i avsnitt I i bilagan till direktivet har rätt att utnyttja vad gäller en anställd som ensam eller tillsammans med nära anförvanter äger en väsentlig del av företaget och har ett betydande inflytande över verksamheten, också kan tillämpas på en anställd som själv inte äger någon andel i företaget men vars nära anförvant äger en väsentlig del av. Högsta domstolen har härvid frågat om den svenska praxis som fanns vid Sveriges anslutning till unionen och som innebar att även den senare gruppen undantogs från rätt till ersättning, kan påverka tolkningen av undantaget. I målet har dessutom fråga uppkommit om den aktuella bestämmelsen i lönegarantidirektivet kan tillämpas direkt efter det att medlemsstaten i fråga – som i Sveriges fall – utpekat sig själva som garantiinstitution.

Dom meddelades den 18 oktober 2001. Domstolen konstaterade att det var fråga om en klart utformad gemenskapsrättslig bestämmelse som inte kunde tolkas på det vis som framgått av svensk rättspraxis. Domstolen fann dessutom att när en medlemsstat har utpekat sig själv som ansvarig för arbetstagarnas fordringar enligt lönegarantidirektivet, kan en arbetstagare i en sådan situation som i målet grunda sin rätt till betalning direkt på direktivet, trots att medlemsstaten i sin lagstiftning i strid med direktivet uttryckligen undantagit arbetstagaren från rätt till ersättning.

Den 1 januari 1997 ändrades 12 § förmånsrättslagen (1970:979) för att säkerställa ett korrekt genomförande av punkt G i avsnitt I i bilagan till direktivet.

C-453/99 (Ä 2/00:3); Courage Ltd mot Bernard Crehan och Bernard Crehan (genom genkätromål) mot Courage Ltd, Inntreprenur Estates (CPC) plc och Courage Group Ltd; begäran från Court of Appeal (Civil Division) (England & Wales), Förenade kungariket

Målet gällde i huvudsak frågan om en part i ett avtal, som är ogiltigt enligt artikel 85.2 i EG-fördraget (nu artikel 81.2 EG), kan göra ogiltigheten gällande gentemot den andra parten vid nationell domstol samt om denne kan ha rätt till skadestånd från den andra parten.

Sverige yttrade sig skriftligen och hävdade att en part i ett avtal som är ogiltigt enligt artikel 81 EG kan göra ogiltigheten gällande vid nationell

domstol. Sverige hävdade vidare att artikel 81 EG inte hindrar nationella bestämmelser om att en part i ett avtal som är ogiltigt enligt artikel 81 EG har rätt till skadestånd från den andra parten i avtalet och inte heller hindrar nationella bestämmelser om förutsättningar för sådant skadestånd.

Förutom Sverige yttrade sig Frankrike, Italien, Förenade kungariket och kommissionen.

Dom meddelas den 20 september 2001. Domstolen fann att en part i ett avtal som kan begränsa eller snedvrída konkurrensen i den mening som avses i artikel 85 i EG-fördraget får åberopa att denna bestämmelse åsidosatts för att väcka talan med anledning av avtalet gentemot den andra avtalsparten. Domstolen konstaterade vidare att en nationell rättsregel som förbjuder en part i ett avtal, som kan begränsa eller snedvrída konkurrensen i den mening som avses i artikel 85 i EG-fördraget, att yrka skadestånd som ersättning för en skada som orsakats av verkställigheten av nämnda avtal, enbart på den grunden att den som framställer yrkandet är part i avtalet, strider mot den nämnda artikeln. Slutligen fann domstolen att gemenskapsrätten inte utgör hinder för en nationell rättsregel enligt vilken det för en part i ett avtal som kan begränsa eller snedvrída konkurrensen inte är tillåtet att åberopa sitt eget rättsstridiga handlande som rättslig grund för att få skadestånd, om det styrkts att parten har ett betydande ansvar för snedvridningen av konkurrensen.

C-131/00 (Ä 84/00:1); Ingemar Nilsson mot Länsstyrelsen i Norrbottens län; begäran från Länsrätten i Norrbottens län, Sverige

Målet gällde tolkningen av artikel 5 i rådets förordning (EEG) nr 3508/92 om ett integrerat system för administration och kontroll av vissa stödssystem inom gemenskapen. Frågan var om rätten till bidrag är utesluten om anteckningar inte har förts i djurhållarens register (stalljournal).

Dom meddelades den 13 december 2001. Domstolen fann att den omständigheten att det inte finns några anteckningar i djurhållarens register utgör en allvarlig överträdelse av reglerna om identifiering och registrering av djuren, eftersom den hindrar det integrerade system för administration och kontroll som föreskrivs i rådets förordning (EEG) nr 3508/92 från att fungera och gör en effektiv administration av stödssystemen i gemenskapen omöjlig. Således konstaterade domstolen att artikel 5 i rådets förordning (EEG) nr 3508/92, jämförd med direktiv 92/102/EEG samt artiklarna 6.5 och 13 i kommissionens förordning (EEG) nr 3887/92 i ändrad lydelse, skall tolkas så, att den omständigheten att det inte finns några anteckningar i det av jordbrukaren förda djurregistret är – utom vid force majeure – tillräcklig för att rätten till kompensationsbidrag skall vägras.

Pågående mål

C-255/99 (Ä 154/99:3); Anna Humer; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Målet gäller tolkning av vissa bestämmelser i dels rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när

anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels rådets förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen, mot bakgrund främst av reglerna om fri rörlighet för arbetstagare i artikel 48 i EG-fördraget (nu artikel 39 EG) och unionsmedborgarskapet. Frågan gäller tolkningen av begreppet "familjeförmån" i artikel 4.1 h) i förordning (EEG) nr 1408/71 och begreppet "social förmån" i artikel 7.2 i förordning (EEG) nr 1612/68. Frågorna har uppkommit i ett mål där ett i Frankrike bosatt österrikiskt barn kräver bidragsförskott enligt österrikisk lagstiftning. Den österrikiska lagstiftningen kräver bl a att barn skall vara bosatt i Österrike för att bidragsförskott skall beviljas.

Sverige har yttrat sig skriftligen och hävdar dels att bidragsförskottet varken är en familjeförmån eller en social förmån i den mening som avses i de aktuella förordningarna, dels att varken artikel 48 i EG-fördraget eller reglerna om unionsmedborgarskapet hindrar nationella regler som villkorar rätten till bidragsförskott av att barnet är bosatt i det landet.

Förutom Sverige har Tyskland, Österrike, kommissionen och klaganden vid den nationella domstolen yttrat sig.

Muntlig förhandling hölls den 5 december 2000. Sverige var närvarande.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 8 februari 2001. Enligt förslaget utgör ett bidragsförskott som det aktuella en familjeförmån enligt artikel 4.1 h) i förordning (EEG) nr 1408/71, vilken ett barn i en situation som den aktuella har rätt till med stöd av artikel 73 eller 74 i samma förordning. Varken förordning (EEG) nr 1612/68 eller artikel 48 EG är däremot tillämpliga eftersom det rör sig om export av en rätt till en förmån (bidragsförskottet) och inte en situation där den som önskar rätt till förmånen kräver att behandlas på samma sätt som medborgarna i den stat där han har sitt hemvist. Med hänsyn till att den österrikiska domstolen lämnats vägledning genom tolkningen av förordning (EEG) nr 1408/71 med innebörd att bosättningskravet i den österrikiska lagen inte får tillämpas, saknas anledning att närmare gå in på en tolkning av fördragets bestämmelser om medborgarskap.

C-309/99 (Ä 172/99:1); J.C.J. Wouters m.fl. mot Algemene Raad van de Nederlandse orde van Advocaten; begäran från Raad van State, Nederländerna

Målet gäller bl.a. frågan om reglerna om fri etableringsrätt och fri rörlighet för tjänster hindrar nationella regler om att advokatverksamhet inte får bedrivas i sådant organiserat samarbete med annan än advokat, där deltagarna inom ramen för samarbetet för gemensam räkning och under gemensam risk delar beslutsmakten eller det slutgiltiga ansvaret sinsemellan.

Sverige har yttrat sig skriftligen och hävdar att reglerna om fri etableringsrätt och fri rörlighet för tjänster inte hindrar sådana nationella regler. Om en inskränkning i dessa friheter skulle finnas, måste den i vart fall anses berättigad.

Förutom Sverige har Danmark, Tyskland, Frankrike, Nederländerna, Österrike, Portugal, Liechtenstein, kommissionen och tre av parterna vid den nationella domstolen yttrat sig.

Muntlig förhandling hölls den 12 december 2000. Sverige var närvarande.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 10 juli 2001. Generaladvokaten konstaterade inledningsvis att, i enlighet med de kriterier som framgår av CNSD- domen, det holländska advokatsamfundet skall anses utgöra en företagssammanslutning i den mening som avses i artikel 81.1 EG (tidigare artikel 85.1 i EG-fördraget). Vidare måste den ifrågasatta regleringen anses hindra konkurrensen eftersom den hindrar uppkomsten av en marknad för företag som kan erbjuda integrerade tjänster, vilket en del av konsumenterna efterfrågar. Påverkan skall vidare anses tillräckligt stor för att förordningen skall anses omfattas av artikel 81.1 EG. Mot bakgrund av att förordningen gäller en hel medlemsstat och avser samarbete med klienter i flera medlemsstater ansåg generaladvokaten att förordningen kan påverka samhandeln. Generaladvokaten förklarade vidare att begreppet ”företag” i artikel 81 respektive 82 EG skall tolkas på samma sätt, men att det faktum att ett organ har ansetts utgöra en ”sammanslutning av företag” enligt artikel 81.1 inte nödvändigtvis innebär att det också utgör ett ”företag” enligt gemenskapens konkurrensregler. Enligt artikel 82 EG avgörs frågan om organet är att betrakta som ett ”företag” mot bakgrund av den aktivitet som faktiskt är föremål för bedömning. I detta fall kunde det inte anses vara fråga om en aktivitet som medförde att advokatsamfundet kunde betraktas som ett ”företag”. Frågan om advokatsamfundet kunde anses inneha en kollektivt dominerade ställning kan inte bli föremål för domstolens prövning målet. Artikel 82 EG är därmed inte tillämplig. Generaladvokaten fann vidare att advokatsamfundet som sådant inte var ett företag i artikel 86.2 EG:s (tidigare artikel 90.2 i EG-fördraget) mening men att väl advokaterna som sådana var det och att, under förutsättning att den nationella domstolen kan fastställa att åtgärden är proportionell, förordningen inte strider mot artikel 86.2 EG. Under förutsättning att medlemsstaten förbehåller sig rätten att direkt eller indirekt bestämma innehållet i de väsentliga reglerna som reglerar yrkesutövningen och yrkesutövarna har ett effektivt rättsmedel att få organisationens beslut överprövat, hindrar artikel 3 g EG (tidigare artikel 5 i EG-fördraget) läst tillsammans med artikel 81 EG inte att beslutsbefogenheten överläts till organisationen i ett fall som detta. Eftersom samtliga parter i målet redan är etablerade yrkesutövare i Nederländerna är artikel 43 EG (tidigare artikel 52 i EG-fördraget) inte tillämplig. Rätten att tillhandahålla tjänster enligt artikel 49 EG (tidigare artikel 59 i EG-fördraget) skall dock tillämpas eftersom företagen avser att tillhandahålla tjänster i andra medlemsstater. Generaladvokaten konstaterar att regleringen tar direkt sikte på möjligheten att få tillgång till marknaden i Nederländerna och att den därför utgör ett hinder med den fria rörligheten för tjänster. Ett sådant hinder är berättigat om det tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt, är berättigat på grund av allmänintresset, är lämpligt för att uppnå det mål som eftersträvas och inte går längre än vad som krävs för att uppnå målet. I enlighet med sitt

tidigare resonemang när det gäller artikel 82.2 EG anser generaladvokaten att det tre första kriterierna är uppfyllda och att det lutar åt att åtgärden är proportionell, men att denna bedömning slutligen måste överlämnas till den nationella domstolen.

C-385/99 (Ä 197/99:3); V.G. Müller-Fauré mot Onderlinge Waarborgmaatschappij OZ Zorgverzekeringen U.A. och E.E.M. van Riet mot Onderlinge Waarborgmaatschappij Z.A.O. Zorgverzekeringen; begäran från Centrale Raad van Beroep, Nederländerna
Målet gäller i huvudsak samma frågor som i mål C-157/99 (Ä 120/99) och indirekt även i mål C-368/98 (Ä 169/98).

Sverige har yttrat sig skriftligen och hävdar samma sak som i mål C-157/99.

C-407/99 (Ä 210/99:3); Vetharanigam Pathminidevi mot Landeskreditbank Baden-Württemberg-Förderbank; begäran från Bundessozialgericht, Tyskland

Frågeställningarna är delvis desamma som i de förenade målen C-95/99-98/99 (Ä 76/99) och C-180/99 (Ä 114/99).

Sverige har yttrat sig skriftligen och hänvisat till vad Sverige anfört i nyss nämnda mål.

C-425/99 (Ä 4/00:3); Akhtar Seyed Abbasy mot Landeskreditbank Baden-Württemberg-Förderbank; begäran från Bundessozialgericht, Tyskland

Frågeställningarna är delvis desamma som den nationella domstolen vill ha besvarade i de förenade målen C-95/99-98/99 (Ä 76/99) och C-180/99 (Ä 114/99).

Sverige har yttrat sig skriftligen och hänvisat till vad Sverige anfört i nyss nämnda mål.

C-462/99 (Ä 15/00:3); Connect Austria Gesellschaft für Telekommunikation GmbH mot Telekom-Control-Kommission; begäran från Verwaltungsgerichtshof, Österrike

Målet gäller dels tolkningen av artikel 5a(3) i rådets direktiv 90/387/EEG om upprättandet av den inre marknaden för teletjänster genom att tillhandahålla öppna nät, dels tolkningen av artiklarna 82 och 86 i EG-fördraget, artikel 2 i kommissionens direktiv 96/2/EG samt artiklarna 9 och 11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 97/13/EG om gemensamma ramar för allmän auktorisation och individuella tillstånd på tele-tjänstområdet.

Sverige har yttrat sig skriftligen, dock endast beträffande den nationella domstolens första fråga, huruvida artikel 5a(3) i rådets direktiv 90/387/EEG skall tolkas på så sätt att bestämmelsen har direkt effekt så att den gäller i stället för en motstridig nationell behörighetsregel. Sverige har hävdar att bestämmelsen inte har direkt effekt.

Förutom Sverige har Österrike, kommissionen och parterna vid den nationella domstolen yttrat sig.

Muntlig förhandling hölls den 11 oktober 2001. Sverige var inte närvarande.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 13 december 2001. Enligt förslaget har inte artikel 5a (3) i direktiv 90/387/EEG direkt effekt och därmed saknades anledning att besvara den andra frågan från den nationella domstolen.

C-513/99 (Ä 37/00:3); Stagecoach Finland Oy Ab mot Helsingfors stad och HKL-Bussiliikenne; begäran från Högsta förvaltningsdomstolen, Finland

Målet gäller tre frågor, som uppkommit i en tvist som rör Helsingfors stads upphandling av busstjänster i Helsingfors stad. Fråga har uppkommit om försörjningsdirektivet (rådets direktiv 93/38/EEG om samordning av upphandlingsförfarandet för enheter som har verksamhet inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorerna) är tillämpligt på den aktuella upphandlingen, om försörjningsdirektivet och tjänstedirektivet (rådets direktiv 92/50/EEG om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av tjänster) medger att den upphandlande enheten vid anbudsutvärderingen premierar anbud som uppvisar lägst utsläpp vad gäller kväveoxid och orsakar minst buller, och om gemenskapens regler om offentlig upphandling hindrar att den upphandlande enheten premierar låga utsläpps- och bullernivåer, när det på förhand står klart att den upphandlande enhetens egen busstjänstverksamhet är en bland endast ett fåtal aktörer som kan uppfylla dem.

Sverige har begränsat sitt skriftliga yttrande till den andra och tredje frågan och har hävdat att det är förenligt med de båda upphandlingsdirektiven att beakta kväveoxidutsläppsnivåer och bullernivåer på det sätt som har skett i den aktuella upphandlingen. Det bör dock ankomma på den nationella domstolen att pröva om förfarandet strider mot proportionalitetsprincipen eller i övrigt är oberättigat.

Förutom Sverige har Grekland, Nederländerna, Österrike, Finland, kommissionen och parterna vid den nationella domstolen yttrat sig.

Muntlig förhandling hölls den 9 oktober 2001 till vilken Sverige liksom kommissionen, Österrike, Förenade kungariket, Grekland, Finland och parterna i tvisten vid den nationella domstolen inställde sig.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 13 december 2001. Enligt generaladvokaten är försörjningsdirektivet inte tillämpligt i sådant ett fall som det aktuella (utan därmed tjänstedirektivet). Han ansåg vidare att det inte strider mot tjänstedirektivet att tillämpa upphandlingskriterier som premierar låga utsläppsnivåer av kväveoxid och buller vid bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga under förutsättning att reglerna om de fyra fria rörligheterna respekteras liksom diskrimineringsförbudet och procedurreglerna för offentlig upphandling. Möjligheten för den upphandlande myndigheten att tillämpa sådana kriterier hindras inte av att dess eget företag är ett av ett fåtal aktörer som kan uppfylla dem, förutsatt att det inte visas att kriterierna tillkommit enbart för att favorisera det företaget.

C-99/00 (Ä 76/00:1); Kenny Roland Lyckeskog mot Åklagarkammaren i Uddevalla; begäran från Hovrätten för Västra Sverige, Sverige

Målet handlar för det första om en hovrätt är en sådan nationell domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel, som enligt artikel

234 tredje stycket EG skall begära förhandsavgörande, och vilket utrymme det i sådant fall finns att avstå från att begära förhandsavgörande. Målet gäller dessutom tolkningen av artiklarna 45.1 och 46–49 i rådets förordning (EEG) nr 918/83 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse. Dels är det fråga om hur förutsättningen att importen skall vara av icke-kommersiell natur skall uppfattas för att varor vilka ingår i det personliga bagaget hos resenärer från tredjeland skall vara befriade från tull. Dels är det fråga om förordningen ger utrymme för en nationell praxis som innebär att import av en vara är av kommersiell natur, när importen överstiger en viss kvantitet.

Sverige har yttrat sig skriftligen och hävdade att en domstol, vars slutliga avgörande kan överklagas till högre instans, inte är en sådan domstol som avses i artikel 234 tredje stycket EG, även om prövningen i den högre instansen kräver prövningstillstånd. Sverige har vidare anfört att förordningen skall tolkas så att tullbefrielse skall beviljas för varor som ingår i det personliga bagaget hos resenärer från tredjeland när varornas värde understiger det belopp som anges i förordningen, under förutsättning att det inte vid en helhetsbedömning visar sig att importen är av kommersiell natur. Sverige har slutligen anfört att det inte finns utrymme att tillämpa en nationell praxis som innebär en strikt presumtion för att import av en vara är av kommersiell natur när importen överstiger en viss bestämd kvantitet.

Förutom Sverige har Danmark, Finland, Förenade kungariket och kommissionen yttrat sig.

Målet kommer att avgöras utan muntlig förhandling.

C-141/00 (Ä 96/00:2); Ambulanter Pflegedienst Kügler GmbH mot Finanzamt für Körperschaften I i Berlin; begäran från Bundesfinanzhof, Tyskland

Målet gäller bland annat tolkningen av artikel 13 A 1 c i sjätte mervärdesskattedirektivet 77/388/EEG. Frågan är om undantaget från skatteplikt för sjukvårdande behandling som ges av medicinska eller paramedicinska yrkesutövare såsom dessa definieras av medlemsstaterna endast gäller om den sjukvårdande behandlingen utförs av en fysisk person eller om den juridiska form som den behandlande företagaren har valt för sin verksamhet härvid saknar betydelse.

Sverige har yttrat sig skriftligen och hävdade att undantaget från skatteplikt gäller oavsett i vilken rättslig form yrkesutövaren bedriver sin verksamhet.

Förutom Sverige har Tyskland, kommissionen och parterna vid den nationella domstolen yttrat sig.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 27 september 2001. Generaladvokaten anser, liksom Sverige, att undantaget från skatteplikt gäller oavsett i vilken rättslig form yrkesutövaren bedriver sin verksamhet.

C-172/00 (Ä 111/00:1); Ferring Arzneimittel GmbH mot Eurim-Pharm Arzneimittel GmbH; begäran från Landgericht Köln, Tyskland

Målet rör frågor om parallellimport av läkemedel, i detta fall en nässpray i en ny och en gammal variant som skiljer sig åt genom att den nya

varianten inte behöver kylförvaras. Direktimportören har återkallat försäljningstillståndet för den gamla varianten vilket medfört att parallellimporttillståndet för denna produkt upphört med omedelbar verkan. Målet rör därmed delvis samma situation som mål C-15/01 (Ä 34/01) Losec MUPS.

Kommissionen och parterna vid den nationella domstolen har yttrat sig skriftligen.

Sverige har inte yttrat sig skriftligen men inställde sig, efter att begärt muntlig förhandling med hänsyn till sambandet med mål C-15/01, till sådan den 22 november 2001 och hävdade att det redan mot bakgrund av principerna i Rhône-Poulenc-målet får anses framgå att det vore oproportionerligt att automatiskt återkalla försäljningstillståndet för parallellimportören före det att tillståndsmyndigheten avgjort frågan om preparaten är tillräckligt lika för att fortsatt parallellimport skall tillåtas med hänvisning till den princip som framgår av Rhône-Poulenc-målet. Härtill kommer att det dessutom kan bli aktuellt att tillåta försäljning i vissa situationer även om importen inte kan tillåtas enligt den principen, närmare bestämt då de förutsättningen som Sverige redogjort för i mål C-15/01 föreligger. Sverige har härvid förtydligat att fortsatt försäljning endast kan tillåtas under återstoden av den ursprungliga direktimporttillståndsperioden.

Vid förhandlingen var förutom Sverige, parterna vid den nationella domstolen och kommissionen närvarande.

Generaladvokatens förslag till avgörande kommer att meddelas den 7 februari 2002.

C-215/00 (Ä 113/00:3); Arbetsmarknadsstyrelsen mot Petra Rydergård; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Regeringsrätten vill få klarhet i om en person kan anses ha varit tillgänglig för arbetsförmedlingen i enlighet med artikel 69.1 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 under de dagar under arbetslöshetsperioden som personen varit förhindrad att förvärvsarbeta på grund av vård av sjukt barn och om den bedömningen är beroende av innehållet i den nationella rätten. Vidare undrar Regeringsrätten om nämnda artikel kräver att den arbetssökande under en oavbruten tid om fyra veckor omedelbart före avresan till en annan medlemsstat skall ha varit tillgänglig för arbetsförmedlingen.

Arbetsmarknadsstyrelsen, Österrike och kommissionen har yttrat sig skriftligen.

Generaladvokaten har den 25 oktober 2001 föreslagit att Regeringsrättens frågor skall besvaras på följande sätt. Det följer av ordalydelsen i artikel 69.1 a i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 att en arbetssökande skall anses ha varit tillgänglig för arbetsförmedlingen när han har varit förhindrad att arbeta på grund av vård av sjukt barn under en begränsad tid under fyraveckorsperioden efter det att han blev arbetslös. Vidare skall nämnda bestämmelse tolkas så, att den period om åtminstone fyra veckor som avses där inte avbryts när den arbetssökande har varit faktiskt förhindrad att arbeta under en kort period då han har varit tvungen att vårda ett sjukt barn.

C-234/00 (Ä 118/00:2); The Queen och Minister of Agriculture, Fisheries and Food Ex parte: F. Machin & Sons Ltd; begäran från High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Crown Office), Förenade kungariket

Målet gäller tolkningen av en bestämmelse om förlängning av vissa maximala transporttider i rådets direktiv 91/628/EEG om skydd av djur vid transport. Transporttiderna kan enligt direktivet "i djurens intresse förlängas med två timmar, med beaktande framförallt av närheten till bestämmelseorten". Frågan är om bestämmelsen om förlängning enbart får åberopas om en oväntad försening har uppstått under transporten eller om en transportör får åberopa bestämmelsen redan när han planerar transporten av djuren.

Sverige har yttrat sig skriftligen och hävdade att bestämmelsen om förlängning enbart får åberopas om en oväntad försening har uppstått under transporten.

C-271/00 (Ä 159/00:2); Gemeente Steenberghe mot L. Baten; begäran från Hof van Beroep, Belgien

Målet gäller tolkningen av begreppet "privaträttens område" i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (Brysselkonventionen). Konventionen är endast tillämplig på "privaträttens område". Frågan är om en dom med anledning av en talan mot en bidragsskyldig om underhåll, som väckts av en kommun som har övertagit barnets rätt till underhåll, skall anses höra till privaträttens område.

Sverige har yttrat sig skriftligen och hävdade att en sådan dom skall anses höra till "privaträttens område". Detta för att säkerställa att privaträttsliga fordringar som övergår till det allmänna inte påverkar fordringens status. Även efter övergången bör fordran anses utgöra en privaträttslig fordran. En bedömning som innebär att sådana fordringar inte är att betrakta som privaträttsliga innebär att möjligheterna för det allmänna att utomlands driva in sådana fordringar blir små.

Förhandling hölls den 15 november 2001. Sverige var inte närvarande.

C-436/00 (Ä 16/01:1); X och Y mot Riksskatteverket; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Målet rör frågan om artiklarna 43, 46, 48, 56 och/eller 58 EG utgör hinder mot att tillämpa nationella regler som – i likhet med den svenska lagstiftningen på området – innebär att kapitaltillskott genom överlåtelse av aktier till underpris beskattas oförmånligare, om tillskottet sker till en juridisk person som är hemmahörande i en annan medlemsstat och i vilken överlåtaren direkt eller indirekt äger andel eller till ett inhemsk aktiebolag i vilket en sådan juridisk person äger andel, än vad som skulle ha gällt om något sådant utländskt ägarinflytande inte hade funnits.

C-440/00 (Ä 17/01:2); Gesamtbetriebsrat der Kühne & Nagel AG & Co. KG och Kühne & Nagel AG & Co. KG; begäran från Bundesgericht, Tyskland

Målet handlar om arbetsgivares informationsskyldighet enligt direktiv 94/45/EEG om inrättandet av ett europeiskt företagsråd eller ett förfar-

ande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare, särskilt artiklarna 4 och 11. Det gemensamma företagsrådet för arbetsgivaren i målet har begärt att denne i egenskap av central ledning för en grupp gemenskapsföretag, skall lämna ut viss information om de anställda inom hela företagsgruppen. Arbetsgivaren har bestritt yrkandena under den huvudsakliga invändningen att den inte har informationen och saknar möjlighet att utverka den från företagen i de övriga medlemsstaterna liksom från dess koncernledning som finns i Schweiz. Fråga är om direktivet medför en horisontell skyldighet för systerbolagen i andra medlemsstater att lämna de begärda uppgifterna till det företag som skall anses som den centrala ledningen enligt direktivet (dvs arbetsgivaren), samt om innehållet i den information som man skulle vara skyldig att lämna ut.

Sverige har yttrat sig skriftligen och anført att direktivet bör tolkas på så sätt att dotterbolagen är skyldiga att tillhandahålla moderbolaget den erforderliga informationen. Hur efterlevnaden av denna skyldighet skall garanteras ankommer det dock på medlemsstaterna själva att bestämma.

Den 20 december 2001 besvarade Sverige skriftligen en fråga från domstolen om hur direktivet genomförts i Sverige.

C-465/00 (Ä 38/01:1); Rechnungshof mot Österreichischer Rundfunk mfl; begäran från Verfassungsgerichtshof, Österrike

Målet rör huvudsakligen tolkning av direktiv 95/46/EEG om skydd för enskilda personer vad gäller behandling av personuppgifter och det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet). Den österrikiska domstolen söker genom begäran om förhandsavgörande få klarhet i om de gemenskapsrättsliga bestämmelserna utgör hinder mot nationell lagstiftning som innebär att ett statligt organ är skyldigt att samla in och vidarebefordra löneuppgifter i syfte att offentliggöra uppgifterna om lön och namn när det gäller personer som arbeta hos bl a regionala och centrala myndigheter, centralbanken samt ett privaträttsligt bolag som delvis står under statligt inflytande. Begäran rör även frågan om direktivet har direkt effekt.

Sverige har yttrat sig skriftligen och anført att direktivet inte skall tolkas på så sätt att det hindrar en sådan nationell regel.

Förutom Sverige har Danmark, Italien, Luxemburg, Österrike, Portugal, Finland och kommissionen samt parterna vid den nationella domstolen yttrat sig.

C-15/01 (Ä 34/01:1); Paranova AB m.fl. mot Läkemedelsverket; Begäran från Regerings-rätten, Sverige

Målet vid den nationella domstolen rör frågan om fortsatt import av Losec enterokapslar efter det att tillverkaren Hässle utvecklat en ny variant av läkemedlet – Losec MUPS enterotabletter. Regeringsrätten vill genom begäran om förhandsavgörande dels få klarlagt om det är förenligt med fördraget att automatiskt dra in parallellimportörernas försäljningstillstånd för Losec enterokapslar i samband med att Hässle återkallade sitt huvudtillstånd och erhöll nytt försäljningstillstånd för Losec MUPS enterotabletter, dels om Losec enterokapslar kan rymmas inom försäljningstillståndet för Losec MUPS enterotabletterna. Kapslarna och tablet-

terna skiljer sig åt på så vis att kapslarna som aktiv substans innehåller syran omeprazol medan tableterna innehåller magnesiumsaltet av syran omeprazol.

Sverige har yttrat sig skriftligen. Sverige har vad gäller frågan om försäljningen av Losec enterokapslar kan rymmas inom försäljningstillståndet för Losec MUPS enterotabletter anfört att denna bedömning skall göras utifrån de kriterier som anges i Rhône-Poulenc Rhorer-målet men att den konkreta bedömningen bör överlämnas till den nationella domstolen. För det fall den nationella domstolen skulle finna att fortsatt försäljning av Losec enterokapslar inte skulle kunna tillåtas med hänvisning till försäljningstillståndet för Losec MUPS enterotabletter har Sverige hävdats att försäljningen under vissa förutsättningar ändå skall tillåtas. Dessa förutsättningar är att det ursprungliga försäljningstillståndet har upphört på begäran av innehavaren av skäl som inte har med läkemedlets säkerhet att göra och att:

- läkemedlet har sålts inom gemenskapen under avsevärd tid och – såvitt känt – utan att några allvarigare biverkningar uppstått,
- det saknas anledning att anta att några sådana allvarigare biverkningar skulle komma att uppstå och
- läkemedlet är föremål för kontinuerlig säkerhetsövervakning i någon annan medlemsstat än i importstaten och den behöriga myndigheten i importstaten kan få del av resultaten av denna övervakning från den andra medlemsstaten.

Förutom Sverige har Danmark, Nederländerna, Norge, kommissionen och klagandena vid den nationella domstolen yttrat sig.

I huvudsak motsvarande frågor har ställts till EG-domstolen av högsta förvaltningsdomstolen i Finland i mål C-113/01 (Ä 84/01). Sverige har inte yttrat sig i detta mål. Delvis samma frågor behandlas i mål C-172/00 (Ä 111/00). Sverige har yttrat sig muntligen i detta mål.

C-56/01 (Ä 43/01:2); Patricia Inizan mot Caisse Primaire d'Assurance Maladie des Hauts Seine; begäran från Tribunal des Affaires de Sécurité Sociale de Nanterre, Frankrike

Patricia Inizan har överklagat ett beslut om att avslå hennes begäran att det franska socialförsäkringssystemet skulle ersätta hennes kostnader för vård (naturterapi) vid en klinik i Tyskland. Hon menar att hon inte kan få den vård som hennes hälsotillstånd kräver i Frankrike. Enligt intyg från en fransk läkare erbjuds dock aktuell vård på ett omfattande och mångsidigt sätt i Frankrike. Enligt artikel 22 i förordning EEG nr 1408/71 får en begäran om förhandstillstånd, för en medborgare i en medlemsstat att bege sig till en annan medlemsstat för vård, inte vägras om den vård som krävs ersätts inom ramen för dess socialförsäkringssystem och inte kan tillhandahållas inom rimlig tid i ursprungsstaten. Även franska regler kräver att vården inte kan ges i Frankrike för att vård utomlands skall vara ersättningsgill där. Den franska domstolen har frågat om artikel 22 i förordning EEG nr 1408/71 är förenlig med bestämmelserna om den fria rörligheten för tjänster i artiklarna 49 och 50 EG.

Sverige har yttrat sig skriftligen och anfört att artikel 22 i (EEG) nr 1408/71 inte är oförenlig med bestämmelserna om den fria rörligheten för

tjänster och att det ankommer på medlemsstaterna att vid tillämpningen beakta om den inskränkning, som kravet på förhandstillstånd innebär för den fria rörligheten för tjänster, är motiverad av sakliga skäl och om den är nödvändig och proportionell i förhållande till dessa skäl.

Förutom Sverige har Spanien, Frankrike, Irland, Luxemburg, Förenade kungariket, rådet kommissionen, sökanden och svaranden yttrat sig.

C-101/01 (Ä 57/01:2); Bodil Lindqvist mot åklagaren; begäran från Göta hovrätt, Sverige

Bodil Lindqvist dömdes av tingsrätten till böter för att ha brutit mot personuppgiftslagen genom att upprättat en hemsida på Internet där hon lagt ut uppgifter om sina arbetskamrater. Efter att Bodil Lindqvist överklagat domen till hovrätten har hovrätten begärt förhandsavgörande angående tolkning av direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med när det gäller behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet) – i Sverige genomfört genom personuppgiftslagen – bl a angående direktivets tillämpningsområde och hur vissa av direktivets bestämmelser förhåller sig till principerna om yttrandefrihet.

Sverige har yttrat sig skriftligen samt begärt att få höras muntligen i målet.

C-138/01 & C-139/01 (Ä 100/01:1); 1. Christa Neukomm 2. Josef Lauermann mot Österreichischer Rundfunk; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Målet rör samma frågor som C-465/00 (Ä 38/01:1).

Sverige har yttrat sig skriftligen och hänvisat till yttrandet i mål C-465/00 (Ä 38/01:1).

C-165/01 (Ä 106/01:2); Betriebsrat der Vertretung der Europäischen Kommission in Österreich mot Europeiska gemenskaperna Europeiska gemenskapernas kommission; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Målet rör frågan om tillämpligheten av nationell rätt på anställningsförhållandena för ”lokalt anställda” enligt förordning (EEG, EURATOM, EKSG) nr 259/68 om fastställande av tjänsteföreskrifter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna och anställningsvillkor för övriga anställda i dessa gemenskaper samt om införande av särskilda tillfälliga åtgärder beträffande kommissionens tjänstemän. I detta fall rör det sig om lokalt anställd personal vid kommissionen representation i Wien och frågan om de österrikiska reglerna om företagsråd är tillämpliga.

Sverige har yttrat sig skriftligen och hävdar att bestämmelserna när det gäller lokalt anställda i anställningsvillkoren ger ett klart uttryck för att deras anställningsförhållande så långt som möjligt skall överensstämma med vad som gäller för övriga arbetstagare på orten. Bestämmelsen innehåller en hänvisning till nationell rätt som innebär att gemenskapsinstitutionerna måste fastställa reglerna för de lokalt anställda så att dessa uppfyller de grundläggande kraven i det nationella regelsystemet. Det saknas härvid anledning att göra skillnad mellan olika typer av arbets-

rättsliga regler, t ex mellan den kollektiva sidan av anställningsförhållandet och den enskilda sidan av detsamma. Skr. 2001/02:160

C-243/01 (Ä 140/01:1); Procuratore della Repubblica mot Piergiorgio Gambelli m.fl; begäran från Tribunale di Ascoli Piceno, Italien

Målet rör tolkningen av bestämmelserna i EG-fördraget om etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster för att få klarhet i om den italienska vadhallningslagstiftningen är förenlig med dessa bestämmelser. Frågan är i princip densamma som i mål C-67/98 Zenatti, i vilket Sverige yttrat sig skriftligen och EG-domstolen meddelat dom den 21 oktober 1999.

Sverige har yttrat sig skriftligen och hänvisat till Zenatti-domen och de kriterier som ställts upp av domstolen i den domen.

C-285/01 (Ä 147/01:2); Isabel Burbaud mot Ministère de l'emploi et de la solidarité; begäran från Cour administrative d'appel de Douai, Frankrike

Målet rör huvudsakligen frågan om vilka krav som kan ställas på utformningen av rekryteringssystem till offentlig anställning, med hänsyn till fördragsbestämmelserna om fri rörlighet för arbetstagare och tjänster samt fri etableringsrätt. Målet vid den nationella domstolen avser det franska systemet för rekrytering till offentlig anställning som sjukhusadministratör. I Frankrike måste man ha genomgått en viss utbildning för att få utöva detta yrke. Rekryteringen till de offentliga tjänsterna sker emellertid genom urval genom antagningsprovet till den aktuella utbildningen. Alla som antas till utbildningen garanteras sedan anställning efter avslutad utbildning och godkänt slutprov. Frågan gäller om franska staten kan kräva att migrerande arbetskraft – som redan uppfyller den kvalifikationsnivå som krävs för att få utöva yrket i Frankrike – skall genomgå antagningsprovet, trots att det inte kan krävas att de genomgår utbildningen.

Sverige har yttrat sig skriftligen och hävdar att ett sådant rekryteringssystem som det franska utgör ett hinder mot den fria rörligheten för arbetstagare eftersom antagningsprovet inte beaktar yrkeserfarenhet och därmed inverkar negativt på rörligheten på arbetsmarknaden. Systemet medför dessutom en indirekt diskriminering eftersom det typiskt sett är den migrerande arbetskraften som har tidigare yrkeserfarenhet. Sverige har därför hävdar systemet inte får tillämpas på migrerande arbetskraft om inte Frankrike visar att systemet är berättigat med hänsyn till tvingande allmänna intressen, och att det är nödvändigt och proportionellt för att tillvarata detta allmänna intresse.

C-422/01 (Ä 218/01:1); Försäkringsaktiebolaget Skandia m. fl. mot Riksskatteverket; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Målet gäller frågan om det strider mot gemenskapsrättens regler om fri rörlighet för personer, tjänster och kapital, särskilt art 49 EG, jämförda med art 12 EG, att en försäkring måste tecknas i en försäkringsrörelse bedriven i Sverige för att kunna betraktas som pensionsförsäkring

Bilaga 5: Viktiga domar meddelade av EG-domstolen under 2001

Skr. 2001/02:160

Fri rörlighet för personer

De förenade målen C-49/98, C-50/98, C-52/98, C-53/98, C-54/98 och C-68/98 – C-71/98 Finalarte Sociedade de Construção Civil Lda mot Urlands- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft (C-49/98), Urlands- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft mot Amilcar Oliveira Rocha (C-50/98), Urlands- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft mot Tudor Stone Ltd (C-52/98), Urlands- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft mot Tecnam-Tecnologia do Ambiente Lda (C-3/98), Urlands- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft mot Turiprata Construções Civil Lda (C-54/98), Urlands- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft mot Duarte dos Santos Sousa (C-68/98), Urlands- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft mot Santos & Kewitz Construções Lda (C-69/98), Portugaia Construções Lda mot Urlands- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft (C-70/98) och Engil Sociedade de Construção Civil SA mot Urlands- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft (C-71/98), dom den 25 oktober 2001. Förhandsavgörande – Frihet att tillhandahålla tjänster – Tillfällig utstationering för att fullgöra ett avtal – Semester och semestertillägg.

Se redogörelse i bilaga 4.

Mål C-368/98 Abdon Vanbraekel m.fl. mot Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC), dom den 12 juli 2001. Förhandsavgörande – Social trygghet – Sjukförsäkring – Artiklarna 22 och 36 i förordning (EEG) nr 1408/71 – Frihet att tillhandahålla tjänster – Artikel 59 i EG-fördraget (nu artikel 49 EG i ändrad lydelse) – Utgifter för sjukhusvård i en annan medlemsstat – Avslag på ansökan om tillstånd som senare förklarats vara grundat. Se redogörelse i bilaga 4.

Mål C-43/99 Ghislain Leclere, Alina Deaconescu mot Caisse nationale des prestations familiales, dom den 31 maj 2001. Förhandsavgörande – Förordningarna (EEG) nr 1408/71 och 1612/68 – Luxemburgsk moderkapsförmån, bidrag vid barns födelse och vårdnadsbidrag – Bosättningsvillkor – Rättigheter för den som uppbär pension och som inte är bosatt i den medlemsstat som svarar för pensionen – Familjebidrag och familjeförmåner – Begreppen arbetstagare och social förmån.

Mål C-215/99 Friedrich Jauch mot Pensionsversicherungsanstalt der Arbeiter, dom den 8 mars 2001. Förhandsavgörande – Social trygghet för migrerande arbetstagare – Österrikiskt system för försäkring mot risken för vårdbehov – Klassificering av förmåner och tillåtlighet av ett bosättningsvillkor med när det gäller förordning (EEG) nr 1408/71.

Mål C-398/98 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Grekland, dom den 25 oktober 2001. Fördragsbrott – Artikel 30 i EG-fördraget (nu artikel 28 EG i ändrad lydelse) – Skyldighet att inneha säkerhetslager av petroleumprodukter.

Mål C-324/99 DaimlerChrysler AG mot Land Baden-Württemberg, dom den 13 december 2001. Förhandsavgörande – Miljö – Avfall – Förordning (EEG) nr 259/93 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen – Omständigheter som berättigar förbud eller restriktioner mot export av avfall – nationella bestämmelser som innehåller en förpliktelse att erbjuda avfall till ett auktoriserat organ.

Frihet att tillhandahålla tjänster

Mål C-157/99 B.S.M. Smits, gift Geraets, mot Stichting Ziekenfonds VGZ och H.T.M. Peerbooms mot Stichting CZ Groep Zorgverzekering, dom den 19 juli 2001. Förhandsavgörande – Frihet att tillhandahålla tjänster – Artikel 59 i EG-fördraget (nu artikel 49 EG i ändrad lydelse) och artikel 60 i EG-fördraget (nu artikel 50 EG) – Sjukförsäkring – System med vårdförmåner – Avtalssystem – Utgifter för sjukhusvård i en annan medlemsstat – Förhandstillstånd – Kriterier – Invändning. Se redogörelse i bilaga 4.

De förenade målen C-285/99 och C-286/99 Impresa Lombardini SpA – Impresa Generale di Costruzioni mot ANAS – Ente nazionale per le strade, Società Italiana per Condotte d'Acqua SpA (C-285/99) och Impresa Ing. Mantovani SpA mot ANAS – Ente nazionale per le strade, Ditta Paolo Bregoli (C-286/99), dom den 27 november 2001. Förhandsavgörande – Direktiv 93/37/EEG – offentlig upphandling av bygg- och anläggningsarbeten – Tilldelning av kontrakt – Osedvanligt låga anbud – Tillämpning i en medlemsstat av detaljerade bestämmelser för motivering och avslag – Den upphandlande myndighetens gemenskapsrättsliga förpliktelser.

Mål C-17/00 François De Coster mot Collège des bourgmestre et échevins de Watermael-Boitsfort, dom den 29 november 2001. Förhandsavgörande – Begreppet nationell domstol – Frihet att tillhandahålla tjänster – Kommunal skatt för parabolantennor – Hinder mot mottagning av TV-program som sänds via satellit.

Gemenskapsrättsliga principer

Mål C-377/98 Konungariket Nederländerna mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, dom den 9 oktober 2001. Ogiltigförklaring – Direktiv 98/44/EG – Rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar – Rättslig grund – Artikel 100a i EG-fördraget (nu artikel 95 EG i ändrad lydelse), artikel 235 i EG-fördraget (nu artikel 308 EG) eller artiklarna

130 och 130f i EG-fördraget (nu artiklarna 157 EG och 163 EG) – Skr. 2001/02:160
Subsidiaritet – Rättssäkerhet – Medlemsstaternas folkrättsliga förpliktelser – Grundläggande rättigheter – Mänsklig värdighet – Kollegialitetsprincipen med när det gäller kommissionens förslag till lagstiftning.

Mål C-184/99 Rudy Grzelczyk mot Centre public d'aide sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve, dom den 20 september 2001. Förhandsavgörande – Artiklarna 6, 8 och 8a i EG-fördraget (nu artiklarna 12 EG, 17 EG och 18 EG i ändrad lydelse) – Rådets direktiv 93/96/EEG – Rätt till bosättning för studerande – Nationell lagstiftning som endast garanterar landets egna medborgare, personer som omfattas av förordning (EEG) nr 1612/68, statslösa samt flyktingar ett existensminimumbidrag, kallat minimex – Utländsk studerande som har försörjt sig under de första studieåren.

Institutionell rätt

Mål C-353/99 P Europeiska unionens råd med stöd av Konungariket Spanien mot Heidi Hautala med stöd av Konungariket Danmark, Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, Republiken Finland, Konungariket Sverige samt Republiken Frankrike, dom den 13 december 2001. Överklagande – Allmänhetens tillgång till rådets handlingar – Rådets beslut 93/731/EG – Undantag från rätten att få tillgång till handlingar – Skydd för det allmänna samhällsintresset i fråga om internationella förbindelser – Tillgång till vissa delar.
Se redogörelse i bilaga 4.

Jordbruk

Mål C-1/00 Europeiska gemenskapernas kommission, med stöd av Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, mot Republiken Frankrike, dom den 13 december 2001. Fördragsbrott – Underlåtenhet att upphäva embargot mot nötkött från Förenade kungariket.

Mål C-189/01 H. Jippes, Afdeling Groningen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren, Afdeling Assen en omstreken van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren, mot Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, dom den 12 juli 2001. Förhandsavgörande – Jordbruk – Bekämpning av mul- och klövsjuka – Vaccineringsförbud – Proportionalitetsprincipen – Beaktande av djurens välbefinnande.

Konkurrens

Mål C-340/99 TNT Traco SpA mot Poste Italiane SpA, tidigare Ente Poste Italiane, m.fl., dom den 17 maj 2001. Förhandsavgörande – Artiklarna 86 och 90 i EG-fördraget (nu artiklarna 82 EG och 86 EG) – Posttjänster – Nationella bestämmelser enligt vilka postavgifter som vanligtvis tas ut för samhällsomfattande tjänster påförs för exprestjänster

som tillhandahålls av organ som inte sköter driften av samhällsomfattande tjänster – Tilldelning av intäkterna från sagda avgift till det organ som har monopol på att tillhandahålla de samhällsomfattande tjänsterna.

Mål C-475/99 Firma Ambulanz Glöckner mot Landkreis Südwestpfalz, dom den 25 oktober 2001. Förhandsavgörande – Artiklarna 85, 86 och 90 i EG-fördraget (nu artiklarna 81 EG, 82 EG och 86 EG) – Sjuktransport med ambulans – Särskilda eller exklusiva rättigheter – Konkurrensbegränsning – Tjänster av allmänt intresse – Sakliga skäl – Inverkan på handeln mellan medlemsstaterna.

Mål C-79/00 Telefónica de España SA mot Administración General del Estado, dom den 13 december 2001. Förhandsavgörande – Direktiv 97/33/EG – Telekomunikation – Samtrafik mellan telenät – Skyldigheter för organisationer som tillhandahåller telenät.

Miljö och konsumentskydd

De förenade målen C-541/99 och C-542/99 Cape Snc mot Idealservice Srl (C-541/99) och Idealservice MN RE Sas mot OMAI Srl (C-542/99), dom den 22 november 2001. Förhandsavgörande – Artikel 2 b i direktiv 93/13/EEG – Begreppet konsument – Företag som ingår ett standardavtal med ett annat företag när det gäller köp av en tjänst eller en vara enbart för dess egna anställdas räkning.

Mål C-481/99, Georg Heininger och Helga Heininger mot Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, dom den 13 december 2001. Förhandsavgörande – Konsumentskydd – Hemförsäljning – Hävningsrätt – Kreditavtal mot säkerhet i fast egendom.

Skatterätt

Mål C-276/98 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Portugal, dom den 8 mars 2001. Fördragsbrott – Sjätte mervärdesskattedirektivet – Artiklarna 12 och 28.2 – Reducerad skattesats.

Mål C-338/98 Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Nederländerna, dom den 8 november 2001. Fördragsbrott – Artiklarna 17.2 a och 18.1 a i sjätte mervärdesskattedirektivet – Nationella bestämmelser enligt vilka en arbetsgivare tillåts att såsom ingående skatt dra av en viss procentandel från den ersättning som har betalats ut till en anställd för användning av privat bil i tjänsten.

Mål C-408/98, Abbey National plc mot Commissioners of Customs & Excise, dom den 22 februari 2001. Förhandsavgörande – Mervärdesskatt – Artiklarna 5.8, 17.2 a och 17.5 i sjätte mervärdesskattedirektivet – Överföring av samtliga tillgångar – Avdrag för den ingående skatt som har betalats för tjänster som överlåtaren har använt i samband med

överföringen – Varor och tjänster som används i samband med den skattskyldiga personens skattepliktiga transaktioner. Skr. 2001/02:160

Mål C-83/99 Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Spanien, dom den 18 januari 2001. Fördragsbrott – Artikel 12.3 a i sjätte mervärdesskattedirektivet – Tillämpning av en reducerad skattesats på motorvägstullar.

Mål C-262/99 Paraskevas Louloudakis mot Elliniko Dimosio, dom den 12 juli 2001. Förhandsavgörande – Direktiv 83/182/EEG – Tillfällig införsel av transportmedel – Skattebefrielse – Normalt hemvist i en medlemsstat – Böter vid olovlig skattefri införsel – Proportionalitetsprincipen – God tro.

Mål C-345/99 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Frankrike, dom den 14 juni 2001. Fördragsbrott – Mervärdesskatt – Artikel 17.2 och 17.6 i sjätte mervärdesskattedirektivet – Rätt att göra avdrag för mervärdesskatt hänförlig till förvärv av fordon som används i samband med skattepliktiga transaktioner – Begränsning till fordon som endast används för förarutbildning.

Mål C-16/00, Cibo Participations SA mot Directeur régional des impôts du Nord-Pas-de-Calais, dom den 27 september 2001. Förhandsavgörande – Sjätte mervärdesskattedirektivet – Ekonomisk verksamhet – Ett holdingbolags inblandning i förvaltningen av sina dotterbolag – Avdrag för mervärdesskatt på tjänster som holdingbolaget erhållit inom ramen för förvärv av andelar i ett dotterbolag – Holdingbolags erhållande av utdelning.

Mål C-40/00 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Frankrike, dom den 14 juni 2001. Fördragsbrott – Artikel 17.2 och 17.6 i sjätte mervärdesskattedirektivet – Återinförande, efter det att direktivet trätt i kraft, av ett totalt avskaffande av rätten att göra avdrag för mervärdesskatt som påförts diesel som används som bränsle till fordon och maskiner för vilka det inte föreligger rätt till avdrag.

Mål C-108/00, Syndicat des producteurs indépendants (SPI) mot Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie, dom den 15 mars 2001. Förhandsavgörande – Bestämmelser om skatter och avgifter – Harmonisering av lagstiftning – Omsättningsskatt – Gemensamt system för mervärdesskatt – Artikel 9.2 e andra strecksatsen i sjätte mervärdesskattedirektivet – Fastställelse av den plats där den skatterättsliga anknytningen föreligger – Reklamtjänster – Innefattar tjänst som tillhandahålls genom en tredje man.

Mål C-235/00, Commissioners of Customs & Excise mot SC Financial Services Ltd, dom den 13 december 2001. Förhandsavgörande – Sjätte mervärdesskattedirektivet – Artikel 13 B d punkt 5 – Transaktioner som är undantagna från skatteplikt – Transaktioner som rör värdepapper – Förhandlingar – Tillhandahållande av en så kallad call centertjänst.

De förenade målen C-95/99 – C-98/99 och C-180/99 Mervett Khalil (C-95/99), Issa Chaaban (C-96/99), Hassan Osseili (C-97/99) mot Bundesanstalt für Arbeit, Mohamad Nasser (C-98/99) mot Landeshauptstadt Stuttgart och Meriem Addou (C-180/99) mot Land Nordrhein-Westfalen, dom den 11 oktober 2001. Förhandsavgörande – Social trygghet – Artikel 51 i EEG-fördraget (artikel 51 i EG-fördraget, nu artikel 42 EG i ändrad lydelse) – Artikel 2.1 i förordning (EEG) nr 1408/71 – Statslösa – Flyktingar.

Se redogörelse i bilaga 4.

Mål C-173/99 The Queen mot Secretary of State for Trade and Industry, ex parte: Broadcasting, Entertainment, Cinematographic and Theatre Union (BECTU), dom den 26 juni 2001. Förhandsavgörande – Socialpolitik – Skydd av arbetstagares säkerhet och hälsa – Direktiv 93/104/EG – Rätt till årlig betald semester – Villkor för sådan rätt enligt en nationell bestämmelse – Fullgörande av anställning hos samma arbetsgivare under en viss minimiperiod.

Mål C-350/99 Wolfgang Lange mot Georg Schünemann GmbH, dom den 8 februari 2001. Förhandsavgörande – Rådets direktiv 91/533/EEG av den 14 oktober 1991 om arbetsgivares skyldighet att upplysa arbetstagarna om de regler som är tillämpliga på anställningsavtalet eller anställningsförhållandet – Längden på den normala arbetsdagen eller arbetsveckan – Regler om övertidsarbete – Bevisregler.

Mål C-366/99 Joseph Griesmar mot Ministre de l'Économie, des Finances et de l'Industrie och Ministre de la Fonction publique, de la Réforme de l'État et de la Décentralisation, dom den 29 november 2001. Förhandsavgörande – Socialpolitik – Likabehandling av kvinnor och män – Tillämplighet av artikel 119 i EG-fördraget (artiklarna 117–120 i EG-fördraget har ersatts av artiklarna 136 EG-143 EG) eller av direktiv 79/7/EEG – Franskt system för militära och civila avgångspensioner – Tillägg för barn reserverat för kvinnliga tjänstemän – Upptagande till prövning mot bakgrund av artikel 6.3 i avtalet om socialpolitik eller bestämmelserna i direktiv 79/7/EEG.

Mål C-438/99 Maria Luisa Jiménez Melgar mot Ayuntamiento de Los Barrios, dom den 4 oktober 2001. Förhandsavgörande – Skydd för gravida kvinnor – Direktiv 92/85/EEG – Artikel 10 – Direkt effekt och räckvidd – Uppsägning – Avtal om visstidsanställning.

Mål C-109/00 Tele Danmark A/S mot Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (HK), som företräder Marianne Brandt-Nielsen, dom den 4 oktober 2001. Förhandsavgörande – Likabehandling av kvinnor och män – Artikel 5.1 i direktiv 76/207/EEG – Artikel 10 i direktiv 92/85/EEG – Uppsägning av en gravid arbetstagare – Avtal om tidsbegränsad anställning.

Mål C-99/98 Republiken Österrike mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 15 februari 2001. Talan om ogiltigförklaring – Statligt stödprojekt inom effekthalvlederindustrin – Anmälan till kommissionen – Innehållet i anmälan och ytterligare frågor som ställts av kommissionen – Undersökningsfristens art och längd – kommissionens rätt att invända mot stöd – Artikel 93.3 i EG-fördraget (nu artikel 88.3 EG).

Mål C-379/98 PreussenElektra AG mot Schleswag AG, dom den 13 mars 2001. Förhandsavgörande – El – Förnybara energikällor – Nationell reglering enligt vilken elförsörjningsföretag åläggs en skyldighet att köpa el till minimipriser och kostnaderna som orsakas därav skall fördelas mellan dessa företag och de företag som använder nätet i föregående led – Statligt stöd – Förenligt med den fria rörelsen för varor.

Tillnärmning av lagstiftning

Mål C-67/99 Europeiska gemenskapernas kommission mot Irland, dom den 11 september 2001. Fördragsbrott – Direktiv 92/43/EEG – Bevarande av livsmiljöer – Bevarande av vilda djur och växter – Artikel 4.1 – Lista över områden – Upplýsningar om områdena.

Mål C-71/99 Europeiska gemenskapernas kommission mot Förbundsrepubliken Tyskland, dom den 11 september 2001. Fördragsbrott – Direktiv 92/43/EEG – Bevarande av livsmiljöer – Bevarande av vilda djur och växter – Artikel 4.1 – Lista över områden – Upplýsningar om områdena.

Mål C-220/99 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Frankrike, dom den 11 september 2001. Fördragsbrott – Direktiv 92/43/EEG – Bevarande av livsmiljöer – Bevarande av vilda djur och växter – Artikel 4.1 – Lista över områden – Upplýsningar om områdena.

De förenade målen C-414/99, C-415/99 och C-416/99 Zino Davidoff SA mot A & G Imports Ltd (C-414/99), Levi Strauss & Co., Levi Strauss (UK) Ltd mot Tesco Stores Ltd, Tesco plc (C-415/99) och Levi Strauss & Co., Levi Strauss (UK) Ltd mot Costco Wholesale UK Ltd, tidigare Costco UK Ltd (C-416/99), dom den 20 november 2001. Förhandsavgörande – Varumärken – Direktiv 89/104/EEG – Artikel 7.1 – Konsumtion av varumärkesrätten – Varor som marknadsförts utanför EES – Import till EES – Begreppet varumärkesinnehavarens samtycke – Artikel 7.2 – Begreppet skälig grund – Avlägsnande eller raderande av tillverkningspartiets kodnummer.

Se redogörelse i bilaga 4.

Tjänsteföreskrifterna

Skr. 2001/02:160

Mål C-273/99 P Bernhard Connolly mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 6 mars 2001. Överklagande – Tjänstemän – Disciplinärt förfarande – Avstängning – Motivering – Påstående om fel – Artiklarna 11, 12 och 17 i tjänsteföreskrifterna – Likabehandling.

Mål 274/99 P Bernhard Connolly mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 6 mars 2001. Överklagande – Tjänstemän – Disciplinärt förfarande – Artiklarna 11, 12 och 17 i tjänsteföreskrifterna – Yttrandefrihet – Lojalitetsplikt – Skadlig inverkan på tjänstens anseende.

Yttre förbindelser

Mål C-63/99 The Queen mot Secretary of State for the Home Department, ex parte: Wieslaw Gloszczuk et Elzbieta Gloszczuk, dom den 27 september 2001. Förhandsavgörande – Utrikesförbindelser – Associeringsavtalet mellan EEG och Polen – Etableringsfrihet – Inresetillstånd som erhållits genom bedrägligt beteende.

Mål C-235/99 The Queen mot Secretary of State for the Home Department, ex parte: Eleanora Ivanova Kondova, dom den 27 september 2001. Förhandsavgörande – Utrikesförbindelser – Associeringsavtalet mellan EEG och Bulgarien – Etableringsfrihet – Inresetillstånd som erhållits genom bedrägligt beteende – Medlemsstats skyldighet att betala ersättning för skada som uppstått för en enskild person som åberopar rätt till etablering med direkt effekt enligt associeringsavtalet.

Mål C-257/99 The Queen mot Secretary of State for the Home Department, ex parte: Julius Barkoci och Marcel Malik, dom den 27 september 2001. Förhandsavgörande – Utrikesförbindelser – Associeringsavtalet mellan EEG och Republiken Tjeckien – Etableringsfrihet – Tjeckiska medborgare som önskar etablera sig som egenföretagare i en medlemsstat.

Bilaga 6: Viktiga domar meddelade av EG:s förstainstansrätt under 2001

Institutionell rätt

De förenade målen T-222/99, T-327/99 och T-329/99 Jean-Claude Martinez samt Charles de Gaulle (mål T-222/99), Front national (mål T-327/99) och Emma Bonino, Marco Pannella, Marco Cappato, Gianfranco Dell'Alba, Benedetto Della Vedova, Olivier Dupuis, Maurizio Turco och Lista Emma Bonino (mål T-329/99) mot Europaparlamentet, dom den 2 oktober 2001. Talan om ogiltigförklaring – Parlamentets rättsakt angående en bestämmelse i dess interna arbetsordning – Anmälan om bildandet av en sådan grupp som avses i artikel 29 i Europaparlamentets arbetsordning – Upptagande till sakprövning – Invändning om rättsstridighet – Likabehandling – Respekt för de grundläggande rättigheterna – Principerna om demokrati och proportionalitet – Föreningsfrihet – Skydd för berättigade förväntningar – Medlemsstaternas parlamentariska traditioner – Åsidosättande av väsentliga formföreskrifter – Åsidosättande av handläggningsregler.

Enligt artikel 29 i Europaparlamentets arbetsordning får ledamöterna av parlamentet bilda grupper efter politisk tillhörighet. Varje ledamot får endast tillhöra en sådan grupp. Medlemskapet i en sådan grupp medför en rad fördelar i form av parlamentariska privilegier, samt privilegier avseende ekonomi, material och administration. I juli 1999 informerades ett antal parlamentsledamöter från olika politiska formationer, bland annat Front national, parlamentets talman om att ”Tekniska gruppen för oberoende ledamöter” (TDI-gruppen) hade bildats. Enligt TDI-gruppens regler för bildande intygade samtliga medlemmar som anslutit sig till gruppen att de var sinsemellan fullständigt politiskt oberoende. I september 1999 antog en majoritet av parlamentets ledamöter en text angående tolkning av artikel 29 som parlamentets utskott för konstitutionella frågor enats om. Texten innebar att bildandet av en grupp inte kan tillåtas enligt artikel 29 om gruppen öppet förnekar alla former av politiska egenskaper och alla former av politisk tillhörighet. De som angivit att de tillhörde TDI-gruppen betraktades därmed som grupplösa i parlamentet. De berörda parlamentsledamöterna har väckt ogiltighetstalan mot parlamentets beslut.

Förstainstansrätten konstaterade inledningsvis att Europaparlamentet är behörigt att övervaka att tillämpningen och tolkningen av bestämmelserna i dess interna arbetsordning sker korrekt. För att upprätthålla artikel 29:s ändamålsenliga verkan är Europaparlamentet därför behörigt att kontrollera att kravet på politisk tillhörighet efterlevs. Begreppet politisk tillhörighet är emellertid inte definierat i arbetsordningen och det får därför antas att ledamöter som anmäler att de bildar en grupp med tillämpning av bestämmelsen i artikel 29 delar politisk tillhörighet, även om denna är mycket begränsad. Detta antagande skall emellertid inte anses omöjligt att motbevisa. En grupp som anmäler bildande av en grupp och därvid öppet utesluter all politisk tillhörighet sinsemellan har

tydligt visat att den inte beaktar det nämnda kravet. Det ligger därmed inom ramen för Europaparlamentets skönsmässiga bedömning att i ett sådant fall förklara att gruppen inte uppfyller kravet på politisk tillhörighet i artikel 29. Förstainstansrätten prövade vidare frågan om beslutets giltighet mot bakgrund av bl.a. invändning om att beslutet skulle strida mot likabehandlingsprincipen, principen om demokrati, proportionalitetsprincipen, principen om föreningsfrihet och medlemsstaternas parlamentariska traditioner. Förstainstansrätten fann att dessa principer inte hade åsidosatts och ogillade sökandenas talan.

Mål T-111/00 British American Tobacco International (Investments) Ltd mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 10 oktober 2001. Beslut 94/90/EKSG, EG, Euratom – Allmänhetens tillgång till kommissionens handlingar – Protokoll från punktskattekommittén – Tillgång till vissa delar – Undantag – Uppgift om de nationella delegationerna – Skydd för institutionens intresse med när det gäller sekretess vid dess överläggningar.

Punktskattekommittén, som leds av kommissionen och är sammansatt av representanter från medlemsstaterna, beslutade vid möten under 1998 och 1999 att expanderad tobak skulle behandlas på samma sätt som röktobak och därför skulle åläggas punktskatt. British American Tobacco International (Investments) Ltd (tobaksbolaget) begärde att få tillgång till protokollen från de aktuella mötena. Efter att först ha vägrat tobaksbolaget tillgång till protokollen, beslutade kommissionen att lämna ut vissa delar av handlingarna. Kommission vägrade dock att lämna ut de uppgifter i protokollen som angav de nationella delegaternas identitet. Det gick därmed inte att utläsa vilka ståndpunkter som hänförde sig till vilken medlemsstat. Kommissionen motiverade beslutet med att konfidentialitet i förhandlingarna tillförsäkrade en fullständig och öppen hjärtig diskussion mellan medlemsstaterna. Tobaksbolaget överklagade kommissionens beslut till förstainstansrätten.

Vid prövningen av målet tillämpade förstainstansrätten för första gången möjligheten att enligt artikel 67.3 tredje stycket i rättegångsreglerna begära att få del av de aktuella handlingarna utan att lämna ut dem till motparten. Förstainstansrätten fann inledningsvis att överläggningarna i Punktskattekommittén var att anse som kommissionens överläggningar och att kommissionen således som utgångspunkt kan pröva frågan om undantag från allmänhetens rätt till tillgång till kommissionens handlingar kan vara motiverat med hänsyn till sekretessen för kommissionens överläggningar. Men förstainstansrätten fastslog också att tillgång till handlingar angående sådana överläggningar, i princip, inte kan nekas enbart med hänvisning till att de innehåller information när det gäller den nationella delegaternas ståndpunkter. Förstainstansrätten underströk att bedömningen måste göras från fall till fall med hänsyn taget till innehållet i den specifika handlingen. Eftersom de diskussioner som protokollen återgav hade avslutats ansåg förstainstansrätten att det inte fanns grund för att anta att diskussionerna mellan medlemsstaterna skulle hindras genom att deras ståndpunkter nu offentliggjordes. Förstainstansrätten ogiltigförklarade därför det överklagade beslutet.

Mål T-156/98 RJB Mining plc mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 31 januari 2001

EKSG-fördraget – Koncentration av företag – Upptagande till sakprövning – Statligt stöd.

1997 anmäldes till kommissionen ett företagskoncentrationsärende när det gäller fusion av tre tyska kolproducenter. Fusionsavtalet ingicks mellan de tre bolagen, den tyska förbundsregeringen, delstaten Saarland, delstaten Nordrhein-Westfalen samt fackförbundet för gruvarbetare och anställda inom elindustrin och innehöll bl a ett löfte om statligt stöd om DEM 2,5 miljarder, som syftade till att säkerställa en acceptabel övergång för de anställda (ca 36 000 personer) fram till år 2005, då det skall råda fri konkurrens inom den tyska kolindustrin. Parterna uppskattade att cirka 10 av de 17 gruvor som var i drift då avtalet ingicks skulle kunna överleva på lång sikt. Vidare innebar avtalet att det bolag som ägdes av tyska förbundsregeringen skulle förvärfvas för en köpeskilling om DEM 1. Kommissionen lämnade tillstånd till koncentrationen. RJB Mining plc (ett privat gruvbolag som övertagit merparten av British Coals gruvdriftsverksamhet och som på grund av vikande marknad i England sökte få avsättning för sitt produktionsöverskott i Tyskland) överklagade beslutet till förstainstansrätten och yrkade att det skulle ogiltigförklaras. RJB Mining plc gjorde gällande att avtalet om fusionen gav upphov till en rad olika former av statligt stöd.

Förstainstansrätten inledde med att understryka att kommissionen har att bedöma koncentrationsärendet utifrån vilka finansiella konsekvenser som samtliga de omständigheter, som kan utgöra statligt stöd, medför för de fusionerande bolagen. Förstainstansrätten konstaterade att kommissionen visserligen hade beaktat att försäljningen av förbundsregeringens bolag för DEM 1 skulle kunna utgöra statligt stöd motsvarande DEM 1 miljard, men att kommissionen inte hade utvärderat i vilken omfattning den avtalade köpeskillingen stärkte det förvärvande bolagets finansiella och kommersiella styrka. Eftersom kommissionen därmed inte kunde anses ha bedömt fusionen i dess helhet ogiltigförklarade förstainstansrätten det överklagade beslutet.

Statligt stöd

De förenade målen T-12/99 och T- 63/99 UK Coal plc, tidigare RJB Mining plc mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 12 juli 2001

EKSG-fördraget – Beslut nr 3632/93/EKSG – Driftstöd och stöd till driftsinskränkning – Retroaktivt tillstånd till ett redan utbetalat stöd – Förbättring av lönsamheten hos mottagande företag – Stegvis sänkning av stöd – Lönepåslag för gruvarbetare (Bergmannsprämie) – Ändring av plan om modernisering, rationalisering och omstrukturering – Beaktande av en koncentration av företag – Motivering.

Under 1997 ingicks ett avtal mellan tre bolag, den tyska förbundsregeringen, delstaten Saarland, delstaten Nordrhein-Westfalen samt fackförbundet för gruvarbetare och anställda inom elindustrin, som innebar

att de tre bolagen skulle fusionera. Avtalet innehöll bl.a. ett löfte om statligt stöd om DEM 2,5 miljarder, som syftade till att säkerställa en acceptabel övergång för de anställda (ca 36 000 personer) fram till år 2005, då det skall råda fri konkurrens inom den tyska kolindustrin. Parterna uppskattade att cirka 10 av de 17 gruvor som var i drift då avtalet ingicks skulle kunna överleva på lång sikt. Vidare innebar avtalet att det bolag som ägdes av tyska förbundsregeringen skulle förvärvas för en köpeskilling om DEM 1. Fusionen anmäldes till kommissionen som godkände densamma i juli 1998. I december 1998 beslutade kommissionen att tillåta statligt stöd till den tyska kolindustrin med DEM 5,252 miljarder när det gäller driftsstöd för 1998 och DEM 3,164 miljarder när det gäller stöd till verksamhetsneddragning för 1998. Motsvarande statliga stöd tilläts för 1999 med DEM 5,214 miljarder respektive DEM 3,220 miljarder. Beslutet om godkännande av företagskoncentrationen kom sedermera att ogiltigförklaras av förstainstansrätten efter överklagande av RJB Mining plc (ett privat gruvbolag som övertagit merparten av British Coals gruvdriftsverksamhet och som på grund av vikande marknad i England sökte få avsättning för sitt produktionsöverskott i Tyskland). RJB Mining plc överklagade även kommissionens beslut att tillåta det statliga stödet och framförde en rad invändningar mot kommissionens prövning av frågan.

Förstainstansrätten fann vid en noggrann genomgång av omständigheterna i målet att kommissionen inte gjort någon uppenbar felbedömning när den lämnade tillstånd för det statliga stödet och ogillade därför RJB Mining plc:s talan.

I det följande redovisas de ärenden som vid utgången av december månad 2001 är föremål för formellt överträdelseförfarande mot Sverige. Redovisningen upptar under separata rubriker de ärenden som är föremål för talan vid EG-domstolen, motiverat yttrande respektive formell under rättelse. Redovisningen sker departementsvis.

Mål i EG-domstolen

Justitiedepartementet

Oskäliga villkor i konsumentavtal, mål C-478/99

Kommissionen har genom stämningsansökan, som regeringen fick del av den 23 december 1999, väckt talan mot Sverige vid EG-domstolen. Kommissionen har anfört att Sverige inte genomfört direktiv 93/13/EG om oskäliga avtalsvillkor genom att inte återge direktivets bilaga i svensk författningstext. Sverige har i sitt svaromål, som gavs in den 25 februari 2000, bestritt kommissionens talan och anfört att eftersom bilagan är av icke-bindande karaktär kan det inte finnas en gemenskapsrättslig skyldighet att genomföra den i bindande författningstext.

Muntlig förhandling hölls den 25 oktober 2001. Generaladvokaten skall lämna sitt förslag till avgörande den 31 januari 2002.

Näringsdepartementet

Open skies, mål C-468/98

Genom stämningsansökan, som regeringen fick del av i januari 1999, har kommissionen väckt talan mot Sverige angående det svenska avtalet med USA om lufttrafik. Kommissionen har väckt talan vid EG-domstolen mot åtta medlemsstater om liknande avtal och har dessutom inlett överträdelseförfaranden mot ytterligare två.

Enligt kommissionen har medlemsstaterna ingen behörighet att ingå avtal på luftfartsområdet utan gemenskapen har exklusiv kompetens. Kommissionen har vidare gjort gällande att en "nationalitetsklausul" i avtalet, som innebär att parterna kan vägra sådana flygbolag marknads tillträde som inte huvudsakligen ägs av svenska eller amerikanska medborgare, strider mot reglerna om fri etableringsrätt (artikel 43 i EG-fördraget).

Regeringen har i svaromål, som gavs in i april 1999, bestritt att gemenskapen har exklusiv kompetens och att nationalitetsklausulen strider mot reglerna om fri etableringsrätt.

Muntlig förhandling hölls gemensamt i samtliga mål i maj 2001. Skr. 2001/02:160
Generaladvokatens förslag till avgörande skall meddelas den 31 januari 2002.

Person- och godstransporter på väg, C-490/01

Kommissionen har den 17 december 2001 väckt talan mot Sverige och gjort gällande att Sverige inte i tid genomfört rådets direktiv 98/76/EG om ändring av rådets direktiv 96/26/EG om rätt att yrkesmässigt bedriva person- och godstransporter på väg och om ömsesidigt erkännande av utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis för att främja dessa transportörers etableringsrätt på området för nationella och internationella transporter.

Svaromål skall vara domstolen tillhanda senast den 4 februari 2002.

Miljödepartementet

Kvaliteten på badvatten, mål C-368/00

Kommissionen har den 6 oktober 2000 ansökt om stämning mot Sverige vid EG-domstolen. Kommissionen har anfört att Sverige har brutit mot artiklarna 4.1 och 6.1 i direktiv 76/160/EEG dels genom att inte vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att kvaliteten på badvatten överensstämmer med direktivets gränsvärden, dels genom att inte genomföra provtagningar av vattenkvaliteten i den utsträckning som direktivet föreskriver.

Den svenska regeringen gav in svaromål i december 2000, vari kommissionens yrkanden medgavs. I juni 2001 meddelade EG-domstolen dom, varigenom kommissionens talan bifölls.

Bevarande av vilda fåglar, C-247/01

Kommissionen har den 26 juni 2001 väckt talan mot Sverige vid EG-domstolen och anfört att Sverige inte har fullgjort sina skyldigheter enligt direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar. Kommissionen har gjort gällande dels att Sverige inte på ett korrekt sätt har genomfört vissa artiklar i direktivet, dels att Sverige inte har samrått med kommissionen på det sätt som krävs enligt artikel 6.3 i direktivet.

I sitt svaromål har Sverige medgivit kommissionens talan och tillagt att samtliga brister i den svenska lagstiftningen till fullo avhjälpes genom de ändringar vilka trädde i kraft den 1 juli 2001 samt att fullständigt samråd enligt artikel 6.3 beräknas kunna slutföras under oktober 2001.

Bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, C-279/01

Kommissionen ansökte den 16 juli 2001 om stämning mot Sverige vid EG-domstolen. Kommissionen har anfört att Sverige inte uppfyllt sina

skyldigheter enligt direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (habitatdirektivet). Enligt kommissionen är de svenska reglerna bristfälliga bland annat genom att de inte erbjuder det omedelbara skydd för bevarandeområden som skall inträda till följd av att kommissionen antar en lista över områdena. Reglerna är heller inte tillräckligt omfattande vad beträffar bedömningen av planer och projekt som kan ha en betydande inverkan på bevarandeområden enligt direktivet.

I sitt svaromål har Sverige medgivit kommissionens talan men framhållit att samtliga brister i den svenska lagstiftningen till fullo har avhjälpats.

Överlämnade motiverade yttranden

Socialdepartementet

Förbud mot att i djurförsök utprova beståndsdelar som ingår i kosmetikaprodukter

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från september 1998 gjort gällande att Sverige har underlåtit att anmäla genomförande av direktiv 97/18/EG om att skjuta upp det datum efter vilket det skall vara förbjudet att släppa ut kosmetiska produkter på marknaden i vilka ingår beståndsdelar som utprovats i djurförsök.

Regeringen har besvarat det motiverade yttrandet i november 1998 med kompletterande svar till kommissionen i april 1999. Regeringen har i sitt svar hävdats att den svenska lagstiftningen i praktiken uppfyller kraven enligt direktivet och framhållit att osäkerhet råder om när förbudet kommer att träda i kraft.

Prissättning av parallellimporterade läkemedel

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från januari 2001 gjort gällande att Sverige i sin prissättning av läkemedel diskriminerar parallellimportörer genom att ersätta deras produkter till en lägre nivå än direktimporterade produkter, eller i vart fall genom att systematiskt på icke objektiva eller kontrollerbara kriterier ersätta parallellimporterade läkemedel 10 till 30 procent under priset på direktimporterade produkter.

Det motiverade yttrandet besvarades i mars 2001. I svaret anförde regeringen att de svenska reglerna inte är diskriminerande i sig, att den prissättningspraxis som var föremål för yttrandet upphört samt att Riksförsäkringsverket ser över sina föreskrifter för att garantera att gemenskapsrätten efterlevs. I maj 2001 tillställdes kommissionen Riksförsäkringsverkets ändrade föreskrifter.

Moms på torkat foder

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från augusti 1999 anfört att Sverige bryter mot sjätte momsdirektivet genom att inte inräkna bidrag som utgår för torkat foder i mervärdesskatteunderlaget.

Regeringen har i svar i oktober 1999 hävdats att stöd till torkat foder inte skall anses utgöra ett sådant bidrag som skall ingå i beskattningsunderlaget.

Punktskatter på öl och vin

Kommissionen har i juni 2001 överlämnat ett motiverat yttrande angående Sveriges beskattning av öl och vin. Enligt kommissionen befäster det svenska skattesystemet vissa fördelar för öl – den inhemska varan – medan det diskriminerar vin, varan från andra medlemsstater. Systemets utformning strider därmed enligt kommissionen mot artikel 90 i EG-fördraget.

Det motiverade yttrandet besvarades i juli 2001. Till svaret fogades en proposition som överlämnats till riksdagen, vari regeringen föreslår en sänkning av skatten på vin med 18,8 procent från den 1 december 2001. Den föreslagna lagändringen har därefter beslutats och trätt i kraft, vilket kommissionen underrättats om i ett kompletterande svar i december 2001.

Näringsdepartementet*Dimensioner på vägfordon*

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från januari 2000 anfört att svensk lagstiftning inte helt överensstämmer med direktiv 96/53/EG om största tillåtna dimensioner i nationell och internationell trafik och högsta tillåtna vikter i internationell trafik för vissa vägfordon.

Sverige har överlämnat ett svar på yttrandet i mars 2000 och ett kompletterande svar i maj 2000. Av det sistnämnda svaret framgår att nya föreskrifter antagits för fullständigt genomförande av direktivet. Föreskrifterna har fogats till svaret.

Säkerhet och hälsa på arbetsplatsen

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från januari 2000 gjort gällande att Sverige inte på ett helt tillfredsställande sätt genomfört direktiv 89/654/EEG om minimikrav för säkerhet och hälsa på arbetsplatsen.

Regeringen har i svar i mars 2000 svarat att kommissionens synpunkter skall tillgodoses genom nya föreskrifter. I oktober 2000 tillställdes

kommissionen remissutgåvan av förslaget till nya föreskrifter. Skr. 2001/02:160
Kommissionen har i augusti 2001 underrättats om genomförandet.

Arbetstagarnas säkerhet och hälsa

Kommissionen har i februari 2000 överlämnat ett motiverat yttrande angående direktiv 89/391/EG om arbetstagarnas säkerhet och hälsa. Kommissionen har anfört att Sverige inte på ett korrekt sätt har genomfört flera av artiklarna i direktivet.

I svaret, som överlämnades i mars 2000, har den svenska regeringen förklarat att kommissionens synpunkter skall tillgodoses. I ett kompletterande svar har regeringen informerat kommissionen om att erforderliga lagändringar avses träda i kraft den 1 juli 2002.

Säker drift av fartyg

I ett motiverat yttrande från juli 2001 har kommissionen anfört att Sverige inte har anmält vilka åtgärder som antagits för att genomföra direktiv 1999/35/EG om ett system med obligatoriska besiktningar för en säker drift av ro-ro-passagerarfartyg i reguljär trafik.

Det motiverade yttrandet besvarades i september 2001. I svaret anförde Sverige att en proposition överlämnats till riksdagen samt att förordningsarbete påbörjats i Regeringskansliet. Det angavs också att de nya författningarna beräknas kunna träda i kraft den 1 januari 2002.

I ett kompletterande svar i december 2001 har regeringen informerat kommissionen om att direktivet i huvudsak har genomförts genom författningsändringar som träder i kraft den 1 januari 2002. Författningarna skall kompletteras med Sjöfartsverkets föreskrifter och s.k. CI-beslut, vilka beräknas träda i kraft under januari–februari 2002.

Nummerportabilitet

I ett motiverat yttrande från juli 2001, har kommissionen gjort gällande att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 98/61/EG om ändring av direktiv 97/33/EG med när det gäller nummerportabilitet mellan operatörer och nätoperatörer. Kommissionen har anfört att kravet på att man vid lokalsamtal i Sverige måste slå ett riktnummer om den förvalda operatören skall ta hand om samtalet inte överensstämmer med direktivet.

Yttrandet besvarades i september 2001, varvid den svenska regeringen anförde att kommissionens synpunkter kommer att tillgodoses genom ändringar i Post och- telestyrelsens föreskrifter. På grund av omfattande administrativa och tekniska förändringar i näten kan ändringen dock inte träda i kraft förrän den 2 februari 2002.

Natura 2000/Habitat

Kommissionen har i augusti 1999 överlämnat ett motiverat yttrande gällande den nationella lista som enligt direktiv 92/43/EEG om bevarande av växter och djur skall översändas till kommissionen. Den lista som Sverige överlämnat är, enligt kommissionen, inte fullständig.

Regeringen har besvarat det motiverade yttrandet i september 1999 och förklarat att kommissionens synpunkter skall tillgodoses.

I december 2001 har kommissionen överlämnat en kompletterande formell underrättelse vari kommissionen återigen påtalar Sveriges bristande efterlevnad av direktiv 92/43/EEG.

Underrättelsen skall besvaras senast den 28 februari 2002.

Tillämpningen av direktiv 96/59/EG om bortskaffande av PCB/PCT

I ett motiverat yttrande från februari 2001 har kommissionen gjort gällande att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt direktiv 96/59 om bortskaffande av PCB/PCT genom att inte utarbeta eller ge in planer, utkast och förteckningar som överensstämmer med kraven i direktivet.

Regeringen har besvarat det motiverade yttrandet i april 2001 och förklarat att Sveriges regelverk garanterar att PCB-avfall samlas in och tas om hand.

Jakt på lodjur

Kommissionen har i juli 2001 överlämnat ett motiverat yttrande och anfört att Sverige, genom beslut om jakt utanför renbetesområdet och genom att inte vidta nödvändiga åtgärder för att hindra olaglig jakt, har brutit mot direktiv 92/43/EG (habitatdirektivet) och mot artikel 10 i EG-fördraget.

I Sveriges svar på det motiverade yttrandet har regeringen bland annat anfört att den svenska lodjursstammen har en gynnsam bevarandestatus. Vidare har framhållits att jakten har bedrivits under strängt kontrollerade former, på ett selektivt sätt och i begränsad omfattning, samt att den svenska lodjurspopulationen har fortsatt att öka trots den jakt som tillåtits. Sverige har också anfört att lagändringar om höjda straff för jaktbrott har trätt i kraft den 1 juli 2001 samt att riksdagen beslutat om ökade resurser för att förebygga och beivra jaktbrott.

Begränsning av utsläpp från stora förbränningsanläggningar

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från december 2001 gjort gällande att Sverige inte har uppfyllt sina förpliktelser enligt direktiv 88/609/EEG om begränsning av utsläpp till luften av vissa föroreningar från stora förbränningsanläggningar. Kommissionen har anfört att det

förhållande att sådana anläggningar som sattes i drift mellan den 1 juli 1987 och den 1 januari 1995 inte omfattas av den svenska genomförandelagstiftningen strider mot direktivet. Skr. 2001/02:160

Det motiverade yttrandet skall besvaras senast den 28 februari 2002.

Umeälvens delta

Kommissionen har i december 2001 överlämnat ett motiverat yttrande och anført att Sverige, genom att inte ha klassificerat området "Umeälvens delta" i enlighet med artiklarna 4.1 och 4.2 i direktiv 79/409/EEG (fågeldirektivet), har brutit mot nämnda direktiv.

Sverige skall besvara det motiverade yttrandet senast den 28 februari 2002.

Jordbruksdepartementet

Överfiske 1995 och 1996

I ett motiverat yttrande från februari 2001 har kommissionen gjort gällande att Sverige har försummat sina förpliktelser beträffande förvaltningen och kontrollen av vissa fiskekvoter.

Yttrandet besvarades i april 2001. I svaret har regeringen medgivit att överfiske skett i viss utsträckning och att kontrollen varit bristfällig under 1995 och 1996. Förvaltningen och kontrollen har dock numera förbättrats och den svenska regeringens uppfattning är att svenska bestämmelser numera uppfyller gemenskapsrättens krav.

Kvaliteten på dricksvatten

Kommissionen har i juli 2001 avgivit ett motiverat yttrande angående direktiv 98/83/EG om kvaliteten på dricksvatten och anført att Sverige har underlåtit att anmäla åtgärder för genomförande av nämnda direktiv.

I svaret på det motiverade yttrandet anförde den svenska regeringen att genomförande skall ske genom Livsmedelsverkets föreskrifter, vilka vid tidpunkten för besvarandet av yttrandet var föremål för remissbehandling. Föreskrifterna beräknades gå i tryck före årsskiftet 2001/2002.

Ett kompletterande svar översändes till kommissionen i december 2001, varvid den svenska regeringen meddelade att föreskrifterna trätt i kraft den 13 december 2001. En underrättelse om genomförandet tillställdes kommissionen den 17 december 2001.

Förhandsanmälan av livsmedelsprodukter

Kommissionen har i december 2001 överlämnat ett motiverat yttrande och gjort gällande att de svenska kraven på förhandsanmälan och kontroll av vissa livsmedelsprodukter strider mot direktiv 89/662/EEG om veterinära kontroller och mot artikel 28 i EG-fördraget.

Sverige skall besvara det motiverade yttrandet senast den 28 februari 2002. Skr. 2001/02:160

Scrapie

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från december 2001 anfört att Sverige har underlåtit att vidta åtgärder för genomförande av direktiv 2001/10/EG om ändring av direktiv 91/68/EEG vad gäller scrapie.

Yttrandet skall besvaras senast den 28 februari 2002.

Överlämnande formella underrättelser

Justitiedepartementet

Registrering av inteckning i fast egendom

Kommissionen har i maj 2000 överlämnat en formell underrättelse angående svenska bestämmelser om inteckning i fast egendom eller tomträtt. Kommissionen har anfört att kravet att en inteckning endast kan registreras hos den behöriga myndigheten om den anges i svensk valuta strider mot artikel 56 i EG-fördraget.

Sverige har i svar i juni 2000 angivit att regeringen är beredd att ta initiativ till att ändra regelverket så att det stämmer överens med kommissionens tolkning av EG-fördraget. Den utredare som regeringen tillkallat har i november 2001 överlämnat ett betänkande (SOU 2001:83, Utländsk valuta – Ägarhypotek).

Socialdepartementet

Lagen om allmän försäkring

Kommissionen har i juli 2000 överlämnat en formell underrättelse som rör lagen om allmän försäkring. Kommissionen har gjort gällande att tillämpningen av lagen, när det gäller vissa fall av efterlevandepension, strider mot artikel 46a i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen.

Den formella underrättelsen har besvarats i september 2000, varvid regeringen har förklarat att det står klart att de svenska reglerna inte skall tillämpas i den mån de strider mot reglerna i förordning (EEG) nr 1408/71 och att någon lagändring för närvarande inte är nödvändig.

Kommissionen har i en formell underrättelse från december 2001 gjort gällande att Sverige, genom att införa och upprätthålla bestämmelser som förbjuder svenska apotek att godta läkemedelsrecept som utfärdats av behöriga utfärdare som ej är etablerade i Sverige, underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 49 i EG-fördraget.

Underrättelsen skall besvaras senast den 28 februari 2002.

Finansdepartementet

Systembolagets upphandlingsförfarande

Kommissionen har i februari 2000 överlämnat en formell underrättelse angående tillämpningen av direktiv 93/36/EEG, 93/37/EEG, 92/50/EEG, samtliga ändrade genom direktiv 97/52/EEG, om offentlig upphandling. Kommissionen har anfört att Systembolaget omfattas av direktiven om offentlig upphandling och har uppmanat den svenska regeringen att vidta åtgärder som rör Systembolagets upphandling av varor, bygg- och anläggningsarbeten samt tjänster.

Den formella underrättelsen har besvarats av regeringen i april 2000. Därefter har ärendet diskuterats vid ett paketmöte med kommissionen i juni 2000. Kommissionen har vid det nämnda tillfället meddelat sin avsikt att närmare studera det ytterligare material som överlämnats av Sverige, särskilt frågan om Systembolagets verksamhet är av kommersiell natur.

Tullmyndighetens gränskontroller

I en formell underrättelse från juni 2000 har kommissionen gjort gällande att tullmyndigheten vid den svenskfinska gränsen utför systematiska, eller i vart fall oproportionerliga, gränskontroller, vilket står i strid med artiklarna 28–30 i EG-fördraget.

Regeringen har i svar på den formella underrättelsen i augusti 2000 anfört att de svenska reglerna om gränskontroller är förenliga med gemenskapsrätten och att de tillämpas på ett korrekt sätt.

Kommissionen har i december 2001 överlämnat en kompletterande formell underrättelse för att bemöta de skattemässiga argument som framförts i Sveriges svar på den formella underrättelsen. Kommissionen har i denna underrättelse utvecklat det skattemässiga resonemanget och anfört att, utöver vad som anges i den tidigare formella underrättelsen, Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 92/12/EEG om allmänna regler för punktskattepliktiga varor och om innehav, flyttning och övervakning av sådana varor samt artikel 90 i EG-fördraget.

Underrättelsen skall besvaras senast den 28 februari 2002.

Kommissionen överlämnade i januari 2001 en formell underrättelse angående olika behandling av svenska och utländska pensionsförsäkringar. Kommissionen har gjort gällande att den svenska lagstiftningen strider mot artiklarna 49 och 56 i EG-fördraget och mot artikel 4 i direktiv 92/96/EEG (tredje livförsäkringsdirektivet) eftersom lagen innebär en mer betungande beskattning av pensionsförsäkringar som utfärdats av företag som inte är etablerade i Sverige jämfört med försäkringar utfärdade av företag som är etablerade i Sverige.

Underrättelsen besvarades i mars 2001. Den svenska regeringen har anfört att etableringskravet är en hörnpelare i regelverket som skall säkerställa beskattning av utfallande belopp och att regeringen inte delar kommissionens uppfattning att kravet strider mot EG-fördraget.

Kontrollen av traditionella egna medel

Kommissionen överlämnade i april 2001 en formell underrättelse angående den i Sverige utförda kontrollen av egna medel. Kommissionen har gjort gällande att Sverige inte iakttar de tidsfrister för bokföring i efterhand som fastställs i rådets förordning (EEG) nr 2913/92 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen.

Av svaret, som överlämnades i juni 2001, framgår att regeringen anser att det svenska förfarings sättet helt överensstämmer med förordningen.

Utbildningsdepartementet

Återbetalningssystem för studiemedel

Kommissionen har i en formell underrättelse från mars 2000 gjort gällande att det svenska återbetalningssystemet för studiemedel strider mot gemenskapsrätten, genom att återbetalningsbeloppet beräknas på olika sätt beroende på om låntagaren är bosatt i Sverige eller utomlands.

Underrättelsen besvarades i maj 2000. Regeringen ville inte med samma säkerhet som kommissionen uttala sig om de svenska bestämmelsernas förenlighet med gemenskapsrätten men förklarade att regelverket kunde behöva ses över.

I ett kompletterande svar har regeringen den 30 mars 2001 informerat kommissionen om den nya svenska studiestödslagstiftningen. För personer som från och med den 1 juli 2001 beviljas studiestöd gäller en ny studiestödslag och en ny studiestödsförordning enligt vilka återbetalningssystemet är detsamma oavsett i vilket land låntagaren bor eller arbetar. Låntagare som beviljats äldre lån kan begära att lånet skall betalas enligt bestämmelserna i den nya lagen och får därmed en likabehandling oberoende av bosättning.

Överfiske 1997

I en formell underrättelse från april 2001 har kommissionen anförat att Sverige försummat sina förpliktelser beträffande förvaltningen och kontrollen av vissa fiskekvoter.

Underrättelsen besvarades i juni 2001, varvid Sverige medgav att överfiske skett i viss utsträckning. I svaret framhölls dock och beskrevs de olika sätt på vilka organisationen och kontrollen av det svenska fisket numera har förbättrats.

Skydd mot förorening i vatten av nitrater från jordbruket

Kommissionen har i en formell underrättelse från juli 2001 gjort gällande att Sverige felaktigt tillämpar direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket.

Sverige besvarade underrättelsen i september 2001 och anförde att enligt direktivet skall medlemsstaterna vid behov och minst vart fjärde år se över sina bestämmelser om känsliga områden. Statens jordbruksverk arbetar för närvarande med en sådan översyn. När översynen är klar i december 2001 kommer Sverige att kunna underrätta kommissionen om vilka åtgärder som kommer att vidtas.

Införande av kontrollsystem för den gemensamma fiskeripolitiken

Kommissionen har i en formell underrättelse i november 2001 gjort gällande att Sverige har brustit i sina skyldigheter enligt förordning (EG) nr 2847/93 om införande av ett kontrollsystem för den gemensamma fiskeripolitiken. Kommissionen har hävdade att de svenska myndigheterna inte har anmält vissa uppgifter och anmält andra uppgifter för sent med hänsyn till den tidsfrist som föreskrivs i bestämmelserna.

Underrättelsen skall besvaras senast den 22 januari 2002.

Näringsdepartementet*Passagerarfartyg*

I en formell underrättelse från juli 2000 har kommissionen gjort gällande att Sjöfartsverkets föreskrifter om passagerarfartyg i inrikes trafik inte överensstämmer med direktiv 98/18/EG om säkerhetsbestämmelser och säkerhetsnormer för passagerarfartyg.

Underrättelsen har besvarats i september 2000, varvid regeringen har anförat att åtgärder har vidtagits för att tillgodose kommissionens synpunkter.

Kommissionen har i en formell underrättelse från september 2000 anfört att Sverige inte har genomfört beslut 710/97/EG om ett samordnat tillvägagångssätt inom området för satellitjänster för personkommunikation inom gemenskapen.

Den formella underrättelsen har besvarats i november 2000, varvid regeringen har förklarat att Sverige vidtagit de åtgärder som behövs för att möjliggöra genomförande av EG-beslutet.

Avgifter för intyg vid privatimport av vissa fordon

I en formell underrättelse från oktober 2001 har kommissionen gjort gällande att Sverige i strid med artiklarna 28 och 30 i EG-fördraget tillåter att alltför höga avgifter tas ut av generalagenter etc. vid privat överföring till Sverige av begagnade motorcyklar och, i förekommande fall, personbilar.

Sverige besvarade den formella underrättelsen i december 2001. I svaret har bland annat anförts att det vid samtal med företrädare för generalagenterna har framkommit dels att den ersättning som tas ut för att utfärda intyg om årsmodell numera inte uppgår till de belopp som anges i kommissionens formella underrättelse, dels att Motorcykelbranschens Riksförbund har uppmanat sina medlemmar att följa de avgiftsnivåer som rekommenderats av kommissionen.

Registrering vid privat överföring av personbilar från andra medlemsstater

Kommissionen har i en formell underrättelse från oktober 2001 hävdad att de svenska reglerna för registreringsbesiktning av fordon som privatimporteras från andra medlemsstater strider mot artiklarna 28 och 30 i EG-fördraget.

Underrättelsen besvarades i december 2001. I svaret har regeringen anfört att en utredning har lagt fram förslag som, om de genomförs, kommer att innebära att den problematik som kommissionen tar upp i den formella underrättelsen försvinner. Utredningens betänkande har varit föremål för remissbehandling och beredning av dess förslag pågår i Regeringskansliet. Arbetet kommer förhoppningsvis att kunna avslutas under våren 2002 med att regeringen till riksdagen överlämnar en proposition med förslag till ny lagstiftning.

Miljödepartementet

Förbud mot användning av klorerade organiska lösningsmedel (trikloretylen och metylenklorid)

I en formell underrättelse från oktober 1996 har kommissionen hävdad att det svenska förbudet mot användning av trikloretylen och metylenklorid (med möjlighet till dispens) strider mot reglerna om varors fria rörlighet.

Kommissionen har anfört att det finns andra, mindre ingripande alternativ än ett generellt förbud och att hälsoskäl inte motiverar ett sådant förbud.

Underrättelsen besvarades i december 1996, varvid regeringen i huvudsak bestred kommissionens påståenden men även förklarade att kommissionens synpunkter delvis skulle tillgodoses.

Därefter har Kammarrätten i Stockholm begärt förhandsavgörande angående frågan om förbudet är förenligt med gemenskapsrättens regler om fri rörlighet för varor (mål C-473/98). Den svenska regeringen har i målet anfört att förbudet kan motiveras med stöd av artikel 30 EG-fördraget (f.d. artikel 36). Domstolens dom av den 11 juli 2000 ger stöd åt regeringens tolkning. Viss kompletterande skriftväxling har därefter förekommit mellan kommissionen och Sverige.

Joniserande strålning i samband med medicinsk bestrålning

Kommissionen har i en formell underrättelse från juli 2000 gjort gällande att Sverige inte i tid har genomfört direktiv 97/43/Euratom om skydd för personers hälsa mot faror vid joniserande strålning i samband med medicinsk bestrålning.

Den formella underrättelsen har besvarats i september 2000, varvid regeringen har anfört att direktivet i huvudsak redan är genomfört i svensk rätt och att återstoden kommer att genomföras. Kommissionen har därefter underrättats om genomförandet.

Avveckling och nedmontering av Barsebäck I

Kommissionen har i en formell underrättelse från februari 2001 gjort gällande dels att Sverige inte korrekt genomfört reglerna i direktiv 85/337/EEG, dels att reglerna tillämpats felaktigt vid avvecklingen och nedmonteringen av Barsebäck.

Underrättelsen besvarades i april 2001. I svaret har regeringen bestritt att direktivet tillämpats felaktigt i samband med avvecklingen och nedmonteringen av Barsebäck I på den grund att direktivets lydelse inte omfattade sådana åtgärder vid tiden för beslutet om nedläggning. Vidare har regeringen anfört att arbete pågår med att i förordning föreskriva om tillståndskrav och miljökonsekvensbeskrivning inför varje beslut om avveckling och nedmontering av kärnkraftverk. De nya bestämmelserna beräknas träda i kraft vid årsskiftet 2001/2002.

Genmodifierad potatis

Kommissionen har i en formell underrättelse den 9 februari 2001 anfört att Sverige brutit mot bestämmelserna i direktiv 90/220/EEG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön, vid godkännande av en ansökan om utsättning av genetiskt modifierad potatis.

Sverige har besvarat den formella underrättelsen i april 2001 och bestritt att bestämmelserna tillämpats felaktigt eftersom stärkelse varken utgör någon genmodifierad produkt eller innehåller någon sådan.

Kommissionen har i en formell underrättelse i april 2001 gjort gällande att Sverige har brutit mot direktiv 75/439/EEG om spilloljor genom att inte vidta de åtgärder som krävs enligt artiklarna 3.1 och 11 i direktivet.

Underrättelsen besvarades i juni 2001, varvid Sverige anförde att de nämnda bestämmelserna genomförts i svensk lagstiftning genom miljöbalkens regler och förordningsbestämmelser.

Felaktig tillämpning av habitatdirektivet och fågeldirektivet

Kommissionen har i en formell underrättelse från juli 2001 gjort gällande att Sverige, genom att anta vissa planer när det gäller en campingplats i närheten av ett område som Sverige föreslagit till nätverket Natura 2000, har brutit mot direktiv 92/43/EEG (habitatdirektivet), direktiv 79/409/EEG (fågeldirektivet) och direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt samt artikel 10 i EG-fördraget.

Underrättelsen besvarades i september 2001. I svaret förklarade Sverige att regeringen i beslut den 13 september 2001 upphävt den detaljplan som gällde området med den planerade campingplatsen.

Åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar

Kommissionen överlämnade i augusti 2001 en formell underrättelse i vilken kommissionen har gjort gällande att Sverige inte på ett korrekt sätt har genomfört flera artiklar i direktiv 96/61/EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar.

Den formella underrättelsen besvarades i oktober 2001. I svaret anförde regeringen att kommissionens synpunkter delvis skulle tillgodoses genom författningsändringar men att regeringen när det gäller övriga delar anser att direktivet är genomfört.

Koldioxidutsläpp från nya personbilar

Kommissionen har i en formell underrättelse från oktober 2001 anfört att Sverige har försummat sina skyldigheter enligt beslut nr 1753/2000/EG om att inrätta ett system för övervakning av de genomsnittliga specifika koldioxidutsläppen från nya personbilar. Enligt kommissionen har Sverige underlåtit att lämna viss information samt att anmäla vilka åtgärder som vidtagits för att genomföra beslutet.

Underrättelsen besvarades i december 2001. I svaret har regeringen anfört att den information som skall lämnas enligt artikel 4.4 i beslutet kommer att lämnas till kommissionen senast den 31 januari 2002 när det gäller år 2000 och senast den 1 april 2002 när det gäller år 2001. Information enligt artikel 6 i beslutet kommer att lämnas senast den 31 januari 2002. Informationen lämnas av Vägverket.

Befrielse från importtull för vapen, ammunition och krigsmateriel m.m.

Kommissionen har i en formell underrättelse från december 2001 gjort gällande att Sverige tillämpar befrielse från importtull för vapen, ammunition och krigsmateriel avsedda för militära ändamål samt för varor med dubbla användningsområden. Kommissionen har anfört att Sverige härigenom inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artikel 26 i EG-fördraget, artikel 20 i gemenskapens tullkodex samt den gemensamma tulltaxan.

Den formella underrättelsen skall besvaras senast den 28 februari 2002.

Kulturdepartementet*Televisionssignaler*

Kommissionen har i en formell underrättelse av den 3 januari 2002 gjort gällande att Sverige inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att genomföra artikel 4 b i rådets direktiv 95/47/EG om tillämpning av standarder för sändning av televisionssignaler.

Den formella underrättelsen skall besvaras senast den 28 februari 2002.

Underlåtelse att anmäla genomförande av direktiv – flera departements ansvarsområden

Kommissionen har under år 2001 överlämnat sex formella underrättelser om utebliven anmälan om genomförande av sammanlagt 35 direktiv.

Regeringen har besvarat fem av underrättelserna. Den senaste underrättelsen skall besvaras senast den 5 februari 2002.

Av de berörda direktiven har 23 direktiv kunnat anmälas som genomförda innan eller i samband med svaret på underrättelserna. Därefter har genomförande av ytterligare 5 direktiv anmälts. När det gäller ett av direktiven har ärendet på formella grunder avslutats omedelbart efter att den formella underrättelsen överlämnades.

Kommissionen har skrivit av 21 av ärendena. De 6 direktiv för vilka genomförande ännu ej har anmälts till kommissionen redovisas departementsvis nedan.

Näringsdepartementet*Säker drift av fartyg*

I en formell underrättelse från februari 2001 har kommissionen anfört att Sverige inte har anmält vilka åtgärder som vidtagits för att genomföra

rådets direktiv 1999/35/EG av den 29 april 1999 om ett system med obligatoriska besiktningar för en säker drift av ro-ro-passagerarfartyg och höghastighetspassagerarfartyg i reguljär trafik.

I svaret, som översändes i april 2001, har Sverige anfört att direktivet skall genomföras genom ändringar i fartygssäkerhetslagen (1988:49), lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg och lagen (1990:712) om undersökning av olyckor, samt genom förordningsändringar och ändringar i Sjöfartsverkets föreskrifter. Vidare har anförts att den nya lagstiftningen beräknas kunna träda i kraft den 1 januari 2002.

Kommissionen har därefter i juli 2001 avgivit ett motiverat yttrande angående bristande genomförande av direktivet, vilket besvarades i september 2001 med kompletterande svar i december 2001 (se ovan under Motiverade yttranden).

Ramavtalet om visstidsarbete

I en formell underrättelse från oktober 2001 har kommissionen gjort gällande att Sverige inte har anmält åtgärder för genomförande av rådets direktiv 1999/70/EG av den 28 juni 1999 om ramavtalet om visstidsarbete undertecknat av , UNICE och CEEP.

Underrättelsen besvarades i december 2001, varvid regeringen anförde att samverkansamtal förts med arbetsmarknadens parter i frågan om direktivets genomförande och att Sverige därför, i enlighet med tidigare ingiven underrättelse, tagit i anspråk den ytterligare tid för direktivets genomförande som artikel 2 i direktivet ställer till medlemsstaternas förfogande. Vidare anfördes att samverkansamtalen nu avslutats och att en lag som genomför direktivet beräknas kunna träda i kraft senast den 10 juli 2002.

Insyn i finansiella förbindelser

Kommissionen har i en formell underrättelse från oktober 2001 anfört att Sverige inte har anmält vilka åtgärder som vidtagits för genomförande av kommissionens direktiv 2000/52/EG av den 26 juli 2000 om ändring av direktiv 80/723/EEG om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag.

I svaret på den formella underrättelsen har den svenska regeringen anfört att en utredare kommer att tillsättas för att se över i vilka delar behov kan finnas av förändringar i svensk författning för att säkerställa ett fullständigt genomförande. Den preliminära bedömning som gjorts av tjänstemän inom Regeringskansliet är att direktivet åtminstone i vissa delar torde behöva omsättas i en mer generell svensk reglering. Den svenska regeringen har vidare understrukit sin avsikt att så snart som möjligt genomföra direktivet och att, så långt det är praktiskt möjligt, beakta direktivet redan i årsrapporter för räkenskapsåret 2002.

Skyddsåtgärder mot skadegörare på växter

I en formell underrättelse från juli 2001 har kommissionen anført att Sverige inte har anmält vilka åtgärder som vidtagits för att genomföra kommissionens direktiv 2001/33/EG av den 8 maj 2001 om ändring av vissa bilagor till rådets direktiv 2000/29/EG om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen.

Underrättelsen besvarades i september 2001, varvid regeringen angav att direktivet planeras genomföras genom Statens jordbruksverks föreskrifter under det sista kvartalet 2001.

Justitiedepartementet

Mönsterskydd

Kommissionen har i en formell underrättelse från december 2001 gjort gällande att Sverige inte har anmält åtgärder för genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG av den 13 oktober 1998 om mönsterskydd.

Underrättelsen skall besvaras senast den 5 februari 2002.

Bilaga 8: EU-budgeten 2001

Med EU-budgeten avses skrivelsen gemenskapernas allmänna budget. Den finansierar idag huvudsakligen åtgärder inom det ekonomiska och sociala samarbetsområdet samt merkostnaderna för EU:s institutioner att administrera arbetet inom de andra pelarna. Utöver gemenskapsbudgeten finns tre andra finansiella instrument inom ramen för fristående institutioner. Dessa institutioner är Europeiska investeringsbanken (EIB), Lomékonventionerna och Europeiska kol- och stålgemenskapen (EKSG). EU-budgetens omslutning för 2001 är fastställd till ca 93 miljarder euro i betalningsbemyndiganden.

Inkomster (miljarder euro)

Jordbrukstullar och sockeravgifter	2,0
Tullavgift	12,3
Momsavgift	33,4
BNI-avgift (inkl reserver)	43,2
Övrigt	1,6
Summa	93,0

Utgifter (miljarder euro)

Gemensamma jordbrukspolitiken	43,3
Strukturella åtgärder	31,6
Inre politik	5,8
Externa åtgärder	3,9
Administration	4,9
Reserver	0,2
Förmedlemsskapsstöd	3,2
Summa	93,0

Bilaga 9: Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP): gemensamma ståndpunkter och åtgärder samt uttalanden

Gemensamma ståndpunkter antagna under 2001

EGT/beteckning	datum	ståndpunkt	dep
<i>Landsnamn</i>			
<i>Afghanistan</i>			
EGT L 021, 23.01.01, s. 1	22.01.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 22 januari 2001 på grundval av art. 15 om vapenembargo mot Afghanistan (01/056/GUSP)	UD
EGT L 057, 27.02.01, s. 1-2	26.02.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 26 februari 2001 på grundval av art. 15 om ytterligare restriktiva åtgärder mot talibanerna och ändring av gemensam ståndpunkt 96/746/GUSP (01/154/GUSP)	UD
EGT L 289, 06.11.01, s. 36	05.11.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 5 november 2001 på grundval av art. 15 om restriktiva åtgärder mot talibanerna och ändring av gemensamma ståndpunkterna 96/746/GUSP, 01/056/GUSP och 01/154/GUSP (01/771/GUSP)	UD
<i>Afrika</i>			
EGT L 029, 31.01.01, s. 1	29.01.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 29 januari 2001 på grundval av art. 15 om EU-stöd till genomförandet av Lusaka-avtalet om eldupphör och fredsprocessen i DRK och om upphävande av gemensam ståndpunkt 99/728/GUSP (01/083/GUSP)	UD
EGT L 080, 20.03.01, s. 21	19.03.01	Rådets beslut av den 19 mars 2001 på grundval av art. 15 om förlängning av gemensam ståndpunkt 99/206/GUSP vad gäller vapenembargot mot Etiopien-Eritrea (01/215/GUSP)	UD
EGT L 126, 08.05.01, s. 1	07.05.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 7 maj 2001 på grundval av art. 15 om vapenembargo mot Liberia (01/357/GUSP)	UD
EGT L 132, 15.05.01, s. 1	14.05.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 14 maj 2001 på grundval av art. 15 om Nigeria (01/373/GUSP)	UD
EGT L 132, 15.05.01, s. 7	14.05.01	Rådets beslut av den 14 maj 2001 på grundval av art. 15 om genomförande av gemensam ståndpunkt 98/350/GUSP inför Europeiska unionens medverkan i uppdraget för att underlätta dialogen i Togo (01/375/GUSP)	UD

EGT L 286, 30.10.01, s. 2-3	29.10.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 29 oktober 2001 på grundval av art. 15 om olaglig handel med diamanter i syfte att bidra till förebyggande och lösning av konflikterna (01/758/GUSP)	UD
EGT L 303, 20.11.01	19.11.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 19 november 2001 på grundval av art. 15 och Rwanda (01/799/GUSP)	UD
<i>Burma</i>			
EGT L 099, 10.04.01, s. 1	09.04.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 9 april 2001 på grundval av art. 15 om förlängning och ändring av gemensam ståndpunkt 96/635/GUSP om Burma-Myanmar (01/284/GUSP)	UD
EGT L 286, 30.10.01, s. 1	29.10.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 29 oktober 2001 på grundval av art. 15 om förlängning och ändring av gemensam ståndpunkt 96/635/GUSP om Burma-Myanmar (01/757/GUSP)	UD
<i>ICC</i>			
EGT L 155, 12.06.01, s. 19	11.06.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 11 juni 2001 på grundval av art. 15 om den internationella brottmålsdomstolen (01/443 /GUSP)	UD
<i>Icke spridning</i>			
EGT L 202, 27.07.01, s. 1	23.07.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 23 juli 2001 på grundval av art. 15 om kampen mot spridning av ballistiska missiler (01/ 567/GUSP)	UD
EGT L 325, 08.12.01, s. 1	06.12.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 6 december 2001 på grundval av art. 15 om Europeiska unionens deltagande i Organisationen för energiutveckling på Koreahalvön (KEDO) (01/869/GUSP)	UD
<i>Västra Balkan</i>			
EGT L 057, 27.02.01, s. 3- 4	26.02.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 26 februari 2001 på grundval av art. 15 om ändring av gemensam ståndpunkt 01/696/GUSP om bibehållande av särskilda restriktiva åtgärder mot Slobodan Milosevic och med honom associerade personer och om upphävande av gemensam ståndpunkt 98/725/GUSP (01/155/GUSP)	UD
EGT L 194, 18.07.01, s. 55	16.07.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 16 juli 2001 på grundval av art. 15 om viseringsförbud riktat mot extremister i FYROM (01/542 /GUSP)	UD
EGT L 268, 09.10.01, s. 49	08.10.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 8 oktober 2001 på grundval av art. 15 om ändring av gemensam ståndpunkt 96/184/GUSP om vapenexport till FRJ och gemensam ståndpunkt 98/240/GUSP av den 19 mars 1998 om restriktiva åtgärder mot FRJ (01/719/GUSP)	UD

<i>Terrorism</i>			
EGT L 344, 28.12.01, s. 90	27.12.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 27 december 2001 på grundval av art. 15 och 34 om bekämpande av terrorism (01/930/GUSP)	UD
EGT L 344, 28.12.01, s. 93	27.12.01	Rådets gemensamma ståndpunkt av den 27 december 2001 på grundval av art. 15 och 34 om tillämpning av särskilda åtgärder i syfte att bekämpa terrorism (01/931/GUSP)	UD

Skr. 2001/02:160

Gemensamma åtgärder antagna under 2001

EGT-nummer	datum	åtgärd	dep
<i>Mellanöstern</i>			
EGT L 303, 20.11.01, s. 5	19.11.01	Rådets gemensamma åtgärd av den 19 november 2001 på grundval av art. 14 och 18.5 om förlängning av uppdraget för Europeiska unionens särskilda representant för fredsprocessen i Mellanöstern (01/ 800/GUSP)	UD
<i>Västra Balkan</i>			
EGT L 180, 03.07.01, s. 1	29.06.01	Rådets gemensamma åtgärd av den 29 juni 2001 på grundval av art. 14 och 18.5 om utnämningen av Europeiska unionens särskilda representant i FYROM (01/492/GUSP)	UD
EGT L 287, 31.10.01, s. 1 - 2	29.10.01	Rådets gemensamma åtgärd av den 29 oktober 2001 på grundval av art. 14 och 18.5 om utnämningen av Europeiska unionens särskilda representant i FYROM (01/760/GUSP)	UD
EGT L 286, 30.10.01, s. 4	29.10.01	Rådets gemensamma åtgärd av den 29 oktober 2001 på grundval av art. 14 om Europeiska unionens bidrag till konfliktlösningsprocessen i Sydossetien (01/759/GUSP)	UD
EGT L 315, 01.12.01, s. 1	29.11.01	Rådets gemensamma åtgärd av den 29 november 2001 på grundval av art. 14 om förlängning av mandatet för Europeiska unionens övervakningsmission (01/845/GUSP)	UD
EGT L 337, 20.12.01, s. 62	19.12.01	Rådets gemensamma åtgärd av den 19 december 2001 om utnämning av Europeiska unionens särskilda representant för uppdraget som samordnare för stabilitetspakten för sydöstra Europa (01/915/GUSP)	UD
<i>Icke-spridning</i>			

EGT L 072, 14.03.01, s. 1	12.03.01	Rådets beslut av den 12 mars 2001 på grundval av art. 23.2 om genomförande av gemensam åtgärd 99/034/GUSP som ett bidrag från Europeiska unionen för att bekämpa den destabiliserande anhopningen och spridningen av handeldvapen och lätta vapen i Latinamerika och Västindien (01/200/GUSP)	UD	Skr. 2001/02:160
EGT L 194, 18.07.01, s. 56	16.07.01	Rådets beslut av den 16 juli 2001 på grundval av art. 23.2 om upphävande av rådets beslut 99/074/GUSP om genomförande av gemensam åtgärd 97/288/GUSP i fråga om finansieringen av ett kommunikationssystem för samtliga medlemmar i gruppen av länder som levererar kärnmaterial och som inte är medlemsstater i Europeiska unionen (01/543/GUSP)	UD	
EGT L 318, 04.12.01, s. 1	29.11.01	Rådets beslut av den 29 november 2001 på grundval av art. 14 om genomförande av gemensam åtgärd 99/034/GUSP inför ett bidrag från Europeiska unionen för att bekämpa destabiliserande anhopning och spridning av handeldvapen och lätta vapen i Albanien (01/850/GUSP)		
<i>ESDP</i>				
EGT L 200, 25.07.01, s. 5	20.07.01	Rådets gemensamma åtgärd av den 20 juli 2001 på grundval av art. 14 om upprättandet av Europeiska unionens satellitcenter (01/555/GUSP)	UD	
EGT L 200, 25.07.01, s. 1	20.07.01	Rådets gemensamma åtgärd av den 20 juli 2001 på grundval av art. 14 om upprättandet av Europeiska unionens institut för säkerhetsstudier (01/554/GUSP)		
<i>Georgien</i>				
EGT L 202, 27.07.01, s. 2	26.07.01	Rådets gemensamma åtgärd av den 26 juli 2001 på grundval av art. 14 om Europeiska unionens bidrag till stärkandet av de georgiska myndigheternas möjligheter att stödja och skydda OSSE:s observatörsgrupp vid gränsen mellan Republiken Georgien och Republiken Tjetjenien i Ryska federationen (01/568/GUSP)	UD	
		Rådets gemensamma åtgärd om Europeiska unionens bidrag till konfliktlösningssprocessen i Sydossetien	UD	
<i>Anti-personella minor</i>				

EGT L 116 26.04.01, s. 1	24.04.01	Rådets beslut av den 24 april 2001 på grundval av art. 14 om komplettering av beslut 98/627/GUSP om en särskild europeisk unionsåtgärd när det gäller bistånd till minröjning i Kroatien (01/328/GUSP)	UD	Skr. 2001/02:160	
<i>Afrika</i>					
EGT L 303, 20.11.01, s. 7	19.11.01	Rådets gemensamma åtgärd av den 19 november 2001 på grundval av art. 14 om stöd från Europeiska unionen för inrättande av en tillfällig multinationell säkerhetsnärvaro i Burundi (01/801/GUSP)	UD		
EGT L 326, 11.12.01, s. 3	10.12.01	Rådets gemensamma åtgärd av den 10 december 2001 på grundval av art. 14 och 18.5 om förlängning av uppdraget för Europeiska unionens särskilda representant för området kring de afrikanska stora sjöarna (01/876/GUSP)	UD		
<i>Afghanistan</i>					
EGT L 326, 10.12.01, s. 1	10.12.01	Rådets gemensamma åtgärd av den 10 december 2001 på grundval av art. 14 och 18.5 om utnämning av Europeiska unionens särskilda representant i Afghanistan (01/875/GUSP)	UD		

GUSP-uttalanden år 2001

<i>Uttalande</i>	<i>Land/fråga</i>	<i>Ämne</i>	<i>Datum</i>
001 Ordf/EU	Ghana	Rättvisa och öppna parlaments- och presidentval	04-01-01
002 Ordf	FRJ/Serbien	Frigivning av kosovoalbanska politiska fångar	09-01-01
003 annullerad			
004 Ordf/EU	Elfenbenskusten	Försök till statskupp	11-01-01
005 Ordf/EU	Nepal	Gemensam registrering av flyktingar från Bhutan	12-01-01
006 Ordf/EU	FRJ/Serbien	Uttalande om inställelsen vid Internationella tribunalen för Biljana Plavsic	11-01-01
007 EU*	FRJ/Serbien	Stöd för uttalandet ang. Biljana Plavsic	12-01-01
008 Ordf/EU	Indonesien	Våldsamheter i Aceh	12-01-01
009 Ordf/EU	Mellanöstern	Dödsdomar och avrättningar som genomförts av den palestinska myndigheten	15-01-01
010 Ordf/EU	Colombia	Fredsprocessen i Colombia	19-01-01
011 Ordf/EU	Iran	Domar mot iranska intellektuella	16-01-01
012 Ordf/EU	Tadzjikistan	Situationen för flyktingar från Afghanistan vid gränsen mot Tadzjikistan	17-01-01

013 Ordf/EU	Demokratiska republiken Kongo	Attack mot president Laurent-Désiré Kabila	17-01-01
014 Ordf/EU	Kap Verde	Parlamentsval	19-01-01
015 Ordf/EU	Filippinerna	Förändring i det politiska ledarskapet	20-01-01
016 Ordf/EU	Nigeria	Användning av kroppsstraff	30-01-01
017 Ordf/EU	Indien	Jordbävning	29-01-01
018 Ordf/EU	Tanzania	Utvecklingen i Zanzibar	31-01-01
019 Ordf/EU	Demokratiska republiken Kongo	Konflikt mellan folkgrupperna Hema och Lendu	01-02-01
020 Ordf/EU	Zimbabwe	Bombattentat mot "Daily News"	31-01-01
021 Ordf/EU	Kirgizistan	Fallet Felix Kulov	02-02-01
022 Ordf/EU	FRJ	Utökat våld i Mitrovica	02-02-01
023 Ordf/EU	Togo	Parlamentsval	06-02-01
024 Ordf/EU	Ukrania	Mediernas arbetsbetingelser	05-02-01
025 Ordf	FRJ/Kosovo	Ökat våld i Mitrovica	05-02-01
026 Ordf/EU	Haiti	Initiativ till dialog	06-02-01
027 Ordf/EU	Israel	Val	07-02-01
028 Ordf/EU	Burma-Myanmar	Inledande kontakter mellan SPDC och NLD	08-02-01
029 Ordf/EU	Mellanöstern	Utomrättsligt dödande	13-02-01
030 Ordf/EU	Israel	Attentat i Tel Aviv	14-02-01
031 Ordf/EU	Serbien	Situationen i Södra Serbien	15-02-01
032 Ordf/EU	Bahrein	Referendum ang konstitutionell reform	16-02-01
033 EU	södra Serbien	Anslutning av allierade till deklarationen	19-02-01
034 Ordf/EU	Komorererna	Ramöverenskommelse – försoning	28-02-01
035 Ordf/EU	FRJ/FYROM	Gränsmarkeringsöverenskommelse	23-02-01
036 Ordf/EU	Bosnien/Hercegovina	Nytt ministerråd	22-02-01
037 EU	Bosnien/Hercegovina	Nytt ministerråd – deklaration av EU och allierade	26-02-01
038 Ordf/EU	FRJ/Kosovo - FYROM	Våldsamheter vid gränsen	28-02-01
039 EU	FRJ/Kosovo – FYROM	Gränsintermezzon – Deklaration av EU och allierade	02-03-01
040 Ordf/EU	Mexiko	Dialog med EZLN	01-03-01
041 EU	FRJ	Restriktiva åtgärder mot Milosevic och personer associerade till honom	05-03-01
042 Ord/EU	Afghanistan	Talibanpåbud om statyförstöring	01-03-01
043 Ordf/EU	Indonesien	Provins i centrala Kalimantan	02-03-01

044 Ordf/EU	Etiopien/Eritrea	Fredsprocessen	30-03-01
045 Ordf/EU	Moldova	Parlamentsval	02-03-01
046 Ordf/EU	Burundi	Strider i och runt Bujumbura	06-03-01
047 Ordf/EU	Kina	Ratificering av internationella konventionen om ekonomiska-sociala och kulturella rättigheter	12-03-01
048 Ordf/EU	FRJ/Bosnien-Hercegovina	Särskilda parallella relationer	05-03-01
049 Ordf/EU	Kongo	Rwanda och Ugandas tillbakadragande respektive nedskärning av trupper	06-03-01
050 Ordf/EU*	Afghanistan	Delar målen i rådets gemensamma ståndpunkt om Afghanistan	06-03-01
051 Ordf/EU	FYROM	Våldsam attack nära byn Tanusevci	06-03-01
052 Ordf/EU	Bosnien och Hercegovina	Slutsatser från den HDZ-ledda kroatiska nationalkongressen	06-03-01
053 Ordf/EU *	FYROM	Stöd för EU:s uttalande ang. Tanusevci	08-03-01
054 Ordf/EU*	Bosnien och Hercegovina	Stöd för EU:s uttalande om HDZ	08-03-01
055 annullerad			
056 EU	Guatemala-Belize	Gränskonflikt	09-03-01
057 Ordf/EU	FYROM	Gränssäkerheten vid gränsen till f.d. Jugoslavien	09-03-01
058 Ordf/EU	Bosnien-Hercegovina	Blagoje Simic inställer sig vid Internationella tribunalen för f.d. Jugoslavien	12-03-01
059 Ordf/EU*	Bosnien-Hercegovina	Deklaration av EU och de associerade länderna	14-03-01
060 Ordf/EU	Abkhasien	Lokala val	16-03-01
061 Ordf/EU	Uganda	Presidentval	21-03-01
062 Ordf/EU	Fiji	Val under 1997 års författning	22-03-01
063 Ordf/EU	UN	Kofi Annan kandiderar för en andra mandatperiod som FN:s Generalsekretärer	22-03-01
064 Ordf/EU	Vitryssland	Dekret om utländskt bistånd	23-03-01
065 Ordf/EU	Bosnien-Hercegovina	Arrestering och förflyttning av Milosevic Stakic till Haag	27-03-01
066 EU*	Bosnien-Hercegovina	Uttalande om Milosevics arrestering	28-03-01
067 Ordf/EU*	Etiopien/Eritrea	Uttalande gällande vapenembargot	29-03-01
068 Ordf/EU	Elfenbenskusten	Lokala val	30-03-01
069 Ordf/EU	Mellanöstern	Förvärrad situation	29-03-01

070 Ordf/EU	Mellanöstern	Israeliska bosättningar	04-04-01
071 Ordf/EU	Benin	Presidentval	06-04-01
072 Ordf/EU	Burundi	Uttalande om situationen	11-04-01
073 Ordf/EU	FRJ	Hans Haekkerups besök i Belgrad	06-04-01
074 Ordf/EU	Sudan	IGAD fredsprocessen	11-04-01
075 Ordf/EU*	Burma/Myanmar	Förlängning av gemensam ståndpunkt	12-04-01
076 Ordf/EU	Nepal	Den maoistiska rensningen	12-04-01
077 Ordf/EU	Peru	President- och parlamentsval	12-04-01
078 Ordf/EU	Mellanöstern	Upptrappning av våldet	18-04-01
079 Ordf/EU	Guatemala	Treårsdag för mordet på Bishop Gerardi	25-04-01
080 Ordf/EU	Etiopien/Eritrea	Definitivt säkerställande av den tillfälliga säkerhetszonen	20-04-01
081 Ordf/EU	Namibia	Mänskliga rättigheter	02-05-01
082 Ordf/EU	Sydossetien/-Georgien	Folkomröstning om antagande av författning	20-04-01
083 Ordf/EU	Ryska federationen	Medias situation	20-04-01
084 Ordf/EU	Montenegro	Parlamentsval	23-04-01
085 Ordf/EU	Nicaragua	Kommande valförfarande	08-05-01
086 Ordf/EU	FRJ/Serbien	Frisläppandet av "Djakova/Djakovica"-gruppen	26-04-01
087 Ordf/EU	Ukraina	Regeringen Yushchenkos fall	26-04-01
088 Ordf/EU	Filippinerna	Fredsförhandlingar	27-04-01
089 Ordf/EU	Filippinerna	Våld i Manila	04-05-01
090 EU	FYROM	Våldshandlingar i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien	03-05-01
091 EU*	FYROM	Uttalande med anledning av våldet i Makedonien	04-05-01
092 Ordf/EU	Vitryssland	ang. Jurij Sakharenkos öde	07-05-01
093 EU	Andorra	Ratifikation av Internationella brottsdomstolens Romstadgar	10-05-01
094 Ordf/EU	Indonesien	Domar/mordet på tre UNCHR-anställda	10-05-01
095 Ordf/EU	FYROM	Etablerandet av en bred koalitionsregering	11-05-01
096 EU	Mexico	Senaste utvecklingen/Chiapas	14-05-01
097 Ordf/EU	Kosovo	Kungörandet av en konstitutionell ram för provinssiellt självstyre	16-05-01
098 EU*	Kosovo	Uttalande om den konstitutionella ramen	18-05-01

099 Ordf/EU	FRJ/Serbien	Demobilisering av väpnade etniska albanska grupper i Presevodalen	22-05-01
100 Ordf/EU	Kroatien	Nationella lokala val	22-05-01
101 Ordf/EU	Mellanöstern	"Mitchell-rapporten", undersökningskommittén i Sharm el Sheik	22-05-01
102 Ordf/EU	Angola	UNITA-attack	29-05-01
103 Ordf/EU	Egypten	domar mot Dr. Saad Eddin Ibrahim/Ibn Khaldoun Centre	28-05-01
104 Ordf/EU	Pakistan	Återupptagen dialog mellan Indien och Pakistan	29-05-01
105 Ordf/EU	Afghanistan	Talibanernas påbud rörande Hinduer	30-05-01
106 Ordf/EU	Centralafrikanska republiken	Kuppförsök	01-06-01
107 Ordf/EU	Chile	Avskaffandet av dödsstraff	01-06-01
108 EU	Peru	Presidentval	06-06-01
109 Ordf/EU	Sudan	Toppmöte/IGAD kommittén	08-06-01
110 Ordf/EU	Colombia	Humanitära avtalet mellan Colombias regering och FARC	08-06-01
111 Ordf/EU	Nepal	Kungliga familjen	08-06-01
112 Ordf/EU	Iran	Presidentval	11-06-01
113 Ordf/EU	Vitryssland	Uttalande om presidentval	11-06-01
114 Ordf/EU	Kambodja	Rådgivande gruppens möte i Tokyo	12-06-01
115 Ordf/EU	Sudan	Fredsprocessen/militär aktivitet av SPLA	12-06-01
116 Ordf/EU	Tchad	Presidentval	21-06-01
117 Ordf/EU	Pakistan	Utnämning av general Musharraf till president	22-06-01
118			
119 Ordf/EU	Turkiet	Förbud mot Fazilet-partiet	26-06-01
120 Ordf/EU	Haiti	Uttalande till stöd för OAS-insatser	28-06-01
121 EU		Förklaring i samband med den internationella dagen till stöd för tortyroffer	25-06-01
122 Ordf/EU	Togo	Parlamentsval	06-07-01
123 Ordf/EU	Mellanöstern	Upptrappning av våldet	03-07-01
124 Ordf/EU	FYROM	EU-möte med utrikesministern för f.d. jugoslaviska republiken Makedonien	06-07-01
125 Ordf/EU	Burundi	Den politiska situationen och säkerheten	06-07-01
126 Ordf/EU	Mellanöstern	Rivning av palestinsk bosättning	10-07-01

127 Ordf/EU	Ryssland	Presidentens uttalande till stöd för avskaffande av dödsstraff	17-07-01
128 Ordf/EU	Indien/Pakistan	Toppmöte i Agra	19-07-01
129 Ordf/EU	FYROM	Viseringsförbud riktat mot extremister	20-07-01
130 Ordf/EU	Peru	Installation av president Alejandro Toledo	29-07-01
131 Ordf/EU	Indonesien	Edsavläggelse av Megawati Soekarnoputri, president	23-07-01
132 Ordf/EU	Burundi	Plan av medlare Mandela	24-07-01
133 Ordf/EU	Nepal	Utnämning av ny premiärminister och meddelande om vapenvila	26-07-01
134 Ordf/EU	FYROM	Bruten vapenvila	26-07-01
135 Ordf/EU	Colombia	Förklaring om det tilltagande våldet	30-07-01
136 Ordf/EU	Vitryssland	Övervakning av valet	27-07-01
137 Ordf/EU	Sri Lanka	LTTE terroristattack	27-07-01
138 EU*	FYROM	Uttalande om situationen i Makedonien	01-08-01
139 Ordf/EU	Bolivia	Installerandet av president Jorge Quiroga Ramirez	07-08-01
140 Ordf/EU	Somalia	Uttalande av ordförandeskapet	10-08-01
141 Ordf/EU	Iran	Edsavläggelse av presidenten	10-08-01
142 Ordf/EU		Uttalande om undertecknandet av ett ramavtal i Skopje	13-08-01
143 Ordf/EU	Mellanöstern	Uttalande om attacken i Haifa och stängandet av "Orient House" i östra Jerusalem	13-08-01
144 Ordf/EU	Kambodja	Uttalande av ordförandeskapet	16-08-01
145 Ordf/EU		Öppnandet av en inter-kongolesisk dialog	17-08-01
146 Ordf/EU	Angola	Uttalande om tågattack	21-08-01
147 Ordf/EU		Inter-kongolesisk fördialog	30-08-01
148 Ordf/EU	Östtimor	Valen	31-08-01
149 Ordf/EU	Makedonien	Första valet om konstitutionella förändringar	07-09-01
150 annullerad			
151 annullerad			
152 Ordf/EU	Vitryssland	Presidentval	14-09-01
153 Ordf/EU	Nepal	Samtal mellan regeringen och Maoistiska CPN	13-09-01
154 Ordf/EU	Korea	ministermöte	20-09-01
155 Ordf/EU	Mano River unionen	situationens utveckling	24-09-01
156 Ordf/EU	Fiji	Allmänna val	28-09-01

157 Ordf/EU	Eritrea	Uttalande ang Eritreas beslut, persona non grata	02-10-01
158 Ordf/EU	Bangladesh	Parlamentsval	05-10-01
159 Ordf/EU	Colombia	Mordet på f.d. kulturministern	08-10-01
160 Ordf/EU*	Vitryssland	Uttalande ang G Novitskys nominering till premiärminister	10-10-01
161 Ordf/EU	Republiken Togo	Det politiska läget	18-10-01
162 EU	Jugoslavien	Uttalande om demokratins utveckling sedan händelserna den 5 okt. 2000	08-10-01
163 Ordf/EU	Belize	Orkanen Iris naturkatastrof	12-10-01
164 Ordf/EU	Georgien	Nedskjutandet av en UNOMIG helikopter i Abkhasien	12-10-01
165 Ordf	Nobelpriset	Fredspriset till FN och Kofi Annan	16-10-01
166 Ordf/EU	Cypern	Stöd till FN uttalande 26 sept-01	23-10-01
167 Ordf/EU	Turkiet	Konstitutionella reformer	23-10-01
168 Ordf/EU	Guinea	Oroligheter inför valet	25-10-01
169 Ordf/EU	Haiti	den politiska situationen	26-10-01
170 Ordf/EU	Mexico	Uttalande efter dödandet av människorättsarb. Digna Ochoa y Plácido	29-10-01
171 EU	Mellanöstern	Uttalande ang fredsprocessen med anledning av Madridkonf. 10-års jubileum	29-10-01
172 Ordf/EU	Nicaragua	Uttalande om de kommande allmänna valet	31-10-01
173 Ordf/EU*	FRJ	Uttalande ang begränsade åtgärder i fd Jugoslavien	31-10-01
174 Ordf/EU	Kosovo	Stöd för uppmaning till serber att delta i val den 17 nov.,	06-11-01
175 Ordf/EU	Nicaragua	Uttalande rörande president valet den 4 nov. 2001	09-11-01
176 Ordf/EU*	Burma-Myanmar	Förlängning och tillägg av allmän ståndpunkt	14-11-01
177 Ordf/EU	Burundi	Uttalande ang övergångsregering av den 1 nov. 2001	12-11-01
178 Ordf/EU*	Papua Nya Guinea	Uttalande efter kidnappning och efterföljande mord på ordf. i rådsförsamlingen	13-11-01
179 Ordf/EU*	Afghanistan	Stöd för gemensam åtgärd – restriktiva åtgärder mot Talibanerna	16-11-01

180 Ordf/EU	Mexico	Frisläppandet av ekologerna R Mantiel och T Cabrera	19-11-01
181 Ordf/EU	Mauretanien	Lokala val och val till parlamentet	21-11-01
182 Ordf/EU	Madagaskar	Presidentvalet	22-11-01
183 EU	Pakistan	EU-Pakistan, överenskommelse om samarbete	24-11-01
184 Ordf/EU	Colombia	Fredsprocessen	07-12-01
185 Ordf/EU	Honduras	Allmänna valet den 25 november	30-11-01
186 Ordf/EU		Nobels fredspris	08-12-01
187 Ordf/EU	Ryssland	Medias situation	07-12-01
188 EU	Mellanöstern	Den politiska situationen	10-12-01
189 Ordf/EU	Uzbekistan/ Afghanistan	Återupptagna vänskapliga relationer	12-12-01
190 Ordf/EU	Lettland	Ändring av vallagen	13-12-01
191 Ordf/EU	Indien	Terroristattack i New Delhi	13-12-01
192 Ordf/EU	Turkmenistan	Amnesti	17-12-01
193 EU*	Mellanöstern	Uttalande av Europeiska rådet	15-12-01
onummerad Ordf/EU	Indien	Attack mot parlamentet	21-12-01

Ordf/EU Uttalanden av ordförandeskapet i EU:s namn.

EU Uttalanden av EU.

Bilaga 10: Viktigare rättsakter m.m. för polis-samarbete och straffrättsligt samarbete

Skr. 2001/02:160

EGT-nummer	Datum	Ståndpunkt/åtgärd samt ärendemening	Dep
-	01-02-26	Tillämpning av Schengenregelverket i de nordiska länderna från och med den 25 mars 2001 – bekräftelse	JU
EGT L 539, 21.3.2001, s. 1	01-03-15	Rådets rambeslut om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden	JU
EGT C 216, 1.8.2001, s. 14	01-05-28	Slutrapport om den första utvärderingsverksamheten – ömsesidig rättslig hjälp i brottmål	JU
EGT L 149, 2.6.2001, s.1	01-05-28	Rådets rambeslut om bekämpning av bedrägeri och förfalskning som rör andra betalningsmedel än kontanter	JU
EGT L 153, 8.6.2001, s. 1	01-05-28	Rådets beslut om inrättande av ett europeiskt nätverk för förebyggande av brottslighet	JU
EGT L 174, 27.6.2001, s. 25	01-05-28	Rådets beslut om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område	JU
-	01-05-28	Överenskommelse om behovet av att snabbt inrätta ett system för särskild kriminalteknisk profilanalys av syntetisk narkotika	JU
EGT C 187, 25.6.2001, s. 1	01-06-25	Rådets resolution om utbyte av resultat av DNA -analyser	JU
EGT C 187, 25.6.2001, s. 5	01-06-25	Rådets rekommendation om kontaktpunkter som upprätthåller ett öppethållande dygnet runt för bekämpning av högteknologisk brottslighet	JU
EGT L 182, 5.7.2001, s.1	01-06-26	Rådets rambeslut om penningtvätt, identifiering, spårande, spärrande, beslag och förverkande av hjälpmedel till och vinning av brott	JU
EGT L 186, 7.7.2001, s. 11	01-06-28	Rådets beslut om inrättande av ett program för stimulans, utbyte, utbildning och samarbete på det brottsförebyggande området (Hippokrates)	JU
EGT C 283, 9.10.2001, s. 1	01-09-27	Resolution om det civila samhällets bidrag till sökande efter barn som försvunnit och utnyttjas sexuellt	JU
-	01-06-27	Rådets beslut att bemyndiga Europols direktör att ingå avtal med Interpol	JU
-	01-06-27	Rådets beslut att bemyndiga Europols direktör att ingå avtal med Norge	JU
-	01-06-27	Rådets beslut att bemyndiga Europols direktör att ingå avtal med Island	JU
-	01-11-05	Rådets beslut att bemyndiga Europols direktör att ingå avtal med Polen	JU
-	01-11-05	Rådets beslut att bemyndiga Europols direktör att ingå avtal med Ungern	JU
-	01-11-05	Rådets beslut att bemyndiga Europols	JU

		direktör att ingå avtal med Estland	
-	01-11-05	Rådets beslut att bemyndiga Europols direktör att ingå avtal med Slovenien	JU
-	01-12-06	Rådets beslut att bemyndiga Europols direktör att ingå avtal med Förenta staterna	JU
EGT C 362, 18.12.2001, s.1	01-12-06	Rådets beslut av den 6 december 2001 om utvidgning av Europols mandat till att omfatta de allvarliga former av internationell brottslighet som finns förtecknade i bilagan till Europokonventionen	JU
EGT L 175 s.17	01-06-28	Rådets direktiv 2001/44/EG av den 15 juni 2001 om ändring av direktiv 76/308/EEG om ömsesidigt bistånd för indrivning av fordringar uppkomna till följd av verksamhet som utgör en del av finansieringssystemet för Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket och av jordbruksavgifter och tullar samt med när det gäller på mervärdesskatt och vissa punktskatter	Fi
EGT C 171, 15.06.01, s 1	01-05-30	Rådets resolution om en strategi för tullunionen	Fi, UD

Bilaga 11: Samarbete inom EU- skillnaden mellan EG och EU

För att åskådliggöra samarbetet inom EU brukar man beskriva detta som ett samarbete inom tre pelare.

Det traditionella gemenskapssamarbetet återfinns i den första pelaren och grundar sig på EG-fördraget. I denna pelare finns även samarbetet inom de övriga gemenskaperna, dvs. det samarbete som grundas på Kol- och stålfördraget samt Euratomfördraget. Sålunda hör samarbetet i bland annat tull- och handelspolitiska frågor, den inre marknaden, den ekonomiska och monetära unionen (EMU), miljöpolitiken, socialpolitiken, visering, asyl och invandring samt civilrättsligt samarbete hemma i den första pelaren. På grundval av fördragen och gemenskapslagstiftningen har en särskild rättsordning, EG-rätten eller gemenskapsrätten, utvecklats. Samarbetet brukar betecknas som överstatligt bland annat genom att medlemsstaterna har överlämnat viss beslutanderätt till EG. De beslut som gemenskapsinstitutionerna fattar kan sålunda direkt skapa rättigheter och skyldigheter för enskilda i medlemsstaterna.

Samarbetet i den andra pelaren rör den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP). Samarbetet i den tredje pelaren rör polissamarbete och straffrättsligt samarbete. Samarbetet i dessa pelare grundas på Unionsfördraget. Medlemsstaterna är bundna av de gemensamma besluten på samma sätt som normalt följer av ett internationellt samarbete enligt folkrättens regler. Det är alltså frågan om ett mellanstatligt samarbete i dessa pelare.

A

ACP	(African, Carribean and Pacific Countries), se AKS
ARF	(ASEAN Regional Forum)
ASEAN	Sydostasiatiska nationernas förbund (Association of South East Asian Nations)
ASEAN PMC	(ASEAN Post-Ministerial Conference)
ASEM	Forum för politisk ekonomisk och kulturell samverkan och dialog (Asia Europe Meeting)
AKS	(länder i) Afrika, Karibien och Stilla havsområdet

B

BNI	Bruttonationalinkomst
BNP	Bruttonationalprodukt
BSE	Galna kosjukan (Bovin Spongiform Encefalopati)

C

CAFÉ	Kommissionens program för ren luft i Europa (Clean Air For Europe)
CAP	den gemensamma jordbrukspolitiken (Common Agricultural Policy)
CBC	Gränsöverskridande regionalt samarbete i Östersjöregionen (Cross Border Cooperation)
CBSS	Östersjöstaternas råd (Council of Baltic Sea States)
CECA	(Communauté européenne du charbon et de l'acier), se EKSG
Celex	Databas över gemenskapsrätten (Communitatis Europaeae Lex)
CEN	Europeiska standardiseringsorganisationen (Comité européen de normalisation)
CIREFI	Centrum för information, diskussion och utbyte i frågor som rör gränspassage och in- vandring (Centre d'information, de reflexion et d'échanges en matière de franchissement des frontières)
Coreper	Kommittén för de permanenta representanterna (Comité des Représentants Permanents)

COSAC	Samarbete mellan de nationella parlamentens utskott för EU-frågor (Conférence des organes spécialisés dans les affaires communautaires)	Skr. 2001/02:160
CSD	FN:s kommission för hållbar utveckling (Commission for Sustainable Development)	
E		
ECAC	(European Civil Aviation Conference)	
ECB	Europeiska centralbanken (European Central Bank)	
ECE	Ekonomiska kommittén för Europa (FN) (Economic Commission for Europe)	
ECHO	Europeiska byrån för humanitärt bistånd	
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet	
EFK	Ekonomiska och finansiella kommittén	
Efta	Europeiska frihandelssammanslutningen	
EG	Europeiska gemenskapen	
EHCR	Europarådets konvention för mänskliga rättigheter (European Convention for Human Rights)	
EIB	Europeiska investeringsbanken	
EIC	(Euro Info Centre)	
EIDHR	(European Initiative for Democracy and Human Rights)	
EIF	Europeiska investeringsfonden (European Investment Fund)	
EKOFIN	Ekonomiska och finansiella ministerrådet	
EKSG	Europeiska kol- och stålgemenskapen, se även CECA	
ELDR	Europeiska liberala, demokratiska och reformistiska partiet	
EMEA	(The European agency for the evaluation of medicinal products)	
EMI	Europeiska monetära institutet (European Monetary Institute)	
EMU	Ekonomiska och monetära unionen (Economic and Monetary Union)	
ENE	Europols narkotikaenhet	
EP	Europaparlamentet	
EPP	Europeiska folkpartiet (European Peoples Party)	
ESA	Europeiska rymdstyrelsen (European Space Agency)	
ESFP	EU:s säkerhets- och försvarspolitik	
ESK	Ekonomiska och sociala kommittén	
ESP-rådet	Rådet för sysselsättning och socialpolitik	
ESP	Europeiska socialdemokratiska partiet	
EU	Europeiska unionen	

EUF	Europeiska utvecklingsfonden	Skr. 2001/02:160
Europol	Europeiska polisbyrån	
EUROSTAT	Europeiska statistikbyrån	

F

FAO	FN:s jordbruks- och livsmedelsmyndighet (Food and Agriculture Organisation)
FN	Förenta nationerna

G

GATS	Allmänna tjänstehandelsavtalet (General Agreement on Trade in Services)
GATT	Allmänna tull- och handelsavtalet (General Agreement on Tariffs and Trade)
GCC	Gulfstaternas samarbetsråd (Gulf Cooperation Council)
GD	Generaldirektorat (även DG)
GJP	Den gemensamma jordbrukspolitiken, se CAP
GMO	Genetiskt modifierade organismer
GPA	Avtalet om statlig upphandling
GSP	Allmänna preferenssystemet (Generalized System of Preferences)
GTJ	(Gateway to Japan)
GUE/NGL	Europeiska enade vänstern – Nordisk grön vänster
GUSP	Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik

I

IAEA	Internationella atomenergiorganet (International Atomic Energy Agency)
IBSFC	Internationella fiskerikommissionen för Östersjön (International Baltic Sea Fishery Commission)
ICAO	Internationella civila luftfartsorganisationen (International Civil Aviation Organisation)
ICTY	Den internationella krigsförbrytartribunalen
IGC	Regeringskonferens (Inter Governmental Conference)
IKT	Informations- och kommunikationsteknologi
IMAC	(Internal Market Advisory Committee)
IMF	Internationella valutafonden (International Monetary Fund)
IMO	Förenta nationernas sjöfartsorganisation (International Maritime Organisation)
ITA	Informationsteknikavtalet (Information

Technology Agreement)
(International Trade Centre)

Skr. 2001/02:160

ITC

K

KEDO Organisation för energiutveckling på Korea-
halvön (Korean Energy Development Orga-
nisation)

KEP Kommittén för ekonomisk politik

KL Kandidatländer

KOM Kommissionen

KUSP Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik

L

LIFE Finansieringsorgan för miljö (l'Instrument
financier pour l'environnement)

M

MAPE (Multinational Advisory Police Element)

MAI Multilateralt investeringsavtal

ME Europeiska ömsesidiga bolag

MEDA Stöd- och utvecklingsprogram för Medel-
havsländerna (Mesures d'appuiement)

MS Medlemsstater

MR Mänskliga rättigheter

MRA (Mutual Recognition Agreements)

MUL Minst utvecklade länderna

N

Nato Nordatlantiska fördragsorganisationen (At-
lantpakten) (North Atlantic Treaty Organi-
sation)

NPAA (National Plan for the Adoption of the
Acquis)

NUTEK Närings- och teknikutvecklingsverket

ND Nordliga dimensionen

NGO (Non-Governmental Organisation)

O

OAU Afrikanska enhetsorganisationen
(Organisation for African Unity)

OECD Organisationen för ekonomiskt samarbete
och utveckling (Organisation for Economic

ONP- kommittén	Cooperation and Development) Rådgivande organ till kommissionen i telekommunikationsfrågor (Open Network Provision)
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa

P

Phare	(Poland and Hungary Aid for Restructuring of the Economies)
PSA	Partnerskap och samarbetsavtal

R

RIF	Rättsliga och inrikes frågor
-----	------------------------------

S

SA	Stabiliserings- och associeringsprocessen
SAARC	Sydasiatiska sammanslutningen för regionalt samarbete (South Asian Association for Regional Cooperation)
SADC	Södra Afrikas utvecklingsgemenskap (Southern African Development Community)
SEC	Europeiskt system för samlade ekonomiska beräkningar (Système européen de comptes économiques intégrés)
SEM	Sound and Efficient Management
SCE	Europeiska kooperativa föreningar
SIS	Datoriserad information från polisen i de olika Schengenländerna (Schengen Information System)
SLIM	Förenklad lagstiftning på den inre marknaden (Simpler legislation for the internal market)
SWEDAC	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll

T

Tacisprogrammet	Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States
TAIEX	Technical Assistance Information Exchange Office
TEN	Transeuropeiska nät (Trans-European Networks)

TRIP:S Avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrättigheter (Trade related aspects of intellectual property rights) Skr. 2001/02:160

U

UMTS (Universal Mobile Telecommunications System)

UNCTAD FN:s konferens om handel och utveckling (United Nations Conference on Trade and Development)

UNDC FN:s nedrustningskommission

UNDCP FN:s narkotikaprogram (United Nations Drug Control Programme)

UNDP FN:s utvecklingsprogram (United Nations Development Programme)

UN/ECE FN:s ekonomiska kommission för Europa

UNEPA FN:s befolkningsfond

UNFF FN:s skogsforum (United Nations Forum on Forests)

Unicef FN:s barnfond (United Nations Children's Fund)

V

VEU Västeuropeiska unionen

WIPO Världsgesamheten för den intellektuella äganderätten

W

WADA Världsgesamheten för anti-doping (World Anti-Doping Organisation)

WHO Världsgesamheten för hälsa (World Health Organisation)

WTO Världsgesamheten för handel (World Trade Organisation)

WWF (World Wildlife Fund)

Bilaga 13: Internetadresser

Skr. 2001/02:160

Adress	Internetadress
Audiovisually Library	http://europa.eu.int/comm/mediatheque/
Belgiska ordförandeskapets hemsida	http://www.eu2001.be
CELEX	http://europa.eu.int/celex/htm/celex_sv.htm
EG-domstolen och förstainstansrätten	http://www.curia.eu.int/sv/index.htm
EU 2004-kommittén	http://www.eu2004.org/
Europaparlamentet	http://www.europarl.eu.int/home/default_sv.htm
bulletiner	http://www.europarl.eu.int/references/bull/default_sv.htm
förbindelser med parlamentet	http://www.europarl.eu.int/eucoop/default_en.htm
information från de politiska grupperna	http://www.europarl.eu.int/groups/default.htm
informationskontor i Sverige	http://www.europarl.se/
Europeisk Statistik (EUROSTAT)	http://europa.eu.int/comm/eurostat/
Europeiska gemenskapens tidning (EGT)	http://eur-op.eu.int/general/sv/a3.htm
Europeiska kommissionen	http://europa.eu.int/comm/index_sv.htm
bibliotekskatalog (ECLAS)	http://europa.eu.int/eclas/
framtidsdebatt	http://europa.eu.int/futurum
generalsekretariatet	http://europa.eu.int/prelex/apcnet.cfm?CL=sv
information om det europeiska nätverket för förebyggande av brott	http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/cpnet/en/index.htm
information om finansieringsprogrammet på det brottsförebyggande området	http://europa.eu.int/comm/justice_home/project/hippocrates/en/index-en.htm
information om kommissionens Forum	

för att förebygga organiserad brottslighet	http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/forum_crimen/index_en.htm
kommissionsdokument, sökning av lagförslag	http://europa.eu.int/eur-lex/sv/search_com_simple.html
lista över tillgängliga kommissionsdokument	http://europa.eu.int/eur-lex/sv/com/grefe_index.html
kommissionärerna	http://europa.eu.int/eur-lex/sv/com/availability/cpi_avail_month2001_12_sv.html
medborgare och företag	http://europa.eu.int/comm/commissioners/index_en.htm
pressrummet	http://europa.eu.int/citizens
representationen i Sverige	http://europa.eu.int/comm/press_room/index_en.htm
vitbok en om styrelseformerna	http://www.eukomm.se/ie.htm
Europeiska ombudsmannen	http://europa.eu.int/comm/governance/
Europeiska unionens medlemsstater	http://www.euro-ombudsman.eu.int/
Europeiska unionen i USA	http://www.europa.eu.int/abc/governments/index_sv.html
Europeiska unionens lagstiftning (EURLEX)	http://www.eurunion.org/index.htm
Europeiska unionens officiella dokument	http://europa.eu.int/eur-lex/sv/index.html
Europeiska unionens råd	http://europa.eu.int/comm/off/index_sv.htm
slutsatser (sedan juni 1994)	http://ue.eu.int/sv/summ.htm
Institutionernas kalendrar	http://europa.eu.int/council/off/conclu/index.htm
RAPID	http://europa.eu.int/news/cal-en.htm
Riksdagen – faktapromemorior	http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh
Spanska ordförandeskapets hemsida	http://www.riksdagen.se/debatt/faktapm/
Terminological Information System (TIS)	http://www.ue2002.es
	http://tis.consilium.eu.int/utfwebtis/frames/introfsEN.htm

Utrikesdepartementet

Utdrag från protokoll vid regeringssammanträde den 21 februari

Närvarande: statsminister Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Thalén, Winberg, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Lejon, Lövdén, Ringholm, Bodström, Karlsson, Sommestad

Föredragande: statsrådet Pagrotsky

Regeringen beslutar skrivelse 2001/2002:160 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001.